

7785

శ్రీరస్తు.
శ్రీ ద త్త చ రి త్ర.

ప్రథమాశ్వాసము.

- శా॥ శ్రీరమ్యాకృతిఁబొల్పనీశునకొగింజేదోయిసంధించివి।
 స్ఫారజోఽశ్మిన్నవిలాసబంధురతనూప్రఖ్యాతభాషావహుః।
 టీరత్నంబునుమన్ననకమలపీఠిన్నిలైవదన్ద్రుచః।
 ప్రారజ్యప్రతిభాకవిత్వపటిమన్బ్రాహ్మించియశాంతమున్॥ ౧.
- తే॥గీ॥ అతులితకవిత్వవైభావాన్నితమహత్వ । పూర్వకవివర్యులమదీయబుద్ధిఁగొల్పి।
 వాక్పమత్కృతికాంక్షించివ్రాయనిష్ఠ । డెంచినట్టికథాక్రమంబెట్టిదనిన॥ ౨.
- క॥ వటువులసోదరులిరువురు । చటులగుతవిహంగనాండ్రసంచితశాఖో।
 తక్కుటభీకరమృగమయహా । నటవింబడిపోవుచుండిరతివేగమునన్॥ ౩.
- మ॥ అపుడానాట్రీప్రయాణధాటి మొగిల్లుంకూరముల్దోచునా।
 తపభారంబునఁగోమలాంగములువిస్తారంబునిస్సత్తువం।
 దసియింపంజనువారుడప్పిగొనిదైన్యత్వంబు దెల్పంగఁద।
 ద్విపినాంతక్షీతిదారసిల్లననుజాన్వీక్షించిజ్యేష్ఠుండమున్॥ ౪.
- ఉ॥ తప్పుడఁ యింతదూరముపదంబులునొవ్వంగ సేగు దెంచితా।
 హమ్మన నెంతసోలితిమిహా! జలముండుస్థలంబుజేరిన్నా।
 నమ్మనదేహశుద్ధిగనినన్శ్రమమేదునొకింతనంతశీ।
 ప్రమ్మగఁబట్టెఁబునికఁగానఁగవచ్చుముదంబుహెచ్చుగన్॥ ౫.
- మ॥ అరయన్భాస్కరుడన్ద్రమిందుసమయంబొనంతకుంబోయియా।
 పురముంజేరిన మేలుగల్గుననియాభూమీసురదద్వందమా।
 తురతంబోవుచునుండవత్సలదగందోచెన్నభస్మంగమున్॥
 ద్వితీయోత్తంగతరంగముంబ్రథితగంగావాహినీచంగమున్॥
- క॥ సురవదిగన్గొనిధరణీ । సురపుత్రులు, దీర్ఘపుష్పినుభుమతియాపై।
 నరుణునిబొడగనుప్రజవలె । బరమామోదంబుసెలంగఁబ్రపథమమునన్॥ ౬.
- క॥ జలకంబాడినుకర్తం । బులుదీరిచిజలముగ్రోలిముదముననంగం।
 బులునెత్తువభారయంగై । వలినీతటమందుఁగొంతవడియొండిదగన్॥ ౭.

తే॥గీ॥ పార్శ్వసలిలాపమాతప్రభంజనావృ । తాత్పర్యగట్టుపైనసౌఖ్యమునలిర్ప ।

నల్లనల్లనజనిరిది నావసాన । సూర్యరశ్మిప్రసారంబుసొంపునింప॥

౯.

తే॥గీ॥ ఇట్టులేగుచునంకొక్కడింపుదనర । బల్కునల్లడబరికించిభ్రాతృవర్య॥

సృష్టిసాందర్యగరిమావిశేషమెంత । కనులపండువనేయువిఖ్యాతమహిమ॥

౧౦.

సీ॥ తరంగలరేచుకీకరకణాపళిమోచివీచుచల్లని గాలివేడ్కలెంత ।

జలశకుంతవిద్రలలితనైకచ్ఛాయవిలసిల్లునాలుకావేదులెంత ।

శ్రేణులుగట్టిపక్షివాతములుపాఱరహిబొల్పురోదనీకుహరమెంత ।

అపరాధినిభరాగ్రతపనారుగారు గాలిప్రసరించుప్రాణిప్రపంచమెంత ।

నికటభూరుహవిటపాంతనీడసమితి । గెరలికిచికిచలాడుచుమురువుగొల్పు ।

పిట్టలెంతవిలాసంబుఁబెంచుజువ్వె । సృష్టియంతయుఁ గేరునదీవళితి॥

౧౧.

మ॥ నవసాంధ్యాగమవేళబాణుచులంగం గాప్రవాహనాపరిణా ।

రవిబింబాక్షులువజ్రరత్నశకలభ్రాంతింబ్రసావించునో ।

స్తవనీయాగ్రజ! మాదితేతళితలోద్యత్కాంతిపుంజంబులెం ।

తవికోదంబానగూర్చి మెచ్చుపడఁజేతఃప్రీతిగావించెడికా॥

౧౨.

ఉ॥ ఇంచుకఁజుక్కలంఘుడిచియిమ్ముగఁగుత్తుకలింతవీపుపై ।

కుంచియెయారమెప్పుసారుగుంగనియీచెడనీరుకోట్లవీ ।

క్షీంచితే! చిన్ననాడుమనచేనులకాల్వలఁజేసివైవగా ।

న్నించువెలందికాగితపువేడుక నావలబోలెగ్రాలెడికా॥

౧౩.

ఉ॥ అచ్చటనీళ్లయోరఁగనుమావరసోదర! యోగివోలెరే ।

బచ్చికనొంటికాలిపయిబక్షమొకండిలవ్రాలనిల్చుచు॥

మచ్చపుమేతకై నెమకుమవ్వపుగొంగమొగంబుచూడుము ।

న్నచ్చుకురాన్యూడిచ్చెనుకొవ్యాకులమంతయుఁదీసికేళువికా॥

౧౪.

క॥ అనివల్లించుచునిరువురు । చనిచనిపురిదారసిల్లునమయంబునకు॥

ఘనముగఁజేకటిగ్రమైను । వినువీధినలంకరించెవెలిచుక్కలొగికా॥

౧౫.

ఉ॥ అప్పుడుపెద్దవాడనుఁబ్రియానుజ! కోరినపాటలీపురం ।

విప్పుడడగ్గరించితిమియింక సుఖంబానగూడునల్లవో ।

యొప్పుగగోపురంబులెలియుందిలకింపుమునాట్యరంగమె ।

ల్లప్పుడుపట్టణంబుపాలుపార్శ్వజెలంగుశుభాంగలక్షికికా॥

౧౬.

చ॥ అనపుడుఁదమ్ముడుల్లసిలియన్నుజూచివచించుఁగోపురం ।

బునవెలుగొందుదీపములుపొల్వుగునెఱ్ఱనిరిక్కలట్లు॥ ప ।

- త్తనమిదెపాంధులార! యనిదారినిబిల్వచురాత్రులంతమే।
ల్కానుకనులొయనంగదగిగోపురరాజభటుండుపొచ్చెడిక॥ ౧౭.
- క॥ ఇట్లుపురిజొరబడివి । న్గుటదీపస్తంభహర్త్యభూతివిరాజి ।
త్వటురాజమార్గముంగని । వటువులుముదితాత్మలగుచువాకొనిరిదగ్గ॥ ౧౮.
- సీ॥ చలువరాలబెడంగుతులకించుతెలిమెట్లుగొంగిళ్లకణగనికంబములును ।
లలిదోరమిరుకెలకులనుబచ్చలనీనుతలిరాకుటనఁటిచిత్తరువుమొలును ।
వరుసతీర్చినయిండ్లవాకిళ్లముంగలముగ్గులుముతైంపునిగ్గులాలయ ।
మిన్నంటునివిబోలె మేవలపైగ్రాలువిరియాడుసిడములనిరులుగులుక ।
కాచమణిపరివేష్టితకాచపాత్ర । దీవ్యదురుదీపకళికాతెలిప్రకీర్ణ ।
చిత్రవర్ణీకృతప్రభాస్నిగ్గుకుడ్య । భాసురిములహ! గృహపురోభాగములిట॥ ౧౯.
- క॥ అనుచుకొవారుశివాలయ । మునుజేర్చిప్రవక్షిణములుపొనరుచునుండక॥
జనుదెంచెవృద్ధభూసురుఁ । డనయముశివపూజనేయునతఁడచ్చటికి॥ ౨౦.
- తే॥గీ॥ నచ్చివానిజూచితద్వృత్తాకళయు । ముఖవికాసముఁబరికించిముదితచిత్తఁ ।
డగుచుభూమిసురశ్రేష్ఠుఁడందరమున । నడుగువడుగులహృదయముల్ హర్షమొంద॥
ఉ॥ బాలకులార! మిమ్ముఁగనిపాయనిన్నే హముఁబూనిమన్ననం ।
బేళాకొమికుభస్మితుల నెంచనోడంగెను,దల్లిదండ్రులే ।
ప్రాయసనున్నవారుమిముఁబొందుపథశ్రమమేలగల్గెనా ।
మూలముఁ దెబ్బడన్నవినిమోలకువచ్చితదగ్గజాండనుక॥ ౨౧.
- తే॥గీ॥ భూసురవర్యోహవృత్తమునువినుండు । తల్లిదండ్రులూడివింపదనరునట్టి ।
భాగ్యమబ్బు నెయెందునిర్భాగ్యులకును ; । దెలియుఁగామికుమారవదేశమనఁగ॥
మ॥ అతిథివ్రాతనిషేవనావనసపర్యాదక్షుండధ్యాపకో ।
ర్జితచిత్తుండసమానమానధనుఁడువ్రీడేవతావర్గసం ।
చిత్రమాడామణికాంతిమంతుడటమించెకయజ్ఞ సేనాఖ్యదీ ।
క్షీతుఁడెల్లప్లుస్తజాలినీలిపరుడైశ్రేయంబమేయంబుగాక॥ ౨౨.
- తే॥గీ॥ అతనినుతులముమేము నెయ్యరుదలిర్ప । నతనికడనించుకభ్యసించితిమివిద్య ।
యిపుడయనఘుఁడుమాదురదృప్తవశతే । మాసమాయెనుగాలధర్మంబునొంది॥ ౨౩.
- తే॥గీ॥ కరుణవినవయ్యనాపేరుకాలనేమి । వీఁడునాయనుజన్ముఁడువిగతభయఁడు ।
శాస్త్రములుమేముచదువంగసరగనిచటి । కేగుదెంచితిమిదియమావృత్తమంత॥ ౨౪.
- చ॥ అనవినిభూసురప్రముఖుఁడర్చిలఁబల్కుఁగుమారులార! ప॥
ట్టాయుననుండురేనిప్రకటంబుగమికుసమస్తశాస్త్రచిం ।

- తన మొనగూర్చెదండగువిధంబుననిచ్చట నేను తేనిప్రా।
 పునమనుపండితప్రకరముఖ్యుడేశాస్త్రవిచారశీలుడెన్॥ ౨౭.
- క॥ భూపుండ్రుడల్లభశక్తియుఁ । గాపురుఘలనఁగఁద్రొక్కఁగాదత్తుండై ।
 కాపులఁబ్రోచుచురామను । హీపతిగతిఁబ్రాజ్యరాజ్యమేఱుచునుండున్॥ ౨౮.
- క॥ అనియిట్లున్పుద్గువడుగుల । మనములనాప్లవదమడరమన్న నలవరం ।
 గను వెంటఁబెట్టుకొనిచని । తనయింటఁబ్రవేశపెట్టెధార్మికబుద్ధిన్॥ ౨౯.
- మ॥ ధరణీదేవతనూజతల్లజులుప్రాత్యాహంబునన్విద్యకో ।
 సరమైయిచ్చుటికేగుచెంచియొకయొజ్జంజేరియన్నింటనే ।
 ర్పురులై మించఁగవారికిరుద్వరికిసంప్రాప్తానుకూలుండుభూ ।
 సురుడిచ్చెన్ గువివాహవేశదనయాచూడామణీయుగ్గమున్॥ ౩౦.
- తే॥ గీ॥ అంతసోదరులిరువురాయుజ్జముఖులఁ । గూడియుండిరిభావజుగోడెఱుగక; ।
 చాలనిష్ఠాభవంజైనకాలనేమి । పరులసంపదకొరవ్వక సరభసమున॥ ౩౧.
- క॥ శ్రీదేవినిగూర్చితపం । బాదరణీయముగఁజేసియావిర్భూతా ।
 మోదంబునదదుచితహూ । మాదిశకలనియతనిష్ఠలన్నియునలుపన్॥ ౩౨.
- సీ॥ తొలకరి మొఱుపులఁదులకించు నెవ్వేను వెన్నెల తెలివీరవిందునేయ ।
 జేపట్టువిరిసినచెందన్మితేకులుముంజేలి కాంతికిమురుపుగల్ప ।
 వెలియేనుఁగులజంటవింజామరలువేయఁబసిఁడితామరగద్దెమిసిమిదేరఁ ।
 దొలుతమవ్వపుఁబాల్కడలిపుట్టు వెఱిగించియలరఁగఁజేఱునవ్వలంకురింప ।
 స్సారదమృతంబుఁగురియప్రసన్నదృష్టి । మిగులఁబ్రోత్సాహమొసగు నెవ్వేగుగముదనర ।
 గాలనేమికిఁగన్నడికరుణతోడఁ । బలుకుశ్రీదేవియతనికిఁబ్రమదమొసఁగ॥ ౩౩.
- చ॥ కలుగునభీష్టసంపదలఖండమహీతలరాజ్యభారమున్ ।
 వెలయవహింపనన్మృదుప్రపీణుండుపుత్రుండుపుట్టుఁగానియా ।
 వలనగునంతమందుసరివారలునవ్వఁగఁజోరమృత్యువే ।
 కలుషమతిందపంబునతిగర్వ్యమటంచుదలంపకుండుటన్॥ ౩౪.
- ఆ॥ ఆమెయిట్లుచెప్పియంతర్హితంబైన; । ఘనతక్కితనదుకలిమియాయు ।
 దినదినాభివృద్ధిననుభవించుచునుండు । కాలనేమిసతియుగర్థమూనె॥ ౩౫.
- శా॥ రాజీవాక్షికిగర్భచిహ్నుములుపూర్ణంబై విభాసిల్లెదే ।
 జోజాలంబుపితామహుండరజనీజ్యోతస్సనురూపంబునన్ ।
 రాజిల్లన్ గుముహూర్తమందునుమవర్షంబౌష్ణ్యచుండఁగసాం ।
 వైజన్తించెనుఋత్రుడత్యధికసౌభాగ్యాంగరేఖోన్నతిన్॥ ౩౬.

మ॥ తనయుండుద్భవ మైనబంధుయుతమిత్రశ్రేణి మోదించెద॥

జ్జనకుండార్యుడుకాల నేమికడునుత్సాహంబుమైపొంగిమిం॥

చినలక్ష్మీవరసంభవుండగుటచే శ్రీదత్తుడంచావ్యయం॥

బానరించెకొమటి పెంచెడింభకుని మోహోత్సర్గ తక్షణాగ్రతక్ష॥

32.

చ॥ పరుసగనర్భకుండుపరువంబునదానుపనీతుడౌచుని॥

మృతరశస్రకాస్రముకడుకొవడి నేరిచిముష్టియుద్ధమం॥

దరుదుగఁదేటిమల్లరణమందుజగంబుననద్వితీయుడై॥

పరగెనుత్సాహత్రుధర్మములబ్రాహ్మణుడయ్యవరంబుపెంపునక్ష॥

33.

తే॥గీ॥కొంతకాలముకొడుకుతో సంతసంబుఁ జెందివఱలుచునుండనాశిష్యంబు॥

కఱవస్వర్గముజేరెనుగాలనేమి । సోదరుననుంగు పెండ్లమునుగుణవతియు॥

34.

అ॥ అంతవిగతభయఁడుచింతచేపై రాగ్య । రసమునానియితరరాష్ట్రములకు॥

యాత్రసేసెదీర్ఘయాత్రాభిలాషుడై । వఱటనింటనుండవశముగాక॥

౪౦.

ఉ॥ పల్లభశక్తిపుత్రునకవారంబాహుబలోన్నతుండునం॥

పుల్లయశస్సరోజుడగుభూమిసురాత్మజుచెల్లిగూర్చెదే॥

రల్లినరీతివిప్రుడనుహర్షిశముంజెలికానితోడభా॥

సిల్లమనూవికాసమునశేషమనీషయువృద్ధిచెందగక్ష॥

౪౧.

తే॥గీ॥వానికిరుపురుక్షత్రియబాహుశాలి । వజ్రముఘ్నలవంతికావాసజనులు॥

నీతిమంతులముదముతో నెయ్యలైరి । బుద్ధికాలునై మెలగిరిమువ్వరెలమి॥

౪౨.

తే॥గీ॥బలవిశారదులగువ్యాఘ్రుభటుఁడుపేంద్ర । బలుఁడునిమ్మరకుడుమహాబలుఁడునగ॥

మంత్రిపుత్రులుతాముగామచ్చికలరఁ । జేరవచ్చిరిశ్రీదత్తుచెలిమిగోరి॥

౪3.

క॥ అందఱువిక్రమశక్తిని । దందడిగొనితిరుగువారిదియితముమోచ్చున్॥

బండువులమించియుండిరి । కందళితామోదమొప్పఘనతదలిర్పన్॥

౪౪.

మ॥ ఒకనాడందఱువర్షకాలమునవాతోద్ధూతజీమూతభృం॥

దకకించిజ్వరతాతపాకలితసంధ్యాకాలగంగానదీ॥

నికటోద్వీజకులాయనిర్గతఖగానీకాంకికోలాహలాం॥

తికపుల్లోత్పలవాసనాలహరికానేత్రోత్పవాసక్షుడై॥

౪౫.

తే॥గీ॥అరిగియొడ్డననిసుకయందాడుచుండిఁ । రపుడువిక్రమశక్తివయస్కులతని॥

గేళికాసృపునిగిల్వలీలఁగాంచి । యధిపుజేసిరిశ్రీదత్తువతినిహితులు॥

౪౬.

క॥ అంతకవిక్రమశక్తిస్సృ । దంతరసంజాతలతదహంకారోద్ధృతి॥

క్రాంతుడయ్యభూసురుంగని । మలంబునబల్కునిట్లుబాహుజుడౌటన్॥

౪౭.

ఉ॥ దాపుననీడు తేడయిమదంబున నెంతయువిజ్ఞవీగునా!

బాపనకుజ్ఞవానిబృథుబాహుబలోన్నతి మాపియేవునకా!

ద్రోవడమల్లయుగ్ధమునఁక్రొక్కుదురమ్మనుమిసలున్నచో!

బాపురే! బిచ్చమెత్తుకొనుపాటునకింతటిభాగ్యమబ్బుసే॥

౪౮.

తే॥ గీ॥ అనుచుగర్వించిపదరుచునతనిసంగ । రంబునకుఁబురికొల్పుచురమ్మటంచు।

నీడ్యశ్రీదత్తుడాత్తసహింపలేక । సమ్మతించెనుబోరికిసత్తుమెలయ॥

౪౯.

సీ॥ తొడలుతట్టుచుబాహుమూడిపడమూఁపులుకుప్పించిబాహువులప్పలించి।

వలకేలువలకేలుమలయించిసాగించిడాచేతులాయ్యెయ్యనాచికొనుచుఁ।

గాళ్లచిక్కులుగొల్పికాసెలు మొండిపట్టులఁగ్రుచ్చితాళించివలనుపడఁగఁ।

గ్రిందుమీదులుపొర్లి రేకెత్తుచుచ్చరంబునికొల్పినొండొరుల్ నమసలిమనలి।

కడఁగిమల్లాడిమల్లాడిగడలుకొనెడు । పంతమాడుచుబట్టినపట్టువిడక।

చుట్టుఁజెలికాండ్రుకేకిసల్ గొట్టుచుండ । బిట్టుదిట్టరులిరువురు పెనఁగిరపుడు॥

౫౦.

మ॥ బలిమిక్ గవ్వారసామ్యకక్షగతభూబద్ధిర్గుభిప్రేక్షదో!

ర్వలభీగ్రస్తనుకచ్చబాంఘకపరివ్వంగాచలాచూర్ణమ్మ।

త్కలితాడంబగత్రకుండయిమహాధ్వాతంబునిండంగని,

ర్జ్వలఁడైవిక్రమశక్తియోలువడిన్వస్థానంబుఁజేరెకావడికా॥

౫౧.

ఉ॥ అప్పటినుండిబాహుగణమందుజయొన్నతిఁబొందిమేటియై।

యొప్పెడుమేదినీసురునకోర్వకశత్రుజగీషునిచ్చలుకా ।

ముప్పిరిచెందడందమునమూర్ఖుడువిక్రమశక్తివైరముం।

దప్పకపూనిక్రూరశపథంబుసెలంగ మెలంగునీచుఁడై॥

౫౨.

ఉ॥ విక్రమశక్తిక్ వెఱచివిఃపక్షిమణియప్పడేనుహృ।

చ్చక్రముగొల్వవెల్వడివిపాదముచిత్తమునిండిపొర్లనా।

యక్రమవంతుఁడొధరణిపాత్తజాక్రూరతనెంచియొందియా।

చక్రిసతిన్నుతించుచుపశాంతినిబొందుచునేగనొక్కడకా॥

౫౩.

సీ॥ ఘనఘనాఘనరాజిగలమంటఁదళుకొత్తులలితసౌవామినీలతయనంగఁ।

బ్రకటతమస్వినీపర్యతశిఖరంబుప్రాకుజ్యోతిర్లతాప్రభయనంగఁ।

దమిమధ్యమధ్యమేఘములబాఱులడాగినిక్కుపూర్ణిమనుభానిఛియనంగఁ।

గైటభారాలవక్షయనందుఁగలశాభిరమియించుకేళికారమయనంగఁ।

నూహొల్పుచుగంగాప్రవాహమందుఁ । దురుణియొక్కర్తుకేశబంధమువదలఁగఁ।

గొట్టుకొనిపోవుచుండెడుతట్టుచనుచుఁ । జూచెశ్రీదత్తుడప్పుడానుదతిగతిని॥

౫౪.

మ॥ అనితాభ్యేక్షణపాటుఁజూచికరుణాయుత్తైకచిత్తుండుభూ॥

మినురగ్రామణివేడితత్తటమునకొమ్మిత్రాఘముకొనిన్విత్తా॥

వెననాగొప్పప్రవాహమందుడిగితద్వేణీభరంబిడ్వనా॥

విసజాక్షీమణితోడదాసుమునిఁగకవేగకర్పూరీసంతతిక॥

౫౫.

తే॥గీ॥వనితవెంటనెచ్చెలికాఁడువఱదయందు । మగ్నుడైపోవదుఃఖాభిమగ్నులగుదు॥

నితరమిత్రులుయోచించియొచ్చటనైనఁ । జేబుసూయించువెదకుచుఁదివిరిచనిరి॥ ౫౬.

కా॥ శ్రీదత్తుండఁబుచ్చిలోనజలముకొనీమంటినీరత్నముక॥

బ్రాహ్మర్యావవిహీనతంబూరయఁదాబ్రాగల్భ్యసంధానుడై॥

మోదోత్పత్తిసెలంగఁజూచెగిరిరాట్టుశ్రీశృంగారముక॥

వేదబ్రహ్మవిచారముకొనురవఘావిఖ్యాతశృంగారముక॥

౫౭.

ఉ॥ పారనితంబినీరచితభద్రసుధాఘామృత్తికాంకిప్రా॥

కారతటాకనవ్యసహకారపలాశసుకాంశ్యకింకిణీ॥

భారకవాటశైలవృక్షవిరాజితచంద్రశేఖరా॥

గారముసాచ్చిశంకరునికొనిగొల్పెచుసంభ్రమంబునక॥

౫౮.

మ॥ కలకంఠీకుకళారికాక్రమితశాఖాసంఘనాదార్పణీ॥

చలితోర్వీరుహగోస్తనీఫలగుళుచ్ఛన్నప్రవర్ణీలస॥

ల్లలితాగారముఖాంగణాంబుకణముక్తావృష్టిలీలకొమహా॥

సలిలోద్ఘాటనయంత్రసంతతులతోఁజంద్రోపలాక్ష్మితక॥

౫౯.

ఉ॥ రాజిలుపూవుదోటనలరాత్రిపరుండెనుదెల్లవాఱసం॥

ధ్యాజపనిష్ఠలంజలిపె,దామరసాక్షియువచ్చెశంకరీ॥

పూజకుఁజందనాక్షతలుపుప్పొడితేనెపసిండిగిన్నెలక॥

బాజులనింపిపెంపెనఁగసాంద్రవినిశ్చలభక్తిపెంపునక॥

౬౦.

సీ॥ వసపాడిపన్నీటమిసిమిపిసాళించుమేనబంగరుచాయమెఱుంగుదోప॥

జిగిచిందుచెంగావిచీరక్రొమ్మడిగట్టి నవకంపువెలిపట్టురవికతోడిగి॥

ప్రేలుకీల్లంటుపైజాళువాగేదంగిలోఁకీకుఁగొనలింతజాఱముడిచి॥

లక్ష్మీకళలోగుల్లులూపణ్యమునకెక్కుసమయసౌకర్యభూషణధరించి॥

దిద్దిదిద్దనికస్తూరిలిలకమమర । జిలుగుబయ్యెటకొంగుఁబసిండిగిండి॥

యలకుఁగప్పినపల్లెరమందిసరగ । పచ్చిభక్తిమైగౌరినిబ్రస్తుతించె॥

౬౧.

చ॥ నళినదళాయతాక్షితోలి నాటివెలందియటంచెఱింగితా॥

మెలఁగకయూరకుండెనటుమిదదలొదరిపార్యప్రీతిపలి॥

బొలుపుగఁబూజసేసిగిరిపుత్రిభజించిగృహంబుఁజేరఁగా ।

వెలువఁడె, వెంటనం టెనలవిప్రశిఖామణియున్ రయంబునన్ ॥

౬౨.

చ॥ సదనముఁజేరి బ్రాహ్మణునిసారసలోచన గాంచిసిగ్గుమై ।

పదనమువాంచిచేడియలువావిరిగొల్వఁగ మంచ మెక్కినై ।

త్రదశములందుబిందువులుదట్టములై నిలువంగ నేడ్వభూ ।

త్రిదశుఁడుజాలినొందిమదిఁదిన్నఁగ నామెనుజూచియిట్లున్ ॥

౬౩.

చ॥ చెలువ! యిదేమియి త్రైఱుగుచెప్పమయేడువ నేలసోనలై ।

యొలికడునశ్రువుల్బడువనొప్ప దెయ్యక్కటమోమువిన్ననై ।

చెలుపువొఱంగఁజొచ్చెసరసీజముఖులేమదిఁగుండఁజన్నెనా ।

వలనఘటిల్లుకార్య మెదవంగలదేని నెఱుంగఁదెల్పమా ॥

౬౪.

తే॥గీ॥ఎవ్వ తెవునీవు! పేరేమి! యిందుపదన! । యనుచుప్రేపుఁడుమధురోక్తులనువుపడఁగఁ

బూర్వవృత్తాంతమడుగనాపువ్వబోడి । కరుణచిగురోత్తఁగాఁబల్కుగద్గదమున ॥

చ॥ విలికులసార్వభౌముడతిధీరుఁడుమాకుఁబితౄమహుండుభూ ।

నుకెబలిచక్రపర్తికృపఁబండగువెన్నునిచేతమున్నుతా ।

శ్వతముగబందిపెట్టఁబడెఁ, జచ్చెనుమాజనకుండుభక్తిచే ।

వెతలుమనంబుఁజొచ్చివలంపఁగఁజేసెడుభూసురోత్తమా ॥

౬౬.

చ॥ నలువురుతోడబుట్టువులునాకు, మురారిప్రతాపవంతుడై ।

నెలఁతలమమ్ముఁబోదఱిమినీచతసింగమునొక్కిదానిఁగా ।

వలిపురిమోలనుంచె; నరవాహనుశాపముచేతసింగమై ।

యలమట నైందుయత్తుఁడొకఁడామృగరాజముకంటెవంతఁగన్ ॥

౬౭.

తే॥గీ॥నాదు పేరువిద్యుత్స్పృభనాఁజెలంగుఁ । బట్టణముఁజేర నెద్దియుపాయమంచు ।

వేడ వెన్నుఁడుదయగల్గిననులలరఁ । బల్కెనాతోడనిట్టులభవ్యమతిని ॥

౬౮.

తే॥గీ॥నరునిచేహూహరణమందునలిగియోడి । పోవసింగంబుశాపవిముక్తి పొందు ।

ననినమాటలమది నెన్ని వనటనూని । దానికై తెచ్చితినిమిచ్చుమానవేంద్ర ॥

౬౯.

క॥ మృగరాజునుగెల్చినయెడ । మృగాంకమనుకత్తియొకటిమీకులభించున్ ।

దగదానిసహాయంబున । జగములుపాలింపుఁడన్న సంతుష్టుండై ॥

౭౦.

మ॥ ప్రమదారత్నపురస్థైర్యుండుగురుహర్యత్నావతంసంబయి ।

ధ్వునన్ శాపమునీఱునట్లుదగ్గిదత్తుండుగెల్వఁగృపా ।

ణముయత్తుండుకృతజ్ఞుడై యతనికానందంబుతోనిచ్చిమా ।

యమునైందంబురిఁజేరిరప్పడువిదహర్షామృతంబానుచున్ ॥

౭౧.

- క॥ తరుణీమణివిద్యుత్ప్రభ । పురముప్రవేశించిపిదపబ్రోత్సాహమున॥
ధరణీమరునకునొకవిష । హరమగునుంగరమునిచ్చియందున్నతటిక॥ ౭౨.
- ఉ॥ ఇంతినిగన్నులారంగనియేకటబూవిలుకానికూళచే ।
నెంతయుఁగుందుమందనివియేదినవిప్రకుమారుబాడదా ।
సంతయుఁజూచికన్నియనయంబునడగ్గరనున్నడిగ్గియక॥
సంతసెలంగఁగుంకులిడిచుయ్యనరమ్మనియానతిచ్చినక॥ ౭౩.
- తే॥గీ॥ మజ్జనమునేయునప్పుడుమకరభయము । గలుగకుండుటకైచేతఖడ్గమంది ।
జలకమాడినమేలనిచంద్రవదన । చెప్పిపుచ్చుటయనతండుచేసెనట్లే॥ ౭౪.
- ఉ॥ స్నానమునేయుడుకంగనకై పలినీతటమందుమిత్రులం ।
బూనికతోడడించి వెనబోటినిగట్టునజేర్పనీడ్చుచో ।
దానునునుగ్గినట్టియలతాపునదేలుటఁజూచియోసిదు ।
ర్హినిని ! మానపోతిఁగదమాయమునేసితిగా దెరక్కనీ॥ ౭౫.
- తే॥గీ॥ అనుచువగచుచునహచర లాఱుగురిని । వెదకిదిశలెల్లనింటికివెడలునతఁడు ।
నిఘరకుఁడనున్నేహితు నెయ్యమలరఁ । గాంచియితరులనడిగెనుగాంక్షజేసి॥ ౭౬.
- క॥ కొనిచనిసంకేతస్థల । మునకుకొనిఘరకుఁడచటబూరవ్వపున్నతాం ।
తనికరమతనికిఁదెల్పఁగ । వినయుముతోనిట్లుపల్కునినుతహితుండై॥ ౭౭.
- ఉ॥ నీవటుంగంగలోమునిఁగి నెయ్యురమమ్ములఁబాసించన్నమే ।
మావలఁజుట్టియెయ్యెడల నారసిమాచినఁగానలేకయెం ।
తోవెతలంగ్యఁగించిబహుదూరముపోయివఃసుగ్ధలందఱుక॥
బావఁబ్రయత్న మొందియొరబార్చినకత్తులుచేతఁబూనినక॥ ౭౮.
- కా॥ ౧౭౭ హూబాలకులార ! సాహసపుటుద్యోగంబులకొమానుఁడీ ।
న్నేహాధిక్యఁడుభూసురోత్తముఁడుమీశ్రీదత్తుఁడత్యంతముక॥
దేహారోగ్యతనున్నవాడగుటనేతెంచుకొనదేశంబసం ।
దేహంజేటికి”నంచదృశ్యవచనానీకంబువీనుల్చొరక॥ ౭౯.
- ఉ॥ అచ్చెరువుందియందఱుగృహంబులకేగెడుమార్గమందువే ।
వచ్చుచునుండ్రబ్రాహ్మఃబుడవారిగమాదిశదారసించియో ।
నెచ్చెలులారమీపురికినేడరుగంగసుఖంబుగాదుమీ ।
వచ్చినత్రోవనేగుఁడుద్రువంబుగమీకొకవార్తదెల్పెదక॥ ౮౦.
- చ॥ పరబుధబృందవందితుఁడువల్లభశక్తిగతించెఁబాటలి ।
పురికభిషిక్తుఁడయ్యెనిఘపుత్రుఁడువిక్రమశక్తిపాఁడనం ।

- తరమధికారియైకనుకతద్వయతేపగఁగాలనేమిమం |
దిరమునకేగినిన్నకడునీచమతింబలికైధరామరుణ్ || ౮౧.
- కా॥ఓరీబాఁపఁడ ! పుత్రుఁడేడమనిదర్శిద్రేకతంబల్కనా |
ధీరుండఱ్ఱుత మొందిలేడనఁగ నెంతేత్రోధతి త్తంబుతో |
సూరీవానినిదాని పెట్టెవటంచుక్కిఁడుకంపించిదు |
ర్వా రాసుూయ సెలంగబ్రాహ్మణునిజంపంబంచెబాపాత్ముడై || ౮౨.
- తే॥గీ అట్లుకోపముతోవిభుఁడడుగఁగాల | నేమినుతుదాచినాఁడను నేరమునకుఁ |
గొఱతవేములఁచెలియంగగుండెలవిసి | తరలెనాతనిభార్యముఁగక్షణంబ || ౮౩.
- చ॥ అదిమొవలాధరాధిపుడహంకృతిఁజారులదేశమంతటకై |
వెనుకఁగఁబంచెఁజంపుటకువిప్రకుమారునివానిమిత్రులకై |
ముదిమదిలేకయచ్చటికిఁబోదగదన్నవయస్కులెల్లరుం |
గదిసివిచార మొందిఖలుఁగార్తముఁజింతనసేసిపెద్దయుణ్ || ౮౪.
- ఆ, వె॥ నీకుఁదెలుపవన్న నియమించియిచ్చట | నుండుమనుచువారలుజ్ఞునికి |
నేగిరటకుమనయవేగ మెచనుదము | రమ్మనంగనతఁడునమ్మతించె || ౮౫.
- క॥ జననీజనకులమరణము | వినిదుఃఖమునొందితానువేఁబగదీర్పం |
జనానానివలెనతఁడవీ | త్నూయలుఖడ్గంబుమీఁదసారెకుఁజూచుణ్ || ౮౬.
- సీ॥ పసిబిడ్డగానుండిపాలకేడ్చినవచ్చితఱిఁజూచిచన్నిచ్చుదల్లిగాదె |
తలకొచ్చిననుబాదతలమునొచ్చినబ్రోచుఁడమివెజ్జరాలోచుదల్లిగాదె |
తప్పత్రోవకుత్రొక్కదండించినుద్దురుదగఁజెప్పిచున్నించుదల్లిగాదె |
పనిమీఁదఁబోయివచ్చినవానికడుపారదగినయన్నముఁబెట్టుదల్లిగాదె |
తల్లిలేనట్టినిర్భాగ్యదశఁజరింప | నెండలోనున్ననీడకునేగుమంచు |
బిలుచువారెవ్వరున్నారతలచిమాడ | నక్కటాపోయెనాయనియడలునతఁడు || ౮౭.
- కా॥హాతండ్రి ! యిటులొనెకాలగితియాహాయేమిపాపంబాని |
వాతీప్రంబగుమృత్యువుంబారయ నేమంచుప్రదుఃఖించితో |
వ్రాతలమాన్మగ నేరికికైవళమునీవాఁడంచు నేనుంటకే |
దీతార్థామృతండ్రిదుర్గరామీక్షింపంగఁగల్గెంగటా || ౮౮.
- మ॥ తనముగ్ధిగల్గటకుకౌఘలంబుముదిమిందండ్రుల్పటుత్వంబుకై |
వనటంజెందకజీవనంబెనయఁగావర్తిల్లుటేగాదెమ |
జ్ఞనకుంబ్రోవఁగ నూచనైతి నకటాదైవంబపాపిణి నుమీ |
యనిద్రీదత్తుడుపాక్కుచుండునొసటహస్తంబుగీలించుచుకై || ౮౯.

ఉ॥ ఆలలనామణీ సహితుడై నురకైవలినై మునింగిపా॥

తాళమునందుజోచ్చుట మొదల్ గల సంగతి పెప్పిమంచితై॥

కాలము వేచియుండినిజభుక్తముఁబూనివహుఁగులుండునా॥

ప్రాణునుజేరఁగానతఁడుపోయెనుమిత్రునితోడధీరుడై॥

౯౦.

చ॥ వెడలినవారలిరువునువిక్రమశక్తిదురాత్మునెన్నుచున్

నడవఁగూర్చుమందుఁ గరుణన్నుఁగావరె”యంచుదెస్యతన్

బడఁతియొకరైయేడ్వఁగనిబాడబుడఁతదయాద్ద్రించిత్తుడై॥

జడియగుమంచుపృథ్వుమచిచారణనీయఁగానామెయిట్లున్

౯౧.

ఉ॥ బాడబవంశరత్నమ! కృపానిధి! పోవుచుమాళవంబుకై॥

నేడుపథంబుదప్పితిని నెప్పుదినుంతయులేదునన్నుగా॥

పాడితివేనినీకగుశుభంబనిపల్కుచువిన్నఁబోవునా॥

చేడియనాదరించుచుసుకీలగుబ్రాహ్మణులధ్వనీనులై॥

౯౨.

చ॥ పాలఁతిని వెంటఁబెట్టుకొనిపోవుచువేడివెలుంగులొపమం॥

దలసిలతాంగిదూరముప్రయాణముసేయనశక్తకాఁగవా॥

రలుబసచేసియప్పుడొకగ్రామమునంబరితృప్తినుపులై॥

నిలిచిరిరాత్రియచ్చుట నెనిట్టలమైనశ్రమంబువీడఁగన్

౯౩.

ఆ, వె॥ అర్ధరాత్రమందునాకస్తికంబుగ, | నిఘ్రురసునిజంపినీరజాక్షి॥

పలభక్షణమునఁజెలఁగ, శ్రీదత్తుండు | జూచిభుక్తమందిలేచినిలువ॥

౯౪.

మ॥ కఱకుంగోఱులుయిట్టినాసికయుఁజిక్కంబాటునుర్వూల్ పొరిన్

వెఱువుంగొల్పెడుమాంసభండముబలెన్ వేలాడుపెన్నోవిక

ట్టిఱుతందూలెడువెండ్రుకల్ భ్రమరకీటన్ద్యాయమానట్లుమా॥

పఱుమార్పుచెప్పెడుఘోరరూపమునఁగన్వట్టెన్ పథారత్నమున్

౯౫.

చ॥ నెలఁతవికారరూపముననిల్చినసాహసధైర్యమంత్రస॥

ద్బలమునభూసురుండునసపాయతశౌర్యవిభృంభణక్రియా॥

కలననిశాటిపైగదిరిగాఢముగానపనవ్యహస్తమం॥

దలవడునట్లుభీకరమృగాంకముఁద్రవిష్టచెడిరెచ్చిరంహుడై॥

౯౬.

చ॥ కహకహనవ్వినివ్వలూలుకంగనుక్రేవలఁగోల్తసంగిపెన్

గుహఁదమకించునూరెడసిఘోరపుణేతులనెత్తిపైకొనం॥

దహతహపాటునాటుకొనదారొక్కినిమారొక్కినిధిక్కిరించివీ॥

కహతమొనర్చరక్కనిశిఖండలప్రయ్యఁగఁబట్టెఁబట్టినన్

౯౭.

సీ॥ కార్త్యగుల్ వలపిండు కటికిచీకటినిచ్చి జంబీరఫలకాంతిచటచేమేన।
 నివ్వలీ నెడర క్తనేత్రయుగ్మము పంచబాణనారాచంబుభాతిదనరే॥
 గర్మకాననరుచుల్ కఱగిపార్వణచంద్రచంద్రికాస్ఫురణంబుసరగదాల్చె।
 శర్మరాస్థలిబోలుచరణంబులూమ్రపల్లవరాజిబురణించుచవివహించె।
 నిట్లుకోమలవిగ్రహంబిరవుగోనగ । రామచంద్రపదాహతవామనయన।
 పగిదిరాక్షసితనదుశాపంబుతీఱ॥ బలికెగరములుముకుళించిభీయముగొంచు॥ ౯౮.

తా॥ అన్నా ! శాంతివహింపు నేనసురకన్యంగానురక్షించియీ।

నన్నొక్కింతవినంగదేటపడువై నంబెల్లమున్నోరిసం।

పన్నుండైనకుబేరు సత్పవనివిశ్వామిత్రుడుగ్రహభృత్।

విన్నుల్ ముట్టదనుబునేయుతటిదద్దిహ్నుర్భ్రమైశీదుడు॥ ౯౯.

చ॥ ననుబురికొల్పఁగామునిసనాధునిమ్రోలఁజరించిభాసురాం।

గనవలినచేష్టలకుఁగై వసమొందక నాదుటకులె।

ల్లను మొగిఁబొల్లుటొటనుదలంచికలంగుచు నెట్టకేలకా।

తనిభయపెట్టి మాతమనిదాల్చినభీకరరూపమంతట॥ ౧౦౦.

ఉ॥ దానినిజూచిక్రుద్ధఁడయితాపనవ్యుడునప్పు “డోసి ! దు।

ర్కానినియెంతచేసెనరమాంసముఁదించునిశాటివైకడుం।

బూనివసింపుమంచునిటము॥ శపియించిపెఱుందనీవునా।

దైసిగకగ్రహించినరయంబునశాపవిముక్తియా”ననె॥ ౧౦౧.

ఆ, వే! గనుకనిట్లినాకుఁగల్గెరక్కసిరూపు । పట్టణంబునకట! పొట్టలోన॥

బెట్టుకొంటి, నిపుడగట్టు నేరితినీదు । కరుణ నెద్దియైనవరమువేడు॥ ౧౦౨.

మ॥ ఆనశ్రీదత్తుడుసాదరంబుమెయి “భామా ! వేఱునాకేలచ।

చ్చినయూనాచెలికాఁడువేగమగుడకజీవించినంజాలుబో”।

యననల్లేమగుఁగాకయంచువెసమాయంబైన, నెయ్యిండులే।

చెనుబూర్ణాకృతినిద్రమేల్కొనినవాసికసౌఖ్యమేపారగక॥ ౧౦౩.

ఉ॥ అత్తతీసఖ్యులీర్వురుసమంచితరాగవిలాసులైరి; శ్రీ।

దత్తుడునబ్బరంబెసఁగధర్మపరీతమనోవిచిత్రసం!

పత్తిసెలంగనిష్ఠురకుఁబాయకయామఱునాడువేకుట॥

సత్తుబదైలుదేతినడసాగఁగవేగమహృచ్చచిత్తుడై॥ ౧౦౪.

మ॥ తనరాకకమదిఁగోరియజ్ఞయినినిత్యంబాదటకమిత్రులె।

ల్లనుజూపెట్టుకొనంగ మేఘుడు నెమళ్లంబోలేవేగద।

ర్యశమాత్రం ముత్యసంతసం హాసగమర్యాదలోదగంజెందినై ।

కొ నెనాతిభ్యము బాహుశాలికడఁగైకొమ్మంచు బ్రార్థించినకొ॥

౧౦౪.

మ॥ చెలికాండొక్కడఁగూడియాతురతనాశ్రీదత్తుపృత్యంతముం

దెలియంజెప్పుమటంచు వేడఁగడువి స్తీర్ణంబుగా నద్యచో

లలితాడంబరచాతురీగరిమ నెల్లంజెప్పి స్వస్థంబుమై

బాలిచెక్మిత్తునితల్లిదండ్రులు మనఃపూర్ణంబుగాఁజూడఁగకొ॥

౧౦౫.

గద్యము॥ ఇది శ్రీ కుప్పస్వామి ప్రణీతమైన శ్రీదత్తచరిత్ర ప్రథమాశ్వాసము.

—

శ్రీరస్తు. శ్రీ ద త్త చ రి త్ర.

ఓష్ఠీయాశ్వాసము.

ఉ॥ అంతవ సంతకాల సమయంబురు దంచె,లతొంతవ స్థితిల॥

త్యంతముఘ్రాచెఁబల్లపవితానము మేయుని కుంత సంతతుల॥

పంతముమీఱఁగూ సె, నుమబొండుమేయ పరంబులంబరా॥

ద్ధాంతమునే సె, గంధపహుడంతటకొంచెను సౌరభంబులక॥

౧.

చ॥ సరసతనంతభూపుడెవనంతమహోత్సవమా చరించెడ॥

త్పరపర కేళికాపనవిభూతిగనుంగొనముత్రులక॥

మరుడునొకప్పుడెంతయునమంచవి నొడవిచ్చింభితాత్మల॥

కరముచెలంగుచుకొనెనెలీరాంచురుదంచితశోభనక్రయల॥

౨.

సీ॥ కన్నెఱిగలుడాముకప్పుపుష్పజివిదుప్పగ గాడ్చుగోవాల్లప గరుసూపఁ

చలిరు, గోములబుట్టి నెలఁగుపల్లవకోటిరాచిల్కొన మరాండ్రురచ్చ సేయఁ

న్నె పెక్కిదిరులపైగండుతు మైదబొరుకొచలేనిస్థాఁదేనెగోలఁచుఁడె॥

గొమ్మలెక్కితిమందుఁగ్రొవ్వపప్పుకలెత్తికోయిలలాంహొంటిగొనరిపెలవ॥

సంబంధముఁడగిరోయ్యకొంచెగుల్లె॥ మాఁడుటకువేళఁగని పెండలయాడఁగొప్పతి॥

పురుగుఁబులించి కాన నేందిరనుగూడి॥ తనువ సంతములాడు చంపమువహించె॥

౩.

సీ॥ కేశమరీనునుబాటుల్లంబు గానచిమురు నెనుమల్లెపూనఁముముడిచి॥

పసుపుమిఠిసపసుంబొట్టి సరిగిందుమిందుటంగిలు నెవ్వేనఁబోడగి॥

ఘటియించిక్కఱి కాగంధతిలకంబుదీప్తహరిములఁసంధించి మెఱిను॥

నవమాలికావిభాములఁముపునఁబెట్టితలిరుకొనుట మేటితరకసంబు॥

కారకాకరభృంగహంసముభుజై న్య॥ మెదుటనిల్చితాకలఁబుండ్రేక్షుచాప॥

మొనఁగఁబుష్పకరీటంబుహోయలమిగుల॥ గపటమన్యఁగుడయ్యనుగన్యయొకతె॥

మ॥ ఒకతనవ్వంగిరతీకువేషమునకంతోసొంగిభావించి మె॥

చ్చకక నైవచిపిఱుండఁబూనిరతివేషంబొప్పుగాఁదాల్చిత॥

త్పికటద్యోతవిలాసబంధురముదాత్తభ్రాంతయైవచ్చిత॥

ప్పుకనీరాజనమాచరించెగుహసాభాపూర్వపస్వామికై॥

౪.

మ॥ స్ఫురసింసింధిరగీతి కారవయశశ్శౌభాలతామండపా॥

విరళవ్యాప్తతచక్రకాడ్వలములకావేమాలుహస్తీసకా॥

చరణానందముగ్రోలిజవ్వములుప్రచ్ఛన్నప్రదేశంబులకా॥

సరసాలాపములకారమింతురతివిశ్వాసంబుసంధిల్లగకా॥

౬.

మ॥ నవలూపశ్యవిరాజితాంగశుభచిహ్నంబునోసెలంగకావనో॥

భవకాంతామహిమంబునకాబులినసీమాప్రాంత్యమంటాడిన॥

త్సవమొప్పుకావశులైవిటివిటులురాసక్రీడఃఖిలాచ్యుతికా॥

రవళికానూపురకింకణీకర్వణనముల్ రంజిల్లశ్రావ్యంబుగకా॥

౭.

సీ॥ ఒకమూలభ్రమయిందునికటగూరాయంత్రగళితవాద్వింగుసంకులరవంబు॥

౧. కవోలమ్ముకయిదుబ్రకటవేశ్యాంభభరతనాట్యనియుక్తమురజరపము॥

౨. కవంకలబ్రసరించుసకలయోపాహస్తనిగ్ధతాంబుశ్రేణినిస్వసంబు॥

౩. కవెంతవినవచ్చునుకరవాద్యవిశేషబహుతరతూర్వసంభాష్యగరిమ॥

లలితశుకపికానేకకోలాహలంబు॥ ముదితజనచర్చరీకసమాహుషాడక॥

బ్రజలబుక్తామసింహారరజసురంగు॥ లమరవిలసిల్లెనగరికల్యాణవనము॥

౮.

అంతట్రీపత్తుడుసుహృ॥ దంతికమునఁగాంచెనొక్కహరిసీలవిత॥

ద్వ్యంతరవిప్లసభీజన॥ సంతతవాచావిసాదసరసప్రాఫక॥

౯.

సీ॥ చిగురాకుజొంపంబుచెన్నుకేలనమల్లివిరిసోయగముగోళ్లఁదెరయఁజేసి॥

కొదవతుమ్మెదచాలుగొనలుక్రొవ్వెదవెట్టిచెంపన్నిఁగన్దోయివాందొనర్చి॥

ననయలేఁడిఁగవిన్నాఁంబుమైఁగూర్చిగుఱ్ఱులుపాలిండ్లఁగుదురుపఱచి॥

తొగరుదానిమ్మవిత్తులుపల్వరుసనిల్పిచిలుకపల్కులఁబల్కుకలిమిఁబ్రోచి॥

చారులావణ్యనూత్నవసంతలక్ష్మి॥ రూపుగైకొనెననఁడనుయవిగ్దశించు॥

సుదతివింబకియనుభూపునుతమ్మగాంక॥ పలినిగన్దొనెన్దెదత్తుఁడతిముదమున॥

౧౦

చ॥ కనుఁగొనినంతమన్దభవికారమువోఁచఁగనెఱ్ఱతన్నుజూ॥

చుకొయనుభ్రాంతిమైకలఁగిచూడుల్లుల్రిప్పకమాచుచుంఁడెన॥

వ్యనితయుడైవికంబుగనివాళియొనర్చెడునిగ్ధజూపులకా॥

దనియకమాచెనిట్లువిదితంబుగనిరుద్వరొకల్లోకశ్లపై॥

౧౧.

చ॥ పశుపెనుమాపుఁదూపులప్రభావముచేతనొకింతయాఁగుచుకా॥

మతిమతినించునంచననుమానమునకాడకంటిమాపులే॥

డైజననురాగముకాదెబుఱుతీరునమెల్లఁగనప్పుడపుత॥

త్తమయనరాఁగనిల్పిరిపదంబులుడెందములందుగట్టిగకా॥

౧౨.

చ॥ ఇటులుక్షణక్షణంబుజనియించుప్రియంబైనగంగనంగనా!

చటులవిలోకనావిధుతసంచితధైర్యముతోడఁబడితి.

స్ఫుటతనువల్లికోమలతఁబోడిమితప్సవచుండఁజూచియ.

యచ్చటననబోణి పెందరులచాటునకేగినవిభ్రమాత్మఁడై॥ ౧౩.

క॥ ఊబ్బుకొనుపలపు పెంపున । నబ్బాలికతోననసుపులరిగినమాడ్కి॥

దబ్బిబ్బుదోప నెడఁదను । నిబ్బరమునభూమిసురుఁడునిలఁబడియున్న॥ ౧౪.

చ॥ కనుఁగొనియింగితజ్ఞుఁడగు కార్త్యవిచారుఁడుబాహుశాలియి.

ట్లుఁజెలి కాఁడనీదు లేఁగంతయుఁజూచితిదాఁప నేలభా.

మినిచనినట్టితావునక మేలుగఁబోదమరమ్ముకుండవ.

చ్చు నెయిటుదీని కైయొడలిసాంపునుబానికృతింపనేలకో॥ ౧౫.

ఊ॥ ఊటబాహుశాలియిటులూరకపల్కుచు నాతిఁచెంతకి

పాఱునిగొంచుఁబోవనొకప్రక్కఁగ “ నయ్యయ్య ! రాజపుత్రిక॥

గాతీయ వెట్టైబా మొకటికాటునుమాన్పరె కావనేవెన॥

మాటికఁజూడరే” య నెడుమాటలుఁగూఁతలుపీనులందఁగ॥ ౧౬.

క॥ అత్తమీముఖమందునశ్చి । దత్తునిరీతివివరింపఁదర మెయ్యెరులకు॥

బాత్తునుగనుఁగొననేరక । తత్తమునబాహుశాలితగఁగంచుకితో॥ ౧౭.

తే॥ గీ॥ నాదు చెలికానియొద్దమంత్రమునువిషహ । గమగుప్రభ్యాతమహానుంగరమునుగలవ.

టనినఁగంచుకిద్రీదత్తునభిసతించి । పాదములమోదఁబడివేడసాదరమున॥ ౧౮.

తే॥ గీ॥ సరగఁజనిరాజగుతకునుంగరమువేలఁ । బెట్టివరమమంత్రమునుజపించినపుడ.

విషముదిగిమోహనాంగిజీవించెముఱుల । నదటిజనములుకొనియాడిరతనినంత॥ ౧౯.

క॥ ఈసంగతివినిబింబకి । గాసింబలుగై త్తివచ్చికడుపునఁబాలుం

బోసిననరునింగనిసం । తోసమునక బాగడఁజొచ్చెదోడ్డోనతనిక॥ ౨౦.

శా॥ ఈమధ్య గృధరణిసురుండుమది నెంతేపొంగియోచించియే.

మేమాయుంగరముక గ్రహింపక యపోయెక, స్వర్ణభూషాదులక॥

శ్రీమద్భింబకియస్సనంబనుపవానిక హెచ్చుగాదానున.

తే॥ గీ॥ మెత్తునితల్లిదండ్రులయనిప్పించెక మహాగృత॥ ౨౧.

ఊ॥ ఇంటవసంపనొల్లఁడు, రహిత్ బోరలాడునుశయ్యమీద, నే.

వెంటవధూలలామతలఁచే స్థరియిమను, రేలనింతయుక॥

గంటను తెప్పవ్రాల్పఁడు, నుఖంబటియువ్విళులూరుచుండ, నీ.

మంటనదృష్టవృష్టివరమాన్వఁగవచ్చెనొకరైయత్తటిక॥ ౨౨.

- క॥ భావజ్యోతబహుబాగా । దాహనలత ప్రయైనగాత్రీకుసుతక ।
బ్రోవునుచేడుపొంపెక । భావనికయనుచెలికత్తెప్రమదంబొప్పక॥ ౨౩.
- చ॥ ఇతనికి నంగులీయకమునిచ్చుమిషక జను దెంచిపల్కె ॥ భూ ।
సుతచరితా ! మదీయసఖిసూల్కానుప్రేమభరంబుచేతనం ।
తతభవదీయదర్శనమెత్తద్దయఁగోరుమఱొక్కనింతనీ ।
కతమునగొన్నప్రాణములఁగానఁగ నేరదికేమిచెప్పదుక॥ ౨౪.
- తే॥ నీవువిషబాధతోలఁగించినిలిపినట్టి । ప్రాణములవిషమాంబుబాధచేత ।
గంతగతమైనయవిగానఁగొగలించి । ప్రోవనీకగుఁగా దెయోబుధవఁడొల్ల॥ ౨౫.
- క॥ అనబాహుశాలియాభా । ననికయుఁజెలికాండ్రుగూడించనమైగ ।
నన్యమధురకుఁగొనిచనియుం । డనుదీర్చినిందిరంతనాతియునరిగెక॥ ౨౬.
- ఉ॥ ఆమలునాడుమువ్వురువయస్కులతోడఁవ్వకేయవర్తకం ।
జేమిషగావడిక మధురకేగుమమార్గమునఁబునెల్లెడక ।
వేమలురాజకన్యసరవికొనిపోవుటకై తురంగములో ।
ప్రేమనుబాహుశాలినిలిపెక దగుగూఢపుటంచెఱొప్పక॥ ౨౭.
- మ॥ బలినికొండొక తల్లికూతులనురాపానంబుఁజేయించిత్తె ।
పలరకజొక్కఁగ నామృగాంకవశితయ్యాగేహముంజేర్చివె ।
ల్లులశ్రీదత్తుడునిల్చెభావనికదీపవ్యాజమొప్పకృతా ।
నలమంటించిపరాఠియాచునొరకన్యక దెచ్చిశ్రీదత్తునిక॥ ౨౮.
- క॥ కలసికొనెఁదిదపనిరువరు । చెలికాండ్రునుభావనికనుజేర్చివిభుసుతక ।
దొలిబాహుశాలికడకి । మృలఁబెను సరభసమునభూసురుఁడంతక॥ ౨౯.
- ఆ॥ పడకటింతిలోడబడిమండిపోయిన । తనయతోడనున్నతల్లిబుగ్గి ।
జూచిజనులరాజనుతభావనికతోడ । దగ్ధయయ్యెననుమదలచిరపుడు॥ ౩౦.
- మ॥ మలునాడెప్పటియాట్లపట్టణపుగుమ్మంబందిశ్రీదత్తుఁడెం ।
దటికికొగన్నడిపెస్తృగాంకమునుజేతకొన్నవాడెంచుగ ।
చ్చుటనారెండవరాత్రిపై నమయియాశాబద్ధుడైపోయెముం ।
దటవేజన్నప్రియాంగనకగలియునుత్సాహంబువాట్టిలగక॥ ౩౧.
- క॥ ఆరాత్రియెచనిచనిబహు । దూరముమలునాటిపగలుతోచుకడకువిం ।
ధ్యారణ్యముఁజొరబడెను । రావరంబుగదివినిజండభాస్కరుఁడెరియెక॥ ౩౨.
- క॥ అప్పటికవశకునంబులు । నుప్పరమునదోచఁగాంచియుడుగకమఱియే ।
డెప్పరముగలుగునోయని । ముప్పిరిగొనువగవుతోడముందుగనడువక॥ ౩౩.

సీ॥ దుష్టకజ్జులచేటుతొక్కుడుపడలేకపొటుమరిం చెడుమేనిపోటులడరఁ
 దెరువాటుకొట్టమైఁజిగురుపైతోలుచ్చితొడితొడిసేలసేతురులుచొరుగఁ
 గాలుసేతురువాచికదలకయొడలంతనలుగుడువడుటచేనడువలేక
 యల్లనల్లఁగఁగుంటుచు దెంచుమిశ్రులిరువ్విరిభావనికనుదరియఁజూచి
 ప్రాణనాయకఁగానమిత్రమదలిర్ప । నేమితోచకనిలచున్నయితనికడకు
 వారుచను దెంచి పెదవులువడఁకుచుండ । విన్నవించిరివిషయంబువిశదముగను॥ ౩౪.

ఉ॥ అంగోకడిట్లుపల్కెనకటాతెరువెయ్యెదోత్రోవనిందలుకొ
 గుండఁగడిందిమైఁజెనకిగుఱ్ఱపుదండుడికించిదోచుకొ
 న్నందురపిల్లి దెబ్బలుతిరకటాతెప్పెభరింపకున్నమే
 మందలు,కాతొకండురురయమునఁగోమలిసిడ్చిఁగూరతకొ॥ ౩౫.

క॥ తనగుఱ్ఱముపైనిడికొని । ననియెనుగడువేగనకటాచండాలుఁడువా
 నినివెన్నాడినెలంతను । గొనుమేమికనడవలేముకుంతితరక్షికొ॥ ౩౬.

మ॥ అనిచెప్పకవినికోపముప్పతిలవీరావేశమెత్తంగపిఁ
 కనిసీ!యొక్కడుమత్రియకొనిచనెంగా”యంచుమాతాడునం
 తనద్రోవత్తుడునాపముక్తపటుబాణప్రాధిత్వంఁడ్రొంగెగా
 ననిదూరంబునకుకొనడింబలుచెగ న్యాయక్షోద్యుత్పన్నై॥ ౩౭.

మ॥ త్వరలోగుఱ్ఱపుదండుఁజేరికొనిమధ్యకొత్తత్రియంఁడొక్కఁడా
 తరుణింగైకొనిపోవుచుంటగనిద్రోవత్తుడుదొడ్డాల్తన్న
 హరసంబాల్కెడుమంచిమాటలనకన్యకవేడనాతండును
 త్తరముకొనెతమునియ్యనందునమహాతాపంబుదీపింపఁగకొ॥ ౩౮.

తే॥ కాలితోదన్నివానిపీఠకుసనారి । నుండిఁగిందికిలాగిగురుండునట్లు
 రాతిపైమోదిపిడిచిదూర్గంబుచేసి । తక్కురాతులనులుమాడెదఱిమితటిమి॥ ౩౯.

క॥ హతశేషులుభూసురుశూ । రతకుకొవెఱగందిసంగరంబునవీనికొ
 జతగొననెవఁడెంచునుజీ । వితకాలముచేరువై నవీఱిడిదక్కకొ॥ ౪౦.

తే॥ అనుచునతనికిభయపడిమొకలిరిగి । పఱచిరంతద్రోవత్తుడుతెఱవతోడ
 గుఱ్ఱమెక్కివచ్చునల్లలఁగూడుకొనఁగఁ । గొంతదూరముచనినిల్పెఁగోరియపుడు॥ ౪౧.

క॥ ఇరువురుదిగనచ్చటఁబై । దురమునగాయములచేతదురటిల్లుటనా
 తురగముపుడమినిబడిన । త్వరముగఁదన్నుకొనికాలభర్తమునొందెకొ॥ ౪౨.

ఉ॥ ఆలముముమ్మరింబునభయాపలయాటను, నీరసంబునక॥

సోలిసతీగ్రాతదగ్రనుక్కుమ్మ గాంకవతికధరామరుం॥

డోలివసింపదించియటనొక్కఁడుదిస్కులనీటికందుక॥

దాలిమి నెల్లెడక వెనుకఁదప్పయుఁగ్రమ్ములుదుండునత్తటిక॥

౪౩.

ఆ॥ సూర్యుడెస్తమించెనోత్తుతద్దశమిందె । వెనుకఁదిమిరిసమితివిస్తరిల్లె॥

బొసలమిఁబుఁగులులునుబడలరిక్కులుఁబోల్చి । సున్నుమిన్ను సొక్కతన్నుసేసె॥ ౪౪.

ఆ॥ త్రోవడొంకిగనకతొలగిద్రీదత్తుండు । కనులగలఘలంబుఁగానడయ్యె॥

దింగిలిరిగిబలములేచ్చియునతిడప్పి । దీర్పలేడులొంటిలెలుపుతిప్పి॥ ౪౫.

తే॥ కోరిపిల్లలకెఱచచ్చిగూటియందుఁ । బిల్లలనుగానకఁగాడుమిచ్చికవలె॥

జలముగొనివచ్చివనసుండు పంపరిందు । సావద్రతరుపండుకృతతమిసావశమున॥ ౪౬.

తే॥ కొనరిబిలుతిండితినుదుండుగొడ్డులాలి । మ్రోలనిలఁబడియేకాయుడుతువోలె॥

నిష్ఫలంబైకాంక్షతో నెమరుమందెఁ । గాఢవిమందుసతినిబక్కనతెఱఁగున॥ ౪౭.

క॥ ఇటులేకాకిగనొక్కఁడు । నటవికఁడరియించిఁబ్రతుంతయువనట॥

బటిచిటివెలుతురుపొడనూ । పుటయుహుమునుగులుతువట్టిమునుపటి నెలవుక॥ ౪౮.

శా॥ నేరందోయిమనంబువ్యాపలననూన్లెమ్మయిగావ్వీయభా॥

మారత్తుంబటలేకయుంటఁగని, కేమంబేదిస్వక్రేయసం॥

భారవ్యాధృతఘమనాకకిపటిక మగ్నంబుగాఁదత్తుమా॥

చారంబుకవినుబేరగానివలెఁకీస్తారత్తుఁడైకొంహొక॥

౪౯.

సీ॥ కిలకిలతమాయావిఘాతైతవమూనుభీమగానలసౌర్యసేమపసిఁడు॥

సూనిరావృంసమాధానమెందునుగోరుచంద్రమహిహరశ్చంద్రమాళి॥

రావకూసురవిషప్రాణగంభీరసమందుగంబిల్లుబాన్సోరామమూర్తి॥

అష్టతపాససద్యాపారమునునిల్వగీయుతికృష్ణాయుధిఘరుండు॥

పీరలేడబొటులనిపట్రువిఘాతనుఁడు । కారకాంతరమగుమోగంబుకంకి॥

నట్టడవియందుఁబ్రయురాలిపట్టువిడువఁ । గలిగెనెవ్వానికిట్టిదుంఖంబుభువిని॥ ౫౦.

ఉ॥ ఆవలఁదెల్పితెచ్చికొనియంతటనుంగలయంగఁబొడన॥

త్యావిలవిత్తుడెయ్యుహృదయంబునగొంతతిరంబుఁబూనిబల్॥

చేపఁదనర్చునొక్కపనుచెట్టఁగనుంగొనిచేతికత్తివా॥

క్రేవలఁబెట్టిచెట్టుపయికింబనిపేపరికింబనల్లడక॥

౫౧.

సీ॥ గరమీసములశీగిదురనైల్యధరంబుమెలుగారుబలితంపుమేనివాఁడు॥

రక్తవర్ణముబోలరపులుకన్నులయందునధికారసౌందర్యమలమువాఁడు॥

- జాతికి దగినన స్త్రీముల మోటుతనంబుతలపాగఁగై నేయఁదనరువాడు ।
కలిపయపరివారవితతి వెంబడిఁగొల్పఁదిమురుదలిర్వ నేతెంచువాడు ।
చెంతమార్గమునందేగుచెంచుతేడు । చెట్టుకడనుండుఖడ్గముఁజేతఁగొనుదు ।
మఱి నెడలనంతదిగినచ్చిలెఱవజాడ । నరయనాతురవడుహృదయంబుతోడ ॥ ౫౨.
- తే॥ బాలికా నేష్వణాలీనభావభరత । ఖడ్గసంగతిమఱచిప్రకాశముగ “మృ ।
గాంకవతిఁజూచితే” యనియతిరయముగ । నడుగఁగ్రీదత్తుఁడాతఁడునాత్మయందు ॥ ౫౩.
- ఉ॥ పీనిమతిభ్రమంబెఱిగి వెంట నెవల్గును “ వాతియల్లనో ।
జానగుపల్లెనన్నయదిచయ్యన నేని దవచ్చిసిసనా ।
యానగృహమిచ్చెదనుహాయిగ నేగుదు”టంచుబంటులక ।
వానికిసాయమిచ్చిపనుపక్షఁ జనిచేడియఁజూచువేడుకక ॥ ౫౪.
- తే॥ త్రిప్పటలగన్నయలనటతీరనిద్ర । చెందుమనిచెప్పఁబరిజను ల్చెందుకొరగ్గు ।
హంబునందనిద్రించిరవంకనేపు । సాలసి మేల్కొనితన్నుఁదాఁజూచుకొనఁగ ॥ ౫౫.
- తే॥ పడఁతె వెదుకంగయత్నించికడకునామె । యున్నచోటికిఁబోనేరకున్న నేర ।
మునకొయిన్నట్టులిరుపాదములకునినుప । గట్టిసంక్టెల్లుపదియుంట గాంచియతఁడు ॥
క॥ ప్రియురాలిజ్ఞాపకంబె । మైయిఁజేత్తమునాక్రమించిమించుటనిజవా ।
ధమునేమితెలియకున్నక । వియురాలి నెతలచితలచినెడఁగయియుండక ॥ ౫౬.
- తే॥ అబలఁగోల్పోయిపెజవారయాధిపత్య । మందువనియింప నెవఁడోర్పునకట! మాన ।
వంతుఁడుండఁగనొక నాఁడువచ్చిసరగ । యోచనికయనునొకచేటిమ్రొలనిలిచి ॥ ౫౭.
- తే॥ అయ్యో! రానేలయిటకుమహానభావ । యందగాడ వెకటకటా! యగు నెయింత ।
గాలమునఁజిక్కువడినట్టిమీలకెందుక । జాపుతేప్పు నెయిఁగైచెవిచారమేల ॥ ౫౮.
- తే॥ ఏదోపనిమిదిదృష్టిగ నేగెశబర । విభుఁడు,వచ్చిన వెంట నెవేగనిన్ను ।
నవ్వువారికబలిపేయునదియకార । గాముగనిన్ని పువినధ్యవసంబునుండ ॥ ౫౯.
- తే॥ తెచ్చిచెఱఁబెట్టెనిటఁదదుద్దేశముననె । మంచిన స్త్రీములునుమఱిమంచితభోజ ।
నములుపెట్టించుచున్నాఁడుమమతమెలయ । యజ్ఞపశువునుగ్రోవ్వించునల్లెనుమ్ము ॥
- మ॥ అయినంతెప్పెదవింసుపేనిసదుపాయంబొండుతప్పించునిం ।
తయొనిక్కంబగుఁజించుతేనిగొకకాంతారత్నముద్యద్దయో ।
నయశీలదులమించినుందరియనకొనల్యాందుచుకొబుత్రియెం ।
తయనొప్పాఁచెడుదానియాపమిలనేతన్వంగియుంబోలునే? ॥ ౬౦.
- తే॥ నడకతీరునుమాటలననువుతనము । విమలకోమలశుభతనూపిలసంబుఁ ।
జూడఁజూడను సూరభకుద్ధికలిమి । శబరకాంతలముందువిశాలశీల ॥ ౬౧.

- ఆ॥ అయినదాననగుటనన్ను వనిజరూప । వైభవంబునిక్కువమును జెలుపఁ
నతిశయోక్తియనుచుననునపడకుము । చూచితీరుగాకనుదలచెల్వె॥ ౬౪.
- క॥ మూచిన్నదానిసంగతి । దాచినఫలమేమివినుముచయచేసివృధా ।
యోచనలుమానుమిఁకనీ । కాచెయ్యలుమోదజనకహాసనితలఁతుక॥ ౬౫.
- సీ॥ అయిదారుదివసంబులాదిగనిన్నాళ్లవలెఁగాకకనుపట్టువనితతీరు ।
అదియేమొగానిపయ్యెదచెర్వివ్రేలుముంగురులదిట్లఁగనైనఁగోరదిపుడు ।
పనిమీఁదనున్నజవ్వననేమితోఁచునోకళవళంపుబ్రహ్మారకలనఁజూచుఁ ।
బొందియెవ్వతెపల్కరించినదన్నుగాదనుభావమునఁబల్కకఁజ్ఞేయఁడుఁ ।
గలలతోనిద్రచెడిలేచిగానిపడును । జెలులునిదియేమె? యనినదానిగ్గుచెంబు ।
నిట్టిచిన్నెలుమున్నెప్పుడెఱుగదనుము । మాకున్నెతములేలియవీమాయలన్ని ॥ ౬౬.
- ఆ॥ ప్రాణసఖులమెంతోబలవంతపజుచిన । హృదయమిచ్చికొంతయెఱుఁగఁజెప్పె ।
దానికొదువఁదీర్పఁదరమె-పో-చల్లకై । తరలివచ్చిముంతదాఁపనేల! ॥ ౬౭.
- ఉ॥ నీవిటకేగుదెంచుటయునిన్నుఁగనుంగొనునాటినుండియా ।
భావధవుండుక్రూరుఁడయిపట్టినబాఁముక్రిందఁబెట్టుకెం ।
తేవడినొంపఁబూనుటయుపొచ్చినకాఁకఁగృహించుకన్యక॥
గావుముదాననీకగునుఘంబునుదప్పనుమీఁదిప్పుత్సుప్త॥ ౬౮.
- తే॥ ఇంతిహుటమినంగీకరింతువేని । నుభయలకుక్షేమకరమానువిభవమొసఁగు ।
ననుచువేడినశ్రీదత్తుఁడాలకించి । యెంచితీఱమిఁదగవప్పత్తించియంత॥ ౬౯.
- సీ॥ గాంధర్వవిధిచేతఁగన్వకాత్వముఁబాపినుందరికానందశోభగూర్చె ।
ప్రీడబాఙ్గముజోపిద్రాగతినిదింపిశృంగారవతినివశీకరించె ।
హృదయేశ్వరీమనోభీష్టముల్దైవాటమానితభోగసంపదలఁబాదలెఁ ।
బద్ధాక్షిప్తవారిరాత్రిఁబ్రాణభర్తకుశృంఖలామోచనముచేసిప్రేమసౌఖ్యె ।
నిట్టులిరువురికనుకూలమెసఁగుదుండఁ । జిత్తములురెండునేకమైచెలఁగుచుండఁ ।
దోడిచెలికత్తెలకునుసంతుష్టినిండఁ । బల్లవాధరప్రళమగర్భంబునిలిచె॥ ౭౦.
- తే॥ మూలమట్టుగనిదియంతమోచనికయె । తనకుఁబాపవంగనుందరితల్లివచ్చి ।
యల్లుఁడనుప్రేమపురికొల్పనతనిజూచి । నామనామనితనస్వతంత్రంబుసౌఖ్యి॥ ౭౧.
- క॥ నీమామగారుసార్థక । నాముఁడుశ్రీచండుఁడనుననాతనకొపో ।
ద్దానుకరాళవిలొచనుఁ । దేనురుపాటునుటలేకపొచ్చినచోరవక॥ ౭౨.

- ౨॥ అగ్గిలేకరవులునాత్రగాఁడాతఁడీ । నేరమునకునిన్నుదారుణముగ ।
శిక్షసేయుఁగానఁజేరియెచ్చటనైన । మనుముగనుముసుఖముతనివితోడ॥ ౭౩.
- తే॥ మఱియునుందరిసెప్పడుమఱువఁబోకు । ప్రాణముండిననువచ్చిబ్రతుకవచ్చు ।
గాలగతియెన్నడిట్టులెకాలిపోదు । పోయినానాయనాయనిప్రార్థుఁజూచి॥ ౭౪.
- తే॥ బంధనమునూడ్చివైచిశుభంబుగోరె । నంతశబరాధిపునిచేతనమరుకత్తి ।
తనవిషయనిపుచ్చుకొనుచునుందరినిగాఁగ । లించుకొనికొంతశ్రీదత్తుఁడేగెబిదప॥ ౭౫.
- మ॥ చనివింధ్యాటవిక్రమృగాంకవతివాస్తవ్యంబెఱుంగఁజనిం ।
చినమోహోతిశయంబునకొదిరిగికాంచెకొఱుకాంకంబునక ।
మును పెన్నోటలతాంగినట్టడవిగోల్పోవకఁబ్రగంజెందితే ।
వునిధ్యానించెనదేయెడకనుశకునంబుల్దోఁపమాగ్ధంబునక॥ ౭౬.
- క॥ అక్కడసెలకట్టెలపొం । చిక్కయుదవిలిందిచంకచేరుపగఁడున ।
లెక్కినపక్కయురులుగొని । గ్రక్కుననరుచెంచుబోయఁగనుగొనివేగక॥ ౭౭.
- మ॥ అటవింద్రురుచుండువాఁడవుగదయ్యానీవుకాంతారవి ।
స్ఫుటనాటింజరియించుదానినబలంబూబోడినేకాకినిక ।
జటులాక్షింగనుగొంగుపేయచటనానిందర్శముంబెల్లమె ।
చ్చటనైనంగనియున్నయ్యుణ్యమగువేచుంబులకొల్పకా॥ ౭౮.
- క॥ అనిభూసురుడడుగుచుదా । రినగనిలుబ్బకుండు “నీవుశ్రీదత్తుడవా” ।
యనిప్రశ్నచేసెనతఁడో । ననుచుకొనిట్టూర్పువిడువూర్తిపడక॥ ౭౯.
- కా॥ బౌరాదేవర ! యట్టిభౌగ్యఫలి నెయ్యంబూనదుఁఖింపనే ।
లారపున్ననువచ్చునేగొడవమేలొగాకసర్వంబునా ।
నారీరత్నమునిందుఁజూచితినిగాంతారంబునంద్రువుల ।
గార్హకారములందుండనిటవిష్ణా ! బాలియయ్యెంగనక॥ ౮౦.
- క॥ తొలినాటిసంజనొడ్డిన । వలలంబేరురులవేకువంబైకొనసే ।
నిలువెడలివచ్చియడవిం । గలవనితీర్చుకొనిమఱలగాఁబ్రొద్దకైక॥ ౮౧.
- తే॥ మట్టమధ్యాహ్నమునమింటమండుచున్న । వేడిసెల్లనకంఠయ్యవెక్కినపడి ।
చెట్టునీడనుగూర్చుండిసేదదీర్చు । కొంచునుండఁగనొకసన్నగొంతువింటి॥ ౮౨.
- తే॥ మొదటనేర్పాటుకాకుండమోసబోయి । యెదియొకోయిలకూతఁగానెన్నికొనుచు ।
బాట్టుప్రక్కలవెదకిచేబట్టివిల్లు । పోవుచుండఁగనొకచోటఁబొలఁతిఁగంటి॥ ౮౩.

మ॥ అకటాదేవర! యేమిచెప్పవినశక్యంబౌ నెయ్యాయేడ్చునెం॥

తకుమారారదుచెప్పినకొవినదువంతంజిక్కుమకొభీతి నెం॥

దకనన్నెత్తినిజేతులుంచుకొనినాధాయంచువాపోవునే॥

మిఁకజేయంజనునాఁడుబిడ్డలుగలాఁడెట్లొర్పునీఘోరమున్॥

౨౪.

తే॥ ఏమియడిగినబదులాడకేడ్చియేడ్చి । చివరకాయాసమునమూర్ఛ చెం దెనంతఁ॥

గాలుసేయాడకపుడుదుఃఖమునమునిఁగి । కెలనిసెలయేటినుండి నేజలము దెచ్చి॥ ౨౫.

తే॥ గొంతులోనింతపోసిపైఁగొంతచిలికి । విసరునంతకుఁగొంతలెప్పిటిలికములు॥

తెఱచితిన్నఁగఁడఁగినాదిక్కుఁజూచి । పలుకయత్నించితిన్న నియెలుగుతోడ॥ ౨౬.

తే॥ లుభకశ్రేష్ఠ! యీకానలోఁదిరుగుచు । నాకుగానుమ్మలించుమన్నాధునిటకు॥

నరసికొనిరమ్మనిన్నసాయంతనమున । నాదుదగఁదీర్పనిదిగొత్తఁబులలోన॥ ౨౭.

ఉ॥ పచ్చెదనంచునీళ్లుగొనివచ్చుటకుంజనియింతవేళకున్॥

వచ్చినవాఁడుగాఁడుతనవచ్చుపథంబు నెఱుంగకేవనిం॥

జొచ్చెనొ, నొచ్చెనొమనము, స్రుక్కెనొ, యేమయినాఁడొ, నేఁడునే॥

నెచ్చటికేగుదాననిఁకనీశ్వరుచిత్తము నెట్టులున్నదో॥

౨౮.

మ॥ అనుచుంగన్నులనీరుచిప్పిలఁబలికొ ధ్యానించుచుండకొమనం॥

బుననేనిట్లుకొంటినీపడఁతిసొంపుంచెంపుభాగించుకొ॥

న్ననరుండెంతయుభాగ్యవంతుఁడనియంతగొంతకోదార్పియా॥

మెనుమాపల్లెకు వెంటబెట్టుకొనిపేర్తింబోవఁగా నెంచుచున్॥

౨౯.

తే॥ తరుణిరోయిట్టిఘోరకాంతారమందు । నొంటినుండఁగఁడగదునేనున్నయింట॥

నీవునొకకొన్ని నాశులునిలిచియున్న । వెడకినీమగవానిఁదెచ్చెదనురమ్ము॥

౩౦.

తే॥ అనియొడంబడనాచేతనై నవఱకుఁ । జెప్పనావలసమ్మలించినఁజెలంగి॥

పిలుచుకొనిపోతి నాపల్లె వెలయుచున్న । కోడెకొండకు వెఱవనాకొమలాంగి॥ ౩౧.

తే॥ కడఁగిమధురాపురంబునాగస్థలమను । గ్రామమునవిశ్వదత్తుడొక బ్రాహ్మణుండ॥

వృద్ధుగలఁడొక్కఁడాతనియింటగౌర । పముగనిల్లడయించి నేవచ్చినాఁడ॥ ౩౨.

తే॥ ముదితనీపేరు దెల్పినకొవెదకుమనఁగఁ । దిరిగివచ్చితినిలకేనుధీరవర్య!॥

వేగనాగస్థలంబునకేగుమీపు । నచటఁగనవచ్చునా మెనంచరిగబోయ॥

౩౩.

చ॥ పడఁతుకపోబడిం దెలిసిబ్రాహ్మణముఖ్యుఁడొకింతప్రాణముల్॥

దడబడకుండనిల్పియునుదామరపాకుననీటివోలెని

ల్కడనువహింపలేకతనకాంతగనుంగొనువేగిరంబునన్॥

వెడలిచినెంబులిందకుని వెంటనెదానుబ్రయాణసిద్ధుడై॥

౯౪.

తే॥ చేరినాగస్థంబునుజిత్తుమలర । విశ్వదత్తునిజూచి “యోవిప్రవర్య॥

బోనునీయొద్దనుంచినపాలతినాదు । భార్యనిష్ఠుం”చువేడుడుబ్రాహ్మణుడును॥౯౫.

తే॥ మధురలోనాకుహితుడునుమానఘనుడు । శూరసేనమహారాజుహరిగురుడు॥

మంత్రివరుడగువిప్రుసమక్షమందుఁ । బడతినీభార్యనుంచిభద్రముగను॥

౯౬.

క॥ ఇదియొకనిర్జనపదమా । నుదతినిగాఁపాడుటిచిటనులువపుసొనే॥

టిదినంచియొడనుండుము । పదపడిచనుమయ్యురేపుభార్యనుజూడన్॥

౯౭.

ఆ॥ అనుచునాతిధేయమమరంగనొనగిన । సప్తతింపకుంటయిమ్ముగాద॥

టంచునెంచితిత్తుమంతయుఁజననిచ్చి । బొందిమాత్రముండుపాలువువోప॥

౯౮.

కా॥ శ్రీదత్తుండటవిశ్రమించిబలుగాసిందెల్లవాఁగదా॥

నాదిత్యుక్తభజించిసెప్పుదిబ్రయాణారంభుడైమేనఁబె॥

పైనుమ్ము”పచరించుచుండనుధుగ్రహంతంబుబ్రాపించియం॥

దేదేనోక్తడదీర్చికంగనుడుఁబోయెన్వేగన్నానార్థమై॥

౯౯.

సీ॥ ధాతశుద్ధాంగుడైదరికేరనవోటహరులెవ్వరొరత్తుహరమొకటి॥

తనదుపస్త్రాంచలంబునఁగట్టిచనినమోమునెఱుంగకయవస్త్రముధరించి॥

మానినీమణిజూడమధురాపురంబుబ్రవేశించియలరాజవీధియందుఁ॥

బోవుచుండఁగహరమునుచలారులుగుత్తపట్టివోరునిగఁగొత్వాలుకడకు॥

బట్టికొనిపోవఁగొత్వాలుఁబార్థివునకుఁ । డెరుపవొరవానినురిదీయదీర్చుచేసె॥

నంతఁబాపముశ్రీదత్తునగలఁగట్టి । పథ్యభూమికిఁగొంపోవువారునైరి॥

౧౦౦.

తే॥ తప్పితాఁకినపాదంబెతాఁకుమఱియుఁ । జెడినవంశంబెపలుమాఱుఁజెడునటన్న॥

యరపనామెతవోప్పుననకట ! తనకు । ముప్పువాటిల్లజింతిల్లుబుడమివేల్పు॥

౧౦౧.

క॥ తలవరులొడలెఱుంగకమఱి । మలచంబుగఁద్రాగిడిండిమధాన్వనంబుల్॥

నెలఁగఁగనుగ్రకృపాణముఁ । దలకడవఁగఁజేతఁబూనితలకొనినడువన్॥

౧౦౨.

సీ॥ బ్రహ్మతేజమయాతే ! ప్రస్ఫుటంబగువానికీలాటివిధిగల్గెనెట్లులమ్ము॥

మన్తభాకృతియుఁగోమలగాత్రమగువానికెట్లుబీతెండసహించునమ్ము॥

ఏతల్లిగర్భమారీతిగీడ్పడివాడికత్తిపాలెనెల్లగల్గెనమ్ము॥

క్రూరుఁడెవ్వఁడొయిట్టి నేగంబుఁబైమోఁపెఁగానితస్కరుఁడీతఁడొనటమ్ము॥

- యనుచునబ్బరపడువారునడలువారు । నట్టైమెదలకమాచువారగుచురాజు ।
 వీధినివసించుభామలువివిధగతుల । ననఘుశ్రీదత్తుఁగనుఁగొనియరిగిరపుడు॥ ౧౧౩.
- మ॥ తరుణీరత్న మొకర్తుతన్ని కటసాధప్రాప్తయైయుండినీ ।
 కరవాద్యంబగుడిండిమధ్యమలు మోగఁ జూడనేలేంచిభూ ।
 సురవంశోత్తము మేడనుండికనుదుకొనోకాగ్నిపాలౌచుస ।
 త్వరతఁ మంత్రివరేఁబుగ, గణ్యునిజనద్యస్కాంలసంరక్షకుఁ॥ ౧౧౪.
- మ॥ కనియోమంత్రివరేఁబు ! ఘాతుకులుమత్కాంతుఁ శరీరంబునీ ।
 డ్విసంబంధంబులగాసి బెట్టుచుశిరచ్ఛేదంబుగావింప నె ।
 క్కొనుమోదంబునవధ్యభూమికరుగోకొంపోవుయన్నారభు ।
 ర్తనుబ్రాణేశ్వరుమన్తనోహనునిశీఘ్రుబీపురక్షింపుమా॥ ౧౧౫
- క॥ అనియెల్లెత్తిపారింబారి । వనరుచ మొగ మెల్లఁ దెల్ల పాఱుఁగనేడ్వొ ।
 గనుఁగొనిమత్రియురభసం । బునఁజనివారిందిభటులభూపతిదోడఁ॥ ౧౧౬.
- తే॥ విన్నవించిశ్రీదత్తుఁడప్పించినిజగ్గు । హంబునకుఁగొనివచ్చిమృగాంకవతికిఁ ।
 జూపనామెకుననురాగనూచకముగఁ । జెక్కిశులయందురాగముపక్కుటిల్లె॥ ౧౧౭
- ఆ॥ అపుడుమంత్రిముఖ్యునానవాలుగ్రహించి । మోదనుబ్బరంబుబాదుకొనఁగ ।
 “విగతభయునినాదుపితండ్రినిదియేమి । యిచటమజలఁగంటినింపుమీ॥ ౧౧౮.
- ఆ॥ “దైవయోగముననితండుదేశాంతర । యాత్రనుండిమంత్రియయ్యెనిచట”
 ననితలంచియెఱుఁగనడిగిశ్రీదత్తుండు । తండ్రిపాదములకుఁదరిసి మ్రొక్కె॥ ౧౧౯.
- క॥ ఇటులెఱుఁగినఁగనిమంత్రియు । స్ఫుటమగుశ్రీదత్తుచిహ్నములునుచింతనం ।
 తటవిస్తయంబుగదురగఁ । బటుతరహృష్టఁడయి మెలిఁగెఁద్రాల్చిసుతునిగఁ॥ ౧౨౦.
- మ॥ పరమానందపరత్వముంబొరసిశుంభద్వాత్రులై యొఁడొరుల్ ।
 పరిరంభంబులఁగొంతప్రాద్దుచనస్వస్వాంతంబులుప్పొంగన ।
 ప్థారిమొత్తమంత్రియనుం “గుమారక ! కడుకొయు క్తంబునై మించునొ ।
 క్కరహస్యంబిఁకవిన్నవించెదనునీకార్యానుకూలంబుగఁ॥ ౧౨౧.
- చ॥ అలవడనేనొకప్పుడొకయక్షిణివశ్యముచేసికొంటిఁద ।
 త్ఫలముగనామెనాకుననపత్న్యవకుంబదివేలఘోటకం ।
 బులుఁబదికోట్లుసంఖ్యగలపూలవరాలనొసంగెనీవునా ।
 కులలిలసండ్వపొటఁగయి కొమ్ముమదీయధనంబునంతయుఁ॥ ౧౨౨.

క॥ అనుచున్మృగాంకవతింబు । త్రునకుండగు సెప్పగించి తూర్వార్థి శయో ।

ల్బణకల్యాణమహోత్సవ । కనదాశీర్వాదనాదఘనతదనరౌప్య॥

౧౧౩.

శా॥ తారుణ్యోజ్వలరూపసత్తముఁడు శ్రీదత్తుండజస్రంబున ।

ద్వారాకేళివిలాసభాసురుఁడు నిత్యశ్రీవిరాజద్వారో ।

దారోత్కృష్టగుణాదిశీలుఁడగుచున్ ధాత్రీశమంత్రీశ్వరుల్ ।

స్థారతేస్సృదభావమూనఁబరగెన్ భవ్యోన్నతిన్ స్వతిన్ ॥

౧౧౪.

గద్యము॥ ఇది శ్రీకుష్మాసాన్నిప్రణీతిమైన శ్రీదత్తచరిత్ర ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.
శ్రీ దత్తచరిత్ర.
తృతీయాశ్వాసము.

- క॥ ఒకనాడుమంతనంబున | నికటమునకుఁబిల్చిపుత్రునికొమంత్రియనుకొ॥
బ్రకఁజేడ్యరాజ్యతంత్రా | ధికతకయాగంధిరామధీయుతఫణితకొ॥ ౧
- కి॥ వినుశూరసేనపుపునకుఁ | దనయామణియొందుగలదుతగానామెనుద॥
జ్ఞనకుడవంతికిఁబెండ్లకిఁ | గొనిపొమ్మనెచటివిభువకుకొనతిగాగకొ॥ ౨
- క॥ ఈసాకునరాజునతకొ॥ మోసమునహరించినికుముడిపెట్టెదనీ॥
వానుదతితోడిపై న్యము | నాపై న్యముఁగూర్చుకొనిననమ్మకపుట్టకొ॥ ౩
- తే॥ లొట్టిశ్రీదేవివరముచేనొరకుననెడు | రాజ్యలక్ష్మీయునీకుశీఘ్రములభించు॥
నెమ్మిదొరవగుమనిచెప్పినిశ్చయించి | మంత్రివరుఁడుప్రయాణసంభ్రమమెలర్చు॥ ౪
- సీ॥ దారిపొడువనందతారగింపఁగఁబాలుమంచిబాసనపుసామగ్రితోడఁ |
గడతేరిమిఱులెంకలుబోనగత్రైలులెక్కకెక్కువగబండ్లెక్కిరాగఁ |
బయనంబునకుఁగ్రాలుబలుగుదారములుబెస్తలుపిఱుందన వెక్కసముగమోయ॥
నూఱుగుఱ్ఱములుమున్నూఱురౌతులురెండువేలకాల్బలములువెనుకముందు॥
వడిగఁజౌజులుతీతీచినడచుచుండ | భేరిభాంకృతులెసంగంబిరుదుమగలు॥
రాజకన్యావిమానసంరక్షకులుగఁ | జేరిచనుదేరఁదర్పరులూరు వెడలి॥ ౫
- సీ॥ ఇల్లాండ్రతోఁగూడియుల్లాసమునమంత్రివరుఁడుశ్రీదత్తుడవ్వరుసనరుగ॥
గండభేరుండభుజ్యవ్యాఘ్రపేదండకంతీరవాక్సీగ్ధకందరంబు॥
లుత్పటంబుగనుశాఖోపశాఖలుగాఁగమండపంబులభంగిమట్లుకొనిన॥
వృక్షపక్ష్మిలనొప్పవంధ్యాటవినిజొచ్చిమార్తాండరుక్మివర్మమూసినట్టి॥
ధావంతసీంధ్రగహనగహ్వరకరాళ | మార్గములయందునడచుచుమధ్యమధ్య॥
నడచిమృగములగుండియలదియొట్టు | పటహరవములుమొరయంగబరగిరపుడు॥ ౬
- చ॥ పడమరజేగుఱించుటయుభాస్కరుడంబుధిగ్రుంకె నెల్లడకొ॥
వడివడిఁగఁమ్రెఁజీఁకులులవల్లికనిగ్ధతసర్వసంతతుల॥

- దొడరెడు సంచరించుటకుదుష్టపు గావలిఁగూయఁజొచ్చెనఁ
 ల్లిడలయ ధేచ్చఁగ్రుమ్మఱుచుఁగానసీమభయంకరాభ్యుదయఁ 2.
- ఉ॥ అత్తమంత్రిముఖ్యుడు, ప్రయాణముసాగుటకష్టమంచుట్రీ।
 దత్తుడు సెప్ప, సైన్యమొకతావునఁజుట్టును గావు వెట్టి పే।
 రెత్తుగుడారముల్ నడుమ నేర్పడఁగొట్టవిధించె, సర్వమా।
 యత్తమునేయఁ గావిడిసిరందఱునర్హము లైనచోటులక॥ ౩.
- క॥ ఇచ్చను పయిట్లు విడియుడు । హెచ్చరిక నొకింతభటులు నెనఁగనిశీధిక॥
 హెచ్చినగడుసుతనంబునఁ । జెప్పెనొక దొంగదండుచెనక దొడంగక॥ ౪.
- సీ॥ అధికారులపుడు మార్గాయాసమున గాఢనిద్రాపరత్వసమ్మద్రులగుటఁ।
 దక్కలికొండ్రులలో మొక్కలంబునఁజేయుకోల్లలకోడిమార్కొనకభటులు।
 పాపానవర్ణంబుపాయకకురియంగనందతోక్కుమ్మడిడిందుపడుచు।
 నేనాపరస్వరాహ్వనముల్ వర్జించి సైన్యధైర్యము లేదిత తరమునఁ।
 గలకఁబడఁజొచ్చి కర్ణంబుఁ దెలియలేక । కళవళంబుననుంటఁదస్మరులెఱింగి।
 కోవరంబున్నతమవారికూయివినుడు । సురదిసమయంబటంచుదాముత్సహించి॥ ౫.
- క॥ పటమంటపంబులొక్కొక్కటికినిరువదేసిమందికరణిఁజెలంగం।
 గుటిలొప్పులునొఱబడియ । క్కటికించింఁతైనలేకకడువేగమునక॥ ౬.
- క॥ స్త్రీపురుషభేదమెంచక । చేపడువఱకునుగడంగిశ్రీఘ్రంబుగని।
 ద్రావరులఁగట్టికొనిచని । రేపునమఱిమచ్చుచల్లియెంతయుగృహిణి॥ ౭.
- క॥ ఇప్పగిదిమంత్రివర్యునిఁ । జొప్పడఁదీదత్తురాజనుతవేర్వేఱక॥
 నొప్పించిబంధనంబులఁ । జప్పనఁదమయూరు సేర్పసాగిరిహారల్॥ ౮.
- ఉ॥ అంతనఁ దెల్లవాఱుసమయంబునవచ్చెనుదిమ్మలందునం।
 తంతకు వెల్తురుంబొదివెనయ్యెడదొంగలలోఁగృహీవలల్।
 గంతలుగప్పకొంచుదమకట్టలగొల్లనుదోలెరంతఁజే।
 లెంతయునన్నె హెచ్చనుదయించెనుబ్రాగ్దిశసూర్యబింబముక॥ ౯.
- సీ॥ ఎఱుపుదూపులరూపు నెక్కసక్కమునేయుబాలార్కకరణముల్ పవ్వళింపఁ।
 గందుగంటలచాటుగణగణార్భటినించుఘనకవాటభరంబుగ్రాలుచుండ।
 మ్రొక్కులుచెల్లించుముద్దుటుయ్యెలలూఁగువలభీకపాలముల్ జకుకుగొల్పఁ।
 గిపురంపుఁబొగగుగ్గిలఁపుఁబొగల్గిటికొనద్విగుణీకృతాభీలమిమిరమాన।

- భముదఘంటానినాదంబుప్రబలుచుండి । కాగృహంబునదొంగలుగట్టివిగతః ।
 భయునిశ్రీదత్తముఖ్యులబట్టితెచ్చి । బలియొసంగునిల్పిరక్రమదమెసఁగె॥ ౧౫.
- తే॥ పట్టెనుంకుమబొట్టుచుపసపుకొక । మెడికొజులబెత్తెడువిరివిహొన్ను ।
 తాలిబొట్టునుముమ్మెవవాగుదరఁ । జండికాదేవికన్నట్టెసరస నెదుట॥ ౧౬.
- తా॥ హాలాపాసవికారవర్తనముపెల్లాడింపఁగావచ్చిక్ ।
 స్థాలంబైనదురుక్తులంబదరుచుకొమ్మిల్లిజొత్తిల్లునే ।
 త్రాలొకంబులగండరించిపటుచోరాసీకమందందునా ।
 భీలాసికార్పులిపించుచుకొబలియిడంబ్రేరేచుమండందగఁ॥ ౧౭.
- సీ॥ మల్లియోవికసించుచుల్లాసమును దెబ్బ నెలనవ్వులెంతేనినింపునింప ।
 ముద్దులుగుల్కుకెమ్మెచ్చిచ్చిన్నైలెసంగనపుడుపూచుగులాచినపహసించు ।
 పాలబుల్లలనిగ్గుతేలియాడుచునుండలలివచ్చిరానిపల్కులుచెలంగఁ ।
 గాళ్లనం దెబ్బఁబిన్నివేళ్లనుంగరములునొత్తులు మొలగజ్వెలొలుపుఁజూపఁ ।
 జూడనల్లారుముద్దుగసాబగునాల్పు । చంటిబిడ్డనుమగవానిఁజంకజేర్చి ।
 తరళలోచననుందరితరలివచ్చెఁ । జండికాదేవిదర్శనోత్సాహమడర॥ ౧౮.
- తా॥ వచ్చిభక్తిసమైక్యవానిదర్శించి । సంభ్రమముననుండుసాధ్వీతనదు ।
 డివిలేశ్వరుడగుశ్రీదత్తుఁగనుఁగొని । భేదమోదభరముగిలుకొనఁగ॥ ౧౯.
- తా॥ పుచ్చడికతనముపొందెట్టియొక్కింత । గార్యసరణి నెంచికాంతమంత ।
 వడిగయుందువచ్చిభర్తనువిడిపించి । యింటికతనితోడనేగునపుడు॥ ౨౦.
- తా॥ కడమవారుభర్తకార్యాన్నిమైవచ్చి । తగులువడినబంధుతిరుటుంచు ।
 మగనిపలనవినిసమంచితకరుణమై । వారి నెల్లవిడువఁబంపునెట్టె॥ ౨౧.
- తే॥ ఇపుడుశ్రీచండుఁడునుబ్రత్రహ్మనుడగుచుఁ । బుత్రికకుమున్నుపల్లీప్రభుత్వమిచ్చి ।
 సరగస్వర్గస్థుడగుటనుందరియెరుఁభుత । మెఱయఁబాలించుచుండెనుమిన్నయగుచు॥
- తా॥ కావుననుందరివిభుఁడుగ్రామవిభుండయిసర్వసంపదల్ ।
 వావిఁగొల్వఁదండ్రపరివారముఁబ్రోచుచుశూరసేనస ।
 మూఱువరునాత్మజకదనదుబోలులసమృద్ధిఁబెండ్లియాడెనం ।
 భావితదివ్యవాద్యములుపారులడివెనలుల్లసిల్లఁగఁ॥ ౨౩.
- తా॥ ముదవతులముపువ్విరికికొ । ముదముకొదాక్షిణ్యభావముంగొల్పుచుస ।
 ముదమునశ్రీదత్తుడనె । ముద్దినబిత్తుపువ్వుఁడువసింపమనుచుండెదగఁ॥ ౨౪.

చ॥ గరిమగడల్ కోనంగ నొడికంబుగ బింబకిశూరనేనభూ॥

వరులగుమామ గారులకువాంఛిత మొప్పునుదంతమంతయు॥

సరగను జెప్పి పుచ్చుటయు నధ్గుణగణ్ణులు రాజశోభుల్

తరలికుతూహలంబమరచన్దయుఁ గూతులమిఁదిహరిమి॥

౨౫.

సీ॥ సముచితైశ్వర్యవిశారదుడల్లుఁడుతగినవాడంచుసంతసముపైడమ॥

బడఁతులభాగ్యంబభాగ్యంబనివచించుపరిజనంబులవేడ్కపాలుగొనుచు॥

దమగౌరవాధిక్యతకుయుక్తమైనభూషాంబరానులతోడియరణముమర॥

రథగజతురగసంరంభమేపారంగ నేతేరవడిధరణీకులపుడు॥

విగతభయముఖ్యహితపరివేషతుండు । కనకపీఠినిచేరొలగముననుండు॥

ఘనుఁడుశ్రీదత్తుఁడుచితసత్కారమొనరి । మామగార్లనుగుశలసంప్రశ్నచేసె॥

౨౬.

చ॥ పిదపమహీపతుల్ పుడమివేలుపున్పుత్తమునాకలించిన॥

మృదముజనింపఁబుత్రికలమందనుఖాంబుధి నొలలాడుసం॥

పదలబెడంగుఁజూచియలపట్టునఁగొండొకవాసరంబులే॥

కొదువయులేనిసత్కృతులకుందగియుండిరినిండువేడుక॥

౨౭.

క॥ ఈలోపలశ్రీదత్తుని । మేలుకొఱకుగాసివడినమిత్రాభిదగ॥

గాలక్రమమునగాయుము । లోలికమానుంగసత్వయుక్తాంగపై

౨౮.

ఉ॥ సాదరభావమూనుసరసప్రపరుండగుభూనుచేంద్రుని॥

గాదిలిన్నేహితుంగనుటకై చనుదెంచిరివెన్నవెన్న॥

స్థాదటసుందరీప్రియుఁడునందఱికిందగుపాటిపేర్చిమ॥

ర్యాదలుసల్పిదగ్గఱవసుమ్యలజేరిచెల్లెహెచ్చగ॥

౨౯.

మ॥ ఒకనాడందఱునన్నపానములసౌఖ్యోల్లాసముంగ్రోలి,రు॥

తృకతకొమ్మేల్లిహజారమందునిజమిత్రుల్ గొల్పిశ్రీదత్తుడం॥

తకసంకాశమృగాంకసంభరణహస్తభ్రాజితుండైమనూ॥

వికచత్వంబునబల్కునిట్లుశ్వశురోద్యేగంబుసంధిల్లగ॥

30.

మ॥ కడునెయ్యంబున, మిత్రులార! మొగి నాకైమీరంతోశ్రమం॥

పడినారిపప్పుడుదాననాబ్రతుకుప్రాప్తంబయ్యెఁబోమత్సరం॥

బడరకావిక్రమశక్తితోంటిపనఁబాల్యస్నేహమైనందలం॥

వహ్నివైరంబునెపూనునోయిపుడుదదవ్యైపారముందల్పడి॥

31.

చ॥ అనినమహాబలుండువిషయంబు నెఱుంగుటలేచినిల్చియు।

ట్లనుహితవర్య ! పేరు వెలయుంగమహింబదుకంగఁగోరువాఁ।

డనుకొనుమాట గానిదురహంకృతిదుర్తరణంబుఁజెందునా।

తనికినినీతికొందువనుగఁబహుమరముగాఁదెచూడఁగఁ॥

౩౨

మ॥ తొలునొల్లన్నినుఁజూచియోర్వకకడుకొడుప్రాప్తుఁడైపోరిలోఁ।

గెలువఁగఁగక్యముగాదటంచువడినుక్కిలఁగఁధనంచ్చినిఁ।

గొలసేయంబురిగొల్పుసంగతియుమాకున్నీకుఁదెల్లంబయ్య।

వలనిర్భాగ్యుఁడువాఁడుపౌరజనులఁబాధించుఁగ్రౌర్యంబునఁ॥

౩౩.

నీ॥ వారుణీపానవివర్ధమాఘమెసంగఁదగనిశిక్షవిధించుఁదష్టపట్టి।

నైర్వరిణీకేళికాసక్తినున్నాదుఁడైపిటిబాక్కుసమెల్లవెచ్చపెట్టు।

ద్యూతసమానీతదురభిమానముచేతఁబరుషవాక్యములసేవకులదిట్టు।

మృగయాపరత్వహాకృతకారుణ్యపృథయుఁడైచుట్టాలబదరినెట్టు।

గడఁగికాఁతించుఁగాపులఁగెనుఁడగుచుఁ । పౌరసారీమణులగుట్టుపాడుసేయు॥

సజ్జనులనుల్లములునొవ్వఁజంపఁదివురు । రాజ్యమేలేడువానిగౌరవముఁగంటె॥ ౩౪.

చ॥ నెలకొనుమూర్ఖమఁతమయునించినచిత్తముదుర్గణావళిల్।

గలుగుడువాఁడుచెట్టుచెడుకాలమురానొగిఁగుక్కుమూఁతిపిం।

దెలుపాడసూపునన్నసఙ్గితిందగినత్యేపురాజనీతికిం।

దొలఁగియనారతంబుఁగడుద్రోహమతింజరియించునీచుఁడై॥

౩౫.

క॥ అక్కుటిలాత్తకు నెమ్మెయి । నుక్కుఁసంగ్రామమందునొడించిగ్ధులిఁ।

జక్కుడదుటకర్తవ్యము । వెక్కురుఁడగునరునకీభువిఁమనఁచగునే॥

౩౬.

చ॥ అనివివరించినర్యముమహాబలుఁడంతటఁగూరుచుండెవెం।

టనెపెరఁతేఁచురోషముదృఢత్వమునూల్కొనవజ్రముప్రివా।

కొనునిటు “మిత్రమా ! చనువుకూడునెయి త్రతీదాన”నెన్నివ।

చ్చిననుమఁతొన్నిపోయిననుజెప్పకురెండవమాటదీనికిఁ॥

౩౭.

మ॥ అనిలోనేనొకచేయిచూచుటకువత్సాసక్తిలోనున్నవాఁ।

డనుదుర్భాగ్యుఁడుబొట్టిముచ్చనగువాఁడావాకునీడొబలా।

ఘనమైనట్టికడిందిరీరమునఘాతంబాఁకితూటాడకుం।

డిననాపేరునువజ్రముప్రియొకొకానీగర్వముంజూచెదఁ॥

౩౮.

మ॥ అయినంబెద్దలుమామ గారులుతదీయస్తోత్రపాత్రంబుగా॥

నయమొనర్ప మొకార్యముల్ సలుపనన్యత్వింబుప్రాప్తిండునా॥

రియభిప్రాయము వేడుమన్న దగుభూరిప్రేమక్రిదస్తుఁడా॥

శయముంగోరెడు మాడ్కులన్న పులపార్వవంబల్లనంగన్గొనె॥

38.

ఉ॥ బింబకిశూరసేనపృథివీపతిపుంగవులు త్తరంబుగ॥

బంధినవేడ్కతోడబరిపంధినిగూర్చుట యందుఁగొంతెనై॥

న్యంబు సహాయమిచ్చెదమటంచునిజానుమతిక్రమంబుఁడె॥

ల్పంబగవానినోర్పుటకుపాయము నాత్మదలంచిమంత్రియు॥

౪౦.

చ॥ అదను నెతింగి నెవ్వడిసహాయపు సేనలతోక చేసితా॥

ముదిమదియు క్తియు క్తముగ ముందుఁబిలుందఁకడిందివీరులం॥

బదపడినిర్ణయించిసులభంబుగ శత్రుజయంబుచేకుటం॥

గదనము సేయఁగా వెడలుకర్ణమునుంలపోయఁచుండఁగ॥

౪౧.

చ॥ కరముప్రియంబునకొల్వకురగఁబ్రలునల్లునిజూచియింకఁడై॥

దురమునఁదోడవశ్యమనితోచినమాత్రననొక్కమాట స॥

త్వరముగఁజెప్పిపుచ్చినబదంపడిసేనలతోడమేమువే॥

గిరముగ నేగుదెంచెదముకీసయుజాగునులేకప్రేల్లిడి॥

౪౨.

క॥ అనిచెప్పదుదమతమపట్టములకేగుటయునిచ్చటఁద్రోదత్తుం॥

డనికిందగుయత్నమునకొనె॥ మొనగాండ్రనుగూర్చుకొనుచుమోదముతోడకొ॥

౪౩.

మ॥ రథముల్ ఘోటకముల్ గజప్రకరముల్ ప్రాంచత్పదాతిప్రజ॥

ప్రథితానీకముసందడింపననివార్థంబైనభేరీరవ్రా॥

న్యధితాకారికర్ణసంపుటవితానంబౌప్రయాణోద్ధతి॥

బ్రథనోత్సాహమువేగిరింపజనియెకవైరింబుతోరంబుగా॥

౪౪.

చ॥ చనిచనిపాటలీపురవిశంకటగోపురపార్వవనాటికా॥

వనములయందునిండుతెగువకొవిడియించిబలంబులకొనె॥

బురఁదెగుదారునిఘరకుఁబుచ్చెనువిక్రమశక్తిపాలికిం॥

గొనకొనిభూసురుండనికొగూడినమాటలుచెప్పకొప్పకొగ॥

౪౫.

క॥ ఇత్తటివిక్రమశక్తియు॥ మత్తునసభితీరియుండుమందిరమునరే॥

కత్తెడుమత్తరమొలుకగ॥ నెత్తునిసహనంబు నెక్కిబడాయి॥

౪౬.

మ॥ కొలువై యుండి కలంకులకొనవివులుక్కుగర్వముకొదున్నయో॥

క్తులు సేపారగగెగొల్పివారిగెనిమిట్టుకొమ్మంతులారా! వ్యథా॥

కలితస్వాంతుడనైతిఁ గారణముఘోకాలంబునకొనేడునే॥

గలకంటికొవ్యతిరిక్తమయ్యెనదియంగర్తంబు నెట్లున్నదో॥

౪౭.

శా॥ నాచేజచ్చినకాల సేమియునుదన్నారీశిరోరత్నము॥

బ్రాచుర్యోగ్రతనన్నజూచియులుకంబాపాత్తకాదుర్వతీ॥

నీచా! మయ్యవధించినట్టిఫలముకొనీనింకగైకొమ్మరే॥

పేదంపున్నినుమక్కుమారకుడనికొబ్రేరేదుకొల్పంబునకొ॥

౪౮.

క॥ అనివల్గుచుక్కిపసిగ్ర॥ క్కునమేల్గునిపడకవిడచికుందితి నాకి॥

వనటుకుపశాంతులనుమీ॥ గొనరుపుడేశాస్త్రవిదులయూహలుగొనుదుకొ॥

౪౯.

చ॥ అనివచియించుచుండుసమయంబునగంచుకివచ్చిస్వామిద॥

ర్యసమునకెవ్వడోయొకడుచాలగవేడుచునున్నవాడుమీ॥

యనుమతిగోరవచ్చితి నటన్నమహీపతియాజ్ఞమీదఁజ॥

య్యనఁజనుచెంచెలోపలికినప్పడనిమ్మరకుండుగండఁడై॥

౫౦.

క॥ చనుచంచిమహీకాంతుని॥ గనుగొనిమగటిమయునిండుశారవమెసఁగకొ॥

దనమిత్రునిచనంబుగ॥ వినిపించెనుసభ్యులెల్ల మొగుపడంగకొ॥

౫౧.

శా॥ ఓరీవిక్రమశక్తి! చిన్నతనమందోడించుటేగాదురా॥

గారాయివ్వుడునీదువైరమునుగర్వంబుంగనకొవచ్చితికొ॥

శూరుండున్దుఖుడొచుశత్రువులసొర్పుంగానినీమాడ్కినీ॥

ద్వారొద్రంబుననాలిముచ్చనలెనకొజంపంగయత్నించునే॥

౫౨.

క॥ ఇదివినివిక్రమశక్తియు॥ వదనంబునచొంగుగ్రమ్మవడువునదోపకొ॥

బాదలెడునాగ్రహమునఁగ్రీ॥ బెదవిన్నొక్కుచుగరంబుబిగ్గఱబలుకుకొ॥

౫౩.

క॥ ఏమేమీ! శ్రీదత్తున॥ కామందలకెక్కిసోధామందిదియై॥

దేమాద్దాలముచెంగట॥ సేమంబునడగునెయిలుకచెల్లాటములుకొ॥

౫౪.

మ॥ తరముకొయోగ్యతనెంచకుండఁగడునిర్దాక్షిణ్యముంబూనిమీ॥

దురదర్పంబునఁగన్నగానకరణోద్యోగంబునకొనచ్చిము॥

స్కరభావంబునఁజేతగానిపిఱికికొసాధించుటంబోలెని॥

ఘరకుంబంపెసెనిఘరోక్తులకుఁజోటుంజూపిదీపింపఁగకొ॥

౫౫.

సీ॥ శ్మిత్రియుండను నేనుచవిటిబాఁపఁడువాఁడుతారతమ్యములేదొసూరులార!

రాజ్యాధిపతి నేనురజ్జులాఁడలవాఁడుతారతమ్యములేదొసూరులార!

సైన్యనాథుడ నేనుసడిననాథుఁడువాఁడుతారతమ్యములేదొసూరులార!

కోటిశ్వరుడ నేనుకుక్షింభరుఁడువాఁడుతారతమ్యములేదొసూరులార!

వట్టిడంభముప్రకటించువానినోర్పు । తెంతమాత్రములెందుసామంతస్యపులఁ

వోడుపడు నాజ్ఞ పంపుచుతోడరుడనుచు । బృంభణబునయున్ద సంరంభమడర॥ ౫౬.

మ॥ సరగ్గలేచిచూసమూహముప్రశస్తప్రక్రియంగుంతతో!

మరబాణాసనఖడ్గ సంఘటనభీష్మంజౌచు నేతేరనో!

పురవాటివిలసద్విసీతతిపురోశూమి౯వడింజేరిభీ!

కరుడైవిక్రమశక్తిశాత్రపులవీకండాఁకఁగోపొద్ధతి౯॥

౫౭.

క॥ ఇరుమొసలుండలపడసం । గరమునకుఁబ్రతాపకలనఘనమయ్యెఁబర!

స్వరనాశకహేతువగునా । దురముమహారుధిరసిక్తదుర్భరమగుచు౯॥

౫౮.

సీ॥ కఱుకుటన్ములనొమ్మిగావింపఁజేరెదనోచిరికాల్బలములుచేవనొఱగ!

వాడికత్తులవేట్లకూడితొండముల నెత్తుటఁదోగియేనుఁగుచోత్రుల్లిపఱవ!

గాటంబులగునీఁటెపోటులనా.యముల్ నొచ్చినగుణ్ణాలుచచ్చిపడఁగ!

తెక్కెముల్ వితిగిమాటికిఁజక్రములు నేలగుంగినబలుతేర్లగులుచుండ!

మొనసియెదిరించిబెదిరించిపోటుమగలు । కసిమసంగినదయ్యాలకరణిబోరి!

రుగ్రముగనిట్టులిరువాగునుక్కుమిగులు । నపుడువిక్రమశక్తిసైన్యాగ్రమందు॥ ౫౯.

క॥ నెట్టుకొనివచ్చిముంగల । బిట్టడరుచునిల్చిరోషభీషణభంగి౯॥

గట్టెదుటభూసురుంగని । గట్టిగవివచ్చునట్లుకడిమింబలుకు౯॥

౬౦.

ఉ॥ పోకిరిబాఁపఁడా! యెదిరిపొంక మెఱుంగకపోరనీవుము!

క్కాకలుతీనీట్టిమొనగాడవోబాపురే! తోడిబాపల౯॥

దాఁకఁగనీదుకౌర్యములుదక్షిణిచ్చెడువోటఁజెల్లునే!

గాక, భయంకరాహవముఖస్థలిజూపఁగవచ్చుటెట్లురా॥

౬౧.

ఉ॥ నావుడుభూసురుండునుమనంబునరోషముతేఁగఁసూరి! నీ!

కావరమేమిసెప్పనిటఁగాఱపురోషనీయఁజాలుసూ!

రా! వృథగాక, ప్రబ్లదములాడకనిల్చుచుచాలునింకని౯॥

లావణునట్టులిప్పడదులంలిశ్రమంబుననేలఁగూల్చెద౯॥

౬౨.

మ॥ అనుచుకొఘోరమ్ముగాంకఘడ్డముదగ్గఁబాస్తంబునందాల్చి॥

క్కునసింగంబుమదావళంబుపయిసక్రోధంబునకదూఁకుచా॥

ద్దుననావిక్రమశక్తిపైకుటికిబల్పూన్నిక్కశిరంబొక్కటక॥

దునియకప్రేసెవిరోధిపై న్యమడలకదోశ్యక్తిశోభిల్లఁగాక॥

౬౩.

ఉ॥ అంతటబాహుశాలిరయమారఁగఁజేరువకేగిచూపఱుల్॥

వంతగఁజూచుచుండనలవిక్రమశక్తికిరీటమూడ్చితా॥

సెంతయువేడ్కన్నహితుమహీపతిఁజేయఁగపై న్యమండలం॥

బంతయునుబృహ్మసురువరాంగముదాననలంకరించినక॥

౬౪.

క॥ సుమవర్షముగురిసెనుమొగి॥ ననుసంగీతనాచుమమరఁజెలంకె॥

గ్రముమగఁగయ్యునునిలిచెను॥ దిమమిత్రునీతోడహితులుదగఁబల్కిరిటుల్॥

౬౫.

ఉ॥ భూసురపంశవర్ధన! రిపుప్రకరంబుహరించితింకనీ॥

కీసుహృదిన్వయంబుభరియింపెడుభారమువచ్చెఁ, జూచితే॥

యీశురఁగార్వసంఘటనమొందునుసాగకకడమూడె, సెం॥

తేసుమనోవిలాసముననియ్యిలసేలుముత్యసంధితక॥

౬౬.

చ॥ అనవుడుభూసురేంద్రుండుసహర్షతమిత్రులఁజూచిపల్కునా॥

యనుఁగవయ్యులార! తమయందఱిసాయముచేతఁగాదయూ॥

కవదుగురాజ్యసంపదలుగల్గుటచేకుఁజెఁగామినీమణుల్॥

దవరఁగభార్యలైరిమఱిదొక్కినిమార్తరనోర్వఁజాలితిక॥

౬౭.

సీ॥ కోపశీలరమ్యస్తాపంబుఁబోకాపుఁబసిపాపఁబోలెసంతసముఁగూర్చు॥

సరిలేనికరుణారసంబుఁడిప్పిలఁజేయుఁబడువానికెనలేనిప్రాపాంగం॥

గల్గిలేములభేదముల్పదినుంపదుతోడివారలసెప్పుచూఱనిడదు॥

కాలవైకల్యంబుజోలికేగదుమహాసాధాగ్నిములనైనసరికుగోనదు॥

తల్లిదండ్రులప్రేమముల్ దవులుగొల్పు॥ బంధుజనములపేర్పిఁబైపైచిగిర్చు॥

మనమనోవ్యాధికినిమేల్చిమందుగాదె॥ వరసుహృచ్చక్తిసేన్వారివశము॥

౬౮.

సీ॥ కోరంకిసుబ్బహంబూరుణాచలశాస్త్రీతల్లజులకుజ్యేష్ఠతనయుండఁఖిల॥

బుధనిధేయుఁడుకొండుభొట్లనుబ్రహ్మశ్రీశాస్త్రీకవ్యాజశిష్యుప్రతుండు॥

వైజయంతీభవ్యపత్రికాధిపుతనూజునికూర్చిగృతకృత్యశుభయసుండు॥

కుప్పయాఖ్యుఁడుసేర్వుకొలదిశ్రీదత్తచరిత్రంబునర్పించుమిత్రతలికి॥

కానిపాత్రంబువిబుధసన్తానమంది । విదితనర్వజ్ఞకృపచేత వెలయుఁగాత॥

శ్రీదధ్యము॥ ఇది శ్రీకుష్మస్తామిప్రణీతమైన శ్రీదత్తచరిత్ర తృతీయాశ్వాసము సప్తవింశతి
సంపూర్ణము.

DSO
VYAYANTI SERIES No. 7

SREE
CHANDRAHASA
CHARITRA

BY

BRAHMASREE
SALAPAKA VENKATASURYA PRAKASA
PRADHANI GARU,
Telugu Pandit, American Evangelical
Luthern Mission Lower Secondary School,
PEDDAPURAM.

A Reprint from Sree Vyjayanti.

1895

VYJAYANTI PRESS,

Egmore, Madras.

శ్రీరస్తు.

శుద్ధాంధ్రనిర్వచన

చంద్రహాస చరిత్రము.

క॥ వెలిదీవిపాలెగాఁడా । చలువలగాపాన్పు శేరిసిరిచెలికాఁడా ।
 మలదాఁబ్బదుండగీఁడా । తోలిబాతితుపాసిగన్నతొగఁపుల్బోడా॥

తే॥గీ॥వినుముచంద్రహాసునికతఁదెనుగుబాస । నీరుపేముడికిలిమినాదరువుగఁ
 జేసికొనిపద్దకబ్బముజేయఁగడగి । నాఁగెగానియంతవిద్వేనాకులేదు॥

క॥ సిరికిరవైతెఱిగంటుల । పురికియిసచ్చక్రముపైముతావై ।
 పరగెడుకేరళమునులా । వరియగుసుమతియనుతీడువాసిగ నేలు॥

క॥ ఆతనికిసంతులేకను । నాఁతియునుంగానుమిగులనచ్చితో॥

ప్రేతలమేలుతుపాసిని । నీతముతోబుత్తిగడుచు నెఱిగొలువంగ॥

నీ॥ సుమతికిజంద్రహాసుండును మికిపట్టికిల్లి ననుమిపై గాములుండు ।
 గాములుండెడుతీరుగనుగొనిజోమ్యనీలునుతడుగొప్పగాబూమినేలు ।
 ననుచుఁదెప్పిరిగానియతిఁపుట్టినకొన్ని నాళ్లకేయొకదాయినడికఁయిఁ
 జనుడెంచితండ్రితోననిజేసి మతినినిసేనతోఁజగలమాగానిగొనియెఁ
 మగఁడుచచ్చినమగునయ్యుమ్మగ నలయు । న నెడి ముప్పకవాడుకిగొనుచుదల్లి ।
 దండ్రితోఁగూఁపమం దెనుదయ్యుమెంత । పరమలేనట్టి నాఁడొయిబిడ్డయందు॥

తే॥గీ॥తల్లిదండ్రులుచిన్ననుదాదివానిఁ । బెనుగుమండెనుడనయింటఁబేర్చినెన ।
 నెప్పుడైననుబగఱచేముప్పువచ్చు । నేమునునివానినటనుంచి నెగులు పెంది॥

ఉ॥ అంతటదాదియాబుదుతనక్కడనుంచక తొంచుబోయితాఁ ।
 గుంతలబూమిజేరి మటఁగుఱ్ఱనినుదుల నేరికైననా ।
 వంతయు వెల్లడింపకయపాచిపనులగఁజేసియెంతయొ ।
 వింతఁగవానిఁబెంచుచును వెళ్లఁగఁబుచ్చుచునుండెరోజుల॥

తే॥గీ॥అట్లునాఁడెండుకడచినుచువలనదియు । నీనువునాదరువులేనివానిగ్రాట
 జేరినామిదికనకుచున్నవాని । నింక నున్నారెంతవోయెనుక పడెను

౧౨
౨
౩
౪
౫
౬

సీ॥ పైడిగిండులనాలపాలుబువ్వగుడుచుకూనచిప్పలగంజీనానజొచ్చె॥
దాదులుబ్రతిమాలదగలకుండెడుపట్టిబువ్వకింటింటికిజోవజొచ్చె॥
నంచబోదలతోడనాడెడుకుట్టుండుకుక్కపల్లలతోడగూడియాడె॥
మెత్తనిపాన్నుపైనత్తమిల్లెడుబిడ్డగుడిపాంతతాలపైగ్రునుకజొచ్చె॥
బగటదాదులచంకిలబరుగువాగు॥ శీవగల్గనునవ్వికృత్రోపలందు
నడువజొచ్చెను నెంతోపుంమి శేని॥ బిడ్డడయిననులతియేవిడిగడువగె॥

సీ॥ ఇట్లులనే నేడులేగినయవ్వలదోడివారలగూడియాడుచుండె॥
నెవుడైవారిలో నేరైనచుమగీరునకుఁజోటిపెన్నబోనంబుదను
దల్లిదండ్రులుగానిదగ్గరబందులొనియేగునులేరువనికనుచు॥
వారలునాంబువాకొనవిపిటెగలదెలిక॥ డైతిల్లుకొకరొకరు
బేర్తమెక్కొక్కరొకరునబిల్వబంచి వానికోగిగమడువారుపూనిమంచి॥
బట్టలిడువారుదలచుటువారుపట్టె॥ దువ్వినులల్లువారుగాదోగిరింతె॥ ౧౦

సీ॥ కుంతలపంటలంతి నేలెగునబామంతిరియి॥ కనంతనమున॥
దోడిపిల్లలతోడగూడియాడుటకయియోకియాపావడొక్కనాడు॥
వెలెగినవృక్షకృష్ణునన్నజోన్ములూముడుతముగంబునబోమియున్న॥
తేనిలచ్చనములుపూనికనుగొనిపిడేరికొండువిడిటక
నేలవిచ్చేసెనీబూమునేలలచ్చనంబులన్నియువనిమొగంబునందు॥
గానబడుచుండెమంతి॥ కం॥ వే॥ యన॥ నాతడిట్లునజోన్ములకనువుమీ॥ ౧౧

శా॥ ఈపీటన్గలపావలందఱునుమాసుంటున్నాంబునా॥
యానేళనినియాడుకొగురునతబావ్యోగోనెవ్వడో
నేపినిన్దగ్గర్రణుంగననుచుకొనికృష్ణబుగావృథా॥
బ్రోవైజోన్ములునల్కిరితిమునకొబొల్పొందనాయయ్యతోక॥ ౧౨

తే॥గీ॥ తేడులకుగల్గులచ్చనాల్పాడవీని॥ కండ్లమోమునసెన్నెనిగనెడుకుతి॥
మున నెక్కువృక్షబుడుతడిబూమి నేలి॥ సోగిరిబునుగునీకునీసొత్తునకును॥ ౧౩

క॥ అనవినిమంతిరమదిలో॥ బెనగొన్నలంబగునీనువీతునురులకుకొ॥
గనపింపనీకసోన్ముల॥ బనిచెనుకారనముతోడవారిబనలకుకొ॥ ౧౪

అ॥ వె॥ అట్లుపంచిమంతినుకొనెదనలో॥ నేదియైనజక్కనెఱుగకుండె॥
పల్కువారుకారుబలుజోన్ములంచును॥ వారిమాటలెల్లగారవించి॥ ౧౫

అ॥ వె॥ చెఱుపురాకముందెయెఱుగిగలాఁయు॥ మేలుకొంటసాజమేతెలివిగ॥
లిగినవానికంచుబగతుగానెంచియా॥ బుడుతినపుడెంచుబుద్ధిదలచి॥ ౧౬

తే,గీ॥నూనరినిరాబునిచియాడుచుండునట్టి । చిన్ని కుఱ్ఱునిజూపించిచిట్టపెవికి
సెరులకంటనుబడకుండనగపని । దీసికొనిపోయిమడియించితెప్పుగుఱుతు॥ ౧౭.

చ॥ అనుచు నైస్సగమంచిదించునట నేయాటాడునప్పనిన్ ।
దినుబండుల్లాని తెచ్చియిచ్చెను నెంతేనేగిరన్నాచుఁబిఁ
ల్పిననానందన వెంటనెచ్చుచిటుతె న్నేవట్టియక్కా నకున్
గొనిపోనూచరిఁజూచిపల్కె నిటులూకుఱ్ఱుండునానెంబుగాన్॥ ౧౮.

తే,గీ॥ఆటలాడుచునుండంగ నానగొల్పి । యింతెనవ్వుని గొనినిచ్చితీవునన్ను ।
బండ్లచేట్లేవియునుగంటుబువచటను । నిడినుగొనిపోవుచుంటి నేయెందుకొఱకు॥ ౧౯.

క॥ అనువినినూనరితనయుఱు । నునిచినయాయుదుమునూసియుక్క లుండుచున్ ।
గనుఱెట్లఁజేసితలకా । యనుపఱుగి న్నూనఁజూచియానినునంతిన్॥ ౨౦.

క॥ నానెవనెవనెకుచుఁగన్నుల । నిడిసివడుచును దునీటిలేఁపాఱున్ ।
మినుకుచునాఱుకతనెబు । వెంబిలునునియ న్నగుఱుఁజిచినడఁగి నొడఁగెన్॥ ౨౧.

ఉత్సాహ॥పడె గారి తేనిసాన్నుబ్రక్కి తేనితేజియున్ ।
గడునువారుఁగడిఁదబూగగొమ్మునడుగు చెప్పుయున్ ।
వెడఁదయొడఁదలిమిగొమ్ము నెల్లగీరివిడిదియున్ ।
గడిమిఁగలుగి వెలుగు మేకి కాపుమయ్యనన్నిటన్॥ ౨౨.

క॥ అని ముఱలిడఁ గావినియా । కనికనందంపు నెనెదఁగిలవన్నుఁడున ।
య్యననాకికికునియుల్లం । బునుచూర్చుచునిగిరిగిఁగొడమిలఁబేర్చిన్॥ ౨౩.

శా॥ వానిన్దంపఁగబుద్ధిచుట్టకమది న్నాఁడిట్లుకుం దెన్నతం ।
బే నేరంబునులేనిపీనితల నే నేలాఁగునుగొడుగున్ ।
పిన్నిన్దంఁగఁజేసిగుర్తుతనకు న్వఁజూపుమీయంచునా ।
తోనెయ్యంబునన్ను పెగ్గెకునంతోనంబు నెట్టిచ్చెదన్॥

చ॥ అనితలపోసియాకికికుం ఁప్పు డెక్కుని మేనునంతియున్ ।
జనువుననంకిమాచియొకచిక్కినిఁగాలికి నాఱున్రేకులుం ।
టనుగనిసంతెసిండుచుఁగటారిని నాఱున్రేకులుఁగోసిచి ।
య్యనగొనిపోయి పెగ్గడకునప్పవఁజే సెను మెప్పుబొందఁగెన్॥ ౨౪.

క॥ వ్రేలుంగనుగొనిమంతిరి । చాలఁగనుఁబొంగికి కునుదురతనమున్ ।
మేలుఁగబూగడుచువానికి । బాలిడు నెను మొక్కటిచ్చిపం పెనుబసకున్॥ ౨౫.

తే,గీ॥అంతనెవని నెక్కుఁడైయాబుడుతఁడు । కాలి నెత్తురుచూచుక గోలుగోలు ।
మునుచు నేడ్చును నేలపైనటులనిటుల । దొరలుచుం డెనుబాడకుఁ దెరపిఁగనుక॥ ౨౬.

- సీ॥ ఇట్లుం నగుంతలం చేలురా॥ పెగ్గడపనుపుననటనటబున్ను వేగి॥
రమునవనూల్చేనుక మఱివచ్చుకుళిందు డాదారి సేసందడిగను॥
నేగుచీకుట్టినియేడుపునాలించిపజ్జకుజనివానిబుజ్జగించి॥
యేరిపాపండువిక్లేల నేడ్చుచునుగి వెవ్వరిక్కానలో మెన్వ జేసి॥
చనిరిచెప్పుమటంచునుజగక బ్రెట్టు॥ కొనినదేనికీ చూర్కాటకుత్తవాని॥
నలనబడ చుంగ నేకవానిదనగు॥ గీమునకు నెత్తికొనిపోయే నేమముగను॥ ౨౮
- తే॥గీ॥ పిల్లలకొఱకు నెదురపిల్లచున్న॥ వాని ముల్లొనిపిల్లవానిజూచి॥
గతనములగనిగను పేదవిశిమయలరి॥ పెంచుచుండెనుమిక్కిలి సెరిమతో॥ ౨౯
- తే॥గీ॥ అటులగొన్ని నాల్గి ననువలతోన్య॥ పెండునకుగలిగిందు పెంచుపిల్లవాని॥
అపరాధానాగినిపాపయూనిడనిని॥ నేలునంతటి నేర్పయ్యెనుమి॥ ౩౦
- తే॥గీ॥ అదియుఁగాక యితనునగునపుడువీని॥ ముగి ముపున్న చుచు చురుబోలియుంటు॥
జంద్రహానుడెనిపిలనాఁబలియుండు॥ ననుచుకొన్న గుళిందుడొగ నబుమి॥ ౩౧
- తే॥గీ॥ మంచులగిన మునదునమించు నేక్క॥ వానినేక రమునుజేసికొనియిప్పనికె॥
జంద్రహానుడెయను పేరునిక్కనునిచి॥ పెండ్లమును నానుగూరప బెన్నుచుండు॥ ౩౨
- సీ॥ అలురెట్టింపు గాఁబోయిదోడఁగెనుబంటపదంతొంపండునా॥
వడ్లగాదులచేతికొడ్లన్ని యునునిండెనత్తరు వెన్నడుజరుగుమండె॥
గుట్టుంబులేనుగుల్లొనలేక యుండెనువెండినొన్నునగల వెలితిలేదు॥
పుడమిగుళిందుడుపును నేకారయమైన నెగడుచుండెన్దలైక॥
నేలతేడుమునున్నించుచాలనిడెన॥ యంగమగునందల బాలుగ గుకొనియ॥
నెందుజుప్రహాను మగుళి రునిటుం॥ గాలు నేర్పుచుమునినగడ నుముగి॥ ౩౩
- తే॥ కాలుచుమంటరినులను గాములు నుడఁగ జంద్రహానునిక॥
నేలుపుటొజ్జడగుగుప్పెల్ల నేర్పరియైనయొడ్డమి॥
మేలుగనప్పగి చిరుగుమిందఁగ బ్బములునుపిడ్డమి॥
బాలగ నేను వెబులునంతను ముప్పగుళి రుం॥ తిటె॥ ౩౪
- తే॥గీ॥ చంద్రహానుండుపిగ్గులకాతనము॥ నెందునాకీ కెపనునందు పెంచెను॥ డి॥
నేలతేడులతోడనుబాలఁనుల॥ జీయఁగోరె న్నెడమినాఁడొయనంతి॥ ౩౫
- సీ॥ అలురెట్టింపు గాఁబోయిదోడఁగెనుబంటపదంతొంపండునా॥
వడ్లగాదులచేతికొడ్లన్ని యునునిండెనత్తరు వెన్నడుజరుగుమండె॥
గుట్టుంబులేనుగుల్లొనలేక యుండెనువెండినొన్నునగల వెలితిలేదు॥
పుడమిగుళిందుడుపును నేకారయమైన నెగడుచుండెన్దలైక॥

- సీ॥ కుంతలపబువునకుంగప్పమునుగట్టుమన్నీలుగొందఱుము త్తగిల్లి
తేనియానతికై నలోనుగాకనుగరువంబుచేబన్నీకపరగుచుండు॥
దెనకువందునవారిపీచమునడగించిపన్నులుగొనిరాగబబువునాన॥
బహుమంతిరిదండువెడలగ నేగిపన్నీనిమన్నీలమాగానములను॥
దెనకువలజేసికై కొందుమనుచుజూట॥ బనుపనాలించిమన్నీలువారివారి॥
దళములనుగూర్చుకొనివచ్చిబలిమిబోరి । సాగనంపిరిమంతిరినాగడియనె॥ 31.
తే,గీ॥ఆకబురువినియాచంద్రహానుడయ్య । దండుతోనేగిమన్నీలగండడంచి॥
వారియాండ్రనుగొడుకులగోరమైన । చెఱలఁబెట్టించినాత్తెల్ల సేకరించి॥ 32.
తే,గీ॥వేగనింటికివచ్చియావితమునంత । విన్నవింపఁగుళిందుడువేడ్చుతోడ॥
జంద్రహానునిమగటిమిఁజాలఁబోగడి । యతఁడుతెచ్చినసామ్యులొనరఁగొనిచని॥ 33.
తే,గీ॥మన్నెదొరలనాకొమరుండుమడియఁజేసి । కొల్లగొనినటుమంటిసామైల్లనిదిగొ॥
యనుచుమంతిముందటనునుపనుచ్చి । యతఁడుప్రెగఁడెఁగుళిందునినచ్చెరువుగ॥ 34.

కవిరాజవిరాజితము.

- అటుగొనియాడినమీదటమంతిరియాతఁడు తెచ్చినకొక్కములో॥
దటుకునసామునుదానిడుకొంచునుదక్కినసామును నేలికచె॥
గటికదనంబగువేడుకతోడనుగ్రన్ననదీసుకపోయియిడ॥
నెటుగొనివచ్చితివెక్కడిసామిదియేర్పఁజెప్పఁగదోయియనె॥ ౪౦.
ఉ॥ ప్రెగడతేనికిట్లనియెవిక్కుచునుండెడుమన్నెగాండ్రవే॥
మగ్గఁగఁజేసిసాత్తులనుమానకదోచుకరపుటంచు నే॥
లగ్గఁగఁజెప్పనాదిగువలావరియొక్కఁడుతెచ్చెబన్నుగా॥
దిగ్గనదీనిగొండనినఁదేకువఁబంటవలంతి తేడనుక॥ ౪౧.

చామరము.

- పెక్కుసారులీవనాదుబీరమైనదండురావిక్కుచుండుమన్నెగాండ్రలీచముష్టనేగిపె॥
పెక్కనెల్వలేకయోడిబేలవైతిపప్పుడా । యుక్కుతున్నయొక్కఁడుండెనూఁకిప్పుచెప్పమా॥
చ॥ అనవినిసామి! యిందనుకనయ్యయితేపలుమన్నెగాండ్రవే॥
తనుదగ నేనయోడుటనుదాకొనెబల్బిడియంబునాకుగ॥
ల్లినబిడియంబుదయ్యమిదెగీటపఁగింపుచునన్నుఁగాచెనా॥
బనివడిగారవించియనెబంటవలంతిపబుండువెండియుక॥ ౪3.
క॥ అనిలోనగల్చుకొనివ । చ్చినమాగానములునీవుసేమముగాఁగై॥
కొనుమనినెలవిడమంతిరి । ననియందుఁగుళిందునకునుసామిడిపనిచెక॥ ౪౪.

తే,గీ॥చంద్రహాసుండునుమిగులనంతనమున । వారువము నెక్కిపోవుచుదారియందు॥

మంచినకనాలెతఁగనుఁగొంచునుండె । నవ్వినుడివెడదిగువను మొవ్వుముగను॥ ౧౮.

క॥ ఇలువిడిచివెడలఁగానం । కులుమద్దెలుతుడుము మొదలుకొనువాయదము॥

ల్సలఁగఁగఁబెండ్లముతోఁబెం । డిలికొడుకొక్కరుఁడుగీముడిగ్గునజేరె॥ ౧౯.

తే,గీ॥అప్పుడేయిననటువంటియావునుబసి । దూడతోదనగుడి నెకుదోలుకొనుచు॥

వెళ్లుచుండెను సెకగొల్లపిల్లవాఁడు । సాదునకినంబులివియకాజగములోన॥ ౨౦.

తే,గీ॥ఇట్టిసకినాలుగనుఁగొంచునేగికుంత । లమునకనదుడవ్వుననుబువ్వుములతోఁబుఁ

గనుఁగొనియలఁపుదీరిచికొననటఁజని । తురికి సెకచెట్టునీడనుదిరుగవిడిచి॥ ౨౧.

తే,గీ॥తాను సెకచెట్టునీడను వేనిదురను । బోయెనల్లదిమంతిరిపూలతోఁబుఁ

యగుటనాతనికొమరితయగువిషయయాఁబబునికొమరితయైనచంపకవతియును॥ ౨౨.

క॥ తమతమచెలికత్తెలతోఁ । దమకకయాటలను నాడఁదలఁచియటకునే॥

మముగాజేరవిషయపు । వ్వుములను సెడినింజబుణికివనదనములుగా॥ ౨౩.

తే,గీ॥కొన్నిచంపకవతికిడికొన్నియాపె । మీఁదఁగుప్పలుగాఁజల్లిమేలునుగని॥

నీవుతురితమపెండ్లాడి నెఱిసిరులను । గలిగిమనియెదుగాకనిపలికెనంత॥ ౨౪.

తే,గీ॥రాచకొమరితవిషయనుజూచినీమొ । గమునదోచుసోబనలచ్చనములునూడ॥

నేఁడెనాడెంపుమగనిఁబెండ్లాడెదనుచుఁ । దోరముగ నాకునిప్పుడేతోఁచెననియె॥ ౨౫.

క॥ ఈలాగునసెండ్లిరువులు । వేళాకోళంబులాడివేసరియొండె॥

గేళాకూలికిఁజనియెను । నీళ్లుగ్రోలంగవిషయ నెఱిదగఁగొనుట॥ ౨౬.

మహానగ్ధర॥ చనికాంచెనెట్టునీడనతముబడలికజ్జాలఁగూర్కొన్నవాని॥

బెనుకాకల్లిరివన్నెల్వరుగుపసిఁడినా వెల్లుమైయాయవాని॥

బునుకేకంచంబుగాఁగొన్నెలుచుదొరసికన్నువ్వునబోల్తోమువాని॥

దునెదారుల్బత్తిమొక్కెందెడఁగ నెఱుపుగాదోచునడ్డుల్లలాని॥ ౨౭.

క॥ కనుఁగొనఁగవానియందము । తనడెందముఁగొంచుబోవదానుంజనియా॥

తనియొడిలో సెకకాకిత । మునుగనుఁగొనియందుఁబండ్లిమొహరుండుటచే॥ ౨౮.

క॥ అదితనదునన్నగారికిఁ । బదిలముగానప్పగింపఁబడవలసినదై॥

యొదవుటచేతనుదనయయ । యదివరలోనన్నమాటయాదియగుటచే॥ ౨౯.

తే,గీ॥సోబనపులేకయాయదిచూడననుచుఁ । జంద్రహాసునిమేల్కొల్పజాలకప్పు॥

డతనియొడినుండునట్టికాకితమునుగొని । సరగవిప్పికడవఱకుఁజదివియాచి॥ ౩౦.

సీ॥ “నీరియునుగొడుకులుబరగఁగోడంద్రునుమనుమలుమనుమరాండ్రనువుమీఱ॥

మదనునకుఁబోసరిమను గాతయెప్పుడీజాబునుగొనివచ్చుచంద్రహాసుఁ॥

డనువీడునిక్కముగ నెమ్మిత్తుడగు నాకు నాసాత్తుఁగైకొను నానఁజెంచెఁ

గనుక నుపేనిజవ్వనము మొగము లేటఁగని నాతలఁపునరియనితలంచి

గొప్పవాఁడాయితఁడులేకకొలదివాడ . నత్తిగలవాఁడలేకను నత్తిలేని

వాడ మొఱకుడ మొఱకుడుగాడయ నెడు . వెననముఁగొనకవీనికివిషయనిమ్ము॥ 22.

తే,గీ॥ ఆ నెడుమాటలఁబలుమాటులనుజదువును . నబ్బకక్కటికములేమికబుర్బింబు

సెందివానియందముఁగనియబ్బివిషయ . యిటులనవరించెలేకలోగిటుకుమీఱు॥ 2౩.

సీ॥ ॥ సిరియునుగొడుకులుఁబరగఁగోడండ్లదునుమనుమలునునుమ రాండ్లనువుమీఱు

మదనునకుఁబోనరిమను గాతయెప్పుడీజాబునుగొనివచ్చుచందహానుఁ

డనువీడునిక్కముగ నెమ్మిత్తుడగు నాకు నాసాత్తుఁగైకొను నానఁజెంచెఁ

గనుక నుపేనిజవ్వనము మొగము లేటఁగని నాతలఁపునరియనితలంచి

గొప్పవాఁడాయితఁడులేకకొలదివాడ . నత్తిగలవాఁడలేకను నత్తిలేని .

వాడ మొఱకుడ మొఱకుడుగాడయ నెడు . వెననముఁగొనకవీనికివిషయనిమ్ము॥ 2౪.

ద్విపద॥ అటుదిద్దితనప్రేరినమరెడుతండ్రి . బటువునసీలేసిపదిలఁబుగాను .

మునుపున్నతీరునఁబొలిచెడలఁగు . నునిచితా నాడెడునువిదలఁజేర .

రాచకొమరితయాపెజూచియిట్లనియె . సూచెలియ ! విషయ ! యోడకనీదు .

మొగముఁగనుగొనముద్దులగుల్కు . మగవానిసెక్కునిమరులుకొన్నట్లు .

జాబయల్పడసాగెనమ్మెలు . జాడనాకునుజెప్పినవరెనన్న .

చిటునవ్వునవ్వుచాచెలియనువిషయ . మఱపించెవేటొక్కమాటసందడిని॥ ౨౦.

పద్మనాభపుత్రము.

వారట్లు పూఁడోటయందాటచాలించివైశంబయేరిండ్లకువ్వారువ్రాగా

నారాచజాబిల్లియాచంద్రహాసుండునారాటముంజెందిమేల్కొంచినబా

పైరాణగా నెక్కి పేరెంబుపారించిబాగొప్పనవ్వీటఁబాబోవుగీముక్

జేరంగలోనుండికన్దెంచునానంతచిప్పిల్లుసంతోనఁపున్నాముతోడక॥ ౨౧.

తే,గీ॥ మంతరికొమరుఁడైనట్టిమదనుఁడెదురు . చనియపుడెతోడుకొనివచ్చిచంద్రహానుఁ

గూరుచుండంగ నేమింపఁగూరుచుండి . మంతి కొనఁగినజాబిచ్చెమదనునకును॥ ౨౨.

తే,గీ॥ ॥ మదనుఁడెద్దానిఁగైకొనిచదివిమిగుల . నంబరంబునుబీతునునంతనంబు

నచ్చెరియమునుగొనియ్యయానదాట . గూడనిదిగా నెయ్యన్నదిమాడనిట్లు॥ ౨౩.

తే,గీ॥ గొప్పవాఁడాయితఁడులేకకొలదివాడ . నత్తిగలవాఁడలేకను నత్తిలేని

వాడ మొఱకుడ మొఱకుడుగాడయ నెడు . వెననముఁగొనకవీనికివిషయనిమ్ము॥ ౨౪.

- క॥ అనియుండెగనుక ప్రాద్దును । జనజేయక పెండ్లి వేగ నలుపవలెనటం ।
చునుదలచియప్పుడెతో । న్యునిబిలిపించియడుగంగతోన్మున్జంతె॥ ౮౫.
- తే॥ చంద్రహాసునిచుక్కయునరగవిషయ । చుక్కయునడిగితెలుసుకలెక్కచూచి ।
తగినమూర్తమునేటిసందకఁగదరె । ననుచునుడువనిమదనుఁడాతురమున॥ ౮౬.
- తే॥ పెండిలికిదగునట్లుగావీపీదు । లన్నియునుదనయిల్లునువన్నెమీఱు ।
బలుదెఱంగులనైనయభారునత్య । కాంక్షనేమింపవారట్లుకడఁగిచేయ॥ ౮౭.
- క॥ మదనుండుతండ్రియానతి । గొదలేకయొనర్చియయ్యకుండెలపంగా ।
మదిదలచినాడుగావున । గుదెఁగాలుచువానితండ్రిగుంకకమున్నే॥ ౮౮.
- తే॥ అప్పుంబలునడియంబులటుకులుదగు । పప్పులునుబిండివంటమేలూప్పుకూర ।
గాయలూఱుగాయలుగోనుగగలపెండ్లి । పనులనన్నియుఁజేయించెవడిగనంత॥ ౮౯.
- క॥ తొగనూడుగుంకెదప్పులు । మొగిడెనిరులుగ్రమైరిక్కమొత్తపుప్రెడమే॥
దిగకానితనసికంటఁగ । లిగినతుపాసితగమింటలేకపడువున॥ ౯౦.
- క॥ అప్పచనుదేగబెండ్లికి । దప్పకపనిచెఱుపగునతిలచివిషయయు॥
జప్పిలనంతోనంబున । నప్పుడైనతేతెతనలరెసాగనుగా॥ ౯౧.
- క॥ సాగనరివెల్గడకూతురు । నగువిషయంబెండ్లియాననగునైసేతె॥
దగఁజంద్రహాసుఁడెంతయు । వగకాడైతొలపుటొజ్జపనుపుబడయుచు॥ ౯౨.
- క॥ ఎడలేదులగనమనుచు॥ । బుడమినుతెరువరులనగముత్తెదువరాం ।
డైడనేయకగొనివచ్చిరి । పడతినిబెండిలికొమరునిపజ్జకెలమితో॥ ౯౩.
- తే॥ అట్లుగొనివచ్చి పెండిలియరుగుమీద । వఱుసోబనపుటుదుటుపైఁడిపీఱు ।
మెల్లఁగూర్చుండఁజేసిరియెల్లకడల । దివ్వటీలునుదివ్వెలుఁదేజరిల్లు॥ ౯౪.
- ఆ, వె॥ అప్పుడొజ్జబాపలయ్యపేరునుదాతి । తాతతండ్రిపేర్లుదగఁగఁజెప్పు ।
మనఁగఁజంద్రహాసుఁడెదయ్యమువివాగ । వేఱయేరునాకులేరటంచు॥ ౯౫.
- క॥ అనఁగానియోగికొమరుడు । తనయయయానతినిమదినిదలచుకయబ్రం ।
బునుబొందియింకనేమియి । తనినడుగక పెండ్లిజఱుపదుగుననిపలుక॥ ౯౬.
- తే॥ బాపనయ్యలుప్రామిన్కుపల్కులలోలి । జదివికొంచునుదీవెనలోచాలమొనగి ।
చంద్రహాసునిచేతవిషయఁజూతను । దానిఁగట్టించిరటవాయిదములునెలఁగ॥ ౯౭.

కవిరాజవిరాజితము.

మదనుడు పెండ్లికివచ్చినవారికి మన్ననగందమున త్తరువు॥
బదపడివున్నదండలుక ప్రభుబాగనంగనుబాఱులకు॥

జదువుల మేటకునట్టువగాండ్రకుజులకున్దగగాలకున్ |

గొడుగకయిచ్చెవరాలునుహత్తులుగుట్టుములు మైవపుల్తాహారీల్ |

౧౮.

క॥ అవీటిదచ్చికడలం | దీవితమంతయును దెలిసియెవ్వడనుబజల్ |

వేచచ్చియిచ్చుచుండిరి | దీవెనలాలికిమగనికిదిరమగుమదితోన్ |

౧౯.

సీ॥ ఇటునిట్టులుండఁగానటగుళిందునివీట నుండినమంతిరిమెండుచలము |

బూనికుళిందునిచానలతోఁగూడ చెఱయందుఁబెట్టించిసేననడచి |

వానిరాచరికంబుతోనసాత్తంతయు సెరుసకుసెకనికిసెనఁగియంతఁ |

బోనీకయాతనియానకులోనయి యుండుదిట్టలనెల్లగండడంచి |

చంద్రహాసునిజంపితిసాటియెవరు నాకనుచువిట్టివీగుచువ్రేకునంతఁ |

నముననవీడ్చువీడుచునరగదనదు | వీటికేతెంచితనయింటివీదిలోన॥

౧౦౦.

ఆ, వె॥ పెండ్లిపందిరియును బెల్లువాయిదముల | నట్టువంబురేయనాఁటిగములఁ |

బనదనంబులందివెనఁజనుపాటులఁ | గనుచునిల్లుసాచ్చెఁగడునెగులన॥

౧౦౧॥

ఆ, వె॥ ఇంటఁజొచ్చుతన్ను నెదురుకొనివచ్చి | కూరుచుండజేసికూర్చితోడఁ |

జాలదీవెనవీడు నేలవేలుపుతొండఁ | జావమోదదోడఁగఁబోవనంత॥

౧౦౨.

ఉ॥ కొందఱు నేలపైఁబడిరికొందఱుపాటిరిగోచులూడఁగాఁ |

గొందఱుమూలమూలనుగొబ్బునడాగిరికాళ్లదెబ్బలన్ |

గొందఱుదొర్లిగిల్లుచునుగుయ్యిడుచుండిరిచూసనందఱున్ |

జిందఱునందరైరచటఁజేరినవారలువీరు సెందుచున్ |

౧౦౩.

తే॥ గీ॥ అంతమంతిరిమదివ్రాయియటమరిలుచుఁ | గూరుచుండిపూజోడులుగొందఱెలమి |

నారతులనిచ్చుచుండుంగనట నెయున్న | చంద్రహాసునివిషయనునరగఁజూచి॥

౧౦౪.

చ॥ పటపటపండ్లుగీటుచునుబల్లఱుకన్నులనగ్గిరాలఁగా |

నటునిటుచూచుచున్ గొడుకునక్కడఁగానకలోనియింటికిన్ |

దటుకునఁబోయిబిడ్డఁగనిదగ్గరిబిగ్గరయోరికూళ్ల ! యె |

క్కటివయియేరియాననిటుకర్జమునల్పితివీతి సెందకన్ |

౧౦౫.

తే॥ గీ॥ వీనిజంపుమటంచును సేనువ్రాయ | వీనికేనాదుకొమరితఁబెండ్లిజేసి |

నాపుమొఱకుడ ! యాగినినాదుసొప్పు | వప్పుచేసితిగదనునివదరనతఁడు॥

౧౦౬.

క॥ ఆయ ! నీదుజాబుపనుపున | నియకొంటినిబెండ్లికర్జమిటునలుపంగా |

నయమొప్పఁగఁగనుమిదియని | యయచేతికిమదనుఁడిచ్చెనాజాబంతన్ |

౧౦౭.

తే॥ గీ॥ కాలునేతులుపడకంగఁగళ్లవళ్లపడి | సూటివెంటునదవబడుమాటలొప్పు |

జాబుఁజరువుకతొనడ్డజాబెయగుటఁ | జేసిదిద్దునగనలేకసిల్పితిఁగొని॥

౧౦౮.

- క॥ తా సొకటిదలఁచదయ్యము । మానుగ వేఱుతలఁచుననుమాటనిజముగా ।
 నే సొకపనినిదలంచినఁ । దా సొకలాఁగయ్యెనంచుదద్దిలచంత॥ ౧౦౯.
- క॥ కడచినపనికివగచినం । బడిబడియల్లునిగుఱించిమల్లాడినను॥
 పడిబజలుమాలుదురనుచు । నెడందలపోసిపైకి నేమియు నెగులం॥ ౧౧౦.
- తే-గీ॥ తోపనీయకముద్దుకూతునకునల్లు । నకుమబుద్దులగొన్నిటినిపుడెనెప్పి ।
 బయటికందలుమెచ్చంగబలువితముల । దీవనశంకెమంతిరిదిటముగాను॥ ౧౧౧.
- క॥ అంతటజలుపఁగవలసిన । తంతునునారేయిజటిపెదరువారనునా ।
 దుంతతుపానియియసాడను । నంతనమునుజెందుచుండినఁగదలారి॥ ౧౧౨.
- తే-గీ॥ పిలువనంపించివానికిఁబెల్లతోడవు । లిచ్చునట్లుగఁబట్టడమెచ్చమేమి ।
 లేకయొనరించియట నేరులేకపోవు । టనుఁగనుగొనివానికిటనుచుబలికె॥ ౧౧౩.
- తే-గీ॥ వేగమేదుగ్గనుడికినీవేగిడాగి । యటకునీపంబెఱైడియుదుటుతెలెఁగొని ।
 దుగ్గకునుపారమునుచెచ్చుదుండగీని । తలనుగ్గముతోఁబెగఁదలుగుమనిన॥ ౧౧౪.
- తే-గీ॥ వల్లెయనుచుదలారితావెల్లెగుడికిఁ । గూతుమొగమైననల్లునిగొనములైనఁ ।
 జూడకనుమంతిరిటుచేసెజూడఁగూళ । లెట్టిపనిచేయుటకునైనదిట్టలేకద॥ ౧౧౫.
- ద్విపద॥ అంతటమంతిరియల్లునిలిలిచి । మంతనంబుననెమరియాదతోడఁ ।
 మాపాపఁబెండ్లాడునేపాపఁడైన । నీపాద్యూపిటనేపాండుదుగ్గ ।
 గుడికినుపారంబుఁగొనినంజవేళ । వెడలియప్పనజేసివేవేగవచ్చు ।
 వాడుకకలదనవడిఁబండ్రహానుఁ । దోడకనటునల్పమెప్పెనునంత॥ ౧౧౬.
- ఉ॥ పెగ్గడకూతు పెండ్లయినరేయినకుంతలతీడుకాంచెఱె ।
 ల్లెగునుజేయు సొక్కకలనీల్వనవేకువనెజ్జనుండితా ।
 దిగ్గనలేచిపెద్దలకుఁదేటగనాకలవిన్నవింపఁగా ।
 లగ్గినుకుంతలేదనుచులావటివారలువల్క్రిటుగ॥ ౧౧౭.
- ఆ-పె॥ కలవితంబుజూడఁగలుగునుదురితమ । వెల్లజాలుగలుగునీటవిడిది ।
 మికటంచుమెడువమిక్కిలివెతెనుంది । నానితెఱంగెలుంగదలచితీడు॥ ౧౧౮.
- సీ॥ తననీపెండలోఁగనుగొనదలలేని మొండెంబుగనపడమాల్గుచుండి ।
 యెవ్వనినీడయిననవ్వితమగుపడ నేడురోజులలోనవాడుమ్రుందు ।
 ననితోన్యులేవేళననుటను నెంచుక తనచావునిజమనితలచిమనెడు ।
 కొన్నిరోజులనైనవన్నెయవాసియుఁ గనుకర్జములుచేసికడపవలయు ।
 నంచునేర్పాటునపుడెకావించుకతన । ప్రగ్గహయిరపుజేరినలగ్గునుద్ది ।
 దెలియకవిషయపెండిలితీరినమలు । నాడెమదనునిరప్పించితీడువలికె॥ ౧౧౯.

మ త్తకోకిల॥ నేనురాచరికంబునిప్పుడనీత మొప్పుగవీడఁగఁ

బూనివింటినిజంద్రహాసునిబుద్ధి నేర్పమగంటిమిఁ

గాననాతఁడెఱిఁడుగాఁదగుఁగాయటంచుదలంచితిఁ

వానిదోడ్కొనిరమ్మువేగమెవానిమీఱఁగనీవునాఁ

౧౨౦.

క॥ మదనుండునుదనబావను । అదిచెందఁగఁబోవునట్టిరాచపదవికిఁ

మదిలోనఁబొంగియతనిని । వెదకుటకుంబోయిపిటిపిడికఁదెనఁ

౧౨౧.

తే,గీ॥ సొన్నతలియనుపారంబుసారిదిగొంచు । దుగ్గగుడికేగుచుండంగఁదోరముగను

గాంచిగుడికేగుటనుభూనిపించియతని । తేనినగరికిఁజనుమనియానతిచ్చి॥ ౧౨౨.

తే,గీ॥ నందెనాతఁడుగొనిపోవుబాళువాత । లియనుమదనుండుచేకొనినయముమీఱ

దుగ్గగుడికేగుచుండఁగఁదొగలనూడు । గ్రుంకెఁబడమటి దననంతఁగొఱలెనిరులు॥ ౧౨౩.

క॥ అప్పుడుమదనునితలపై । నెప్పుగ సెకగుడ్లగూబయొరగెనుబిల్లుల్

దెప్పరముగఁబోరాడుచు । గుప్పుననడ్డపడిపోయెఁగోల్లచేతఁ

౧౨౪.

తే,గీ॥ ఊఱకేమదనునికండ్లఁగారఁజొచ్చె । గరమునెత్తుటిబొట్టులుగాల్పగాఁగ

నట్టిచెడునకినాల్గనియతఁడుబీతు । గుడిచియచంద్రహాసునిగుఱిచినవని॥ ౧౨౫.

క॥ తలచితనబావముఱికిఁ । బొలచెడుముప్పేదియైనబోయ తనిబదుల్

గలుగవలెనాకటంచును । వెలిదీచినినేలువానివేడుచుఁజనియెఁ

౧౨౬.

క॥ చనిదుగ్గగుడితలుపుమె । ల్లనడియమరుగునఁగలతలారియొక్కం

బునవానితలనుదఱిగివె । ననుజనియెనునింటికపుడునంతనమొప్పఁ

౧౨౭.

తే,గీ॥ చంద్రహాసుండునేయుకర్ణంబుఁదాసె । చేసెనటంచుమదనుండుచేటుసెందె

సెకరుచేయదగుపనినేతోకరుచేయ । ముప్పుఁజెందుటయెప్పుడుతప్పదుగద॥ ౧౨౮.

తే,గీ॥ అంతటనుజంద్రహాసుండునంతనమున । రాచనగరికిఁబరువెత్తిరహములతో

నిండుకొలుపుననున్నతేనియెడుటకును । జనినిలువఁబడియుండెనుజతనమొప్పు॥ ౧౨౯.

ఆ,వె॥ వానిఁజూచివబువుమానికంబులచేతఁ । జెలఁగుగద్దెపయినియలరఁజేసి

తనకుళాయివానితలనుసింగారించి । కూఁతుఁజంపకవతిఁగూడసేసఁగి॥ ౧౩౦.

క॥ తనకొలుపునఁగలమానిను । లనుఁగనుఁగొనిమీకితండురాజంకనుని

గనునాననన్నికర్ణము । లనుజలుపందగునుమీరలందఱునాఁ

౧౩౧.

తే,గీ॥ చంద్రహాసుఁడుకుంతలచక్కరవరితి । యగుటమాకందఱకునేమమగునటంచు

మించువేడుకతోవిన్నవించఁఱుబువు । కానకేగనుబెండ్లముతోనయపుడె॥ ౧౩౨.

తే,గీ॥ చంద్రహాసుండురాజునుసాగనపి । కొలుపుకేతెంచియందున్నబలులఁజూచి

క్రొత్తరాజేరుపడెనంచుఁగూర్చిమీరు । నేరిచఱపించుడనిచెప్పవారలంత॥ ౧౩౩.

- క॥ ఈమాగానికిగ్రోత్తగఁ । సామియొకంజేరుపడియొజగమునబజలా।
బూమిచెలిమగనిపనుపున । వేమనదగునంచుతేరివేయించంగా॥ ౧౩౪.
- ఉ॥ మంతిరియాలకించితనమచ్చికపట్టికెపట్టమిచ్చితా।
సంతటఁగానకేగబబువంచుదలంచుకకుల్గుచుండసీ।
మంతుడుచంద్రహానునకుమన్ననబట్టముగఁట్రైతేఱుడుబ।
ల్పంతనమొప్పనంచుదనచాకిరివాడొకడెప్పుచెప్పగా॥ ౧౩౫.
- క॥ ఆమాటవినువనించక । నేమానిసియైననింకనిటువాకొనిన॥
నేమమునవానినాలుక । సాముస్థాయింతునంచుబాటెక్కినుక॥ ౧౩౬.
- క॥ తరువాతజంద్రహానుడు । కరమరుదుగదానుగనికలిమికిఁగుదురై।
పరగెడుమంతిరిఁగుఁగొనఁ । దరలవలెననపుకరరదముఁగొనిరాగా॥ ౧౩౭.
- తే॥ తనదురెండవపెండ్రమైతనరుచంప । కవతితోఁగూడతేరెక్కికడకజంద్ర।
హానుడంతటమంతిరియంతిపురికిఁ । జేరుచుండంగనాతడువీరిజూచి॥ ౧౩౮.
- తే॥ రాచకొమరితఁబెండ్లాడిరాచరికముఁ । గొనికొడుకగుమదనుఁడెదీవనలఁగొనఁగ।
దనదుపజ్జకేతెంచుచుండెనతిలఁచి । యొడలెఱుంగనిసంతనమునియొగిసెంబె॥ ౧౩౯.
- ఉత్సాహ॥ అంతఁదేరుడిగ్గిచంద్రహానుడప్పుడాలితో।
మంతిరికడకుజనఁగాంచిమండిపడ్చుఁగిన్నచే॥
గొంతసేపుతాపడిబువికొరసిల్లిమెల్లగా॥
గొంతవడికిఁదెప్పిల్లికూర్చికొమరుఁడేవనా॥ ౧౪౦.
- తే॥ చంద్రహానునకుబదులుసంబవేశ । జాళువాపల్లెరంబునునరగనెత్తి।
బెట్టికొనినీదుకొమరుండువెడలెదుగ్గ । కోవెలకునంచునటనుండుకొందఱునిన॥ ౧౪౧.
- క॥ తల్తలపడిపలవించుచు । మొత్తుకొనుచుఁగాలినడనెపోవుచువేగ॥
సత్తిగుడిఁజేరియచ్చట । ముత్తిఁగొనినకొమరుఁజూచిమూల్గుచునంత॥ ౧౪౨.
- తే॥ అచ్చటనెయన్నయొకతాతియందుదలను।
మోదుకొనిమంతిరియుఁగూడముత్తిఁగొనియెం।
సెరులఁజెఱుపంగదలఁచెడునాగులెందు॥
దామెచెడిపోవుదురుగాతెత్తవ్వకుండ॥ ౧౪౩.
- తే॥ మామయగుమంతిరిదిబావముఱుదియైన । మదనునిదిచావువినియట్లుమదినిగుంది।
చేయవలసినపనులన్నిచేసిపిదపఁ । జంద్రహానుఁడాండనుగొనిచనెనగరికి॥ ౧౪౪.
- క॥ చనినతరువాతనుమునుపు । తననుబెనుపుఁజేసికొనినతముకూర్చింబెం।
చినయాకులిందుసేమముఁ । గనుఁగొనఁగాఁబారువత్సగాండ్రవలననుక॥ ౧౪౫.

క॥ తనువచ్చినపిదపఁగుళిం । దునియా న్నియునుట్లుఁబైఁడిదుస్తులొనరునకు॥

జనఁజేసిమంతిరతనిని । బెనుచెఱునుంపించెనంచువినితురితముగ॥

౧౪౬.

తే॥గీ॥ పూనిచెఱునుండివిడిపించితోనయా న్ని । యంతయునునూకులునువానికమరఁజేసి॥

చంద్రహాసుండునాయంబునరవినాల్లు । కాకులను సుప్పబూమిని నేలుచుండె॥౧౪౭.

ఉ॥ వేలుపుపిండుఁటేఁడెడిక వేల్పుజముండలమూలఁటేఁడుము॥

న్నీకులరాయఁడీద పెనునీలిమెడనగుఁటేని నేస్తుండ॥

మేలిమిమెట్టవంటిదొరమిన్ను నఁగ్రాలెడుమానికంబురే॥

గోలతుపాసియున్నలిసికొల్వఁగఁగొల్వానరించు నేర్పరీ॥

౧౪౮.

చతుర్విధకందము.

క॥ మినుకులతుదలనుదనరెడు । గనుఁడా ! పరువంపుగొల్ల గరితల, మరుఁడా ! ।

పెనుబొగడికలనమరుల । చ్చునుఁడా ! సిరిచెలియమగఁడ ! సైరణ,దరుఁడా !॥ ౧౪౯.

మాలిని॥ కలుములచెలియాలున్దాటమాచిల్ల వాలు॥

వలమురిగలకేలు॥బచ్చవిల్కాఁడుచూలు॥

నలుపు మొయిలడాలు॥నచ్చపొన్నల్యేమేలు॥

గలిగివెలుగుఁటేఁడా ! కావవేల్పుప్రోడా !॥

౧౫౦.

గద్య॥ ఇది శ్రీనందనందనపదారవిందద్యంద్యజన్యామందమరందబిందునందోహపానమానసేందిందిరుండును, శ్రీమచ్ఛలపాకాన్యయాంభోధిరాకా నిశాకరపీరరాజామాత్యనిజప్రేయసీ రాజమాంబాగర్భకుక్తి ముక్తాఫలుండును, నారాధితౌర్య జాలుండును, నగు వేంకట నూర్వప్రకాశప్రధాని ర్శితకుద్ధాంధ్రనిర్వచనచంద్రహాసచరిత్రంబునందు సర్వంబు నే కాశ్యానము.

సంపూర్ణము.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు

శృంగారలహరి అను నామంతరముఁ గల

ఆంధ్రవాసవచత్త.

ఇది

కౌము-హనుమంతరాసచే

ప్రభుని సకావ్యంబు నిష్పన్నులొందిన

సంగ్రహమునైనను స్వేచ్ఛానుకూలముగ రింది

గ్రంథమునకు నాంధ్రము రచియింపబడి

పాల్గొనఁగలఁగాక కౌము-హనుమంతరాసచే

ప్రస్తుతమున మహారాజగారి

వేదము - వేదమునకు నాంధ్రమునకు

సకలమునకు నాంధ్రమునకు నాంధ్రమునకు

శ్రీ నామోదయమునకు ప్రతిభా

కౌము-హనుమంతరాసచే

శ్రీ “వైద్యయంత్ర”మునకు నాంధ్రము

మౌనము

౧౮౯౯.

శ్రీరస్తు. వా స వ ద త్త.

పూర్వభాగము.

ఉ॥ శ్రీకరమున్వికృష్టపరిస్థుప్త్యననప్రశయాదిశ్చేరకా॥

ర్యాకరమున్ జిదాస్తికమహామహిమమునిజాప్రమేయమా॥

యాకలితంబునిర్మలనిరంజనస్థానిర్వికల్పభా॥

వాకలనంబునై వెలుంగునాపరతత్వమునాశ్రయించెదన్॥

౧.

క॥ శ్రీభూతగుణీయుఁ టి కమ । లాభంబగునాంధ్రభూమియందమితయశః॥

ప్రాభవమురత్ననగరము । శోభిల్లులూటకాభిశోభితమగుచున్॥

౨.

క॥ ఆపురముజయద్రుతి । కాపురకాపురమురత్న కాంచనకుంభో॥

ద్వీపితశిఖరాస్ఫటిత । గోపురగోపురమునగుచుఁగొమరారురహిన్॥

౩.

జయద్రుతి కాపుర = జయలక్ష్మియ నెడు లతాంగి. గోపురము = స్వర్ణపట్టణము — మేడు.

క॥ ఎంతయునంతవిజయది । గంతరవిశ్రాంతశీర్తి నమునచుచటన్॥

సంతతబుచ్చింతామణి । చింతామణియనఁగ నృపతి శోభుఁడలరున్॥

౪.

సీ॥ (1) కృతహేమకశిపుసుత్రేత్రదానక్రియారంభాప్రకృతినారసింహుఁడనఁగ॥

(2) సౌకర్యగతిసమాసాదితశ్చైవక్రవిక్రమంబుననాదినిఘోషనఁగ॥

(3) వరయశోదానందితైశ్చనాస్పదసుప్రభావనైభిరవాసుదేవుఁడనఁగ॥

(4) దినదినకృతవసుదేవతర్పణబాతకర్తివిస్ఫూర్తిశీకృష్ణుఁడనఁగ॥

(5) గీ॥ నామహాసంతభోగిచూడామణిప్ర । భావిరాజితనిజపాదపద్మయుక్తి॥

సంతతంబునుసాగరశాయియనఁగ । నెండుబెంపందునాభూపురందరుండు॥౫॥

తిప్పణము.

(1) హేమ = బంగారు-కశిపు = అన్నవస్త్రములు — “అస్త్రీకశిపుశయ్యాయాంపస్త్రే” శ్లోతద్యదేపిచ॥ నా.” హేమకశిపు = హిరణ్యకశిపుఁడును రాక్షసుఁడు. త్రేత్ర = శరీరము = పరిమణి; దాన = ఈవి—ధేదనము.

తా॥ రాజుపరమునందు- బంగారు- అన్నము- వస్త్రము- భూమి- వీటిని దానమిచ్చువాడనియును- స్వసింహునిపరమునందు- హిరణ్యకశిపుని వక్షమును ఛేదించినవాడనియును గ్రహింపవలయును.

(2) సౌకర్యగతి = సూకరభావము = వరాహవతారము. సుకరము = శోభనకరమగు హస్తము- లేక- కప్పము-తద్భావము = సౌఖ్యకరము.

తా॥ విష్ణుపరమునందు వరాహరూపముచే భూమిపడలమును భరించినవాడనియు రాజుపరమునందు- శోభనకరమగుహస్తముచేత భూచక్రమును భరించినవాడని- కాని- సులభములగుఁ గప్పములను తీసికొనుటచేత రాష్ట్రములను రక్షించువాడనికాని, గ్రహింపవలయును.

(3) వాసుదేవునిపరమునందు- తలితండ్రులగు యశోదానందనుల వైభవమునకాకరమగు ప్రభావవైఖరియనియు-రాజుపరమునందు-యశఃప్రదమగు నానందవైభవమునకాస్పదమగు మాహాత్మ్యవైఖరియనియు గ్రహింపవలయును.

(4) వసువులు అప్తవసువులు-ధనము. వసుదేవుడు=కృష్ణునితండ్రి.

తా॥ కృష్ణునిపరమునందుఁ దండ్రియగు వసుదేవునిఁ దృప్తిపెందించినవాడనియు- రాజుపరమునందు వసువులను దేవతలను దృప్తిపొందించినవాడనియుఁ జెప్పనగును.

(5) ఆనంతభోగి=ఆదిశేషుడు-అనేకులగు భోగవంతులు-అనగా-రాజులు. మాచామణి=శిరోమణి-శ్రేష్ఠుడు.

క॥ పరిమాద్భుతమాధరణీ । భరణుండుబృహన్నశానుభావుండయ్యె॥

ధరణఖిలవిబుధులంత । స్ఫురళుండవలరునధికచాతుర్యమున॥

౨.

టి పృ ణ ము.

ఇందు విరోధాభాసాలంకారియును గ్రహింపవలయును.

(1) బృహన్నశ యనగా నపుంసకరూపియగు నష్టనుడు = నపుంసకుడు; సరిభుండనగా ననేకస్త్రీసాంగత్యముగల దక్షిణనాయకుడు; నపుంసకుడు. ఓక్షిణుడగుట విరోధము.

(2) నశ=తృణవిశేషము=కనుపగడ్డి; సరిశ=దేవదారుపృథ్వుము; తృణపృథ్వుమగుట విరోధము.

(3) ఆరాజు నలమహా రాజువంటి బ్రహ్మపము కలవాడనియును- పరకార్యనిర్వాహకమగు బుద్ధి నిశ్చయము కలవాడనియును తాత్పర్యము.

(4) నలఃపాటగ శ్రీరాజవిశేషకపినాయకే (నా.)

పీతద్రుస్సరశపూతికాష్టంద; }
దక్షిణేసరశోదారా— } అమరము—

బృహత్ = కొప్పదియగు; అంత = సమీపస్థమగు; అనుభావము = ప్రభావము.

సీ॥ (1) వ్యాకృతప్రథితకావ్యాదరుండాఘనుఁడొనకదుండుభినతిశయించు।

(2) దక్షిణాశ్రవసాగమహారాజుసమిమలాగ్న్యైప్రశస్తిగాంచు।

(3) ననస్సృశసమరసాహనుఁడొమహాభాగుఁడొతతవిజయవిఖ్యాతి నెంచు।

(4) సంతతాశాంతరక్షావక్షుఁడొధరాధరణుండువరుణవైభవమునొంచు।

(5) గీ॥ నమాహరాజన్యమాత్రుఁడేయతఁడు సతత । కనకవర్షప్రహృష్టైర్భజననికాయ।

చాతకుఁడుకృష్ణపదజలహతచింత । నాతియారీకృతాభిలపాతకుండు॥ 2.

టీపుణము.

(1) వ్యాకృత = విస్తరింపఁబడిన; ప్రథిత = ప్రసిద్ధి నొందిన; కావ్య = ఈ పేరుగలరాక్షసియును - కావ్యమును; ఆదరము = విశ్వాసము; దరిము = భయము; ఆనకదుండుభి = వసుదేవుఁడు.

తా॥ కావ్యయనురాక్షసికి భయమును విస్తరింపఁజేసినవాఁడు వసుదేవుఁడు—కావ్యములయందు విశ్వాసమును విస్తరింపఁజేసినవాఁడు రాజు.

(2) దక్షిణ = పండితుఁడు—దక్షిణానిక్కు. ఆశా కోరికే—దిక్కు. ప్రసాదకుఁడు = అలంకరించువాఁడు— నెఱవేర్చువాఁడు.

తా॥ దక్షిణదిక్కు నలంకరించినవాఁడగన్త్యుఁడు; విద్వాంసులకోరికెలను నెఱవేర్చువాఁడు రాజు.

(3) సమర = యుద్ధము; సాహస = పరాక్రమము; సమరస = శృంగారము; ఆహస = విలాసము—క్రీడ; (ఆహసోవిజయక్రీడా. అ.

తా॥ యుద్ధమున నన్యసామాన్యసాహసము కలవాఁడగ్నయ్యుఁడు; అసదృశశృంగార విలాసము కలవాఁడు రాజు.

(4) ఆశాంత = పశ్చిమదిక్కు—కోరికెలవివాశము.

తా॥ పశ్చిమదిక్కును రక్షించుటయందు సమర్థుఁడు. వరుణుఁడు—కోరికెల నెరవేర్చు వానిని నశింపజేయువాఁడు రాజు.

క॥ ఘోరతరవారిధారా । దారితబహురాజహంసదరోజ్జ్వలినా॥

భూరమణుఁడుఁగుఁడునుండని । ధీరులునుతియింతుగట్టతెఱఁగొప్పుఁగదా॥ ౨.

(1) ఘోరతర = మిగులభయంకరమగు—వారిధార = జలధార— అనఁగా వర్షము. రాజహంస=రాయంచలు; ఘనుఁడు = మేఘుఁడు; ధీరులు = పండితులు.

(2) ఘోర = భయంకరమైన—తరవారి = ఖడ్గము; ధార = అంచు; రాజహంస = రాజశ్రేష్టులు; ఘనుఁడు = గొప్పవాఁడు—ధీరులు=శూరులు.

తా॥ మిగులభయంకరములగు జలధారలచేత ననఁగా వర్షము గురియుటచేత భయపెట్టబడిన రాయంచలుకలది మేఘమనియు—భయంకరమగు ఖడ్గధారచేత విదళింపబడిన రాజశ్రేష్టులగు గలవాఁడు రాజనియును— గ్రహింపవలయును.

సీ॥ (1) తరళుండయునంతతమహానాయకప్రఖ్యాతిగనిధాత్రిబ్రలునతఁడు।

(2) విద్యాధరుండయువిలసితసుమనఃప్రధానమవిర్భూతిడనరునతఁడు।

(3) ధృతరాష్ట్రుండయునంచితగుణప్రియభావవిలాసములమతివెలయునతఁడు।

(4) మహిషీభవుండయుబహుజనాహితవృత్తాద్విదినానిరతంబుబరగునతఁడు। ద్రు।

(5) గీ॥ బంధుజనబృందములకునుబంధుడనఁగ । బంధురతోహిప్పియునుననుబంధుడతఁ
భూతలంబునఁగవిపారిజాతుడనఁగ । శ్వాతిమనఁగాంచియుపపారిజాతుడతఁడు॥

టిప్పణము.

(1) తరళము=చలించునది—నాయకమణి. తరళుండ=చలించని—అనఁగా—భయములేనివాఁడు—నాయకమణిలేనివాఁడు. మహానాయకుఁడు—గొప్పరాజు—గొప్పనాయకమణి గలవాఁడు.

తా॥ నాయకమణి కానివాఁడు మహానాయకమణి యనుట విరుద్ధము—భయరహితుడనియును—గొప్పరాజనియును పరిహారము.

అభిప్రాయసూచిక = ఈపద్యమున నితరస్థలములయందును నిదేరితిగా విరోధాభాసమును గ్రహింపవలయును.

(2) విద్యాధరుఁడు = దేవతలలో నొక తెగవాఁడు—పండితుఁడు. సుమనుఁడు=దేవతలలో మఱియొక తెగవాఁడు—మంచిహృదయము కలవాఁడు. ప్రధా=ఖ్యాతి.

(3) ధృతరాష్ట్రుఁడు = కురురాజు—రాష్ట్రమును భరించినవాఁడు. గుణప్రియుఁడు=భీమునకు హితుఁడు—సుగుణప్రియుఁడు.

(4) మహిషీభవుఁడు=ఎనుసునకుఁ బుట్టినవాఁడు—పట్టపుదేవికిఁ బుట్టినవాఁడు.

వృషోత్పాది-ఎద్దును బుట్టించువాడు—ధర్మములను గలిగించువాడు.

(5) సుబంధుడు=మంచిచుట్టము; అసుబంధువు=చెడుచుట్టము—ప్రాణబంధువు. కవి పాకిరాతము=కవులకుగల్గవచ్చుక్షమవంటివాడు. అపారిజాతుడు=శత్రువులులేనివాడు. క॥ సకలకళాకులశోభితుఁ । దుకుముదవసముఖ్యబంధుడుక్షణదానం॥

దకరుండతఁడుతలొధం । జకుడునతారాతిబలుడుచంద్రుండునగు॥ ౧౦.

ఇందు రాజుపరమొకయర్థమును—చంద్రునిపరమొకయర్థమును—గ్రహింపవలయును.

(1) సకలకళాకులశోభితుడు = సమస్తవిద్యలచే బ్రకాశించువాడు—షోడశకళలచే బ్రకాశించువాడు.

(2) కుముదవసముఖ్యబంధుడు = కు=భుమియొక్క - అనగా—భుజనులయొక్క—ముత్=సంతోషమును—అనన = రక్షణమునకు—ముఖ్యబంధుడు—కుముదవస=కలువవసములకు ముఖ్యబంధుడు.

(3) క్షణదానందకరుడు = ప్రతిక్షణమందును దానముచేయు హస్తము కలవాడు—రాత్రియందు హస్తము కలుగజేయువాడు.

(4) తమోధంజకుడు = పాపస్వంసకుడు—అంగకారవిరోధి.

(5) నతారాతిబలుడు=వంచబడిన—అనగా—జయింపబడిన శత్రుబలముకలవాడు.

తారా=నక్షత్రములచేత—న + అతి=నాతి=అక్రమింపబడిన—బలుడు=ప్రకాశము కలవాడు.

(6) చంద్రుడు=ఆస్థాదికుడు—జాప్తి.

గీ॥ ఆసదాగతిపావకాగ్రేసరుండు । నుతమహాబలుడునునుమనోహరుండు॥

రహిసభోగోత్సకుడుజగత్స్వామిఁడావధూతకాంతారుద్రనమహాఖ్యాతినలరు॥ ౧౧. ఇందు రాజుపరముగాను—వాయుదేవునిపరముగాను—రెండర్థములు గ్రహింపవలయును.

(1) సదాగతి=సత్=సత్పురుషులయొక్క—ఆగతి= ఆగమనముకలవాడు=సత్పురుషులతనియొద్దకు వచ్చుచుండుదురనుట. వాయువు.

(2) పావకాగ్రేసరుడు = పావక = పవిత్రులయందు, అగ్రేసరుడు=శ్రేష్ఠుడు. వాయువు.

(3) కుహాబలుడు=అధికసామర్థ్యము కలవాడు—వాయువు.

(4) నుమనోహరుడు = మిగుల నుమనోరంజకుడు—పుష్పములనుహరించు వాయువు.

(5) నభోగోత్సకుడు=భోగములనుంచిచ్చలేనివాడు—ఆకాశగమనోత్సకుడు=వాయువు.

(6) జగత్ప్రబంధం = ప్రపంచమునకుఁ బ్రాణప్రాయమగువాఁడు—వాయువు.

(7) అవిఘాతకాంతారుఁడు = పోఁగొట్టబడిన దుర్భిక్షములు గలవాఁడు—ఎగరగొట్టబడిన వనములు కలవాఁడు=వాయువు.

సీ॥ (1) సమకరోదారప్రచారుండువాహినీశతనాయకుండునైజలగిఁదెగడు।

(2) నిర్జితమారుఁడున్నిద్రసాహసమహాసేనానుగతుఁడైశివునిఁదెగడు।

(3) విబుధాలయంబునువిశ్వకర్తాశ్రయస్థితియునునైమేరుశిఖరిఁదెగడు।

(4) రతిసుఖప్రదుఁడునరహిజనితానిరుద్ధాలివైభవుఁడునైయతనుఁదెగడు। [డు]

(5) గీ॥ మఱియుత్తరాదాసహితుఁడుసన్దాగ్ధవర్తి । యగుచునామేటిరవిమహాఖ్యాతిఁదెగ

గాననారాజవరునకుఁగలయునెందు । నరసిపరికింపగరఁబెరదొరలుదొరలె॥౧౨.

టి ప్పణము.

(1) ఇది రాజవరమును—సముద్రముపరమును.

. సమ=లక్ష్మీయుక్తమగు—కర = హస్తముయొక్క—ఉదారప్రచారుఁడు = త్యాగప్రచారము కలవాఁడు = రాజు; మొసళ్లయొక్క విశేషసంచారముచేఁ గూడినవాఁడు సముద్రుఁడు.

వాహినీశతనాయకుఁడు=అనేకసేనలకు నాయకుఁడు=రాజు; అనేకనదులకు నాయకుఁడు=సముద్రుఁడు.

(2) ఇది రాజవరమును—శివునిపరమును.

నిర్జితమారుఁడు=శత్రువులనుజయించువాఁడు=రాజు; మన్తధుని జయించినవాఁడు=శివుఁడు.

మహాసేనానుగతుఁడు=అధికసేనాసహితుఁడు=రాజు; పట్టుఖనహితుఁడు=శివుఁడు.

(3) విబుధాలయము=పండితులకుశలము=రాజు; దేవతులకు వాసస్థానము=మేరువు.

విశ్వకర్తాశ్రయస్థితి=విశ్వకర్తృఁడను దేవశిల్పికి నాశ్రయము మేరువు—ప్రపంచముయొక్క శుభౌశుభకర్తలకు నాధారభూతుఁడు=రాజు.

(4) రతిసుఖప్రదుఁడు=రతిదేవికి సుఖమునిచ్చువాఁడు = మన్తగుఁడు—ప్రీతిచే జనులకు సుఖమునిచ్చువాఁడు=రాజు.

జనితానిరుద్ధాలి=వైభవుఁడు=అనిరుద్ధుఁడను పుత్రసంపత్తిగలవాఁడు=మన్తగుఁడు. అప్రతిహతవిభవముకలవాఁడు=రాజు.

కమోదు సుఖ్యి....

శ్లో త్తాదానహితుడు = త్తా = పర్వకాలములయందలి—దాన = దానములచేత—హితుడు = సర్వజనులకుఁ బ్రయుడు = రాజు, రాత్రికివిరోధి = సూర్యుడు.

సన్తార్థవర్తి = నక్షత్రమార్గవర్తి = సూర్యుడు, మంచిమార్గమున సంచరించువాడు రాజు.

పెదదొరలు = ఇతరరాజులు;

దొరలె = సమానులా! కారనుట.

ఆ, వె॥ అతనిరిపులు సదాపాస్థులై యభార । తరణయోగ్యులు భీష్టులై గనశాంతి ।

నవులు మఱిసాను చరులయ్యుని లి నగోత్ర । భూషితులు దూషితులు గా రెపుడమి నహహ॥

టీప్పణము.

సదాపాస్థులు = సదా = ఎల్లప్పుడు—పాస్థులు = అట్లునులు, సదా = ఎల్లప్పుడు—అపాస్థులు = ధనరహితులు.

అభారతరణయోగ్యులు = భారత, రణయోగ్యులు కాదు; కార్యభారమును తరించుటకు యోగ్యతలేనివారు.

భీష్టులు = దేవప్రతులు—భయంకరులు.

అశాంతనవులు = భీష్టులు కానివారు—శాంతిరహితులస్తోత్రము కలవారు.

సానుచరులు = పర్వతసానువులఁ జరించువారు. అనుచరులతోఁ గూడినవారు.

అగోత్రభూషితులు - గోత్రభూ = పర్వతప్రదేశమందు—అషితులు = లేనివారు—వంశభూషితులు కానివారు.

ఇందు విరోధాబాసమును గ్రహింపవలెను.

ఆ, వె॥ అతడెలత్రిశంకుడయ్యు నాక్షత్రప । ధమ్యతుండు గాఁడు ధరణిశంక ।

ప్రభావుడయ్యు రహిషివాదియుఁ గాఁడు । చిత్రమతనిపిహితోల మెపుడు॥ ౧౪.

టీప్పణము.

త్రిశంకుడు = ఇత్వాక్రమంశపురాజు; శంకు = శక్తి—త్రిశంకుడు = శక్తిత్రయసమన్వితుడు; త్రి = త్రికాలములయందును—శం = సుఖముతోఁ గూడిన—కు = భూమినిగలవాడు.

నాక్షత్రపధమ్యతుడు = నక్షత్రసంబంధమైనది = నాక్షత్రము—నాక్షత్రపథమనఁగా నాకాశము—దానినుండి త్రోయబడినవాడు. అ = ప్రసిద్ధమగు—నక్షత్రపథ = రాజమార్గమునుండి—చ్యుతుడు = భ్రష్టుడగువాడు—కాఁడు.

శంకరప్రభావుడు = ఈశ్వరునిపంటి ప్రభావము కలవాడు—సుఖకర మహిమకల వాడు.

విసాది=విషభక్షకుడు—దుఃఖముకలవాడు.

ఉ॥ అంబురుహస్తతేజాడతడర్చి నేలుధరిత్రరాజవై ।

రంబుసరోజముడదితరంబగునంచితసార్వభౌమయో ।

గంబలదిగ్గజంబుబహుకంటకయోగముయోగముశర ।

ణ్యంబులుగాగ్గజేకొనికనంబడవశ్యములందు నెల్లడె॥

౧౫.

టిప్పణము.

రాజవైరము=రాజునందలివిరోధము—చంద్రవైరము.

సార్వభౌమయోగము=చక్రవర్తిత్వము—సార్వభౌమనామక ద్విజత్వము.

కంటకయోగము=క్షృద్రశత్రుయోగము—రోమాంచయోగము. యోగము=యోగ

విద్య—మిగునభావము.

క॥ ఛలనిగ్రహప్రయోగం । ఋతునిరతమున్యాయశాస్త్రములమఱియునునా ।

ఖలసంప్రయోగమొల్లనుఁ । గలమంబులసూచిభేదగతిమణివితతి॥

౧౬.

టిప్పణము.

ఛలనిగ్రహము = కపటనిగ్రహము—న్యాయశాస్త్రప్రశస్తములగు ఛలాది నిగ్రహములు.

ఖలసంప్రయోగము=దుర్జ్ఞనసాంగత్యము—కల్లమునవేయబడుట— కలమము = పరిపైరు.

సూచిభేదగతి = సూచి=కొండెగాండ్రచేఁ గల్పింపఁబడిన—భేదగతి=శత్రుత్వము, నూదులచే భేదింపఁబడి రంగ్రములువేయబడుట.

క॥ ఏ దెసనారసినబరీ । వాచముపిఠారి; శూలధంగముప్రసనా ।

పాదనముచ; మఱియుగర । చేదముకుసుమాపహరణసీమంతినుల॥

౧౭.

టిప్పణము.

పరీవాదము=అపవాదము—వీణోపకరణవిశేషము.

శూలధంగము=దుష్టులను శూలమునకువేసికొనుట—శూలరోగభంగము;

కరచ్చేదము = కరమును ఖండించుట—లేక—కప్పముల నివ్వకుండుట; కరములచేఁ బుష్పములఁ గోయుట.

క॥ పాటితనాస్తికమతిగత । పాటవచార్యాకవితతిబలుతరనేత్రో ।

త్వాటనముతపోధనముని । కోటిద్విజిహ్వప్తియుగగులముననుదగుణ ॥ ౧౫.

టిప్పణము.

నాస్తికమతి=దేవుఁడు లేడనువాదము. నేత్రోత్వాటనము=కనుగుడ్లు పీకించుట—కనులు తెరచుట.

ద్విజిహ్వప్తి = రెండునాలుకలు కలిగియుండుట—ఆనృతమాడుట.

ప్రేమాదుపద్యములకును—తిగుణ—అను నొకటేక్రియ కలిగియుండుటండేసి—యీ మూటిని నొకటేవాక్యముగా భావింపవలయును. ఇట్టివాక్యమునకు విశేషకమనిపేరు. శ్లో॥ ద్వాభ్యాంయుగ్మమితిప్రోక్తం । త్రిభిశ్లోక్తైర్ద్విశేషకం । చాలాపకంచతుర్భిస్యాత్ । తమార్థ్యంకులకస్మృతం॥

సీ॥ (1) గోత్రోద్ధరణమృత్తిగోమరారగాంచియుగోత్రోద్ధరణమృత్తిగోమలఁడేని ।

(2) జనకభూత్యాగసంసక్తుడైమించియుజనకభూరాగియైజరుగఁడేని ।

(3) రామదర్శితభక్తిరాజితుండయ్యు రాజ్యవిరామయుక్తిదానలరఁడేని ।

(4) భీమభూభోగ సంప్రీతుడయ్యునుబునర్భుపరిగ్రహకాంక్షబాదలఁడేని ।

గీ॥ రమణనాదిపరామనిరామభద్రు । భరతునిపథావసీనాధుఁబ్రతియనంగ ।

వచ్చునలమేటిధారుణీవాసవునక । నిందితామందగుణబృందసుందరునకు॥ ౧౬.

టిప్పణము.

(1) గోత్రోద్ధరణము = వంశపరిపాలనము—భూమిని యుద్ధరించుట.

గోత్రోద్ధరణము=వంశనాశనము—తుంగము స్తలకుఁగాను భూమిని బెకలించుట.

(2) జనకభూత్యాగసంసక్తుఁడు = జన్మభూమినివిడుచుటయందాసక్తికలవాడు—సీతను విడుచుటయందాసక్తి కలవాడు.

(3) రామదర్శితభక్తి = రామనియందగుపరచఁబడిన భక్తి—రాజ్యవిరామయుక్తి—రాజ్యమున రాముఁడు లేకుండుట—రాజ్యమందలి విరక్తి.

(4) భీమభూ=దమయంతి—పునర్భూ = చెండవవివాహము చేసికొన్న విధవ.

క॥ అతనిబహుమణీఘృణీసం । గతకటకచరన్తదాంగగంధర్వనిద।

ద్వితకనదధంగశృంగో । న్నతినచలునిబర్వతుండసంజన దెమహిణ॥

౨౦.

టిప్పణము.

కటక-రాజధాని.—పర్వతనితంబము.

గంధర్వ=గుఱ్ఱము—దేవగాయకుండు.

శృంగము=ప్రభుత్వము—ఞ్ఞానము.

పర్వతుండు=శైలము—ఉచ్చములు కలవాడు.

ఇచటమత్వర్థమున తత్ప్రతిత్వము.

సీ॥ (1) రాహుపునాద్విజరాజమిత్రాధికోన్మేషాపహరణాభిలాషిగాడు।

(2) నకుండునానక్షకాంతాపరత్వానుసంగతకలివిజితవిగ్రహుండుగాడు।

(3) యుండుచాభువిసంతతమునకస్తాదపహృతజీవనఖ్యాతియుతుండుగాడు।

(4) చక్రినాబహుపుణ్యజనసదాహితస్యగాలప్రవర్ధనసముల్లాసిగాడు।

(5) గీ॥ శక్రండనశతమన్యుప్రసక్తిమరడు । శక్రండనధాత్రిగవితావిశుద్ధిగనడు।

శంభుండనమఖివిద్వంససరణిజనడు।ధరనతుల్యండుగాడెయాధరణిగవుడు॥

టిప్పణము.

(1) ద్విజరాజ = బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులు—చంద్రుండు. మిత్ర = స్నేహితుండు—సూర్యుండు.
ఉన్మేష=అధిక్యము—నా=అనుటకు.

(2) అక్ష=పాచికలు—ఇంద్రియములు, కలి=యుద్ధము—కలియుగము.

(3) జీవనము=వృత్తి—ప్రాణము.

(4) పుణ్యజన=పుణ్యవంతులు—రాక్షసులు. సదాహిత = దీనికొకయర్థమున- సదా + హిత-అనియు, మఱియొకయర్థమున - సదా + అయిత-యనియు, గ్రహింపవలయును.
ప్రవర్ధిత=వృద్ధినిందింపబడిన—సంహరింపబడిన, స్యగాల=నక్క—రాక్షసుండు.

(5) మన్యు=వ్యసనము; కవితా=జలపక్షిత్వము;

తే, గీ॥ పాపకుండు గాని మహిక్ష్మవర్తగాఁడు దహనుండును గాఁడు మఱి గంధపహసఁగుండు॥

గాఁడు వగవిప్రభంజనఖ్యాతి గాఁడు । గాఁడు గాఁడాశ్రయాశుండు ఘనుఁడతండు॥

టిప్పణము.

ఇందు గల నామములన్నియు నగ్నిదేవునకుఁ జెల్లువైనను, పాపకతరములీ రాజున కర్హములుగావరి చెప్పబడినది—ఎందుకనఁగాః—

క్ష్మవర్త = మలినమార్గము కలవాఁడు = మర్త్యుఁడు. దహనుండు = దహించువాఁడు = తాపకారి. గంధపహసఁగుండు = గర్వగంధులకు మిత్రుఁడు. విప్రభంజనఖ్యాతి = బ్రాహ్మణులను హింసించువాఁడు. అశ్రయాశుండు = తన్నాశ్రయించినవారిని భక్షించువాఁడు.

అని యీతరున దుష్టార్థద్యోతకములుగా నుండుటచే నారాజునకు నివి యనర్హములనియు—పవిత్రుఁడని యర్థమిచ్చు—పాపక—శబ్దముమాత్రము తెగుననియును వాత్సర్యము.

సీ॥ (1) విఘటితపటు సంధివిగ్రహుండా రాజసింధురంజలజరాసంధు నెవయు॥

(2) సురుసుమిత్రాసుమంత్రోపేతుఁడా సత్యరాజితండాధశరథునిదొరయు॥

(3) సుత్యమకుశలనయోగసౌభాగ్యుఁడా ఘనుండురామాననీ కాంతుఁబొరయు॥

(4) రక్షితహితగోసురక్షిణాన్వితుఁడా ప్రతాపదీపితుఁడుదీప్తిపునొలయు॥

గీ॥ (5) సముధికసహనభోగప్రశస్తిమహిమఁ । గాంచియా మేటిభార్గవఖ్యాతి వెలయు॥

నతఁడు రిపువర్మభీకరాహార్మ్యధైర్య । బంధురుండా ర్యకార్యగుంధరుండు॥ ౨౩.

టిప్పణము.

(1) ఘటింపబడిన, సంధి—విగ్రహములను నుపాయములు కలవాఁడు—ఒరయనురాక్షసిచేఁ గూర్చబడిన శరీరము కలవాఁడు.

(2) సుమిత్రయనుభార్య— సుమంత్రుఁడను మంత్రి—కలవాఁడు—న్నేహితులయొక్క మిగులసమీచీనములగు నాలోచనలతోఁ గూడినవాఁడు.

(3) కుశల = క్షేమము—పదు = యావనము—వీటిని—గ = పొందిన సుఖము కలవాఁడు—కుశ—లవ— నామకులగు పుత్రులతోఁ గూడిన సౌఖ్యము కలవాఁడు.

(4) గో = నందినీ వామధేనువును—సుదక్షిణా—సుదక్షిణాదేవియను భార్యను—గూడినవాఁడు. గో = భూమిని—సుదక్షిణా = మంచిపండితులను రక్షించినవాఁడు.

(5) దానభోగములుగలమహిమ—ఆకాశగమనమహిమ.

సీ॥ హేలాజితాఖిలాభీలాహితాసనీపాలాతతశ్రీప్రభాయుతుండు।

దానాగతానేకదీనావనదయానిదానామలానూనమానసుండు।

రామాజనమనూభిరామాలిశయధామధామాసమానసుందరతనుండు।

ధీరాభినుతస్త్రాణారాజయుతమాత్మధీరాజితాతినీతిక్రముండు।

గీ॥ రాజమాత్రుండెరాజాధిరాజమమట । కోటిపాటితపటురత్నకూటరఘాట।

శాణగణనిర్వతీకృతచరణనఖర । మండలండుగునాధరాఖండలండు॥

౨౪.

టిప్పణము.

హేలా = క్రీడ; ధామ = ఉనికిపట్టు—కాంతి; ధీర=పండితులు—శూరులు; ధీ=
టుద్ధి; రఘాట=సమూహము; శాణ=సాన;

క॥ ఆతనికిలగలఁడొకతను । బాతుఁడుకందర్పకేతుసమధికసంష్ఠో।

కేతుఁడురవికేతుఁడుజయ । కేతుఁడుశాత్రవశశాంకకేతుఁడునగుమ॥

౨౫.

టిప్పణము.

కేతు=ప్రకాశము—ధ్వజము—రాహువు.

(పతాకాయాందుగృతౌకేతుగ్రహోత్పత్తాపిలత్తను—అనిరుద్రుఁడు)

ఉ॥ ఆతఁడుపారిజాతమహిమాశ్రయుఁడాశ్రితనందనైకవి।

ఖ్యాతివహించి; మందరవికాసిసమావృతభోగిభోగజా।

తాతిశయంబుగాంచి; శరద్రఘుఁడువిష్ణుపదావలంబనా।

యాతనదావదాతహృదయస్థిమించి; సమంచిలోన్నతి॥

౨౬.

టిప్పణము.

ఆశ్రితనందన=ఆశ్రయింపఁబడిన నందనవనముకల—ఆశ్రయించినవారిని సంతోష
పెట్టు.

భోగిభోగ=రాజభోగము—వాసుకీశరీరము. విష్ణుపద=విష్ణువుయొక్కపాదము—ఆ
కాశము. అవదాత=నిష్కల్తపమగు—శుభ్రమైన.

ప॥ మఱియు నారాజకుమారకంఠీరవుండు.

ఆ, వె॥ సుముఖనందనుడైతాస్త్వస్యసౌబగునెంచు ! జనితశివుడనడగిహిమాచలునినొంచు ।
మఱిసుకర్తాభిశోభియైమహిఁగలంచుఁ । గౌరవవ్రాసహసన్నాహగౌరవంబు॥౨౦.

టిప్పణము.

సుముఖనందనుడు=సుముఖుడను నందనుడు కలవాడు—లేక—(నందనుడగు)
సుముఖుని సంతోషపెట్టువాడు.

జనితశివుడు = తనయందు జన్మించినపార్వతికలవాడు, కలిగినకల్యాణములు కల
వాడు.

సుకర్త=మంచిసుఖముకలవాడు—త్రిగర్తదేశాధిపతియగు రాజు

సీ॥ (1) వరమహేశ్వరనిరంతరసమ్యగుపథుక్తికోటియైకైలాసవాటిఁదెగడు।

(2) సంస్కృచ్చలితనిత్యశశ్వత్ప్రభావుడైశాంకరభూతిసంచయముఁదెగడు।

(3) క్రోడీకృతాత్మయశోమలసుతనుడైపురుషోత్తమామోఘభూతి దెగడు।

(4) నీడితకువలయాపిడభూషణుడైప్రదీపించికంపదైతేయఁదెగడు।

గీ॥ (5) స్వవశకాలధర్మసంశోభియైసదా । శాంతనవముశోభి నరణిఁదెగడు।

(6) దినదిసౌల్లసితరతిప్రియుండైయల । రాజసుతుడురాగి రాజుఁదెగడు॥ ౨౧.

టిప్పణము.

(1) మహేశ్వర=శంకరుడు—గొప్పరాజు. ఉపభుక్త=అనుభూతమైన—సేవింపబడిన.
కోటి=శిఖరము—ప్రకర్షము. (అత్యుత్కృష్టాశ్రయఃకూటాశ్రయ—అమరము.)

(2) సాయంసమయముననటించు—సంధి=సంధియను నుపాయమందు—ఆ విశేషించి—
ఉచ్చలిత=ఉద్యుక్తమగు.

(3) క్రోడీకృత=ఆలింగితులగు—సుతను—కాంతలుగలవాడు;—వరాహీ—కృతమగు—
సుతను మంచితశరీరము కలవాడు.

(4) కువలయ=కలవల—ఆపిడ=శేఖరము (శిఖాస్వాపిడశేఖర—అమరము.) కువలయా
పిడమగు గజము.

(5) కాలధర్మ=కాలమును—ధర్మమును—మరణము.

(6) రతి=క్రీడ—రతీదేవి.

క॥ నుందరుడతడువసంతుడ । నందగుననయంబనూననానారామా ।

నందకరుడగుటచిల । నందరుడగుముఖభవనమాన్యండగుట॥

30.

టిప్పణము.

అనేకులగు స్త్రీలకానందకరుడు రాజు. అనేకారామములకానందకరుడు వసంతుడు. ముఖర=మోయుచున్న—భవనజనములు; స్తుతించుచున్న—జగములు;

సీ॥ (1) సతతంబుసమదృష్టిసహితుడై తనరియునిరుపముడగునుహేశ్వరుడతండు ।

(2) భూరిముక్తమయహారియలరియునుగుతగాళమధ్యండతండు ।

(3) ఘనవంశదీపసంకాశుడైయొనరియదీప్యదక్షతదశాశికుడతండు ।

(4) సాహసోత్సాహసుబాహుడైయొసగియుభరణిరామానందకరుడతండు ।

గీ॥ (5) సరసచతురాన్యడయ్యశంకరుడతండు ।

(6) చంద్రుడయ్యనుబుధుడనజనునతండు ।

(7) ధర్మరాజయ్యమదినుయోధనుడతండు ।

చిత్రమాతనిదిన్యచారిత్రమహిమ॥

31.

టిప్పణము.

(1) సమదృష్టి=రెండుకన్నులుగలవాడు—నిష్పక్షపాతి. మహేశ్వరుడు=త్ర్యంబకుడు=గొప్పరాజు.

(2) ముక్తమయహారి = విడువబడినరోగములచే—అనగా—ఆరోగ్యముచే నొప్పువాడు—ముత్తైపుసరముగలవాడు; అతరళమధ్యండు=చలింపనిప్పుదయము, లేక న్యాయము కలవాడు—నడుమ నాయకమణిలేనివాడు.

(3) కులమునకు దీపప్రాయుడు—వెగురుబొంగుమీది దీపము.

అక్షతదశ చ్యుతిలేనిస్థితి—నశింపనివృత్తి.

(4) సుబాహుడు=మంచిబాహువులుకలవాడు—అపేరుకల రాక్షసుడు.

రామానందకరుడు=శ్రీరామునకానందకరుడు—స్త్రీలకానందకరుడు.

(5) చతురాన్యండు=బ్రహ్మ—చతురమైన వాక్కుకలవాడు.

(6) చంద్రుడు=ఆప్లందకుడు—జాబిల్లి. బుధుడు=పండితుడు—బుధగ్రహము.

(7) ధర్మరాజు = యుద్ధిష్ఠిరుఁడు — ధర్మపరిపాలకుఁడు.

సుయోధనుఁడు = దుర్యోధనుఁడు — మంచియోధ.

క॥ ఘనతమహిమాలయస్థితిఁ । చనరునుమాయూహితుండుదారుఁడుమణియు॥

గననావశ్యాయోగ్రుఁడు । కనదమలినసుగుణరత్నఖనియునునగుచు॥

3౨

టి స్పృణము.

ఇంగు రాజుపరముగాను — హిమాలయపరముగాను సర్వద్యయము గ్రహింపవలయును

రాజుపరము॥ ఘనతమహి = గౌరవస్థానము; మాలయస్థితిఁ = లక్ష్మీకివాసస్థానము; స్థితిచేసొప్పము; మాయాహితుండు = మోసమునకుశత్రువు; ఉదారుఁడు = దానశీలుఁడు; నావశ్యాయోగ్రుఁడు = గర్వముచే భయంకరుఁడు కానివాఁడు — (న + అవశ్యాయ + ఉగ్రుఁడు.) సుగుణరత్నఖని = సుగుణములను రత్నములకాకరము,

హిమాచలపరము॥ ఘనతమ = మహిమన్వితమగు — హిమాలయస్థితి = హిమాచలస్థితి; ఉమాయాహితుండు — ఉమా = పార్వతీదేవికి — యా = వాహనములగు సింహములకు — హితుఁడు = వాసయోగ్రుఁడు — లేక — ఉమాయా = పార్వతీదేవికి — హితుఁడు — జనకుఁడగుటచేఁ బ్రయోజనము — అనియలుక్ష్మమాసముగా గ్రహింపవచ్చును; ఉదారుఁడు = గొప్పవాఁడు; అవశ్యాయోగ్రుఁడు = అవశ్యా యమరగా హిమము — తత్సంబంధముకలవాడగుట భయంకరుఁడు; సుగుణరత్నఖని = మంచిలక్షణములుగల రత్నముల గనులుగలవాఁడు.

సీ॥ భండనాగ్రమునఁగోడండమానకమున్న ఘోరమైఘనశరాసారమదరు।

ఘనశరాసారముగవిసిమూగకమున్న వితతారిబహుశిరస్తతులుదొరలు।

వితతారిబహుశిరస్థితులుగూలకమున్న మహిబూర్వనాయకస్తరణమొదవు।

మహిబూర్వనాయకస్తరణమూరకమున్న వరకీర్తికకుబంతినరణిఁబొచలు।

గీ॥ గీర్తికకుబంతినరణిరాగిలకమున్న । రహిక్షణక్షణమాశ్చర్యరసముపొసఁగు।

నహాహయా మేటిపటు ధాటిసహితమహిప । కోటిచాటించినిలిచిపైకొనినయపుఁడు॥ 33.

చ॥ అతనిమహోదయస్ఫురణనార్యులువర్జితక్షైరప్రభుసా।

ధితనిఖిలాకుఁజంద్రవరదివ్యకళాలయునత్పగున్నివా।

రితతముఁగాంచిమించినసరిత్వతిఁబోలిప్రసన్నసత్వలీలా।

యతలహుజీవస్థితినితుల్యపుత్రోక్తులునైరిధారుణి॥

3౪.

టిప్పణము.

ఉదయ=ఉన్నతి—పుట్టుక.

వర్ధితైరవుడు=క్షీణింపజేయబడిన దుష్టులుకలవాడు—వృద్ధి నొందింపబడిన కుముదుములుకలవాడు. (కైరవంకుముదేసిస్వాత్విశునేతుపుమానయం. అమరము.)

ప్రసాధితనిఖిలాశు=సాధింపబడిన సమస్తములగు కోరికలుకలవాడు—అలంకరింపబడిన దిక్కులుకలవాడు.

చంద్రుడు=ఆనందకరు—జాబిల్లిన.

కళాలయ=విద్యలకునికిపట్టు—కళలకుస్థానము.

సత్పథు=సన్మార్గముకలవాడు—నక్షత్రమార్గసంచారి.

నివారితము=నిరసింపబడిన పాపములుకలవాడు = పోగొట్టబడిన చీకటిగలవాడు.

ప్రసన్న సత్త్వములు=నిర్మలచిత్తులు—సంతోషించిన జలజంతువులుకల.

శీవన=వృత్తి—జలము.

ఆవృతగోత్రులు=ఆవరింపబడిన భూములనఁగా నగ్రహగ్రాసులుకలవారు— ఆవరింపబడిన పర్వతములుకలవి.

సీ॥ చండనారాచజర్జరితమాతంగకుంభస్ముక్తావళీపరిసరంబు।

ఉరురక్తవారిసముద్దీనుమానద్విరదపదకచ్ఛపరంజితంబు।

అమరనారీసమాగమమహూద్భటభటభౌషణభీషణఘోషణంబు।

బహుసమాకులతరత్నత్రురశోత్పలపుండరీకకబంధపుంజితంబు।

గీ॥ నగుసమగ్రోగ్రపటువిగ్రహగ్రమునను । దగ్రవిగ్రహపటుమండలాగ్రసక్త।

రక్తమలరారుజయరామరాజితాంఘ్రి । సమధికాలక్తకారుణచ్చాయయనగ॥ ౩౫

టిప్పణము.

పత్ర=అశ్వము—పలం = మాంసము—పుండరీక = గుండెకాయ—కబంధ = మొందెము—అలక్తక=లక్తుక.

శా॥ఆహోవిస్తయమామహామహునిబాహోసాహసోత్సాహస।

న్నాహోగ్రాహవభూహతారివిలపన్నారీసమాహంబము।

క్తాహారంబయికోకమోహభయమగ్నంబు గాముక్తము।

క్తాహారంబయితత్తుచాలితనరుద్ధానుతాపోన్నలిక॥

3౬.

సీ॥ సతతదక్షిణసదాగతిహితవిభవండువిస్తృతకనకాభివీరుతుండు।

లాలితకోకిలాలాపనంకలితుండుసమధికాలికాంతదమనకుండు।

రమ్యకాంతారతగంగాభిరాముండుసురభిళత్సుమనోభిళోభితుండు।

ప్రాకటపల్లవప్రకరసంపేవృండుచక్షుశ్రవోనందసాధకుండు।

గీ॥ నగునతనిగాంచిమాధవునలరగాంచు । ఘనతలగతినుత్కలికాసహస్ర।

సంకులుభ్రమరావళీసంగతులుప్ర । వాళహారలున్నచెలువ్విలతురహహ॥

3౭.

టిప్పణము.

దక్షిణ = దక్షిణదిక్కు—పండితుండు—నిదాగతి = సత్పురుష సమాగమము—వా
యువు—కనక = సంపెంగ—బంగారు—దమక = శత్రువు—దవనము—కాంతారతరంగ = వన
తరంగములు—కాంతా - స్త్రీల—రతి = సంగమమందు—రంగ = రక్తి—సురభిళత్ = పరి
మళించు—పల్లవ = చిగురు—యావనపురుషుండు—చక్షుశ్రవణానంద = కన్నులకు—చెవుల
కు—ఆనందము—పాములకానందము—మాధవుండు = వసంతుండు—ఉత్కలిక = ఉత్కం
తత—మొగ్గ—భ్రమర = భృంగము—కాముకుండు—ప్రవాళ = చిగురు—బడి—హారలు =
ఒప్పువారు—హారములు కలవారు.

మ॥ అలరాజన్యకుమారుడొక్కమధుమాసాస్తోకరాకానిక॥

గలితానూనమనోహరానిలతగారాంతరోదారని।

ర్మలకోభామలనూత్నరత్నమయపర్యంకస్థలింజేరియ।

ర్మిలినిద్రారతినుండెసంతసముపేర్తికదత్ప్రభాతంబున॥

3౮.

సీ॥ ప్రత్యూషకాలక్షుపణకకల్పితదధిస్థితాతిధవలాన్నపిండమనగ॥

మేకకాకరనఖానూనమార్జనఘనస్ఫటికశిలాస్నిగ్ధశకలమనగ॥

యామినీయుమునాసమాలోలగళగళత్కాంతిభాగ్నిండీరఖండమనగ॥

వారుణాశాపధూభూరిసీలమణీవికాలరాజతమఘచషకమనగ॥

గీ॥ చిరమశైలోపధాననిషణ్ణనిజశి । రోవిరాజితరాత్రివధూవినుత్పి ।

చారుతరహారతాటంకచక్రమనగ॥ బంధ్రుడలరాఠెగాంతినిస్తంధ్రుడనుచు॥ 3౯.

టిప్పణము.

క్షపణక = పాపండుడు—డిండిరము = సముద్రపు నురుగు—రాజత = వెండిచే
జేయబడిన—చపక = గిన్నె—ఉపధాన = తలదిండు—తాటంక = చెవికమ్మ—

పీ॥ ఆకులాయివి గావుకోక స్తనీహ స్తవిస్తారమృదుతావ్రకస్తి గాని।

పోకలాయివి గావుఘల్లజ్జనయనావికా సభాసురకుఁగ్రములుగాని।

సున్నచూయిదిగాదు సుందరీకు చకుంభరంచితకర్పూరరజముగాని।

కపురమూయిదిగాదు కాంతామణీమందహాసకందశములవానిగాని।

గీ॥ కుసుమమాలికలివి గావుప్రసవతల్ప । దత్తపరిరంభయగుప్రాణదయితబాహు।

లతలనుచు నెంచి వెతనించి మతిభ్రమించి । వేగు వెన్నెలనట్టెవియోగియొకడు॥ ౪౦.

నీ॥ (1) హిమకర్దమితనవ్యక్తుముదరజోబధ చరణపట్టరణనిస్సవయంతంబు।

(2) వితతప్రలాపనోధితసుఖసుప్తాభిసారిక సారికాసంకులంబు।

(3) వేదవేదాంగశాస్త్రాదికాధ్యయనకర్త మహపటలాలాభిమండితంబు।

(4) వరహాసరాగముఖరకార్పటిక కావ్యకథ్యాశ్చిరధ్యాప్రకాశితంబు।

గీ॥ (5) ప్రియ సమ స్వేషణస్పృహ హౌద్రేకకోక । ప్రియతమారుతమారుతప్రియతమంబు।

పూతసంధ్యాద్యనుషానభూషితాగ్ర । బాతబాతంబుతనరెబ్రభాతమపుడు॥ ౪౧.

టిప్పణము.

(1) కర్దమిత = మురుదగార జేయబడిన.

(2) అభిసారిక = ధూర్జస్త్రీ—

(3) కర్తకుడు = కర్తదీక్షితుడు.

(4) హాస = హీనుతానమునందు—రాగ—ఆసక్తికలిగి—ముఖ = మ్రోయుచున్న—
కార్పటిక = నిత్యయాత్రాశీలరయొక్క—కావ్య = శుక్రసంబంధమగు—అనగ—ఉదయ
సంబంధమగు—కథ్యా = కథలు. (హాసోహాస్యరసేష్టఘ్రగమనానందయోరపి॥ నిత్యయా
త్రాకార్పటికః—అమరము)

(5) ప్రియ=ప్రియుడగు మొగపక్షిని—ప్రియతమా=మిగులప్రేమకుఁ బాత్రమగునాడు
పక్షి=కోకి—రుత=పడుపు ధ్వని.

(6) పూత = పవిత్రమైన—అగ్రజాత = బ్రాహ్మణులు—జాత = సమాహము—

- సీ॥ మిక్కుటంబుగ రేయిమింగినతమ మెల్ల గజ్జలచ్చలమున గ్రక్కునవియు ।
నిక్కిపల్కురురతి జొక్కువారలజూచి మాచినయలమట స్రుక్కునవియు ।
మఱుంగుజొచ్చినచిటుమబ్బుల దమతోడినీడలగతి బోచి నెగడునవియు ।
దమతేజములుగొనుడపనుడస్పృహమున బోలె వెల్వెలనయి పొగులనవియు ।
- గీ॥ బలువిరాళినిమరు బారిబడికరంబు । తారుజారలమీఱునిట్టూరుపులకు ।
దలకివడవడవడకుచు చొలంగునవియు । గాంగవేకువగృహదీపకలికలమరె॥ ౪౨.

టిప్పణము.

కజ్జలము = కాటుక—గలము = సాకు—విరాళి = మోహము—కలిక = మొగ్గ.

- సీ॥ (1) దుర్జనోక్తులుత్రాలెదోచెదగ్గ స్నేహ సముపాత్తమందభావములుగొన్ని ।
(2) యతివృద్ధమానవస్థితిదోచెబహుకార్య్య సముదాత్తతనుదశాంతములుగొన్ని ।
(3) యాపన్న సత్పురుషాభంబులై తోచెనముపేతపాత్రమాత్రములుగొన్ని ।
(4) యుక్తాద్రిశిఖరప్రశస్తంబులై తోచెనమతలతత్పతంగములుగొన్ని ।
- గీ॥ కనుగొనగమఱిదానవులనగనోచె । రహినిశాంతగతప్రచారములుగొన్ని ।
ఘామకేతువులనదగి తోచెగొన్ని । దీపములుమందమందప్రదీప్తములుగ॥ ౪౩.

టిప్పణము.

- (1) దగ్ధస్నేహ = కాలిననూనెగల—మైత్రిలేని.
(2) దశాంతములు = వత్తి కొనవరకు గాలినవి—వార్ధిక్యమునుబొందిన—
(3) ఆపన్న = ఆపదనొందిన—పాత్రపాత్రములు = నూనెలేని ప్రమిదమాత్రముకలవి—
సత్పురుషుడను పేరుమాత్రముకల—
(4) పతత్పతంగములు = అస్తమించుచున్న సూర్యుడుకలవి—పడుచున్న శలభములు
కలవి.

శా॥వాసాగారసుమోహహారములుశశ్వవ్యాపతత్పన్నగూ॥

శీసంధానవిధానపానకలనాలిలావిలోలాళిపా॥

శీసామోదవిసోదరఘంక్యతిసమాశీఘంబులామ్లానశో।

భాసంక్రాంతములై కడున్ బాలిచెదత్ప్రీత్యాషకాలంబున్॥

౪౪.

టిప్పణము.

నాసాదార = కేళీగృహము.

ఉపహార - కానుకలు.

మహాశీ = మకరందము.

సమాశీఘ = కూడిన.

అమ్లాన = నాడిన

చ॥ తనరెఱునారతాంతపరితాంతలుకాంతలమంజుకంకణా।

స్వనములునాలలామకనికాయగర్భస్కనుమంబులున్ బ్రయి।

ప్రణయమెలర్పదద్విరహభావముకామినులోర్వరామినే।

చినతమివారికావెతలుసెప్పచునశ్రులురాల్పిరోయనన్॥

౪౫.

టిప్పణము.

పరితాంతలు = అలసినవారు.

లలామకము - పూలదండ.

ప్రణయ = స్నేహము.

శా॥ ఆలోకాంచితనూత్నగత్నమయపర్యంకాగ్రభుంభావకే।

శీలోలబ్జముఖీనిధాఘజలపాలిన్దన్యహాపాదవీ।

మాలామోదవిలుభమాధుకరసమ్యగ్నంక్రియాంచద్దరు।

జ్జాలాశీతలవాతపోతములుచంచల్లిలబాపెన్దహిన్॥

౪౬.

టిప్పణము.

ఆలోక = కాంతి. పర్యంక = పానుపు.

భుంభావ = పురుషాయితము.

మాధవీమాలా = వసంతముల్లికాకుసుముల దండ.

అమోద = వాసన.

మాధుకర = తుమ్మెదల.

గరుత్ = అక్కలు.

వాతపోతములు = పిల్ల వాయువులు.

క॥ చనువిటునిమఱలయిటుర । మృనలజ్జమునుంగుముగుదకపుడుపునద్ద ।

ర్యనపుచ్చావిధురసభీ । జనవాక్యములూ తృసంతసంబానించె॥

౪౭

టిప్పణము.

విధుర = ఆతుర = సభీ = చెలికత్తియ.

ఉ॥ అత్యధికానురాగభరితాంచితనైశరతిప్రరూఢవై ।

యాత్యవచోనుజల్పకగృహోద్యతకీరధవత్త్రపాభరా ।

న్మత్యముదాడిమభ్రమకనన్మణియుద్రికగోల్పితత్వల ।

పాత్యముముష్ణటింపుచురయంబునబాపెనుప్రౌఢధీరత॥

౪౮.

టిప్పణము.

నైశ = రాత్రిసంభందమగు.

వైయాత్య = ధార్మ్యము—శంకలేని.

జల్పక = వచించు.

గృహోద్యత = ఇంటసాకిన.

అత్యయము = అంత్యము.

ధీరత = చాతుర్యముచేత.

శా॥ క్రీడామందిరమల్పనైశతిమిరాక్షిద్గంబుగానుండన ।

ప్రీడామంధరచేష్టప్రాథకుమనఃప్రీతిప్రదంబయ్యెవి ।

భ్రాదాత్మప్రియకల్పితోరునఖసంచాధానుసీతాగ్రవే ।

శాడోలాయితదంతధాశధలివేల్లచ్చంద్రికాసాంద్రమై॥

౪౯

టిప్పణము.

అప్రీడామంధరచేష్ట = సిగ్గుచేత మందముకాని చేష్టగలది=ఇచ్చానుగుణమైన చేష్ట
గలది యనుట.

విభ్రాట్ = ఆలంకృతుడగు.

సీతార్ము = స్థితియును భవ్యని.

- సీ॥ (1) పద్మనీలతలనభ్రమరకచక్రసంవృతపద్మముఖరుచివెలయువారు।
 (2) వాసంతవనములవైఖరినవనముత్కలికాసహస్రాస్తిగ్రాలువారు।
 (3) సరసులకరణిహంసకవలమూర్తికాభూరికంకణభూతిబాబులువారు।
 (4) శారదదినములసరణినఖాలంకృతపయోధరాయలిదనరువారు।
 (5) పరవశత్వంబుముంపసంప్రాప్తమరణంబులనగడగిశీవితేశపురాభియుఖత।
 నలరువారును నైరికాంతలువిమోహంబు జృంభితస్త్రియపరిరంభగుంభనముల॥ ౫౦.

టిప్పణము.

- (1) భ్రమరక = భృంగము—ముంగురులు. చక్ర = చక్రవాకము—సమాహము. పద్మముఖ = ముఖమువంటి పద్మమనియు, పద్మమువంటి ముఖమనియు గ్రహింపవలయును.
 (2) ఉత్కలికా = మొగ్గలు—రోమాంచాదిభావములు.
 (3) హంసక = మంజీరము—హంస. ఉర్తిక = తరంగము—ఉంగరము. భూరి = గొప్ప—బంగారము. కంకణ = జలబిందువు—కడియము.
 (4) నఖాలంకృత = నఖసంబంధములగు గాయములచే నలంకృతమగు—ఆకాశమునలంకరించని = ఆకాశమందులేని—పయోధర = కుచము—మేఘము
 (5) పరవశత్వము = వివశత్వము. జీవితేశ = యముడు—ప్రాణనాగుడు. పురం—పట్టణము—శరీరము—పరిరంభము=ఆలింగనము—

- సీ॥ (1) సరిహూతకుసుమకేసరకేసరమృగస్ఫురద్రజోరాజివిరాజితంబు।
 (2) పుంభావరణితనూపురమణీరమణీవిలాసలీలాపలాలవంబు।
 (3) కలికలరవముదాకరకుముదాకరశీకరోత్కర్షితైత్యసేవితంబు।
 (4) విహితప్రియాశీవిరహితాసురహితాసువామానవాశ్వాసవాసితంబు।
 గీ॥ (5) అధికమోహమదసమర్పకదర్పంబు దర్పసూచనాప్రదర్శితంబు।

విసరెనపుడు సురతవిస్మయరాయాసాభి । వారణంబువరసమీరణంబు॥ ౫౧.

టిప్పణము.

- (1) కేస = కేశము = కొవ్వు. ఇట శసలకభేదము,

(2) పుంభావ = పురుషాయితరతి,

(3) కవి = జలపక్షి, కుముదాకర = సరస్సు,

(4) ఆలీ = చెలికత్తె, విహితప్రియాళీ = విహితులును, ప్రియులును నగు, ఆలీ = చెలికత్తెలచేత—విరహిత = విడువబడినట్టియు—రహితాను—ప్రాణములు విడిచినట్టియు—ఆసు = మిగులమంచివారగు—వామా = స్త్రీలయొక్క—ఆసవ = మధ్యసంబంధముగల—ఆశ్వాస = నిట్టూర్పుచేత—వానితంబు = పరిమళముగలదిగా చేయబడినది.

(5) దర్పక = మత్తగుడు, విస్మయర = అంతటను వ్యాపించిన. సమీరణము = వాయువు,

ఉ॥ ఆయోషనాన్యపాలసుతుఁడాతతరాఖ్యవిభూతిగాఢని॥

ద్రాయతినుండిస్వప్నముననద్యుతమొప్పఁగఁగాంచెనంచితా॥

మేయవయోవిలూకరుచిమేదురసుండరగాత్రనొక్కఁచా॥

భ్రూయతనేత్రఁజెప్పినవయంబునశక్యముదానివై ఖుల॥

౫౨.

టీప్పణము.

అమేయ = చెప్పశక్యముగాని, మేదుర = దట్టమైన,

సీ॥ చాంపేయసుమహారచారులొరఁగాయతమారవిమోహనాగారమనఁగ॥

కాంచనప్రాకారకలితమస్త్యధమహానిధిసమంచితకోశనిలయమనఁగ॥

పోషితరుచిపరివేషిభూషితసుధాదంబరరాకాబ్జబింబమనఁగ॥

భాసితాయుతపరిఘాసమాన్యతలొకహృదయబందీజనసదనమనఁగ॥

దీప్రకనకశలాకాగుణప్రస్థి॥ ఘనజగల్లోచనాడజగ్రహణకరణ॥

నానలాసకమనగనావామనయన॥ స్వర్ణమణిమేఖలామోఘభఘవమలరు॥

౫౩.

టీప్పణము.

విమోహనాగారము = నిలూసమందిరము,

కోశనిలయము = బొక్కసము,

పరివేషితము = పరిధి, (Halo.)

బందీజననదనము = కారాగృహము,

శలాకాగుణము - కట్టుత్రాడు,

కరణము - సాధనము,

వాసలాసకము = పక్షులను బట్టుటకు నిర్మింపబడు యంత్రవిశేషము,

ఉ॥ లాలితనూత్నయావనవిగాసవికాసవిభాసమానరో |

మాలితాలవాలవలయంబొవిఘ్నవిలాసినిబయో |

దేవలయశోనిరూపముద్గర్జనువర్ణనువర్ణపుత్రమో |

నాలలినొప్పనొప్పలలనామణి కాంచన కాంచియొంచు ౧౬౯॥

౫౪.

టిప్పణము.

ఆలవాలము - పాది, సువర్ణ-మంచివన్నెగల, కాంచి-డాబు,

సీ॥ తతకుచొన్నత్యాంతరితదివ్యముఖదండ్రదర్శనాభావానుతాపముననో |

పటుకటితటఘటోద్భటనిరుద్ధోభయపార్శ్వసదాయాసభావముననో |

వరశిరఃస్థితఃగురుతరపయోధరసుధాభాండపాతనభయభావముననో |

పద్మసంభవహస్తపాశపీడనజనితశ్రమాకులతావిధానముననో |

గీ॥ అధిగృహీతైకగురుకళత్రానుశయవి | ఐష్టనంతతచింతావిశేషముననో |

కడుగ్రోభీభూతమైకలికిమధ్య | మలరునిలనస్తివాస్తితాకల్లంబెపుడు॥

౫౫.

సీ॥ చూచుకముద్రాభిశోభిభూర్మనుదాసరసరత్నపమకళాజితములు |

ప్రబలకందర్పదర్పకలలామార్గపూర్ణనువర్ణకలశవిరాజితములు |

మేఖలావాలసమేధిరోమాళీశుభలతాకుహళీవిశోభితములు |

ప్రాకటహృదయతటాకసంభవనవ్యభవ్యాబ్జముకుళప్రభాసితములు |

గీ॥ అంగజాంగరాగసంగతశృంగార | చాతురికవిలాససంత్రయములు |

గాగనలరునావికాసినినూత్నప్ర | శస్తివృత్తనిస్తులనములు॥

౫౬.

టిప్పణము.

రత్న పరువకము = మణులచే నిర్మింపబడిన డబ్బి. దర్పకశిల = మదకరశిల. కుహ
లి = గుచ్చము. ముకుళము = మొగ్గ. అంగరాగము = విలేఫనగంధవిశేషము. చాతురికము =
చీకామంటి సీసా. నిస్తుల = సమానరహితమైన.

సీ॥ లోలహారలతామృణాళలోభనిలీనచక్రవాకయుగప్రశస్తిదనర।

త్రిజగతీవిజయపరిశ్రమాభిన్నహృచ్చయవిశ్రమావాసనరణియమర।

హారరోమాళిగంగారవిజాసంగమప్రయాగతటాతిమహిమయైనర।

నకలంకసకలావయవవినిర్మితిశేషలావణ్యపుంజవిలాసమలర।

గీ॥ వితతగురుపరిణాహతాపతనభయవి । రిందికీలితగిరిసారకాంచరురుశ।

లాకికార్థమమాదుకాస్తాకరుచిర । ఘనకుచాకుచలికుచముల్ గ్రాలునెపుడు॥౫౭

టిప్పణము.

నిలీన = చేరిన. హృచ్చయ = మన్మధుడు. రవిజా = యమున. వినిర్మితి = సృష్టి.
లావణ్యపుంజము = సౌందర్యరాశి. పరిణాహతా = బరువు. గిరిసారక = ఇనును. ఘనకు
చ = స్త్రీ. కుచలికుచములు = గజనిమ్మపండ్లవంటి స్తనములు.

చ॥ తరుణిసదారుణాధికసుధామధురాధరమొప్పురాగసా।

గరజనితప్రవాళమణిఖండమొఫాలతలార్ధచంద్రదనుం।

దరతరతారకాభికలితప్రకటస్ఫుటసాంధ్యరాగమో।

నిరవధినిర్గతాంతరవినిర్భరరాగమొనావిచిత్రమై॥

౫౮.

టిప్పణము.

ప్రవాళమణిఖండము = పగడపురుసక. తారకా = కనుగుడ్డు—నక్షత్రము.
నిరవధి = నిరంతర.

క॥ రదనవరహీరరతా । స్పదమగుసింహారముద్రపగిదిసలరునా।

మదవతిమోవిజగజ్జన । హృదయకుకాకర్షణాభిహితభింబరుచిత్॥

౫౯.

టిప్పణము.

సిందూరముద్ర = చెందిరపు మొహము. బింబ = తొండవండ.

సీ॥ హృదయవాసావా సహృచ్చయభోగిగవాక్షశంకావహవై భవములు।

స్వకగతిక్రమనిరోధకకర్ణకృతరోషరసవిభ్రమాపాంగరక్తిముములు।

మల్లికోత్పలనుచుమాలాహసద్విభానురసితాసితదృగ్విశోభితములు।

సవనవకమలకాననస నాధీకృతపరిసరభూపరిభ్రాజితములు।

గీ॥ తరుణకైతకసుమదశద్రాఘిముములు । లోలపత్నలపటుచటులాలసములు।

ధళధళితధవళప్రభాదంతురములు । లోకమోహనములుదానిలోచనములు॥ ౬౦.

టిప్పణము.

హృచ్చయభోగి = మన్మథుడనురాజు. సనాధీకృతము = కూర్పబడినది. కైతక
వళము = మొగలిరేకు. ద్రాఘిముము = నిడివిగలది. పత్నలము = కనురెప్ప. దంతురము =
మేదురము—నిండినది—దట్టమైనది.

ఆ, 'వె॥ రదనరత్నతులారుండరంజితంబు । రహివయోమదనేభపరండకంబు।

బంధురాలోక నామృతసింధుసేతు । బంధనంబననాసికబరగుసతికి॥ ౬౧.

టిప్పణము.

తులారుండము = త్రాసుముల్లు—పరండకము = ఆలానము = ఏనుగును గట్టివేయు
గూటుము.

ఉ॥ అంబుజగంధిభ్రూలతలుయావననర్తకలాసికాభిరా।

మంబులుసన్నఖాబ్జభవమందిరతోరణమాలికావికా।

సంబులులోచనాంబురుహసంగతమత్తమధుప్రతాళికాం॥

తంబులురాగసాగరనదప్రతిమంబులుచిత్రవైఖరిక॥

౬౨.

టిప్పణము.

లాసిక = నర్తకి. మధుప్రత = భృంగము.

- సీ॥ (1) ఉల్ల సద్ధారపయోధరయైఘనాఘనసమయాకాసకాంతిఁ దెగడు।
 (2) ప్రస్ఫుటీకృతబలిభంగయైవిక్రమాభీలవామనమహాలీలఁ దెగడు।
 (3) సమధికకర్ణవిక్రాంతలోచనయైసుయోధనామతగ్ధయియెరవుఁ దెగడు।
 (4) నలినతిక్రాంతకన్యాతులయైవృశ్చికస్థితార్కప్రభాగరిమఁ దెగడు।
 (5) గీ॥ మొగిఁదులూకొటిదీపితమూర్తియైవి । జయసముచితావనివదానసరణిఁ దెగడు।
 నహహయా నాతిసదభిజాత్యాభిరూప్య । వైభవములెన్నదరమెయెవ్వరికైన॥

టీప్పణము.

(1) ఉల్లసద్ధార = ప్రకాశించుహారములుగల—అధిక వారిధారలుగల. పయోధరము = మేఘము—కుచము—ఘనాఘనసమయము = వర్షించు మేఘములుగలకాలము = వర్షాకాలము.

(2) వలిభంగము = వబలకభేదము గనుక—బలిభంగమనగా—మహాబలిచక్రవర్తియొక్క భంగదశ—వలి = త్రివలీసంబంధమైన = భంగ = రేఖలు.

(3) కర్ణవిక్రాంతలోచన = చెవులవరకు వ్యాపించిననేత్రములు గలది—కన్ధని యొక్క జాగరూకమగు జ్ఞానముతోఁగూడినవాఁడు.

(4) అతిక్రాంత = అతిక్రమించిన—కన్యా = కన్యకలయొక్క—తుల = సమానముగల ది=ఇతరకన్య లీకన్యకు సమానులుగారనుట. కన్యాతులారాసులను అతిక్రమించినది.

(5) తులూకొటిదీపితమూర్తి = పాదకటకములచేఁ బ్రకాశించునాకారము. తులూ = త్రాసుయొక్క—కొటి = అగ్రమునందు—దీపిత=ప్రకాశించు—మూర్తి=శరీరముగలవాఁడు.

క॥ శచియనగనంద నేక్షణ । రుచియైవింధ్యాటవీనిరూఢతశశ్య।

ద్రుచిరావిచలశ్యామల । కుచయైయొప్పారుకుటిలకుంతలయెపుడు॥ ౬౪.

టీప్పణము.

నందనేక్షణారుచి = నందనవనమును చూడవలెనను కాంక్ష—హర్షప్రదమగు చూపులకాంతి. ఉత్తుంగశ్యామలకుచ = ఉత్=ఉన్నతములగు—తుంగ = పున్నాగవృక్షముల చేతను—శ్యామ = తమాలపృక్షములచేతను—లకుచ = గజనిమ్మచెట్లచేతనుకూడినది వింధ్యాటవి. ఉత్తుంగ=ఉన్నతమైనట్టియు—శ్యామల = శ్యామలవర్ణయుక్తములైనట్టియు—కుచ=కుచములుగలది కన్య—

- (1) పున్నా గేపురుషస్తుంగః—అని అమరకోశము.
- (2) తమాలశ్యామలఃకాలః— డిటో
- (3) లకుచోలికుచోడహః— డిటో

క॥ ఆనామనయనపరసు । గ్రీవాంగదశోభియైప్రకీర్తింపగృహం ।
భావితవానరస్యైవము । హావిభవ సమగ్రతాప్తినలరుధరిత్రిక॥

౩౫.

టీకాము.

సుగ్రీవాంగదశోభి = మంచికంతముచేతను—అంగడ=బాహుపురియను నాభరణము
చేతను—శోభి = ప్రకాశించునది—సుగ్రీవుడు—అంగదుడు—అనుకపిశ్రేష్ఠులచేత ప్రకా
శించునది—

సీ॥ (1) భాస్వదలంకారభాసమానాంగకశ్వేతరోచిఃస్ఫురత్త్నిమితయుతాస్య ।

(2) సురుచిరలోహితాధువికాసవిశేషవరసౌమ్యదర్శనావయవవిభవ ।

(3) కోమలోన్నతపుత్తగురునితంబాభోగఘనసితహరసంకలితవక్ష ।

(4) సంతతాతనుశనైశ్చరపాదవిభ్రమసమధికవికచలోచనవిలాస ।

గీ॥ (5) లోకమోహనకరచక్రవాకవిజయ । కేతువైభవకనదురోబాతయుగళ ।

యైవిచిత్రాభిరూప్యవిఖ్యాతినలరు । నావరారోహగ్రహమయిగుటయరుడె॥

టీకాము.

(1) భాస్వత్ = ప్రకాశించు—సూర్యుడు. శ్వేతరోచిః = ధవళకాంతి—చంద్రుడు.

(2) లోహిత = ఎఱ్ఱని—అంగారకుడు. సౌమ్య = సుందరమైన—బుధుడు.

(3) గురు = గొప్ప—బృహస్పతి. సిత = తెల్లని—శుక్రుడు.

(4) శనైశ్చర = మంచుగమనముగల—శని. వికచ = వికసించిన—రాహు.

(5) కేతు = ధ్వజము—కేతువు. గ్రహమయి = నవగ్రహరూపిణి.

చ॥ ఆతులపరాక్రమక్రమవిహారుడుమారునిజైత్రయాత్రను ।

ద్ధితములుక్రాలునాజయపతాకయొత్తన్నహనీయశౌర్యసం ।

గతరణంగభూమియొత్తగండదమోఘవిమోహకృష్ణహూ ।

న్నతపరమంత్రశక్తియొత్తనంగమలానయెప్పునెప్పుడుక॥

౩౬.

క॥ పనితామణిమఱియునుసం । జనితోద్యమము న్నగేంద్రజాలకధృతభూ ।

జనవిజయద్యుగ్వినిర్భం । ధనదివ్యాషుషమొనాగదనరుధరిత్రి॥

౨౮.

సీ॥ పరనూత్నరుచిరయావనరసాయనసిద్ధి కాంతిశృంగారసంకల్పవృత్తి ।

చారుసౌందర్యవిహారనిష్కుటసీమలలితసౌభాగ్యవిలాసభూమి ।

సమధికలావణ్యసంకేతరంగమస్తాకసాగ్ధ్యారత్నాకరంబు ।

ఘనపితామహజగజ్జనవిలోభనస్పష్టిచిత్రకాతుకనిధానోత్తమంబు ।

గీ॥ సారెత్తైలోక్యరంగపంసారభిత్తి । చిత్రలేఖావిశేషంబుచెలువచెలుపు ।

గాననాచానవర్ణింపఁగాఁగిపిండ్ర । కోటులకునైనవాచామగోచరంబు॥

౨౯.

టీప్పణము.

నిష్కుటసీమ = గృహరామవిధి. విలోభన = ఆశగొలుపు.

మ॥ కలనేతాదృశరూపయావనగుణాకల్పాంగిదన్వంగిరా ।

జలలామండలుగాంచితత్కుచతీటీసంసక్తచిత్రజ్జని ।

స్తులితానూనమనోనురాగజనితానూయాలిరేకంబునం ।

బలెనిద్రాసీరసౌఖ్యమునవ్విదివిధ్రాంతాత్మదైయంతయు॥

౩౦.

సీ॥ రాజబింబముబింబరాజంబునుహసించుసన్ముఖాధరవికాసంబుతోడ ।

మృగమదంబునుమదమృగమునునిరసించుసారభాలోకనోత్సవముతోడ ।

ఘనసారమునుసారఘనమునునగుపంతికాంతికచప్రభాగరిమతోడ ।

గంధనాగమునాగగంధమువిదిలిండుగమనరోమాశవిధ్రమముతోడ ।

గీ॥ గోత్రచక్రచక్రగోత్రాహితస్సూక్తిః । గమనితంబకుచయుగములతోడ ।

లలితనవ్యద్యైలావ్యాదుచితోడ । నబలమ్రోలనిలచినట్లుదోప॥

౩౧.

టీప్పణము.

రాజబింబము = చంద్రమండలము. బింబరాజము = శ్రేష్ఠమగు చొండపండు. మృగమదము = కస్తూరి. మదమృగము = మదించినలేడి. ఘనసారము = పచ్చకర్పూరము. సారఘనము = నీలమేఘము. గంధనాగము = మదగజము. నాగగంధము = సర్పముయొక్క గర్వము. గోత్రచక్రము = పర్వతసమూహము. చక్రగోత్రము = చక్రవాకపక్షులవంశము.

- సీ॥ తుంగాగ్రహర్ష్యాంతరంగాత్త మరతప్రసంగాంగసంశ్లేషసంభ్రమముల।
 లీలాగృహవేలదోలానమాలోలవేళానుకూలానులాలనముల।
 వామాసమారామసీమావిహారాభిరామావిరామనర్తకమముల।
 నానానునియవాగ్విధానానతమసూనపీనానరాగావిభ్రమముల।
- గీ॥ చంద్రికాద్యూతకేళికాచంద్రకమముల । శారికాకీరవచనశిక్షావిధముల।
 భాదగుంభితపరిహాసభాషణముల । నేలుమికజాలనేతాళజాలననుచు॥ 2౫.

- సీ॥ వామాభిరూప్యలావణ్యామృతముగ్రోలుకరణివిస్తృతనేత్రకమలుండగుచు।
 శ్యామాతనూలతాసంశ్లేషమొరెంచుకరణినుద్భృతబాహుకాండుండగుచు।
 భామాసమాహ్వనభాషణంబులువల్కుకరణినాగచ్ఛమాగచ్ఛయనుచు।
 రామావియోగవిభ్రమవిస్తృతండుండగుకరణినిశ్చలదేహకలితుండగుచు।
- గీ॥ పరివృహృతాఖిలమోదసంభరితభేద । చిత్తదత్తకవాటనిషిద్ధసకల।
 పరిజనుండయియానాటిపగలుగడపె । బహువిచిత్రప్రచారముల్పయలువడగె॥ 2౬.
- క॥ కలముఱులగలికిగనుగొనఁ । గలననునదియాసరాత్రిగడపియుండంచ।
 త్కలరవశుకపిక్కుముఖుగ । కలరవములమేలుకనినఁగాంచిరినీతి॥ 2౭.

టీప్పటము.

అడియాన = పట్టికోరిక. కలరవ = పావురము—అవ్యక్తధ్వని.

- క॥ మకరందుండుమధురవచో । మకరందుండఁగఁగొప్పుమహిపునిసఖుండ।
 త్యలకతనతనిమసూ । వికలత్వముమాన్వసెడమువేచివెరవునె॥ 2౮.
- ఉ॥ ఆపృథివీశుగాంచినియంబునయంబుబ్రయంబుమీఱనా।
 లావవశంబునంహృదయలగ్నవినిర్భరతన్వయోగచిం।
 తాపరతంత్రతాయలియుండజ్జనకంబగుస్వప్నదృష్టిక।
 న్యాపరమాభిరూప్యవిభవానిశ్చయంబునెటింగియిట్లునె॥ 2౯.
- క॥ దీనికిన్తైసంతాపము । బూనుటతగవగునెయిట్లుభూపాలనము।
 న్నానుటఁగనివగచెభవ । న్నానితబుధమిత్రమంత్రమండలమెల్లె॥ ౩౦.

సీ॥ రాకానుధాకరాలోకనామోదప్రవర్ధితాయతదగ్ధవార్ధియనఁగ।
 మండితమార్తాండమండలోదయవిభాస్తోకహర్షితకోకలొకమనఁగ।
 ఘనఘనాఘుసమాగమభావితానందసారపూరమయూరవారమనఁగ।
 సంతతవాసంతసమయసమ్మదితవాచాలలాలితపికజాలమనఁగ।

గీ॥ నిరుపమానమహారత్న పురవరాభి । రామమహనీయతరయావరాజ్యవిభవ।
 మహితునిమగనియలరుచుమనుప్రజాళి । యధిపనీవిట్టులుండిననడలకున్నె॥ ౨౧.

శా॥ అంభోరాశిగభీరరాజ్యరమనత్యంబౌరసీదోపరీ।
 రంభంబుంగననారికూర్తపటిమారామాసమాశ్లేషసం।
 రంభోరస్థలండయ్యె శేషుడునురారాజద్వధూగానవి।
 ప్రంభోదారవిహారుండయ్యె జిరభారత్రాంతివోగాంచుచు॥ ౨౨.

ఉ॥ నిత్యకళప్రతాపములునీవువహించిధరన్ భరింపఁగా।
 సత్యమునత్యముర్విగలనర్వతమంబులడంగెదృష్టిసా।
 హిత్యఖిలద్విజావనసమృద్ధిశైలంగెదొలంగెరాజహం।
 సాత్యధికిప్రభావముమహాద్భుతమంచుజనుల్ను తింపఁగన్॥ ౨౩.

టిప్పణము.

నిత్య = ఎడతెగని. ప్రతాపము = శౌర్యము—వేడిమి. తమము = పాపము—చీకటి. దృష్టి = చూపు—జ్ఞానము. సాహితీ = పాండిత్యము. ద్విజ = బ్రాహ్మణులు—పక్షులు. రాజ = చంద్రుడు—రాజు. హంస = సూర్యుడు—శ్రేష్ఠుడు.

తా॥ చంద్రులకు రాత్రియందును, సూర్యులకు పగటియందునుమాత్రమే కళాప్రతాపములు గలిగియుండుటచే నవి యెడతెగనివి కావనియు, నొకచోట వెలుతురు గలిగియుండఁగా మఱియొకచోట చీకటి గలిగియుండును గాన సమస్తతమమును నేకకాలమునఁ బోగొట్టు సామర్థ్యము చంద్రసూర్యులకు లేదనియు, చకోరచక్రవాకములకు రాత్రిపగళ్లయందు దృష్టిపాటవము లేకయుండుననియు, చంద్రసూర్యులు చకోరచక్రవాకములనుమాత్రమే రక్షించువారు గాన వారికి సమస్తద్విజములనఁగాఁ బతులరక్షణ శక్తి చాలదనియును, రాజా నిత్యకళాప్రతాపములు గలవాఁడై సర్వతమములననగా పాపములనుఁ బోగొట్టజాలి, సమస్తద్విజావనదక్షుడుగా నుండుటచే జంద్రసూర్యులకన్న ను శ్రేష్ఠుడను నర్థము స్ఫురించుచున్నది.

ఉ॥ ఎందుభవద్గుణాభినుతియెందుభవద్వహిమానువద్దనం॥

దెందుభవత్ప్రపాలితమహీజనహర్షసమాహితోక్తియెం॥

దెందుభవద్వహజయసమిద్ధవిచిత్రకథాప్రసంగమా॥

నందమొనర్చుధారుణిఘనంబగుదత్తుఖిసూచకస్థితి॥

౮౪.

క॥ తావక్రాజ్యవిరామద । శావశతననాగగతిరసాతలమతిదుః॥

ఖావిలమగురిపువోరఖ । లావలి నా నాధయాపహస్థితిగనుట॥

౮౫.

క॥ దుష్టులదుష్టణములువి । స్పష్టంబుగఁదెలిసిఁబుకన్పట్టమనుఁగడు॥

గట్టమగువారుసుఫధ । భ్రష్టవశాపాదిపాపభౌజనులగుట॥

౮౬.

నీ॥ అత్యంతమైన సమాక్రాంతిఘనపాపమూర్తులుఖలచక్రవర్తులరయ॥

నతిశయనుజనరంధ్రాన్వేషణోచ్ఛాప్రపూర్తులుఖలచక్రవర్తులరయ॥

అతివేలఁపరదూషకార్జితనీచాపకీర్తులుఖలచక్రవర్తులరయ॥

అతిమాత్రమిత్రసౌఖ్యాసహనాశయన్ముర్తులుఖలచక్రవర్తులరయ॥

గీ॥ అతిసముచితానుచితహితాహితవివేచ । నావిహీనావినీతనానావిధప్ర॥

వర్తులెంతయుఖలచక్రవర్తులరయ । వారికెడమిత్తుడగునెయెవ్వారికిన॥

౮౭.

టీప్పణము.

ఖలచక్రవర్తులు = ఖలుడనఁగా దుష్టుఁడు. దుష్టులకు - చక్రవర్తులను. బహు
వచనరూపమగు శ్రేష్ఠవాచకమును చేర్చుటచే స్తుతిరూపమగు నిందగానుండును.

చక్రమనగా మోసముగానఁ జక్రవర్తియనఁగా మోసపు నడవడిగలవాఁడు. ఖలచ
క్రవర్తియనఁగా మోసఁగాడగు ఖలుఁడు

వివేచన = యుక్తాయుక్తి పరిజ్ఞానము. ఎడము = ఆస్పదము.

చ॥ అతికటుకస్వభావుఁడయియాతఁడుసూపునుహరిసంబుసం॥

తతమునుభీముఁడయ్యునుసవానయకాహితలీలఁజూపునా॥

తతముగనాశ్రయాశుఁడయియాతఁడుసూపునుమాతరిశ్వతా॥

యతిసతతంబుదుష్టజనుఁడతనిసామ్యమగవ్యమేరికి॥

౮౮.

టిప్పణము.

(1) కటుకస్వభావుడు = మత్సరగుణముగలవాడు, తిక్తస్వభావుడు = (కారము గా నందువాడనుట).

(2) మహారసము = మధురము—అతిసీరసము. భీముడు = భయంకరుడు—కుంతీ పుత్రుడు.

(3) నటకాహితీల = వబలకభేదము గనుక నటకమనగా నవకము = సౌమ్యచిత్తము— తద్విరోధరీతి అనగా దుష్టచిత్తత్వము, నవస్తు నూతనే సౌమ్యఇతికోశః. బకుడను రాక్ష సునకు ద్వేషిగానివాడు = సఖుడు.

(4) ఆశ్రయాశుడు = అగ్ని - ఆశ్రయించినవారిని భక్షించువాడు.

మాతరిశ్వుడు = వాయువు. మాతరి = తల్లియందు, శ్వ = కుక్కవలె వర్తించు వాడు కుక్కవలె దల్లి తోనురమించువాడనుట. అలుక్సహసము.

ఈ పద్యమున విరోధాభాసాలంకారములు.

ఉ॥ స్నేహమెల్లర్పగా యరముఁజేర్చిరెంబునఁదొర్చి వేర్చియు॥

త్యాహముమీఱలాలనముసన్నివల్యుడనల్పస్నేహ॥

స్నేహముభాలి నెంతయునిసీతనకాటవపాటవంపుస॥

న్నాహముమాననోపు నెఱుపంబగు సన్యాగుణంబుజూపునే॥

౧౯.

టిప్పణము.

స్నేహము = మిత్రత్వము—సర్వపస్నేహము . ఆవాలనూనె. కాటవపాటవము = తిక్తస్వభావము—కారిపుగుణము—(ఘాటు.) సన్యాగుణము = ఇంపగు గుణము.

క॥ ఆపాతమధురమునునం । తాపాదితవిరసగుణమయంబునుఁదిక్త॥

వ్యాపారమునగుదాలభ । లోపను మైదుష్టసఖ్యముర్విదనర్చు॥

౨౦.

టిప్పణము.

ఆపాతము = ఉపక్రమము = ప్రారంభము. ఆపాత స్వాదుపక్రమ ఇతికోశః. తిక్త = వగరు.

క॥ అవసూతమయ్యుఁబాసుక । తవిలికిరస్థులిగఁపాయితంబొసరింపన్ ।

దివురుపటుపాదరజమర । భువిఖిలభావంబుగలుపఁభూయిష్టమగున్ ॥ ౯౦.

టీప్పణము.

అవసూతము = ఎగరఁగొట్టఁబడినది. కపాయితము = కలుషితము = ధూళిచెనెట్టుగా నొనర్పఁబడినది.

క॥ సత్యమువిషతరుసుమసాం । గత్యముగతిదుర్జ్ఞానానుగతిసుజనులకున్ ।

నిత్యమునుదద్విమోహము । సత్యధికమొనర్పుననుభవానుగుణముగన్ ॥ ౯౧.

టీప్పణము.

విషతరు = అతివసయనుచెట్టు. అనుగతి = అనుసరణ. స్నేహము = సహవాసము. తద్విమోహము = దానియందాసక్తి. అనుభవానుగుణముగన్ = (వాడుకచేసిన టైల్లా)

క॥ బహుమత్సరప్రచారము । బహుసుమనస్తాపకృత్ప్రభావమునుగడన్ ॥

మహిఁగలిగియునిహృదయము । బహుశీముగనివాఘుదివనిభంబయివెలయున్ ॥ ౯౨.

టీప్పణము

మత్సరప్రచారము = చేపలసంచారము. “మత్సరొన్యశుభద్వేషే దంశభేదేచనాత్వయం” అని కూరత్వప్రచారము. సుమనస్తాపము = పుష్పములకు తాపము. హండితులకు తాపము. నివాఘము = ఎంతకాలము. నిభము = సమాసము.

క॥ ధరణింజక్రధరుండనఁ । బరఁగివిరూపాత్మఁడనఁగఁబ్రబలిఖిలజనుం ।

డరయఁబరమాన్యుతంబుగ । హరిహరులహసింనుఁగానహర్నిశముగఁడున్ ॥ ౯౩.

టీప్పణము.

చక్రధరుఁడు = రథాంగధారి = విష్ణువు. మాయాధరుఁడు = మోసగాఁడు. “చక్రం ధాంకేసేనాయాం ధర్మశ్చక్రాంతర ఇతి కోశః” విరూపాత్మఁడు = త్రినేత్రుఁడు. శివుఁడు = దోషదృష్టిగలవాఁడు.

క॥ భిన్నంబయ్యునున్నహస । మున్నతి వెనఁజూపునశరముంబలెఁగుజనుం ।

డెన్నఁగబన్నమువడియునుఁ । బన్నుగనున్నహసటనఁబాయకతిరుగుట॥ ౯౧.

టిప్పణము.

భిన్నము = మధించబడినది. స్నేహము = నెయ్యి. సశరము = గధినిశేషము = మీఁగడపెరుగు.

క॥ పరశువుగతిభద్రశ్రీ । పరిఖండనచండపటిమఁబాటిలుఖలుఁడా ।

పరకుద్దాలముగతిని । ర్భగతోత్రోద్దళనకతినభావమునెఱపుట॥ ౯౨.

టిప్పణము.

పరశువు = ఆయుధవిశేషము = గండ్రగొడ్డలి. భద్రశ్రీ = శ్రీచందనవృక్షము— శ్రేష్ఠులసంపద.

(2) “శుభమంగళయోర్భద్రుదంస్యాద్దోవ్య శ్రేష్ఠయోస్త్రిపు” నానా.

(1) “గంధసాకోమలయతో భద్రశ్రీచందనోస్త్రియాం” అమరము.—

కుద్దాలము = గుడ్డలి. గోత్రోద్దళనము = భూమిని ఛేదించుట. వంశభేదము = కుల నాశనము.

ఆ- వె॥ సంతతమునదేశజప్రశంసియుమహా । వైష్ణవ్రవుండునాఁగవిశ్రుతంబు ।

గాంచిహరిహయంబుగరిమహాసించునా । పాపనాతిగర్వమాపవశమె॥ ౯౩.

టిప్పణము.

సదేశజప్రశంసి = సదములకు—ఈశుడు. నదేశుఁడు = సముద్రుఁడు—అచట పుట్టిన దను ప్రసిద్ధిగలది = ఉచ్చైశ్రవము. సదేశమనగా నిషేధదేశము = దుష్కులము—అదుం బుట్టినవాఁడు నదేశచుఁడు = కులహీనుఁడును ప్రశంసాయుక్తుఁడు = దుష్టుఁడు. ఉచ్చైశ్ర వుఁడు = విశేషించి వినువాఁడు—రంధ్రాన్వేషణమునకుగాను—దేవేంద్రుని గుఱ్ఱము.

సీ॥ (1) దోషానుబంధచాతుర్వసాధితవిశ్వకర్తాపలోపనక్రమముకలన ।

(2) స్వవశాతిలోలప్రచారప్రకారాధరీకృతాధికదానరీతికలన ।

(3) పరిపరిమండలభ్రమణసంకలితాతతాత్తఘోషణసముద్యమముకలన।

(4) బహుతమోనిబిడవిభావరీభావితకటపలాశాభ్రాంతిగరిమకలన।

గీ॥ (5) ప్రకటసురభియానలికలభావంబునఁ।

(6) దనరుబంధుతాపవర్జనమునఁ।

(7) గుజసురంగకారకుంజరకాకగో।

మాయువ్యచభశవసమానుఁడెపుడు॥

౯౨౯.

టిప్పణము.

(1) దోషానుబంధము = రాత్రిసంబంధము—పాపసంబంధము.

విశ్వకర్మావలోపనము = సమస్తక్రియలలోపము—రాత్రియందే పనులు జరగ వసుట. దుష్టుడగుటచే గర్హహీనుఁడుగా నుండుననుట.

(2) స్వపశాతిలోలప్రచారము = స్వకీయములగు నాడ యేనుఁగులకుందలి యాశచే సంచరించుట—పాపము త్రమైన చంచలమగునడువడి.

అగరీకృతదానరీతి = కారుదున్న మనోదకరీతి. తిరస్కరించబడిన త్యాగరీతి. లోభితునుట.

(3) మండలభ్రమణము = చుట్టుకొని తిరుగుట—పదేపదే వచ్చుచుండుట.

ఆత్తఘోషణము = తనపేరును తానేకూయుట కాకి తనపేరును కాకా అని కూయుట ప్రసిద్ధము—ఆత్తస్తుతి.

(4) బహుతమో నిబడవిభావరీభావితము = బహు గాఢాంధకారముచే నిబడమగు రాత్రియందు పొందబడినది—బహు పాప భూయిష్టములగు పరనిందలచే నాన్తింపబడినది తముః=చీకటి—పాపము. విభావరీ = రాత్రి—విభా = బుద్ధి—అవరీ = అపక్షేపణ = పరుల బుద్ధులను అపక్షేపించుట.

కటపలాశాభ్రాంతి = కటశవముయొక్క—పల = మాంసమందలి—ఆశా = అపేక్షచేత—భ్రాంతి = తిరగడము.—

“గజగుండేశవరభేశరేచకటఉచ్చత” అని. కటపల = లంచమందలి—ఆశాభ్రాంతి = ఆశావికారము.

(5) సురభి = గోవుయొక్క—యాన = ప్రాప్తిచేత—వికల = విశేషము మదిందిన—రేక = వికలమైన—భావము

సురభి = పండితులయొక్క—యాన = ప్రాప్తిచేత—వికల = అన్యస్తమైన—
భావము.

(6) బంధు = బంధుజనులకు—తాప = వ్యసనమును—దర్శనము = చూపుట—కలుగఁ
జేయుట.

బంధుతా = బంధుజనసమూహమునకు—అపదర్శనము = అగుపడక తప్పించు కొనుట.

క॥ పాంకమును బింకమును ని । శృంకమును నబీజకాండసంభవమునిరా ।

తంకమునగు ఖలుదుర్వ్యసనాం । కురముదనచ్చనసదృశాభేద్యముగఁ ॥ ౯౯.

టీప్పణము.

అబీజకాండ సంభవము = విత్తులేకనే పుట్టివది—మొదలులేనిది = నిష్కారణమైన
దనుట.

మ॥ ధరణిందోషలనంబుకాపురుషచిత్తంబొంది పెంపొందున ।

త్వరుషస్వాంతముఁ జేరదయ్యదిల నెందుదాఁబ్రమాదంబునఁ ॥

సరగంజేరిచఱాగు పారడము నొజంగానధూమిశయే ।

కరణింజూచిన మేలగుఁ నుజనసాంగత్యంబుతథ్యంబుగఁ ॥ ౧౦౦.

చ॥ సమతవి నోదవిందులకు సాధువుల మృగపాలినానదా ।

శ్రమగులు గారె భూరమణ సాధుజనోచితమార్గమూనిని ।

త్యమును ఖలప్రపంచపరిహాసవచోయతి బారిఁబొఱకా ।

గమవిహితప్రవర్తనలుఁ గాంచి మెలంగుము లెమ్ము లెమ్మిఁ ॥ ౧౦౧.

టీప్పణము.

వీనాంపక్షిణాం - నొదం - ప్రేరణం - వేత్తతి-వినోదవిందుః = వినోదవిందులనగా
వేటకాండ్రు—వి నొదం = శాస్త్రమును—విందుః—తెలిసినవారు = పండితులు.

సదాశ్రమగులు = సర్వదాశ్రమచే బొందతగినవారు—సదా = సర్వదా—అశ్రమగులు =
సులభగమ్యులు.

శా॥ ధీనాతుర్యవచోవిలాసవిలసద్వివృతప్రభావాధిక ।

ప్రాచుర్యప్రతిభాప్రతాపరణకుంభద్విక్రమోపాయస ।

త్యాచారంబులుగల్గిరమ్మగుణసాంద్రారాజరాజేంద్రనీ!

వాచంద్రార్కముగాగ నేలముసలుస్తాశాపకాశావని॥

౧౧౨.

క॥ దుష్టులునిర్భయులైదు । శ్చేష్టులుమీఱకవిశిష్టశ్రేష్టజనులకుం ।

గవ్వదశఁగూర్చిరథికా । నిష్టోత్పదనరసోత్తరేచ్ఛానుగతి॥

౧౧౩.

చ॥ అనిసచివుండు దెల్పహృదయంబుననించుకదైర్ఘ్యమాదియా ।

ఘనుఁడిపుడేమి నేయుదు సఖావివరింపుమురమ్మటంచులే ।

చినఁగనిసంతసించివనసీమకుఁబోయినదాపశాంతియా ।

మనమునకంచునల్పశతమాత్రముదోకొనిపోయియుండటక॥

౧౧౪.

టీకప్రణాము.

నల్పము = నన్నూటుమూరల ప్రమాణముగల త్రోవ. (నల్పః కష్టః పశుశృతం)

ప॥ ఆరాజకుమారునకు, (1) నగస్త్రివిచనసంహృతబ్రహ్మాండగుండగతశి ఖాసహస్రండును, (2) కందరాంతరలతాగృహప్రసన్న విద్యాధరమిధున గీతాకర్ణన సుఖితచమరీ గణ మారణోత్సుక శబరపలాకుల కచ్చతటుండును, (3) కటకగతకరక రాకృష్ట భగ్న హరించనస్యందమాన గిసామోద గంధవాహిగంధవాహాశిరితలాలతుండును, (4) సుమారపతన భగ్నతాలఫల రసార్ధ్వికరతలాసావదనూత్సుక శాఖామృగకదంబకుం డును, (5) ప్రలంబమాన నికటనిర్ధరోపాంతరసాలసాలశాఖానివిష్టకీర మిధునలిహ్వ మాన మధుర పరివక్త్రఫలరస వాసనావాసితపరిసీరుండును, (6) శిఖావలగ్నతారాగణ భ్రమాపాది సరభసకేసరిసహస్రఖరనఖరధారావిదారిత మత్తమాతంగకుంభస్థల విగళిత స్థూలముక్తాఫలశబలిత శిఖరని కరుండును, (7) పిండాలక్ష్మికరక్త పదపక్షి మూచిత సంచారసురవారవారివిలాసిని సంకేత కేతకీమంటప మండితుండును, (8) హరిపంశంబు కరణిఁబుష్కరాక్ష ప్రాదుర్భావరమణీయుండును, (9) కర్ణనికరణి ననుభూతశతకోటి దానుండును, (10) సాధుజనునికరణి సానుగ్రహ ప్రచారప్రకటిత మహిమావిశేషండును, (11) మీమాంసా న్యాయంబు కరణి పిహిత దిగంబర దర్ప నుండును, (12) నలకూబర చిత్తవృత్తి కరణి సంతతాదృతరంభానందంభుండును, (13) నీచదేశనది కరణి న్యగ్రోహోపవితుండును, (14) మత్తమాతంగంబుకరణి ఘంటూర వావేదిత మార్గండును, (15) సదీశ్వరసేవకరణి దూరోద్ధత బహుఫలుండును, (16)

విరాటలక్ష్మీకరణి నానందిత కీచకశతాన్వితుండును, నగు వింధ్యవగ్రేంద్రుంజూపి తత్పరి సరంబున బ్రవహించు, (17) సమదకలహంస సారసరసితో ద్రాష్టాంత్రోత్కట వికట కుంజకచ్చ వ్యాధూత కమలపండగళిత మకరందబిందుసందోహ సురభిత సలియు, (18) తీరప్రరూఢకేతకీ కానన పతిత ధూళీనికురుంబసంజాతనైకతసుఖోపవిష్టతరుణ సురమిధున నిధువన లీలాప్లూన సురతరుకుసుమవినర పరిమళ సాక్షీకులూపవననివహ యు, (19) తటానస్థిత వికసితాంభోజపండమంటసాంతర సుఖిత జలదేవతా విగా హ్యమాన బహుళో హ్రోదసముదాయయు, (20) తీరప్రరూఢవేతసవనాభ్యంతర నిలీ నదాత్యూహ మదోత్కటకేళి కుహకుహారావకాతుకా కృష్ణసురమిధున సంస్తాయ మానోపభోగయు, (21) నుపకూలసంజాత నళిన పుంజకుంజ పుంజితకుక్కుట ఘటాఘూ త్కార ధైరవయు, (22) అతప సేవాసముత్సుక బలమానుషీ మృదితసుకుమార తర పులినయు, (23) నుపవనవననాందోళిత తరళతరంగయు, (24) నళినీనికుంజపుంజని విష్ణుమృష్ట బకోటక కుటుంబినీ నిరీక్ష్యమానవృద్ధ శఫరయు, (25) తరంగమాలా సంత రదుద్గండవాల దర్శనధావదతి చపల రాజిలరాజిరాజితయు (26) ఖంబరీట మిధున నిధువన దర్శనూప జాతనిధి గ్రహణకాతుక కిరాతక ఖన్యమాన తీరయు, నైమణి యును, (27) వినారంభ లక్ష్మీకరణిఁ బ్రవర్ణమాన వేలయు, (28) భారత సమరభూమి వలె సృత్యత్కలంకయు, (29) ప్రావృట్కాలంబు గలి విజృంభ మాణశతపత్ర పిహిత విషధరయు (30) క్రుద్ధయువతీ విధంబున దర్శిత ముఖభంగయు, నగు రేవానదీ జలంబుల దాహంబుఁ దీర్చి, యొక్క శీతల తమల తరుచ్ఛాయన్వసియింపఁ జేసి మధుర పరిపక్వ ఫలంబులు ముందటంబెట్టి ప్రస్తాప వశంబున మనస్తాపోప కాంతి సేయువాడై, యావింధ్య గరాధరేంద్రుంగూర్చి మంత్రికుమారుం డిట్లనియె॥ ౧౦౫.

టీప్పణము.

(1) సంహృత = పోఁగొట్టఁబడిన.

(2) కందర = గుహ—శబర - బట్టల కుమాలుగా నాకులు గట్టుకొను నాటవికులు = పులిందులు. కచ్చతటి = సానుప్రదేశము—కచ్చన్తు పార్శ్వగుప్త్యాని - అని కోశము.

(3) కటక = నితంబము—స్యందమాన = కారుచున్న. గంధ = రేశము—గంధోగంధక సంబంధామోదరేశ స్వయేషుచ-అని నా నార్ధరత్నమాల—శిశిరత = చల్లగాఁ జేయబడిన.

(4) నుమార = బహుమారమునుంచి = ఎత్తునుంచి-అస్పాదన = రుచిమాచుట—కదం బక = గుంపు-

(5) ప్రలంబమాన = ప్రేమచున్న - నివిప్లవ = కూర్చున్న - లిహ్యమాన = నాకబడుచున్న -
వానిత = సురభిత.

(6) శిఖా = కొన - అవలగ్న = తగులుకొన్న - భర = తీర్చుములగు - సభర = గోళ్లు,
శబలిత = నానావర్ణములుగలదిగా - జేయబడిన - చిత్రకిష్కారికల్పాపశబలైతాశ్చకర్షణే -
అని అమరము.

(7) పిండాల క్తక = యావక పంకము - యావోల క్తశ్చిరారూఢస్థపిండాల క్తక స్థల
తః - అని శోశము.

(8) హరివంశ = హరివంశము గ్రంథము - పుష్కరాక్ష = వాసుదేవునియొక్క - ప్రా
దుర్భావ = అవతారముచేత - రమణీయుము = మనోజ్ఞము - పక్షమున - పుష్కరాక్ష = పద్మ
వీజములయొక్క - ప్రాదుర్భావ = ఉదయము -

(9) అనుభూత = అనుభవించబడిన - శతకోటి - విశ్రాంత్యధముయొక్క - దానడు =
దెబ్బగలవాడు - శతకోటి = అనేకకోటి ప్రస్థముయొక్క - దానము = త్యాగము.

(10) సానుగ్రహ - దయాయుక్తమైన - ప్రచార = సహజ - సాను = సానుప్రదేశముల
యందు గ్రహ = సూర్యాదిగ్రహములయొక్క - ప్రచార = సంచారము.

(11) పిహిత = న్యక్తకృతమును = తిరిస్కృతమైన - దిగంబరదర్శనడు = జైనసిద్ధాంతము
గలవాడు - దర్శనమునగా శాస్త్రము - వేదాంత - సాంఖ్యవైశేషిక - న్యాయ - పూర్వమీ
మాంస - ఉత్తరమీమాంస - యాయాము దర్శనములనబడును.
పిహిత = ఆచ్ఛాదితములను - దిగంబర దర్శనడు = దిక్కులయొక్కను - ఆకాశముయొక్క
ను దర్శనముగలవాడు -

(12) ఆదృత = ఆదరింపబడిన - రంభా = అరటిచెట్టు - రంభా = రంభయను నవ్వరస,

(13) న్యగ్రోధ - కూలిన తీరముగల - న్యక్ - లేని - రోధ - కూలము.
న్యగ్రోధ = మట్టిచెట్టు - ఉపచితి = ఆధిక్యము.

(14) ఘంటారవ = ఘంటానాదము - ఆవేదిత - తెలుపబడిన.

ఘంటారవ = గిలకచెట్టు.

(15) దూరోన్మత = ఉచ్చితమైన - బహుఫలి = 2 కానొకపుట్ట విశేషము -
బహుఫల = అనేకఫలములు.

(16) కీచక = టూల్లువెదురు - కీచకోవకీచకులను నూర్చు.

(17) సారస = బెంగురుపక్షి - రసిత = కూజితము ఉత్కట = ఘట్టస్వవిశేషము - కుంబ
కచ్చ = నాల సార్వము.

(18) ప్రసూధ = ప్రసిద్ధమగు—నిధువన = సురతము ఆహ్లాన = వాడిన—పరిమళసాక్షి = వాసనకు సాక్షి ధూతుమగు—కూల = గట్టు.

(19) అనట = గర్జము—పండ = సమూహము—విగాహ్యమాన = స్నానముచేయుచున్న ప్రాద = మడుగు—

(20) వేతన = ప్రబులి చెట్టు—దాత్యూహ = భరతపక్షి—ఉత్కృట = అధిక మైన—ఆ కృష్ట = ఆకర్షింపఁబడిన—ఉవభోగ—మాహాత్మ్యము.

(21) ఘటా = సమూహము—భైరవ = భయంకర.

(22) ఆతపనేన = యెండ కాచుకొనుట—జలమానుషీ = నీటిపాపలు—మృదిత = మెత్తఁ గాఁ జేయఁబడిన—సుకుమార = కోమలమైన = ఇసుకదిబ్బ—

(23) ఆంహోశత = పూచబడిన—తరళ = చలించు

(24) బకోటక = బాుకొంగ—కుటుంబినీ—భార్య—శశర = మత్స్యము.

(25) సంతరత్ = అంతటాకదలుచున్న—ధావత్ = పరుగెత్తుచున్న—రాజిల = మత్స్య విశేషము.

(26) ఖంజరీట = కాయకపిట్ట—నిధువన = సురతము—విధిగ్రహణ = శకునపరిక్ష—కాటు కపి=ట్టులకలసినదోట ద్రవ్యముదొరుకునని ప్రసిద్ధిము—కిరాత = శబరులు—ఘన్యమాన— త్రోవ్వఁబడుచున్న.

(27) వేల = కాలము—ప్రీరము.

(28) కంబంధ = మొండెము—ఉదకము.

(29) శతపత్ర = నెమలి—కమలము—విషగర = మేఘము—పాము.

శతపత్రో రాజకరే వార్యాఘాటే విఖావశే = అని నానాగర్భత్నమాల.

(30) ముఖభంగ = ముఖతరింగము—ముఖ వికారము. రేవానది = నర్మదానది. తమాల = కానుగుచెట్టు.

సీ॥ (1) సలలితశారదామలహాసుచిజనితామోదమునఁజతురాన్యృఁడితఁడు।

(2) మానితవస్త్రాభిమండితవనమాలికావిఖాయతివాసుదేవుఁడితఁడు।

(3) ప్రకటిశివావినాయక సమాహితగుహస్తోకవిభూతిపినాకియితఁడు।

(4) మంజులచ్చాయాసమంచితసప్తపత్రస్యందనాప్తికూర్తాండుఁడితఁడు।

గీ॥ (5) స్ఫూర్ణదతులమల్లికార్జునవైఖరి । శ్రీగిరిప్రభావిశేషియితఁడు।

(6) కలితబహులతాతిగహనత్వముననదా । నల్పకృష్టవక్షకల్పఁడితఁడు। ౧౦౭౬.

టిప్పణము.

(1) శారదా = సరస్వతి—బూరుగుమాను—చందనలత—

2. “కాలానుసారీబస్తాంద్రీ చందనోత్పల శారిబా ప్రతానికాశారదాచ కాష్ఠకో
స్థాచ శారిబా” అనియును అభిధాన రత్నమాల.

1. శాల్మలీ కుమ్మటామోచాకర్కశా రక్తిపుష్పకాశరదా పుష్పరమ్యత్వకూర
ణీకంటకీచసా = అనియు—

అమల = స్వచ్ఛమైన—అశ్వత్థవృక్షము.

“పవిత్రః పిష్పలోబోధివృక్షోశ్వత్థోగజాశనః దీప్తాయుః శ్రామలశ్చైత్ర పా
దోచంచలపత్రకః” అని—అభిధానరత్నమాల.

హాస = నవ్వు—గన్నేరునెట్టు—

కరపీరోహఃసవీరాదీర్ఘచత్రోవిషమ్రమః అభిధానరత్నమాల.

రుచి = కాంతి, దవనము—

“రుచిర్దమన కోదంతవినీతః పాండురోగకః” అభిధానరత్నమాల—

అమోద = సంతోషము—వాసన.

“సాగంద్యహ్నావామోదౌ” అని నానార్థరత్నమాల—

చతురాస్యండు — బ్రహ్మ—

(2) పద్మాభిమండితము = పద్మా = లక్ష్మీదేవితేత—మండితము = అలంకరింపబడినది
పద్మ = కములములచేత—అభిమండితము అలంకరింపబడినది—

వనమాలికా - పుష్పమాల—వనపక్షి.

(3) శివా = నక్క—పార్వతి.

“శివాభవేదామల కీభవానీహారిత కీసక్తుసలూ సృగాలః॥ నానార్థరత్నమాల.

వినాయక = హక్ష్మికేషము—విఘ్నేశ్వరుడు.

వి “అనగావక్షి = విశ్చతుషిప్యామ్ని వాతే వరమాత్మని పక్షిణః” నానార్థ
రత్నమాల.

గుహ = హర్వతకందరము—కుమారస్వామి.

“సింహపుష్పీకందరయోగహస్తీసంబుభేతునా” నానార్థరత్నమాల.

పినాకి = ఈశ్వరుడు—

(4) ఛాయా = ఛాయాదేవి (సూర్యనిభార్య) — నీడ సప్తపత్ర = ఏడుగుఱములు — ఏడాదులరటి — లేక — ఏడాదుల పొన్న —

“పత్రపణ్వేవాహనేచ” నానార్థ. “సప్తపణ్వే విశాలత్వకృచ్చరదోవిషమచ్ఛదః” నానా —

“సప్తచ్ఛ యుగ్ధపర్ణస్సప్తాం గోగుచ్ఛ పుష్పకః। గుచ్ఛపత్రోబృహత్పత్రో సువర్ణచ్ఛ దనశ్చనః” అభిధానరత్నమాల —

స్యందన = రథము — నెమ్మిచెట్టు —

“స్యందనం ప్రవణేతోయేనాతు నేమిద్రుమేరథే” నానార్థరత్నమాల —

(5) మల్లికార్జున = మల్లికార్జున స్వామి. అనగా నీశ్వరుడు.

మర్రికా = మల్లెతీగ — అర్జున = మద్దిచెట్టు.

శ్రీగిరి = శ్రీశైలము —

(6) బహుల తాతిగహనత్వము - బహుళ పక్షత్వముచే గహనమైనది — అనేక లతల చేతగహనత్వము —

క॥ ఘనశరభకుముదకేసరి । పనసగవయనేవ్యమానసాదచ్ఛాయా ।

జనితాతిశయనినీతని । జనవరసుగ్రీవుడనుటజనదేజగతి॥ ౧౦౭.

టీప్పణము.

శరభ = ఎనిమిది కాళ్ల మృగము — శరభుడను వానరుడు — కుముద = సర్పవిశేషము — కుముదుడను వానరుడు —

“కుముదం కైరవేనాతు దిగ్గజే భుజగకపా” నానా — కేసరి = సింహము — కేసరియను వానరుడు — పనస = పనసమ్రాను — పనసుడనుకపి — గవయ = మనుబోతు — గవయుడనుకపి —

క॥ నరవాహనదత్తుని నెం । దరయంధరదొరయనలప్రియంగుశ్యామా ।

నిరతాభియోగముననీ । ధరణిధపుండితనిబొగడదరమేతలపక్ష॥ ౧౦౮.

టీప్పణము.

నరవాహనదత్తుడను రాజానకు — ప్రియంగుశ్యామయనునది — పట్టపురాణి.

ప్రియంగు = ప్రేంకణపుచెట్టు.

క్యామా = నీలిచెట్టు—సుగంధపాలచెట్టు—నల్ల లెగడతీగ.
 “క్యామాహడశవర్షాస్త్రీ త్రివృత్తాకారిబానిశా—నీలీప్రియంగువర్ణేషు పుంస్యయంతదస్య
 త్రిలిఖ” అని నానార్ధరత్నమాల—

బహుధాతువికారస్థితి । సహితుడును బ్రవృద్ధగుసల్పంగతుడును నై ।
 మహిషయితడహరంబును । బహురోగియనంగధరణిబరగుణ దెలియక ॥ ౧౦౯.

టీప్పణము.

ధాతు = వాత—పితృ—క్షేష్—నాడులు—గైరికాదిధాతువులు—
 గుల్మ = జ్వరమువలన గడుపునబుట్టుగడ్డ—పొద.

గీ॥ మొససివరశిఖండిముక్తార్థచంద్రాచి । తాంగునితని భీష్మడమటజనదే ।
 ధాత్రి నెపుడుగలితధాత్రిభృతిస్థితి । నేలననితనిబాలుడనుటదగదే ॥ ౧౧౦.

టీప్పణము.

శిఖండి = ద్రుపదపుత్రుడు—మయూరము.
 అర్థచంద్ర = అర్థచంద్రాకారమగుబాణము—నెమలియొకలు—
 “అర్థచంద్రస్త దాకారే బాణే బర్హశిఖండినః” అని కోశము—
 ఆచిత = వ్యాప్తమైన—
 ధాత్రి = దాది—నెల్లిచెట్టు.
 “ఉపమాతాచ ధాత్రీస్యాదృశ్యమిరామల కీనసా” అని నానార్ధరత్నమాల.
 తా॥ దాదిచె నెత్తబడుస్థితి బాలునియంగును—నెల్లిచెట్టును భరించియుండుస్థితి వింధ్యుని
 యందును గలదనుట.

ఆ, వె॥ దీప్తితామ్రప్రభాపాటలితపుత్ర । వనవిరాజయగుచుడనరునితడు ।
 భాసమానదివ్యవాసరారంభవి । కాసి నాగమిగులవాసి గాంచు ॥ ౧౧౧.

టిప్పణము.

ఆరుణ = సూర్యసారధియగు ననూరుడు—ఎఱ్ఱని—

పాటిలిత = ఎఱ్ఱబారిన.

పత్ర = ఆకులు—

క॥ ఆలోలవికచవనమా । లాలంకృతిబంకజాక్షుడవసెప్పియున్నీ ।

శైలాధిపుండలశంబర । బాలాశ్రయుడగుచు పృత్రసామ్యతనలరుక॥

౧౧౨.

టిప్పణము.

వనమాల = విష్ణుపుధరించుమాలిక—వనపంక్తి—శంబర = రాక్షసుడు—ఎఱ్ఱని
జింక. పృత్ర = పృత్రానుడు—అంధకారము.

అ, వె॥ మల్లనాగఘటితమహితకాంతారసా । మోదగరిమగుగ్రముఖ్యుడలరు ।

వితతకామసూత్రవిన్యాసభాసినా । మహిష్మత్రమిత్రనిమహిమహాగడ॥ ౧౧౩.

టిప్పణము.

మల్లనాగ = కామసూత్రవిన్యాసము గ్రంథకర్తయగుబుష్పి—మదపుటేనుగు.

ఘటిత = కల్పింపబడిన—

కాంతారసామోదగరిమ = వనసంబంధియగు వాసనా విశేషముతోగూడియుం
డుట—స్త్రీలసంతోషాది రసములవలనఁ గలిగిన సంతోషాధిక్యము—

కామసూత్ర విన్యాసము = ఈ పేరుగల గ్రంథము—కామశాస్త్ర వివరణము—

క॥ గిరిసానుదరీముఖగత । జరదజగరభోగమలరుజననాధమరు ।

ద్వరకులిశక్షతరంద్రాం । తరనిర్గతజాతరాంత్రనాశవిధమునక॥

౧౧౪.

టిప్పణము.

దరీ = గుహ—జరత్ = ముదిసిన—అజగర = గొప్పపాము—భోగ = శరీరము—
మరుద్వర = దేవేంద్రుడు—కులిశ = వజ్రాయుధము—క్షత = గాయము—జాతర = జతర
సంబంధమైన—అనగా—పొట్టలోని—అంత్రవాళ = పేగు—

॥ క్షీతిధరుడునిజగుహాసం । గతబహుదంతరాశగతవివిధకపి।

ప్రతలినలకుంభకణ్ఠా । దృశ్యతసాహసగరిమఁదెలుపఁబూనెడుఁగంటే॥

౧౧౫.

టిప్పణము.

దంత = పల్ల—గొప్పబండ—పర్వతమధ్యప్రదేశము—దంతో ద్రికటకేకుంజేరదశే
పుష్పవోపలే—నానా—

రామాయణయుద్ధమునఁ గుంభకణ్ఠఁడు—గవులను మ్రింగినది ప్రసిద్ధము—

గీ॥ మీనమకరకటకమిధునసంగతి నాగ । శకునిభద్రబాలపకులయుక్తి।

నీధరాధరేంద్రుఁడెంతయువారాశి । కరణమండలములకిఁగణినలరు॥

౧౧౬.

టిప్పణము.

1 మీనమకరకటకమిధునములను రాసులు—మీనమకర కు శీరములయొక్క మిధున
ములు.

2 నాగశకుని భద్రబాలపములను కరణములు—నాగ = సర్పము—శకుని = పక్షి—
భద్రబాల = ఖంబరీటిము—(ఇచటపబలకి భేదము)—వకుళ = వసుళవృక్షము—
కుల = సమూహము.

శా॥ కాంతారోపరసానుభూతియువియోగప్రాప్తలన్తన్మథా।

క్రాంతసాన్వితసముజ్జ్వలాకృతియురంగత్వాండుగండప్రభా।

త్యంతస్సూర్తియుఁగల్గి కామిగతివింధ్యాహార్యమార్ధమ్యుఁడె।

క్రాంతంబుంగననొప్పెభూరమణయుష్మత్ప్రక్రియంజూచితే।

౧౧౭

టిప్పణము.

కాంతారోపరసానుభూతి = స్త్రీలరోపరసానుభవము—కాంతార—వనముల
యొక్కను—దోషర = చాటిభూములయొక్కను—సాను = చలులయొక్కను—
భూతి = కలిమి.

వియోగ = విరహము—వి=పక్షులయొక్క—యోగము—కలసికొనుట = కూటమి.

మన్తధ = మోహము—వెలగచెట్టు

కపిత్థేపిచమన్తధః॥ నానార్థరత్నమాలా

స్వాంత = మనస్సు—స్వ = తనయొక్క—అంత = శిఖరము—కొన—పొందుగండ
ప్రభ = తెల్ల చెక్కిళ్ల కాంతి—తెల్లనిగొప్ప బండలకాంతి.

- సీ॥ (1) అకులీనుడయ్య నత్య కలంక సర్వంశ భూపితోన్నితి ధాత్రి బాదలు నెపుడు।
(2) దర్శితాభయూడయ్య దత సన్నిహితమృత్యుఫలదాయ విఖ్యాతి బరగు నెపుడు।
(3) పిహితాంబరులడయ్య బహువిధాధిక సముజ్జ్వలదంతుక వ్యాప్తి నలరు నెపుడు।
(4) సప్రస్తుడయ్య లోక ప్రకటికృతాపరిమాణమూర్తినా బరగు నెపుడు।
గీ॥ (5) నీమహామహుడారయభీముడయ్య । గీచకాభిహితోద్భృత్తి గెరలు నెపుడు।
(6) సరవరోత్తమమతిరసనారుడయ్య । వినుమునిశృంఖల వైఖరి వెలయు నెపుడు।

టీప్పణము.

(1) అకులీనుడు = కులీనుడనగా సర్వంశమునందు బుట్టినవాడు—కులీనుడు కాని వాడు—అకులీనుడు = నీచవంశజుడు—కు = భూమియందు స్థానము గానివాడు = ఉన్నరుడు—

సర్వంశభూపితుడు శ్రేష్ఠవంశతలకుడు—మంచి వెన్నుగలవాడు—

(2) దర్శితాభయూడు = చూపబడిన అభయముగలవాడు—అభయమిచ్చినవాడు—విశేషభయమును అగుపరచువాడు—

మృత్యుఫలదాయ = మరణమునిచ్చువాడు—ముప్పివండుగలవాడు—

(3) పిహితాంబరుడు = తిరస్కరించబడిన వస్త్రముగలవాడు = దిగంబరుడు—వ్యాపింపబడిన—అంబరముగలవాడు = ఆకాశమువరకు వ్యాపించినవాడు.

అంతుక వ్యాప్తి = వస్త్రవ్యాప్తి—కిరణవ్యాప్తి.

(4) సప్రస్తుడు = కుంచమునకొలతచే గూడినవాడు = కుంచముపరిమాణముగలవాడు—గొప్పశిలు లేక సానువులు గలవాడు. ప్రస్థోస్త్రీని సానుమానలారితి శ్లో॥

(5) భీముడు = కుంతిత్రుడగు వృకోదరుడు—భయంకరుడు—కీచకుడు = సింహబుడు—వెదుళ్లుగలవాడు.

(6) సనారుడు = శబ్దయుక్తుడు = మృగాదుల ధ్వనులతో గూడినవాడు—నిశృంఖల వైఖరి = శబ్దరాహిత్యరీతి—నిర్గత = బైలువెడలిన = ఉత్థితమగు—శబ్దవైఖరిగలవాడు = విశేషశబ్దము గలవాడు.

చ॥ అలరునితండేగుర్వఃఖరాగ్రగవారిజమిత్రశత్రుమం॥

డలములుతాలసాలచనంబులువారణబృంహితధ్వనుల్॥

వెలయునగ స్త్యమానిషభవీక్షణముంగరసంజ్ఞయుడగ్గె॥

నిలువకరండటంచునతనింబతిమాలచుచిలుచువడికె॥

౧౧౯.

శా॥ స్ఫారోదంచరవాంచదంచితవపుప్రాగర్థపశ్చార్థభా॥

గూర్చిప్రోత్థితపుష్పనిష్ఠితమనాగ్భగ్నగ్రలాంగూలభృ॥

తావ్రజ్యద్విచలత్సటావికటదంష్ట్రాకోటివక్త్రస్ఫగ్ని॥

స్ఫోరాకారముచొల్చెసింహముహాక్రూరక్రియారంహమై॥

౧౨౦.

టీప్పణము.

ఉదంచల్ = ఎత్తబడిన—అవాంచల్ = ఎంచబడిన—అంచిత=ఓప్పదున్న—పూ
రావర్ధ = ముందరియర్ధశరీరము—పశ్చార్ధ = వెనుకటియర్ధశరీరము—ముందరభాగము సెత్తు
కొని వెనుకభాగమునుంచితూర్పున్న యనిభావము—మాసాక్ = కొంచముగా—భుగ్న =
పంచబడిన—అగ్ర = కొనగల = లాంగూల = షోక—సటా = సింహముగొంతుమీది
వెంట్రుకలు—ప్రాజ్యత్ = ప్రకాశించు.

శా॥ ఉత్కర్షోరుసటాచ్చటావికటదంష్ట్రాగ్రాస్యరంధ్రంబుచం॥

చత్కరకోత్కటపుష్పనిష్ఠితబలిష్టస్తభవాలంబుమా॥

ద్యతుక్తంభంద్రశిరఃస్థలప్రవిచలత్సంకోచితాంగంబుకి॥

పృత్కంశీరవమూర్తిచిత్రములిఖింపంపచ్చునేయేరికె॥

౧౨౧.

చ॥ లలిశబరీగణంబుగిరులంజరులందరులంపిలోలన॥

ల్లలితలతాళిక్రగాబుబోదలంగవలంమెదలంగలేకమా॥

లలనిదురించుమించుహరులంగరులంగిరులంగలంచెకో॥

లలనరివూసియేసెమెడలందోడలంపడలంరయంబునకె॥

౧౨౨.

టీప్పణము.

గిరులు = పర్వతములు—కిరులు = పండులు.

ఉ॥ రోదసినిం డెనిండుఁ గొగరుల్ జగురుల్ నవమా క్షిక్తక రే॥

భావశనాభిరూప్యగుళికల్ కళికల్ - విలసత్సమంచితా॥

మోసమరాగనూనసముల్ నుములుల్ విచరద్విహంగస॥

• మ్మోవకృదాత్మపుశ్యఫలముల్ ఫలముల్ వెదచల్లువాసనల్॥

౧౨౩.

టీప్పణము.

రోదసి = భూమ్యాకాశ మధ్యప్రదేశము—తోగరు = రక్తవర్ణము—గుళిక = మాత్ర- ఉండ.

చ॥ మునుకొనితే నెలానుముపముల్ మదముల్ గనిపాడుతేలులా॥

కొనిఫలముల్ మెసంగుఁగులుకుల్ బలుకుంబసగల్గుబుల్లులా॥

మునఁజెఱలాడియాడిచలముల్ బలముల్ దగఁబోరుఁగోతులిం॥

పురగవగూడిమాడిసతముల్ రతముల్ సలుపుల్ గుఱిసితిల్॥

౧౨౪.

టీప్పణము.

ఆము = ముదము—క్రోధ్య—చెఱలాడు = సంచరించు—కవ = జంట—సతము = ఎడతెగక.

చ॥ అదనున మేతనీరుకలముల్ వెలయుల్ దినిత్రోగితూగిబల్॥

కుదురగుమేనమాటుమసగుల్ బొసగుల్ గడుఁగండ్రక్రోధ్యపెల్॥

రోదలునుగల్గియెందునదరుల్ బెదరుల్ మదిగానకష్టడుల్॥

ముదముననుండువన్యపుంగముల్ జగముల్ వెఱగందనివ్వనిల్॥

౧౨౫.

ఉ॥ ఓమహిపాగ్రగణ్యవినుముక్తరగోగ్రహణంబుభాతిను॥

ద్దామబృహన్నశాభ్యుదయదర్శితముత్సుకపానగోష్ఠికా॥

భూమివిభాతిబల్లవవిభూషితముంచిటపీతసన్నధు॥

వ్యామిళితంబువింధ్యవనవాటముపాటితచిత్రవైఖరిల్॥

౧౨౬.

టిప్పణము.

ఉద్దామ = అధికమగు—బృహన్నశ = పెండ్లూపియగు నన్నునుడు—ఉన్నతమగు
 ౧౬—అభ్యుదయము = జయము—ప్రాబల్యము. పానగోష్ఠిక = పనిజనముచేరి మగ్గపా
 నముచేయు స్థలము—పల్లవ = చిగురు—గోవులమేపువాడు—

“పల్లకా సూర్యగోపాలా” నా నా—విటపిత = విటపి = వృక్షములచేత—
 ఇత = పొందబడిన = తరువులబుట్టిన—విట = విటపురుషులచే—పీత = త్రాగబడిన—
 మధు = తేనె—మధ్యము.

క॥ ఆహావిచిత్రమివిం । ధ్యాహార్యప్రాంతగతమహావనవాటం ।
 బూహింసముదితార్కస । మూహంబయిప్రళయకాలమున్నురుడించెన్ ॥ ౧౨౭.

ఆ, వె॥ ఆతతాపరాజితానేకరూపాభి । కలితమగుచువనముగానయ్యె ।
 మనుజనాథవరమానాథశీలావి । శేషమహిమగాంచిచిత్రమరయ ॥ ౧౨౮.

టిప్పణము.

ఆపరాజిత = జయింపబడిన—సోమిందచెట్టు—రూప = ఆకారము—లేడి.

క॥ భూప్రమాథబహుశో । దారాజ్ఞనమగుచువనముతద్దయువెలసెన్ ।
 ధూరమణవిదితమగునా । భారతరణభూమికరణిబహుచిత్రగతిన్ ॥ ౧౨౯.

టిప్పణము.

ప్రమాథ = చిగిరించిన—ప్రసిద్ధుడుగు. ఉదార = ఎత్తయిన—కార్యనిర్వాహకు
 డైన—అజ్ఞన = మద్దిచెట్టు—గాండీవి.

క॥ నిరతమునజ్జనసంపదఁ । బురుడించునశోకసరళపున్నాగనము ।
 త్కృరపరిశోభితమిసురు । చిరవనరాజమున్మౌళాలశేఖరకంటే ॥ ౧౩౦.

టిప్పణము.

అశోక = వ్యసనరహితుడైన—అశోకవృక్షము—సరళ = గంభీరులైన—దేవదారు
వృక్షము. పున్నాగ = పురుషశ్రేష్ఠులు—పొన్న చెట్టు.

క॥ క్షీతిగవవైదేహీనం । గతిరాఘవచిత్తవృత్తికరణి ; పలాశ ।

ప్రతలిపరసేవ్యమాఽ । స్థితిలింకవిభాతి ; వనముచెన్నవహించె॥

౧౩౧.

టిప్పణము.

వైదేహీ = సీతాదేవి—విప్పలిచెట్టు. పలాశ = రాక్షసుడు—మోదుగుచెట్టు.

క॥ సింధూరతిలకముఖబహు । సుందరము, ప్రవాళపుష్పశోభితమునై ।

యిందలివనముసుమంగలి । చందమునరహించిమించెనవరంగంకే॥

౧౩౨.

టిప్పణము.

సింధూర = చెందిరము—సింధువారవృక్షము—తిలక = బొట్టు—తిలకవృక్షము.
ముఖ = ఆననము—మొవలగునది. ప్రవాళ = వెంట్రుకలు—చిగురు.

అ, వె॥ సమదధార్తరాష్ట్రసహితంబుమణిభీష్ట । శల్యయుతముద్రోణంగతంబు ।

నగుచుకురుబలాధమగువనమృగన । బాణసంవృతముగఁబరగెనధిప॥

౧౩౩.

టిప్పణము.

ధార్తరాష్ట్ర = ధృతరాష్ట్రసహజులు—హంసలు. భీష్ట = భయంకరములగు—భీ
ష్టుడు.—శల్య=మద్రరాజు—వీరుపండి. ద్రోణ=ద్రోణాచార్యుడు—మాలకాకి. అర్జున=
అర్జునుడు—మద్దిచెట్టు. బాణ = బాణము—నల్లగోరింటచెట్టు.

క॥ క్షీతిధరకనుఁగొనుమీస । ర్వతరాజవిరాజమానవనరాజీశము॥

చితమగునంతమూల । స్థితిబన్నఁగరాజ్యలక్ష్మిచెన్నువహించె॥

౧౩౪.

టిప్పణము.

అనంతమూలస్థితి = శేషుఁడాధారము గాఁగల స్థితి—అనేకములగు (బుక్షణాన్వయములైన) గడ్డలకాధారమగు స్థితి.

క॥ ఐరావతామృతేంద్రా । జీరమృదు, జీవమాననీయము, శక్రో॥

దారవిలాసము, నగుచును । హర్యయ్యమునంద్రివైభవాన్వదమయ్యె॥

౧౩౫.

టిప్పణము.

ఐరావత - తెల్లయేనుఁగు—నిన్నుచెట్టు. ఆమృత—సుగంధ—ఉసిరికెచెట్టు, కరకచెట్టు. ఇంద్రాణీ = శరీదేవి—నాదిచెట్టు. జీవ = బృహస్పతి—పాలతీనె శక్ర = ఇంద్రుఁడు—కొడికెచెట్టు.

సీ॥ ఏలాలతాలోలహోలానుభితకేకిజాలాలలితనాదసంకులంబు॥

నానాలతాగ్రప్రసూవాసవానూనపానాశిర్ముక్తియాబంధురంబు॥

సారాభినవఫలహారామదితీరవారారశూదారవైభవంబు॥

జాతామ్రపల్లవప్రాతానుభవపికజాతాలిప్పిరునాదసంభ్రమంబు॥

గీ॥ బహుళకాసారచంగదభంగభంగ । రాజిరాజితరాజీవరంగరంగ॥

దభిలజలభిగబహువాక్ప్రసంగసంగ । రంజితంబగునివ్వనరాజమధిప॥

౧౩౬.

సీ॥ లాలితమదనశలాకాంచితంబయికామినానిరతంబుఁగ్రాలఁగాంచి॥

బహువిధఘనసత్రథాసితింబగుచుయాత్రోద్యతనృపతినానోష్ణగాంచి॥

భూరిశాఖావభీభూషితంబయినదావేదాధికఖ్యాతివెలయుగాంచి॥

నవనవానేకపల్లవసముజ్జ్వలమయిగణికావలసాభిగణనఁగాంచి॥

గీ॥ చాలనలరాచెనికటరసాలసాల । మధిపకనుఁగొనుమదెయ్యంచునధికవాక్కు॥

మత్క్రియలమనమలరంగమతియ్యమతియ్యఁ । బరిపరిధంబులనతండుబలుకునపుడు॥

సీ॥ అలాకనార్హస్థదాహో త్తమంబెద్దిభార్యాముఖాబ్జబింబంబుగాదె॥

శ్రవణార్హమంజులశబ్దరాజంబెద్దిదారవచోనునాచంబుగాదె॥

ప్రమాణార్హమహనీయగంధతల్లజమెద్దిపత్నీతనూసారభంబుగాదె॥

రసనార్హవరకుచిరసనత్తమంబెద్దిజాయాధరసుధారసంబుగాదె॥

సతతసగ్వాంగతోషణసౌఖ్యమెద్ది । గృహిణీపరిరంభసంరంభకేళిగాదె॥

యద్వితీయేహిక్తశ్వర్యమచగ్నేద్ది । సద్వితీయానులాభప్రసక్తిగాదె॥

౧౪౭.

శా॥ మాయాబాలవిశారదుల్ బహుమహోన్మత్తుల్ స్వకార్యావనో॥

పాయుత్రాణపరాయణుల్ నిజమనోభావప్రగోపాయనే॥

చ్చాయుత్తులక్రమటుల్కుశల్ చపలులన్యాయక్రథాపాదితా॥

పాయుల్ బూరుషులెందువారిసలరింపక శక్యమేయేరికికె॥

౧౪౮.

టీప్పణము.

అవన = రక్షణ; గోపాయన = దాచుట; క్రుగ = క్రోధము; అవ్యాజ - నిష్కారణమైన.

చ॥ సురుచిరయావనాగమముశోభిలునప్పడునుండరిస్తోహి॥

దరపరిరంభగుంభనవిధానములందనివోవనేలిని॥

ర్భరజరపైకొనంజివికిపాయదలంతురనేకభంగులం॥

బురుషులునూతనప్రియులుబోయనువాక్కుయధార్థమైతలె॥

౧౪౯.

ఉ॥ నమ్మినప్రాణభర్తసదనమ్ముచేరకనాతికోరికల్॥

వమ్ముగఁజేసిదానినిలవమ్ముగఁజూచినదాపమారబ్రా॥

ణమ్ములచటైవానిచరణమ్ములకర్పణసేయకుండినకె॥

సమ్మతమానెదానికిలసమ్మదమారునెవానికికెమదికె॥

౧౫౦.

చ॥ కుడువగభక్త్యుభోజ్యయులుగోరినమేల్కనకాంబరంబులకె॥

దొడుగవిభూషణావళులువోగునుభోజ్యనవాంబుపూరముల్॥

ముడువగఁబుష్పమాలికలుమూర్కొనదివ్యసుగంధగంధముల్॥

బడిబడిగల్గివ్యర్థములెభామకుభర్తృవియోగధామకుకె॥

౧౫౧

- సీ॥ ఆశ్రమాంతరముననడఁగుగృహస్థధర్మావలంబనకుసంజీవకరణి।
జాంపత్యజాత్యంతసంసారసౌఖ్యసన్నాహంబుగూర్చుసంధానకరణి।
గురుధర్మగృహకుభాకరయశోరుచిరధావశ్యంబుజేర్చునవగ్రకరణి।
ఆత్మదైవందినానుత్తతాపత్రయశాంతినొసంగువిశల్కరణి।
- గీ॥ ఆధిసమిధలనేర్పునుతాన్నికరణి । మించుసంసారవార్ధిదాటించుదరణి।
విమలపురుషార్థవిధరత్నములబరణి । తగుణియగుగాడెంతోమనరణిధరణి॥ ౧౫౨.
- క॥ సతియునుగుణవతియుఁబ్రాణా । నతియునునగుభార్యఁగూడివారనిసౌఖ్యో।
న్నతిగల్గినుతులఁబడయుట । లతిశయమగుఁబుణ్యవశతినగుఁగాకనడే॥ ౧౫౩.
-
- సీ॥ అకలంకజననీజనకమమోయుచు సగాఢారముల్లారెకుమారులరయ।
బహుజన్మసూన్యతేపాదపాదితఫలాకారులుగారెకుమారులరయ।
పరితాపదావతాపశ్రాంతిదామృతాసారులుగారెకుమారులరయ।
నాభీలపున్నరకాటనీచచక్రుతారులుగారెకుమారులరయ।
- గీ॥ నట్టినుకుమారులనుబడయంగగనని । యాకులములాకులములగునాకునీను।
లాకులీనుల నెనయుదురట్టివారి । ఆలయములాలయములనలగునరయ॥ ౧౫౪.
- క॥ గృహిణియకదాస్త్రింబుల । గృహమనఁగాబరగునట్టిగృహిణితొలిగినన్ ।
గృహమేటికిపశుధనసం । గ్రహమేటికిమతియుఁబ్రదుకగానేమేటికిన్॥ ౧౫౫.
- క॥ సతికన్నమేటివస్తువు । బలికిన్మీతిగలదెయ్యెల్లధంగులపలఁపన్ ।
గతమింతలేకకోపము । మతినిడికులపత్నినిట్లుమానందగునే॥ ౧౫౬.
- సీ॥ మన్మథాలోకనామందసౌభాగ్యంబుకన్నులకానందగరిమఁగూర్చు।
మద్భవశ్రవణసంపత్పరంపరకర్ణపుటములకాన్టాదపటిమఁజేర్చు।
మచ్చిరోఘ్రాణనమహితవైభవమునాసాప్రియామోదప్రసక్తిజేర్చు।
మత్తనుస్పర్శనమహానీయవిభవంబునాన్వంగపులకసౌత్సవముఁదొర్చు।
- గీ॥ మదగరామృతపానసంభ్రమముజిహ్వ । కమితహర్షప్రసారణాయతినొనర్చు।
నఖిలసుఖములగనియేనయైతలిగ్చ । నలగుచుండుటమరువంగనగు నెయిట్లు॥ ౧౫౭.
- క॥ కనుమొలఁగిజారకార్యము । లొనరింపఁగఁబోలుగానియుచితమెసరిగా।
దనకిట్టులన్యశారక । గొనివచ్చుటమది నొకింతగొంగకనిటకున్॥ ౧౫౮.
- మ॥ అనిశోకావిలమానసాంతరదురంతానంతచింతామహాం।
బునిధిస్తున్దునునేడుప్రేయసిగృహపూర్వంబుగాఁజూచి నె।

- వృనమూరార్పణగీరమాసమయ సంబంధానులాపంబుపాం ।
 దుననిష్యందమరందబిందుగణమాధుర్యంబుగానిట్లనున్ ॥ ౧౫౯.
- క॥ నీతులుకుప్పలుకుప్పలు । నాతిరొవలికెదవువినుమునానానీతి ।
 [వాతములునేనెలుంగుదు । నీతటినవికొన్ని నీకు నెటిగింతనిట్లన్ ॥ ౧౬౦.
- చ॥ అతిభయభక్తియుక్తిసతతాంబితనవ్యయమోనురాగనం ।
 గతమృదుమంబులోక్తిసధికప్రమదప్రదదైవభావనా ।
 యతహృదయప్రసక్తిమరమరగభాయకహర్షిశంబుఁగాఁ ।
 బతిపరిచర్యసేయుటలుభామినికిందగుఁగాదెభావణిన్ ॥ ౧౬౧.
- ఉ॥ అంగనభక్తిమైయహగహంబునుఁడుత్పలిపాదసేవనా ।
 సంగతభావనేతరవిచారవిమారతనున్నజాలునా ।
 తంగెటిజున్నముంగిటినిధానముచెంగటికల్పకంబుముం ।
 గొంగుపసిండియైమదినిగోరినదాగునమోక్షమయ్యెడున్ ॥ ౧౬౨.

- సీ॥ భార్యాముఖోత్పలావార్ధహర్షదమెద్దిభిర్భ్రవక్త్రాబ్జిబింబంబుగాదె ।
 దారాలస్పృక్కుకోరావనందెద్దిధవహఁచంద్రికోత్పలముగాదె ।
 పత్నీమనోభృంగరత్నజీవనమెద్దిపతిహృద్యక్షపాసపంబుగాదె ।
 జాయాకనస్తటిచ్చాయాశయందెద్దినాధనవ్యభునాఘనంబుగాదె ।
- గీ॥ చిత్రముగనొప్పఁజేయనీచిత్రమునకు । ధాత్రినాధారమిదియనచనననెద్ది ।
 తెలియకున్ననుదలిపెదఁదలియుమబల । ప్రియసమాఖ్యాకమగువజ్రభిత్తిగాదె ॥ ౧౬౩.
- సీ॥ భామముఖాబ్జపభాకరస్మితభానుబాలిన్విపాంసతిపతియుకాదె ।
 రామానుగుఁరత్నరాజితాశయనార్ధిభాస్వత్సపాంపతిపతియుకాదె ।
 వామాహృదభిరామవాంఛాఘోరస్తాఘోలభాగ్యనస్పృతిపతియుకాదె ।
 శ్యామామసోహృద్యనంతాననుభునుధాసతిపాద్యపాంపతిపతియుకాదె ।
- గీ॥ పాపజలవివదావర్తతానభంగ । రోగనక్రమతద్విపర్యధభవమ ।
 హర్షనంబుననున్నేహమనెడుపడవ । బడతికిడునట్టతరిపతిపతియుకాదె ॥ ౧౬౪.
- క॥ సత్యములనత్యములుగ । నసత్యంబులుసత్యములుగఁలుపనలతుల్ ।
 ప్రత్యక్షరాక్షసులునా । నత్యంతమువినమెయ్యవతులదినిజమకదా ॥ ౧౬౫.
- సీ॥ పరికింపఁబురుషబంధురభూరిదుర్యోధాములుకదగుప్తభామలెపుడు ।
 తిలకింపఁబహుళసంకులకులవనదావకీలలుగదపాపశీలెపుడు ।

గంబతింసనుఖపయోఘటగతవిషకణాయ త్తలుగదస్సైవ్రిచి త్తైలెపుడు |

బురుడింపబర్హంకచరిఘోరపన్న గాకారిలుగవజాదనానలెపుడు |

గీ॥ గట్టిబాయితనంబునుగఱుకుఁజూపు | గట్టిక డంపము చెడుఁబాడగఱుచేయున్ |
లానహిలబహుఘుర్తస్వభావసమధి | యోగులగుఁగుగనజగితాఁగలెపుడు || ౧౬౬.

సీ॥ అతిరిస్తుండనిరోసిపతిఁగ నోష్టలజాలి వెట్టఁగఁజాలు నాలుతేలు |
ఉడుగక పతిబట్టితొడవులులేవనిసారెమాఁగఁచొరు నారిమారి |
చలుమరుఁగలహించిపతిఁదిట్టి వెలిఁడ్చిరోతసంబుఁగుబాతి నాతికోతి |
వెతఁగుండుబతికిని సమ్మతి నాదిరింపకఘోనకుఁపుల్కునఁచూచుచలువనిలువ |

గీ॥ సతికిననుకూలమతి గాక యతినిఁదోడఁగి | సతితమిచ్చావిహారసంగతులఁదగిలి |
యడఁకువకురొక యడకు నాయన్న మన్ను | గా చముదని నెరుంగునుగా దెనపుము ||

సీ॥ అతులమాయోపాయసతిగోపాయితాత్మయమనోగఁ నామాయలగుదు |
నసమ్మతేనకల్పితానూనహృదయానురంగనాథతకార్యభాగలగుదు |
నసప్యశానల్పశోభాస్థిస్థిరీకృతిచిత్తంకల్పయుత్తరురాచారలగుదు |
ననుపమాన్యాయప్రరాధికీక్రూరతాత్యయతాపాదితాపాయులగుదు |

గీ॥ వారికెప్పుడు స్వీరవిహరిలగుదు | మానకెప్పుడుబహుమనోహరలగుదు |
వలదుమగలనుబలుసలుఁగులఁగలందు | పోలఁతులనునగుఁదగ డంగుఁబుగుఁపులను ||

ఉ॥ మానక నారతంబుసతిమానుగమానసపీఠఁజొక్కపుణ్ |
మానమునూచుచుంగురభిమానముమానిమనోధి నాఘస |
హ్మానితుఁజేసివానియభిమానమనునానమునూనిలోక |
హ్మానమునొందుదీనికనుమాన మెమానినినీ వెఱుంగ వే ||

౧౬౯.

క॥ కోపప్రసాదములుబతి | దూపులగు ట్టణిఁగిభిక్తమూపురుసతనికె |
బ్రావుగఁగొని మెలఁగుదు ౨౦ | తాపాహ్లాదములఁ మతఁదొక్కలుపఁదగుకె || ౧౭౦.

క॥ క్రూరుఁడుపతియనికోపము | వారికమదియూనె నేనివినితెలుపనిం |
ధారతమరణానధివి | స్తరవహాపత్వయోధిఁదానీదసగుకె || ౧౭౧.

సీ॥ బహుపుణ్య చయధరాధరమాటవజ్రంబుపాపాగ్నివృద్ధిప్రభంబసలు |
సంసారనుఖసారసాలకుతారంబుదుఃఖలతావ్యూహదోహదంబు |
ప్రతిభామహావార్ధి పరిశోషకౌర్వంబుగాఢమాఢ్యతమోద్రికందరంబు |
మాత్సర్యకాలాహిమహితసత్తీకంబుఘనకలహసారకంధరంబు |

- గీ॥ క్రూరతరయాతనాఘోరరౌచవాది । సకలనరకమహాద్వారసన్నిధింబు ।
అల్పబహుభవఫలదాయకల్పకంబు । గాఢకోపంబుమదిదీనిగానైతి॥ ౧౭౨.
- క॥ అతివలసఖుడుఃఖంబులు । క్షీతిఁబూరుపహర్షికోపవిత్తాధన ।
స్థితిసలయఁజెరిగిజలజా । యతలోచనకోపమాననగునేనీకు॥ ౧౭౩.
- సీ॥ ప్రాప్తినపుణ్యసంభవభివ్యగుణమహాభాగంబుగాఁ దెత్తమాగుణంబు ।
సర్వస్థాఖ్యావహశాశ్వతసుకృతాభియోగంబుగాఁ దెత్తమాగుణంబు ।
ప్రతిపాదితామలాపారయశోగనాభోగంబుగాఁ దెత్తమాగుణంబు ।
బహువిధాధికభోగభాగ్యప్రదాగ్రకల్పాగంబుగాఁ దెత్తమాగుణంబు ।
- గీ॥ నిజమహత్వానిలోద్ధాతృవృజిననియప । రాగమగుఁగా దహగువత్తమాగుణంబు ।
చను నెయిటుదానిమానుటనావధాన । మతివిసంపగుఁగలకార్యగతులు నెలియ॥ ౧౭౪.
- క॥ నినునింటనునిచినేనీ । వనముననాహారవాంఛవడిఁద్రిమ్మునుచు॥
జనిచనియేనటనటఁగనుఁ । గొనివచ్చినవాఁడై పుడుకోవలీవినుమా॥ ౧౭౫.
- క॥ శుకపికనికరంబులబడి । సుకరోష్ఠినాదిగతులసొబగుదలేర్పె॥
నికటావనిఁబాసిసము । తృకత్తెన్నమచుండనొకింతోభియదగతి॥ ౧౭౬.
- సీ॥ ఘుంఘుమూరఁవమహాఘోరాఙ్గపూర్ణోలకిల్లోలమాలాప్రకాండమగుచు ।
నభ్రభ్రమత్కుజారభ్రసంఘాతర్షంపాపతేత్కలాభ్రపటలమగుచు ।
ఘనశైలబహుగుహఘటితర్పూంకిరణప్రఘూర్ణితాశాంతరోద్గ్రమగుచు ।
ప్రహేధాతృఘాళిసముదూర్భతసాంద్రకాపింబినీఘ్నమాంద్రంబుగుచు ।
- గీ॥ త్మృతతత్పర్యగీర్వాణసంఘమగుచు । వ్యోమపథదుతమానవవ్రాహ్మణమగుచు ।
గాటముగపినెబ్రహ్మాండకోటిరస । భంజనంబగుజంఝాప్రభంజనంబు॥ ౧౭౭.
- క॥ రంగదభంగోత్తుంగతి । రంగలుతద్విపులగనరంగనటపై॥
మింగిలశాబకమంబుధి । చంగపైతిఁజొంగికడు నెసంగిన్నెంగి॥ ౧౭౮.
- క॥ సంధిత్సాంద్రఘనాఘన । బంధురగాఢాంధకారగుటలీలలు॥
బంధగతి నెల్లదెన్నమా । శాంకృతమగుచుభూనభోంతరమడర॥ ౧౭౯.
- క॥ ఘుర్గురితపటపటాయిత । నిర్ఘోషాజాండగర్భనినశ్చేదమహా ।
నిర్హతపాతములబహు । దీర్ఘభ్రమగప్పెడప్పెడదెలినిజనులకు॥ ౧౮౦.
- క॥ ఘోఘోగర్జ్వల్యనఘన । ధళధళితతటిద్విభాప్రదర్శితశశ్వి ।
తేళతేళగళగళదురుకదకా । దళితశిరోభాగులగుచుదాగిరిజనముల॥ ౧౮౧.

ఆ, వె॥ ఇట్టి గాలివాన నెండేనివివశుడఁ | నగుచుఁబోయిపోవగునయేను |

విధివశమునబ్రదికి వెనఁ నిలవచ్చుదుఁ | గన్న చిత్రముకటిగలదువినము॥ ౧౮౨.

శృంగారశేఖరిచరిత్రము.

కి॥ అన్యైశబహువిదయుఁగ్విజ | విసరఁమీరప్రచారవిపత్తల్కుల్లు |

ప్రస్థమదనుగంధికుసమము | కుసుమపురంబనఁగనొకటికోమలిమెయ్యున్॥ ౧౮౩.

ఉ॥ అంబరచుంబిసోధనటద్వముఖిఁ దనూనెగానబా |

తాంబుజరాగవారిజనితాంబితజాతి కుమాతీసోరధా |

డంబరపూరితాంబరవిడంబి నమీరక్షశోక కప్రచా |

రింబుకరింబుకౌసుమపురంబుగనంబుగుదాన్వి ఖరుల్॥ ౧౮౪.

టీప్పణము.

అంబరచుంబి = అకాశమునోలయుచున్న, అంబుజరాగ = పుష్పరాగమణి, జాతి కుమ = జాతిపూవులు.

క॥ వినుముమహాబలిశోభిత | మునువివిధభుజంగనంఘమునునై సురణీక |

ఘనమగుఁబాతాళమునా | జనునాపురినరయఁబొగడికన్యమెయ్యున్॥ ౧౮౫.

టీప్పణము.

మహాబలి = బలీనక్రిపిర్తి—మహాబలవంతుడను, భుజంగనంఘము = సర్పసమూహము—విటనికరము.

సీ॥ (1) పరికింపరుచిరమందరిగింశృంగసుందిరము నానవసుధాధివళితంబు |

(2) హావణింపవిడితబృహత్కృతాలంబంబునాసాలభంజికాభాసురంబు |

(3) తర్కింపదివ్యవృత్తిప్రాంచితంబు నాలలితమాణవకశీలాయుతంబు |

(4) భావింపనుగ్రసుగ్రీవపైవ్యంబునావిలసద్దవాత్సభివిశ్రుతంబు |

గీ॥ (5) భవనవితతినుచటబలిభవనంబునా | సుతలసన్నివేశశోభితంబు |

సమత్రజాడమటియుసామజసమితి నా | మత్తవారణాభిమండితంబు॥ ౧౮౬.

టిప్పణము.

(1) సుధా = అమృతము—సున్నము.

(2) సాలభంజిక = సాలభంజికయను విద్యాధరస్త్రీ. చిత్రపుత్రిక ; బృహత్కథాలంబమును గ్రంథమున సాలభంజికయను విద్యాధర స్త్రీనిషయము జెప్పబడియున్నది.

(3) మాణవక = ఛందోబద్ధమగు నొకానొకవృత్తిము—వల్లపు.

(4) గవాక్ష = ౭, కానొక వానరుడు—కిటివీ.

(5) బలిభవన = పాతాళము; సుతుల = సుతలముపాతాళము; సన్నివేశ = విన్యాసము—సుతులసన్నివేశ = మంబుభూప్రదేశము. మృత్యువారణ = మదగబము—వలభిద్రదేశము. (చంద్రశాల.)

సీ॥ మజ్జత్సురాసురమహటప్రసూనమాభాభవాసితం లీలానుసంగం ।

లీలావిలాసాలామరీల సత్కుచనితం బౌతతతలలితోద్వృత్తరంగం ।

వీచికావ్యాలోలవికచక్లార్హణోలాలులితప్రచలద్విహంగం ।

మత్తమనాగ్నగ్నమాతంగమపిజలేచ్ఛాంపిస్తగ్నపరుంక్రియాప్రసంగం ।

కుతలపతితంగరసుతసురపురసమా । రోహణాతిహితనిరూఢపుణ్య ।

రజ్జుసన్నిభాంగరంగద్యశోభంగ । గంగపరిసరమున గ్రాలు నెపుడు॥

౧౦-౭

టిప్పణము.

మనాక్ = కొంచెముగా; సగరసుత = సగరచక్రవర్తికొడుకులం.

సీ॥ సతతసూర్యాత్మనోపశోభితయురాజ । హంసవిభ్రాజితయుబుధాహ్లాదకరయు ।

నగుమహాహ్వావిగ్రహమండలాభయగుమఁ । బోలుచుఁడిత్రంబుదానియపూర్వమహిమ॥

టిప్పణము.

సూర్యాత్మజ = శని—యమున, రాజహంస = చంద్రసూర్యులు — హంసపక్షులు. బుధ = బుధుడు—పండితుడు. హాహ్వాని = గంగానది.

సీ॥ మహితను రాసురమాళిమాలాలితాంచితవరచరణారవిందః

ప్రబలశుంభనిశుంభబలవనస్థోషభీషణరోషదారుణజ్వలనకీల

మహిషాసురామోఘమహిభృద్విదారణావాగ్విశౌర్యనిశాంతవజ్రధార

భక్తజనవ్రాతపాపాంధకారనిష్టంద్రప్రభాసాంద్రచంద్రరేఖ

గీ॥ ప్రణతసాంబజటాశూటపటలగళిత । జాహ్నువీజలవీచికాక్షాళితాంఘ్రి ।

జలజనినసింహునప్పురిజండికాభి । దానకాత్యాయనీదేవితప్పకెపుడు॥

౧౮౯.

సీ॥ (1) భరత చరిత్రంబుభౌతి నెంతయునదారామాశ్రయస్థిగిరిహింసించి

(2) వరమహావీరుడై ఖరితంతము నారికేళీగరాంచితకీర్తిగాంచి

(3) వరమహానీంద్రునికరణితత్వంతంబుఘనతరారుణజపాకలసమించి

(4) భీకరసింహంబుశోకనుశ్చల్లకేసరమాశీర్షతఃపరిఘించి

గీ॥ (5) మునియుతంబుయ్యుమద నాభియుఘ్నియునుభ । జించిసారిష్టమైచిరజీవియనగ

హించితస్త్వయు నాశ్చర్యమెఁగనెపుడు । బరగునుసవనపాదపద్మస్త్రియనట॥

టిప్పణము.

(1) భరత = శ్రీరాములతమ్ముడు. సదారామాశ్రయస్థితి = ఎర్వదారాముల నాశ్రయిం

చినస్థితి — శ్రేష్ఠములగు నుద్యానవనముల నాశ్రయించిన స్థితి;

(2) నారికేళీగర = శత్రుక్రీడాధరులు గానివారు — స్త్రీక్రీడాభూములు.

(3) అరుణజపా - యెఱ్ఱదాననూపు; అరుణజపము.

(4) కేసర = సింహము మెడమీది రోమములు — సురభాన్న చెట్టు.

(5) ముని - ఋషి - వృక్షవిశేషము; అర్జున = గ్రహస్థావ్యభిషేకము — కుంకుడుచెట్టు;

చిరజీవి - దీర్ఘాయుష్షంతుఁడు — కాకి.

మ॥ ఖనటచ్చంద్రచమూరుచంద్రమణింకాంతావృతాసారసే

చనసంవర్ధితపల్లవారుణవిభాసందర్శితాకాలనూ

తనసంధ్యావిభవనంబులపురిమహోద్యానాలయారానుసం

జనితశ్చాజవిభేదముల్ సుమగుళుచ్ఛప్రాంచితామోదముల్॥

౧౯౦.

టిప్పణము.

చమూరు = జింక; చంద్రమణి = త్రొక్కుడు. సేచన = తడుపుట; గుళుచ్ఛ = గుత్తి.

ప॥ విను మహ్వరంబునంగల జనంబులు. (1) ధనదులయ్యంగ బ్రచేతనులును, (2) గోపాలు రయ్య గాములును, (3) ప్రియంవగులయ్యంగ బుష్టకేతులును, (4) భరతులయ్య శత్రుఘ్నులును, (5) తిథిపరులయ్య నతిధిసత్కారప్రవణులును, (6) అమర్త్యభేదులయ్య పీఠతరులును, (7) అపతితులయ్య నానాసహసత్తులును, (8) సుదర్శనులయ్య నవక్రులును, (9) అజాతమదులయ్య సుప్రతీకులును, (10) పరమహంసులయ్యన పక్షపాతులును, (11) అవిదితస్త్రేహక్షయాలయ్యంగ గులప్రదీపులును, (12) అగ్రంధులయ్య వంశాంకురంబులును, (13) అగ్రహాలయ్య కావ్యజీవజ్ఞులును, (14) నిదాఘ దినంబుకరణి వృషవిధితరుచులును, (15) మాఘవిరామదివసంబునలెఁ దపస్వీరంధులును, (16) సభస్వంతునిభౌతి సత్పథగాములును, (17) వివస్వంతునిగతి గోసతులును, (18) మహేశ్వరునివిగంబునఁ జలప్రధారులునునై జగదాశ్చర్యకరులగుచు వెలయుచుందురు వినుము మఱియను. ౧౯౨.

టీప్పణము.

(1) ధనదులు = కుబేరులు—ద్రవ్యమును దానమిచ్చువారు. ప్రచేతనులు—వరుణులు—ప్రకృష్టమగు బుద్ధిగలవారు.

(2) గోపాలురు = కృష్ణులు—పశుపాలులు లేక వాక్పాలులు. రాములు = బలరాములు—అభిరాములు.

(3) ప్రియంవదులు = ప్రియంవదులును రాజులు—ప్రియవాక్కులు బలుకువారు. పుష్పకేతులు = పుష్పకేతులను రాజులు—పుష్పములచేఁ జేయఁబడిన శేఖరము గలవారు లేక సౌజన్యధ్వజులు (పుష్పహస్తవసౌజన్యే.)

(4) భరతులు = భరతులనువారు—భం = నక్షత్రము. రతులు = ఆనత్తులు—అనఁగా జ్యోతిశాస్త్రనిపుణులు. శత్రుఘ్నులు = శత్రుఘ్నులనువారు—రిపుహంతరులు.

(5) తిథిపరులు = శ్రాద్ధదానాద్యర్థకతిథికాలజ్ఞానపరులు. అతిధి = ఆగంతకుపూజాప్రవణులు.

(6) మర్త్య = జీవస్థానం—పీఠతరులు = శూరతరులు.

(7) అపతితులు = పాతకరపాతులు. నానాసహసత్తులు = నానా = అనేకవిధములగు, అనవ = మద్యములయందు—ఆనత్తులు = అపేక్షకలవారు; నానా = అనేకములగు సవ = యజ్ఞములయందు—ఆనత్తులు—ఇచ్చకలవారు.

(8) సుదర్శనులు = చక్రముకలవారు—శోభనకరిమగు రూపముగలవారు. అచక్రములు = చక్రములేనివారు—మాయయనగా మోసములేనివారు.

(9) అజాతముదులు = ముదిరహితులు—సౌమ్యులు సుప్రతీకులు = సప్రతీక నాముకిదిగ్గజాలు—మంచి యవయవములు గలవారు.

(10) పరమహంసులు = శ్రేష్ఠములగు హంసపక్షులు—మహాశ్రేష్ఠులు. అపక్షపాతులు = తెక్కులుకొట్టనివారు—పక్షపాతములేనివారు—అనగా—మధ్యస్థులు.

(11) అవిదితస్నేహక్షయులు = అక్షయముగ నూ నెగలవారు = నశలపని మైత్రికలవారు—కులప్రదీపకులు = గృహదీపములు (గోపహోదేహో జనపదనిజాతి యగణేన్వయేకులం)—పంకోద్ధారకులు—పంశాలంకారులు.

(12) అగ్రంధులు = గంట్లులేనివారు—కుటిలమార్గములేనివారు (పృష్ఠ్యన్ద్రాణే గ్రంధిః) వంశాంకురంబులు = వెదురు మొలకలు—కులపుత్రులు.

(13) అగ్రహులు = గ్రహములు కానివారు—గ్రహణమునగా బంధనము—అదిలేనివారు—అగ్రవా—అః = విష్ణువును—గ్రహులు = గ్రహించినవారు—అనగా—విష్ణుభక్తులు. కావ్యజీవజ్ఞులు = శుక్ర—గురు—బుధులు—కావ్యతత్వవేత్తలు.

(14) నివాళు = ఎండకాలము ; వృషవర్ధితరుదులు = వృషభరాసిచే వృద్ధి నొందింపఁబడిన దిప్తిగలవారు—ధర్మములయం చాకిమగు నిచ్చగిలవారు (స్వాధిర్భర్తృమస్త్రీయాం పుణ్యం శ్రేయసీసుకృతం వృషభతీ కోశః.)

(15) తపస్వీరంభులు = తపస్వమునగా ఘోషమాసము—అది యారంభముగాఁ గలవారు—తపస్సునందు కృతిప్రారంభులు. (స్వాత్తివస్యః ఘోషానికః.)

(16) సత్త్వధగాములు = సత్త్వధవర్తులు—సత్త్వత్రమార్గ సంచారులు.

(17) గోపతులు = కిరణములుగలవారు—పండితులు (గో = నామకః.)

(18) చంద్రధారులు = శశిధరులు—సువర్ణధారులు = ధనికులు. (చంద్రంస్వర్ణం చ గాంగే యమితి కోశః.)

సీ॥ (1) వర్ణంపనరుణప్రవాళమండనచేగువేలాతటంబునావేలయవారు।

(2) గణుతింపవర్మితిఖండార్థవైఖరిశరదాగమంబునాఁబరగువారు।

(3) పురుడింపబహుపరపుష్పతలీలాయతిఘనకోకలాభతైగ్రాలువారు।

(4) చర్మింపసురతానుసక్తచిత్తసితియాయజూకులభౌతినలరువారు।

గీ॥ (5) తతవిలాసిహృదయతాపకృద్ధర్మన । స్ఫూర్తిలైవైవేతేయుబోలువారు ।

నగుచువారపనితలానగరాధిరా । జముననుదురధికసంభ్రమమున॥

౧౯౩.

టిప్పణము.

(1) ప్రవాళ = పగడము—గొప్పజడ. వేలాతటి = సముద్రతీరము.

(2) ఖండాభ్ర = మేఘశకలములు (శకలీ కృతమేఘము)—నఖితుత విశేషము (ఖండా భ్రంభుజ మూలేయత్కలాకారం నఖితుత మితి కామతంత్రే.)

(3) పరపుష్ట = కోమలు (కాకులవలనఁ బోషింపఁబడినవి)—పగులవలనఁ బోషింపఁ బడువారు.

(4) సురత = అమరత్వము—మైధునము. యాయజ్ఞాపలు = సోమయాజులు.

(5) విలాసి = విటపుగుఘఁడు—పాము (బలేఛిదై అసిఁకుం బీలయన్యవిలాసీ సర్ప ఇత్యర్థః--రబయోరభేదః.)

క॥ సుగుచిరమగునింద్రాణీ । పరిచయవైదగ్ధిగలిగిపరికింపగన ।

ప్సరవారతిలాసినులల । సురిపనితలఁబోలివెలయుచుందురుధరణి॥

౧౯౪.

టిప్పణము.

ఇంద్రాణి = శచి—సురితవిశేషము. (తిష్ఠతో మిధువస్మైవ యద్రతం పుష్టపంజరే రాగోత్పాతిక్షణ భ్రష్టం తదింద్రాణ్యాహ్వానం విదుః)—సురిపనితలు = అప్సరసలు.

క॥ సంగదరంగాంగీకృత । చంగద్రిపుజయరమానుషంగుండగుచుక ।

శృంగారశేఖరాజ్యస్య । పుంగవుఁడుజెలంగునటసపూర్వవిభూతి॥

౧౯౫.

టిప్పణము.

అంగీకృత = స్వీకరింపఁబడిన ; అనుషంగ = కూడిక.

గీ॥ సురతరభసఖిన్నసుప్తసీమంతిని । కర్ణభూషణాంకకలితబాహు ।

మండితారిన్యపరమాకేశపాశవి । కాసిమండలాగ్రభాసియతఁడు॥

౧౯౬.

టిప్పణము.

మండలాగ్రము = ఖడ్గము.

- సీ॥ (1) బహుధాన్యకార్యసంపాదకుండా మేటిదగునుప్రశస్తకేదారీ పటిమ।
 (2) సతతసుభద్రాభిసంగతుండా రాజువెలయునంచితపార్థవిధవపటిమ।
 (3) రహిసత్యభామానురక్తుఁడాధన్యుండుబరిగుక్రికృష్ణసత్వదవిపటిమ।
 (4) భీమసేనాతతాభీలుఁడామాన్యుండునలుఁబాండవబలావార్యపటిమ।
 గీ॥ (5) దనరుమఱియుభీష్మగర్వప్రసంగసం । భావ్యగరిమశాంతిపర్వపటిమ।
 స్వవశకాలగర్వసంగోభియాఘనం । డలరుశాంతనవనయాతిపటిమ॥

౧౯౭.

టిప్పణము.

(1) బహుధా = అనేకవిధముల—అన్య = ఇతరులయొక్క—కార్య = పనులను—
 సంపాదకుండు సఫలముచేయువాఁడు, బహు - మిగుల—ధాన్య = ధాన్యములయొక్క—
 కార్య = ఉత్పాదనాదికార్యములను—సంపాదకుండు = కలుగజేయువాఁడు; కేదార =
 మడి.

(2) సుభద్రాభిసంగతుండు = సుభద్రాదేవితోఁ గూడినవాఁడు; మంచిమంగళములు
 గలవాఁడు.

(3) సత్యభామానురక్తుండు = సత్యభామయం దనురక్తుండు—సత్యప్రకాశ లక్ష్మలయం
 దనురక్తుండు.

(4) భీమసేన = వృకోదరుండు—భీయంకరస్త్రైము.

(5) కాలగర్వ = మరణము—కాలము గర్వము.

క॥ ఇలనిజమార్గనికరము । లలిరిపుపురములసభంగలత్నైష్ఠిగనన్ ।

సలిలితదానయోన్మతి । చెలువాచెలువార్యతనిజేందుగరిత్రిన్॥

౧౯౮.

టిప్పణము.

మార్గణ=యాచకుండు— బాణమురిపుపుర=శత్రుపట్టణము—శత్రుశరీరము లక్షైష్ఠ=
 లక్ష్యప్రాప్తి (గుఱి)—లక్ష్యసంఖ్యాకగనప్రాప్తి. (లక్షం శరవ్యైవ్యాజేచ—నానా.)

క॥ రణముననిజజీవాక । ర్షణమతఁడొసరింపశత్రురాజులనువులా ।

క్షణముననవిడుతురెల్లరు । గణుతింపవిచిత్రమనిజగంబులుపైగడక॥

౧౯౯.

టిప్పణము.

జీవాకర్షణ—సాణాకర్షణ—జ్యాకర్షణ—(జీప్రాబృహస్పతి ప్రాణజీవనాత్మ ఖగే షునా మార్వాన్యంవచాయాం జీవన్త్యాం జీవాజీవతిత్రిపు) అని. నానార్ధరత్నమాల.

క॥ అతఁడువిముక్తక్షముడై । యతులితగతి నడరగడగు నాక్షణమునన ।

దృఢమొసవనరిగెర స్తతి । వితతముగక్షమాభియోగవిస్తృతిజెలయుక॥

౨౦౦.

టిప్పణము.

విముక్తక్షముడు = భూమిని విడచినవాడు—క్షమాగుణమును విడచినవాడు.

క॥ పరమాదృఢతముధరణీ । భరణునిరిపుమండలములుపంచత్వంబుక॥

బారయుడగనతడుసంఖ్యాం । తరమునపద్ధిలుటంగనిమచంబులంగలగెక॥

౨౦౧.

టిప్పణము.

పంచత్వం = పంచసంఖ్యాత్వము—మరణము సంఖ్యాంతరం = పేగుసంఖ్య—యొద్ద మధ్య ప్రదేశము (ఏకత్వానౌ విచారేచసంఖ్యా సంబంధంతుసంయుగే.) నానా.

చ॥ నిర్మతిబ్రచేతసుంసనగునింబల నై రిమహాబలాఘ్యశం ।

కరుసమపత్తిబాసకుసగాధయశోమహిమాఘ్యనాధరా ।

భరణునినష్టమూర్తియనిపాదుకలోకములెన్నఁదానిరం ।

తరముననష్టమూర్తియనదృష్టుభాసిలు నాతఁడెంతయుక॥

౨౦౨.

టిప్పణము.

నిర్మతి=నిర్మలియను దిక్పాలుడు—నిర్వ్యసనుడు (బుద్ధిర్గమనదుఃఖయోః—కో) ప్రచేతనుడు = పరుణుడు—ప్రకృష్టమగు మనస్సుగలవాడు. ధనధుడు = కుబేరుడు—

ద్రవ్యదాత. బలవైరి = ఇంద్రుడు—బలవంతులకు వైరి. (పై న్యాస్తి రూపచరిత్రస్థానాంతరీయశక్తి ఘోషేచ్ఛలంక్షితే వాట్యాలకే స్త్రీయాంత్రిఘబలవతి నాసీరిదైత్య కాకేషు—నానా.) సదాగతి = వాయువు—సత్పురుషుల యాగమనముగలవాడు—శంకరుడు = ఈశ్వరుడు—సుఖికుడు—మంగళకరుడు (అధశంక్షితే శాస్త్రీశ్రేయసిమంగళ—నానా.) సమవర్తి = యముడు—నిష్పక్షపాతి. పావకుడు = అగ్ని—పవిత్రుడు—సదాచారి (పాపకోగ్నా సదాచారే భల్లాతికవిశంగయో—నానా.) అప్రమూర్తి = అప్రదిక్పాలకమూర్తి—అనవ్త మూర్తి = అప్రదిక్పాలకమూర్తి కానివాడు—స్వరూపహానిలేనివాడు = అనగా మాన హానిలేనివాడనుట.

చ॥ కరమునవిల్లువింటశితకాండముకాండమునన్విరోధికం॥

ధరమరికంధరంబునను ధారుణిధారుణిబూర్వి నాయక॥

స్తరణముపూర్వనాయకుల సంస్తరణంబునగిరిగిరిచే॥

సరగజగత్రయంబును నెసంగుఘనుండతెడబినిల్విన॥

౨౦౩.

సీ॥ (1) రూఢకన్యాతులారోహణంబలచంద్రునందకానిగృహస్థులందులేదు॥

(2) గాఢదుర్వర్ణయోగముకర్ణికాదులందుకాని వెలందులందులేదు॥

(3) బాఢజాతివిహీనభావంబుమాలికలందకానికుజాతులందులేదు॥

(4) కలితమారాగమృక్మముతారుణ్యంబునందకానిప్రజాళియందులేదు॥

గీ॥ (5) మఱియుమూర్ఖాధిగమములమహిమగాన । లీలల నెకానివరపరపాలిలేదు॥

నిత్యనిర్మలనిజరాజనీతిచతురు । డతెడుపాలించునవనియందద్భుతముగ॥ ౨౦౪.

టిప్పణము.

(1) కన్యాతులారోహణము = కన్యకలనుద్రాసులలో నెక్కించుట—అనగా—కన్యా విక్రయము—కన్య—తుల—యనురాసుల ప్రవేశములు.

(2) దుర్వర్ణయోగము = హీనజాతివారినిఁ గూడుట—రజతయోగము (దుర్వర్ణ = వెండి)—కర్ణిక = కర్ణభూషణము.

(3) జాతివిహీనభావము = ఆభిజాత్యరాహిత్యము అనగా మంచిజాతివారు కాక పోవుట. మాలతీకుసుమరాహిత్యము. (జాతిశ్రందసిమాలత్యాం సామాన్య జన్మగోత్ర యోరితికోశః.)

(4) మారాగము = శత్రువులరాక — మోహనాద్గము (మారౌ మన్తకళాత్రవౌ.)

(5) మూర్ఛాధిగము = మూర్ఛనొందుట = మైమరచుట.

క॥ క్షీణితుడువృషోత్సర్గము । సతతముపితృ కార్యవిధులశరభేదంచా ।

తతదధిబాంధములనమం । చితముగఁదగుఁగానితారసిలవన్యములక॥

౨౦౫.

టీప్పణము.

వృషోత్సర్గము = ధర్మముని—వృషభమును విడుచుట శరభేదము = అపరాధులను శరములచే భేదించుట—పెరుగుచిలుకుట—శరమనఁగా మీఁగడ (శరోదధ్యాద్యగ్రసారై బాణేకాండై తృణాంతరై—నానా.)

కృంతనము=భేదనము—తాలపతాదులతో దశనాదులను నిన్తించువృత్తి విశేషము.

క॥ అలకమలాకరములని । శృలముగ నెలకొనియెఁగోశసంకోచంబుల్ ।

కలతానంగవికారము । లలరెటారహిణులయందునాదయనచటక॥

౨౦౬.

టీప్పణము.

కోశసంకోచము=బాక్కుసము—అనగా—ధనరాశితిగ్గుట—మొగ్గులయొక్క సంకోచము—అనగా మొగ్గులు ముడుచుకొనియుండుట.—అనంగ వికారము = అంగహీనవికారము—కోహవికారము.

క॥ భరితాధరరాగంబులు । పరిజనములఁజెందకపుడుభాములఁజెందక॥

స్ఫురితచలరాగసంగతి । వరవిటులనృపదలిగీతవైబరినిలచెక॥

౨౦౭.

టీప్పణము.

అధరరాగము = హీనరాగము—ఓషరక్తిము. చలరాగము = ఖలానురాగము = చెడుప్రేమ = నిలకడలేనిప్రేమ. (ఖలచంచలయోశ్చలః—నానా)—రాగచలనము.

క॥ ఇలవర్ణగ్రధనంబుల । లలి నెలకొనినలిచెశృంఖలాబంధంబుల్ ।

సలితరతికలహంబుల । బొలిచెకోరశనాదిబంధములునిశ్చలతల్ ॥

౨౦౮.

టిప్పణము.

శృంఖలాబంధము = సంకెళ్లతో కట్టివేయుట—అక్షరరచనా విశేషము. వర్ణగ్రధనము = అక్షరములను నిలుపునియము—రశనాబంధము = త్రాటిచే కట్టివేయుట—నాలుకను కట్టివేయుట—రసనా = నాలుక (శసలకథేదము.)

గీ॥ ఘనతరోత్పేక్షలలనలంకారలితతిఁ । బాదుకొనియెద్దిబాఘాతపటిమసురితి ।

తిలదిరిమయ్యెమఱిదృఢతలనిలిచె । భంగురత్వంబునరిరాగపటలి నెపుడు॥

౨౦౯.

టిప్పణము.

ఉత్పేక్ష = కావ్యాలంకారము—దీర్ఘపర్శనము. ద్విబాఘాతము = పండ్లుదులియఁగొట్టుట—దంతక్షతము. భంగురత్వము = కౌటల్యము—శృంగారచేష్టా విశేషము.

సీ॥ ఆభోగభోగభాగ్యాభీష్టసంపూర్తినారాజుసురరాజుననుకరించు ।

లోకలోకాలోక లోకముత్కరిమూర్తినారాజునలరాజునతిశయించు ।

శ్లాఘ్యైర్దృష్టైర్దృఢసంపత్తుపిన్నూర్తినారాజుగిరిరాజునధికరించు ।

శుభౌభౌభౌభౌమాదభౌభౌభౌత్రిన్తనారాజునలరాజుననుకరించు ।

గీ॥ నతఁడురిపురాడఖరవగర్వాపహరణ । గుణరణాగృతభేరికాఘోరభూరి ।

ఘంఘణంఘంఘణఘంఘణంబరప్ర । పూరితాఖిలదిగ్భాసభోవ్రజుండు॥

౨౧౦.

టిప్పణము.

లోక = భువనము—జనము—సమాహము. ఆలోక = చూపులు.

క॥ ఆరాజమహిషియగుమహి । శారత్నమునర్వమంగళాసన్నిభయా ।

భూరితరచంద్రరేఖా । ధారయూనుకుమారయును నుదాతనగుటల్ ॥

౨౧౧.

టిప్పణము.

మహిళా = స్త్రీ; సర్వమంగళ = పార్వతి; చంద్రరేఖ = చాలచంద్రుడు—
శిరోభూషణ విశేషము (అర్చచంద్రులు) సుకుమార = కుమారస్వామి కొడుకాగలది—
సౌకుమార్యము.

క॥ నవమాలికోజ్జ్వలయునభి । నవసురుచిరచిత్రకాననయునైయామా ।

నవతీమణివనరాజన । మవిబౌయతిసలగునుదుసమంచితగరము ॥

౨౧౨.

టిప్పణము.

నవమాలిక = నూతనమాల - విరజాజుచ్చెట్టు—చిత్రకానన = విచిత్రములగు పనములు
గలది—తిలకముగలముఖము.

గీ॥ అలయనంగవతీనామజలగుహక్షిమధ్యకోపాంతవయసునమంజులాభి ।

రూప్యరేఖావిలాసనిరూఢమైన । కన్యనతిమాన్యసౌజన్యధన్యంగనియె॥

౨౧౩.

ఉ॥ వాసవదత్తనాంగధరవర్ధిలునాసుకుమారిసత్కళా ।

వాసమహంగసౌష్ఠనమవారణనాత్మసదాపలోకమో ।

ల్లాసిసహస్రనేత్రమయిలాలితదివ్యపులోమజాసము ।

దృష్టితరూపరేఖగతిభాసిలులోకవికోహనంబుగకె ॥

౨౧౪.

టిప్పణము.

సహస్రనేత్రము = అనేక నేత్రములుగలది ఇంద్రునిగలది. పులోమజ = శచి.

క॥ హీరనిభమధ్యనిర్మల । హీరవిభావిభవభాగహీనరదమహా ।

హీరసమనీలవేణిమ । హీరమణీయోరుకటిమహి౯సతిదలఁపె ॥

౨౧౫.

టిప్పణము.

హీర = సింహము—వజ్రము—సర్పము. (హీరస్సింహోహివశ్రేణు—నానా)

౪॥ హరిసమరమణీయానన । హరిరుచిరవచోవిలాసహరినిభవేణికా
హరిమధ్యహరితనుద్యుతి । హరిహరియారమణిహాగడనలవియె మొందుకొ॥ ౨౧౬.

టిప్పణము.

హరి = చంద్రుడు—చిలుక—సర్పము—సింహము—బంగారుచాయ.

(యమనిలేంద్రచంద్రార్కవిష్ణుసింహేశువాజిభు । శుకాహికపిథేకేభుహరిర్నాక
పిత్రేభు—నానా)

గీ॥ మాలతీరుచిరంబులామాలతీమ । తల్లిదరహాసతనుగుచితల్లజములు ।
పద్మినీరుచిరంబులాపద్మినీమ । తల్లివరయానభుననాభితల్లజములు॥ ౨౧౭.

టిప్పణము.

మాలతి = వెన్నెల—బాజిపూవు, మాలతీమతల్లి = స్త్రీశ్రేష్ఠము (మాలతియనగా
బ్రాహ్మస్త్రీ) పద్మిని = ఆడయేనుగ—సరస్సు—పద్మినిబాతిస్త్రీ.

గీ॥ కలితఘనసారసచ్ఛాయనలరుగలికి । కచకరాననహాసవికాసచేభి ।
విదితసారంగమదహాదివిభోమంబు । కైలదితనుయానచితురదృగ్విలననంబు॥ ౨౧౮.

టిప్పణము.

ఘన = మేఘము ; సారస = కమలము, (చంద్రుడు)—ఘనసార = పచ్చకర్పూ
రము—సారంగమద = కస్తూరి ; సారంగ = ఏనుగు—భృంగము—జింక.

౪॥ మధురాధరనిర్జితమగు । సుధవదలకవాదియగుచుసారిది శిదిరితా ।
నధమమగుచువపుభుకటి । నధరీకృతమగుచునిలచెనచలత్వమునకొ॥ ౨౧౯.

టిప్పణము.

నుధ = అమృతము ; వాది = వాదముకలది = ద్వేషి—వకారమాదియందుగలది = వనుధ.

౪॥ నీరజపల్లవములురమ | తీరమణీయాంఘ్రియచిత్పణీకృతనిజశో |

భారాజనడఁగెవిముఖా | కారరశోలవమహావికారస్థితులన్ ॥ ౨౨౦.

టిప్పణము.

విముఖ = ఓడిన--ముఖవర్ణహితమైన ;

తా॥ నీరజపల్లవములు పాదములతోడి రశోలవములు—అనగా—దుష్టు--అయిన వనుట—నీరజపల్లవములకు ముఖవర్ణములు లోపించుగా రజము—లవము—నిలుచును.

౫॥ కేసరమాకోమలితను | వాసనకెనగాకముఖవివర్ణత్వమునన్ |

వాసీచెడిహస్తజితమై | రోసెవడిఁదిరియధరదుచితనుఁగలువన్ ॥ ౨౨౧.

టిప్పణము.

కేసరము = చంపకము ; ముఖవివర్ణత్వము = ముఖవైవర్ణ్యము—అదివర్ణహీనము. సరము = పుష్పమాల ; తిరిగి = వెనుకతిరిగి = అనగా రసరూపమై యనుట—రసము = అమృతము.

౬॥ గంధనాగమజ్జగంధియానమునని | గంధగుగురురోమరాజిందొడర |

మొనసిజనితహస్తముఖవర్ణతాప్తిను | రోజగరిమతోడిదోసినిలిచెన్ ॥ ౨౨౨.

టిప్పణము.

గంధనాగము = మదగజము ; నిగంధము = గర్వభంగముకలది—గంధమునువర్ణములు లేనిది = నాగము = పాము. హస్తముఖవర్ణము = కొంచమైన ముఖచ్ఛాయ--దీర్ఘరహితమైన మొనటియత్తరముకలది = నగము = పర్వతము.

౭॥ ఘనపారముచిలునగవున | కెనయకనిస్సారమగుచునింతికచభరం |

బురకొడ్డినగమగుచునీ | సునమశ్శస్త్రిలిభజించొప్పడఁగెడుదన్ ॥ ౨౨౩.

టీప్పణము.

ఘనసారము = పచ్చకర్పూరము. నిస్సారము = సారహీనము—సార—అనునక్షర రాహిత్యము — ఘనసారశబ్దమందు — సారవర్ణములు లోపించగా ఘనమునిలిచినది—ఘనము = మేఘము ; సగమగుచు = చింతచేత్రీణించి యనుట—ఘనము సగముకాగా—న—యను నక్షరము నిలిచినది—న = శూన్యము, మధ్యస్థితి = క'నుయొక్కస్థితి—సాధారణస్థితి.

క॥ కనకముమందారమును । వనజాననదేహికాంతివాసనలసమం ।

బెసయమికివగచిఘనతరు । లను నాఖ్యకుఁదొలఁగెఁగడునపార్థస్ఫురణ॥ ౨౨౪.

టీప్పణము.

కనకము = సంపెఁగ—ఈ మైత్తి. మందారము = పారిజాతము—జిల్లేడు—ఘనతరులు = గొప్పవారు—గొప్పవృక్షములు.

తా॥ కనకమందారము లాస్త్రయొక్క దేహికాంతి వాసనలకు సమానములుగాక మిగుల సపార్థస్ఫురణచేతఁ గొప్పవృక్షములలోఁ జేరికీ క్రిమముగ ముమైత్తిచెట్టునకును—జిల్లేడుచెట్టునకును నాముములై నిలిచెననుట.

క॥ ఇలమాల్యవత్సుకేశో । జ్వలయగునాబాలబహువిశంకటరక్షిః ।

కులవైభవంబుగతిదా । సలరుచుజననేత్రభర్వమైవిలసిల్లు॥ ౨౨౫.

టీప్పణము.

మాల్యవత్సుకేశోజ్వల = పుష్పమాలికలచేనొప్ప మంచివంట్రుకలుగలది—మాల్యవంతుఁడు—ను కేశుఁడు—అను రాక్షసులచే నొప్పనది—రక్షకుల = రాక్షసవంశము.

ఉ॥ మేరుమహామహీంద్రఘన మేఘభౌతి సుజాతరూపిణి ।

భారమణీయయుక్త విమలభాస్వరశారద రాత్రిభౌతివి ।

స్తారితతారకాభిరుచిసాంద్రయుసర్వరిషద్విభౌతివి ।

స్తారకుదిద్విజప్రవరపంక్తియై నైయలబాలపొల్వగుక॥

టిప్పణము.

మజాతరూప = మంచిబంగారు—మంచి పొందర్యము. తారకా = నక్షత్రములు—
కశుగ్రుద్లు—పరిపత్ = సభ; శుచిద్విజప్రవరపక్షి—పవిత్రులగు బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులసమా-
హము—తెల్లని మంచినంతములవరుస.

క॥ బాలికయావనమునతి । లాలితగలినొప్పెజనితలావ్యారుచి।

వ్యాలీఢయగుచువీచీ । జాలశాలాంబురాశిసన్నిధయనగ్గ్ ॥ ౨౨౭.

టిప్పణము.

లావణ్యము - లవణభావము—సౌందర్యము. వ్యాలీఢ = కూడినది.

క॥ వరసుమనోహరయైసుం । దరిమందసమీరణంబనందగమతీయుగ్ ।

దరుణి సదాకల్పకర్దు । సురుచిరనందనమునాగేశోభిల్లగడుగ్ ॥ ౨౨౮.

టిప్పణము.

సుమనోహర = పుష్పములనుహరించునది—మంచిమనోహర. సదా కల్పక = నర్వదా
కల్పవృక్షములతో; కూడినది—మంచిభూషణములు గలది. ఆకల్పకము = భూషణము.

క॥ భరితవయఃపరిణామ । స్ఫురణంబునదరుణిధరణిశోభిల్లియుదా।

పరిణయపరాజ్ఞుభిత్వము । బారసెగ్ బరమాద్యుతాభిభూయిష్కగ్ ॥ ౨౨౯.

టిప్పణము.

వయఃపరిణామస్ఫురణము = యౌవనపరిపాకము. పరిణయపరాజ్ఞుభిత్వము = వివాహ
వాంఛలేమి.

క॥ ఎంతయువితగనపుడలి । కాంతముగవసంభవులైకాంతాభింతా।

వంతరికరణచూరి । కాంభమురలిస్ఫుభిత్వముతనకాంతమునగుదుగ్ ॥ ౨౩౦.

టిప్పణము.

కాంతముగ = మనోహరముగ. రతి = ఆసక్తి — సురతము. రతి కాంత = మత్తగుడు.
సుతనుకాంతము = స్త్రీపురుషులు గలది.

క॥ నవవల్లవములుదగెమా । ధవవనలక్ష్మీవివాహధామాగతసో ।

త్సవఖగరవభాషాపా । టవకుటజటిచలులపటుజటాపటలమన॥

౨౩౧.

టిప్పణము.

సోత్సవ = సంతోషయొక్కలయిన, కుటజటి = వృక్షములను జడదారులు.
(ఆనోకహఃకుటస్నానః ఫలాశీద్రుద్రుమాగమః. ఆమరము.)

ఉ॥ కోరకరాజిరాజిలెనకుంతపి కానక నాదనూచితో ।

దారవిహారపాంథజనతాప్రవిదారకమరజైత్రయా ।

త్రారచితాభిర్ఘాంకరణరాగయుతాగలతాంగనాపరీ ।

వారకరాగ్రాదీప సమవాయువిభాయతినర్భుతంబుగా॥

౨౩౨.

టిప్పణము.

కోరిక = మొగ్గులు ; రాజి - సమూహము ; అకుంత = లెక్కవకాని ; ఆనక = భేరి ; పాంథ = విరహి ; జనతా = జనసమూహము. జైత్రయాత్ర = యుద్ధయాత్ర = దాడి ; సమవాయు = సమూహము.

సీ॥ (1) సుమనూవరశివాభిశోభితంబుకు బేరవరుణశ్వసనశక్రవసుయుతంబు ।

(2) మహితసుపర్ణను న్నధఃసమాకలితంబుజీవతరణిచంద్రసేవితంబు ।

(3) గాలవశాండిల్యకాశికసహితంబుసంభ్రమద్విజరాజిసంకులంబు ।

(4) హైమవతీశారదాగమోపేతంబురంభోరుగణీశాచిరాజితంబు ।

గీ॥ (5) విపులఘంటారవాధికవిద్రవంబు । కుసుమఫలచందనామోదగుంభితంబు ।

దనరేనభినవమాధవవనరమాస । మానవనమానితోద్వారామంటంబు॥

౨౩౩.

టీప్పణము.

(1) సుమనోవర = బ్రహ్మ-మంచిపుష్పములుగల. శివ = ఈశ్వరుడు—శివా = ఉసిరికచెట్టు—జమ్మి చెట్టు. (శివాభివేదామలకీభవానీ హారితకీసత్తఫలాశృగాలః నానా.) కుచేర = కుచేరుడు—నందిపుత్రము. వరుణ = వరుణుడు—ఉలిమిరిచెట్టు. శ్వసన = వాయువు—మంగచెట్టు. శక్ర = ఇంద్రుడు—కొడిసెచెట్టు. వసు = అష్టవసువులు—జిల్లేడు—ఒకపుష్పము.

(2) సువర్ణ = గరుత్మంతుడు—రేలచెట్టు. మన్తథ = మన్తథుడు—వెలగచెట్టు. జీవ = బృహస్పతి—పాలతీగె. తరణి = సూర్యుడు—చాగచెట్టు. చంద్ర = చంద్రుడు—కంపిలపుణెట్టు.

(3) గాలవ = గాలవముని—లొడ్డుగచెట్టు. శాండిల్య = శాండిల్యముని—మా రేడు చెట్టు. కాశిక = కాశికముని—గుగ్గిలపుణెట్టు. ద్విజరాజి = బ్రాహ్మణసమూహము—పక్షిసమూహము.

(4) హైమవతి = పార్వతి—తెల్లవన—ఉసిరిక. శారద = సరస్వతి—ఏడాకులరటి. ఆగమ = రాక—వృక్షము. కాంత = సుందరులగు—ప్రేమణపుణెట్టు. రంభా = రంభయనునచ్చర—అరటిచెట్టు. గణికా = వారస్త్రీ—అడవిమొల్ల.

(5) ఘంటారవ = ఘంటానాదము—గిలకచెట్టు. మాధవ = విష్ణువు—వనంతుడు.

శా|| ఏ మేమాధవియే మేమాలిమరే మేయే మేవాసంతియం|

చామోదించిపరస్పరంబుగలకంతాకుంతనాదంబులం|

ప్రేమంజీరిలతోతనుప్రతీతి సంప్రీతాశి గానక్రియా|

సానుగ్రింజెలరే గెకా సుమరజోజాలంబుబైజల్లుదుక||

౨౩౪.

టీప్పణము.

మాధవీ = మాధవియను స్త్రీ—పువ్వుల కుగువిందలత—మాలితి=మాలితియను స్త్రీ—జూజితీగె—వాసంతి = వాసంతియను స్త్రీ—అడవిమొల్ల. (వాసంతీ మాధవీ యూర్ధ్వోపాటలాయాం క్రమేకే) నానా. ఆమోదించి—సంతోషించి—వాసింది. లతాతనుప్రతీతి = లతాంకుల నమూనాము—లతలయొక్క గొప్పనముదాయము—అలి = తుమైద—అలి = చెలికత్తె.

చ॥ సలలితరీతిమాధవుడసారపలాశవివాశకృత్తహా!

బలుడును బాలితాతనునుపర్వలసత్సుమనోవిరాజియున్

ఫలితమనోరథప్రమదభాషితమంజులవాద్విజాలిసం

కులుడును నైఘటించెదరకున్సుభమవ్వనలక్ష్మీసంగతిన్

౨౩౬.

టిప్పణము.

మాధవుడు = విష్ణువు—వసంతుడు—అసార=బలహీనులయిన—ఎండిన, పలాశ = రాక్షసులు—ఆకులు. (ప్రతేపలాశంహరితే రాక్షసేకింకుకేపుమాన్, నానా.) మానోబలుడు = విశేషబలవంతుడు—బాయువు, అతను = మత్తధుడు—అధికమైన. సుపర్ణ=గరుడుడు—మంచియాకులు. సుమనః = దేవతులు—పుష్పములు ద్విజ = బ్రాహ్మణులు—పక్షులు.

చ॥ సలలితనూతనార్తవలసద్రుచియావనరేఖబొల్పుగొ

వ్వులనలరించెబల్లవసమాజములామనినంచుమించునా

సలలితనూతనార్తవలసద్రుచియావనరేఖబొల్పుగొ

వ్వులనలరించెబల్లవసమాజములామనిజిత్రవైఖరిన్

౨౩౭.

టిప్పణము.

నూతనార్తవ = కొత్త సమర్తసంబంధమగు—నూతనపుష్పములు (ఆర్తవంస్త్రీరజః పుష్పమృతుసంబంధినిప్రేమ) నానా—లసద్రుచి యావనరేఖ = ప్రకాశించుకాంతిగల తార్యవైఖరి—ప్రకాశించుకాంతిగల వనరేఖ. కొమ్మలు = స్త్రీలు—కాళిలు. పల్లవ= చిగురు—విటులు.

ఉ॥ మాలతియోర్తశశ్వదసమాసనముక్కలికాప్రవాళయుం

లాలితచిత్రప్రసమలంకృతయున్విలసద్విలాలభృం

గాలియునైతదీయనికటాంచితకాంతదృఢానుపంగము

ద్యేలతఃగాంచిమించెవనపీఠిమధుజ్జ్వలలీలగ్రాలుయన్

౨౩౮.

టిప్పణము.

మాలి = యావన స్త్రీ) — జాజితీగ — రాగ = అను రాగము — రక్తము. ఉత్కలికా = శంకానూయాది సంచారీభావములు — మొగ్గలు — ప్రవాళ = నిడుద వెంట్రుకలు — చిగురు — “నాలకచే శ్యాదిపుచ్చె హీజేరేకు సపుంసకం — నానా.” చిత్రపత్ర = చిత్రితమకరికాది పత్రములు — విచిత్రములగు నాకులు. భృంగ = ముంగురులు — తుపైదలు. “భృంగస్త్యశిని ధూమ్యా టెషిగ్గేభృంగంతు తుంతలే” నానా — కాంత = ప్రియుడు — తియ్యనూమిడిచెట్టు. అశ్రుశ్చూతశ్రావశైల కాంతంపిండవలశ్చనః. అభిదానరత్నమాల. ప్రేంకణపుండ్రేట్టు — (కాంతంచరాస్త్రీతుయోషి త్వి)యంగావుపలేపినా. నానాస్థరత్నమాల. మధు = మద్యము — లేనె.

క॥ ఇలనెల్లెడమధునంగతి । నలరనిఘనతరులుగలుగుటరిదినిముకా ।

వలసతిము క్తమునివ్రజ । మలఘుతపోవర్ధనా ప్తివలరుకతమునక॥ ౨౩౯.

టిప్పణము.

మధునంగతి = మద్యసహవాసము = మద్యపానము — వసంతయోగము. ఘనతరులు = గొప్పవారు — గొప్పవృక్షములు. అతిముక్త = మిగులముక్తులగు — పువ్వులగురు విండ. ముని = యతులు — పృథ్విశేషము. (మునిశ్చర్ధద్రుమన్నిఘ) నానా. తపోవర్ధనా ప్తి = గ్రీష్మకాలాధిక్యప్రాప్తి — తపస్సయొక్కతీగతిచే. (ఉష్ణఊష్ణగమస్తపః) అమరము. అలరు = సంఘోషించు — పుష్పించు.

క॥ లోలరసాలోజ్జ్వలనుమ । మూలనిలీనాళితతివిమోహకమారా ।

భీలశరపుంఖలిభికవి । శాలాక్షరపంక్తియనువిచారమునెఱపెక॥ ౨౪౦.

క॥ వృంతవినిగ్గతవికచల । తాంతాంతద్వివరగుంజదళికింజితమ ।

త్యంతమునుగంతుధాటి । సంతతశంఖారవంబునమతసహించెక॥ ౨౪౧.

చ॥ అరయవధూజనాభినవయావకవంకకృతాయజాంకనూ।

పురణితాతిమార్దవవిభూషితపాదవయోజయోగభా।

క్కురుచిరపల్లవప్రసవశోభితరాగమశోక మొప్పెనా।

వరతరుణీవిమోహపరివర్తితరాగముఁబూనుకైవడిక॥

౨౪౨.

టిప్పణము.

యావక = లఘుక, వంక = ఋగుద. రణిత = మ్రోయుచున్న, అశోకము = మోదుగుచెట్టు.

శా॥ ఈషన్నూత్నవికాసభాసివకుళాహీనప్రసూనాతిసం।

త్రోవాపాదక సారభోత్తమముస్వాదుప్రక్రియన్తిచెనె।

ద్వోవాభూషితవక్త్రసంభరితమాధుర్యోల్లసత్సీధుగం।

డూషప్రాప్తినముల్లసత్పరిమళాటోపభృమాపాదియై॥

౨౪౩.

టిప్పణము.

వకుళ = పొగడ చెట్టు. స్వాదు = ఇంపైన. సీధు = మద్యము. గంహూష = పుక్కిలి.

శా॥ ఊరణిరహించె నెంతయునుగుంజదమందమిళిందబంగురం।

క్రశేణివినీలకాంతిపరిదిన్వితదివ్యధగభగన్తహా।

శోణవిఖాంచితంబగునశోకగుళుద్యముమన్తాధని।

ర్వాణవితానురూపపరివర్తితసర్వజనానుతాపమై.

౨౪౪.

టిప్పణము.

గుళుచ్చము = పుష్పగుచ్చము. అర్చనిర్వాణ = సగముకాలిన. చిత = కాష్టము.

శా॥ రాజితేనాసవార్ధవిచరన్తధుపాశ్రితపుల్లమల్లికా।

రాజవసంతసంక్రమణరాజితసవ్యలతాంగనావరి।

భ్రాజిమహేంద్రసీలయుతభవ్యసితాశితకాంతిసంపదమ్ |

త్రైజితతారహారవరదివ్యకళాయతినద్యుతంబుగాఁ ||

౨౪౫.

టిప్పణము.

ఆసవ = తేనె, తారహార = ముత్యైపుసరము.

చ॥ విరహిజనప్రభంజకుడువీరుడుమారుడుశూరితస్వరో |

త్కూరములుసానవెట్టనధికంబుగడంబుననెత్తుపాంధభీ |

కరఖరశాణచక్రములకై వడిజూడఁగనొప్పెనాగఁజే |

సరవికచప్రసూనములుసారసిమీరవిలోలముల్వనికొ ||

౨౪౬.

క॥ మహివిరహిహృదయమత్స్య | గ్రహహోత్సుకమస్త్యధ్రువకల్పితబహుదు |

స్వహపాలావలులోయన | మహితములగుపాటలీసుమంబులువెలసెకొ ||

౨౪౭.

టిప్పణము.

పాలావలి = మత్స్యముల బట్టుటకు నిర్మింపఁబడిన సాధనవిశేషము. (కొడమె.)

ప॥ మతీయు నవ్వసంతసమయంబు. (1) విజృంభమాణసహకారకోరక నిమరుంబనిపతిత మధుకరమాలామదకలరఘంకారహుంకారజనిత పధికజ్వరంబును. (2) కోమలమలయు మారుతోద్ధూతి చూతప్రసవరసాస్వాదకషాయ కంఠకలకంఠ కుహకుహారావభరిత సకలదిజ్జుఖంబును. (3) వికచకమలమండనిలీయమాన మత్తకలహంకసకులకోలాహల ముఖరితసరోవరనివహంబును. (4) పరభృతఖరఁగ్రోటిపాటితపాటలీకుట్టలపటలవివర వినిర్గతమధుధారాసారశీకరనికరసమారబ్ధ పక్షిణసమీరణమారవారణ వ్రణితపధిక వధూ హృదయంబును. (5) దుష్కులుని భౌతిజాతిహీనంబును. (6) రావణునిపోల్కి నాపీతిలోహితపలాశశతసంసేవ్యమానంబును. (7) రాజచంద్రునిమహిమసమృద్ధకువలయంబును. (8) వాస్తవికునివలె వర్ధితసుఖానంబును. (9) సత్కవికావ్యప్రబంధంబు క్రియననవబద్ధతుహినంబును. (10) సత్కుసుమని మాట్కిదోషానుబంధరహితంబును. (11) కైవర్తనిచాటున బద్ధరాజీమ్రొత్పల జాలంబును. (12) సమృద్ధకా సారసార్ధంబు లాగున నానందితమరువకంబును. (13) దేవేంద్రుని విధంబున నింద్రా

జీరుచిరంబును. (14) మహీధరుని పాలుపున నధరీకృతదమనకంబును. (15) పిదగ్గ ప్రభావంబున నాహ్లానసుభగంబును నైయ్యువ్వ నక్కాలంబునఁ (16) గందర్వ కేళీలం పటలాటీలలాటతటలాటితాలకధమ్మిల్ల భారకుసుమపరిమళ సమృద్ధమధురిమగుణంబును. (17) కామకలకలా పనిపూకణ్ణాటక సుందరీసుందర స్తనకలశ యుగళఘృణాఘా శీపటలపరిమళామోదధరితంబును. (18) రణరణకరసితాపరాంతకాంతాకుంతలొల్ల నితనంక్రాంతపరిమళమిళితాళిమాలామధురఝంకార ముఖరితనభస్మలంబును. (19) నవయావనోన్మత కేరళీకపాలపాలాళిపత్రాళిపరిచయ చతురంబును. (20) చతుష్పక్తికళా విదగ్ధముగ్ధ ముఖరమాళపీనితంబబింబంబంబాహన సుభగంబును. (21) కురతపరిశ్రమ పరవశాంధ్రపురంధ్రసీరంధ్రసీనవయోధరభారనిదాఘజలకణనికరశిశిరంబును నగు మల యచూరుతంబు నర్పజనాహ్లాదకరంబుగ పీచుచుండె నవ్వడు.

టిప్పణము.

- (1) నిపతిత=వ్రాలిన; కల=అవ్యక్తముగు; పథిక=విరహి.
- (2) ఆస్వాద=త్రాగుట; కషాయ=ఁగరుగల.
- (3) పండ=సమూహము, నిలీయమాన=వ్రాలుచున్న.
- (4) పరభృత=కోవెల, బ్రహ్మ=ముక్కు, పాటిత=చీల్చబడిన, పాటలి=కలిగొట్టుచెట్టు సమారంభ=చర్చిత, వణిత=గాయముచేయబడిన.
- (5) జాతిహీనము=కులహీనము—చూలతీకుసుములులేనిది.
- (6) ఆపీత=విశేషించి త్రాగబడిన, లోహిత=రక్తముగల. పలాశ=రాక్షసులు. ఆపీత= ఈషత్వింశతిలోహిత వర్ణముగల, పలాశ=మోదుగుచెట్టు.
- (7) కువలయ=భూమండలము—నీలోత్పలము.
- (8) వాస్తవికుడు=వాస్తవిత్వాగవరుడు, (వాస్తవ=గృహము)—వర్ణితసుఖాశము = వృద్ధిచేయబడిన సుఖమందలి యాశగలది—ఖ=అకాశము—ఆశా=దిక్కులుగలది.
- (9) అనవబధ=విడువబడిన—తుహినము=అప్రయుక్త ప్రయోగములుగలది.
- (10) దోష = పాపములయొక్క—అనుబంధము సంబంధము—దోషా = రాత్రుల యొక్క—అనుబంధం=వైధ్యుని.
- (11) కైవర్తడు=చేపలబట్టుబెస్తవాడు—జాలికుడు, రాజీవ=మత్స్యవిశేషము— కమలము—ఉత్పల = మత్స్య విశేషము—కలువ — (రాజీవమజ్జేరాజీవో మృగేమత్స్యే— నానా.) (ఉత్పలశృకులశ్లాలో రాజీవో మద్గర స్తిమిః—కోశము.)

(12) సమృద్ధి = ప్రపృద్ధము — కాసార = సరస్సు — సార్థం = సమూహము — మరువక = మరువము — మరు = నీళ్లులేని పడేశములయందలి — ఒకము = కొంగలుగలది (నబలకభేదము)

(13) ఇంద్రాణి = శచి — రుచిర = కామరము, — వావిలిచెట్టు — రుచిర = మనోజ్ఞము. ఇంద్రాణి స్వాత్మిందువారే పౌలోమీరలిబంధయోః — నానా.

(14) ఆధరీకృత = ఆరాచబడిన — దమకము — శత్రువులుగలది — దననముగలది.

(15) పింగ = శృంగారి — అన్ఘన = హస్తయుక్తడు — అన్ఘనవృక్షవిశేషము — సుభగ = సుందరము.

(16) లంపట = లాలన = ఆయానపడినది — లలిత = చెదరిన — వ్రాలిన — ధమ్మిల్ల = కొప్పు — సమృద్ధి = వృద్ధి చెందిన.

(17) కామకళా = కామశాస్త్రంబు — కలాప = సమూహము, ఘనృణ = కుంకుమపువ్వు.

(18) రణరణక = ఉత్కృత = మిగులననుట, రసిత = గ్ధవిచేయు — అపరాంత = పశ్చిమది గంతము — సౌక్రాంత = కూడిన — ముబరిత = మ్రోయుచున్న.

(19) పత్రాశీ = మకరికాపత్ర సమూహము.

(20) సంవాహన = సంమృద్ధనం = పినుకుట.

(21) నీరంధ = దట్టమును — నిరాఘజల = స్వేదకము — శిశిర = చల్లని.

సీ॥ సారశీతలవారిపూరకాసారోర్మివారశీకరభాక్సమీరమగుచు।

నానతాగలతావితానసంపుల్లప్రసూనకామోదనిదానమగుచు।

రామణీ మకగృహారామరామాశ్శ్యవిరామగానరవాభిరామమగుచు।

నాతతసౌఖ్యప్రభూతసంతతముదాన్వితభూతలజనవ్రాతమగుచు।

గీ॥ దోచెగుసుమరజోధూలిధూసరంబు । బహుళకలకంతకలకంభాసురంబు।

వాననావాసకేసరకేసరంబు । మీసరంబగుమధుమాపవాసరంబు॥

— ౨౪౮.

టిప్పణము.

కేసర = పొగడచెట్టు — మరపొన్న — చెట్టు — ధూసరము = బూడిదెవర్ణముగల —
వాననావాస = పరిమళస్థానములగు.

క॥ ఆయోజవిభుడునభీనము । దాయమువినుపింపనిజనుతాహృదయాభి।

ప్రాచుంబుఁదెలిసియొకసదు । పాచుముఁజింతించెభిన్నభావుండగుచు॥ — ౨౪౯.

- క॥ ధరణీగలరాకుమారుల । మరుచిరరూపముల నెల్ల నుందరియొకచోఁ
బరికింపబారయుబహుని । ర్భరమోహోత్సాహవివశభావముమదికిఁ॥ ౨౫౦.
- క॥ తరుణియపుడొకనివలచిన । వరపరిణయవాంఛనుదినవారణబొడముఁ॥
గరమిదియకార్యమనితా । ధరనెల్లడలఁస్వయంవరముచాటింపఁ॥ ౨౫౧.
- సీ॥ లాటగాంధారకర్ణాటసౌరాష్ట్రపరాటనాటాంధ్రాధిరాజవరులు।
వంగకాశ్మీరకళింగకోసలకేరళాంగబంగాళధరాధిపతులు।
చోళమాళవమళయాళపాంచాలనేపాళగౌళావనీపాలమణులు।
వత్ససాల్యానంతికుత్సబర్బరసింధుమత్స్యతురుష్కాభిమానధరులు।
- గీ॥ భోజఘోర్జరకుమరు కాంభోజవిభులు । కొంకణోత్పలమెంకణక్షోణివరులు।
బహుళరథవంతితురగసద్భటులుగొలువ । వచ్చిరిచటికివేవేగనిచ్చనలరి॥ ౨౫౨.
- సీ॥ గంభీరరుచిసముజ్జ్వంభితమణిశాతకుంభకుంభస్తంభసంభృతంబు।
చీనచీనాంబరశ్రేణికామలికాకాండవితానాభిమండితంబు।
ఘనసారమృగనాభికాసాంకవామోఘఘమఘమాయితగంధగుంభితంబు।
కామనీయతరలాస్యకామినీగాయినీరమ్యవీణాగానరంజితంబు।
- గీ॥ బహుళయంత్రవిచిత్రాలిబంధురంబు । రత్నపాంచాలికారాజరాజితంబు।
సకలరాజాధిరాజాళిసంకులంబు । నగుస్వయంవరమంటపమలరెనపుడు॥ ౨౫౩.

టీప్పణము.

శాతకుంభ = బంగారు, చీనచీనాంబర = చీనా కొచ్చింపైనా దేశములబట్టలు;
వితాన = మేరుకట్టు, సాంకవ = పునుగు, లాస్యకామినీ = నట్టువస్త్రీలు, గాయినీ =
సంగీతముపాడుస్త్రీలు, పాంచాలికా = బొమ్మలు.

- క॥ పరికలితనందిఘోష । స్ఫురితందైరాజసభవసుంధరబహుని।
ర్భరపార్థసమరధారుణి । కరణింగననోష్పనపుడుకడుచిత్రగతిఁ॥ ౨౫౪.

టీప్పణము.

నందిఘోష = అర్జునునిరథము. పందిజనులధ్వని (నందిమాగధవంశజ్ఞి పందిమంగళ
పాతకాః॥ (కోశము.)

క॥ ఆరాజసభారంగము । భూరిసురాజోపహారభూషితమగుటకొ॥

వీరస్వపాస్థానముగతి । ధారుణిసొప్పారెండ్రునుదారప్రభలకొ॥

౨౫౫.

టిప్పణము.

రాజోపహార=రాజయోగ్యములగు కానుకలు. ఉపహార=ఉపాయనము, (కానుక) సామగ్రి—ర. ల. వర్ణములకభేదమగుటచే లాజోపహారభూషితమని స్వయంవరమంటప పరమున.

క॥ బహుళవితానాజ్ఞులమై । మహితంబగుదాపసాశ్రమంబనలరెకొ॥

బహుసుమనోవిలసితమై । మహినానభతనరెన్విగ్ధమాన్యంబగుచుకొ॥

౨౫౬.

టిప్పణము.

వితాన = యజ్ఞము—(మేలుకట్టు. [ఉల్లోచము] చంద్రునా) “వితానస్తుక్రతూల్లోచా వితానంత్రిమతుచ్ఛకః” కోశము. సుమనః = కేవలము—పుష్పములు.

క॥ పరిదగ్ధదహ్యామానా । గరుమహిషాతౌదిదివ్యగంధద్రవ్యాః ।

త్కరఘాపఘామసౌరభ । భరభరితంబగుచునాసభాస్థలివెలసెకొ॥

౨౫౭.

టిప్పణము.

ఆగరు = ఘాపద్రవ్యవిశేషము. మహిషాత్ = గుగ్గిలము.

సీ॥ అంగీసదాభంగసంగీతరాగప్రభంగీతరంగాభిభాసురంబు ।

లాటీమహామోఘవీటీకలితనవ్యపాటీరవాసనాబంధురంబు ।

చోళీపుఘారోజపాళీధృతప్రసూనాళీలసత్సౌరభాంచితంబు ।

భోజీవలన్తీందాజీవవరకర్ణరాజీవమణిభాంజితంబు ।

గీ॥ మాళవీకేరళీతనుమహితమలయ । జప్రకృష్టతమామోదసంభోమంబు ।

విసరెనానభవపుడలవీరమార । వారణంబుమందసమీరణంబు॥

౨౫౮.

టిప్పణము.

ప్రభంగీ = పరిపరివిధములు, వీటి = తాంబూలము, వలత్ = సంచరించుచున్న, మిలింద=తుమ్మెద, ఆజీవ=ప్రాణప్రాయమైన, మలయజ=పచ్చకర్పూరము. మారవారణ= మన్మథగజము.

ఉ॥ అంత సభాముఖంబునమహారణవీరభటాభిరక్షిత.

ప్రాంతచరత్సభీజనకరప్రచలద్భవచామరానిలా.

త్యంతవిలాలకుంతలసమంచితయైయులరాజకన్యసం.

క్రాంతవిశేషభూషణవికాసవిభాసితిరూపచేఖతో॥

౨౫౯.

ఉ॥ మంగళవాద్యఘోషములుమండితవిప్రసధాకులాంగనా.

మంగళగీతనాదములుమానితిరాజపురోహితోక్తస.

న్యంగళమంత్రరావములుమాగధకీర్తితమానినీమహా.

భంగగుణస్తవధ్వనులుబాహుతిబెరయనయంబున॥

౨౬౦.

కా॥ చంచత్కంచనరత్నశోభితఘనస్తంభాదికంబుస్తహా.

దంచత్సున్నఫలాదికాఖిలకుభద్రప్రాజ్ఞస్వలంబున్నదా.

కించిత్సౌరభఘాపదీపవిసదాకీర్ణంబునైమించుస.

స్తంచంబంచితరీతి నెక్కినయనానందంబుఁగావించిన॥

౨౬౧.

ఉ॥ మాళవకేరళాధిపులుమత్యైశ కాంగకళింగవంగబం.

గాళతురుష్కుభూవిభులుగౌళవిదేహవిదర్భవోళనే.

పాళకురుక్షమావరులుపాండ్యపులిందవరాటలూటపాం.

చాళమహీధవుల్ సరయసంభ్రమసంభరితానురాగులై॥

౨౬౨.

సీ॥ (1) సమధికరూపానుసారప్రవృత్తులైయాభేటకాసక్తులనఁగఁబరగి.

(2) తవిలితథాగతద్వంసనోద్యుక్తులైయువనిమిమాంసకులనఁగఁబరగి.

(3) అమితమారప్రవృద్ధాశావిశాలురైశారదదినములసరణిఁబరగి.

(4) ప్రకటకార్తస్వరప్రకలితులైకడునతులితపేమామ్రదులనఁగఁబరగి.

గీ॥ (5) సారిదిద్రోణశస్త్రసూచకులైకర । మపుడుకురుకుమారులనఁగఁబరగి.

రహిసభాంతరమునరాకుమారకులెల్ల । నలరిరాక్షణముననడ్డుతముగ॥

౨౬౩.

టిప్పణము.

(1) రూప = మృగమును, అనుసార = అనుసరించిన అనగా వెంటసంటిన, ప్రవృత్తులు = ప్రచారముగలవారు. ఆఖేటక = వేట. రూప = సౌందర్యమును, అనుసార = అనుసరించిన అనుగావలచిన—ప్రవృత్తులు = ఉనికిగలవారు. (నడవడి)

(2) తథాగతి = బుద్ధదేవుని - అనగా - జౌద్ధులను ధ్వంసనోద్యుక్తులు. తథాగత ధ్వంసనోద్యుక్తులు = యెటువచ్చినవారినటు—అనగా—కార్యాకార్య—సమయాసమయముల జూడక—చంపనుద్యుక్తులు. అధవా—తమవంటి వేషములనుధరించినవచ్చినవారుగాని—తామేకార్యమునకుగానువచ్చిరో అదేకార్యముగూర్చి వచ్చినవారుగాని. తథాగతులు—రాజులు తాము తాము వాసవదత్తను స్వీకరించువలెనను వాసక్తితో నితరులను చంపనుద్యుక్తులైననుట.

(3) ఆశా = దిక్కు—వాంఛ.

(4) కార్తవ్యుర = క = కుత్సితము — ఆర్త = పీడితిమైన = స్వర = ధ్వనిచేత—ప్రకలితులు=కూడినవారు. (క=కుత్సితము - కావధమునందువలె)—బంగారు.

(5) ద్రోణ = ద్రోణాచార్యులయొక్క—శాస్త్రం = శాస్త్రసమూహము. ద్రోణ = కాకులయొక్క—శాస్త్రం = అనగా శకునశాస్త్రం—రాజులు శకునములు చూచుకొని రనుట.

క॥ మానవనాథులుపాండవ । సూనులుగతిసలరిరిసి చూడఁగ నతితా ।

నూనవిహితాక్షహృదయా । జ్ఞానిహృతిక్షములుదివ్యచక్షులునగుచు॥ ౨౬౪.

టిప్పణము.

విహిత = విశేషవిహితమైన—హితముకాని—అక్షహృదయ = జూదము—అక్ష = ఇంద్రియము—హృదయము—మనస్సు—హృతిక్షములు=అపహరింపబడిన భూమిగలవారి—పోఁగొట్టుకొనబడిన తాలిమిగలవారి—దివ్యచక్షు = అర్జునుడు—సుగంధద్రవ్యవిశేషము—పార్థాత్మజ్ఞానినోరపి—కోశము.

క॥ పరస్పరసంహరణోద్యమ । సరభ సులనదనరిరపుడుస్వబలాధివిని ।

ర్భరహృదయాలగుచుధరణీ । ధరసూనులుచూడనదృశ్యతంబుగనచట॥ ౨౬౫.

టిప్పణము.

స్వ = తమయొక్క—బల = సైన్యములందు—అర్థి = ఇచ్చగలవారు—వాసవ
దత్తకొఱకు నితరరాజులతో యుద్ధముచేయును తమతమ సైన్యములను బిలువనిచ్చించిన
వారైననుట—ను = నుందరియగు—అబలా = స్త్రీయగు వాసవదత్తయందు—అర్థి = కోరికగల.

గీ॥ భూపవగువిశ్వరూపాలోకన । జనితమగుచునిందజాలచిత్ర ।

మైనప్రత్యయముననలగుచునానభ । ధార్తరాష్ట్రులనంగదనరిరపుడు॥ ౨౬౬.

టిప్పణము.

విశ్వరూప=కృష్ణమూర్తియొక్క విశ్వరూపమును—అవలొకన=చూచుటవలన—
జనిత = కలిగిన—ఇంద్రజాల=మాముయను—చిత్రమైన=అద్భుతమైన—ప్రత్యయం=జ్ఞానం.
వి=పక్షిని—శ్వ = కుక్కను—రూప = మృగమును—అవలొకన = చూచుటవలన—జని
త=కలిగినది. ఇంద్రజాల = ఇంద్రజార = శచి (జ. ద. వర్ణములకును—ర. ల. వర్ణముల
కును నభేదము.) శకునములు జూచుటవలన గలిగినదియును—శచీదేవి స్థరించుటచే
నద్భుతమైనదియును—నగు జ్ఞానము కలవాడైననుట—స్వయంవరములయందు గలుగు కల
హములను శచీదేవి పోగొట్టుచున్నదను సంపదనము గలదు కాన కొందఱు రాజ
కుమారులు—వాసవదత్తకొఱకు యుద్ధములు గలుగునో—యేమో. అను శంకతో శకున
ములు చూచుకొని, తన్ని వారణాశ్రము శచిని స్థరించిననుట—

గీ॥ తవిలిసాంవత్సరికఫలదర్శనులును । సుశకునక్రావకులును నై సారిదిరాకు ।

మాగులరిరిపరికింపమహితభంజ । నాభులునువ్యాధసన్నిభులగుచునచట॥ ౨౬౭.

టిప్పణము.

సాంవత్సరికఫలదర్శనులు=శ్రౌతిస్మృత్యచే జెప్పబడు ఫలములను జూచువారు.
సంవత్సరసమాప్తికి పూర్వమందు కలుగబోవు ఫలములను చూపునవి— బంజన = కాటుక
పిట్టలు కాటుకపిట్టల గుమనాగమనముల నాలొకించుటచే సంవత్సరఫలము దెలియవచ్చు
నని వాడుక.—

శకునశ్రావకులు = పక్షులనువంచించుటకుగాను దీముపిట్టలను బలుకఁజేసి విను
వారు—వ్యాసులు = వేటకాండ్రు—శకునములు వినువారు.

క॥ క్షీతిభాస్వద్ధర్మనమీ । లితులై కుముదాకరములలీలసమస్త!

క్షీతివగులుబాలిచిరాసభ । నతిమోహవిలోభమాత్మనలమఁగలఁగచుక॥ ౨౬౮.

టిప్పణము.

భాస్వత్ = సూర్యుఁడు—ప్రకాశించువాఁడు.

క॥ కరమధరీకృతులయ్యును । స్థిగులై గానుతులుపరవశీకృతనిజని!

ర్భరదేహస్థితిఁడనరిరి । పరమాదృష్టతరసనిమగ్నభావములరక॥ ౨౬౯.

టిప్పణము.

అధరీకృతులు = భూమిగాఁ జేయఁబడనివారు—భూమి గాఁ జేయఁబడనివారు—
స్థిగులగుట సిద్ధించును—తిరస్కృతులు.

ఉ॥ ధారుణీనాథుల్లింగవివిధంబులమారవికారమాత్మల!

న్సారైఁగలంపనుండుటలుచయ్యవవాసపదత్తగాంచిదు!

ర్వారవిరక్తభావముగృహంబుగనూల్కనఁడు శ్చైవాంబక!

ర్ణీరథమట్టెడిగ్గిరమణీనుగృహంతరసీమకేగివక॥

౨౭౦.

టిప్పణము.

మారవికారము = మోహవికారము. విరక్త = వైరాగ్యము—ఇచ్ఛలేమి. కర్ణీరథ= మంచము = మంచె.

శ॥ భూపకుమారకుల్లరముపొంపిరివ్రాయెడుమోహకోపనం!

తాపవికారముల్నముచితంబుగనాత్మలదాచిలేశముం!

దోషగ్రాసకసత్కృతులమానిముగ్రాగనియేగిరెల్ల నే!

నాపరివారముల్లముఘనంబుగఁగొల్పగనంతనిచ్చటన్ ॥

౨౭౧.

టీప్పణము.

బొంపిరి = పూర్ణము. సత్కృతులు = మర్యాదలు = పూజలు. సముచితంబుగ = యుక్తమగునట్లుగ.

ఉ॥ వింతగ నాటిరాత్రి పృథ్వీపరనందనగాఢనిద్రన |

భృంతరసీమనున్న సమయంబున స్విప్నమునందుఁగాంచెన |

త్యంతముదంబెల్లర్పగజయంతివ సంతలతాంతకుంతసం |

క్రంతవిలాససాంద్రునినొకానొక రాజకుమారచంద్రునిన్ ॥

౨౭౨.

శా॥ ఆరాజేంద్రునిరూపసౌష్ఠవము రామాకర్షణప్రౌఢివి |

స్ఫారస్వర్ణమృగప్రభందనరు నానత్యాత్మనుద్యతహా |

హరత్వంబున సత్త్వసంకలితతేజోయుక్తి నత్యంతము |

ర్హోరాశిప్రతిమానవైఖరిసదాల్పాధస్తీతిన్బొల్పగున్ ॥

౨౭౩.

టీప్పణము.

రామా = రాఘవుఁడు—స్త్రీ. సత్త్వ = బలము—జంతువులు. అర్హోరాశి = సముద్రము.

చ॥ ఆతఁడుకుహూముఖంబుగ తనంచితహారిసుకంఠవిభ్రమో |

న్మతిగఁడుమించు నెంతయుఘనాఘన వైఖరిభూరిభూజనా |

హితకరకప్రభాయతిరిహించుసముజ్జ్వలితాంగదోషశో |

భితవిభవాప్తివాలిగుచిచెంపువహించుసమంచితంబుగన్ ॥

౨౭౪.

టీప్పణము.

కుహూముఖము = కోకిల; హారిసుకంఠవిభ్రమోన్మతి = మనోజ్ఞమగు మంచితకంఠ స్వరవిలాసాధిక్యము—హరయుక్తమగు కంఠవిలాసాధిక్యము. ఘనాఘన = వర్షకాబ్దము;

భూజనాహితకరకప్రభాయతి = భూజనలకు నహితములగు వర్షోఘములు—భూజనలకు
మిగులహితమగు హస్తప్రభ; (ఇచటస్వార్థమునకప్రత్యయము). అంగడి = అంగడుడను
వానరుడు—బాహువలయుము.

సీ॥ ప్రకటాభిరూప్యకల్పకమూలకందంబుకలితలావణ్యము క్తోఘలంబు।

వైధ్యస్థసహకారవా సంతసమయంబురూఢసద్గుణరత్నిరోహణంబు।

బహుధానధర్మసంపత్క్రొశనిలయంబుకరుణామృతాసారకంధరంబు।

దివ్యయశఃకాముదీచంద్రబింబంబుచండప్రతాపార్కమండలంబు।

గీ॥ శౌర్యబడగానలామోఘసాగరంబు । మహితవిజయరమాస్వయంవరవరంబు।

గాఁగనాతనియాకృతిఘనతరాద్భు । తావహక్రియనలరాకుననుదినంబు॥ ౨౭౫.

గీ॥ అతిఁడుచింతామణియును భూపాగ్రగణ్య । తినియుండనియును మఱియుఁగండ్లకేతు।

నాముండనియును నాతిస్వప్నమున నెఱిగి । తత్పరాయత్తిచిత్తియైతేత్తిరమున॥ ౨౭౬.

క॥ కనుఁదెఱచియతినిఁగానక । కనుమఱలన్మూసియతినిఁగానక చింతె॥

వనజేక్షణశయ్యాగృహ । ముననాతినివరసియరసిమూర్ఛిలియంతె॥ ౨౭౭.

క॥ తెలిసికలంబుఁగలయుని । తెలిసికలందానుగన్నదివ్యపురుషుని।

స్థలనిబహుసౌఖ్యరీతుల । మెలసిమనస్వలపుగదిర మేనుగగుర్వె॥ ౨౭౮.

చ॥ క్షీతిఁదనస్పృష్టికాశలవిశేషముఁజూపురత్నిన్ద్రాత్మయా।

యతిసమవాయరూపపరమాణుగణంబులుగూర్చిమంజూలా!

మృతిరససేచనంబునన మేయునిజానుభివానుభావని।

శ్చిత్తిగతి నామహానుహుస్సృజించెపిరించినమంచితంబుగె॥ ౨౭౯.

క॥ అటు గాకున్న తదీయో । త్కటరూపవిలాసరేఖగల దిధరణి నె।

చ్చటనయిననతిఁడుననుని । చ్చటవలచినధన్యగుడుసర్వవిధములె॥ ౨౮౦.

మ॥ తిలకింపక దమయంతియానిషధధాత్రీనాధచంద్రు శకుం।

తలదుష్యంతిమహేంద్రచంద్రమతినిత్యంబు స్థిరశ్చంద్రమై।

భిదిధన్యాత్మునిరామచంద్రుఁగడుబ్రీతింగోరుటల్ సారెని।

వృలమంచున్దది నెంతునన్నతఁడుసంఘావించిచేపట్టినె॥ ౨౮౧.

మ॥ రతికందర్పవిమోహముస్థనుటవ్యర్థంబంచుభావించునం।

తతముకొరోహిణిచంద్రుఁబొందుటనిరర్థంబంచునూహించునం।

మృతిపాలామిపురందరుస్వలచి శేమఁ గోరుటెన్నఁ వృథా।

స్థితి మందుచ్చది నెంత నాకతఁడుప్రీతింజిక్కినఁ జొక్కుచున్॥

౨౦౨.

మ॥ అనిచింతించుచుమున్న రాగ్ని కణమధ్యస్థస్థితిగాంచురీ।

తినితాంతాంతికదావపాపక సముత్థి ప్రజ్వలజ్వాలికా।

భినివేశస్థితి గాంచుభాతివిరహభివ్యక్తి సంతాపతి।

ప్రనిజాంగస్థితిఁ గాంచి కామినివదీ ప్రశ్నాసనిశ్వాసయు॥

౨౦౩.

టిప్పణము.

మున్న రాగ్ని = తుసాగ్ని — మున్న రిమచఁగా నుమకి.

ఉ॥ లాలితమందమారుతిములన్నిలయోగ్ర సమగ్రపావకా।

భలశభాపరంపరలు పేర్చితమన్న బలింపప్రమక్కుచున్॥

వ్రాలివసంతికాలనుమరాజిరజోజలరాశిమున్గుచున్॥

దేలికతోరమారశరతీవ్రతమన్న దుసోలితూలుచున్॥

౨౦౪.

చ॥ ప్రసవనసప్రమ త్తమధుప్రవజమంజులగుంజితంబులు।

ల్ల సితరసాలసాలకిసలగ్ర సవవ్యసనైకకోకిల।

ప్రస్థమరగీతముల్లధురపక్వపలప్రకరప్రసారలా।

లసకుకశారి కాకలకిలంబులు వేమరునొవ్వఁజేయఁగన్॥

౨౦౫.

ఉ॥ వావిరికేళికా కాగ్మసావివర్ధితలాలితనవ్యమంజులా।

రావసముల్ల సన్నహుళరాజమరాళమయూరకీరపా।

రావతముఖ్యముల్ పృథ్వీరంజకభావజమంత్రితంత్రసా।

ఖ్యావహాలీలలంగనుటలారసియాత్మ విరాళిమించఁగన్॥

౨౦౬.

క॥ అలరాజనవ్యకుమారకు । లలితాంచితరూపరూచివిలాసముతనవృ।

త్ఫలకలిభితంబుగతిని । శ్చలముగమదెనిగళితంబుచాటునమఱియున్॥

౨౦౭.

టిప్పణము.

హృత్ఫలకలిభితము = హృదయమును పలకయందు వ్రాయఁబడినది ; నిగళితము = శృంఖలాబ్ధము.

శా॥ ఉత్క్లిర్ణంబును ప్రాణమిశ్రితము ప్రత్యుప్తంబునంకిలితిం॥

బుత్క్లిర్ణాంతరమర్తసంగతిముమాంసోపేతిమంగాంగచం॥

చత్క్లిలాలయుతంబుశల్యగతమజ్ఞానంప్రయుక్తంబునై॥

యుత్క్లింపస్థితిదోచిస్తగ్గువమాహూన్యాదవిభ్రాంతయై॥

౨౦౮.

టిప్పణము.

ఉత్క్లిర్ణము = విభక్తిము. ప్రత్యుప్తము = ఆరోపితము. సంకిలితము = శంకు
బద్ధము—మేకుచే బిగింపబడినది. కీలాలము = రక్తిము. మజ్ఞా=ఎముకలలోని క్రొవ్వు.

క॥ అధికోస్త్రిత్తియుముకయు । బధిరయుసంధయునుశూన్యభావయునగుచున్ ।

విధువదనభూతబాధతి । విధమునలరాశెవరహవేదనకడిమిన్ ॥

౨౦౯.

సీ॥ తూగురాగార్జనాస్తోకతరంగప్రకంపితంగాంగియైకదలుకరణి॥

నిల్బుదర్శకబాణనికరకీలతిగాత్రవల్లియస్థిరస్థైర్యవలలుకరణి॥

పూచుశృంగారాభిభావనావిషరసప్రాప్తభయార్తయపారుకరణి॥

ప్రాలునాతతశితివాతిహృతిప్రాణజాలయధారుణిగూలుకరణి॥

గీ॥ పారలునిజతల్పకలితసంపుల్లహల్ల । కాంచితాంగారకణికలనడలుకరణి॥

నేడ్చుకరగతనిధిదాచు నెడముమఱచి । కిరమువిలపించునిరుపేదకరణితిరుణి॥

౨౧౦.

క॥ కలికియిటువిరహవేదన । గలగుటగనివేసెదదీచుకారణమమరం॥

దెలిసిచెలులెల్ల నెయ్యము । కలిమిన్తైత్తోపచారకలనాతురై॥

౨౧౧.

చ॥ విడివడిమోముదమ్మపయివేలుసుపేశలకేశపాశము॥

న్దుడియిడిజాలువారనతిమోమునజాటుదృగశ్రుపూరముల్॥

దుడిచితువారవారివలితుంపరలింపుజనింపనల్లనం॥

బడిబడిమేననించికలపంబులలందివెలందినొయ్యనన్ ॥

౨౧౨.

ఉ॥ కల్పితకానుమాస్తరిణకమ్రమృదూజ్జ్వలహంసతూలికా॥

తల్పమునందుఁజేర్చివివిధంబులతైత్తిమహూపచారముల్॥

సల్పియుఁబుజ్జగించియుఁబ్రసంగవశాగతపూర్వసత్కథా॥

సల్పవిచిత్రములైలియనాడియుఁబాడియుదాపమరమిన్ ॥

౨౧౩.

టిప్పణము.

కానుము = పుష్పముయ మైన—ఆ స్తరణ=రత్న కంబళి—పలుపు.

చ॥ భగవతిభ క్తపాలనకృపామతివల్లననిద్రనిచ్చియీ।

ముగుదనుఁ బ్రబోవు మోక్షువనమోహన కామదయారసా ప్తిని।

మగువనుఁ గావు మోములయ మాదుత్ర పేమవహించితేమనిం।

పుగమనఁజూడు మోర్వడిక భూరివియోగభ రానలాగులె॥

౨౯౪.

ఉ॥ భూతములారకీరపరపుష్ప మరాళమయూరశారికా।

జాతములారసారమధుజాతమదాంచితచంచరీక సం।

ఘాతములారతామరస కాంచన కేసరకుండకుట్ట ల।

వ్రాతములారమీగువరవర్ణినిఁ బ్రబోవరెయ్యెచక్క లి॥

౨౯౫.

నీ॥ అమృతౌ పమస్వాదుతేమభక్ష్యగుచిరశాల్యన్నంబుభుజియింపనున్న మయ్యె॥

మణిమయా నేక భూషణగుకూలాద్యలంకారంబు సవరింపఁ గారమయ్యె॥

భరితసుగంధబంధురగంధపుష్పసంభారంబుభ రియింపభారిమయ్యె॥

మ పృణసాంకవపంకఘు పృణసంకలితసిందూరంబుతిలకింపదూరమయ్యె॥

గీ॥ సార కాసారవారనీహారవారి । పూరమాతే ప్తతైలాతిఘోరమయ్యె॥

నిద్రకక్షుద్రకాద్రవారిద్యమయ్యె । సతివకక్కటయిఁక నేదిగతియొ తెలియ॥ ౨౯౬.

టిప్పణము.

సంభారము=సామగ్రి, మ స్పృణ=చిక్కని, ఘుస్పృణ=కుంకుమపువ్వు.

క॥ ఆశులుచునుపములుకోకిల । ములుపరభృతములునమీరములుగంధవహం।

బులుకాముఁడుకందర్పఁడు । కలికియబలయేమికిడు గానున్నదియో॥

౨౯౭.

టిప్పణము.

మనుషములు = తు మ్నేగలు—మద్యపానముచేయునవి, పరభృతములు=పికములు—
శత్రురక్షితములు ఆనగాశత్రుపక్షములు, గంధవహంబులు = వాయువులు—గర్వముకలవి,

కందర్పఁడు = మత్స్యధుఁడు—కుచ్చితదర్పముగలవాఁడు, (గురుబాలప్రబోధిక.)

చ॥ అనిచెలులూడు వేళేవనజాయతలోచనకాత్మసంభవుం.

డనుపమశీతలానిలశతాంగమునంబరివారయుక్తి నూ.

తననిశితాస్త్రశస్త్రసహితప్రధితప్రకటాట్టహాసభీ.

మణగతిదోచినట్లయిన సంభ్రమితాత్మకయైరయంబునకా॥

౨౯౮.

టిప్పణము.

ప్రశిత = ప్రసిద్ధమైన ; ప్రకట = స్ఫుటమైన ;

ఉ॥ కాతరనేత్రమూర్ఖమునుగంగనికామినులెల్లభీతిఁజిం.

తాతరళామలాత్మలయివారువశితలవారి నాస్యకం.

జాతముమీదజల్లిబహుదామగచాలనగాత్రశీతవా.

తాతినహాసుభూతిననభావనఁదేర్చియథోచితంబుగకా॥

౨౯౯.

సీ॥ ఊమాత్రమతిచిత్రకనకారవిందనుందరనిమ్మగాపులినస్థలముల.

ఊమాత్రముగుచైత్రగంధవహోల్లసత్కందశకదళికాకాననముల.

ఊమాత్రముగ్ధాత్రసాగతుషారాంబులలితశీతాంశులతలముల.

ఊమాత్రమాచ్చత్రసమసహకారచందనతగుచ్ఛాయావితర్దికములు.

గీ॥ ఊముకాసారకేళికాచంక్రమముల । ఊముడోలావిహగప్రసక్తగతుల.

ఊమునుదనాద్యుపాలంఘసంభ్రమముల । జెలువనలరించియప్పుడాచెలులుచెలఁగి॥

క॥ వాసవదత్తకుహితగతి । భాసిలుకందర్పకేతుభావముతెలియకా॥

వాసిగఁబనిచిరిమ్మగుభా । పానముచితమాలికాఖ్యకారికనిటకుకా॥

30౧.

క॥ అలమాలికయూకారిక । యలరాజమూరిచరితమంతయుఁదెలియం.

దలఁచియుటనిలిచితడనితి । నలుగుమిఁకనొకటిఁదెలియుమదివినుపింతుకా॥

30౨.

క॥ కందర్పకేతుఁడదెనుక । రందుండనునఖుఁడుగొలువరాజితనుమనో.

బృందములనందమగుమా । కందతగుచ్ఛాయసోపైఁగనుఁగొనుమిచటకా॥

303.

చ॥ అనిశుకమూరకుండుటయునాధరణీశకుమారుఁడెంతయు.

న్ననమునసంభ్రమంబడరమాలికమాలికమాలికాయటం.

చునుపలుమారుఁజీరినగుచుం వెసకారిక నెత్తి నెత్తిమూ।

క్రిందినికొనియాడిముద్దుగొనికొరికిరికిరెత్తనత్తటికె॥

౩౦౪.

ఉ॥ వాసవదత్తఁగూడిప్రతివాసరమున్నుఖగోష్ఠినుండను।

ల్లాసముమీఱ నాలలనలాలననిచ్చుఫలోపహరముల్।

గ్రాసమొనర్చినాతికరకంజమునన్నిరతంబుఁబాదవి।

న్యాసముసల్పఁగల్గుటఘనంబగునీసుకృతంబుకారికా॥

౩౦౫.

చ॥ లలనను నొగతంబునిఖిలంబునుఁ డెల్లమునీకుచూడనా।

కలికిమనోను రాగమధికంబుగదాపరికింపనివృధా।

వెలఁదిభరించుమద్విరహవేదనవేడిగదాతలంపనా।

పాలఁతివిమోహదాహమునఁబొక్కఁగదాగఁబలింపనెంతయు॥

౩౦౬.

చ॥ నినుఁగననాతిఁగన్నకరణీస్తదినింపుజనించెనాకునా।

వనజదళాయతాక్షీకడువాడిమిగాడినకంతుబాణము।

ల్లనువడినేచఁగావరహతాపమునోర్వఁజాలకెంతయు॥

న్వనటమునింగఁబోలునిలువంజనదింకటనేగఁగాఁదగు॥

౩౦౭.

చ॥ అనిముదమారఁబల్కునమయింబున నెంతయుఁజిత్రమైవినూ।

తనమగునీకథాక్రమముదారునమధ్యమలోకవాసులె।

ల్లనుఁగడుసంభ్రమంబుమిగులన్వివఁబల్కుఁగడిగ్గివచ్చెనో।

యనవనజార్తబింబమపరాద్రవింబంబొలిచెఁ ఘనంబుగె॥

౩౦౮.

వ॥ ఆపృథు.

౩౦౯.

సీ॥ రాజితసిందూరరంజితసురపరాద్రభసామజకుంభవిభ్రమంబు।

కర్పరఘనగరుత్మలితవాసరతామ్రచూడచూడాచక్రసుందరంబు।

వారుణీరమణీయవారవిలాసినిమణికుండలవిభాసమంచితంబు।

నవనవసంధ్యాభినవ్యసీమంతినిసరసయావకపత్రనన్నిభంబు।

గీ॥ మృగమహానటపటుజటాచూటపటల । బద్ధవాసుకిఘోరత్నబంధురంబు।

రమ్యముగనొప్పెరహింబహరక్తిమాభి । మండితంబగుమూర్తాండమండలంబు॥

౩౧౦.

కర్బర = చిత్రవర్ణములుగల (నానార్థరత్నమాల.) తామ్రచూడ = కోడిపుంజు.
మాడాచక్ర = కోడిచుట్టు, యావకపత్ర = లాక్షాకృతపత్రశేఖ, మహానట = తాండలే
శ్వరుడు.

క॥ భువిజనులకద్భుతంబుగ । రవియపుడొప్పెనగైసధికరక్తిమకలిమిన్ ।

సవిషాదుండుపరిత్య । క్తనసుండునునగుచుదుర్విదగ్ధునికరణిన్ ॥ ౩౧౧.

టిప్పణము.

రక్తిమ = ఎఱుపు; సవిషాదుండు = వ్యసనయుక్తుడు—మేఘయుక్తుడు; పసు =
ద్రవ్యము—కిరణములు, దుర్విదగ్ధుడు = దరిద్రుడు.

గీ॥ వారుణీసంగతస్థితివఱలిభద్రుఁ । గలితరక్తాంశుకస్థితిసలరిశామ్య ।

భవ్యసంజ్ఞాభిసంయుక్తిబరగిప్రాజ్ఞఁ । బోలిరవిదోచెనస్తాద్రిబాలుచునపుడు॥ ౩౧౨.

టిప్పణము.

వారుణీ = పశ్చిమదిశ—మధ్యము, భద్రుండు = బలదేవుండు = బలరాముండు.
రక్తాంశుకము = కాషాయవస్త్రము—ఎఱ్ఱనికిరణములు, శామ్యండు = బుద్ధుండు, సంజ్ఞా =
ఛాయాదేవి—తెలివి (సంజ్ఞానామ్నోర్మజాయాయాం చైతనేవ్యర్థసూచనే—నానా.)

క॥ పగలువగఁగులుకుసభిని । మృగలోచనవలచికలసి మెలఁగినకలుషం ।

బగలరవిచరమనగమున । భృగుపాతమొనర్చెనపగుల్లిల్లనగ్రుంకెన్ ॥ ౩౧౩.

టిప్పణము.

భృగు = కొండచటి—భృగుపాతము = కొండ, చటినుండి దుమికి ప్రాణత్యాగము
చేయుట. ఇది దివాసంగముఁ జేసినవారికి ప్రాయశ్చిత్తము. (భృగురత్నగురేశంఖౌ
జనుదగ్గిప్రతాపయోః—నానా.)

చ॥ మొనసిప్రచేతనుండలత్రిమూర్తిమయాత్మకునూర్యదానెదు।

క్కొనవిరచించునవ్యమణికుట్టిమమండితమండపాంతనూ।

తనపటుపాటలాంకుకవితానవితానముబోలెనెంతయున్ ।

ఘనమగుసాంధ్యరాగమధికప్రభవోప్పెవిచిత్రవైఖరిన్ ॥

30౪.

టిప్పణము.

ప్రచేతనుడు = వరుణుడు, కుట్టిమ = రత్నఖచితభూమి, వితాన = మేలుకట్టు—
సమూహము.

మ॥ చరమాభిన్విలసిల్లువిద్రుమలతాసంఘప్రభాజాలమం।

బరకాసారవిపుల్లహల్లకకలాపస్ఫూర్తికందర్పపు।

ష్వరధప్రాంచితకేతకచ్చలినభస్మాధాగ్రమాంజిష్ఠనుం।

దరశోభాతిశయంబునాదనరెసంధ్యారాగమప్పట్టునన్ ॥

30౫.

టిప్పణము.

కలాప = సమూహము, కూటమి. పుష్పరథము = విహారరథము. మాంజిష్ఠ = హరి
ద్రాసంబంధమైన.

వ॥ మఱియు నాసంధ్యాసమయంబు. (1) రజోలుతితోత్థిత కులయాధి కలహ వికలకల
వింకకుల కలకలవాచాలశిఖరంబులగు శిఖరినికరంబులును. (2) వసతిసాకాంత్యం
బులగు ధ్వాంత్యంబులును. (3) అనవరతదహ్యమాన శాలాగరుధూపపరిమళోద్ధారంబు
లగు వాసాగారవివరంబులును. (4) దూర్వాంచితతటిసీతటనివిష్టగోష్ఠీవిదగ్ధజనప్రస్తా
యమానకథాశ్రవణోత్సృకశిశుజన కలకలకరవ్రాత్కుపిత సమృద్ధులగు పృద్ధులును.
(5) విరచితకందర్పయద్రులగు శ్చుద్రులును. (6) కాముఖజనానుబధ్యమానదాసీజన
వివిధాస్థిలవచశ్రుతివితసీకృతలగుకామినులును. (7) సంధ్యావందనోపవిష్టులగు శిష్టు
లును. (8) రోమంధ మంధర కురంగకుటుంబాధ్యాస్యమానమ్రదిష్టగోష్ఠీనాగణ్యం
బులగు సరణ్యంబులును. (9) నిద్రావిద్రాణ ద్రోణకాకకులకలిల, కులాయంబులగు
గ్రామసమూహాయంబులును. (10) కాపేయవికలకపీకుల, కలిలంబులగు నాశ్రమతరు

నిచయంబులును. (11) నిర్గమచేచ్ఛావికలజర్తరకొటరకుటీర కుటుంబికాశికకులంబులును. (12) విక్రాంతకథానుబంధప్రవర్తమాన పథికజన గృహగమ సత్వరంబులగు చత్వరంబులును. (13) సమాసాదితకుక్కుటంబులగు కిరాతజననిష్కుటంబులును. (14) కృతయష్టిసమరోహణంబులగు బర్హిణంబులును. (15) విహితసంధ్యాసమయ వ్యవస్థలగు గృహస్థులును. (16) స్వపతిసంకోచోదంచదుచ్చతరకేసరకోటినుకటకుశేశ యోదరకోటరకుటీరకుటిలకాయకంబులగు పట్నరణచక్రంబులును, గలిగి. (17) లక్ష్మీ కరణి స్వయంవరగృహీత పీతాంబరంబును. (18) వారపథాటివిధంబున పల్లవాన రక్తంబును. (19) కామినిబోలె కాలేయాతామ్రపయోధరంబును. (20) బ్రతువుగలి కపిలతారకంబునునై కనుపట్టెనప్పడు. 3౧౬.

టిప్పణము.

(1) లులితము=పారలినది; కలవింక=ఊరఁబిచ్చుక; శిఖరి=వృక్షము. (2) వసతి=గూడు; ద్వాంశ్=శాకి. (3) ఉద్గారము=వెళ్లఁగక్కుట; వాసాగారవివరము=గవాక్షి-కిటికి. (4) దూర్వా = గఱికి; గోష్ఠి = సల్లాపము, విదగ్ధజన = నేర్పరులగువారు; ప్రస్తుతాయమాన = చెప్పఁబడిన; సమృద్ధులు=అధ్యులు. (5) కందర్పముద్ర = కామచేష్ట. (6) అనుబధ్యమాన = నియమింపఁబడిన; అగ్నిల = శిగ్ధలేని; విరసీకృతులు = అసహ్య పడినవారు. (7) ఉపవిష్టులు = కూర్చున్నవారు. (8) రోమంధము = నెమరు; మ్రదివ్ = మృదువైన. (9) నిద్రావిద్రాణ = నిద్రాధీన; ద్రోణకాక = మాలకాకి; కలిల = యుక్త; (10) కాపేయ=చపల; కలిల=కూడిన. (11) కుటుంబి=వసించు. (12) చత్వరము = నాలుగుద్రోవలుకలిసిన ప్రదేశము—చతుష్పథము. (13) నిష్కుటము = గృహలోపనము. (14) బర్హిణము = నెమలి. (15) కుశేశయ = తామర. (16) స్వయంవరమునఁ బెండ్లాడినవిష్టువునుగలది—స్వబలముచేతఁ బొందఁబడిన రక్తవర్ణముగల యాశాశముచేఁ గూడినది. (17) విటులయందనురాగముగల—చిగుళ్లవలె నెఱ్ఱవైన. (18) కాలేయ = నుంకుమ; పయోధర = సైవము—మేఘము. (20) బ్రతువు = ముంగిస; కపిల=గోరోచనవర్ణముగల; తారక = కనుగ్రుడ్డు—నక్షత్రము.

సీ॥ (1) నక్షత్రనూచనాదక్షతాయతిమహాగణకప్రభావాభిగణనఁగాంచి।

(2) ప్రకటితతారకాధికబలాయతిమహాదనుజచమాస్థిలైదనరఁగాంచి।

- (3) సంచరత్కౌశికాసమయదాయతిమహానందనాతిశయంబుఁజెందఁగాంచి।
 (4) కుంతితమవలయోత్క్రాంతతాయతిమహాభాస్కరోదయరేఖఁబరగఁగాంచి।
 గీ॥ (5) వారితద్రోణవిహగవిహరకలన । ద్రుపదరాజాత్మజోద్వృత్తిఁదొడరఁగాంచి।
 మించిజగ మెల్లవడినాక్రమించిమింగు । భీషణత్వంబుదోపద్రబదోషమడరె॥ ౩౧౭.

టీప్పణము.

- (1) గణక = జ్యోతిష్కుఁడు.
 (2) తారక = తారకానురుఁడు—నక్షత్రములు.
 (3) కౌశిక = దేవేంద్రుఁడు—గుడ్డగూబ.
 (4) కువలయ = కలువ—భూమండలము.
 (5) ద్రోణవిహగ = మాలకాకి—ద్రోణాచార్యుల బాణములు.

క॥ ఘటమానదళపుటాంచిత । పుటకినుల వృదితమధువపుంజముదిరిగె॥
 బటుతిమిరతిమిరహతినిజ । చటులగతిఁ బాసికటిలచంక్రమగతులక॥ ౩౧౮.

టీప్పణము.

ఘటమాన = ముకుళించుచున్న, పుటకిని = పద్మిని, తిమిర = చీకటి—శేత్ర
 రోగము.

చ॥ జలవిహగారవంబువిలసత్స్థితిబింబితసాంధ్యరాగము।
 న్గలుగుసర ; కృపీటములఁగానఁగనయ్యెసరోజిసుల్ ప్రయము।
 ప్రలయవిషాదరోదనమపారముగానతిభక్తియైక్తిను।
 జ్వలితచిత్రాగ్నికీలనవారణజోచ్చికలంగుఁడైవడిక॥ ౩౧౯.

టీప్పణము.

సరోజిని = తామరతీఁగ, ప్రలయ = మరణము, చిత = సాద.

- సీ॥ (1) ఉద్దీపితంబుసముద్యన్తహానీలపటుతరమధుకరమటలికలన।
 (2) సంవర్ధితంబుప్రజ్వలితాగ్ని హోత్రవిన్ముటవిశంకటధూమపటలికలన।
 (3) మాంసలితంబుభామాకేశసంస్కారవరమసారభధూపపటలికలన।
 (4) మేచకితంబుసమిద్ధపేచకిఘటాకటదానశీకరపటలికలన।
 గీ॥ (5) మఱియుఁబుంజీకృతంబుతమాలపాద । పచ్చటాపాటితప్రభాపటలికలన।
 నిదియనఁగనొప్పిభువిదివియెల్లనుండి । చటులగలిఁగాంచెఘనతమఃపటలమపుడు.

టిప్పణము.

విశంకట = విశాలమైన, మాంసలితము = బలిసినది, మేచకితము = నల్లనైనది,
 పేచకి = గజము—పేచకీద్విరదః పద్మలికాశః.

ఉ॥ ప్రావరణంబురాత్రియనుపాంసులకున్నలితౌషధంబుదై।

న్యాచిలవృద్ధవారవనితౌషధిన్ప్రియమిత్రమత్యసం।

భావితదుర్జనాళికినపత్యమనత్కలికాలకాలర

క్షోవరమాళికిందగనకుంతితగాఢతమోవ్రజంచలన్॥

320.

టిప్పణము.

పాంసుల = జారస్త్రీ; ప్రావరణము = మునుకువలితౌషధము = ముదిమికిమందు;
 నెరసిన వెంట్రుకలకుమందు.

క॥ వితతప్రత్యక్షద్ర । వ్యతిరస్కృతిశౌధమతమువైఖరివినివా।

రితసకలాంతరసంగతి । క్షీలిదుష్టమహత్త్వసమరుచిందమమొలసెన్ ॥ 321.

క॥ క్షీలినంధతమపమనలము । గతిబహుకాష్టాపహారకస్థితిదగిసం।

తతముఁగురురాజనైన్యముగతిముదితోలూకముఖవికాసముగాఁబెన్ ॥ 322.

టిప్పణము.

కాష్టాపహారకము = దిక్కుల నావరించినది — కట్టెలను కాల్చినది—ఉలూక =
 గుడ్లగూబ—మర్యాదమని మేనమామయగు శకునియొక్క కొడుకు.

సీ॥ (1) దుర్భరభూభారనిర్భగ్నదిక్కరికరసముదావంతకీకరములనఁగ।

(2) దూరభృమణిన్నతోయజాప్తతురంగమాస్యశేనస్తబకాలియనఁగ।

(3) పటుమహానటజటాపటలచాలనసముద్భ్రతగాంగరురపుషద్వితలియనఁగ।

(4) సాంధ్యరాగానలశమనశేఖాసముత్క్లిర్ణన్నులింగప్రక్షిర్ణమనఁగ।

గీ॥ (5) వెనజగత్త్రయవిభిగీషవెడలుమగని । పుష్పరథమునఁగడుఁబరిపూర్ణరక్తి।

లలితగతిరతివెడచల్లలాజలనఁగఁ । బ్రకటముగఁదోచెదారకానికరమపుడు॥౩౨౪.

ఉ॥ నీరజయోనిచంద్రకతిసీశకలంబుడమోమషీయుతో।

దారనభస్మలాజినముఁదాలిచిపూనికమీఱమర్త్యసం।

సారసుఖంబులన్దాననల్పమనిల్పినభావసూచనా।

ధారకశూన్యబిందుసముదాయమునాఁడగఁదారకాఘముల్॥

౩౨౫.

టిప్పణము.

కతిసీశకలము = బలపపుముక్కు.

మ॥ మగనింజంద్రునెదుర్కొనంగడఁగిప్రేమకౌజక్రవాళంబునాఁ।

దగునశ్శంతమునన్సముజ్జ్వలితసంధారాగవన్ద్రింమహా।

గగనభాస్త్రిమునందమందరజినీకాంతావతంసంబుపె।

ల్లగఁజేల్చుకొనబసరించులాజలనఁగాలుందారకానీకముల్॥

౩౨౬.

టిప్పణము.

అశ్శంతము = పొయ్యి. భాస్త్రిము = పెనము—స్వేదని.

క॥ గాసిలెనతిదీర్ఘతతో । చ్ఛావసముసంక్లేషవక్త్రసంఘటనమునై।

వాసిఁగనుచక్రమిథునము । భాసురసుకవిప్రబంధబంధురమగుచు॥

౩౨౭.

టిప్పణము.

దీర్ఘతతోచ్ఛావసము = నిట్టూర్పు—గొప్ప పరిచ్ఛేదము. సంక్లేషవక్త్రము = సంక్లేషార్థముగల పుత్రివిశేషము—కూడినముఖము.

చ॥ కమలకురుంగసంచరణకారణలగ్నమరందలుబ్ధము।

గ్ధమధుపమాలికాకలితగాత్రముకోకముమూర్తిమద్రఘూ।

త్రమఘనశాపవాక్యచయదండధరాతతచండపాశబ।

ద్ధముగతి సుష్పిప్రాణదయితన్విడనాడితోలంగె నెవ్వగ్॥

32౮.

క॥ హిమకరదయితునొదుర్మృదు । గమకమునన్నిక చముఖవికాసముగలయా।

కుముదినీకరుపార్వంబుల । భ్రమరంబులుదూతికాలిపగిడిదనర్చె॥ 3౨౯.

క॥ ఇనవిరహతాపమఃఖిత । వనజవహూతిలకమపుడవారణబోగిలె॥

ఘనకింజల్కవ్యాజం । బునహృదయముగఱఱచునధికముర్చరవన్వి॥ 3౩౦.

సీ॥ (1) ప్రాచీలలాటనంభరితబంధూకప్రసూనచిత్రకచక్రసుండరంబు।

(2) లోకత్రయీజయోత్సేకమస్తథశుభప్రసానకలశాభిభాసురంబు।

(3) చటుదిక్కాంతప్రసాధికాకరదృతాలక్తకపిండాభిలాలితంబు।

(4) యామినీరాజకన్యామణీహస్తసమాలాలమణికందుకాంచితంబు।

గీ॥ (5) రాజితోదయగిరికిఖరప్రఫుల్ల । విపులమందారసుమగుచ్ఛవిభ్రమంబు।

వాలిచెజనలోచనోత్సప్రాజ్ఞస్వలవిభాభి । మండితంబగుశీతాంశుమండలంబు. 3౩౧.

క॥ చంద్రుడలత్నదాన్విత । సాంద్రమహేందాదారురామచంద్రునిమతీని।

స్తంద్రాసురక్తతారుగ । పీంద్రునిదలపించెదదనుహితగుణగరిమ॥ 33౨.

క॥ వినుతింపరక్తమండలుఁ । డునుమృదుకరనికరసహితుఁడునువిబుధసదా।

వనధుర్యుడుకార్వరభే । దనచర్యుఁడునగురాజుదగెరాజనగ్॥ 33౩.

క॥ హిమకరమండలగతరా । గముక్షీణంబయ్యెవరహికాంతాహృత్సం।

క్రమితమగుఁగరణిజననం । భ్రమకరముగఁదోచెధవలిమంబుమలరుచి॥ 33౪.

క॥ మారప్రేరితబహుదు । రావరవియోగానలంబువడిదగలింప॥

సారెరిదిప్రవృత్తస్థితికో । దారవ్యజనంబునానుధానిధివెలసె॥ 33౫.

సీ॥ (1) భావసంభవసార్వభౌమసంభృతసముదాసితస్వేతాతపత్రమనగ।

(2) మానితోదయశైలమానీంద్రహస్తప్రసంగతస్ఫాటకలింగమనగ।

(3) యామినీయమునార్ధురాయస్థలసముజ్జ్వలసమంచితచాలపులిసమనగ।

(4) ఘూర్ణితగగనమహార్ధప్రాదీర్ఘికాలలోలవశ్శతంభుమనగ।

గీ॥ (5) చండతరకాలకాలలోరగాండమనగ । గగనగంగాభవశ్వేతకమలమనగ।

వరచకోరతఃపలవర్ధమనగ । చంద్రుడలరాజెవహుకళాసాంద్రుడగును॥

క॥ లోకత్రయజయదీక్షా । స్తోకమనోజాభిషేకశోభితనవదూ॥

· ర్వాకలితరజతకలశము । జోకమృగాంకుండునోచెనురుచిరలీల॥

33౭.

మ॥ ప్రమదామోహకమారపీరకృతదీప్యత్నాదామోహుని॥

డమొత్తైర్భర్తృవిభేదకాత్తభవచండప్రాసయోక్త్యాణవ॥

క్రమొత్తద్భూర్భమానహరకమహాకామభ్రమత్ప్రకబా॥

· ణమొనానోప్పెమ్మ గాంకమండలమురాణక్షాంకంలినిస్తండమై॥

33౮.

శా॥ క్షీరాంభోనిధిమగ్నమున్నహుతరాక్షిణామృతాసారవి॥

స్తారత్కళితమాపయిస్తటియుత్తేతద్విపసంస్థాపితో॥

దారప్రాధవశోభితంబునగుచందంబాప్సలూకంబువి॥

స్ఫారస్వచ్ఛసితప్రభంబాలిచెదీప్యత్ప్రండికాసాండ్రమై॥

33౯.

ఉ॥ అంతటరాకుమారకుడుహర్షమేలర్పగఁగాల్యకృత్యమా॥

ద్యంతయుఁదీర్చిమేలగుఫలావళినాకలిఁదేర్చిమాలిక॥

· జెంతమహీజశాఖనటుజేర్చినఖుంఠోనగూర్చునవ్వనా॥

భ్యంతరసాలమూలకుసుమాస్తరశాందితశయ్యనోయ్యన॥

3౪౦.

ఉ॥ ధూర్తమ్మగావళిందోలగఁదోలుచుమిత్రుఁడుగావనిద్రసం॥

సంపూర్తిసుఖంబెనంతటనభోజలజాకరసీమకాలకై॥

వర్తకుఁడంధకారతరివర్తమునెక్కిచరించుచుకొరయ॥

నూర్తిహరించుచుత్పయిలబోలిక్రమంబుగమాసెడారకల్॥

3౪౧.

చ॥ ప్రమదమొనర్చెనవ్యమధుపానకృతాదరపుష్పలిట్నీనా॥

దమశతపత్తీపుస్తకముదాలిచిదివ్యసరఃకృషీటపీ॥

తమునబ్రభౌతమానిప్రకటస్థితినధ్యయనంబొనర్చును॥

త్తమమగుసామగానమహితంబయియెంతయుఁబొంధకోటికి॥

3౪౨.

ఉ॥ రాజితనాసనార్థవిచరన్దధుపాలిసముల్లసద్రజో॥

రాజిమధుప్రపంకిలవిరాజితవారిరుహాలవాలవి॥

భ్రాజితటాకభూస్థలులరాత్రికృషీవలుఁడుంచునాతమో॥

బీజసమాజవిభ్రమముపెంపుసహించినమంచితంబుగ॥

3౪౩.

చ॥ భ్రమరదినీలదీధితులుభాసితనవ్వుడుభానురాకసం॥

· భ్రమమునకుక్రదూతదలచన్దధుసంగతినోలివంబుజా॥

- స్వమువికసంపకోకనకీయ స్వేసఁగూడిసరోగృహంబున |
 స్వమలినిసంతరించిననుగంధయుతౌగరుధూపమోయనన్ || ౩౪౪.
- చ॥ అలహారికకుక్షుగలఁగునట్టితమోవిభుఁగూడియామినీ |
 లలనపలాయనాచరణలాలసబుద్ధివికాలరోదనీ |
 నిలయనభోంగణస్థరజనీకరభాస్వరులూఖలంబునన్ |
 జలిదిక్కినైనడింపవెలిజల్లినబియ్యముఁబోలేదారకల్ || ౩౪౫.

టీప్పణము.

రోదసి = భూమ్యాకాశమధ్యప్రదేశము. ఉలూఖలము = రోలు పోలెను = అనుకరించెను (ఇది సమాపకక్రియ.)

- క॥ వాలెనుదుగణముప్రాతః | కాలకపిప్రచలితాంధకారతమా |
 వ్యాలోలదశదిశాశా | ఖాలూనపతెత్సుమప్రశాండముకరణిన్ || ౩౪౬.
- ఉ॥ రాజలెనన్నుఁగూడిద్విజరాజుక్షణక్షణవిస్ఫురత్కృత్ |
 రాజయుసత్వధక్రమవిరాజయునైయజెవారుణీస్పృహం |
 దేజముఁగోలుపోయిచలిదేరియభోగతిసేగనంచుఁబ్రా |
 చీజలజాక్షీనవ్వేసనఁజెన్నువహించెనుఃప్రభావభుల్ || ౩౪౭.
- క॥ స్ఫురదనుగతరుణకేసరి | ఖరీనఖరవిదారితాంధకారమదాంధ |
 ద్విరదతనురక్తపూరము | కరణినుషస్సాంధ్యరాగకాంతులువెలసెన్ || ౩౪౮.
- క॥ భూరినభస్మరసింగల | తారాకుముదములుగోయుడమకంబునవే |
 సారెరవిచారుఁగరముల | తీరుననొప్పారెఁగిరణిధీతులుదివిన్ || ౩౪౯.
- క॥ ఉదయాచలకూటాంచిత | విదితజపాకుసుమకాంతివిభ్రమవిభవా |
 స్పదమగుచుసాంధ్యరాగము | మదిముదమొదలింఁచెదిబుధమండలికల్లన్ || ౩౫౦.
- క॥ త్వంగత్తుంగవతంగతు | రంగఖురాగ్రాహతాబ్జరాగపరాగా |
 భంగరుచివిభ్రమంబుబా | సంగఁబ్రభాతానాంబెసంగజడలన్ || ౩౫౧.
- క॥ ప్రకటోదయగిరిగత్తై | రికనిర్ధరవారిపూరరీతిష్టగన |
 త్యక్తలంకసాంధ్యరాగా | ధికదిధితిప్రాణిలోకదృక్పర్వముగన్ || ౩౫౨.
- క॥ తారాతండులశబరిత | భూరినభోంగణచరద్విభూషితసమయో |
 దారకృకవాకుచూడా | కారభ్రమఁగొల్పెనుదయకాంతిచయంబుల్ || ౩౫౩.

సీ॥ లలితదినారంభలక్ష్మీక రాగదీప్యన్న వ్యరత్న దర్పణమనంగి

వరనభఃపురమహాద్వారగోపురసముత్తంభితాయత హేమకుంభమనంగి

ప్రాచీలలాట సంభరితకుంకుమరజఃస్ఫీతచిత్రకబిందుచిత్రమనంగి

పూర్వాచలాభోగభోగీంద్రసంధ్యాయాస్ఫటాస్ఫుటితరత్నంబనంగి

గీ॥ చిత్ర సంధ్యాయామోఘసూత్ర సంఘం । సంగ్రహిత పూర్వదిగ్విధాస్వర్ణకాంచి ।

సంఘటితదివ్యదీనారచక్రమనంగి । బాలరవిబింబమద్భుతభంగిదోచె॥

౩౫౪.

టిప్పణము.

ఉత్తంభిత = ఎత్తబడిన, చిత్రక = తిలకము, స్ఫటా = ఘటము, సంగ్రహిత = కట్టబడిన, దీనారచక్ర = తాంచనకింకిణీ సమూహము.

క॥ ఆరయనారయసంహృత । తారకుడునుగోపలిత్వదర్శితుడునునై ।

వారిజసఖుడుప్రతాపి । దారతగడుశక్తివజ్రధరులహాసిం చెక॥

౩౫౫.

టిప్పణము.

సంహృతతారకుడు = పోగొట్టబడిన నక్షత్రములు గలవాడు సంహరించబడిన తారకానుగుని గలవాడు. గోపలిత్వ = కిరణాఢ్యత్వము—స్వర్ణాధిపత్యము. శక్తివజ్ర ధరులు = శక్తినిధరించిన కుమారస్వామిని, వజ్రమునుధరించిన యింద్రుని.

ఉ॥ అంతటనిద్రలేచివసుధాధిపనూనుడు కాల్యకృత్యమా

ద్యంతముదీర్చిమాలికాయా నాత్మసఖుండునుదానునవ్వనా ।

భృంతరదివ్యభూరుహఫలాదులనాకలిచేర్చివార్షము ।

త్యంతమెలర్పగౌనుమపురాభిముఖుండయిపోయిముందటక॥

౩౫౬.

ను॥ భువిక్రిరాద్రపురీశరాఘవపదాంభోజద్వయ్యాచింతసో ।

త్యవరూఢంసానుమంతరాయకృతచిత్రశ్లేషహృద్యాంధ్రవా ।

సవదత్తాఖ్యమహాప్రబంధమునశశ్వన్నవ్యసారస్యసం ।

స్తవనీయంబగుపూర్వభాగమిదియాచంద్రర్కమైపొల్గునక॥

౩౫౭.

SREE
SUMITRA CHARITRAM.

సు మిత్ర చ రి త్ర ము .

A POEM.

written in adaptation

of

the story of the "Winter's Tale Drama" of Shakespeare

the greatest English Poet & Dramatist

BY

JAYANTI BHAVANARAYANA,

Telugu Pandit, M L S School, Jagannayakpur, Coconada.

PUBLISHED IN

SREE VYJAYANTI.

Madras:

PRINTED AT THE VAIJAYANTI PRESS,

32, Mount Road.

1900.

Price Rs. 6.]

[Registered Copyright.]

సు మిత్ర చ రి త్ర ము .

ఆంగ్లేయ నాటక కవులలో న గ్రగణ్యుడగు

“ షేక్స్పియరు ”

మహాకవివరునిచే రచియింపబడిన

“ వింటర్సు లేట్ ” అను నాటక కథననుసరించి వ్రాయబడిన

పద్య కావ్యము .

ఇది

కాకినాడ - జగన్నాథపురము మ్యూనిసిపల్ లోవరు సెకండరీ

పాఠశాలయందాంధ్రోపాధ్యాయుడగు

జయంతి-భావనారాయణచే

రచియింపబడియె.

శ్రీవైజయంతియందుం ప్రకటితము.

— : ౦ : —

చెన్నపురి :

శ్రీ “ వైజయంతి ” ముద్రాశాల

ముద్రితము .

١٢

١٣

ఈ నాటకకథయందుపచ్చు పాత్రములు.

సుమిత్రుడు—సింహాశద్వీపపురాజు.

చంద్రవర్మ—మలయాలయ దేశపురాజు.

మంజువాణి—సుమిత్రుని రాణి.

బహుమానుడు—సుమిత్రుని సభికులలో నొకడు.

కృష్ణుడు—సుమిత్రునికుమారుడు.

సత్యసారుడు—సుమిత్రుని సేవకులలో నొకడు.

చతురాస్యుడు—సుమిత్రుని సేవకులలో నొకడు.

వక్రచిత్తుడు—సుమిత్రుని సభయందలి ప్రభువు.

మిత్రవింద—వక్రచిత్తునిభార్య—మంజువాణిసఖి.

మాలిని—మంజువాణిదాసి.

రామవర్మ—చంద్రవర్మకుమారుడు.

ప్రమతి—సుమిత్రునికుమార్తె.

భద్రుడు—ప్రమతిని గామించుటకై రామవర్మ గోపవేషమును ధరించినప్పుడు పెట్టుకొనిన మాటుపేరు.

వీరుగాక ప్రమతినిబెంచిన గొల్లవాడు మొదలగు మఱికొందఱు వత్తురు.

శ్రీరస్తు.
శ్రీభీమలింగాయనమః.
సు మి త్ర చ రి త్ర ము .

ప్రథమాశ్వాసము.

క. శ్రీవైలక్షేశ ! దక్షిణ, కాశీపురవాస ! ఘోరకలుషనిరాసా !

కాశశరదభ్రశశిసం, కాశోజ్వలదివ్యమూర్తి ! ఖలసమవర్తీ ! ౧.

వ. దేవా ! దివ్యచిత్తంబునఁ జిత్తగింపుము. భవదీయనిర్వేతుక జాయమాన పరిపూర్ణ కృపా
రస వీక్షణాతిశయంబున నాయొనర్పంబూనిన సుమిత్రచరిత్రంబునకుం గథా విధానం
బెట్టినన. ౨.

శా. మరాకాసుఁ, డరాతి భూధవచమూమత్తేభసింహుండు, స
ద్వీరాగ్రేసరుఁ, డార్యసన్నతుఁడు, పృథ్వీలోకవృత్రారి, భూ
పారాధ్యుండు, మహానుభావుఁడు, సుమిత్రాఖ్యుం డెనంగుజనుల్
ధీరోదాత్తుఁడనంగసింహశమహాద్వీపంబుఁబాలించుచున్. ౩.

సీ. కాలకాలశిరోధిగాధహుంకారంబునుదిననాటనినాటిమృచ్చుండు
రఘురామఘోరనారాచవహ్నిబావలయొడలనంటనినాటియుదధివిభుండు
కుంభసంభవతీవ్రకోపపావకకీలతగిలిత్రుంగనినాటిసగవిభుండు
వీరభద్రదేవ్యరక్తూరాంఘ్రిహతినివత్సంబుకందనినాటిచందమామ
విపులశౌందర్యమనను; గాంభీర్యమునను, ధైర్యసంపన్నమృద్ధి; సుదాత్తసత్క
ళాకలాపంబులందు; భూలోకమఘపుఁ, డనదగినసింహాశద్వీపజనవరుండు. ౪.

ఆ. వానిముద్దురాణి, వరనైకత్రోణి, నేత్రనిర్జితైశి, నీలవేణి,
నవకిసాలపాణి, నవ్యగుణోజ్జేణి, మహికిడిగినవాణి, మంజువాణి. ౫.

సీ. శృంగారరసముమూర్తిభవించినలీలద్వ్యుల్లిలికనీలవిడిసెట్లు
కాయంబుబూనినకల్పవల్లికరీతిఘనపావనతరూపుఁగనినసరవి
సత్త్వంబు మేనునినంచరించినమాద్రుడనువుదాలించినకాంతంబుపగిది
శిలంబుదేహంబుజేకొన్న చందాననీలువేయవతారమెత్తినగతి

- విమలసద్గుణములు శరీరముధరించి, కాశ్యపీస్థులినడయాడుకై వడిగను
వఱులు నారాజచంద్రునివారిజాత్రీ, పరమ సౌజన్యమునకాటపట్టనంగ. ౬.
- గీ. పుణ్యవనితామణీశిరోభూషణంబు, దీనజనములపాలింటిదేవసురభి
యతిభిజనములబోపింపనన్న పూర్ణ, చెలిగుణములెన్న శక్యమే శేషునకును. ౭.
- కా. వారస్యోన్యమహానురాగమెదలకొవ్యాపింపనుద్యానసం
చారప్రక్రియలకొ, వినోదకథలకొ, సద్గానగోష్ఠికొ, గవి
త్వారూఢికొ, విలసిల్లుచుండిరితి సౌఖ్యాభిక్తి, వినిర్మగ్నులై
క్షీరాంభోధిశయానుడుకొనిరియుమాడ్కిలొలోకులగ్నింపఁగలకొ. ౮.
- క. పతియును సతియును నైరవ, హితుడుకొ గొముదియుఁబోలె నెననియిటునుభో
న్నతినొందుచుఁడమరాజ్య, స్థితులరయుచుఁగాపురంబు సేయుచునుండకొ. ౯.
- క. అంతలకాననకమలా, కాంతము; క్షీరాభిపుత్రికాతనయజయో
దంతము; నిర్జితయువతీ, స్వాంతముచను దెంచెనలవసంతిముహూర్తికొ. ౧౦.
- క. పాలిచెకొ జలజాకరములు, జలజంబులచే; లతాంతసమితింగుజములొ;
వలపునవారిజునేత్రలు, చలువలఁగరువలియునవ్వ సంతమునందుకొ. ౧౧.
- గీ. విడిచెవాకట్టు; వాయుపవిత్రతిపొందు, పరభృతంబులకును; శుశోక్తిరమునకును
దే నెలాలి కెడుపలుకులుజానుమీఁత, గాలికెనలేనితాలిమిగీలుకొనియె. ౧౨.
- గీ. విరహాభిన్నలజ్జిక్కుంగ; వెల్లెఁబాట, వడవడవడంక; విడువకెప్పుడును నాపు
లించునట్లుగదానొనరించుచుండె, నతనుడడ్డిర ! యవ్వసంతాగమమున. ౧౩.
- గీ. అంగములనుష్ఠిమదవిలాసాతిశయము, పల్కులమదాభిరలియు; భూభంగకలన
వక్రదృష్టులునతులకువఱులఁజేసి, కుసుమసమయోదయంబుననసమశరుడు. ౧౪.
- సీ. గండంపుమలనోలిఁగాణయాచిగ నెలిజలజాత సౌరభంబులనుగోలి
సరసిజాకరపాశ్చిక్రమదీక్షఁగాఁదేలిఘననికుంబాలిఁజక్కగనుసోలి
విరులనింపకు మేలితరువులపైవాలిపువులయింబలిదూఁబిభోవఁద్రోలి
మల్లెనాజవరాలిమాటికిబ్రతిమాలిజాతీవస్తుఁటిపైజాలిమాలి
గాలి; పోషితసమదాలి; కాద్రవేయ దుఃఖనిర్మూలి; పరమమృదుత్వశీలి
విరహిణీలోకమానసవిపినకీలి; చలువలూసఁగుచుఁగిచెవైశాఖమునను. ౧౫.
- వ. ఇట్లు సమస్తధరారుహానందోహంబునకు మహావందంబునొసంగు వసంతంబున నొక్క
దివసావసానసమయంబున నుమిత్రిండు కళత్రద్వితీయుండై గృహారామంబున వినోద
విహారంబుసలుపుచుఁ దనవారిజాక్షిఁగాంచి యిట్లనియె. ౧౬.

గీ. “మందనూరుతబాలకస్పందమునను, గండలితమాచుమకరందబింబుసమితి
చిందుకురువిందక్రొవ్విరిపందిరులను, గాంచితేమన్నభునియోలగమునుగేరు. ౧౭.

ఉ. సొంపెగెనూపు మొగ్గలి వెసారసపత్రవికాలలోచనా!
సొంపునునింపుచున్నయవిచూచితి వేవనలక్ష్మిభక్తిమై,
జంపక బాణుపాదజలజాతములకొభజియించుచున్ నివా
లింపగెనడ్డదీపములలీలఁజెలం గెడు నేత్రపర్వమై. ౧౮.

గీ. అతనుచాపవిముక్తములగుచుదోలుతఁ, బొందినగిరీశదేహవిభూతినిపుడు
కడుఁబరాగమిషంబునవెడలఁగాయు, చున్నటులనొప్పుసురపాన్నగున్నపువులు. ౧౯.

చ. కరమనురక్తిబాలసహకారధరాజముపైఁగినాలయో
త్కరరసమద్యమానితమకాంతలముద్దిడుగండుఁగోయిలల్
గరితకుఁదీయఁపల్కులనుగొతుకమబ్బగఁజేయుచున్నదీ
సరసిజపుష్పమధ్యగతమట్నదరాజముచూచితేసఖీ. ౨౦.

గీ. మధుపనికరంబులకుఁబానమందిరములు, నిండువలపులగమికిఁబానిధమములు
చలువకరువలినుట్టుకునిలుచువోట్లు, కంటెయరవిందపుష్పముల్ కమలపదన. ౨౧.

క. కలకంఠకంఠనాదం, బులనొప్పరసాలభూజముంబొడగంటే
చెలువలఁబాసికలఁగుబొజుఁ, గులకిది పెట్టినివిసంబుకువలయునేత్రా. ౨౨.

చ. వెలిఁగెడునింగలంపుజిగివీసరపుచ్చెడిపూలవంగి; శా
ఖలఁజిలుగాలియూఁపఁగనుగ్రాఁడిమోదుగుచెట్లచేధరా
జలజదళాక్షియప్పడెవసంతునిగూడఁగఁగెంపురంగులక
వెలయుమడుంగుగట్టిననవీసవిలాసినిరీతిభాసిలుక. ౨౩.

సీ. కలహంసరాజముల్ కైవార మొనరింపఁజిగురాకుటెక్కెముల్ చెన్నమీఱఁ
గలకంఠచయముమంగళనాద మొనరింపఁగడలఁబుప్పొడిదుమ్మగ్రమ్మకొనఁగఁ
బరిమళమిలితపుష్పములుతూపులుగాఁగవలిగాలివాచుచేరులుగడనర
శారికాకీరముల్ పైన్య నాథులుగాఁగఁపట్నదంబులుపైన్యసమితిగాఁగ
సన్నిహితబాంధవుండగుస్తరుఁడుతనకు, సలుపసాచివ్యమునుబాంధసమితి నేచ
సంపెగలతేరి నెక్కినసంతుఁడిపుడు, దండయాత్రసొనర్చునుత్పలదళాక్షి. ౨౪.

చ. ములుకుచుచూతపుష్పములు; మోదుగుపూవిలు; నారికుచ్చెడల్;
నలుపలుచంద్రుఁడెల్లి; మదవాగముచందనహారథంబు; శో

- యిలగుమిబట్టువారలుగవింపెనలా రెడుపుష్పబాణునిం
గలసిచరించునీయలరు కారువజీరునుఖంబునీకిడుకా.” ౨౫.
- వ. ఇట్లయ్యుద్ధానవనింగల వినోదంబులు తనమనోనాయికకుంజాపి తెలుపుచుఁ బ్రస్తావ
వశంబున నిట్లనియె. ౨౬.
- నీ. “రాజ్యంబుచక్కఁగా రాజిల్లుచున్నదికాత్రవబాధలేశమునులేక
మహనీయగుణియైనమంత్రిండ్రుఁడభ్యనుబాకతైరికిబృహస్పతియుఁబోలె
విశ్వాసపాత్రులౌభృత్యులుదొరకిరిరాఘవునకుఁగపిప్రతతిపగిది
దైవభక్తినిజనుల్దనరారిరల్లరుక్మాంగదురాజ్యంబుననుకరించి
సతివిగుణవంతురాలవడ్డుతచరిత్ర, వీవుకడుఁగూర్పురాజేతైయినఁగినావు
అరయనన్నియుదిట్టమేయైననిపుడు, లోలలోచన! నాకొక్కలోపమొదవె. ౨౭.
- వ. అది యెద్దియంచువేని. ౨౮.
- క. మలయాలయాధినాథుఁడు, విలసద్గుణుఁడాశ్రితార్థివిదళనుఁడుకృపా
కలితుఁడురవికులశశిప్రో, జ్వలుఁడొక్కఁడుదనరుచంద్రవర్షయనంగకా. ౨౯.
- ఉ. ఆతఁడునాకుఁబ్రాణానఖుఁడౌటనుజీవముపొల్కిఁజూతు; న
న్నాతఁడునట్టులేకనునహర్నిశలొక్కడఁజెన్ననాడుసం
ప్రీతిభుజించుచుకొనయనవేళలహాయిగనిద్రవ్రాచుచుకొ
జేతములొక్కచందముగఁజేసిమెలంగినకారణంబునకా. ౩౦.
- క. ఇరువురమొకగురునికడకా, గురుతరవిద్యలనునేర్చుకొంటిమి; తండ్రుల్
పరలోకగతులుగాఁగనె, యరిగితిమవనీంద్రపదవినందుటకొఱకై. ౩౧.
- గీ. సఖుఁడుమలయాలయమునకుసావ్యమియయ్యె, సింహాశీద్విపరాజ్యంబుచెందెనన్న
నాటఁగోలెనుదవ్వయ్యె నాతిమిన్న! యొకరిమొక్కరుకనుఁగొనుచుండుకలిమి. ౩౨.
- ఆ. కనులఁజెలిమికానిఁగనకుండినమబహూ, కృతులవలనఁబ్రతితతులవలన
నరసికొనుచునుంటిమనోన్యస్యనుజ్ఞేమ, మబ్బపత్రనేత్ర! యనవరతము. ౩౩.
- ఉ. ఆతనినొక్కసారియిటకాదరమొప్పఁగఁబిల్వనంపి; సం
ప్రీతిబహూకరించి, మనప్రేముడినంతయునుగ్గడించి; వి
స్మితభవద్గుణోత్కరముచేఁజెలికానికిదృప్తిచేసి; సం
జాతకుతూహలంబువనుజానరీ! ప్రార్థులుపుచ్చనెంచెదకా. ౩౪.
- ఉ. ఈయభిలాషమంతయునిఁకన్నఁడుతీలునె; చెల్లికానినా
యా యతబాహుయుగ్మముననక్కనఁజేరిచికాఁగిలించుచుకా

హాయిగ మాటలాడుకొను నట్టి యదృష్టము దెన్న డెట్లు నూ

తోయజనేత్ర ! మిత్రునకు దుర్యుధుడు మిత్రుడైనట్లు భూస్థలిక.

3౫.

✓సీ. ఇడుమలబ్బిన వేళ హితబోధ మొనరించి యెలమిని గలిగించు జెలిమికాడు

చిత్తంబు చెడుపనుల్ చేయంగ బాల్పడ్డ జెప్పిమాన్సించును జెలిమికాడు

కడలేని శోక సాగరమున బడిన ప్థచేయిచ్చి రక్షించు జెలిమికాడు

ప్రాణహాని యొకండు ప్రాప్తించు తఱి దన జీవ మైన నొసంగు జెలిమికాడు

ఆలివోడను బంధుజనాలివోడఁ, దలుపఁగూడని కందువలుకులెల్లఁ

దలుపుఁజెవి చెంతలను జేరిచెలిమికాడు, భువిని జెలికాని బోలు బంధువులుగలరె. 3౬.

✓క. తలిదండ్రులు మిత్రుండును, దలఁపఁగనీ ముగురె హితులు తక్కిన వారల్

చెలులగుదురు తమలాభం, బులకై లోకంబునందుఁ బూర్ణేందుముఖి. 3౭.

✓క. గడియింపవచ్చుఁగనకము, గడియింపఁగవచ్చుమంచి క్రాల్గంటి తెగక

గడియించుట గురుతనకుం, గడుఁగూరిచి ప్రోచుచెలిమికానిని జెలియా. 3౮.

✓గీ. మంచిగందంబు బన్నీగుమహిత సౌర, భంబుగలిగినపుష్పచయంబుఁగూడ

శ్రమముడంపఁగఁ జాలవు సాహచర్య, సరససల్లాపముల బోలి తరళనయన. 3౯.

గీ. అనిప్రసంగించుచుండ నయ్యవనరమున, వచ్చెను సుమిత్రుఁగనఁజంద్రవర్తయటకు

రమ్మలంచునువినయభూర్వముగనతఁడు, కప్పులెన్నియొవాసినకారణమున. ౪౦.

ప. ఇట్లు వచ్చిన భూభృచ్చుండునిరాక యచ్చటి ప్రతీహారలవలన నెఱింగి సుమిత్రుండు తన

మచ్చెకంటి వెంటరా నెదురుపచ్చి యచ్చుంపుమచ్చికయచ్చుపడ నెచ్చెలికానింగ్రుచ్చి

కాఁగిటంజేర్చి యంతిపురికిందోకొని చని వాసుదేవుండు కుచేలునికింబోలె నాతిధ్యం

బుఁగావించె. చంద్రవర్తయు విశ్రాంతిపొందిన యనంతరంబ సుమిత్రుని స్వీకరించి

యిట్లనియె. ౪౧.

ఉ. “సేమ మెనీదు మట్టలకు ! సేమ మెనీ మనుఁగుంబడంతికిక

సేమ మెనీదు పుత్రునకు ! సేమ మెనీ పరివారశోటికిక

సేమ మెనీదు పాదయుగ సేవనానఁజేడు భృత్యపాలికిక

సేమ మెనీదు రాష్ట్రమునఁ జేరివసించెడు మానవాళికిక. ౪౨.

గీ. ఆరిభయంబులొకించుక పొరయకుండఁ, బ్రజలనందఱ విడ్డలపగిదిగనుచు

రాజ్య మేలుచునుంటి వేరాజచంద్ర, ధర్మమావంతయేనియుఁదచ్చుకుండ. ౪౩.

క. హితతంత్రులగుచు మంత్రులు, సతతంబును రాజశార్య సరణిఁదెలిసిన

మలినను సరించియుండురె ! శ్రీతజనసురలోక భూజ ! రిపునంజ్ఞాబా ! ౪౪.

గీ. వారిధరములువృష్టిసంపాతమునను, భూతసంఘాతమునుబ్రోచుపోల్కిఁగుజను
లమలఫలములనండజాతౌఘములను, మనుచుకైవడిఁజుట్టాలమనుపుచుంటే ! ౪౫.

గీ. అలరుకారునవెలిగెడుకలువదాయ, వలెనువేడిమిగలవాఁడిపాలయఁజేసి
జనులనండఱునుచితవర్తనమునందు, మెలఁగఁగట్టొనరించితే! మేదినిశ! ౪౬.

క. గర్భంబునరాజిల్లెడు, నర్భకునకుఁదగినపగిది నాహారంబులే
నిర్భరమతిఁగైకొనియెడి, గర్భిణిగతిఁబ్రజలహితముఁగనుఁగొనుచుంటే! ౪౭.

క. నిరవద్యపద్యగద్యో, త్కరచనాప్రాఘులైనకవిసింహంబులే
నిరతమునీపురవరమునఁ, జమసుఖోపేతులగుచుఁగరుగురుగదా! ౪౮.

గీ. భూరిధనరాసులున్నయ గారములకుఁ, గాననాంతరిపర్వతాకరపన్న
శస్త్రగోకులమునకురక్షణముజరుగు, పొంటెఁదగువారినిల్పితే! భూమిపాల! ౪౯.

ఉ. దారులబాటసారులకుదప్పికఁదీర్చఁజాలినట్టివాఁ
పూరతటాకద్దిర్చికలఁబొల్పుగనిల్పితేయచ్చటచ్చట
జోగులుచేరకుండఁగనుకూరులురేలుపురంబులందుసం
చారమునేయుచుండుటకుకాసనముందగఁజేసి నాడవే! ౫౦.

ప. మతియు స్వామ్యమాత్యజనపదకోశసైన్య మిత్రదగ్గంబులను రాజ్యాంగసప్తకంబును,
సంధివిగ్రహయానాసనచైత్యధీభావసమాశ్రయంబులనుపద్మఁగంబులును, ధర్మార్థకామం
బులనుత్రివర్గంబును, బ్రభుమంత్రోత్సాహంబులనుశక్తిత్రయంబును, నెఱిఁగివర్తింతువే!
సత్వరజస్తమోగుణవిశేషంబులు శేషంబులేకుండవిమర్శింతువుగదా! త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్ర
జిహ్వస్ప్రాణంబులనుజ్ఞానేంద్రియపంచకంబును, వాక్పాదపాణిపాయూపస్థలనుకర్తేం
ద్రియపంచకంబును, మనంబునను నేకాదశేంద్రియంబుల వశపఱిచిగొని కామాద్రేక
కారణంబులగుద్యూతమృగయానారీనురాపానార్థదూషణంబులును, గ్రోహోద్రేకకార
ణంబులగు వాక్పాదువ్యదండపారువ్యంబునను సప్తవ్యసనంబులహృదయంబుఁ దగుల
నీయక కపటసచివకటుకుటిలవాక్పటలంబులకు లోనుగాక వినయావక్రపరాక్రమ
క్రమజ్ఞానతంత్రులగుమంత్రులనడుపదేశంబున దైవికమానుషికచింతలసెంతయు సతంత
సంబునఁగాలంబుఁబుచ్చుచు నిత్యంబాస్తికచింతసంబుననిస్తులాండవై యశుభని రాశుశుభ
విలాసంబులఁగాలంబు సుఖలీలంబుచ్చుచుందువే! ఆవేశవివశుండవు నాత్మస్తుతి పరాయ
ణుండవునుగాక నేరములనివారింతువే! యనవుడు నతని కుశల ప్రశ్నముల కన్నిం
టికిఁ దగును తర్రంబు లొనంగి సుమిత్రుం డిట్లనియె.

౫౧.

- క. “వెదుకంబోయినతీవీయ, పదములకుంజాట్టుకొన్న పగిదినినీన్చి
యదనునదలఁచుచునుండఁగ, నెదుటంబ్రబత్సత్వ మైలివీసీతమడరక. ౫౨.
- గీ. మిత్రతత్వము! నీవునామీదికరుణ, వజ్రలవిచ్చేయుటంజేసిపండ్లజేడు
మానుకీయపురాకృతమహితసుకృత, మరయనాభాగ్యమేభాగ్యమవనియందు. ౫౩.
- గీ. ప్రాణతుల్యుడవగునీవుపజ్జనిలిచి, కాంచుచుంటను నాదుసౌఖ్యంబులిపుడు
పూర్ణతపహించె; నానందమునను దేలి, యాడుచుండెను నాహృదయంబుసఖుండ! ౫౪.
- గీ. నిన్నుఁగల్గొనకున్కినాకిన్ని నాల్గఁ, గన్నుఁగవవాచెఁజుమ్మిసంగాతకాడ
నాదుసఖిమంజువాణియీనాతిమిన్న, నీదురాకయెతలపోయెనెవ్వనమున. ౫౫.
- క. ఈవనితనన్నుదనకుల, చైవతముగఁదలఁచిమిగులఁదాత్పర్యమునకొ
నేవించుచుండు, నేనును, జీవమువలెఁగాంచుచుండుఁజేలి నెల్లపుడుకొ. ౫౬.
- సీ. సెకకంటితలమీఁదఁజేయిపెట్టఁగవచ్చుఁగలసేనిబొంకెఱుంగనిదియనుచు
గుడికేగిదీపంబుఁగొట్టిచెప్పఁగవచ్చుజీవహింసయొకింతచేయదనుచు
నగ్గిగుండైనఁజేసంటఁగావచ్చుసోదరులరీతినిగాంచుబరులననుచుఁ
జిలువకోఁజల నైనఁజీలువఁగావచ్చుఁగనవుగాఁబెఱసొత్తుగాంచుననుచు
ఘనులుగలదివ్యతరసభాగ్రములనిలిచి, జడుపుదిగనాడికతపత్రమిడఁగవచ్చుఁ
జుట్టములపోల్కినందఱఁజూచుననుచుఁ, గ్రమగుణరాశియాయితీకైనఁజుండ!” ౫౭.
- చ. అనితనఁజూచునగ్రుఁములాపునకున్చినిపించి; యామెవం
కనుదిలకించియిట్టులనుఁ “గ్రమకురంగవిశాలలలోలలో
చన! వినుమీతనికొగురువుచందమునకొగృహచైవతంబురీ
తినిబొడగాంచిపూజలనతిప్రమదంబునఁజల్చుగావలెకొ. ౫౮.
- గీ. అడవియుసిరిక కాసుయఁగడలియుష్ప, వలెనుమలయాలయమునుండిచేలిమికాడు
సింహళమునుండి నేనును జేరినాము, కాశికాపురిఁజిన వాడుకమలపదన! ౫౯.
- వ. అష్టాగ్ర నగరంబున. ౬౦.
- సీ. వేదవేదాంగప్రవీణత్వమునఁజతుర్ముఖులత్వ పెట్టినిపుణ్యమూర్తి
అధ్యాత్మతత్వవిద్యారహస్యంబునకుకమహర్షినిగేరుశుభ్రయశుఁడు
నకలశస్త్రాస్త్రవిశారదత్వంబునరఘురాముమెచ్చనిరమ్యగుణుఁడు
ప్రదిమలనీతిశాస్త్రజ్ఞాననైపుణివిబుధదేశికుమీఱువిబుధపరుఁడు
అభిలషండితమానసాహ్లాదకరుఁడు, దివ్యవిజ్ఞానపరిపూర్ణాత్మీయశిష్య
పారపూర్ణతఘోరాంధకారుడలరు, గాలవుండనుభూసురాగ్రణియొకండు. ౬౧.

- గీ. ఆత్మతీనిదేశదేశంబులందుడనరు, రాజపుత్రకులేలేందిరిహినిగొల్చి
విద్యలను నేర్పుచుండిరావిప్రుతోడఁ, గజపుచుండెనుద్రోణులకరణినతఁడు. ౨౨.
- క. ఏమును శక్తినిజనిత, దుష్టమిశ్వరసుతులఁగూడిపాలుపుగవిద్యల్
నేమయునఁగఱచితిమిగురు, డామోదమునొందినేర్వనజ్ఞాతముఖి. ౨౩.
- సీ. రాచపాఱుండుపూర్వముపక్షిరథభూమిపాలబాలకులఁగాపాడినట్లు
వానులూరుభవుండుభూమిజాతనయులఁబొడగనికడువేడ్కఁబ్రచినట్లు
సాందీపనామభూబృందారకుఁడునందినందనులనుగన్నచందమునను
గుంభసంభవుఁడొత్తిడింభకాష్టానులవిప్రసంభవృషినిగాంచిసాక్షిసట్లు
మాగురుఁడుమమ్ముపుత్రులమాదిరిగను, గాంచియామూలమాడంబుగాసమస్త
విద్యలను నేర్చిపరమప్రవీణులుగను, జేసియనిపెనుజామ్మిరాజీవనయన. ౨౪.
- గీ. మాయుపాధ్యాయనియుఁగూడమమ్ముమిగుల, గనికరింబునఁగాంచుచుఁగాలమెఱిగి
యోరెమిడుచునుగన్నకుమారులట్ల, పోషణంబొనరించెనుబువ్వుబోణి. ౨౫.
- క. కరుణామృత సంపూరిత, బరిపూర్ణమనుస్కుండైయుపాధ్యాయులుతా
మిరవులకనిపెడుతఱిమా, యరుపురదీపించెనిట్టులిందునిభాస్వా. ౨౬.
- క. మురదానవహరవిజయుల, సరవినిమీరనవరతముసఖులైధరణి
జరముగనేలుచుసౌఖ్య, త్కరులైజివింతుగాకతఱుగనిమైత్రి. ౨౭.
- గీ. అనుదుదీపించియనువలతనిపెనుమ్ము, నాటికినినేడుగనఁగల్గెనాదుమిత్రు
సకలబంధుసమాజమీసమయమునను, ఏచ్చినట్లుబై నామదిమచ్చైకంటి. ౨౮.
- ప. అని యిట్లు తమవిద్యాభ్యాసక్రమం బవ్వీద్యుల్లతాంగికిఁ గర్ణరసాయనంబుగ వినిపించి
పూర్వాపరకాలవృత్తాసంబును, బాల్యావస్థయందుపాధ్యాయసన్నిధానంబున సభ్య
సింపినయపూర్వవిషయంబులును, శైశవక్రీడావిలాసంబులును, సహపాఠకులతో
వినోదవిహారంబు సలుపుతఱిం బ్రవర్తించిన చర్యలును, దలంచుకొనినిరుపమానానందమం
దాకినినోలలాడుచు, దదీయసల్లాపములయందెల్లప్పుడు సుల్లాసంబుఁజూపుచు, బొం
తనున్న మంజువాణితోడంగూడుదుడుపుచు హాయిగా దినంబులుపుచ్చుచుండిరంతః. ౨౯.
- ఆ. కాలమిట్లుసౌఖ్యకరముగా సుకొన్ని, నాల్గుగడవనొక్కనాడుమిత్ర
వంశజుండు చంద్రవర్చసుమిత్రుని, గాంచిపలికెఁగూర్చిగడలుకొనఁగ. ౩౦.
- క. “అనఘా! మిక్కిలి నాల్గ, య్యెను నేనిటకేగుదెంచెదుయ్యెనొనా
ఘనతరరాజ్యమువేగను, చనవలె సెలవైనఁగఁగదవేశకులభూషా! ౩౧.

క. ఎవఁడును భీష్మనుఖంబులఁ దవులునొచ్చెడునతఁడుకీర్తితప్పకమాయుఁ
బ్రవిమలమానస! కలబం, భువులందఱుకేలి సేయుదురుగదవానికొ. 22.

క. తనకుందనదేశీయులు, తనువగుటనువారిఁబాసితదప్రగమరం
బుననిల్వఁదగు నెప్పునకు, మనమునఁదలపోసిచూడుమామిత్రవరా. 23.

గీ. నరులకన్నునుభుములరయకదవ్వల, నిలిచిస్వేచ్ఛనుండునృపమహేంద్రు
డుండె సేమియింట? బండె సేమిచితాగ్ని? ననుచుదూఱుచుందురవనిజనులు. 24.

వ. అనుడు సుమిత్రుండు మిత్రముం బాయుంబాలక తత్ప్రయాణంబుడవనెంచి యిట్లనియె.

ఆ. “నీవువచ్చికొన్ని నెలలైనఁగాలేదు, పయనమునకుఁదమకపడెదవేల!
సచివులున్న వారు సకలంబు నెఱవేర్చు, గొన్ని నాల్గునిలువుమన్నయిచ్చట. 25.

క. ఈనిలయుమునీనిలయం, నీనా సేవకనికాయ మెంతయుయత్తికొ
మానకనిను సేపింతురు, భూ నాయక! యేమికోఁతపొసఁగెనుబోవకొ! 26.

గీ. అనుడుమలయాలయాధిపుడనియెనిట్లు, “ప్రాణతుల్యుండవగునీవుపజ్జనిలిచి
యావరించుచుండఁగనబ్బుటెట్లు, లోపమనునదిసింహాశద్విషసాధు. 27.

గీ. ఆభిజనముదుస్త్రిజముగా దెయరసిచూడఁ, గాననడ్డంబుచెప్పకీక్షణమునంద
యనుమతింపఁగదయ్యుప్రయాణమునకు, దడసినను రాచకర్జముల్ చెడునుగాదె. 28.

గీ. నెమ్ములకునీరదములకునీరజాప్తు, నకును బద్ధంబులకుఁగల్వలకును నెలకు
నెంతమారంబా నెమ్మది నెంచిచూడఁ, జెడియె నే నెయ్యమింతేని? జెలిమికాడ! ౨౦.

క. ఆమడలుదూరమైనను, భూమిశ్వర! హృదయకమలములుదప్పగు నే!
నామదియెచ్చటనున్నను, నీమీఁదనతివిలియుండునిర్మలచరితా. ౨౧.

వ. అనిపలికి యాతండెంతిబలిబాలినను వినక ప్రయాణంబునకుఁ ద్వరపడుచుండ నాచంద్ర
వర్ణంఁగాంచి సుమిత్రుని కళత్రంబగు మంజువాణి మంజులతరవాక్కు భారసంబు చిలుక
నల్లన నిట్లనియె. ౨౨.

సీ. ఏవాఁడుని నైద దైవంబుగా నెంచి సేవించుచుండును జిత్తకుద్ధి
నేవాఁడునీరూప మేప్రాద్దుదర్శింపవాఁఁడుచుండును బరమభక్తి
నేవాఁడుబంధుజనావలిలోనిన్ను బ్రథమగణ్యునిగాఁగఁబరిగణించు
నేవాఁడుతనబహిర్జీవంబుచందానఁ గాంచుచుండును నిన్ను గారవమున
నెవఁడునర్వంబునీవనియెంచుచుండు, నెవఁడునీసాయమాసించు నెపుడుపోరి
నట్టిచెలికానిమాటఁద్రోయంగఁదగు నె, సర్వమెఱిగిననినుబోఁటిసజ్జనునకు. ౨౩.

- క. కావునమాగేహంబున, దేవరకొన్నాళులాతిధేయంబును
దాపువంబునఁగొనిపిదపం, బోవందగుదావనీయపురవరమునకుఁ. ౮౪.
- ఆ. వీడలేకనిన్ను వేవితంబులువేడు, చెలిమికానిమోముచిన్నత్రావఁ
బయనమగుటనీకుఁబాడియేజలజాప్త, కులసుధాభిపూర్ణకువలయాప్త.” ౮౫.
- గీ. అనుచుదనభర్తకొరికననునరించి, పలుతెఱంగులవేడనప్పార్చివుండు
లేమపలుకులకదురాడలేకనిలం, నిశ్చయించెనుగొన్నాళ్లు నెమ్మినచట, ౮౬.
- చ. హరహర! నాటఁగోలెవిపదంబుధిముద్గిలంగుఘోరవా
సరములువచ్చెనాపరమసాధ్వికిఁ, దాఁగడువేడుకొన్నఁద
ద్ధరణిపుడియ్యుకొకతనితన్విమృహాక్షులనిల్చుట న్ననం
దెరిసెనుమిత్రభూపతికి సేమనవచ్చును గాలవక్రతఁ. ౮౭.
- చ. తనచెలికానియోగ్యతయొ, దామరసాననసత్ప్రభావముఁ
ఘనుఁడునుమిత్రకుండుచిరకాలమునుండియెఱింగియుఁగటా!
మనుజుఁడుపూనరానియసమానతరోగ్రతఁదాల్చెవారిపై
మనమతితుచ్చసంశయనిమగ్నమునందుటఁజేసియొక్కటా. ౮౮.
- సీ. చంద్రబింబముఁబోనిచెలియముద్దుమొగంబుప్రతిపదిండుండయ్యెఁబ్రభువునకును
బండువెన్నెలఁబోనిపడఁచిర్నవునహ్నికీలయయ్యెనుమహీపాలకునకుఁ
దేనియల్చిలికడుతెఱవనున్ఫలుకులుములుకులయ్యెనుమిత్రభూమిపతికి
నతిమనోహరమైనసతిచేష్టలత్యంతతాపహేతువులయ్యెధరణిపునకుఁ
గలికియెడమున్నకనుపడ్డగరితనపుఁ, జిన్నెలన్నియునారాజసింహునకును
గటకటా! లంజెజాతిలక్షణములయ్యె, గడవశక్యమెప్రారభకర్తచయము. ౮౯.
- క. పెనిమిటియనుమతిఁదత్ప్రి, తినిబడయుటకొఱకయోమెదినదినమునునా
ఘనునియెడఁజూపువినయము, బనవతిహృద్వేదనాతిశయతకునయ్యె. ౯౦.
- గీ. మునునుమిత్రకుఁడెంతప్రేమడివఘాటి, మీఁదఁజూపెను, చెలికానిమీఁదనెంత
కరుణవఱపెనొ, యిపుడంతకతనతయము, హోగ్రతయొజూపుఘోరదైత్యుఁడుగమాటె
న. ఇట్లునుమిత్రుండుమిత్రకళత్రంబులయెడఁగుమిత్రుండైదురాగ్రహదహనంబుహృదయ
గహనంబునుదహియింపసహింపంజాలకసహవాసియగుబహుమానునిరహస్యం
బుగఁబిలిపించియిట్లనియె. ౯౧.
- ఉ. “వింటివెచంద్రవర్తబహువిశ్వసనీయుఁడుమిత్రుఁడంచునా
యింటనుజేర్చినందులకునించుకమంచిఁదలంపకక్కటా!

కుంటరియోదు నాకధికద్రోహ మొనర్పఁగ నెంచి నాదువా

ల్లంటిమనంబులోఁగొనెనిలక మఱియిట్టిదురాత్ముఁడుండు నే.

౯౩.

క. మిత్రద్రోహంబేయప, విత్తుఁడుగావించువానివిడువకకత్తి

గాత్రంబింతింతలుగా, త్రిత్రయవర ! సలుపవలదెక్కఁకాలమునక.

౯౪.

ప. కావున నీవు దురితంబనియొంచక యొక్కయుపకృతి సలుపవలయునది యెద్దియనిన.

మ, అనఘా ! నాదుపరాధవాసలము చల్లాఱంగనీవేళనీ

వనుమానింపక కాలకూటముతేదీయాహారమందుంచు

చ్చెనఁటిక గాలునిమందిరాంగణమునక జేర్పంగదే, నామనం

బునకుత్సాహముసంఘటింపఁగద వే, పూతాత్మ ! నీఘంబుగక.

౯౫.

మ. అనిపల్కఁబఱుమానుఁడెంతయును దూరాలోచనాతత్పరం

డును, లోకానుభవంబుగల్గినఘనుండుక, యోగ్యుఁడుక గాననా

తనిసాన్నిధ్యమునందు “వల్లే”యనియుత్సాహంబునంబల్కినె

మ్మనమందాచెడునంది.యంపునుడినమ్మండయ్యెనావంతయుక.

౯౬.

ప. ఇట్లు నమ్మక యప్పుడు తానేమిచెప్పినను జాగత్వశంకాపంకసంకలితహృత్పంకజం

డు నా లంకేశ్వరున కింకను గింకపాచ్చునని యెఱింగినవాఁడు కావున మాటువలు

కకి తక్షణంబ మలయాలయక్షితిపతికడకుం జని యిట్లనియె.

౯౭.

క. “తనసతినియెడఁజూపిన, వినయమునకుసంశయించివిషమాహారం

బుననిడినినుఁజూలియింపఁగ, నను నేమించెను సుమిత్రనరపతిభులుండై.

౯౮.

క. చిరకాలానుభవంబున, ధరణీశ ! భవద్గుణాళిదా నెఱిఁగియునీ

కరణినిదుష్కార్యమునకు, దొరకొనియెనుభార్యయెడలదుచ్చింతనుండై.

౧౦౦.

క. అతిమైత్రివైరమునకుం, గతమను నానుడినిజంబుకమనీయగుణా

న్విత ! నండ్రక్రోధనుడగు, నితనికడక నిలువనీకు నెగ్గదవునుమీ.

౧౦౧.

క. లేలేత్తుకలము నెక్కుము, జాలము సేయంగఁబోకు జననాయక ! నే

మాలిమి నైనెనినునీమల, యాలయమునఁజేర్తుఁజెట్టయలవడకుండక.

౧౦౨.

క. ఇటువంటిఘాతుకునిచెం, గటనిల్చుటకన్నఘోరకలుషముగలదే

తటుకునఁజను దెంచెదనీ, కొటికకుననుఁగూడఁదోడుకొనిచనుమనఘా !

౧౦౩.

క. ఈపాపాత్ముఁడుపశ్చాత్తాపంబునుబొందుడనుకదాలిమిమై నే

నీపాదచ్ఛాయలనే, లోపములేకుండమనెదలుంతిరకలుష !

౧౦౪.

అ. అనుడుఁజంద్రవర్తహర్షించిబహుమాను, గుణమునకును మెచ్చుకొనిబితానఁ

గలము నెక్కించనియెవలయులయుమునకు, నన్యైలెఱుంగకుండనర్థరాత్రి. ౧౦౫.

వ. ఇట్లన్లుహారాజు బహుమానుని సహాయంబున స్వదేశంబుఁ బ్రవేశించి యుతనికిఁ దన ప్రధానసచివపదంబొసంగి ప్రాణసఖునిగాఁ దిలకించుచు నుఖంబుగ దినంబులు గడపుచుండె నంత. ౧౦౬.

సీ. అటనింహళద్వీపమందునుమిత్రుండుబహుమానుమాడనిబాడుటెఱిగి
కాలఁదాఁచినభుజంగముభంగిమండుచుసరగునరాణివాసమునకరిగి
తనయుండుకృష్ణుఁడెంతయువితకధయేదొవినిపించుచుండఁగవీనులొగ్గి
వినుచున్నమంజువాణినిగాంచిప్రియపుత్రునీవలకీడ్చిరాజీవనయిన
యెడలమోపిననిందనునుడివిత్తి, బందిగంబునఁబెట్టంగఁబనిచెఁగొమరుఁ
డాపురనియేడుచ్చుచుండదయాపిహీన, హృదయుఁడైతుచ్చనంశయమొదవుకతన.

గీ. చిన్నవాఁడయ్యుఁగృష్ణుండుకన్నతల్లి, యెడలమిక్కుటమైనప్రేముడినిగల్గి
యున్నకతముననామెకట్లాదవినట్టి, సడికిగుండెలువగులవిచారమందె. ౧౦౭.

క. జననింబందిగమునకుఁ, గొనిపోవుడుఁగృష్ణుఁడెదదిగులావడియొరెం
బునునిదురనుడిగిక్రమముగఁ, దనువేదిగవిడువఁదగినదశకున్వచ్చెన్. ౧౦౮.

తే. అట్లురాణినిజేఱసాలయందునునిచి, పిలిచిచతురాన్యగత్యసారలను “మీగు
తిరువనంతపురంబునకరిగియచటి, సత్తిగుడినున్నయోగిని సరసఁజేరి. ౧౦౯.

క. కలదో! లేదో! ప్రేముడి, కలికికినామిఁదనరసికడురయమునరా
వలయు” ననిపనిచితమృచ్చ, తలపతితనగగుఁజేరెఁదలఁగనిచింతన్. ౧౧౦.

వ. ఇట్లుచేరి నిజాంతర్గతంబున. ౧౧౧.

సీ. “గురువులకడ నేరుకొనినత్రొత్తడినుద్దులించుకయునుమది నెంచవైతి

చిరకాలముననుండివరకీర్తిఁగనిననాకులగౌరవంబేనిఁదలఁపవైతి
నరనాధసభలనొన్నత్యంబుఁగన్ననీగురునిగొప్పేనియునరయవైతి
మహితపతివ్రతామణియొసనీతల్లిఘనతయైననునుంతగాంచవైతి
వినుపనీలకు నాశించికనకసాధ

మునకుఁజచ్చిడికొనినట్లు మొనసిలేడ్డు, వాకితుష్కపవాసంబునాశనంబు
చేసినటుతుచ్చునుఖమునకాసనొంది, చెఱుచుకొంటివెయిలువడిచెడిమకాన ౧౧౨.

చ. కరముపవిత్రమైనకులగౌరవముల్ నశియించెఱుఁగిగాఁ
బరువునుగీర్తియుండెడియొ, బాసెవివేకమునాదు నెప్పుదిన్,

దురితమునన్నునింగితిని, ముఖములొక్కటఁజూట్టుముట్టై, మై

బరువుగఁదోచెనీయదనఁబాపపులంజెరో! నీకతంబునన్.”

౧౧౪.

ప. అని యనేకప్రకారంబులఁ దనమనోహరిణిం మాఱుచుఁ బరితాపభరంబునం గడుం
గ్రాగుచుండెనట.

౧౧౫.

ఉ. అంతకుమున్నెగర్భవతియాటను జేసిసుమిత్రధారుణీ

కాంతునికాంతకష్టములగాసిలుచాఁడునిసుంగునోర్తున

త్యంతమనోహరాకృతికినాలయమైతగుదాని! నీరమా

కాంతనుబోలువానిగ నెఁగక్కనపుంజెఱసాలయందొగిన్.

౧౧౬.

మ. కనిగాటంబగువేడినీరుకనులంగ్రమ్మంగ నాబిడ్డమో

మున నెమ్మోమును జేర్చి “హతనయరో! మూర్ఖాభిషిక్తుభవహా

ఘనులొరాజులరాణులుండఁగను నాగర్భంబునందయ్యయో!

జననంబందితివేల! భావిసుఖముల్ సర్వంబునాశిల్లఁగన్.

౧౧౭.

గీ. కన్నతల్లిరో! నీవెంతకలుషహీను, రాలఘో నేనునైతమునంతకలుష

హీనురాల నెనున్పుహాయిట్టినింద, కలిగెనేమందుమత్స్పార్యకర్తమునను.”

౧౧౮.

క. అనియిట్లు త్రలమందుచు, దనతనయంజూచికొనుచుఁదామరనవిలో

చనయూఱటఁగనియెట్టెటో, దినములఁదా నెట్టుచుండెదేయవమోఱన్.

౧౧౯.

ఆ. అంతరాజబంధువగువక్రచిత్తుని, మందగమనమిత్రునింద; రాణి

కనుఁగఁజెలిమిబోటియగుటచేఁజెఱసాల, కడకుఁజనియెనామెకన్నెజూడ.

౧౨౦.

ప. చని యామృగమధ్యయ మృణుమధ్యసాన్నిధ్యంబునకరుగుట యసాధ్యంబనిగ్రహించి

ద్వారంబుకడనిలిచి యామె కుపచారంబునేయ నేగుపఱచిన పరిచారికఁగు మాలిని

యను లోలలోచనంగాంచి యిట్లనియె.

౧౨౧.

గీ. “కలికిరో! నీవుమనరాణిగారికడకుఁ, జనివినయభయభక్తులత్తనుజెలంగ

నాకుమాఱుగఁజలిపివందనశతంబు, పలుకవలయునుమద్యాకృములుగనిట్లు.

౧౨౨.

గీ. ఆమ్మరో! నీవునాయెడనమ్మకంబు, నిలిపియొకసారిసీమద్దునిసుఁగునాదు

నశముచేసితి వేనిభూవరునికడకు, నులభముగఁదోశుకొనిపోయియాపుదాన.

౧౨౩.

క. ఆపాపమొగముఁగాంచిన, భూపాలునిమనసుకరఁగిచాలితిరో! పశ్చా

త్తాపంబునొందినీయెడఁ, జూపినఁజూపంగవచ్చునుంటేనిదయన్.”

౧౨౪.

సీ. అనవుడు “మీరుచెప్పికవల్కులన్నియుదేవితెంగటికేగితెలియఁబఱుకుఁ

దల్లిరో! నేటిప్రాతఃకాలముననామెతనచిన్నిబిడ్డపై నెనగుపూని

- కొనిపోయిజనపాలకునిపాదములమీదఁబడవైసాహసించెడుమహాత్ము
రాలెవ్వలెయ్యనైనవలనడునా ! యనిచింతనుబొందఁజొచ్చినది”యనుడు
సంతసమునొంది “చూలినీ ! త్వుతలేందు, పజ్జలవనిచి నేఁడనపక్షమునను
ధైర్యమువహించివాదించఁదలఁచుకొంటి, ననివచించుమురాణికిహర్ష మెవఁగ.” ౧౨౧.
- గీ. అనుడుమూలినవల్కు “నోయలగుబోజీ !, యనపరాధినియగురాణికినవరతము
నుపకృతినొనర్పఁగోరుదునున్ననీకు, నీశ్వగుఁడుశాశ్వతసుఖంబులిచ్చుఁగాత.” ౧౨౬.
- గీ. అనుచుదీవనలూనరించియాక్షణంబ, దేవిగారికినర్పంబుఁ దెలిఁగుఁబఱచి
యామైకై సేసియొసఁగినయనుఁగునినుఁగు, వెనుమూలినఁబుష్పిత్రవిందకిచ్చె. ౧౨౭.
- వ. ఆమెయు నా నెత్తురుకందువును బాత్తులలోనిడికొని రాజసభాభవనంబునకువచ్చు
చుండ మధ్యమార్గంబునఁ దదృశ్యుని వక్రచిత్తుం డెదురుపడి కలతఱింఁగారసి భూ
పాలుని కోపంబునకువెఱచి తనతరుణివో నిట్లనియె. ౧౨౮.
- సీ. “గగనస్థనక్షత్రగణమురాలైదులీలదివిభువిదిద్దిరఁదివ్వుకరణి
బ్రహ్మాండనికరంబుఁబగులఁగొల్పెడుభంగిఁబ్రళయకాలానలజ్వాలపగిదిఁ
దిగకొట్టికలఁగాల్పు సెగకంటిపోలికఁదోకద్రోక్కినదందితూకమట్లు
కొలఁగొట్టినలేచుకొదమబెబ్బులివలెనంగదనడగుహర్యక్షమటుల
దేహమెఱుఁగక శుత్యంతతీవ్రకోప, పరవశుండయియున్నాఁడుగరణివిభుఁడు
భార్యపట్టుననీవామెపట్టినటగు, దోడుకొనిపోవుటెంతయుఁగీడునుము. ౧౨౯.
- క. కనలునశరీరమెఱుఁగని, మనుజునకుహితంబుఁ దెల్పమాను నెతనపూ
నినదుప్తకార్యమును ; గా, వునవచ్చటికేగుఁటుడుగుపూర్ణేందుముఖి.” ౧౩౦.
- క. అనిపెక్కువగలఁదెలిపిన, పెనిమిటిబోధంబునకియ పెడచెవినిడితఁ
జనియెనురాజసభాంతర, మునకుఁ దేవికినిబంధముక్తింజేయుఁ. ౧౩౧.
- వ. ఇట్లు చని క్రమ్మకొనియున్న జనములమధ్యమునుండి మార్గముచేసికొని భూనాథుని
పాదసన్నిధానంబునకుం జని యా కందువును దదియపదారవిందంబులపైఁ బడవైచి
యిట్లనియె. ౧౩౨.
- క. “క్షీణాయక ! చూడుమునీ, ప్రతిబింబంబైన నెత్తురీపాప మొగంబుఁ
నతియుననుప్రతయునుగుఁ, వతియుననగుభార్యమీఁదవదలుముకినుకఁ. ౧౩౩.
- గీ. జన్నములువేయిసలిపినజనునికన్న, నలుకదిగఁద్రావువలఁతియొకధికుఁడనుచు
వేదములవల్కుటెన్నఁడువినఁగలేదె, రాజవంశప్రదీప ! నూర్యప్రతాప ! ౧౩౪.

క. చిరకాలవర్జితంబగు, పరమన్నేహంబువలనబడఁజేరినంబులే
పరిపూర్ణంబుగ నెఱిగియు, ధరణీశ్వర ! తుచ్ఛశంకతగు నేనీకుకా. ౧౩౫.

సీ. ఇంటిసీయానతికి సుమంతవాటదుతలపోయఁగల దైవతముగనిన్ను
నెఱుంగదునీకం టెనితరమింకెన్నియునీ మేలెవాంఛించునిత్య మెదను
మగువనీతోడి దేజగమనియొప్పొంగునిను బాసినిముసంబునిలవలేదు
తనవారునీవారలను భేద మెంచదుకల నైననీ పేరెతలయచుండు
నట్టిభువనైక పావనినమలమతిని, లేనిజారత్వశంకనుబూనిఘోర
బాధలను బెట్టుటెంతయు బాడియగు నె, యెంతదాననునీకు నే నెఱుక పఱువ. ౧౩౬.

క. కులకాంతమీఁదర్తిగ, నలుకనువహింపఁగూడదాయమకన్నీ
రొలికినసిరిగేహంబున, నిలువనుతృటికాలమైనప్ప పకులతిలకా ! ౧౩౭.

✓ ఉ. పండునుబోలుకా పురముపాడఱచేసికొనంగఁబోకు ; భూ
మండలిలోననీకులము మైలయొనర్పఁగఁబోకు ; పూర్వమిం
దుండినక్షీరిపోనిడకు ; మోరిమిద వృద్ధగఱోఁపఁబోకు ; నీ
యండజయానఁపై జలమునందఁగఁబోకునృపాల శేఖరా. ౧౩౮.

సీ. తలిరుటాకులఁబోలుకలికి కేట్లోయికాకర్కశంబైనశృంఖలయుగంబు
రాజభోజనములురహి మెక్కుజిహ్వాకాయగ్రకన్దులు మెక్కునీగిరంబు
పద్మంబులనుబోలుపాదయుగ్మమునకాపడుకులుదాపినయెడలనడక
సుముకోమలంబైనసుందరాంగములకాకటకటాగాటంపుఁగటిక నేల
నీకులవమైనదయలేదోనీతిలేదో, నానయేలేదోలేకమనంబెచెడెనో
కాకాయండిననిటువంటికతినదండ, నంబునకునిచ్చుగింతురేవరవరేణ్య. ౧౩౯.

చ. వినువినుమానుమీలెగువ ; వీనులజేర్పుమునాదుపల్కు ; ముం
దరయముతీవ్రవేదనలనం దెడుదుర్గతిసంభవించు ; నా
మనవినిజిత్తిగించిమఱుమాటల నాడక దేవినికభవ
త్తనయనుసత్కృపంగనుమి ; తామసముందిగనాడుమీచ్రభో. ౧౪౦.

గీ. నుదలియారీతి న్న్యాయనిష్ఠురములాడి, హితమునుడివినకొలఁదిమహీశ్వరునకు
సంతకంతునాగ్రహంబుతెలియించి, “ నినుఁగఁదోడ్కొనిపో” మ్మనికసరఁజాగె. ౧౪౧.

గీ. మిత్రవిందయుసుంతసుమిత్రునలుక, కులుకకనినుంగు సెంటిగానుంచినన
మనసుకరగకపోవునా ! యనితదీయ, పదములందిడిశికుపునప్పడఁజేయెగె. ౧౪౨.

వ. ఇట్లామిత్రునింద భాధవసంబును బాసి వెడలినతోడన కృపాశూన్యండగు నాన్యపా
లుండు వక్రచిత్తునిబిలిచి యిట్లనియె. ౧౪౩.

క. “వసనిధినిదాటియటని, ర్జవసమునశకువువిడిచినరగుననరు దె”
వ్వునవునువాడును “వల్లే”, యసెనప్పడుమంత్రితీసికనువినయమునక. ౧౪౪.

చ. “కటకట! నూగులేనిచిటుకందువుదీనియెడకృపక నొలం
గుటతగునయ్య; నాదుపలుకుల్ చెవిజేరిచి కావుమయ్య; యు
త్కటగహనంబునందిడినగల్గపమబునుమానుమయ్య; పృ
త్తుటమును గాల్చుతోపమునుబోవగఁజేయగదయ్యభూవరా! ౧౪౫.

చ. తలచకమంచి చెడ్డలుప్రధానముక్రోధము గాఁజూచి; తాఁ
జుటపురుగర్జ మెవ్వఁడువిషాదమునొంగునువాడుపిమ్మటక
గలతెఱఁగించుకారముక గారపుయుంగినిగొట్టిచంపిక
ట్టలజడిమిఁదగన్త వసుధామరు చందమునకధరావరా! ౧౪౬.

వ. ఏలిక కక్కభవాక్రమైద దత్తావధానులరై చిత్తగింపుఁడు. ౧౪౭.

గీ. గౌడదేశంబునందొక్కరామమునను, దేవశర్మభిధానభూదేవుఁడొకఁడు
నిగమజుడుఁడుండునతనికిగుగతి నొనఁగు, నందనులులేమికెంతయుఁగుందుచుండె.

చ. అతనివధూలలామనుగుణాన్వితయొప్పునుయాజ్ఞ నేని; యా
నలియనపత్నికానఁదనసాటి నెలంతుకల్లెబుత్రసం
తతిగని పెంచుచుండఁగనుదానునుముచ్చటనొందుచుకనుత
ప్రకతికినైయ నారతమువందుగుచుండెహృదంతరంబునక. ౧౪౮.

సీ. కనుఁగొన్నయోగినంఘముపొంతలకుఁబోయికాన్లుకడ్పులుపట్టికరమువేడి
వేళ్లు వెల్లంకులువేమారుకట్టించుకొనుచునుజూచినకోవెలకుఁ
జనిదేవతలకెల్లఁజూగిలి మొక్కుచుఁబొడగన్న నదులందుమున్నలిడుచు
భువిలోనలేనినోముల నెల్ల నోముచుఁగడపుమండెనుగొంతకాలమ్ము
కలికిపిమ్మటనీశ్వరుకరుణవలన, గర్భనతియయియొక నాడుకనియెనుదనుఁ
బోని సొందర్యకాలినిబుత్రునొకని, దేవశర్మమునభినిదేలియాడ. ౧౪౯.

అ. కనకకనకకన్న కాన్లు గావునవారు, కాలఁబోమునుండి నేలమీఁద
మౌవనీకప్రాణములభంగిఁగాంచుచు, బెంచుచుండిరనుఁగుబిడ్డఁజేసి ౧౫౦.

సీ. ఒక నాడుబ్రాహ్మణికచాబ్బదళశేత్రవిడ్డనుబాలిచ్చిప్రీతితోడఁ
దొట్టిలోనునిదినిద్దురపుచ్చియచ్చొటజీవితేశ్వరునిల్పికావలిగను

- బారుగువీధినినున్న పుట్టింటివారిని, గనుఁగొనఁగాఁగోరిచనియె; నాఁడు
పర్వదినంబాటఁబార్థివుకడనుండి, దానమిచ్చుటకు నాహ్వనముకట్టి
వచ్చెవిప్రున కాతండుబహువర్షిఁడై, డగుటనయ్యదిగినఁగఁగట్టాసపాడమి
యంతదనుకను గాచినయనుఁగుఁగూనఁ, బాసిపోఁజాలకడఁదనిప్పగిదిదలఁచె. ౧౫౨.
- గీ. "నేటికాలంబునకుఁగదానేతకుడను, కలిగెనామీఁడఁ; బండితుల్ పలువురుండ
వారి నెవ్వరిఁగాదనిభక్తితోడ, నాకెయిడసెంచిస్తమానంబుపంపె. ౧౫౩.
- గీ. జనవిభుఁడునన్న భాగ్యవంతునిగఁజేయ, వలయుననియెడితలఁపునఁబిలువనంపి
నపుడెనాపాలిదొర్బాగ్యమపసరమున, కీయసందర్భమునుగూర్చెనేమిబుద్ధి. ౧౫౪.
- ఆ. ఇంతినచ్చుటెప్పుడే; బోయినానంబు, వుచ్చికోనుటయెపుడు; పాలఁతిరాక
యున్న నేమి! పోదునన్న నీబొట్టియఁ, గాదువారలెవరుఁగానరారు. ౧౫౫.
- గీ. పోకమా నెదనన్నఁడమ్మవిభుండు, దానమనుగ్రులకిచ్చునుదక్షిణంబు
యొకయుపాయంబుకోఁచుచునున్నదిపుడు, దాని సునరించిపోవుటయ్యమమునాకు.
- చ. తడవులనుండిపుత్రునివిధంబునఁదెంచుచునున్న బ్రభువుక
బుడుతకుఁగావుగానునిచిపోయెద"నంచెదనిశ్చయించియ
వడ్డువున నాచరించిచ నెఁబార్థివచంద్రనిశాంతసీమకుఁ
వడివడిదానముంగొనెడివాంఁగుసూరసత్తముండొగి. ౧౫౬.
- ఆ. మరమవిడ్డమీఁడ; మైరాజమందిర, ముందునిల్పెనాధరామరుండు
అచటఁగృహస్థునర్పమాతొట్టిచేరుల, గుండఁబ్రాకివచ్చుమండెదమిని. ౧౫౭.
- వ. ఇట్లు తలిమంబున నిదురించు బాలునిపైకివచ్చు కాలసర్పంబును విలోకించివనకులంబు
సుకరంబుగా నెగిరి మెడపట్టుకొని తుత్తునియలుగాఁ గొటికివైచె. ఇటు భూసురుం
డును రాజగృహంబునఁ గాను వీనంబులం గ్రహించి పుత్రప్రేమ తన్ను త్వరఁపెట్టఁ
బుడిమిరి మడిచుబుమోపక పోలాయుమాన మానసుండై మహావేగంబున వచ్చుమండె
నంత. ౧౫౮.
- సీ. తనస్వామియైనవిప్రునిపాదశబ్దంబు, బ్రభూరాజముచెవిబడినయంత
కాలసర్పంబురక్తంబంటికొన్నట్టి, నోటితోఁదావచ్చుబాటబాడుగు
ననురక్తబిందువుల్ పెనుకాల్వ గాజాఱఁ, దలచువారంబుపాంతలకు నెనుగు
మ్రోయి సంతోషంబుపొదలనాతనికాళ్ల, వేళ్లనుబడిచాలఁదెనఁగఁజొచ్చె
త్తైసురుఁడురక్తలిప్తముఖంబుగలుగు, నకులమును గాంచవికలమానసముతోడఁ
దనకుమారునిఁజంపివచ్చెననితలచి, యిట్టులనియెనుదుఃఖంబుపట్టలేక. ౧౫౯.

క. “మెంచినవిశ్వాసంబో, క్రించుకయ్యెడలంపకకట! యీసోయగవుం
జాంచుకొమారునిగనికర, మెంచకయోదోసకారి! యెటుచంపితివే.” ౧౬౧.

క. అనిదురహంకారంబునఁ, దనచేరువడనగుచున్నదండముహస్తం
బుననంకించినకులమును, బెనునిద్దురపొవ్వుటంచుబిట్టుగమోదెన్. ౧౬౨.

గీ. మోదుశిరమునదగులంగముంగిగ్రుడ్లు, వెడలనిడినేలబడివిలవిలనుదన్ను
కొనుచునొకయటపటచిగ్రుక్కుననుజేరె, ననువులుపరిత్యజించియమాలయంబు.

గీ. అట్లుముంగినిజంపివ్రావ్వాణుడుముద్దు, కొమరునిదలంచిగుండియల్ గ్రుడ్డుకొనుచు
లోనికినిజనియూయెలలోనఁజెక్కు, చెదరకుండఁగనిదురించుశిశువుఁగాంచి. ౧౬౩.

క. ఎలమినిబడిపడపడిఁబాం, తలఁదెగిపడియున్న నల్లత్రాచునుగనివి
శృలుఁడై యడ్డుతమందుచుఁ, గలరూపుగ్రహించిదుఃఖకంధియునింగెన్. ౧౬౪.

ప. ఇట్లు మునింగి శోకోద్రేకమున నురమ్ము శిరమ్ము గరమ్ము గోరమ్ముగాఁ గరతలమ్మునం
గ్రుమ్ముకొనుచు నక్కటక్కటా! యెక్కడ నెవ్వనికిం గలుగని కలుషంబు తనకు
సంప్రాప్తమయ్యెగా యని పెద్దతడవొక్క పెట్టిన వెక్కివెక్కి యేడువంజాగె.
కావున నేపనియును సావకాశంబుగ విమర్శింపక తమక పడి యొనరింపం జనదు. నా
మనవిని విని యీనీయనుగెను నినుగెను నిగ్దనవనమున కనుపక కనికరమునఁ గనుఁగొని
మనువుఁబుచితం” బనవుడు కోపపికాచావేశపరవశుడగు ధరణీశ్వరుం డప్పులకులు
పెడచెవి నిడియె. ౧౬౫.

గీ. వక్రచిత్తుండుదయలేనివాడుగానఁ, గటకటా! కందువునుఘోరకాననమున
విడువఁదలపోసియొకచిన్న పడవ నెక్కి, తటలెగరణీశ్వరునియాజ్ఞఁదలనుదాల్చి.

చ. దురితలతాలవిత్ర! భవదుఃఖమహోర్ధవయానపాత్ర! ము
ష్కరపురవైత్యజైత్ర! సురసంయమినిఘ్నటచైత్ర! భూమిభృ
ద్వరతనయాకళిత్ర! హరిపద్మజవాసవముఖ్యదేవతా
వరసులితాత్ర! వైరికులవార్ధిలనదృడబాగ్నిహోత్రనా! ౧౬౬.

క. కరుణావగుణాలయ! భా, స్మరశశిశిఖినేత్ర! ముక్తికాంతాప్రాణే
శ్వర! చిన్నయవిగ్రహ! దు, ర్థరమృత్యుప్రాణభంగ! వార్ధినిషంగా! ౧౬౭.

క. కాపాయుధపుత్రకహృ, త్తాపహారా! భుజగహార! ధననాథసఖా!
పాపాటవీదవాసల! తాపత్రయహరణ! పండితస్తుతనిరణా! ౧౬౮.

గద్యము.

ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర కౌశికనగోత్రపవిత్ర జయంతికులకలశార్చవరాకాక్షరప
మిత్ర భావనారాయణపాత్ర రామనార్యపుత్ర వేంకమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల శ్రీమదా
మండివ్యాసమూర్తిదేశిక పదసేవాపరాయణ భావనారాయణప్రణీతంబయిన సుమిత్రచరి
త్రంబునం బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ శివాగ్రహమస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీశ్రీమలింగాయనమః.

సు మి త్ర చ రి త్ర ము .

ద్వితీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీమజ్జయంతిరామః, రామరహస్యత్కమలకర్ణికాంతరభృంగా !
కామమదభంగ ! దాతా, రామపురీభీమలింగ ! రమ్యశుభాంగా ! ౧.
- వ. దేవా ! యనంతర కథావిధానంబును సావధానంబుగ నవధరింపుము. ౨.
- ఆ. వక్రచిస్తుండట్లువనసీమకేగను, మిత్రభూధవుండు మెలతెయిడలఁ
గరుణమాలికులట గానిశ్చయముచేసి, కొన్నవాడుగానఁగ్రూరుడగుమి. 3.
- ఉ. దైవతవాక్యగత్న సముదాయముఁదేఱఁగ నేగినట్టియా
నేవకులైనఁబట్టణముఁజేరకపూర్వమెయోర్చిమాలిరా
జీవదళాక్షిసాధ్వినీసుఖీలవిమర్శ మొనర్పరచ్చకున్
భూవగుఁడీడిపింపఁదనబుద్ధిఁదలంచెదురాగ్రహంబునన్. ౪.
- ఆ. తలఁచెంతనున్నతనసేనకులఁజూచి, యచేఱున బెట్టెబడినచెలియనిటకుఁ
దెండ్రునంగవారు యదేవ ! హసాదని, కదలియపుడబందిగమునకరిగి. ౫.
- సీ. పెనుముల్లపంజరంబునఁజిక్కితపియించు, రమణీయరాజకీరంబువగిదిఁ
గాకకులాయనంగతమాదువెతలొందు, చెలువంపుబాలకొకలములీల
నెఱినిసాదుండువన్ని నచాగురులఁదగు, ల్కానిపొక్కుకలరవాంగనవితాన
మొగిలిపూదుఱ్ఱుగ్రమ్ముకొనంగ నేతెన్ను, తెలియకయల్లాడుతేటివోలె
బందిగంబుననున్నట్టిపరిమసాధ్వీ, మంజువాణినిదుఃఖనిర్దగ్నహృదయ
నిరపరాధినిఁగనుఁగొని నెవ్వనముల, నలజడినిబొందుచిట్లనితలఁచిరపుడు. ౬.
- చ. “కటకట ! కన్నకూతునకుఁగల్గినదుర్గతి నాలకించి ; హృ
త్పటమును గాల్పశోకశిఖి ; మూర్ఛమునింగియొకింతసేపు ; పి
మ్మటఁ దలివొందిమాటికినిమాటికిహా ! సుతయంచు నేడ్పునీ
కుటిలశరోజు నెట్లుసభకుంగొనిపోవుదమం”యనాత్తులె. ౭.

గీ. చిత్తముట్టుఁజలఁగని శ్చేష్టలగుచు, “ధారుణీశ్వరు నాజ్ఞ నుదాఁటె నేని
ప్రాణహాని” యటంచునుభయమునొంది, కమలపత్రాయతాక్షిచెంగటికి నేగి. ౮.

క. కనుగవనీగౌళకగవం, దనములనతిభక్తిజలిపి “తస్మిన్ నిస్తున్
జనవిభుఁడుతొడితెచ్చ నె, ఘనదోషంబెదియొయోలగంబుననరయన్. ౯.

క. అమ్మటలి టెపోట్లవి, తమ్మున నెమ్మదికి నాటదగుణియు “హాఁ
వచ్చు!” యనియాక్షణమున, సొమ్మసిలెడ్డుగృహిణిశోకముకతనన్. ౧౦.

ఆ. ఇట్లు సొమ్మసిల్లియెల నాగతనయంత నేదతేతిరాజసేవకులను
గాంచి “యన్నలార! కమఁగొద్దవునిగీత, దాటవశమె” యనుచుదరలేనబల. ౧౧.

ఆ. ఇట్లు వెడలితనదుపట్టికిసంప్రాప్త, మైనచెడుగుతనదుమానసమున
కపుడుజ్ఞప్తివచ్చియాయుక్తకడుపుడు, కునకుఁదాళవేకకుం దెనిట్లు. ౧౨.

గీ. “భవ్యంపవలకు నాలవాలమైన, యొకమహారాజగృహముననుద్భవించి
మిగులగోముగఁబెరుగంగఁదగిననిన్ను, నడవినడలంగలిఖియింఁచెనావిధాత. ౧౩.

చ. తనయనొ! తావకీయముఖతామరసంబును గాంచినంత నే
మనమునఁగోపతీవ్రమణుమాత్రమయేనియుఁదగ్గనే మొనిన్
గనినయనుంగుతండ్రికని; కన్ననఁబంచితిఁగానియిట్లుహా
వనములపాలు సేయుననిభావమునందలపోయనైతి నే. ౧౪.

సీ. దరిలేనిదుఃఖసాగరమధ్యమందున్న, జెఱసాలలోబడివిపుకుచున్న
ఘోరాపదలుచుట్టుకొని వేపుచున్నను, వ్యాధులకొట్టవచ్చిపట్టుకొన్నఁ
గడుపారదినఁగూడుగలుగకయున్నను, జూడఁజుట్టుములేకసొలయుచున్న
భర్తనాపై నెంతసగఁబూనియున్నను, నిందలేన్నియొవచ్చి నెత్తిఁబడిన
“వేమహావస్తువునుజూచియేనుశోక, మడఁచుకొనుచుంటినావస్తువక్కటకట!
యడవిపాల్సేసితివెదెవమా! యిఁకెట్లు, మేనడివంబులనుదాల్చి మెలఁగుదాన.” ౧౫.

ప. ఇట్లు సాకారయగు శోకదేవతయొంబోలె రాజసభాభవన ముఖద్వారంబు సమీపం
బునకువచ్చి నిలువంబడియె. ౧౬.

ఆ. అపుడుతనదుదేశమందలి పెద్దలు, సచివచయముబంధుసముదయంబు
నిండియున్న సభనునీరేజదళనేత్ర, నిలువఁగట్టుచేసిన్మౌపవరండు. ౧౭.

చ. కొలువుననున్న వారిఁగనికోమలితవ్వను దెల్పియారయన్
వలెననికోరె; నత్తటినివారిజప్రతివిశాలనేత్రయా

దలదగవాంచి నేర మెనోతానొనరించినదానికై వడిక

నిలిచెనువారిత్తీర్పువిననిర్భరదీనముఖాంబుజాతయై.

౧౮.

వ. తదవసరంబున.

౧౯.

ఆ. తిరువనంతపురికి జేవతావాక్యంబు, తేజఃజనినభటులుతీవరముగ

వచ్చితత్సభాగ్రభాగంబుననునిల్చి, మానవేంద్రునకునమస్కరించి.

౨౦.

ఆ. ముద్రవైచిమిగులభద్రంబుగాఁ దెచ్చి, నట్టిజాబుతస్థరాధిపతికి

గౌరవముగనొసఁగి కరములుజోడించి, యొక్కమూలనిలిచి నొదిగి వాగు.

౨౧.

గీ. అప్పుడునుమిత్రధరణీశు నాజ్ఞబోంది, సఖికుఁడొక్కఁడువిడఁగొట్టి జాబుముద్రఁ

గొలుపువారలువినునట్టులెలుఁగు నెత్తి, చదువఁదొడఁగెనుదద్వాక్యసరణినిట్లు. ౨౨.

సీ. “నిరవరాధినిసాధ్యినిర్మలచారిత్ర, మహితగుణశ్రేణిమంజువాణి

నిష్కళంకుండతినిశ్చలచిహ్నండు, సత్యసంధాఘ్యండుచంద్రనర్త

యాలోచనాపరుండగుబహుమానుఁడే, నిక్కంపుభృత్యుండునృపవరునకు

జారత్విశంకనిష్కరణంబుగఁబెట్టు, కొనినకూళసుమిత్రజనవిభుండు

అడవివిడువఁబంపఁబడినముద్దులబిడ్డ, దొరికకున్నయెడలదుఃఖమునను

గడుఁగ్యశించితుదకుఁగడతేఱునింహళ, త్పాతలేశ్యుండుసంతులేక.” ౨౩.

చ. అనిచదువక సుమిత్రననుధాధిపుఁడానుడులించుకేనియొక

మనమునవిశ్వసింపకనుమానమునొందెనుమంజువాణికిక

ఘనముగఁగూర్చు నెచ్చెలులు గాటపులంచముభృత్యకోటికొ

య్యననిడియాకుతంత్రమహాహ! కలిగించిరటంచు నెంతయుక.

౨౪.

క. తన సందియ మెల్ల సభా, జనములకుంగూడవినిచిజననాయకుఁడ

వ్యనితామణినివిమర్శన, మొనరింపఁగఁద్రక్షణంబయుత్తరవోసఁగెక.

౨౫.

ఆ. అప్పుడుమాచవారలందఱునిర్విఘ్న, చిత్తులగుచురాచనెలియఁగాంచి

“పరమాసాధ్యికెంతదురవస్థకలిగెహా!, తరమెకాలగతినిదాటుటకును.

౨౬.

క. తొలిబామలనొనరించిన, బలుకొలలంగలుగుఫలముపడయకయుండక

దలమేనొనటగన్గల, బలియనకేకవిధికి నేనిబద్ధాక్షునికేక.”

౨౭.

వ. అని యనేకవిధంబుల విచారించి.

౨౮

సీ. “దగ్ధజైవము! నీవదనురాదెయినుమంత, కోమలిపై” ననిగొలుగువారు

“నిర్దోషురాలిపై నేరంబుమోపెనీ, దుర్మార్గుడ” నునునుదూఱువారు

“వెడఁగునందియ మొండువిభునకుజనియించె, నకట! యేమనవచ్చు” ననెడువారు
 “న్యాయాధిపతులైనన్యాయంబుపరికింపఁ, గలరొ! లేరొ!” యనికలఁగువారు
 “ముంగు వెరుకలుచూడకతొంగరపడి, దండనముచేసేచేయుఁడప్పకుండఁ
 బాతకముసిద్ధమ” నుచునుబలుకువారు, నగుచుఁజూపఁబుగు నగుసలాడిరంత. ౨౦౯.

మ. ఒకభృత్యుండరు దెంచికన్నుఁగవనీగొల్కంగదౌవారిక
 ప్రకరంబువడిద్రోసికొందుధరణీపాలోత్తమాంఘ్రిదవ్యయి
 వికలాత్తుండయిమూర్ఖునొందెజనముల్ నిశ్చేష్టులైచూడః నా
 యకులుందత్తపాటువోడనిదియేమంచు బళంపింపఁగాఁ. 30.

ప. ఇట్లు మూర్ఖులి కొంతవడికిం దెలివొంది నోటనుకపట్టున మాటరాకయెట్టకేల కలుం
 గుదెచ్చివొని యిట్లనియె. 3౧.

కా. “భూపాలాగ్రణి! కృష్ణఁడత్యజననికమోమోటలేకీవుగు
 స్కొపావేశమునకవిమర్మసలుపంగొంపోయి నావన్నయా
 పాపంపుంబలుకాలకించి; యెడఁదకబల్తాటులజ్జించి; సం
 తాపంబాత్తదహింపమైమఱచి; పాణంబుల్ త్యజించెకవడిక.” 3౨.

చ. అనవుడుమంజువాణిమది నారటమంగుచుగర్భశోకమా
 త్తనువివశంబుచేయఁగ నెద్దెర్వమునర్వముదూలి “హాసుతా!
 ననువిడనాడిపోయితివె, నాయువమానముచూడలేక, యే
 మనివిధిమాటుదాననికహాసుకుమార! కుమారరత్నమా! 33.

గీ. పూర్ణచంద్రునిబోలునీమద్దుమోము, కలువలనుమేలమాడునీకన్నుదోయి
 కనకకాంతులహసియించుతనువిలాస, మకట! నేజూడకెట్లొర్తరాకుమార! 3౪.

ఆ. నిన్నుఁగనకయున్న నిముసంబువాకొక్క, యుగమువలెనెతోచుచుండునయ్యయ్యె!
 మేనువాసినిపుమిఁదిలోకంబున, కరుగనెట్టులోర్తరాకుమార! 3౫.

సీ. తల్లీ! యటంచుఁజెంతకునల్లఁజను దెంచి, మారిమిమైఁబల్కువారలెవరు!
 వీనులుసాగి యంగవింతవంతలకతల్, గారాబమునఁజెప్పవారలెవరు!
 సంగాతకాండ్రతోడంగూడిమాడియె, య్యగిరంబుగానాడువారలెవరు!
 నీతండ్రియొడిలోన నెచ్చిమైఁగూర్చుండి, పద్యముల్చదివెడువారలెవరు!
 నేత్రములతోకజాశ్రువుల్ నిండుకొనఁగ, మాటిమాటికిని స్నేచిమరుగుచుండు
 ధాత్రినెవరూఱుడింతురుతండ్రి! నీవు, భవ్యదేవేంద్రలోకనివాసివైన. 3౬.

- క. అల్లారుముద్దుపలుకుల, నుల్లంబునకుత్సనంబునొదవినపడే
చుల్లంబులువైకనుగవడ, నల్లనడెంగటికిసరగనరుదెంచినుతా ! ౩౭.
- క. పోలునుబొందెఱుగకభూ, పాలుఁడుననుబందిగమునబడవైచిననో
బాలక ! నిన్నంగనుగొని, తాలిమిమైదుఃఖమునకుఁదాళితిత్తండి ! ౩౮.
- నీ. కిసలయప్రదిమంబుహసియించునీమేని, సోయగంబిఁకనేడఁజూతుతనయ !
అమృతంబుగురియునీయందంపుఁబలుకుల, వీనులనిఁక నెందువిందుఱుత్ర !
చింతాంబునిధిలోనఁజిక్కిపొక్కడువేళ, నేడ్వఁబోకనువారలెవరుకొడుక !
నిద్దంపుఁబుడువెన్నెలఁబోలునవ్వునఁ, దాపమెవ్వరడంఁతుతగఁగుమార !
హరఘనసారతారకర్పూరములను, జల్లఁదనముననిరసించుపరవి నెవరు
కొనిలింతురురాననుగన్నతండి ! యీవవిచ్చిన్నపదవికినేగిలేని. ౩౯.
- ఉ. ఎవ్వరివేడుకొందు, పరులెవ్వరునన్నొగినాదరింతు, రిం
కెవ్వరునాకుదిక్కు, మఱియేగతిజీవములకొభరింతు, హా !
యెవ్వరుతాపమాలుపుగు, రీశ్వరుఁడ్డిబుదయావిహీనుఁడై
నెవ్వగపాలునేయుటకునిన్నుదివంబునఁజేల్చెఱుఱుత్రకా ! ౪౦.
- గీ. వీఁడులంజియకుదయించినాడటంచు, సూడులెల్లఱువేల్చిచూపకుండఁ
దనువుదిగనాడినుఖివైతెనునుగఁగుఱు, నే నెయాఁడికొరిచినిలిచియుంటి.” ౪౧.
- చ. అనిపలవించి “హాతనయ ! హాతనయా ! తనయా ! ” యటంచురో
దనమొకరించుచుకొనగకుఁదాళఁగజాలకమూర్ఛవోయెన
జ్జనవిభుభార్య, గుఃఖముననభ్యులునిల్చిరిబొమ్మలట్ల, క
న్దైవలనుశోకజాశ్రువులనూనముగాఁబవహింపనత్తటికొ. ౪౨.
- చ. తననుకుఁడ్డబ్బిల్లెననుదారుణవార్తనుమిత్రుమానసం
బునకొకవాఁడివారసపుఁబోటువలెకొదగులంగభార్యపైఁ
గనికరమించుకంతగలుంగనుదత్పరిచారికావలిం
గనుగొనిపల్కఁగన్నులనుగ్రమ్మెడునశ్రులఁగ్రుడ్లఁగ్రుక్కుచుకొ. ౪౩.
- క. “చెలులారి ! మీరలివ్వుడు, చెలిఁదోడ్కొనిపోయివెలికిశీఘ్రంబుగశీ
తలకృత్యములొనరింపఁగ, వలె” ననవుడువారలెల్ల “వల్లే” యనుచుకొ. ౪౪.
- క. కొనిచనిరిరాజచంద్రుని, వనితామణినవ్వలికినివనుధామరుఁడొ
దనయునిగొనముల నెంచుచు, దనభృత్యునిఁజూచిపలుకుదరుగనివగఁద్రోకొ. ౪౫.

- గీ. “తనువుదిగ నాడిస్వల్లోకమునకుఁజనుచుఁ, దనయుఁడేమ నె నూతనతండ్రి నెంచి
తెలుపుము” నవాఁడుకనులనీగొలుకుచుండఁ, బార్థివేంద్రునిఁగనుఁగొనిపలికెన్బట్లు.
- ఆ. “దేవ! నీసుతుండు దివికేగునదనునఁ, గనులనీరుఁదబ్బిఁకొనుచునుక
దెలుపుముచుఁగొన్ని పుకులూనతియిచ్చెఁ, జీత్తిగింపుమయ్యచింతమాని.” ౪౭.
- ఆ. “నీదురాగ్రహంబునీదునందేహంబు, వదలియింక నైనఁబరిమసాధ్య
రైనునాదుతల్లినవమానపలుపక, కరుణఁజూడుమయ్యకన్నతండ్రి! ౪౮.
- ఆ. నీదుఱోపమునకు నేబలియగుచుంటి, నిక్కమింక నాకునీళ్లువదలి
శాంతిసూనితేనిచాలమేలగుఁగాక, యున్నవంశ నాశమొదవునయ్య.” ౪౯.
- ఏ. మఱియుం దల్లితోడంగూడ నిట్లు తెలుపుమనియె. ౫౦.
- క. “ననుమఱచిపొమ్మునాకై, వనటంబడిక్రుంగఁబోకుపార్థివుమదిలో
ననుమాన మేదుదనుకను, దనువునజీనములునిల్పుతామిఁదగ్గ!” ౫౧.
- వ. అనిపలికి మిమ్ముందలంచి పలుతెఱంగుల పలవించి పలవించి శరీరంబువిడిచె ననితెలుపు
చున్న సమయంబున. ౫౨.
- ఆ. మిత్రవిందవచ్చినేత్రగోళకముల, నశ్రుజలముకాల్పలగుచుఁబాట
త్వారేంద్రుపాదజలజాతములమీఁద, వ్రాలియిట్టులనియెవంతమగుల. ౫౩.
- క. “ధరణీశోత్తమ! తావక, సరసీజదళాయతాక్షిసంతాపంబుఁ
భరియింపఁజాలకక్కట!, సురలోకముఁజేరెఁగనఁగనూనుని” ననుడుఁ. ౫౪.
- క. ఆపలుకులెల్లవినిధర, జీపాలాగ్రణిమనంబునీరైపశ్చ
త్రాపంబు నెందఁజొచ్చెను, “గోపంబుననింతిదెచ్చుకొంటి”నటంచుఁ. ౫౫.
- ఆ. మంజువాణి; సాధ్య; మహితగుణాన్విత; నిరుపమానచరిత; నిర్దలాత్మ; ‘
దోషరహితయనుచుఁదోచెనుమిత్రుని, నెన్నునమునికిపుడునిశ్చయముగ. ౫౬.
- ఉ. కానకకన్న గారవపుఁగందువొకండునునీలైఁ, బులియుఁ
గానకుఁబంపఁగాఁబడియెఁ, గావున నా మెలఁగింపకుండినఁ
దాననపత్కుఁడై కెడయుదారినిజంబుగఁదోచఁబట్టిభూ
జానికినమ్మకంబొద వెన్నొంతమునందలవేల్పుపల్కులఁ. ౫౭.
- ఆ. తానుబెట్లు వెతకుఁదాళంగఁజాలక, మానసంబుకలఁగిమగువమిన్న
‘తనువువిడిచెననుచుఁదలఁచినుమిత్రుఁడ, క్రొమ్మ నెంచియిట్లుకుందఁజాగె. ౫౮.
- క. “నినుఁబోలుపరమసాధ్యికి, ననుపమచరితకునునిర్దలాత్మకుఁగీడుల్
పానరింపసాహించిన, చెనఁటికి నాకేలతనువు! చీకాలుపనే. ౫౯.

- గీ. ఉవిదరో! నీవురవ్వకునోర్వలేక, పాపకర్మనిజడువిన న్బాసియయ్యె !
కలుషభూయిష్టమైనభూతలమువిడిచి, భూరిసుఖదంబు స్వర్గంబుచేరినా వె. ౬౦.
- సీ. కలనైననొకయీగకాలంత నామాటజపదాటియెఱుంగవుచంద్రవన!
యొకసారియైనవేడుకకును నాతోడగలపింపనొల్లవుకమలయన!
మిన్నొక్కపెట్టునమీదనుబడిననుదైర్యంబువిడువవుతలరుబోజి!
మెడలమీదనుగట్టియిడినప్పుడైననుగల్గుపలుకవుకంబుకంఠి!
బధిరపంగ్వంధభిక్షుకవ్రాతములను, రక్షణమొనర్తువరసికార్తవ్యరాంగి
నన్నుబోలిననిర్భాగ్యునకునునిన్ను, బోలినపాలంతినిలుచునా! పూవుబోజి. ౬౧.
- గీ. చిరతరంబుగనీగుఱోత్కరము నెఱిగి, యుండియును గాలవశముననొదవిశంక
కటకటా! రిత్తయాఱడికట్టిలినని, నన్నువిడనాడిపోలివేనామిన్ను. ౬౨.
- క. అనితనయాలిగుఱోత్కర, మునుమాటికిదలచిపొగిలిభూపతియంతఁ
దనయునిమరణముహృద్భే, దనమొనరింపంగనిట్లుతల్లడపడియెన్. ౬౩.
- గీ. “హాశరత్కూలపూర్ణాహిమాంశులపన!, హాయినిర్భవతంసమా! హాకుమార!
హాయనుగుమణ్ణ! నిన్నునన్యాయముగను, జంపికొంటిని నావంటిజడుడుగలఁడె. ౬౪.
- ఆ. హాకుమార! తల్లికబ్బినరుచమాన, మునకుదాళలేకపొగిలిపొగిలి
జీవములనువిడిచిచేరితే! స్వర్గంబు, పరమనీచునన్నువదలివైచి. ౬౫.
- సీ. ఏకడఁగాంతురాయిందుబింబముబోనిమరిపెంపునీముద్దుమొగముదనయ!
యేవంకవిందురాయకలేనిచక్రేరపలుకుమించిననీదుపలుకుఁగుణ్ణ!
యొన్నెడుచేర్తురాయలమినాహృదయసంపుటమెల్లనిండఁగొఱిటనుదండ్రీ!
యొప్పుడుగలుగురాముప్పరిగొన్నమోహముననీచెక్కుముద్దాడఁబట్టి!
పల్లవంబులబోనినీపాదయుగళి, బంగరపుజెఱుంగజ్జయల్పరిభిల్లి
దండనల్లననడయాడుచుండఁగన్ను, గవతినియనేడఁజూతురాకన్నతండ్రీ!” ౬౬.
- గీ. అనుచునందనుదలపోసినపటనొంది, మాటిమాటికిదలదోల్చిమనుజుభిషుడు
శోకశిఖిచిత్తమునుజాఱచుటను గాల్పు, దాళఁజాలకమూర్ఖులైదష్ట్రణంబు. ౬౭.
- ఆ. అపుడుమిత్రవిందయవనీకునకుశీత, లోపచారవిధులనొన్యజరిపి
తెలివిగలగఁజేసిపలికెనాతనివృందం, తరమునకునులెస్సదాఁకునట్లు. ౬౮.
- సీ. “సతిననువ్రతనట్లువెతలపాల్చేయుటకానికర్జమునుమిమానుమంటి
నీప్రతిబింబమై నెగడుచునున్ననిసుగుముద్దుమోమైనఁజూడుమంటి

నిక్కంబునీమదికెక్కడువఱుకైనదానిమివహియించితాకుమంటి
ననుమగుణహారమునకు మేరువువోని నెనగుకొంచెమెడందనిలుపుమంటి
గురిత మొదపునంటి, బరువుపాడగునంటి, గీర్తిపూర్ణముగనుగెడయునంటి;
వంగసంపుటెంపువఱదపాలగునంటి, విడగుకినుకనడచివేయుమంటి.

౬౯.

ఉ. కొంచెయ మైననాదుపలుకుల్ చెవిజొన్నకతామసంబునక

జంచల నేత్రనాగతినిసభ్యులమౌలకుడవ్వనాకయీ

డ్వించిగురంతకప్పుములదెట్టితి, పుత్రునిజంపికొంటి, శో

కిందుటచేబ్రహ్మజన మొకించుకగల్గునె ధానుజీధవా !

౭౦.

క. నోరెఱుంగనిపసికంచువు, నేరమునీకేమిచేసెనిష్కరుణుడవై

ఘోరవనంబునకనిసితి, క్రూరా ! యిక్కలనుబాపికొననేనుకునే.

౭౧.

క. కన్నకుమారునిగెడపితి, చిన్నినిసుగునడవిపాలుచేసితివకటా !

యన్నులమిన్ననుమ్రుంగితి, మన్నుదొరా ! వగవనేల ! మనుమింకనుఖిలై.

౭౨.

ఉ. ముద్దులమాటగట్టుచిలుబొట్టియబొత్తులలోననిల్చి, నీ

యొద్దకుఁదెచ్చి, కాళ్లపయినుంచి, కృపారసదృష్టిఁజూడుమం

చొద్దిక వేడనాపలుకునొక్కటియుఁజెవిజొన్నకక్కటా !

పెద్దపులుల్ చరించువనిదెట్లఁగఁబంచితినిర్దయుండవై.

౭౩.

ఉ. బందిగమంచుఁదల్లినిడి, బాధలు పెట్టుచునున్నవాదనీ

నందనుఁడాలకించినయనంబులనశ్రువుఁగోడ, నెంతయుకొ

గొందలమంది, నిర్దురయుఁగూడునువీ డెనటంచుఁదెల్పనీ

డెందముహా ! కరుంగన, కడిందివిచారమదివృడేటికే.

౭౪.

క. కడచినపనులకువగచుట, కడువడినీరతిసపిదపఁగట్టిటుటయునో

యొడఁబుడ ! మొఱకుల తెఱఁగఁడ, జడికించాపుసఁగకడదనైరణఁగనుమీ."

౭౫.

వ. అని యిట్లు ప్రభువనిచూడక లేగనాడు నమ్మగువం బొడగని సుమిత్రధర్మిణీ కళత్రుం

డు నేత్రంబులం బాఱు కన్నీరు చీరచెఱంగునం దుడిచికొనుచు నిట్లనియె.

౭౬.

క. "జారత్వశంకయనియెడు, క్రూరగ్రహ మొకఁడుపట్టుకొనివేపఁగనీ

ఘోరంబునంభవిం చెను, నారీమణి ! నన్నుదూతిననుఫలమేమీ !

౭౭.

అ. నాదుదుష్కృతంబునన్నట్లుబాధింప, నీవునొవ్వినాడనేలవెలది !

పూర్వజన్మకృతముపొందకతీఱునే, హరునకైనఁజక్రధరునకైన.

౭౮.

శా. క్రూరుకరావణుజంపితెచ్చినసలికగుంభీంద్రయానంగటా !

పారుండెప్పడోపల్కుపల్కువలనకబాపంబునాకొక్కటక

ఘోరారణ్యమునందుడించునెఁగాకుత్సాభిఘ్నార్థేందుఁడో

క్రీరామక్షీతినాయకుండు వెడఁగేసీమంఠినిరత్నమా !

౭౯.

చ. పరమపతివ్రతామణినిభార్యనునిద్దరఁజొక్కియున్న సుం

దరినిమహావనాంతరమునక విడనాడితీయవస్త్రిము

ద్ధరగలిఁజించి, తాల్చిబహుదుఃఖమునంజనియొక నలక్షమా

వరుఁడువివేకహాన్యుఁడెనువాలయసుత్రవిశాలలోచనా !

౮౦.

క. తొలిబాముల సెనరించిన, కొలలన్నియునొక్క పెట్టగుమిగూడివెతక

గలిగింపఁజివరకిట్టలె, పాలతిరొ ! వేళావిశేషమునవచ్చుఁజూమి.

౮౧.

ఉ. అట్టివిపత్తువచ్చుసమయంబునఁ దెల్పినప్రదేశముం

బట్టుచు, మిత్రులూడుహితవాక్యములించుకయేనిపీనులం

బట్టవు, తుచ్ఛశంకలనుభావముశారద మేఘతుల్యహా

బిట్టుగనిందపాలగునుబిట్టుటమానవుఁడంబుజాననా !

౮౨.

గీ. ఇదిమదీయపురాకృత మేలనన్ను, నిందచేసెద” వనివల్కిన్సప్తపదగుండు

సతికినుతునకుదహనసంస్కారవిధులు, జరుపను త్రగుహానరించిన భనువిడిచి.

౮౩.

ఆ. అంతిపురికి నేగియడచినివిడువంగఁ, బడినతనముకొఱకుపుడమిపైన

విడువనెందిమిగుల వెతలనుగుడుచుచు, నెట్టుచుండెదినములెట్టులెట్టొ.

౮౪.

అ. అచటవక్రచిత్తుఁడా నావపైరాజ, పుత్రితోఁబ్రయాణమునుబొనర్చి

కొంతదూరమరుగఘోరసమీరణా, సారమొకటఁబట్టఁజాగెనపుడు.

౮౫.

సీ. గగనంబునంటువృక్షగణాగ్రనికరంబులవసీవధూటిముద్దాడుచుండె

నొండొంటితోఁమ్రాఁకులారయుచుండుటనుధూమమ్మునల్లిక్కులఁగ్రమ్మకొనియొ

బబులెఱంగులనాయువులువివధూళిదండాకారమునమింటనలముకొనియొ

శరనిధినివికొత్తరంబులు మేఘోదకముతోడమేలమాడె

గురిసెవడగండ్లుచినుకులఁగూడి, పిడుగు, లడరియున్నతవస్తులహతముచేసె

ఎక్రచిత్తుండువడవడవడక నావ, యిచ్చినచ్చినచందాన నేగుచుండె.

౮౬.

ప. అంతకొంతవడి కాసమీరాసారంబు తిగ్గుటంజేసి యుక్కలంబు చంద్రవర్షరాజ్యంబు

చేయు మలయాలయ ప్రాంతంబున నొక్క కాంతారంబు చేరువ తీరంబుఁజేరె

నప్పుడు వక్రచిత్తుండు.

౮౭.

- గీ. ఆవురనియేడ్చుచున్న నయ్యనుఁగునినుఁగుఁ, గనికరముమాలితస్థోరకాననమున
విడిచితా నెక్కివచ్చినపడవమీఁది, కతిరయంబునఁజనుచున్నయవసరమున. ౮౮.
- గీ. పాంతఁబాడఁబొంచెయన్నట్టిపులియొకండు, పచ్చిపైబడియాదుప్తునుపునూపె
ధారుణీకునికడుబెట్టిదంపుటాళ్లు, తానుచేసినకతమునదండనముగ. ౮౯.
- సీ. రాజేంద్రుఁడెంతకురమణిశిరోమణితనయునుంగుకొమార్తెననుపుతటిని
నవరత్నము యుభూషణంబులఁగై నేసితులలేనిపట్టుదుస్తులనుదొడిగి
యనిపెననంతరంబునవక్రచిహ్నండువిపినాంతరంబునవిడుచువేళ
నొకయాకుపసరుననొకకాగితముమీఁదఁబ్రస్తుటంబుగఁవాసిప్రనుతియనుచుఁ
జీరకతికించిచనియెనాచీటియంచె, ఘనతరాన్వయసంజాత, కాలవశత
వచ్చెదుర్దశయనికూడవ్రాసె, గాని, యక్షరంబులఁబోల్పవీలబృదయ్యె. ౯౦.
- ప. తదవసరంబున. ౯౧.
- ఉ. గొల్లఁజొకండుదవ్వులనుగోవులమేపుచువక్రచిహ్నఁడా
పిల్లనుడించిపోవుటయు, బెబ్బలివానినిరూపుమాపుటల్
తెల్లముగాఁగనుంగొని, యతిత్వరితంబుగ నేగి, పుత్రిసం
ధిల్లఁగఁగొనిటంబొదివితెచ్చెనునైజకుటీరసీమకున్. ౯౨.
- గీ. తెచ్చితనముద్దుటిల్లాలికిచ్చినినుఁగుఁ, దనకుదొరకినచందంబువినిచిపలుకుఁ
“గలికిరో! దీనిఁగడుపునఁగన్నబిడ్డ, కన్నమిన్నగఁబాడగనికావలయు. ౯౩.
- సీ. పరిపూర్ణచంద్రబింబముఁబోలు నెఱ్ఱెముకలుపపూవులనేలుకన్నుదోయి
పగడాలఁచెగనాడుజిగిమీఱువా లేజలిలపుష్పమునుబోలుకలికిముక్కు
శరదిందుకొముదినిరసించెచిలువవ్వుచిందంబునందంబుచెందుగళము
నిద్దంపుటద్దంపునిగ్గునవ్వెడుచెక్కులపరంజహసియించునట్టిమేను
కనఁగసొకభాగ్యశాలినిగర్భమందుఁ, బొడమినినుంగుగాఁగనఁబడుచునున్న
దతివ! దీనినిబ్రాణంబుప్రాణమట్టు, లొరులకంటనుబడకుండనోముమీవు.” ౯౪.
- క. అనవుడు “వల్లే” యనియ, వ్యవజాతుతపుత్రనేత్రప్రమతినిప్రేమం
బునఁజూచి పెంచుచుండెను, దనకడుపునఁబుట్టినట్టితనము తెఱఁగునన్. ౯౫.
- ఉ. వల్లవల్లభుండధికభాగ్యముతోడలభించినట్టియా
పిల్లనుదాచఁగావలసెబేదతికంబొకఘోరశత్రువై
పెల్లగఁదన్నఁగప్తములఁబెట్టుటచే, నదికారణంబుగాఁ
బల్లియవీడియొండెదనివాసమునేయడలంచెనెవ్వుదిన్. ౯౬.

వ. ఇట్లు తలంచి యొక్కనాడు తనహృదయేశ్వరిం బిలిచి రహస్యంబుగ నిట్లనియె. ౯౭.

చ. “మనకున నేకరత్న మునుమండనసంఘముతోలభించెనీ

యనుఁగునిసుంగు, దీని నెరులారసిరేనియుఁగీడుమాఁడుఁగా

వునమఱియొక్కపల్లి యకుఁబోయినుభించుటమేల” టన్నన

వ్వనితయుభగ్తయానతికి “వల్లె” య నెక గడుభక్తి పెంపునె.

౯౮.

వ. ఆక్కాలంబున.

౯౯.

క. మలయాలయ రాజ్యమునకుఁ, దలమానికమనఁగఁడనరితఱుగనిసిగులె

జెలువైయనంత సేనము, పాలుమఱ భూరమణినుగుటిబొట్టఁగఁ.

౧౦౦.

క. ఆపురముచెంతలక్ష్మికిఁ, గాపురమైతనగుకొట్టికనుజనియటనా

గోపకుఁడొకగృహముంగొని, కాపురమునుజలుపుచుండెఁగాతూహలియై.

౧౦౧.

గీ. ఇట్లు కాపురముండిప్రజేశ్వరుండు, ప్రమతిభూషలఁగొన్నివిక్రయమొనర్చి

పశువులనుగొనితనసాటివారిఁగోనఁ, గలిమిబలుములమిక్కిలిఘనతకెక్క.

౧౦౨.

గీ. పార్థివతనూజఁడనముద్దుపట్టివలె నె, కాంచిపెంచుచునుండెనుగానినుంత

తెలిసికొనఁజాలఁడయ్యెను దెలువమిన్న, సింహశద్విప్రపాయకశిశువటంచు.

౧౦౩.

వ. ఇట్లత్యంతానురాగంబునఁ బెంచుచుండ నా రాజపుత్రి శుక్లపక్షక్షిపాకర బింబంబు

డంబున దినదినప్రవర్ధమానయ్యె నంత.

౧౦౪.

సీ. కొదమతు మైదదియునదలించు నెఱికురుల్ కనుబొమ్మగవనోడగునిసియాడె

జలితామరలకు నెచ్చెలిక త్రియలఁబోనికనుదోయినునుసిగ్గుగడలుకొనియె

జక్కెరపలుకుల నెక్కసక్కియమాడుపలుకులఁబ్రాధత్యమలమికొనియె

జివురుసోయగ మెన్ను చెలువంపుఁగెవ్రావిపగడంపుజిగులనుబరిహసించె

నారుచీమలబానును కేరఁజాగె, దళితశత్రుత్వంబిచెక్కులదలుమిఱు

నడలురాయంచబెడఁగునునవ్వఁదొడఁగె, వనజనయనకునూత్నయావనమునందు ౧౦౫.

క. సింగారమురూపూనిన, భంగిని, వీలుకరి మెఱుంగుపరలెంచిధరి

త్రింగొఱలినతెఱఁగున, న, య్యంగనవఱలెన్న పీనయావనమందునె.

౧౦౬.

ఉ. ఆరమణీలూమముప్రజాలయమంచభివృద్ధి నొందియున్;

వారలకన్న విద్యలనవారిగ నేర్వకయుండియున్, ధరి

త్రీరమణాంబులోచనలతీరునరూపవివేకవైభవ

దారతనొప్పెనైజగుణతత్వముమాఱు నెయ్యెడనుండినన్.

౧౦౭.

- క. ఆమెనుజూచినమమజాలు, భూమిశ్వరదివ్య సాగములనిలదగుక
న్యామణియేలూగొల్లల, సీమలవసియించెనమచుజెంతింతురెవనక. ౧౦౮.
- ప. అట్లు జవ్వనంబుననివ్వటిల్లు నాపల్లనపాణిని గొల్లండ్లెల్లు కదలనీయక యెల్లతెఱం
గులనరయుచు, దగినవల్లభు వెదకి విక్రయింపజేసించిన యాభరణంబు లరణంబుగా
నొసంగి పరిణయంబునేయ నిశ్చయించుకొని యుండెనవ్వడు. ౧౦౯.
- చ. చెలువుగమీనకేతినుడు, కిష్టజనస్తుతిపాత్రు, డంబివో
జ్వలగుణరత్న భూషణుడు, పాపవీధూరుడు, ధైర్యసారసం
చలితసువర్ణభూధరుడు, సత్యవదోనిధి, రామవర్తనా
సలరుసుతుండొకండుమలయాలయభర్తకుఁజంద్రనర్తకుక. ౧౧౦.
- ళ. ఆతండొక్కదినంబునందుమృగియావ్యాసక్తిమై సేగుచుక
బ్రాతఃకాలమునకొవబాలయముఖద్వారప్రదేశంబునకొ
వ్రీతిన్దాంఁచెనుబూర్ణచంద్రవదనక, బిందాధరోషిక, గుణ
స్ఫీరక, గోకిలవాణి, సింహళమహాద్వీపాధిరాట్టుత్రికక. ౧౧౧.
- మ. కనియాశ్చర్యమునొంది యిట్టికలికిక, గార్తవ్యరాంగిక, లస
ద్వనజాతాయతపత్రలోచన, శరత్సర్వేందుబింబాననక,
వనితాలోకశిరోమణిక, గుణవతిక, బంధూకబింబాధరక,
ఘనవేణిక, గరిణీమనోజ్ఞగమనక, గన్ధెంటిమేయైయొడక. ౧౧౨.
- క. నెలబోలుమోము, క్రొందే, నెలబోలుసువాక్యగరిమ, నెలతాబలుతి
న్నెనబోలుంబిఱుండులు, చి, న్నెలగనియగునీమెంబొగడనేర్పు నెవిధియుక. ౧౧౩.
- ఆ. గుణమణీరజంబుఁగూర్చిశృంగారంపు, రసమునందు, వలపులెసగుమలయ
పవనుఁగూడఁజేర్చిపలుమాఱున్దొంచి, గ్రహప్రయామెనృప్తిసలుపఁబోలు. ౧౧౪.
- అ. మోముచందమామ మొగిగెల్వ వెనుదన్ను, నిరులనంగసోఁగకురులుదనరు
నధరబింబము నకు నాసించివచ్చిన, చిలుకలనఁగమద్దఁగలుకులలరు. ౧౧౫.
- ఆ. వనితసోయగంబువర్ణింపఁదిలకింప, జిహ్వలొక్కవేయిశేషునకును
గనులువేయిదివిజకాంతునకొసఁగంగ, బోలుపలుకుపూవుబోణిమగఁడు. ౧౧౬.
- సీ. అప్పురాంధగులకైననలవిగా నిఫలంబుగోపకుల్ వసియించుకొటికబొడమె
రతియైనవతిభక్తిసతిచేసిపూజింపఁదగినవేలుపుగొల్లతెగలమెలఁగె
జక్రవర్తులమనస్ఫర్తకైననుజాలురత్నంబుప్రజమందిరముననలరె
రాశేష్వరులకందరానిపదార్థంబు వెడఁగుగొల్లలమంద మెలసెనేడు

ఏమహాత్మునకబ్బు సొయ్యా మెగలసి, యాజవంజవసుఖములననుభవంప
వాడెనుకృతాత్మడడరయంగ వానిగృహ మె, భూతలస్వర్గమని చెప్పబోలునహహ.

ఉ. శౌరవిధాత! నీమహిమమద్భుత మేమనవచ్చు, నిట్టియొ
య్యారిఁద్రెలోకసుందరిధరాధిపదిన్యనిశాంతసీమలం
జేరుపకేలచేర్చితివినీ! యొకగోనగృహంగణంబునకొ
భూరిరుచిలజెలంగుమణిబూదినిదాచినయ్యట్టులక్కటా!” ౧౧౮.

ఆ. ఇట్లుమగునసాగను నెంతయుఁగొనియాడి, మరుడుగురియును సుమశరములకును
నిలువలేక మోహజలధినిమగ్నుడై, తనయెడల నిట్లుతలపడెడలె. ౧౧౯.

ఉ. “ఏలననుస్తనంపద! లింకేటికిరాజ్యముగీజ్యముకొ, త్వమా
పాలనముకొ, సువర్ణమునుభవ్యగృహంబులు, నిష్కుటంబులుకొ?
వేలుపువారుగంటులను వేమఱుసోయగమంగుమించునీ
బాలికకొగిటందనుపుభాగ్యము నైనను కల్గజేసినకొ. ౧౨౦.

ఉ. వేడిమిచూపితండైనను వేమఱుఁదిట్టిపరిత్యజించినకొ
వాడలవాడలంగలుగువారుదిసంతులుగొట్టినవ్విన్కొ
జాడలెఱింగిబంధుజనసంతతిమాటికిరవ్వచేసినకొ
వీడఁగఁజాలమోహమునువిననుయేనియునీవెలందిపై.” ౧౨౧.

చ. అనితలపోసితానొకధరాధిపపుత్రుడనిట్టినీచవుం
బనికెటుచొత్తునంచునులవంబునుసంశయమందకావ్రజాం
గననుబరిగ్రహింపఁగడకట్టానరించిబితానగొల్లమా
డ్కినిజననెంచె, నీచమునుగీచమదేటికిఁగామికారయకొ. ౧౨౨.

వ. ఇట్లుచన నిశ్చయించి, వేటుతమి న్నెనుకఁబడి యప్పడు తన్నుంగదిసిన పరివారం
బున కుచిత సత్కారంబులొనరించి యయ్యై మిషలంగల్పించి వారివారియ గారంబుల
కనిపి యనంతరంబ. ౧౨౩.

సీ. చెలువంపుసరిగంచుజిలుగుగుప్పటిచుట్టికేలబిల్లంగ్రోలుగీలుకొలిపి
నెప్పిపించెముభూషణమ్ముగాడలదాల్చిచెవిదమాలకీసాలనివహమునిచి
మొగమునసాగను గామ్యుగ నాభినవరించినమహారవిత్తవక్షమునఁజేర్చి
భుజములగురుపందపూన పేరులుగట్టిగడితంపుఁగోలకక్షముననిటికి
రాచచిన్నియలెడలించిరామవర్ష, గొల్లడైవచ్చెఁబ్రమలెఁగన్గొనెడువేడ్క
దన్నుజూచెడుపాయంపుడలిరుబోలడ్లు, విరివిలుతుడొక్కొయనికడువింతపడఁగ.

మ. ఇట్లువచ్చిన కుశానాగోపాలుని రూపంబునకావృద్ధగోపకుండా శ్చర్మబునొందుచు నిట్లనియె. ౧౨౫.

ఆ. “ఎవరివాడవయ్య! యెచ్చటికేగెదు! నామమెద్ది! నీవునలినబాణుఁడేమి మగుదురయ్య! యెఱిగింపు” మనవృద్ధ, గోపకునకురాచకొమరుడనియె ౧౨౬.

సీ. “వల్లవబాలుండ; భద్రుండు నాచేగు; మలయాలయేశ్వరుమందిరమున నాలగా పగులపైనధికారి నై యుండు నాతండు ప్రాణంబురీతినన్న గారాబమునఁజూచికన్నకుమారునికరణి నెల్లప్పుడు కాచుచుండు రాజసూనుండగు రామవర్మకు నాకు నాతఁడే నేననునంత మైత్రి యుష్పదారాజనందనుఁడిచటివనికి, వేటకరు దేరనలసి నేవిశ్రమింప వచ్చితి” నటన్నవృద్ధగోపప్రభుండు, వేడ్కనొందెదదీయనద్దినయమునకు. ౧౨౭.

గీ. ఇట్లు వేడుకనొంది ప్రజేశ్వరుండు, ప్రియకుమారికఁబ్రమత్తనిబిలిచిపలుకుఁ “దల్లిరో! భక్తి నతిశ సత్కారమిపుడు, సలిపి కృతకృత్యురాలవై వెలయు” మనుడు.

సీ. ఆడుగుదామరలకంపందందుఁబోలసికుంకుమువ న్నే పూసినకొమరుదాల్చ నొడలిచక్కనిబాజాలడరిగోడలుతిన్ని యలుహొన్నలందినయట్టులరఁ గనువోయిమించులక్కజము గాఁబర్చిముఁగలవిరుల్ చల్లినపాలుపు దెలుపఁ గ్రొవ్వెదటిగిమిఁడుకునుఁ గనినీలిదువ్వలువ మేల్కట్టుచెల్లమునుబడయఁ గలికిముసిముసినగవువె న్నెలులు గాయఁ, బ్రమతిచను దెంచెనారాచకొమరుకడకుఁ జక్కఁదనమిట్టులేనీదునదనమునకుఁ, గలుగఁజేసెదముందనితెలుపుపగిది. ౧౨౮.

ప. ఇట్లు పితృశాసనంబునం జను దెంచి భూలోకమన్నిధునిలీలం గ్రాలునృపాలబాలకుం గాంచి యత్తిదృఢతరసాక్రాంత హృదయారవిందయై తనలోఁ దానిట్లని వితర్కింపఁ దొడంగె. ౧౩౦.

క. “కందర్వుఁడొత్రిదశేంద్రుని, నందనుఁడోచందురుండొనలకూబరుఁడో దెందములరించునీతని, యందంబువలూనవతులకందఱకుబడే. ౧౩౧.

ఆ. ఇతనిఁగలసి మెలసి యెల్లప్పుడంపార, రాజ్యభోగములనురహినిదేలు వారిజాత్మీయైభవంబేపుణ్య, వైభవంబువేముపలుకులేల” ౧౩౨.

గీ. ఇట్లుతలపోసియాశరదించులవన, తనదుకులదైవతంబుచందమునఁగాంచి సతిభిపూజలానచ్చెనత్తిధికభక్తి, రాజపుత్రుండుకుతుకవారాఁడిల. ౧౩౩.

ప. ఇట్టులా కాముకీ కాముకులకుఁ బ్రభుమదర్శన సమయంబున నె బద్ధానురాగంబు సిద్ధించుటం జేసి పృథ్వీవరకుమారుండు భద్రనామకుండై ప్రసన్నువేషంబునఁ దదీయఘోషాంగవానిలయంబునకుంజవి దినదినంబును బంధుశౌరవంబు నెఱుపుచు. ౧౩౪.

సీ. ప్రాచీనరాజస్యబలశౌర్య గాఢలనొగిఁజెప్పియలరించునొక్కనాఁడు
పిల్లనగ్రోవిమోవినిబూనిసాడియత్తుత్సవా ముదవించునొక్కనాఁడు
అత్యంతసీతీదాయకపునుద్దులువల్కిసాక్కించుమక్కువనొక్కనాఁడు
మందపైఁగవియుద్ధుర్ధ్వజంతులఁజంపియిక్కజంబొదవించునొక్కనాఁడు
పెద్దపులిజున్ను తెచ్చున్న మోరేక, తెచ్చిప్రయహార్యకంబుగనిచ్చివేడ్క
యొకవఁజేయును నెప్పుదికొక్కనాఁడు, ప్రమతిపై మోవామనగరావరసుతుండు.

గీ. భద్రుఁడించుక నేపుకన్పడకయున్న, విరహవేదనఁదపియించు వెలడిమిన్న
ప్రమతియించుక నేపుకన్పడకయున్న, విరహవేదనఁదపియించువిభుసుతుండు. ౧౩౬.

క. వారలయును గాగమునక, పారముదంబుధినిదేలివల్లపుఁడానిం
గారంపుంగనినతనికిఁ, హరిమిమనఁగంగిఁదలచుకొనెనల్లమునక. ౧౩౭.

ప. ఇట్లు తలంచి “యింగ్రోత్సవానంతరంబున నిరణయప్రముత్తుంబులు గావంతి”మని తనదేవేరిఁజేరించె. ప్రతిమయుఁ దల్లివలన నీసమాచారింబువిని డందంబున నానం గంపుమండెనంతట. ౧౩౮.

గీ. ఇల్లుపట్టకతనపుత్రుఁడిచ్చవచ్చి, నల్లుతిరుగుచునుంటయుననిశ; ముక్క
గవంబుననిగ్ధుగను “బ్రహ్మ” ముటంచుఁ, గలువరించుటయునుగనికలఁగిపులుడు.

గీ. బంబులను నిల్చితనపుత్రువర్తనంబు, నరిసిరింజనవారునునపుడకదిలి
నర్వమువిమర్శిగావించిచంద్రవర్త, పాలికేతెంచియిట్లనిపల్కిరొగిని. ౧౪౦.

గీ. “ధరణి నాయక ! నీయాశ్చితమగాల్చి, మాఱువేసాల్తోడఁగుమారు వెంటఁ
జనితిమాతండుగోపవేషముధరించి, క్రోశదూరంబునందున్న ఘోషమునకు. ౧౪౧.

క చనియొకజంగిలిపాంతం, దనరారెడునొకరిసాలతరురాజముక్రిం
చను గురుమండీయారెఱుఁ, గునఁదనలోదా నెయిల్లుగొఁగందోడఁగెక. ౧౪౨.

సీ. “నీ మొగంబునునిండు నెలనుగన్గొనకున్న నలివరో ! పరితాపమాఱుటెట్లు
నీనవ్వుచిగురు వెన్నెలలుసోఁకకయున్న మదనాంధ శారంబుమాయుటెట్లు
నీనుకవైచిత్రీనియలఁగ్రోలకయున్న విరహవిదాహంబువీడుటెట్లు
నీనిండుకాఁగిట నెచ్చిఁజేర్పకయున్న నలకాఁకబలుఢాకవదలుటెట్లు

నీదువచనామృతంబును నాదుచెవులఁ జిలుకకున్న నుదేహంబునిలుపుటెట్లు
పరుగుననువచ్చి కడుపువబాలువోసి, రక్షణము నేను చేశరద్రాజవదన.

౧౪౩.

ఆ. శేమ! చెంతనీవులేనిక్షణంబొక్క, యుగమువలె నెతోచుచుండునాకు
నీవుచెంతనున్న సెలలెల్లక్షణముల, పగిదిఁగోచుచుండుమగువనాకు.

౧౪౪.

క. నినునమ్మితి నీదాసుడఁ, నమవేలుగఁజూడఁబోకునభినదళాక్షీ!

చను దెంచినరగని చటికిఁ, గనుఁగవకుత్సవమొనర్పఁగద వేయబలా!

౧౪౫.

వ. ఇట్లు పలవించి పలవించి కన్నకన్నటివారి నడుగుచున్న యవసరంబున.

౧౪౬.

ఆ. తనశరీరకాంతిధరణీరుహములకుఁ, బసిఁడిపూతపూయఁబడఁతియొకతె
వచ్చిరావకొమరుగ్రుచ్చికొఁగిటఁజేర్చి, కుస్తరించివోడుకొనుచుఁజనియె.

౧౪౭.

క. రమణీయునీకొమరుఁడుప్రియ, తమముగమాటాడువాక్యతతి నెఱిఁగితిమా
విమలాబ్జ నేత్రనామము, ప్రమతియనందపరునగ్ధవంతంబగుచున్.

౧౪౮.

వ. అట్లయ్యుత్తమనాయికానా నుక రత్నంబు లరిగిన యనంతరంబ తత్ప్రదేశ సచారు
లగు గోపకుమారులం బిలిచి యడుగ నీ “ప్రమతి” యొకవల్లవపల్లవపాణి యని
యును; నీభద్రుండు భూపాలుని కీలారుల కేలికయనియును నుడివి”రన. భూరమ
ణుండు వారలచగారంబుల కనిచి బహుమానునిం బిలిపించి తనసూమని వృత్తాంతం
బాద్యంతంబును వినిపింప నతండును “మఘవ్రాత్యవంబు సమీపించుచున్నయని
గావున నచ్చటికి గొల్లలు తమయిల్లాండ్రవోడను; చిల్లలవోడను; నరుఁడెతురు.
అప్పుడు నిగూఢవేషంబున మనమునుబోయి కర్తవ్యమరయుద”మన నమ్మహీశ్వరుండు
సమృతించె.

౧౪౯.

ఉ. శ్రీకర! సుప్రసాద! సరసీజభవార్చితదివ్యపాద! సు
శ్లోకశివావినోద! శ్రీతలోకసదావనమోద! భక్తహృ
ద్యావ్యకులభంగ! ఘోరతరదాననలోకతమఃపతంగ! ద
ర్శికరరాజహర! సువివేకిమనోంబుజబాలభాస్కరా!

౧౫౦.

క. విషధరనికరవిభూతి! విషమశరప్రాణహరణ! వృజినవిదళనా!

విషరుహరవిశశిలోచన! విషరుహదళ నేత్రబాణ! విద్విష్టననా!

౧౫౧.

క. కాపాయుధబాలకహృ, త్రాపహరా! సవనభంగ! ధరణిశతాంగా!

తాపసహృద్బద్ధంగా! కాపురుషోన్మదవిభంగ! కంఠినిషంగా!

౧౫౨.

గడ్యము.

ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్ర శాశిక సగోత్రపవిత్ర జయంతికులకలశార్ణవరాశాక్షరవ
మిత్ర భావనారాయణపాత్ర రామనార్యపుత్ర వేంకమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల సకలబుధ
జనసేవాపరాయణ భావనారాయణప్రణీతంబయిన సుమిత్రచరిత్రంబునందు ద్విస్తోయా
శాస్రము.

శ్రీభీమలింగార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.
శ్రీభీమలింగాయనమః.
సు మిత్ర చ రి త్ర ము .
తృతీయా శ్వాసము.

క. శ్రీవేంకమాంబికాకృపిత, సేవాపరితృప్తిహృదయ ! శ్రితసుమనస్సం
భావితపదకమల ! మహా, దేవా ! భీమేశలింగ ! దివ్యతరాంగా ! ౧.

వ. దేవా ! యనంతరకగావిధానంబు సావధానంబుగ నవధరింపు మట్లు బహుమానండు
పలికిన పలుకులకి మృగొని మలయాలయేర్వగుండు శ్రోత్సవసమయంబు ప్రతీక్షించు
చుండె. ౨.

గీ. అంతనొకనాడువల్లపులమరనాథు, మత్స్యవముసేయసమకట్టియూరిబయలుఁ
బొదలుభూగరరాజంబుపొంతకరిగి, సలుపుచుండిరిపూజలాసమయమునను. 3.

సీ. ఆనందరసపూరితాంతరంగములతోసారెగుఁద్రుణ్ణుమఁగేరువారు
కులమువారలతోడఁగూడిబంతులుసాగికుర్చుండివింసులుగుడుచువారు
తమభార్యలకుఁబ్రెయ్యతమమైనవస్తువులెమినిగొనితెచ్చియిచ్చువారు
తోమ్ముతప్పెట్లనాదమ్మపిక్కటిలంగవజ్రపైగీతముల్పాడువారు
కొమ్ముబూరలుగొనియాకనమ్మవగులు, నట్లుగానూదిసంతోసమందువారు
పద్మదళనేత్రుసుద్దులుపలుకువారు, నగుచువల్లపులుతాసిహమందుచుండి. ౪.

సీ. దధిదుర్గముఖపదార్థములచేబృందారకాధీశుజలకంబులాగువారు
గ్రావజాదరణరాజీవద్వయంబుహృజ్జలజంబులనునిల్పికొలుచువారు
ఘనఫలాహారముల్గొనివచ్చిగాలిగంగలకిచ్చిప్రస్తుతుల్సలుపువారు
భూనురాశిర్వాదములకునానందించిభూరిదక్షిణిచ్చిమొక్కువారు
దర్శనాగతిబుధసంతతికినర్హ, విధినిగౌరవమొనరింపచేచువారు
హితజనాళికిబహుకుతులిచ్చువారు, నగుచుసంతోషపరవశులైరివజులు. ౫.

గీ. పలుకుటీరసమీశభూభాగమునను, వజులుకాడ్వలతలమునవజకుమారు
లాదుచుండిరితలిదండ్రులధికకాతు, కమువపిస్తారితాక్షులైకనుచునండ. ౬.

వ. ఇట్లు వల్లపుతెల్లలు మహాహ్లాసంబున సురవల్లభుమత్సవంబు జరుపుచున్న నమ
యంబున. 2.

సీ. కొప్పునలరారుకునుమూలికలతోఁగురులనంపెఁగతావిసరసమాడఁ
గంతంగతమాక్తికప్రకరములతోమాణిక్యోమలుమాణుమలయు
వరకపోలచ్చపుకదరహాసచంద్రికల్గలనియొంఁజొంటిలోఁజెలిమిసలువ
ముక్కుమంగరకెంపుమోవిరంగులసొంపు మొగమునకొకవింతనాగసుగూర్చు
గలికిపదియాటువన్నెబంగారునగల, జిగురుదేహప్రభలతోడఁజేరివెలుఁగ
క్షీతినిజరియించుచందలాలతికమ్రాలె, సరలివచ్చెనుబ్రమతి సంతసమెలర్చు. ౩.

ఆ. ఇట్లులేగుదెంచియిగుప్పలకుమ్రొక్కి, తల్లిదండ్రులకునుదంబుగదుర
వందనములొనర్చిపార్వతీదేవ్యాల, యంబుఁజొచ్చివినయమతిశయింప. ౪.

పంచచామరము.

కరద్యయంబుమోముఁజేర్చి; కన్నుగోయిమాయుదుఁ;

శిరంబువంచి; తద్భవానిచేష్టలెంచి శాంకరీ!

నిరంతరంబునీగుపాదనీరజంబులచ్చదిఁ

గరంబుభక్తిఁగొల్పునట్లుగాననుగ్రహింపవే. ౧౦.

సీ. ఆద్యంతకూన్యమైయలరుతత్వమునీవనిఖిలవస్తువులందు సెగఁదీన
మాఁడుమూర్తులకునుమూలకందమునీవపంచభూతములంగుఁబలుకుచీన
అందఱశక్తులకాధారమేనీవసచరాచరంబైనజగమునీవ
గుప్తులపాలింటిలోఁకచుక్కపునీవిశిష్టలకును బెట్టుచెట్టనీవ
బహుళపాపాఘముల నెల్లభయ్యముగను, బానరుచుచుభక్తులనుబ్రోచుజననీవ
పరమశివునర్థదేహవైవరఁగదీన, తల్లి! నిన్నెన్న నేనెంతదాననన్తు. ౧౧.

ఆ. ఏనుగోరికొనినయమైకానిని నాకు, జీవితేశ్వరునిగఁజేయుమన్తు
తొంటినతులతోడఁదులదూఁగఁజాలుఁకొ, త్తడితనమ్మనిమ్మదయదలిర్చు. ౧౨.

గీ. అనిపలుతెఱంగులనువేఁడియలరుబోఁడి, దేవశంబును వెలువడిజీవితేశుఁ
డైనభద్రుని వెనుకంగనభిలషించి, మెలఁగదొడఁగెదరుత్సవస్థలమునంగు. ౧౩.

సీ. పురుహూతవిగ్రహంబునునిల్పివల్లపుత్ వేడ్కమైబూజగావించుచోటుఁ
గర్వారహరతుత్ కాశీమహాదేవికలగుబోండ్లర్పించునట్టిచోటు
సురపాలవల్లమ్రాత్కరతోరగాములచేఁజెలువారుపదిట్లగలుగుచోటు
బల్యన్నములఁదెచ్చిభక్తిమైగాలిగంగలకిచ్చునలకలపాలుపుఁజోటు

క. గగనసతితన్ను వలరా; వగముంచినచంద్రుఁగాంచివనటనుమాటా
డఁగలేకకనులనశ్రులు, మొగినింఁచెననంగమంచుబొట్టులుగురిసెన్. ౨౩.

ఉ. అత్తఱిజిత్తజుగననంగుఁడుతీవతరాశుగంబులన్
బుత్తడిబొమ్మపైఁగురియభూమిపయింబడిసొమ్మసిల్లి; రే
కత్తివతెల్విమైఁచెలిసి; కీరతురంగునిబారికోర్వకి
ట్లుత్తలమందఁజాగెదనయ్యలమునన్ బ్రయమిత్రునెంచుచున్. ౨౪.

చ. “ మొనయుపిసాళితీంట్లబలుమాకలకున్; వలిగాలిఢాకకున్;
మనసిజాఁడేయుగాఢతరమార్గపంక్తులబుట్టుకాఁకకున్;
వనజవిరోధిరాకకును; బల్లఱుఁగూయుపికాళిపేకకున్;
దనువును నిల్పియొక్రియనుదాల్చివహింతును! జీవితేశ్వరా! ౨౫.

ఉ. నీముఖచంద్రమండలమునెమ్మిమెయింగనకున్న నెట్టులీ
కామమహాతమంబడఁగుఁ! గ్రన్నననీయధరామృతంబునే
వేమఱుఁగ్రోలకున్న నెటువీడునునీవిరహాజ్వరాల్లి! భా
మముఖపుండరీకనవభాస్కరపన్నిధ! సద్యశస్కరా! ౨౬.

ఉ. సౌరవిలాసినిపృథ్వీదయఁసంపదలై నహరింపఁజాలునీ
భూరితరాతిరూపమునుబొల్పుగఁజూచినచుంతమాత్రనే
మారకతోరసాయకసమాజకృతానునిపాలుగాకఁమే
సారసపుత్రనేత్రకువశంబుదృఢత్వమునూనిల్వఁగన్. ౨౭.

చ. “ ఇదెయ్య దెంతునంచుఁజనియిప్పటికైన నురాకయుంటివ్రా
సదయుడ! నిన్ను నేమనఁగఁజాలుదు; ధర్మమెయ్యెచమగ్ధులన్;
మదనమహాగ్నిమధ్యబడిమ్రగైడునాదురస్థకొంతనీ
ఘడికినినాఁటె నేనిలనమాత్రముజంపానరింప నెంతువా! ౨౮.

క. ఆలింపుమునామనివిని; డేలింపుముదబ్ధినీదుతీయనినుడులన్;
బాలింపుమునున్నఘండను, పాలనుపెనుబారిఁజిక్కిబడలకయుండఁక. ౨౯.

ఆ. కూర్చికాడవైన; గూర్చుచుట్టమవైన, నీవనుమృతమృనిక్కువమ్మ
మున్నెనాదుహృదయమునునీకునొసఁగితిఁ; దనువుగూడనిదిగొనుమునఖండీ”

చ. అనిపలవించుఁ; గమ్మఁగవనశ్రులునించు; వహించుగఠవమున్;
దమవికసేలయంచుఁగడుఁధత్తఱిపాటుననేవగించు; దాఁ

- పునవగ కాని సంచరనిపొందు; గలంచుడలంచు; దన్నుచాఁ
ననిశముఁగు న్దరించు; గునుమాయునుగుర్ల ను మెంచుభిన్నయై. 3౧.
- ఆ. కైరవాపుద్బిబ్బుఁగలహంపములఁగొట్టు, జీలుకగములఁబట్టిచొనుబెట్టు,
గెంపుకంటనట్టువంపుఁబట్టలరట్టు, గలుగునట్టుబిట్టుక సరికొట్టు. 3౨.
- ఉ. చీనుచిటుక్కునున్న డనజీవవిభుండనిభ్రాంతిపొందితా
వేమఱుఁదొంగిలొంగికను; విన్న డనంబును బొందుఁగా నిహో;
దామరసాక్షి మోహపరితాపమదేమనవచ్చునద్దిరా!
కామునిఁబోలు మేటివిలుకాడల కాముఁడెయెంచిమాచినకా. 33.
- ఉ. మానవనాథుండంతబహుమానుని హోడనుమాఱు వేసముం
ఱునిపురందరోత్సవముపొంతకువచ్చెనువృష్ణగోప స
న్వాసమునొంద; దీక్షనుగుమారునిచర్య పరీక్షి నేయు; నా
మానినితల్లిదండ్రులనుమాటలనోడ నెనుందలింపఁగన్. 3౪.
- ఉ. వచ్చినవాఁడు తీడనుచువల్లవపుష్పదెఱుంగకుండియున్
బొచ్చెములేక యాదరణముంబొనరించెను గూర్తిమైః బరుల్
వచ్చిననైననుత్సేవిపుఁబట్టులగౌరవమాచరించుటల్
హెచ్చినగర్తిమైవ్రహ్మబ్రహ్మముబూర్వమునుండిచెల్లుటన్. 3౫.
- ఆ. ఇట్టులాదరించియెంతయునతిధిస, త్కారవిధులుజరిపితమ్మఁగలిసి
యొత్సవముఁజొచ్చియెల్లాసమందంగ, వేడికొనియెమిగులఁనయునునను. 3౬.
- క. జననాథుండందులకునీ, కొనియాసందడినిదనదుకొమరునిపోకల్
కిని పెట్టఁదిరుగుదుండెను, గలెదమాటికినిరేపఁగా సచివునితోన్. 3౭.
- వ. ఇట్లు తిరుగుచు సయ్యోత్సవంబున కడగలుగంజని యొకానొకతావున. 3౮.
- నీ. కళతల్ల నిండిచక్కఁగ వెలింగడిచంపమామఁగేరెడుముద్దుమోముదాని
శతపత్రనికరసంగత సౌకుమార్యంబుహసియించు నేత్రద్వయంబుదాని
గున్నమామిడిపంటిగూనికూముచిల్కలమేనటిక మాడుపలుకుదానిఁ
బరియాఱువన్నెక్రొంబసిఁడిచామలనిగ్గనగజాలు సెమ్మేనిజిగులదానిఁ
జిన్నివాతెఱనమృతంబుచిలుకుదాని, విమలసగ్గణపుంజ మై వెలయుదాని. 3౯.
- నడఁకువకు నాటవట్టుము ములగుదానిఁ, బ్రమతిఁగన్గొనె నాశ్చర్యభరితుడగుచు. 3౯.
- క. కనుఁగొనియాముచక్కం, దనమును వేనోళ్ల బొగడితనసుతుఁడువరిం
చ్చినవల్ల వకస్యయొకో, యనిమనమునసందియంబునందుచునుండన్. ౪౦.

- సీ. రతిగోరుసతి సౌరుమతి మెచ్చిఁజుతనుండు మేనూనిప్రత్యక్ష మైనయట్లు
కామినీ మోహంధకారంబువోరింపబాలభానుఁడు నేలవాలినట్లు
తరుణీచుట్టిమనస్తాపంబువాపంగనింగిజాబిలిభూమినిలిచినట్లు
మరసుందరులనవృష్టుదుదతిసాంపునుజూడజగతి క్రిందనుతుండుడిగినయట్లు
రంభపైవల్లినలకూబరప్రభుండు, తెఱవదాస్యంబుఁగోరియేతెంచినట్లు
భద్రవేషంబుననురామవర్తప్రమతి, సరసకగుడెంచె నెంతయునంతసమున. ర౧.
- వ. ఇట్లు చెచ్చిన నిజసూనుని మానవనాథుల డానవాలుపట్టి బహుమానునికిం జెప్పి “యి
క్కాముకీకాముకులకుం జరగు శృంగారప్రసంగంబు నాలింతువుగాని నా వెను వెం
ట రమ్మ”ని వ్రోడ్చొని చలియొక రహస్యస్థలంబున డాఁగియుండె నక్కడ ప్రమతి
రాకొమరుంజూచి యిట్లనియె. ర౨.
- డా. “జాలము జేసి ; పుష్పశరజాలముపాలానరించిపోవనే
లీలసహించెనీమనసు ; లేశమయేనియునీమరక్కలా !
జాలిజనింపలేదో ; పెఱచానయొక్కర్చక నాపయిందమిక్
డీలువడంగఁజేసెనో ; వడిన్వినిపింపుమనుంగుచుట్టమా ! ర౩.
- అ. అన్నిటికినినీ వె మనినమ్ముకొనిమహా, కాననముల నైనఁగొతుకమున
నిన్నుఁగూడియుండె నే నెంచుకొనియుంటి, నకట ! వేఱు సేయనగు నేనీకు. ర౪.
- గీ. నామరమునిట్లునవనీతకోమలముగఁ, జేసినీహృదిపడుకు గాఁజేసినట్టి
కమలసంభవునవలెఁగాకనిన్ను, వ్యర్థముగననఘల మేమి ! వన్నెకాఁడి ! ర౫.
- గీ. అలిగివిడనాడవిడనీ యదతివమనను, పురుషునియొడందమాత్రమహ్వోల్కిఁగాదు
మగలచుగువలమరులొక్కపగిదియగుచు, వాక్కునర్థంబుచందానవెఱలుటరుదు. ర౬.
- చ. గురువిరహంబునందనుపుక్రమ్యుఁగఁ ; వెన్నెల నెండి ; మారుతీ
వరమగుపూలకోర్ల బలువానను నాని ; నుగంధశైలదు
ర్భరపవనంపుఁబెన్వడనుబాధలనొంది ; తపంబునీకునై
జరుపుచునున్నదాననుబ్రసన్నుడఁవేటికిఁగావు ! చెప్పమా. ర౭.
- క. విరహాదవానలమునబడి, పరితాపమునొందుచుండువారలకుత్సాహం
బరజుఁగముగమనియెఱిగిన, సరసుఁడవైతేనిజంపునలుపపుగాదే ర౮.
- క. కనుఁగొనుముకంతసంగత, ఘనమూర్తికహరవిరతికామజ్వరపీ
డనముననుఁగ్రాఁగిపోరినీ, లనికాయాకృతిధరించెలలితగుణాధ్య ! ర౯.

- క. కాలాగురులేపనముం, బోలెడలిచ్చెడునుమేనబూసినగండం
బాలరియైమదనుడుశర, జాలముతనువుననుజితజల్లుగఁగరియన్." ౫౦.
- క. అనిపలికిపొంగివచ్చెడు, వనటనడంపంగలేకవనితామణియొ
య్యననే డ్వైంబరపుట్ట, స్వనముననిజజీవితేశుస్వాంతముకరుగన్. ౫౧.
- ఆ. భద్రుడంతగోపభామినీరత్నంబు, నూరుతలయఁజేర్చిగారిందివి
కురులుచిక్కుదీసిగురుతర్రుపేనుని, ట్లనియొడననునుడులవృతమొలుక. ౫౨.
- చ. "మనముభవ్యనంబుననుమాటికిలగ్నముచేసిపోవనే
వనితకుసాధ్యమాను ; మగువా ! తగవాయిటులాడవేలవై !
తను వెటసంచరించిననుదప్పక పాఁసయలెప్పునీదుప
ద్వనజయుగంబుచెంగట నెదాస్య మొనర్చెడునంచెఱుంగవే. ౫౩.
- చ. సరసిజనేత్ర ! నీకనులసన్న మెలంగెడువాడఁగాక ; నేఁ
బగుడనె ! వేలవైయిటులవల్కెదవేటికి ! రాజకార్యత
త్పరతనునింతసేపు నెకతావుననిల్వకతప్పదయ్యె ; పృ
త్పరసిజమందు నాయెడలసంగి నునుదకు మెంతమాత్రమున్. ౫౪.
- ఆ. చక్రవర్తివదయుసంప్రాప్తమైనను, వదలివైకుంఠిపగకవోలె
నీగుఁచెలివిడువనేరనిద్యయెనాదు, నిశ్చయమునమ్మనీరజాక్షి ! ౫౫.
- గీ. జానుచేసిననేరంబునైపుమింక, నెన్నఁడిట్టులకొనరింపనింతిమిన్న !
అతనుఁడే నెడితీవ్రసాయకములకును, దాఁజాలనుసాఁశుముదయదలిర్ప. ౫౬.
- చ. అలుకదొరంగి నాపయ్యగృహపుత్రపుష్టినిజిమ్మికొఁగిటన్
నిలుపుము ; మోవిలేనియల నెమ్మిగొనంగుము ; లాఁతివానిగాఁ
దలఁచకవైశ్రమంపడఁగఁదన్నియో ! వీవఁగనిమ్ము ; నీదుప
జ్జలరుహసన్నిధానపరిచారకుఁడేయుముకేలుమో డ్చెదన్." ౫౭.
- ప. అని మోహితీరేకంబునఁ బలికినపలుకుల కచ్చిలుకలకొలికి యలరి లేన చెలువున కా
లింగన సుఖంబొసంగి ; చుంబనగానంబుం గటాక్షించి ; సల్లాపగుఱు కల్లోలిని నూ
లలాడించుచుండెనంత. ౫౮.
- ఉ. వెన్నెలతేనితోఁడడవువేడ్క మెలంగియనంతరంబరే
యన్నులమిన్న నైశగృహమల్లనఁజేరెడునేరఁగొవ్వెదన్
జెన్నులుగుఱుక్కువల్లెపువ్వుచెఱ్ఱొగిజాతిననంగసత్పరిభా
-భ్యున్నతివేగుఁజుక్కన నునోత్సవముంబొనరించెఁదూర్పునన్. ౫౯.

- ఆ. పగలుసేయుతేడువచ్చునన్నెగడునఁ బాటుచున్న చంద్రువలనుగాంచి
 . చుక్కలెల్లమిగులచుక్కనువానితో, నివ్విరులును గూడఁ దెలివితప్పె. ౬౦.
- గీ. అలజగద్బాంధవునిరాకకరుసమండు, మేదిసీనిర్ణరాశీర్ని నాదమనఁగఁ
 . గర్జపర్వంబుసేయుచుఁగడుఁజెలంగె, స్వజనికరసుస్వరంబులుదిక్కులందు. ౬౧.
- సీ. పద్మనీనికరంబుప్రాగ్భవంబునఁ జేసికొన్న పున్న యములకుప్ప మనఁగఁ
 . బ్రాకృతీమణిఫాలభాగంబుచంపొప్పుత్తీనసిందూరతిలకమనఁగ
 వరచక్రవాకజంపకులనొక్కటిగాఁగఁగలుపవచ్చిన శేష్తగాఁడనంగఁ
 బ్రజలూనరైదుపుష్పపాపమున్ పరికింపసర్వేకుండంపినచారుడనఁగ
 నంధకారాంబునిధిశ్రమమగుదేహ, ధాగులమయూఖరజ్జునంతతులచేత
 . మీఁదికి త్తంగవచ్చినమిత్రుడనఁగ, బాలభాస్కరుడుదయాద్రిఁబరిఘెల్లె. —
 వ. ఆ సమయంబున. ౬౩.
- గీ. అటనిగూఢంబుగానున్న యవనిపతికఁ, బడఁతినుడివినందువులప్రాణమయ్యె
 వీనులకుఁజాలమధుర మైవించుసేయ, వచ్చెగువునొందనిజమంతికనియెనిట్లు. ౬౪.
- ఉ. “హీనతరాస్యవాములునింతటిచక్కఁడనంబుగల్గిఁ
 దే నెలఁజెల్గుపల్కులమదింగరిఁగించెడుముద్దుగుమ్మలం
 . గానముపూర్వమెయ్యెడలఁ గాతుకముంగలిగించెడుక బలే !
 దీనిమనోహరాక్ష్మిలియు ; దీనిచొకాటపుముద్దుపల్కులుక. ౬౫.
- గీ. తనితనంభావణమునఁబ్రవర్తనమున, హీనకులజాతియనుటకునించుకైన
 కొరకదాధారమేమియచ్చుతమొసేను, గనుఁగొనినయంతదనుకనోయనఘచరితి!”
 చ. అనబహుమానుడిట్లనియె “నామతీనందియ మేల ! నీపెపా
 వనమొనరించెగోపకులవారికి ; నీ మెనురూపసత్వ)వ
 . ర్తనములఁగన్న మృగభరంబులఁజిక్కరెయ్యొగులైన ; నీ
 . యనుఁగునినుంగు మేలుపడుటబ్బర మేనరపాలశేఖరా!” ౬౬.
- చ. అనవుడుగొల్లవానికడకాస్యపచంద్రముఁడేగి “యోయినీ
 తనయకుఁజేమగల్గినొకదానునిపోలికనుండి ; మోహసం
 జంకమృదూక్తులన్నియనంపద మచ్చువడంగఁబల్కునా
 జనుఁడెవఁడ” న్నగోవుఁడురసాధవమాలిని గాంచియిట్లుక. ౬౭.
- ఆ. అతఁడుధద్రుడనెడు నాభీరబాలుండు, మనసునందు నాకొమారైమీఁద
 . నిలవుమిక్కుటముగనలరారుచున్నట్లు, తెలుపుచున్న వాఁడుదినదినంబు: ౬౮.

చ అతనికి నాకుమారికనుహించిని బెండిలియాడుయోగమా
శత్రువు తివాసె నేనియును స్వప్నమునందును జూడబోనియ
ద్యుతమగులాభము న్నేనుచు బోల్తుకరాగలదం” చుబల్కితా
మతినిదలం చెభూషణసమాజమునమ్మగనున్న కంచొగిక్.

20.

ఆ. గొల్లవానినపుడుకుచలయాధీశుండు, వదలినుతుండు రామవర్షయున్న
తానకమున కేగితనయెలుంగునుమార్చి, పలికెబుర్రుడెవంగొపలికినట్లు.

21.

గీ. “ఓకుమారక! వేడ్కగానుత్సవంబు, జరుగుచుండగదానిననడ్డచేసి
మఱియొకపదార్థముననీదుమఁచులగ్న, మునిసఁబులతోచుచున్నదీయవసరమున.

22.

ఆ. నాదుజవ్వనంబునను డెందమునకును, దగిలినట్టిమంచిచిగురుదోండ్ల
కన్నొసూడిదలను నెలమిమైబంపించి, వశముచేసికొనెడివాడెఱున్న.

23.

చ. అటుతవి నోదపస్తువులన మైడివాఁగొగిబోవుచుండ; నీ
తెఱవగునొక్కటైనగొని తెచ్చియొసంగక యుంటఁజూడసి
తెఱగువిచిత్రమయ్యెడుత్వదీయమనోగతిమేమొ తెల్పిచె
చ్చెరినుశుతిద్యయంబునకుఁ జేయ వెండువుగోవబాలకా!”

24.

వ. అనవుడు రాజతనయుండు తన జుగు కంఠవ్వరంబు గుఱుతిడఁజాలక పరుండను
తలంపున నిట్లనియె.

25.

క. “వినుమన్త్రస్వల్పవస్తువు, లనునీయమలెక్కగొనదులవమైనను, నా
మనసున నెవాఁచెబడెనీ, పనితామసికిప్తమైనవస్తువును సహి!”

26.

వ. అని పలికి తన కిలికివలకఁ దిరిగి యిట్లనియె.

27.

ఆ. “పూర్వమెపుడొిన్నుఁదోలినవనీత, వోమలాంగినోర్తఁగోరివలచి
మెలగియున్నయీ మున్నమాటికంప నా, మనసు తెలుపువాఁడవినుముప్రమతి!”

28.

వ. అని యంతతోనైన విరమింపక మరిల ధరణీశ్వరవంకఁదెరిగి “మాపరిగయునిర్ణయంబుఁ
గనుము. ఈనెలతకునాపలిపిన వాగ్దానంబునకీపు సాక్షిభావంబు వహింపుమని
యడుగ నప్పుడమి తేఱువ్వనె తనప్రవచ్చన్న నేమంబురబరితగ్గజించి నిజస్వరూపంబుతో
బ్రత్యక్షమై కుమారుని గడ్డంబుచు నిట్లనియె.

29.

క. “కనుగొనియెదఁబరిగయుమో, చనమోకిలుమొత్తి! పూతనవిత్పేకులమున
జనియించిగోపక వ్యసన, గొనియిలువడినడఁగఁజేసుగోరితె! చెడుగా.

౩0.

ఆ. సాటిరేనియశముసంపాదనముచేసి, వంశమునకుమిగులనన్నె తెత్తు
వనుచునమ్మియుంటిన్కటా! నీపిట్లు, పరావవగుదువనుచుఁదలఁచునెతి.

౩1.

చ. గరిమనుచోకులీనముగుకన్యనుదోకొనివచ్చి; నీకునే,
 బరమకుతూహలంబుననుబట్టపుడేవినిజేయనెంచ! సా
 దరమతివెట్టిగొల్లముగుదంగొనినిర్దలమైననీర్తియు
 బరువునుబాడుచేయుటకుబాల్పడితే! దురితాత్మ! యియ్యడక.” ౮౨.

వ. అని బహుప్రకారంబులఁ గుచూరునిదూటి యనంతరమానానీమణివంకఁ దిరిగి యిట్లనియె. ౮౩.

గీ. “ఇంకముందెప్పుడైననునిటకుమరల, నితఁడువచ్చుటకంగీకరించిలేని
 నీకునీతండ్రెక్కినిగూడ నెవరువిడిచి, మరణదండనవిధియింతుమగువమిన్న” ౮౪.

క. అనిలెదరించి యమాత్యునిఁ, గని “నీపీడుండగీనిఁగదురయమునఁగో
 కొనిరమ్మ”ని నుడువుచుఁజెనె, జనపాలుఁడుకినుక నాత్మనదనంబునకుక. ౮౫.

గీ. పార్థివకుమారికాస్వభావంబుదాఁగి, యుండ నేరదు గాననట్లుగ్రుడగుచుఁ
 బ్రభువు వెడలంగనతనిక్రూరప్రసంగ, మునకుఁగోపించిప్రమతియిట్లనుచుఁబలికె. ౮౬.

సీ. “మరకందఱకును జేటొనగూడనున్న నునపుడించుకయుభయముందలేదు
 ఇరుమూఁడుసారులూధరణీకుఁబలికించి “మీరాజభవనంబుమీఁద వెలుఁగు
 భాస్కరుండేతంకవడకుండమాగొల్లగూడెంబుమీఁదను గూడ మొగిని
 వెలుఁగుచుమిప్పుమయ్యలక్కరితి నేకనుచున్న వాఁడువేగనులతోడ”
 ననుచు మొకమోటవిడిచి నేనతనిమదికిఁ, దాఁకునట్లుగ మొగముమీఁద నెవచింప
 వలయుననుకొంటి” ననుచుచుబలికిపిదపఁ, గొందలయగ్రమ్మనిట్లనుఁగుందరదన. ౮౭.

ఆ. “ఇంతదనుక నేనదేమే మొకలఁగాంచఁ, బోలు; నింకనిపుడుమేలుకొంటి
 నిట్టివిషయములనునినుమంతయేనినా, హృదయమునకుఁగప్ప మొదవనీను. ౮౮.

గీ. ననువిడిచిమీరుమీఁలోవఁజనుఁడునాదు, మేఁకలనుజుట్టుపట్టుల మేపికొనుచుఁ
 బిలికికొనుచునుబాల; నా వెతలునేను, పడె” ననుచునునిస్సృహఁబలికెఁగలికి. ౮౯.

వ. అనిపలికి కొంతవడికిం దెలివితెచ్చుకొని తనపజ్జల నిర్విఘ్నంఁడైయున్న రాజప్రత్రుం
 గాంచి కన్నులనీరు వెట్టుకొనుచు నిట్లనియె. ౯౦.

సీ. “పార్థివత్వముత్పన్నప్రాయంబుగా నెంచితగోపవేషంబుదాల్చినావు
 కనునీయరాజసాధములచుదగ్గజయించినీ చమోగ్యహములనిలిచినావు
 ఘనులందు పేరొలగములుకాదనిరోసిమామందకొలుపుగామాల్చినావు
 సచివసామంతపారచయంబు నెడఁబాసి వెడగుగొల్లలచెల్లివేడినావు

కాంతిమద్రత్తు పటలసంఘటితభూష, ఇములువలదనిబర్హింపుముధరించి
మాకులమువారితోడనుచులి నావు, నానిమి త్తంబుననునర నాగతనయ !

౯౦.

ఉ. దైవము నేడు సర్వమువృ ధాయెనరించెనిఁ కెట్లు ప్రాణముల్
పోవక యుండనిల్పు గును ! బొందినిపిడిననిల్వ నేర్పు నే
జీవములెన్నఁడైనను ! బ్రసిద్ధగుణాకర ! మేను వానియా
దైవతలోకముంగ నెదఁవావక పత్కములంబులెంచుచున్.

౯౧.

ఆ. చెలిమికాడ ! నిన్ను గలసినుఖించెడు, భాగ్యముపుడు నాకువ్యర్థమయ్యెఁ
గనుక ముందుజన్మమున నైనభగవంతుఁ, గొలిచినీదుముద్దుచెలియనగుదు.

౯౨.

ప. ఇప్పటికింతయే యుద్ధప్రబంధమొని నిబ్బింతస్వాంతుండవై నిశాంతంబున కరుగుము.
భవజ్ఞనకుని కోపానలంబుపాలు గాక తదాజ్ఞానుపర్తివై ప్రవర్తింపుము. నాయెడంగలుగు
మోహలతాబాలంబును వివేకరవాంబున మూలచ్ఛేదంబుగాంచి మరణంబున కనుజ్ఞ
నొసంగుము. నీవడిప్రహూసంబునకుఁ దగినప్రత్యుపకారంబు సేయఁజాలని నానేరం
బు నైతింపుమిదె జోహారుపు లొనరించెద''నని వియోగదుఃఖాతిరేకంబునం బలుక
నా రాకొమరుం డతివ్యాకులహృదయుండై కన్నీరుమున్నగుగాఁగాఱ నయ్యెన్న
లతలమిన్నంగాంచి గల్గద స్వరంబున నిట్లనియె.

౯౩.

ఆ. "రమణి ! నీవులేనిరాజ్యంబునాకేల ! రత్నరాసులేల ; రామలేల !
కొటలేల ! పూలతోటలేల ! పసిండి, మేడలేల ! కడిదివాడలేల !

౯౪.

ఆ. నీవులేకయున్న నిఖిలంబుశూన్యంబు, నీవునాదుచెంతనిలిచియున్న
నిరయ మైననాకునురలోకతుల్యంబు, చారుశారదేందుసదృశవదన !

౯౫.

సీ. పార్వణచంద్రబింబముఁగేరునీముఖకమలంబుఁగ న్నారఁగానకున్న
నమృతప్రహరంబుననుకరించెడునీదుచిన్నా తినుడిచెవిజేర్పకున్నఁ
బల్లనప్రదిమంబుఁబరిహాసింపఁగఁజాలునీ కేల నెమ్మేనునిమరకున్నఁ
గటికెరాలైననుగరఁగెడుచందానవీణియమీటి మెప్పింపకున్న
నతనుఁడుగ్రతనిక్షుశరాసనమున, మార్గజానని సంధించిమర్తమరసి

యేసియునులుగునకు న్నెయింతలోన ! నింతి ! నీతోడిదేహోకమింక నాకు. ౯౬.

క. ననుబరునిగవీక్షింపకు, వెనువెంట నెవత్తుమరుని వెతకొరునఁజా
లను ; మరణోత్సవమిగువుర, మునుగలసియెనుభవంతిమచిలసవతి.

౯౭.

ఆ. ఇట్టులాకరినొక్కరెడఁబాదుఁజాలక, పొగులుచుండమంత్రిపుంగవుండు
వారివలపు మెచ్చి కారుణ్యముదయించి, తనమనంబునందుఁడలఁచెనిట్లు.

౯౮.

ఉ. “ దీప సమానయంతనదివనజా మతి నేత్రమిదిగని

భూవరపుత్తుచి త్రిమునబుట్టినగాఢతరానురాగమా

భూవిభుడైల్లినంతట నెసోఁగి నేరదొండునియుం ?

గావునవీరినొక్కటిఁగల్పటకన్నను మున్నున్ను .”

౧౦౦.

క. అనితఁచివారి నేకం, మానాదిచిరకాలముఁ దయ్యంబున నె

క్కొనియన్నయొగ్గతగవాం, సనాకంఁగి డేర్చుకొనఁగసముకట్టెనొగిక్.

౧౦౧.

ప ఇట్లు సముకట్టి బహుమానుండు తనపూర్వప్రభుండగు సుమిత్రుండు కళత్రపుత్రికా వి

. యోగంబున గరంబుపరితపించి పశ్చాత్తిప్తుండగుట యెఱింగియున్నవాఁడు గావున

మలయాంశుశర్వగుం డెంతమను గలిసిన యుండయ్యెను రాజుండగ్గనాభి లాఁగి

బును ; నభిజనాభివానంబును, మానంబున విడకుండుటం జేసి మరలనొకపరి నిజదే

శంబున కగుగనిశ్చయించి యానాయకానాయక రత్నంబులం గూడఁదనఁజూడందొ

డ్కొనిపోవం దలంచి యిట్లనియె.

౧౦౨

క. “ ఎంకాపురమునుబోలిన, సాంకతి పురలేదు ; చను దెండుమదిక్

జంకకనావెంటనుమీ, కంకిలిలేకుండకుభములలవచ్చునటక్.

౧౦౩.

పీ. మనుజులెవ్వారుఁద్రవ్వనియగఁజ మనంగఁగలుగుంకులపహాజలధిదనరు

రేయింబగిల్లకొక్కిరియిమాః రభయలుగామిమనుంక పట్టంబుఁ

ఁ బోతుటిఁగకునైనయెరమునఁజేరదురమురాజేంద్రుశాన్మమలేక

శరశాగతిత్రాణవిరుదై కవిహ్నుడత్యంతిఁగ్గణినుమిత్రాఖ్యవిభుండు

కాపురంబుండమికుయొగ్గలంబు, ముసినపదార్థనికరమవారిగాఁగఁ

దెచ్చియిచ్చెదను నింఁదయమువిడిచి, పోవుదిమురండునావెంటపోతమెక్కి.

౧౦౪.

గీ. చంద్రవర్ణకుసంహితైవిభునకుం, బూర్వమస్మితమగుమైత్రిపాదలుదొండఁ

గానియిష్టాదుపగగల్గెఁగాలవశతఁ, గావుననునాతఁడవటికిఁగదలిరాఁడు.

౧౦౫.

క. చిరకాలముమును నేనా, పురవరమునఁగాపురంబుఁబోనిరిదిమాన్చ

వరునికడన్నాచివర్ణము, జరిపిగడించితినిజాండచను విక్రమదుగ్గఁ.

౧౦౬.

ప. అని పలికి రాజకుమారునినంకి దృష్టి నిగిడించి యిట్లనియె.

౧౦౭.

గీ. “ ప్రభుపుత్రులమాలినీతింఁడిపరిణమును, కుత్తిరువునిచ్చునందాకనొక్కకిడు

గలుగకుండఁగమిమ్మలఁగామనట్లు, చేసెదనుఁజితపడఁబోకుఁకీతిపతనయ!”

౧౦౮.

చ. అనవుడుశారునంతనకు నందుచునందులకీకొనంగనా

. య్యనఁబయ శంబుసేయుటకునర్హి పదార్థములయ్యమాత్యుండే

- ధనమును వెచ్చిపెట్టికొనితిత్వరతందను మెటగోపవృ
ధునిసహితంబురమ్మనియెకొయ్యలిత్రోడనుగూడిచెప్పెరకా. ౧౦౯.
- గీ. “వల్లె” యనివల్లనైదుతనవనితఁగూడి, యుష్మమిగిలినశనకూఁతుసాములెల్ల
ముల్లెగాఁగట్టికైకవిమున నామె, తొల్చువలువలఁగైకొనితరలెనపుడె. ౧౧౦.
- గీ. నాట నేయందలును గూడింకి నెక్కి, లలభిమగ్ధునునుఖయ్యైతిబంపికొన్ని
దినసములకునుసంహారద్వీపరాఁ, ధానిజేరిరకరమునంతఁముతోడె. ౧౧౧.
- క. నచ్చివలమమానధరా, భృచ్చిందకుమారకులనుప్రేమనుమిత్రుం
డచ్చునడనాచరించను, నాచ్చుగనాతిగ్ధునుచ్చియలమిదిలిర్పకా. ౧౧౨.
- చ. ఇట్లూపరించిన యనంతరంబ కన్నుల నీరు వెట్టుకొనుచు బహుమానునివంక వీక్షింపు
యిట్లనియె. ౧౧౩.
- చ. “వలనతనలయ న్నియముప్రాంబుండగుచుండెనెక్కి
ములనిడుమంచునీమఁజెడుగోధ ముచ్చుతప్పనైపుమా
చెలువనుమిత్తరిన్నమునుదెన్నికొమ్మనైనుముఁగికొన్నవకా
మలినమనస్కుఁడంచుబహుమానుమాజక యూడెంపుమా.” ౧౧౪.
- వ. అని చింతించు భూకాంతుని సాంస్కృతికమునంబల శాంతిచిత్తుం జేసి పిదప బహు
మానుండు రామన్మృత్యంతంబు బాధ్యంతము వినిచి ముతినికాబోవు జీవియనికా
నిపించిన ప్రమతిమీఁద నే యుద్ధాదినిశ్వరుండు దృష్టి నిగిడించుచుచి తన మగువము
గముననున్న చిన్నియలయ్యన్నలమున్న మొగంబునం బాడగని క్రొత్తిగాఁ బొంగి
నచ్చెడు కొండలంబును డింగుపలుపంజాలక కన్నుల నీరు వెట్టుకొనుచు నెట్లనియె.
- నీ. “నిందితివికచారవిందంగువదనంబురసంబులఁ గుకిన్ముఁగివయ్యఁ
దిలపుమునునవప్రక్షోర్చిననాంబుబింబంబునాసియించు పెదవిసంచు
నిండ్రీలఛ్చాయ నెగ్గా మకురులునువిదియనందురు నేలనుదుటిసాంపుఁ
డిందంబునందంబుఁజిన్నపుచ్చుగళింమఁజేలుకిల గలుచునున్నలఘుగౌరుఁ
గిసలయంబులపఁ నించు కలుగొయి, నలఁయూపంబుఁగనఁగనయ్యారె! నాదు
జాతుకునుగల్గెవ్యలకీమలల్లె, గానిపించుమనుష్యవీక న్నెయందు. ౧౧౬.
- చ. కనికర మేదినాయునుఁగుఁగందువునట్టులఘోరకాననం
బునకునుసంపకున్నయెడఁబొత్తుకనైతిమునిట్టిసోయం
బునవలరారుచుండుఁజుఁడిపూర్ణవసున్నునుబొంది; యుక్తతా! ౧౧౭.
- “చెనఁటికి నాకుశిశ్వరుఁడుచేకుఁజేయు నెయట్టిభాగ్యముకా. ౧౧౮.

చ. అనివగనొందిరాజనుతునల్లనగన్గొనిపల్కె “నక్కటా!

ఘనుడగునీదుతండ్రిచెలికారమకారణమొక్కసందియం
బునుమనమందుఁబెట్టుకొనిమాఘుడైన చెడఁగొట్టుకొంటి; నా

యన నొకపారిమాడవలెనన్న ముదంబుదయించెనిత్తఱి.” ౧౧౮.

చ. అనివచియించుచుండఁగవ్రజాధిపుఁడాధరణీశుఁగాంచి “యో

యనుపమదివ్య తేజ! భవదాత్మజఘోరవాంతరంబునం
దునుపఁగఁబంచివత్సరములొక్కటనెన్నియలిక్రమించెనో”

యననరామాయకుండు “పదియొక” నెఁగన్నులనీరునించుచున్. ౧౧౯.

క. తనకుందొఁకినవత్సర, మునువిడువఁగఁబడెనటంచుభూమిశుఁడుప

ల్కినవత్సరమొక్కటియో, టనుగొల్లఁడుసందియంబెడందంబొందెన్. ౧౨౦.

గీ. ఘనతరాన్వయసంజాతయనుటకామె, విలువవలవలుభూపణంబుఁబునదగిన

సాక్ష్యమగునంటఁజింతింపఁజాగెనతఁడు, ప్రభుకుమారికయొక్కొనిబహువిధముల.

గీ. ఇట్లుచింతించుచిదకుమరీశ్వరుండు, విసినసీమనుబూర్వంబువిడువఁబడిన

దనుకొనుచునున్నకుఁతురేయనిచూడఁ, బ్రమతియనినిశ్చయముచేసెవల్లవుండు.

ప. అనంతరంబ నాఁటికిఁ గొలువుఁబాలించి ధరణీపురందరుండు నిజమందెరంబున కరిగె.

తక్కినవారలును దమతమ విడుదలకుం జనిరి. మఱువాఁడుఁబోదయంబునన లేచి
కాల్మకృత్యంబులందీర్చి మహారాజును; రామనర్తయుఁ; బ్రమతియు; బహుమానుం

డును; మిత్రులందయు; దక్కుంగల పెద్దలును సభవలంకరించియున్న సమయంబున
గోపవృద్ధుం డగు దించి తనకుఁ బ్రమతి లభించిన విధంబును; నాయమం గొనివచ్చిన

మనుజుండు పులివారంబడఁదాఁ బొడగనుటయుఁ; జెప్పి నాఁడా శిశువున కలంకరిం
పఁబడిన యమాల్యాంబరంబులును; గంతాభరణాద్యలంకారంబులును; దదీయవస్త్రం

బునకుం గట్టియున్న కాగితంబును గొనివచ్చి మేదినిశ్వరుపాదనిన్ని ధానంబునం దిడు
టయు; మిత్రులంద వానినిం బరికిలించి చూచి శోకజాత్రువులు దృగ్గోళకంబులనుండి

జొటజొటంజూఱ ధారుణీశ్వరున కిట్లనియె. ౧౨౩.

త. “పండ్లనుసీయదృష్టుమునృపాలకచంద్ర! భవత్కుమారియా

యండజయాన; కాగితమునందలియొక్కరముల్ మదీయ నా

ఘంఠెలిఖించెనిశ్చయము; దువ్విచలంబునఁగొన్నయమ్మును

ఘృంహితఁడేసుమియిఁకఁద్రిశుద్ధిగనమ్మునుకావుమియమన్. ౧౨౪.

చ. న్నర్రాకుఁ దెచ్చుకొమ్మచెడు నంగి యుముల్ త్యజించి ; నాఁడునీ

తరుణిని నుంగునీ పదతామరసంబుల చెంతకంపునో

సరిగపండిడు వ్యలువజక్కగఁ దాఁగయినే ; దానినే

గురుతరభక్తిగొల్లఁడిగిగోఁగొని వచ్చెను జూడుమీసృపా !

౧౨౫.

క. ఇదెంతాభరణమునా, టి దెనుమి ; యీయ వృత్తములేవంగననీ

మదవలెనిబోలియున్నది, పదిలుడవైయొక్కసారిపరికింపఁగదే.”

౧౨౬.

ఆ. అనుమమిత్రవిందయంగమచ్చంబులు, గానిపింపనోలగంపువార

లన్బుతంబునొంగియవనీకుపుత్తిగా, విశ్వసించిరెదలవిడిచిశంక.

౧౨౭.

గీ. పోయెనుకొన్న యారాజపుత్రిమరలఁ, జిక్కఁగావునవేలుపుచెప్పినట్లు

నిలిచెరాట్టులనునుహళి ; చెలువుఁడీదై, ననెడువగమిత్రవిందనులమిఁగొనియె.

వ. అప్పుడు సుమిత్రుం డత్యానంద పారవశ్యంబున నిండుకతదపు నోటమాటరాక యూ

రకుండి పిప్పట కూతుంజూచి యత్యాతురతతో నిట్లనియె.

౧౨౮.

నీ. “రాఁగదేనాపాలిరతనంబులకొటార ! రాఁగదేనాదుసురద్రుమంబ !

రాఁగదేనాదుపురాకృతపుణ్యంబ ! రాఁగదేమత్కృతప్రతఫలంబ !

రాఁగదేమత్సేధరాజదివ్యపతాక ! రాఁగదేజితతామరససునయన !

రాఁగదేనుగుణవిరాజితపృథ్విదత్త ! రాఁగదేనిందితరాజవదన !

రాఁగదేనాదువంశవర్ధని ! బిఱాన, రాఁగదేనాదుసౌభాగ్యరాశి ! నిన్ను

నడవివిడువఁగఁబంచినయట్టిభులుండఁ, గ్రూరుడనునన్నుదయఁగనుంగొనుముతల్లి!”

ఆ. అనుమఁగూతుఁగొనిటనుజేర్చియుద్దాడి, “తనయఁజూచికొనఁగజననికకట !

బుణములేకపోయెనే” యనిపలుమాటలు, వ్యసనపడఁదొడంగెఁబ్రభువరుండు. ౧౩౧.

వ. ఇట్లు కొంతతడపు దుఃఖించి మఱియు నేమో చెప్పం దలంపుగొని “నీతల్లి ; నీ

తల్లి—” అను పలుకులువక్క మఱేమియుఁ బలుక నేరక సంతోషమైకవంకను ;

దుఃఖమైకవంకను దన్ను నిగ్రహ నిశ్చేష్టుండై యుండె.

౧౩౨.

ఆ. అపుడుమిత్రవిందయవనీశ్వరునిచెంత, కరుగు దెంచియిట్లులనియె “దేవ !

దేవిగారిఁబోలునివ్యసుందరవిగ్ర, హంబుగలదుమాగృహంబునందు.

౧౩౩.

క. మనగరమునకుఁగొత్తగఁ, జను దెంచినశిల్పియొకఁడుజాగితనమునక

జూరించెఁ ; గనినరాణియె, యనిభ్రాంతింబొందవలయునవనీశమణి !

౧౩౪.

గీ. వచ్చిమానిలయమునుబావనముచేసి, చిత్రగింపవెబహునుప్రసిద్ధుడైన

చిత్రకారునిప్రాధత ! చిత్రమనను, గలుగునీవంతెల్లనుదొలఁగునంత,”

౧౩౫.

గీ. ఆశుడుజనపతిభార్యయాపునుగనంగఁ, దమిగలిగియుంటఁ! బ్రతులియుఁదానుమాన్సు.
కాంచియెఱుఁగనిగిల్లియాకారమెట్లు, లలకునోచూడనానక్షయైవకతన. ౧౩౬.

గీ. అందఱునుగూడి ముచ్చితమిందనేవా, మునునగుగంగనవృషడవృషపువోణి
విగ్రహంబునకడ్డుగావెలయుచున్న, కాండపటమునుడెలిచెగిడురయమున. ౧౩౭.

గీ. అచ్చముగమంజువాణియే మవతెరించి, నట్లుకాన్పించునప్పగ్రహంబుఁజూచి
పొరలినచౌడుకుఁఖసాగరము నాపఁ, జాలఁడయ్యెను నానరపాలవశాలి. ౧౩౮.

ఆ. కనుకకొంతసేపుకదలుటకునుమాట, లాడుటకునుకొడుకతఁడు
చిత్రమట్లయుండమిత్రవిందమహీశు, నంకిదృష్టినిలిపివలికెనిట్లా. ౧౩౯.

ఉ. ఊరకమీరుగూనుపడియుండుటఁజూడఁగవల్పి కలం
భారశిచిత్రమందుఁబరమాద్భుతమందుచున్నట్లుగా
సాతెనుఁచెఁగెఁగువుననుఁతసమందుమిడుంటి! నిగ్రహం
భారమణీలూమవలెనంచుసొందఁగదే! భూవరా!" ౧౪౦.

చ. అనజనునామకుండుహృది మంబునఁదైవ్యమపాదుగల్పియో
మెనుమునునేవరించుతిఱిమిక్కుటపుందమిఁసెల్లకన్ముదో
యిరివెలిపుచ్చెనక్రిమి నెయిచ్చడును నెవలిపుచ్చిదీరగి
తినినిలుచుండెనాకడనెదృష్టినిగుడ్డుచుమానినీగుణి! ౧౪౧.

గీ. కానినిజముగనావాలుగంటిమిన్న, ప్రతిమకనుసమ్మానంతటివయసుమీఱి
పోయినదకాద" నంగనప్పలలిపలుకుఁ, జెఱునగవువాతెఱుగివంతమెఱుఁగువెట్ట.

చ. జనవర! యట్లులైనయెడసాధిధరాస్థలినింతకాలముం
చనువునునిల్పియుండిననుదానిపుడెట్టలనుండునట్లులే
పావరిచివిగ్రహంబుఁడనప్రొడతనంబునుజూపినట్టికి
త్వినిమణిచాలమెచ్చిగవలెకగవవాఁడెదనుత్పిహింపఁగక. ౧౪౩.

గీ. ఊణినామక! మీరిట్లుమాడఁజూడ, నిదికదలుచున్న యట్లుభ్రమించుచేము
మనిధముమగొల్పుచున్నదిగనుక కాండ, పటమువేయఁగఁసెలవీయవలయు" ననుడు.

గీ. "తెరనువేయంగవలద" నితెవవేడి, "కనుముబహుమానుఁడా! దానికనులఁజలన
మడగుచున్నట్లు; శాస్త్రంబువిడుచుచున్న, యట్లుకాన్పించుచున్నదీయవసరమున."

మఱిని బహుమానునికిం జూపుచుండ నింతలో మిత్రవిందగుడును నడ్డువచ్చి యిట్లనియె.

గీ. "తమకపుడుగల్గినట్టిసంతసముఁబట్టి మాడనదిజీవనంబులుగూడఁగలిగి
మఱున్నదనియునుద్రమియునుకొక్కచాలు, జెరనుదంపఁగనియతేధినికాల!" ౧౪౭.

క. అనన్యపుణ్డు “మిత్రవించా! విను మేండ్లిగువగియునైనవిగ్రహమునునట్లనె నేనుదలచునట్లుగఁ, బొనరించుచుగన్నులారఁబొడగననిచ్చు. ౧౮౮.

గీ. ఆమనోహరమగువిగ్రహంబునుండి, యూగుపిప్పటికినివచ్చుచున్నయల్లె
కానబడియెడు సంతసక్క్కునియులియును, జెక్కఁగలుగు నెక్వాంబుచెందునట్లు.

ఆ. దానిచొక్కసారితటిసిముద్దాడంగ, వాంఛగలదు; నవ్వవలదుమీరి”
లరుచునధికమోహమునఁబల్కువల్ల, వింపియిల్లులనియెవిభునిఁజూచి ౧౮౯.

గీ. “దేవరా! తాగుఁడా మెనాతెఱునుడిన, యెల్లంగఁగఁజచ్చిగా నెనఁగుచుండె
ముద్దిడిననంబుకొనుచు మీమోవికింక, జవనికనుగింతునా!” యనజనవింభుండు. ౧౯౦.

క. పలదల్లెయుండనివ్వా, యెలనాగఁగ! వత్సింబులిరువదియెనం
నిలకింతునిల్లె”యనుచు, బలుతెఱఁగులజేడికొనియెఁబడుకమిన్నక. ౧౯౧.

వ. ఇట్లువారు సంభాషించుచున్నంతసేదనున బ్రహ్మత నిశ్చలచిత్తయై నిలువంబడి సావ
ధానంబుగ నానిగుఱచూచ విగ్రహంబుపై పుట్టినిలిసి “మత్స్య”ముజననీముఖారవిందం
బత్వానందంబున గనుండును సంతకాలఁజై ననీల విలువంగల్ప”ననిపలికె సంతట
మిత్రవింద మరల ధాత్రీశ్వరునినంక దిప్పెనిగిడించి యిట్లనియె. ౧౯౩.

నీ. “అలాక నాతి సౌఖ్యముకొంతవఱవంగఁ దెనీరయై ననుదించనిండు
తమకట్లునేనుఁజేత్తముగొల్పకున్ననునింతకంఠెనగొప్పవింతయొకటి
కలగుదానిని నేనుసలుపుట నై ను నెలవునదయు నేనువలయుమీరి
లదియెద్ది నునినీయందంపుబొప్పునుగఁబలునట్లుగఁజేయఁగలనుజూడి
యంతయు కాదుతమయాజ్ఞ యయ్యె నేని, సమునకుండినిగవచ్చిప్రియముమెఱయ
సంబుజంబులఁబోలుమీహృదయగము, బట్టుకొనునట్లునహిత మేవ్వఱచఁగలను.

ఉ. ఏనులూచరించిన నెల్లఱు నెద్దియొక్షుద్రదేవతం
బూరికఁబంపుచేసికొనిపోకలువ్రావుచున్నదంగురో
మానవనాథ! కొదనిప్రమాణముచేసెవచింతు”నన్న నా
చాననుజూచియిల్లులనుక్తవిభుఁడగుత్తమగ్నుచిత్తయై. ౧౯౪.

గీ. “ఇంతి! నీవా మేచేతఁజేయింపఁగలుగు, దాని నెల్లను జేయింపుతక్షణంబ
కనెదఁగన్నారఁజిత్రంబుగదలునట్లు, చేయుదానికిమాటాడఁజేయులెంత. ౧౯౬.

గీ. కనుకనీ వేమిపలికించిననుగరంబు, దమినివినియెద”ననవుడుతలిరుబోజి
యంతకునుము న్నెప్పిలిపించినట్టిపాట, మలుగడంగిరికుభగీతములనుబాడ. ౧౯౭.

ఉ. అప్పుడు మాపఱుద్యుతమునందఁగవిగ్రహమల్లపీఠమున్

గుప్పనడిగి తేనియడుగుంగవనెంతకునేగిచేతులన్

గొప్పగఁజూచి కూర్చి మెయిగుత్తికఁగొగిటఁజేర్చె ; దైవమున్

దవ్వలువైచి భర్తను సుతంగ రుణింపుచుటంచు వేడఁచున్.

౧౫౮.

వ. ఇట్లుకాఁగిలించుకొనిన యనంతరంబ యవ్విగ్రహంబందఱువిన నృపపురందరున కిట్లు
నియె.

౧౫౯.

ఉ. మానవనాథ! నీవిటులచూటికినన్దిలకించియబ్బరం

బూనఁగ నేల! నేబ్రతియున్న భవత్ప్రియమంజువాణి నే

మానముఁగాచికోలునకుమాగ్గముఁగానకఁదాఁగియుంటి నీ

మానవతీలబూమననుమన్న నేయుటనీ మెగీమునన్.

౧౬౦.

క. నాడటుల నేనుప్రాణము, నీడితిననితెలిపిమిత్రవిందయెనాకే

కీడ్చొదవకుండఁగను గా, పాడెనుదనప్రాణమట్లపార్చివనంద్రా!

౧౬౧.

గీ. అక్కతంబుననీకుపొగ్గి హోత్ర, మనకుబలిగాకబ్రతికితిభూమినాథ!

పట్టికనబడునంపాకబయలుపడఁగ, మనసుగొలుపమనుంటినిచ్చుగువకడనె.

౧౬౨.

వ. నేఁడు కుమారిక లభియించిన కతంబున భవద్దర్శనంబు నేఁకుం గలిగితి” నని పలికి

యత్యాదరంబునం గూఁతుం గొఁగిలించుకొని ముద్దాడి శిరంబు మూర్కొని మరల

ప్రాణేశ్వరుం నాచి యిట్లనియె.

౧౬౩.

గీ. “ఈవుచేసినయెల్లల నెల్లనాఁడె, మఱచితినిగానిహా! నోరుమాలినట్టి

నినుఁగునడవికిఁబంచిన నెగులొకం డె, మఱపురాద” నికన్నీరుమగువనించె.

౧౬౪.

గీ. అప్పుడువిభుండుకన్నులనక్రూరుల, మెలఁతపదములవ్రాలిక్షమింపవేడె

“ననుచితంబ” నిప్రాణేశునల్ల నెత్తి, యుక్కునను జేర్చియోదార్చెనబ్బవదన.

౧౬౫.

సీ. పోయినదనుకొన్న పూవోణిబ్రతుకుటఁజిననాఁడె యడవిని జేర్చెబడిన

పుత్తికినిజగ్గహంబునఁబ్రవేశించుటఁగనిదీర్ఘ కాలంబునవటమనిఁగి

యున్నవిభుండిప్పడొందినయానందమింతతయనుటకు నెడములేగు

ఏవంకఁగనుఁగొన్న నెరలేనియుత్సాహవాక్యంబులేచాలవన్నెమీఁతె

మంగళధ్వమలైడమలయుచుండె, నప్పురసలనుబోలినయబ్బముఖులు

గాన మొనరించిరత్యంతకాఠకుమనఁ, జౌనులందఱుసంతోషభరితులైరి.

౧౬౬.

ఆ. హీనజాతి నాతిగా నెన్నఁబడినట్లు, కూడఁదమదుమద్దుకూఁతు మెచ్చి

మేలుపడినయానృపాలాత్మజునిగొని, యాడిరెలమిగులనాలుమగలు.

౧౬౭.

గీ. పిదపభూవల్లభుడుగోపవిభునిఁగాంచి, పరమవాత్సల్యమునఁదనపట్టిఁబెంచి
పెద్దఁజేసినకతమునఁబెక్కువగల, మెచ్చిమతినికెబహుమతులిచ్చెమిగుల. ౧౨౦.

గీ. తాముచేసినసుత్సరుంతయునుగుడకు, మంచిగఫలించుటనుబహుమానవిభుడు
మిత్రవిందయుమగుటనుమిక్కుటయుగ, సంతసమునొందఁడఁగిరానమయమునను.

వ. అటఁ జంద్రవర్షయుఁ దొలుదొల్లఁ దన సూనుండును బహుమానుండును గానఁ బడ
మికిఁ గలఁతనొంది యంతికుమున్నె బహుమానుండు స్వదేశంబునకు జననున్న సంగతి
నెఱింగినవాడగుటం జేసి సింహళంబున వొరకుదురని యూహించి సత్వరంబుగ
బహులువెడలి తరణి నెక్కి సుమిత్రుని జీవితకాలంబునందెల్ల మిగుల ముదినమైన య
మహానందపమయంబున నెద్దియుం గొఱుత యొదవకుండ సలుపుటకోయన నచ్చట
నుట్టిపడి రాజమందిరంబుఁ బ్రవేశించి వారలం గలిసి సంతోష నునుభవించుటయే
కాక తనమీఁద నిష్కారణంబుగ జారత్వశంక నిరూపించినవాడగుటంజేసి తన
మొగంబు చూచుటకు లజ్జించుచున్న సుమిత్రుని యపరాధంబు మన్నించి పూర్వ
స్నేహంబుం జూపుచు ననిర్వాచ్యమైన సల్లాపసుఖం బనుభవించె. ౧౨౦.

గీ. చంద్రవర్షక్షమావరచంద్రముండు, ప్రమతినివృద్ధమతనముద్దుకొమరునకును
జేసికొనఁడే మొయనుశంక చెదరిపోయె, నానుమిత్రాధిపునిహృదయంబునుండి. ౧౨౧.

ఆ. మున్నుతలఁచిన్లుముదితానొకగొల్ల, పడుదుగాకసార్వభౌమపుత్రి
యగుచుసింహళమునకతి బాధ్యురాలైన, రాణియయ్యెఁబ్రజలురహింపిమెచ్చ. ౧౨౨.

గీ. అంతనొకమంచిమూరుతమందురామ, వర్షకుసుబ్రమతికిమహావైభవముగఁ
బరిణయముచేసెసింహళప్రభువరుండు, భూసురాఝీనాదమింపుగఁజేలంగ. ౧౨౩.

వ. అట్లుచిరకాలం బావత్వరంపరలంబడి కృశించిన యప్పరమపతివ్రతాశిరోమణియగు
మంజువాణిశ్రమలెల్లను నాటితో నివారణమైన కతంబునం దనయతోడం బెనిమిటి
తోడం గలిసి సకలసంపదలం దులఁదూగుచు బహుకాలం బాజవం జపసుఖంబుల
ననుభవించుచుండె. ౧౨౪.

గీ. ఏరుచువునుగీకభవారునతుల, యెడలనునిరాపనిందలనిడక ; యునులు
కరణిఁగనుఁగొంచు సత్వేకుకరుణవిడసి, సౌఖ్యములనొందుదురు గాతసంతతంబు. ౧౨౫.

చ. పరమదయాలవాల ! నిరసానుసుఖప్రద ! నిత్యనిర్దల !
నిరుపమసత్ప్రభావ ! నవనీతసమానమృదుస్వభావ ! భా
స్కరశశివహ్నిలోచన ! వికారవిమోచన ! లోకపీడనా
కరదివిజారిదుర్దదవిఖండన ! కైరవమిత్రమండనా !

క. వ్యాసాదిమానిష్యుడయి, నాసా! వందారుభ క్షధివదుఃఖవారా!

శ్రీనిఖివిధివానవతుత! భాసురశుభచరణ! పక్షవట్టశరణా! ౧౭౭.

క. శాలవ్యాభాభరణా! కలనుహములినకన! స్థితినిరణా!

ఫాలవిలోచన! త్రిశుల! త్విల! త్రిపుల! గావద్వలనా! ౧౭౮.

క. వదు నెనిమిదివ పుకొం, పుకొం పుకొం పుకొం పుకొం పుకొం పుకొం

త్తిడియవమాంబులు, స్వయవనియనయగిరిదేనిదిసా! ౧౭౯.

గీ. దయనుకొనియూ పుతారకయి, భువిగవర్తిల్లజేయమియ కంబు

మాజుపువ్వుకలగనిపిపపవి, నామయచేసోవజేరినా! ౧౮౦.

గద్యము. ఇది శ్రీమదానంతానందాశ్రమమున గోత్రపతి జనులెరుల కలశార్ణవ రాకా క్షరవమితి భావనారాయణపాత్ర రాయనార్యపుల వేలకమాంబా గర్భశక్తిముక్తా ఘన శ్రీమదానంద వ్యామూర్తి దేవకపదనవాపరాయణ పావనారాయణ ప్రణీతం బయిన సుమిత్రాదేవియనందుల పుత్రాశ్వాసము ర్వంబును అప్రార్థము.

ప్రభుమంగళానందము.

సీ. కవిరాజుకలనాకాశరాంభురీతిశీలకభీతి

శ్రీపవపాకాశ్రీతినియూఘండు! శివనాళికిసురక్షేత్రువాం

శ్రీయనంతానందవిప్రులగృహం! పవనానుగౌరవద్రువ

కమనీయగృహం! సుమరాజుండంగ్రంభిలేమనాశాశిమాని

శ్రీనివాసానందతెంతయు! శ్రీమన, గరుడగానీపుక్తింబుయద్ర

ణంబునేయిచ్చెదగానగంబుకడ, శివగారివెతువే వేల్పంపనములు,

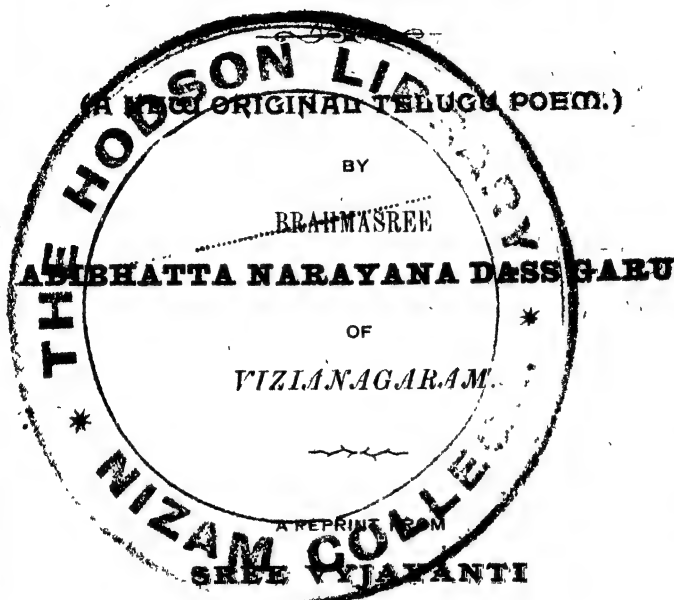

VYJAYANTI SERIES

NO. 2.

THE TRAVELLER

PRINTED BY
G. RAMASAWMY CHETTY & Co.,
MADRAS.

1895.

Registered Copy-right.

[Price 4 Annas]

విజయనగరపురపరనివాసియగు

బ్రహ్మశ్రీ ఆదిభట్ట నారాయణదాసుగారిచే

రచితమయిన

బాటసారి

అనునూతనప్రబంధము.

ఇది

పనప్పకము శ్రీనివాసాచార్యులు (బి. ఏ.) గారిచే

లేఖకప్రమాదాది దోషములులేక

పరిష్కరింపబడినది

శ్రీవైజయంతినుండి పునర్ముద్రితము

చెన్నపురి :

జి. రామస్వామిసెట్టి అండ్ కంపెనీవారిచే

ముద్రింపబడెను.

శ్రీరస్తు.

శ్రీవిజయనగరనివాసియును

బ్రహ్మశ్రీ ఆదిభట్ట నారాయణదాసుగారిచే

రచింపఁబడిన ప్రబంధము.

బాటసారి.

ఉ॥ ఒక్క మహానుభావుఁడుమహాదధియానముచేసిముప్పనం॥

దక్కిలొలంగిపోవునిజగారసుతార్థమువైమహాననీ॥

పక్కణసీమలస్వదకివారలునుస్థితినుటఁగాంచిపే॥

తెక్కెనుబాటసారియయియిక్కధపేరయ్యోవిహరియై॥

౧.

ఉ॥ ఎచ్చటనుంటి నేనిచటికెట్టులవచ్చితిఁగన్నతెంతయు॥

విచ్చినఁగానరావిదియునిక్కమయేమిదిపెద్దమోతనా॥

కచ్చెనువైవిరంబడుగటాతెలిసెన్నదిట్టసేతుఁడై॥

వచ్చిననీటితాకుననుబ్రామచునెట్టనమెడ్డుచేరితొ॥

౨.

గీ॥ చిన్నకొడుకుతోఁజెలియయేమయ్యెనా॥ కొండదగిలియెడకొట్టబడిన॥

తెన్నుదోచకుండఁజెలిపిసియదుమబ్బ॥ గ్రమ్మిరేయిమిగులఁగానరాదు॥

౩.

గీ॥ ఇట్లుబాటసారియెంతయుదిగులంది॥ కడువివేకశాలిగానఁగొంత॥

దెప్పిరిల్లిపేమఁడెంచలేకవిరాళి॥ జెందిముద్దరాలిసొందుదలచి॥

౪.

ఉ॥ పాపపుడైవమెంతపారపాటొనరించెనునన్నిగిల్చెన॥

యోగిపికవాణియోవికసితోత్పలహోదననిన్నుబాసియె॥

ట్లొప్పుదుశాముక్రిందమనముంటిమిముచ్చటలాడుకొంచునా॥

హాపరిపూర్ణచంద్రదదనామనకింకఋణంబుచెల్లెనా॥

౫.

గీ॥ అనుచుమూర్ఛనందియతఁడెట్లకేలకు॥ దెప్పుదేరిడెందముమ్మలింప॥

నలసినట్టియంగములఁగూర్చుకొనిలేచి॥ నిలిచినాల్గుదనలుగలయఁజూచి॥

౬.

క॥ కానీదైవమయిక్కడ॥ కాననుఁదెచ్చితివియెట్టుకానీమీదక॥

బూనిపైరింతునదిగో॥ పై నెగడెడుకూర్పుతెల్లవాలుచునుండక॥

౭.

చ॥ అనుచతఁడంతఁగాంచెజటులూనిలనంచలదూర్చి మూలికో॥

ల్భావికటగ్వనిప్రబలనార్చి ధిసంప్లవనీయమాననూ॥

తనరవిబింబ మొక్క దెసఁదక్కినదిక్కులఁబిక్కిటిల్లియు॥

వృన్దసనడిమిన్ను దన్ను సెకఁకొంపనుదండనుగాంచి వెండియు॥

౮.

గీ॥ తొడరియొక్కండనడుమ నెక్కడ సెతుల్లు ॥ కొనుచువడి సైవలేక హూరునఁబిరుడి॥

కీన్దలంబడుబండలనీడ్చుకొనుచు ॥ నేపు మైద్రుల్లి పడు సెలయేరుగనియె॥

౯.

గీ॥ కాంచియతఁడైకొత్తల్లోకంబునందు ॥ నున్నతీరుననచ్చెరువందివేలు॥

వంకఁబోలేకయెద్దియుఁబాలుపోక ॥ తెంపుతోదుదకాయేటి తెన్నుపట్టి॥

౧౦.

సీ॥ ఆయెటికిరువంకలంబేటవాలుగ మెట్లమచ్చి నయఁటుమీటి నెఱుఁచు॥

బండినమావిల్లి బసనలునిప్పులు నేరేల్ల మఱివితీరుచెట్టు॥

లెడ నెడఁగొలలతోనింపారవంగినకపురంపుటనటులఁగవ్వుతావి॥

వెదజుంగొడ్డంగి పొదరిండ్లు నందందఁజిన్ని పూదేనియల్లెల్లనోట్టు॥

కన్నులకువితపండువు గాఁగనతఁడు ॥ చూచుచీశ్వరసృష్టికిఁజోద్యోపడుచు॥

గొండనగ మెక్కిత్రమదీర్చుకొనఁగఁడలఁచి ॥ కూర్చొనియె సెక్కపంపఁగిగున్నఁకొద॥

సీ॥ నెమరవేయుచులేళ్ల నీడలనాఁగెలోబొదలలో నెములుకుదురుకొనియె॥

లోతుమడుగులనీతాడె నేన్దులుపండులుబురదలఁబాదుకొనియె॥

గొమ్మలపైఁజేరుకొనియెఁగ్రోతలుపుల్లలన్నియుదొట్టలఁచుఁదొజ్చె॥

లోలబడిపులులాలింతలుదీ సె సెండులలోఁబాములూర్పులుచ్చె॥

నడవి నందడితగ్గెనల్ల సెలఁచుందు ॥ జెలఁగి పొగఁజెమ్ముకొంచుఁగాచ్చిచ్చుమోచ్చె॥

రెండుఁబాముల నేనవిమండిపడుచు ॥ గొంపబీటలువాఱఁగ నెంపఁగాచె॥

౧౧.

క॥ ఆయెండతొకుడియు॥ ॥ పొయిగఁజలిసీరుజల్లునాయేటిదిరి॥

రేయివడువాఁకనిద్దర ॥ పోయియతఁడు మేలుకాంచెబాలుపుగనంత॥

౧౩.

గీ॥ కపలిసప్తచుఁబొంగినందడులుజేసె ॥ గంపరపుదివ్వెవతఁజొంగ్రుఁడొప్పమీతె॥

గొండఁచుంతయుమెండుగవెండితాటి ॥ పండువెన్నెలకన్నులపండువయ్యె॥

౧౪.

ఉ॥ అంతనతండుకన్నులకుఁబొయిగ వెన్నెలగాఁచఁగాంచితా॥

నెంతయునంతసించిపరమేశునిపైఁదనభారముంచిని॥

శ్చింతతఁబోవ నెంచినలుచెంతలుదాఁబరికించివారయె॥

క్కింతయుదప్పకుండసెలయేటిదరింబడిపోవుచుండఁగె॥

౧౫.

గీ॥ పులుగునూల్లులుబెబ్బోబొబ్బరింత ॥ లఱవినందందమనమునకడరుసేయ॥

దడఁబడుచతండునడిరేయిదాఁకనడిచి ॥ దారికడ్డుగ సెకఁకొంపదగులఁజూచి॥

౧౬.

- చ॥ ఇదియొకనూదికొండతెరవీయకయీసెలయేరుదీనిలోఁ
పుదొలచివచ్చుచున్నయదిపోవగ నాకికమీదదారియె॥
- య్యదియిటఁ బొద్దుమాటువఱకాగెదనంచొకచాపరాయివె॥
గ్గదియఁగఁమోషిమింట్ దెనఁగన్గొనుచుండలపోసెన్నిటలె॥ ౧౭.
- గీ॥ వెల్లబాటివకాబిల్లినేఁగుచుక్క । యునునుభంబునవెలయుచునున్నయట్లు॥
చిన్నికొమరునితోముద్దుచెలియఁజేలు । మండఁగఁబోయిమున్నీటనిండువారగి॥ ౧౮.
- ఉ॥ ఎక్కడినావయాతలభియించెఁ హామసపాలదిక్కులే॥
కక్కటనిన్నుబాసిచెలియాయీటులొంగినినుంట్రవాసేనే॥
ముక్కడివైవెంతపనిపుట్టునటంచునెఱుంగనెలిసే॥
చక్కనినిన్నువంగితివన్నతంబులనైనఁగల్గనే॥ ౧౯.
- క॥ అనిబిట్టుసాముసిలిసె । ట్టనఁచెల్వఁబొందియంతటంజేగుమిబూ॥
సెనమట్లుప్రొద్దుసంఘమఁగఁ । గనుఁగవనీరొత్తుకొందుఁగనుఁగొనిరలుచున్॥ ౨౦.
- గీ॥ బొరగావడిమూర్ఖుండఁడుదృఢతంబు । గద్రబ్రతుఁడనలెనీకరకాశలంబు॥
అల్పభౌమంబులంజూపియధికవివృ । ములనుగిన్నడనీయకమోసపుచ్చు॥ ౨౧.
- క॥ అనియిట్లుబ్రతుకుపైరో । తనుబట్టియసూయబాట్టితనకర్షణని॥
చ్చిరలోకబాంధవుడన । కనిష్ఠరములాడియలిఁగెనుమమోన్ముఖుడై॥ ౨౨.
- క॥ పరికించికొండయావలి । కరిగెడియొకలోనవారనాఁచినిండుని॥
శొరబాఱియెట్టకేలనుఁ । జెరువుకక్కరిగాచిగాలియెపునుతించెన్॥ ౨౩.
- సీ॥ చుట్టునగట్టులుబెట్టినయట్టుబుబుకొండలనెనఁడునిలిపినాఁడు॥
నీటిమట్టమువాఁడనాటలట్టులవృక్షపక్షులెవఁడుపెంచినాఁడు॥
కనుమాపుమాఁడుగాఁజదరమునెంతయులోతుగనెంచుదుత్రవ్వినాఁడు॥
పలువన్నయలఁద్రములుతోవల్లొసలగుఘ్రాలనారెన్వడుబోసినాఁడు॥
గృప్తివైచిత్రమహుఁడయూహింపఁడరమె । యేమనుఘృలనేతకయింపుచుచ్చు॥
నేనుజూచినసెలయేరుదీనిలోనఁ । దొడరికాబోలెనక్కొండదొలిచినడియె॥ ౨౪.
- క॥ ఇటులబుద్ధునడియతఁడా । తటాకమునన్నానమాడితపసుంగనిదూ॥
రుట్టకైసొక్కుచునందలి । పుట్టుచుతోనీరుపట్టిసాగఁడఁగఁబోయెన్॥ ౨౫.
- గీ॥ భయముఁగొలిపెడిచీకటివలనముడ । రింపజేసెడుతరణిసీకిదిగొఁమొక్కు॥
అహితములగొట్టిహితములనాదరించి । యేలుచుండెడువిత్రనీకిదిగొఁమొక్కు॥ ౨౬.
- క॥ అనుచర్చ్యమొనఁగియొడ్డునఁ । దినుబడిదుంపలనుగొన్నిదీసినమలితీ॥
యనినీరుద్రాగియొకకా । స్థనీవకుంగడఁగియతఁడుకూర్చున్నతటిన్॥ ౨౭.

చ॥ గిరులదరంగమొక్కమొగిఘీంకృతినాదముపుట్టెనంతట॥

ధరణివడంకునట్టులుపదంబులచక్కడువోచెబిమ్మట॥

గరములబట్టిచెట్టులుబెకల్పుచువీనులవీచుకొంచుబ॥

ల్దఱుచుగఁగొండలీనినవిధంబుననేర్లులుచెరువ్విజేఱగఁగ॥

౨౯.

గీ॥ తమ్ముమాలినధర్మంబుతగదటంచు॥ చలలకలతంచుతమమొదలులనుగావ॥

బూనిచాచిననీలముడుచుకొనియె॥ బాదపంబులునడుమింటభానుఁడొప్ప॥ ౨౯.

క॥ అబ్బురమువెఱుపుఁబెనఁగొన॥ గొబ్బుననతఁడొక్కమట్టికొనకెక్కెనర॥

స్ఫుబ్బుగఁనేనుఁగుకదుపులు॥ గుబ్బునదిగొప్పిఁగిర్పుకొనిచెలువఱుక॥

౩౦.

ఉ॥ కొమ్ములజొన్పియొడ్లుపడగ్రుచ్చునుగొన్నిజలమ్ముబీల్చిపై॥

జిచ్చునుగొన్నితామరలుచెంగలులత్పెకలించుగొన్నితొ॥

వచ్చులనీడియందునదటాలుచుదునుగొన్నిపట్టున॥

తచ్చులనీడుగొన్నినురతంబులజొక్కునుగొన్నియేనుఁగుల్॥

౩౧.

గీ॥ చఱియూధమ్ములిట్టులుతనివీతె॥ శెఱువులోపలశెఱలాడిపరుపులిడుచు॥

చూగ్గొనుచెరలుట్టెచుఁబోరుచుని॥ చూలలకుఁజేరెఱవడుటఁబ్రొద్దుగాశె॥ ౩౨.

గీ॥ అంతఁజుఁజెట్టునందుఁడివచ్చుల॥ నాతఁడొక్కయున్నతాలయాబు॥

ఁడందమలరఁగాఁచికిందిరిదిగియొక॥ పూవుదోటనుఁడిపోవుచుండ॥ ౩౩.

సీ॥ ఏవైపుఁజూచిననావైపుననెమంచితొపులీనెనువి॥ తొపుపుఁబోచల॥

నేమకఁజూచిననామకకనెఫలియించునానావిఫణ్ణక్షయంబు॥

లేదిక్కుఁజూచిననాదిక్కుననెనతెమునీరుజల్లునంత్రములుమఱియు॥

నేతట్టుఁజూచిననాతట్టుననెతర్చిక్కిరిచునిమనుకుట్టిచుచ్చు॥

లచ్చుతానందములుబెనయంగఁగెడు॥ గనుచుఁగలయందువిహరించుకరణిజనును॥

మొందపాటునకైవగఁగొనియె॥ యోనదనచెలిదలఁచియిట్లుపలవించె॥

౩౪.

సీ॥ పించియాబులవిప్పిపెండ్లియాటలగొప్పియాడునట్టునపిట్టజోడుఁజూచి॥

తనమిటారికిఁజంబుతలిరుటాకులిఁజూచునానుగోయిలయొకిమీనిఁజూచి॥

కమ్మతేనెలమెక్కికొమ్మకొగిటఁజొక్కిపాడులేతుమైదకోఁడఁజూచి॥

పడతితోడుతనచ్చునందుగుబురులముచ్చటానుచుఁడినుచిల్కఁజూచి॥

యంతగంతులపాచ్చిరవఁతమెచ్చి॥ నేర్వరఁకుటంచుమెచ్చినిట్లూర్పుపుచ్చి॥

బయలుకాగిళలకుఁజొచ్చిహోయలునిచ్చి॥ నచ్చిహోగలుచునుటిచానయిటువచ్చి॥ ౩౫.

గీ॥ ఇన్నియోద్యంబులుజూచియేగుచుంటి॥ మనమునకునిచ్చదగులదుమఱియిదేమొ॥

కానితలపునమెలగుచక్కనివెలంది॥ బిడ్డలంబాసివచ్చుటకడ్డులేమొ॥

౩౬.

- గీ॥ అను మవలవంతఁదూలు మనతఁడు లేయి । వడినవేళకునద్దివ్యభవమునకు।
వచ్చియాలోపలికిఁజొచ్చి మచ్చెరువుగ । నవబిందోద్యంబుఁగాంచియిట్లనినుతించె॥ ౩౭.
- సీ॥ కమలాకృతియుఁజూట్టుకై వారమృత్రోసుగలిగియేడఁతస్థములఁజేలగి।
మొదటిదాఁచుంతస్థమున కేడుమఱియునాపయిఁగాని కాట్టి బవరునతోడ।
మెక్కికటియెత్తియుండెగదులసంఖ్యదనరునంతస్థమంతస్థమునకు।
మెక్కికబలుకంబమూలెయై మంతస్థమునకొక్కవర్ణంబుబొలుపుమీఱు।
ధాన్యరాసులకుఁదొలియంతస్థముజల । యంత్రములకాపయిదియుమాఁగెనదివటె।
కాపయిదియారగిపులకై దెవయది । సభికునాపైనిశయ్యకర్చనకుఁదుదిది॥ ౩౮.
- శా॥ బొరయేమిమహాద్భుతంచిదినిజంబాచిత్తవిభ్రాంతియా।
యేరేయెవ్వరుఁగానరాచటనూహింపంగశక్యంబుగా।
దేరాశ్యంబుననుంటి సూయెనరిదోయీసాధంబజంబనా।
నారత్నంచితమైతమంబుడిపియానందంబుఁగావించెను॥ ౩౯.
- గీ॥ అన్నియంతస్థములమందునకులేక । వెలయునతనాబుబలుకంబములుగదూలు।
ములుగగోడలుగాడిన్నియలుగభిభి । భరిణిసెందైననీటిచిత్రంబులదె॥ ౪౦.
- క॥ ఎచోటనుండిమాచిన । నచ్చెరువుగ సాధమెల్లఁగునడెనుగదా।
యచ్చపుమణిమయమగుటకై । హెచ్చుగనిదియిట్లుప్రతిభిలించుచునుండె॥ ౪౧.
- క॥ భువిలోగిఁచిదొడ్డిగం । భవిష్యతిమనంగనినటవృష్టంబాయె॥
దివిజేష్టరునకయిననీ । భవసూన్యతిబొందనెట్లుప్రాసంబజానూ॥ ౪౨.
- మ॥ సరులాకారనిమేషభావమిచటంగాన్నించుట నేవ్వులొ।
దురున న్నేవ్వరుబల్కరించరదియేదోమాయకాబోలుబా।
పురెయిచ్చిబనులెల్లనేయుటకుఁగోల్బమృడంబాబారిం।
బారిఁగాలోచితరాగశబ్దములసమ్మోదంబుఁగావించుచు॥ ౪౩.
- గీ॥ అనుచుఁదుదిమిదైవైనుండియారితఁడుమగ । యాడబొమ్మలకోద్యంబులయనుండె।
నంతలోపలఘంటఘంటనుచుఁమ్రోసె । వెంటనేసాధమునవంతి వెలుగుదోదె॥ ౪౪.
- గీ॥ చుట్టుచెలులుగులువగసాంపుతోడె । జెలగుతనముదుకొమలిచ్చెట్టబట్టి।
చుక్కలందునోహిణిప్రకృతసేవ్వ । నందురునివలె సొకచివ్యజనుఁడుదోదె॥ ౪౫.
- క॥ అద్దివ్యపురుషుడత్తటి । దద్దయుజలకంబులాడితరుఁబులుగొల్వె॥
ముద్దియచేతిగొనితుది । మిదైసుఁజనియీసుభక్తిమించునుతించె॥ ౪౬.
- ఉ॥ కారణకారమండ! త్రిజగత్ప్రభువా! సకలాంతరాత్త! సం।
సారవిమార! ఘోరకలుషఘ్న! దయాంబుధి! సర్వజీవనా।

ధార! యశోవిహార! విబుధ స్తవనీయచరిత్ర! దీనమం!

చార! నమోనమోయనుచుడత్తురడైయతడంతెదిగ్గనకా॥

౪౭.

గీ॥ పలుకుతెవ్వియులేకమాన్పడినవాని । నార్తిమూర్తిభవించినయట్టులున్న

దిస్సమొలవానిమిక్కిలిడస్సియున్న । బాటసారినిగన్గొనిపలికెనిట్లు॥

౪౮.

మత్తకోకిల॥ ఔరయెవ్వడపిపుసుంతభయంబు సొందకసాధమే!

తీరునంజొరగల్గినాడవుదిగ్గన న్నముజూచిక ।

న్నీరువంచెదవేలనిగ్గన నెమ్మిటుటైనమాకునీ!

యూరుపేరువినంగవేడుకలూరుచున్నదితెలుమా॥

౪౯.

క॥ అనిదువ్వలుచు సొసంగినం । గొస మొల్పెబిగియఁజుట్టికొనిలేచియతం

డనునాయేలికతోగ । గ్గొనలందునవేడినీరుగొబ్బునజారకా॥

౫౦.

మ॥ అనఘాయేమని తెల్పువాడనినుగ న్నారంగగన్గొన్నయం

తనెవారాత్తజులున్నవోటువెదుకంగాబోయెకోకంబునె ।

మనమాశంగొనసాగెనంగములకున్నాగ్గశ్రమలద్రవ్వి ।

య్యెనుశ్చస్త్రంబునిజత్వమందుగతియయ్యెన్ద్రస్వతంబొందితి॥

౫౧.

క॥ మున్నీటినావమువ్వునఁ । జిన్నికొడుకుతోడనుద్దుచెలియదొలంగకా॥

గన్నీటగొండడడుపుచు । నెన్నొగండములవాటియేనిటులుంటికా॥

౫౨.

గీ॥ అనుచునిట్టూర్చునిగిడింపనతడుమిగుల । జాలిబడిబాటసారిదాకేలువట్టి

తండ్రినీవలెనీవారుతప్పిబదికి । రేమొనైరించుముందుమేలెనయవచ్చు॥

౫౩.

క॥ తెలివింగొనికడదినయది । కలంలెదలపోసిహయిగనుమనిమఱపుం

గొలిపించువితఘాదే । నెలజొక్కంజేసియూతనిందోడ్కొనుచుకా॥

౫౪.

గీ॥ కుడుచుమిద్దియకాతడుగొబ్బునఁజని । చేడెలంగూడిముచ్చటలాడుకొంచు

నానవెమలానిపలుచవులారగించి । యాటపాటలవెన్నెలబైటనుండ॥

౫౫.

సీ॥ నన్నపుటెలుగుతోగిన్నెరజతజేసిప్రభువుపైబాటలుబాడునుకతె

యదుగొడందరుడునాకంటెజూడుడియనియేలికమాముముద్దిడునుకతె

చెల్లరేవెన్నెలచీరగట్టితిననితోడవులూడిచినవ్వబొడగునుకతె

యీతలోనాకెవ్వరెనయనినున్ననిరతనంపుడిన్నపైబ్రాకునుకతె

కోయిలలవెక్కిరింపుచుగూయునుకతె । యెద్దియోతలపోయుచునేడ్చునుకతె

యేమియల్లరియనియదలించునుకతె । సోలియాడెడునుక్కతెవొక్కనుకతె॥ ౫౬.

ఉ॥ చల్లనిరేయిచెమ్మెరలుచక్కిలిగింతలువెట్టవెన్నెల

జ్జల్లగనవునెచ్చెలియచక్కినిమోమునువల్లభుండుచా

- బిల్లిగ నెంచినదియమపిడగముద్దియందువాస్తవం!
 బెల్ల నెటింగి మైములుచు చెంతయుముద్దిదుమాటిమాటికిఁ॥ ౫౭.
- గీ॥ ఒడలురెలుగకర క్కులందోలలాడు । వారిపరచాను గూడవికారపడుచుఁ
 దలపులోనున్న చెలియదవ్వలఁజెలగు । పగిదిపారపాటుతోఁదొట్టుపాటుఁజెంది॥౫౮.
- కా॥ ఏమేయెట్టులవచ్చినాపుపసివాఁడొచ్చిటనున్నాడహా!
 స్వామిప్రాణముమర్లి చేరినటులస్వచ్చెంగదాచెల్వయం!
 చామోదంబునఁగొంగలినపజనియంతిం దెల్వితో నానవం!
 బీమోసంబొనరించెఁగానిచెలియేదీయంచున్గొందినఁ॥ ౫౯.
- క॥ కనియందఱొక్క మొగిలు । క్కున నెండొరుగాంచినవ్వకొనిరంతటమిం!
 టనడగసాగెంజక్కలు । వెను వెంటంజందమామ వెలవెలబాతె॥ ౬౦.
- సీ॥ ఒంటిపాటునఁజొక్కియురువయి కెం పెక్కి విన్ను తూర్పునదూర వేగుచుక్క!
 తొక్కలజాడించిముక్కువాడిగఁజేసికుక్కురోకోయనికూనెఁగోడి!
 నీటితావులవారితోఁటలలోమీటియొకలుదల్లననేయుచుండెగాలి!
 యెదుటాములకద్రుగాదోచునికల్బాద్దుపాడమెడుపనిచాటదొడఁగెగఁట!
 పట్టురెడఁబాసిపిట్టలుబయటఁబాతె । దలబురిక్కించిమొక్కలుచెలుపుమీతె!
 బలిమితోడుతనిదురబరువుజార । దెబ్బనస్తేనవనిరేయిల్లెవాతె॥ ౬౧.
- గీ॥ అంతదనకాంతనవ్విభుడందలమునఁ । జెలులుగొలువగనగరికిఁజేగఁబనిచి
 యదివఱకెప్పిలవచ్చినయడవివాండ । నగుపఱిచిబాటసారితోననియెనిట్లు॥ ౬౨.
- కా॥ కంటేవేటకుఁబిల్వవచ్చుచుపుడేగంబోలువేరమ్మనా!
 వెంటన్గజ్జమునెక్కుమంకయరబ్బినిచ్చిపేరీకెఁగే!
 ల్దంటంబట్టగఁజేసి మైమరపులందట్టంబుగావించిబా
 ల్బంటుల్లాగిలముల్లపంగియిరుక్తవల్లాచియేతేరగఁ॥ ౬౩.
- గీ॥ తానునెక్కువంతతరగతిగజ్జంబు । పైసవారునేసేబయలుదేరి
 గడియలోననెక్కుకాఱడవికిఁజేరి । బాటసారితోడఁబలికెనిట్లు॥ ౬౪.
- మ॥ చెలికాఁడాయ దెకొమ్ముపందిబురదంజెల్లాడియినైపువే!
 రలుకందూపువరెంగడంగెడురవంతైనదిగుల్బాందక!
 వ్వలచేయీతెనుపర్దుమంచుడనయశ్వంబుందగన్పందియో!
 దలపైకాటగఁజేసి వెంబడిపిఱుందన్నలైముంగ్రుచ్చుటఁ॥ ౬౫.
- క॥ మెడద్రెప్పలేకబల్లెముఁ । దొడలోనెరముకొనుపదియాయనియలునేయ!
 న్నడిసికెఁగ్రుచ్చువానిం । బడవైచెన్నాటసారిప్రభువోననగఁ॥ ౬౬.

- గీ॥ అంతలో నుకడుముహుఁ ప్రభువావన్నె । వాడయొకటిదుప్పినీడుచుకొను
చల్లవాకలోనికరుగుచున్నదియని । విన్నవించివిభుఁడు వేడుకవడి॥ ౨౭.
- మ॥ భగిరాతే చులుహుగిలంబులుసికొల్పంజేసిపోవీకుడే॥
పురినంచుంజెలికానితోమిగులడన్వంబొనిబాకుల్లుపా॥
కులుచేబట్టిలి రానవ్రాయుచుటంగొంకేమియున్లేకక॥
న్నులనిప్పుల్లరియించు బెబ్బలియెడనాయంగగుండేసికన్॥ ౨౮.
- క॥ వ్రేటువడియుఁబొగతోడనె । మీటినటులబాటసారిమీదబడె॥
కీటెఱులి నూటజొన్నుచు । మాటెనతఁడుతన్నువిభుఁడుమాకికొమ్మెన్॥ ౨౯.
- గీ॥ ఇట్లు వేట నెఱియేపారుబడలిక । డడననానమబులారిగుట్ట॥
ములనుమార్చియొక్కిపురి దెనఁబోవుచు । హితునిఁజూచియధిపుఁడెట్టులనియె॥ ౩౦.
- క॥ ఓయన్నయింతవాడెవె । నీయొర్పన్లువుతెంపు నేర్పంగంటెన్॥
నీయడిగినదెల్లనిదెద । హాయిగాయొవనుడుమాయిటమీదెన్॥ ౩౧.
- క॥ ఎనిమిదియామఁలువెఁలు । పురమటియంతకునురెట్టిపొడవునీమి॥
త్రునిరాజ్యమెట్టులుండెను । కనుమానలుగట్లఁగిపలికాచుచుండెన్॥ ౩౨.
- గీ॥ దొడ్డికొలనుండెనిక్కొంతుపువందు । నదియుచీకంటబడవచ్చుననుకొనియెడ॥
నందులోబుట్టి పెరిగి రాజ్యమునకెల్ల । మిగదియొక పెద్దయేరుపండించుచుండు ౩౩
- క॥ నిన్నమవమున్నసౌధం । బెన్నండికొడఁదొలిచియెవొనచిర॥
యెన్నఁగఁజాలముమేమది । యెన్నెన్నొతరములబడియేలుచునైనన్॥ ౩౪.
- గీ॥ ఇంకబల్లంబుఁజేరితిమిటనాలు । గామడలమేరిమవకొటయలరుచుండె॥
గడియలోఁగాల్వపైబొగవలవమీది । నేగునముచేగిరిప్పుపొద్దెక్కకుండె॥ ౩౫.
- గీ॥ అనుచుఁదన్నుఁగూర్చితెదరాజ్యముఁగూర్చి । బాటసారితోడఁజేటపఱిచి॥
యతలిదోడుకొను మనవిభుఁడేగునా । యేటికాల్వకుఁగుడియెఁమలందు॥ ౩౬.
- లయగ్రాహి॥ నింగికిఁజెలికొనుదలంగలిసిపందిరివలెంగఁజెగిసిదల నెంచంగుబలుపోకల్॥
నంగడిగనల్లనలవంగములకొమ్మలఁబెరంగికోసనాగువిడముంగలుపుటాకుల్॥
రంగుమయిపండుకొలలంగలిగినిచ్చెనలచంగినయనంటులబెడంగయినమోక॥
ల్లుంగలిగనిల్వచిలువంగను మనంటులెరయంగఁబరిపాపలు తెఱంగులగుమాకుల్॥
- చ॥ చెలువుగఁగాచువేర్పననచ్చెన్నగిక్కిరిబొగ్గరేవులం॥
బొలుపుగఁమేటియుయ్యెలలపోలికనూడలడించమించుమ॥
జ్జులువమయ్యెచ్చెచ్చెగఁమఱుంగగువాడలునూర్లునల్లెల॥
శ్వేతసలునత్రముల్పతియుఁబచ్చనిపైరులతోఁబొలంబులన్॥ ౩౭.

గీ॥ కనుచుఁడవకాల్వకట్టులలోఁగూరి । మబ్బలందుఁడాఁగిమరలమరలఁ

దోచుప్రాద్దుపగిదిఁదొడఁగనివానిఁ । బిడ్డవారికెల్ల బసిఁడినిడుచు॥

౭౯.

చ॥ యనిచనియివ్విభుండుపనసంగడికానినిజూచిమిత్రుఁడా॥

కనుమద పెద్దయేఱవెక్కికొడిసాడలమిన్నముట్టుచు॥

డ నెటులనైదుకోసులవెల్పుయియొడ్డులుతీసిపాటుచు॥

డె సుయెటులంబిరంగులుపడి న్ననరాకకుఁమోగుచుండెనా॥

౮౦.

గీ॥ అనుచుఁజెప్పుచుండునంతలోఁబెనువో॥ ఎలెదగువొగి ఎడమఁబట్టుమును॥

గొనగ నాల్గవోళ్లగుట్టుముల్బున్చిన । బండిమీదవారుబయలుదేరి॥

౮౧.

నీ॥ ఆమె పెదవ మైయంతట నేటినిరుబిడకు పెన్దరలోపుమీఱఁ

బెద్దమేడలుగల్గివిరివియైచిద్దినయట్టుతిన్ననిపీసులందవారి॥

మిన్నుఁగప్పచుఁబొగమేఘములవలెనుశిల్పిశాలలనుండిచెలగుచుండఁ

నందువెట్లఁగనీక జనములంగల్లనంతలనుండిరాకపోకలనుసలుప॥

బిచ్చగాండ్రునువెలయాండ్రుఁబేరునకయి । నంగలుగ వలయుచుండునగరియందు॥

దసరివింతలునేర్చిఁజనహితునకు । జూపుచూప్రభువేగెడుదొప్పవనందు॥

౮౨.

చ॥ తెఱపియొకింతయీకచనుదంచెడిమూకదొలంగఁబుచ్చుబ॥

ల్లరుపునవార్లయూర్పులతళుక్కునువెంకకుఁబొల్పుకత్తులం॥

బరగుతుపాకులూనినసిపాయిదళంబులతోళ్లచప్పడులొ॥

పారిఁబారిభేరిమోతలనముద్రపుఘోషవలెంగఁజంగినకొ॥

౮౩.

నీ॥ తడఁబడికొప్పలునడలఁగిబయ్యెదలెడలమేడలఁగయికెక్కువారు॥

కనులారజూచిదీవనపాటఁబాడిదోసిళ్లతోబువ్వలునల్లువారు॥

పట్టణమందలిపెంతులకుండిండివలెఁగోకలిడునంచునలరువారు॥

ధర్మమొకెతయుఁదప్పనివాడుకావునదైవమితిఁడనిమొక్కువారు॥

దేవిదేభాగ్యమనుచునుతించువారు । చక్కదనమెంచిచేష్టులుదక్కువారు॥

నగుచుఁజేలువలుగనుచుండునంత । లోనమెల్లనదనకొటలోనికరిగె॥

౮౪.

క॥ ఆకోటకునల్లట్లం । బ్రాకాశమగడ్డయంతొరనశకక్యములొ॥

నాకోటలోనిమేడలు । పైకొన్నసాగనునుబొగవెఁగనశక్యంబొ॥

౮౫.

గీ॥ అట్టినగరియందునధిపునివలెబాట । సారికొల్పిబడుచునంతలంబు॥

వడయలేకవిభునికడకొక్కనాఁడేగి । కనులనీరువంచుచనియెనిట్లు॥

౮౬.

మ॥ అకటాలోగికివిందొనర్చునటులీవందించుభాగ్యంబురి॥

త్తకదాచెల్వనుబాసిమేటివలవంతంగుందునీసంగడీ॥

- నికిరాజోత్తమయూర్తబాంధవుడవోనీప్రాపుబోనాడినే।
నిక సెందేగుదు నాలిబిడ్డలను నే నేతీరునంజూచెనె॥ ౨౭.
- సీ॥ తానుముందుగలేచిన్నానంబుగావించిపొందమైనతేనాకుమోముఁజూపు।
నిల్లనీటుగఁజేసియెంతయుఁగ్రొంజవులూరువంటలుగడుపార మేపు।
నేపైకిజనిమల్లియేలేనాయడుగులబట్టినిమిరిబడలికవాపు।
నామాటకెన్నఁడైనంజవదాటకనానేరమెట్టిదియైనసోపు॥
గల్గితేములనిల్లొక్కకరణిజరపు । నన్నిటికి నెక్కుడంచుమర్నాడెనెఱపు।
మఱియుబీదలపైఁగనికరముఁబరపు । నట్టియిల్లాలిఁబాసి నే నెట్టులందు॥ ౨౮.
- క॥ అనివగచుబాటసారిం । గని మధిపుండూనడించినకనికరమునని।
ట్లనెనన్నయింకవగవం । బనిలేవొకమేలునార్చి బలికెడవినుమా॥ ౨౯.
- గీ॥ పట్టణముఁజేరునపుడెనీవారికొఱకు । నరయఁబంపినవారులతిరిగివచ్చి।
చల్లగానీదుజవరాలుబిల్లవాడు । బ్రతికినారంచునిప్పుడెవలికిరెనుమా॥ ౩౦.
- క॥ అనిచెప్పినవనినందియ । మునువేప్పెయనబుద్ధులంబుముప్పిరిగొనునె।
మృతమునఁడఁబడియెద్దియు । ననఁజాలక కొంతనిలిచియతఁడిట్లనియె॥ ౩౧.
- శా॥ నన్నుంబెంచినతండ్రియోప్రభువయోనాపాలిదైవంబవా।
రున్నారాయెటులైననుంబ్రతికితామున్నారయెందున్నవా।
తెన్నండిచ్చటికిగదంచెదరుబంట్టింకెట్టులంజెప్పినా।
రన్నానాకొకమాటలోనసెలవిమ్మాయంతయున్నొక్కెడ॥ ౩౨.
- గీ॥ అనుచుడత్రఱపడుచుండునతనితోడ । నధిపుఁడిట్లనువినునందియంబువడకు।
మనమిటకురాకమున్నెనీమగువవచ్చె । నెద్దియోవ్రాసినినిన్నొలెఱుకవడియె॥ ౩౩.
- క॥ అనిచెప్పియవ్విభుండా । తనిదోడ్కొనియోడరేవుకాపుననింపాం।
దినగంటకంబమునకుం । జనియందలివ్రానిన్నిచ్చదువందొడఁగె॥ ౩౪.
- అక్కర॥ పెనుగాలి సొడమున్నీటఁగొంకపెవిడచెడంగ।
వెనుకొన్నవేటొకయోడయందఱింబెనిచితెచ్చె।
ననుఁగట్టుకొన్నయతందొకండ్లకన్నడకయుండె।
నినుఁగొల్తుఁగింబమవానిఁగాంచిన న్వేదకఁబంపు॥ ౩౫.
- గీ॥ ప్రభునిటులుచదువఁగావినబాటసారి । తాను సుకినూఱుసారులక్తానిఁగిది।
యా పెగుర్తులుచెప్పఁజేయనియడిగినఁ । గొండఱచ్చటన్నిట కేర్కొనవొడఁగిరి॥ ౩౬.
- చ॥ పిఱుదులమిఱియుంగరపుఁజేర్పవలెంబఱుచొందిజూఱమే।
తైత్తినివరించబోక మొయినిండఁగమాసినచీరఁగట్టిపె।

- నైపునఁజూచులేడికిరణిన్నలుద్బులఁగాంచుమార్పుల |
 నైపునమబలిగల్గి డెడునీయలపాయపుకి తిక్కన్ డెన్ | ౯౭.
- గీ॥ తెలిమెగిలిపువ్వులేతి తీపులలిశితళఁ | గలుగునక్కిళ్లునుండివాగ్గునులనీ |
 వలుసముత్తియములవలెబడుటనీడు | వెలువవలపంతికికవింతి వెలువుఁజెచ్చె॥ ౯౮
- క॥ వినుమెలుకుత్తెరిమునబడు | నెనిమిదియామహలమేర నెనఁగెనరాజ్యం |
 బుంకిచినినరుసల గొం | జను దంబినియోహనీదుచానంబెచ్చెన్ | ౯౯.
- గీ॥ నెలపొడుపునాడునీడు నెచ్చెలి నాయిచట | రాదియొక్కతెచిలుతిచూచార్పుచుండ |
 వంకంబులఁగొనియిచ్చినానీనీని | గావుఁడనిమాకుఁబెక్కురూకలిడిగనియ॥ ౧౦౦.
- క॥ అనినమ్మకంబుపుట్టిం | చినఁగొండతెఱఁగునబొంగి నెలిక కనులఁగ |
 ట్టినమాడ్చిఁదోయి నుకకొం | తిలిచియాబాబుసాంబలపాసెలిబుల్ | ౧౦౧.
- గీ॥ కట్టికొన్ననలిమిక్లులదప్పితి | గట్టకొన్నవాడెన్నెలైతి |
 గట్టరానిమనసుఁగట్టి బలికితినిన్ | గట్టకొన్నవాఁడెనుకఁజెల్లె॥ ౧౦౨.
- గీ॥ బొట్టిబ్రతికినదనినాకుఁడేటబడియె | గానినాయుని మెలుఁగెదచ్చానియకట |
 పట్టవలెనామి తెక్కులువెలయునేని | బతిఁగనకుందు నే తెప్పపాలులోన॥ ౧౦౩.
- చ॥ అనితిలపోయుచున్విగ మనాతని నేలికబుగించియి |
 ట్టనుఁజలికాఁడనీడువెలియన్మనుఁగొందువునైచుమంచునాఁ |
 డలించినిక్కుమయ్యనుగదాయిక గుండకునిన్నునంపులో |
 పున నుకమేలునీవలనబొందికఁగావలెర్పువెప్పెదన్ | ౧౦౪.
- గీ॥ ఇట్టులావిభుఁడతనినిట్టవట్టిచి | కోటలోనికిఁదోడ్కొనికొంతితిహవు |
 వేడుకలబుచ్చియాతినితోడెనుం | నరిగియొక్కాపులతోటలోననియెన్లు॥ ౧౦౫.
- క॥ కి నదిగినివి తక్కుము తనంతిజతిఁడించు పులితప్పిడుపాం |
 గునలనినుఁగన్నది ము | లంఘానీహితుఁడులోననలరుంబావ్తా॥ ౧౦౬.
- గీ॥ అదుగొన్నడుఁజుడునాయన్నకొడుకు | నెలగిక్రోబ్బులి నాడించుకట్టికాడు |
 తిండికెవ, డుగానన్నుదలచుచుండు | నెల్లచగువులు నేర్పునీపల్లవాడు॥ ౧౦౭.
- సీ॥ వానంశముఁగలమ రాధాశక్తి ప్పెనవన్నదమ్ములు పెద్దపిన్నవరున |
 బరగిరాజ్యమునేయవలయునుమాయన్నయేలిరాజ్యంబునాకిచ్చె నేను |
 వీనికి నునఁగెదవీడునాకొడుకులకిచ్చు నేలుబడియిల్లెనగివలయు |
 నిరువదియైదేండ్లకేలికి యమటియిరువదియైదేడులేలలయు |
 బిమ్మట న్ననమానాడువిడిసియున్న | కొండపైకేగిహాయిగనుంపలయు |
 బెద్దలేర్పటునేసినదిద్దుపాట్లు | మఱియుఁజెప్పెదవినుముమామతముఁగూర్చి॥ ౧౦౮.

- చ॥ కలయం దెత్తెడిమేనుదోచెడిజుత్కార్యంబులుంజిత్తనం॥
చలతన్వాస్తవమందుబోల్కొనుమీనస్వీప్రపంచంబుని॥
జ్ఞులనున్నిక్రముగాగనంబడెడుబ్రాహ్మణ్ణాల్నాథులను॥
శ్చలమాటందమకన్న నేఱుగనశీత్యంబుబ్రాహ్మణులకు॥ ౧౦౯.
- గీ॥ గొప్పవారిప్రతిమకొప్పురుమావారు । గొప్పవారియొప్పుగోరుచుండు॥
కల్ల పెద్దతప్పుగాఁదగవంబడు । తెలివికొలతగానికులములేదు॥ ౧౧౦.
- క॥ మామతమన్నంగిట్లని । మామయొక్కందుండెమేమమామయితనికి॥
నీమగుచున్నరాజ్యం । బామాపముజూపనేలునాతఁడుదొర్లు॥ ౧౧౧.
- క॥ ఆతఁడుజగదంబిప్పుడు । మఱోడ న్నెట్లుకొనియెమతములువేస్తె॥
మాత్రోఁపలరెండునెడం । బైతిన్నగఁగలయవద్దుతెన్నునదప్పక॥ ౧౧౨.
- క॥ గుడినుంకముబడినుంకము । పడంతినుంకలునేలుబడిపట్లవట్ల॥
మడిమైలలంచుబిల్వం । బడునీరునునిప్పునచటివారలచేత॥ ౧౧౩.
- గీ॥ అన్నవినులేకలేకయాచుధిపునికొక । మాతొదలవెనునామేనకోలదియు॥
వీడునుకొంటుదనుచిన్ననాడుకలిసి । యుంటునుండోరులదివిలియుండెరపుడు॥
- క॥ అన్నిటనీడుంజోడుం । గన్నారీచిలుతలకటకట్టిడెదనం॥
బెన్నడుజతగూర్చెడుసూ । యన్నాయారాచమతమయడ్డయ్యెగదా॥ ౧౧౪.
- గీ॥ ఒంటిపాటునగ్రుమ్మరుచుండుమదపు । శ్రేష్ఠులెనాకలినిదురలెఱుంగఁడెట॥
యాదేశమునకొంటిసరుగదలచి । నైచకున్నాడునాకేమిలోఁచకుండె॥ ౧౧౫.
- గీ॥ బలమునంగీతసాహిత్యవైభవంబు । జక్కఁడుముస్సతంత్రరాజ్యంబుబునిన్న॥
వయసుగలిగినవానిదప్పమతియెవని । గట్టుకొన నుల్లనంచునక్కన్నెనిలిచె॥ ౧౧౬.
- ఉ॥ ఇన్నియుగల్గినట్టియొరుండెందుననీతనికన్నలేమిన॥
క్కన్నియతానెటింగినదికావునఁడెక్కినట్లుచెప్పెనం॥
తన్నలుదట్లరాజులకతంబదివెల్లడిసేయబుచెసూ॥
యన్నయిక్తెదునాల్లగడువైకనుపించెడుజుమ్మపెండ్లకి॥ ౧౧౭.
- గీ॥ అకటమాయన్నయితనినాకప్పగించె । నెనునీకప్పగించితిసీదుకొలది॥
యెఱిగియుంటుగానమీరిరువురుగడంగి । తరుణులనుగూడివేగమరలిరండు॥ ౧౧౮.
- క॥ మీరేతెంచినతోడనె । నారాజ్యంబున్నకొడుకుచకునిచ్చెదనా॥
త్తారాములమైమనమ । క్కొండవిన్నాంతిబొందఁగావలెనుమ్మా॥ ౧౧౯.
- గీ॥ అనుచుబాటసారికయ్యధిపుండెన్న । కొడుకునప్పగించిగడునుబంట్ల॥
దోడుచేసియేటియోడరేవువఱకు । సంపకంబువెట్టియలిగెనంత॥ ౧౨౦.

- క॥ కట్టెపలికదలిమేల్కని । బెట్టిదముగనావులిచిపెంబొగలెగయి ।
న్నట్టేటంబడిపర్వలు । వెట్టెంచేరోడజనమువేడుకపడగన్॥ ౧౨౨.
- గీ॥ అపుడుబాటసారియారాచపట్టితో । సాడచిత్తరువులకుల్లసంబుఁ
బొందలేనితనదుడెందంబుఁదెలుపుచు । ననుఁగుడనముతోడననియెనిట్లు॥ ౧౨౩.
- క॥ ఓడకపెంపుడుసింగపుఁ । గోడవఁ న్యచ్చెదీవుకొమరుడవకటా ।
జోడయినచేడియలవిడ । నాడియునికిమనలకొకటియైకన్వట్టె॥ ౧౨౪.
- శా॥ అన్నాకన్నెతనంబునుండితగులై యాముద్దరాలెంతయు ।
న్నిన్నంగన్గొనునంచువింటిదనకున్నవేడ్కఁదెల్పంగనీ ।
కెన్నండేయదియానవాలిడియెనీవీరచేట్వాటుతోఁ ।
జెన్నందూలుటలేలనాఁజెలగిరాసింగంబుదెంపదుటే॥ ౧౨౫.
- గీ॥ మీఁదజగముఁబాఱగమేల్కనియున్నిదు । రించునట్టిమదిచలింపముద్దు ।
గుమ్మయంపినట్టికమ్మజేకొనిచవు । లూనఁజదివెబాటసారికిట్లు॥ ౧౨౬.
- క॥ వలపుఁదెలుపగఁజాలదు । కలంబునమనచిన్ననాటికిలసిమెలఁగుటా ।
ల్దలపునకువచ్చినయెడ । న్నిలుచుం బ్రాణములువాచచనేరంబావా॥ ౧౨౭.
- గీ॥ వావిమేనటికముఁపనితనంబుననుండి । చనపునేతయెంచుకొనినసాము ।
దవులయ్యెనిండుజువ్వనఁపుంగోర్కె । కఱపుదీరనెపుడుకందునిన్ను॥ ౧౨౮.
- గీ॥ మనలమతముననీమామతముచెల్పి । బూసుతెన్నుననేర్పుచుక్కానిఁద్రిప్పి ।
యాపఁజాలనాయెడబాటువాటి । రమ్మనీబలకొర్రదర్పముఁజూపి॥ ౧౨౯.
- క॥ పలుమఱుఁడనపైసీచూ । పులుబాఱగనీదుడెందముంగొనినీచే ।
తులసంటిముందుగనుదెం । డిలినీకీసవతికమ్మనెఱపుంజుమ్మా॥ ౧౩౦.
- సీ॥ చిలుకబూచులకుల్కిజలిబిలిగాఁబల్కిసాబాలుగాఁదిన్నచర్దిబున్న ।
చిఱుజగడములానిబిరబిరఁబొత్తూనితనివిదీరకయాడుదాఁగుమూత ।
పట్టుపంతములాడిబాగుగఁవఁగూడిమెలపునఁబాడినమేలకొల్పు ।
అంటుజంటగఁగట్టిదంటగనీర్యెట్టినిలుపునంపఁగిగున్నతోలిసమర్త ।
ఆనవాల్పివినన్నఁగన్నారఁజూపఁ । నేగుడంచినయీగాలిపోగుబొమ్మ ।
మనసువచ్చినయట్లునిన్నరులకొల్పఁ । బొగలుచున్నదినిక్కఁపుబొమ్మయిదట॥ ౧౩౧.
- క॥ అనినగమీఱఁజదివిదాఁ । పునఁగలయచ్చెలువచిత్రముందనకన్దో ।
యినలదుకొంచూర్పులనిడు । చునతఁడుచెలివారుగనులఁజూచియిటులను॥ ౧౩౨.
- గీ॥ మొదటవాపురెఱింగినముద్దుమాపుఁ । బిదపఁగురులంచుదాపునబెదురుమాపుఁ ।
దవిలియెడబాఱఁజాలనిదిపులుఁజూపుఁ । గనులవోబూచిమాపునక్కన్నమాపు॥ ౧౩౩.

చ॥ అనిదిగులందు నాతనికినంతటలో జనుబాటసారియి

ట్లనుజెలికాడయచ్చెలువనంటకయేయిటు వేగుచుంటి వే!

మనియెద నెల్ల వేడుకలనందగజేసినదానిబాసిపా!

క్కుననుదలంచియైననికగుండుకుమాడుములేయిమించెడుకొ॥

౧౩౪.

సీ॥ ఆకనంబుననడుగంటిచుక్కలుజలట్లుచీకచీనీటనలరుచుండె

గరగినవెండినీర్పరపినయట్టులునలభవాలుగమీలుబరగుచుండె

మీడిక్రిందులబొల్పుమింటినట్టనడుమగారిడియద్దమైకడలిదోచె

దొప్పచేతులవలెదూగాడుకరటముల్లోప్పజంతువులబోకొట్టుచుండె

జుక్కజాడలబొగయోడచొక్కుచుండె గాడుపుల్లెనంజీలబాడుచుండె

నెగడిగడియారవిదిగొపన్నెండుకొట్టె నిపుడుచెలికాడమనమునిద్రించనలయు॥౧౩౫.

క॥ అనిరాకొమరున్నిద్రకు జొనిపీతనకుగన్నుమూతచొప్పడమిమన

మృననగుపడుతనచెలియుకు ననగదొడగెబాటసారియడలుచునిటులకొ॥

౧౩౬.

మ॥ తరుణీకన్యవబోలితెలివైయెడనిద్రంజొక్కునష్టంటిపా

టెటుగంబోవనినిన్నునన్నెంపెనేమేకాళ్లదైవంబుపో

నిరవంతైనచోలంగకుండునుగదానీరూపునాలోనని

ద్దిరనాకిద్దియెచాలుజూచుకొనెదం దెల్లంబుగానెవ్వడుకొ॥

౧౩౭.

క॥ నిడువాలకునులుతీయని నడుపులుముంగురులుచెదరు నునలుస్తేల్పు

త్తడిమేనుసన్ననడుముపా గడగడగునీనకకనులగట్టుంజుమ్మా॥

౧౩౮.

సీ॥ అడుగులుగందనెన్నడుమువడకనీవుదనలుమాడకనీళ్లుతెచ్చిపూహాలు

చెక్కిళ్లకిరుదట్లజెవురుచేతులజేర్చియొప్పుగానీవుపాయ్యూదుతీరు

దాకేలువెన్నమీదనుమోపినెమ్మేనువంచుమనీవువడ్డంచుచెల్వ

కొనగోళ్లనీనియల్గునుముచుమడుపులమచ్చికలోనీవిచ్చుసాగును

నన్నుగననప్పడెల్లనీకున్నజోక నేనుజబ్బగనున్నపునీదువంత

నాదుచుట్టములందునీయాదరింపు లెంతకనితలపోయదునెట్టులోతుకొ॥

౧౩౯.

క॥ ఇదియేమిచోద్యమోగద ముదితొనికదలచినేనుబొందెడుకోకం

చెడకింపైలోచుచును న్నదియిటదెక్కినతలంపులన్నిటికన్నకొ॥

౧౪౦.

ఉ॥ ఎన్నడునిన్నుగందుజెవికింపుగనీదగుముద్దుమాటలి

కెన్నడువిందునక్కటచెలియిపుడెక్కడనున్నదానవు

నాన్నయటంచుబిడ్డడనునప్పుడునీయెదయెట్టులుండున

న్నన్నతొలంగుపాఠములనానయెపోషగనీకనియెడుకొ॥

౧౪౧.

గీ॥ అనుచుఁబెక్కు తెఱంగులనతఁడువగచి : నెగడునిద్దురఁదనదుకన్నీటఁబడిచి
 రేయిపోవుటఁబొడగాంచిఁతేనిఁజెల్పి । ముచ్చటింఁచెనిటులతోకమున్నగించి॥ ౧౪౨.

శా॥ అన్నా హాయిగనిద్రవట్టినదియేహఁమాడుమాయోడుకు
 న్నున్నీర్పాఠులువిచ్చియత్తుకొనకెంతోలోతుఁగాఁదోచునె
 న్నెన్నొకోసులమేరనద్దిరయిదేమిఁకొంఁజలుంజెట్టులు
 న్నిన్నున్నునివెల్లయున్వెనుకకు నేవేబర్పలంబైఁబెడున్॥ ౧౪౩.

చ॥ అదమనమేగఁబోవుపురియఁబ్బురిమైపొడగట్టుచుంఁడెఱు
 న్నిద మొనరించుగుఱ్ఱమటునిల్పడుసొడవయిన్నిడంబులూ
 ప్పేదముగనన్నలంఁదెలుప నేగిరపాటునమిఱ్ఱుపల్లము
 ల్లిదియుచుఁజూడు తెప్పలలంబడియిచ్చటికేగుదెంచెడున్॥ ౧౪౪.

గీ॥ ఇట్లువారిర్పరున్తుచ్చటించుకొనుచు । నానయువ్విగ్గులారసంతోనమలర
 సొడదిగిఁపఁవలఁజొచ్చియొక్కగఁడియఁ । కొడ్డునకుఁజేరిహాయిగనున్నయంత॥ ౧౪౫.

గీ॥ వారుదమకు నెదురువచ్చినయారాచ । కన్నెవెలులఁగాంచికతెఱంగు
 విసఁగవేడ్కుపడఁగివిన్పించివ్వారు । కేలుదోయిసెనటఁగోలుకొలిపి॥ ౧౪౬.

క॥ మమ్మేలురాచకన్నియ । మిమ్ముండునపూలతోటమేడఁగలియఁగా
 నిమ్మెనరిచివేవేగమె । రమ్మనియదెకెంపుటుంగరముగుఱుతిచ్చెన్॥ ౧౪౭.

క॥ అనిచెలులిచ్చినయంగర । మునుగన్గవనద్దుకొంచుముద్దిడికొంచ
 క్కుసఁగిదియించుచుదనచిటి । కెనవేలనమర్చరానికఁబలికెనతఁడున్॥ ౧౪౮.

గీ॥ నీదుపసిఁడిచెలియ నెమ్మేనిజిగిఁదల్పు । నీదుకెంపుమోవినిగ్గుఁదల్పు
 గానిచెలువమనసుగనిపెట్టుచెప్పక । యుంటి నేమముద్దుటుంగరంబ॥ ౧౪౯.

క॥ చెలియేమిసేయుచున్నది । పలుమఱునిడువారుగనులబర్పచునీతోఁ
 బలికినపలుకులగలవా । తెలుపుమనఁగఁజెంతనున్న తెఱవలరుచున్॥ ౧౫౦.

చ॥ తెలిపిరితేఱఁసీవును దెంచుటకున్మకునంబుఁజూపుమా
 వెలఁదియుఁదెంపకంబుపసిపిల్లనిముంగలఁగాయపండుల
 న్నిలుపుచుఁగామురాకవినినివ్వెరతోనుకకొంతనమ్మక
 వ్వలనగుపర్పువేక్కుకనుపండువసేసెనుమమ్ముబొంట్లకున్॥ ౧౫౧.

చ॥ కలకలనవ్వువేలుపులకై కయిమోడుచువైటనర్దుకొం
 దలనటఁజూపుముంగురులనద్దములోనవరించుదిట్టమా
 డ్దులఁబచరించుమమ్ముఁగనుఁగొంటకుసిగ్గులరించునెత్తలం
 బలుమఱునూచుమాచెలువఁబట్టఁగఁజాలనివేడ్కయుబ్బుటన్॥ ౧౫౨.

క॥ అనిచెలులుసెప్పిలోడ్కొనఁ । దనివింగొనిరాచకట్టితనకైయేర్ప ।

ర్పినపూదోటవిడిదికి । ననుఁగుంజెలికానితోడనరిగఁడయక॥

౧౫౩.

గీ॥ అపుడుబాటసారియారాచకట్టికి । జరుగువేష్టఁజూచినంతనించి

యునుమఱితనచెలియయున్నచొప్పేటుగాంతు । ననుచుదనమదిననుకొనియెనిట్లు॥

సీ॥ కొన్నాళ్ళులడియాసఁగొనుచుండుడెందంబుసెప్పునేతలకెల్లసెప్పియొప్పి ।

తలఁచనిభోగములమయంతఁజేకూరునప్పుడురాకుంఁగొప్పిరొప్పి ।

కొన్నాళ్ళపొట్టకమ్మార్తికై యందందవిక్కుమాలినబొందితిప్పితిప్పి ।

యనురాగపడకుడోయయ్యలా రాయనిగొప్పనావలవంతఁజెప్పిచెప్పి ।

యదియటులగానియెడ నేమియాదునేను । మఱియుఁబ్రతుకుటలామొండిమొరడువలెను ।

గాదుబ్రతికెదనింకనీమీఁచినేమి । యగునునానాటికెట్లులూయరుగుటగదా॥

౧౫౪.

గీ॥ మిగులలోకానుభవముగలుగుటబట్టి । నాదుమదిట్టపడుమనింతఁజూచెన ।

నిల్వఁగలిగితఁగానినన్నిడిచిలోక । మెఱుఁగనిచెలియయెఁబాటునెట్లుపైఁచు॥

౧౫౫.

గీ॥ పిల్లవానినెవరికైనఁదెంచనిచ్చి । యకటననుఁజూడలేననియానదొఱిగి ।

నాదునిల్లాలనాజీవనమిదిఁజూకె । బలిమిచేతనునురులెడఁబాసెనేము॥

౧౫౬.

క॥ కానియెడన్గణేనముఁ । బూనిమగువలొనమిగులఁజొక్కుచునేనెం ।

దైననిగుపడుదుసోయని । తానురులువల్లెలందురాఁడనునేమా॥

౧౫౭.

గీ॥ తలిరుటకుగులలోముండ్లుదగిలెనేము । పసిడిమేనెంతోతానునబడలెనేము ।

పట్టుమెత్తనిసెలులంటఁగైలెనేము । నాకనులపండువంతఁగానబడదేము॥

౧౫౮.

సీ॥ నినుతొప్పపాలైనఁగనకున్న సూర్యనికన్నులుగాయలుకాయవలసె ।

క్షణమైనసీమాటవినకున్న సైచఁగఁబోనిచెవుల్జెల్లు మొలుపవలసె ।

నీదుపేర్చవిగొంటానిమునమైననుమాననట్టి నాలుకగడ్డికట్టవలసె ।

గడియయైనన్నినునెఁసినీరగుండుగుండెబండ్రాయిగనుంజవలసె ।

కటకటానాదుచిన్ని బంగారుబొమ్మ । నాదుపాణమయెచటనున్నామ్రెవాలు ।

కన్నుఁగననీరుపడదలుగార్పుచెట్లు । కుందుచున్నామ్రెయిపుడునన్నుండలంచి॥

౧౫౯.

గీ॥ విన్నబోయియట్లువెతఁజెందునాబాట । సారిమోముఁగాంచిజాలిమించి ।

యపుడురాచకొమరుఁజెచ్చెలికానికిఁ । దలఁపుమల్లినట్లుపలికెనిట్లు॥

౧౬౦.

గీ॥ అయ్యయింకమీఁదహాయిమనకుఁగల్గు । సంఘగుర్తుచెప్పనాకసంబు ।

వేడిగాడ్చువేసవింబొసిచల్లని । మబ్బుగ్రమ్ముచున్నమాడ్కిఁగంటె॥

౧౬౧.

సీ॥ తొలితెల్లకొంజలవలెనున్న మొయిళులుగొప్పలై నీలిరంగులదనర్చె ।

దూదిపింజలవలెనొడ్డమబ్బుల నేకిగాడుపుపరుపులుగాసెనర్చె ।

వెండికమ్మిచ్చిదిప్పి వేసినయట్టులు మెఱుపుతోడుతఁ బెద్దయుఱుముపుట్టె!
సేలఁగమ్మనితావి నెగడించుచందందవలుదలై లెక్కచిమ్ములు మొదలిడె!
మింటికి న్నంటికిఁ దఱుచుమీఱవాన । ధారలందీ గెలిగించియారజంపు!
కాలవాద్యంబుతోఁగవగల్పిరసము । చిందునట్టులగాలిపాడందొడంగె॥

౧౬౩.

గీ॥ వంగియమ్మన నెకచిఱుతంగదించి । చూడువచ్చెడు నెనతోయీ మేడదరికి ।
జడిసిపిల్లకు తొక్కలుచాటు సేసి । పట్టునకుబెర్చి డెడికోడి పెట్టబోలి॥

౧౬౪.

క॥ అనుచుందినమదిఁ దిప్పినఁ । గనుఁగవనగుపపఁగ నీక క్రమ్మిననీటకొ ।
మునికొంగునదుడుచుకొనుచుఁ । గనుఁగొనియాబాటసారిక డునబ్రమునకొ॥

౧౬౫.

గీ॥ లేచినిలిచినిదానించిమాచికేలు । దోయిఁదెట్టుచు నెఱుఁగుచుదొడ్డమోట ।
నిదిగొనావాసి నాయుయ్యిదుగొకంటి । ననుచు నెదురేగ నేస్తునికబ్బరముగ॥

౧౬౬.

క॥ అప్పుడువాదియు నాతని । జప్పునఁబరికించిపోల్చినరగననియెమా ।
యప్పానీబిడ్డండిడె । యొప్పుగనీయాలనిచటనున్నదినుమ్మా॥

౧౬౭.

గీ॥ ఇచటి రాచకూతురెంతయుఁగూర్చిలో । మమ్మఁదెంచుచుం డెమా మొరబిని ।
వెదకి వెదకివిసికిసాడఁజొత్తునంచుమా । యమ్మరేపునిశ్చయమ్మసేసె॥

౧౬౮.

గీ॥ పాలుపొంగుఁటాపిపైమూతలబికించి । పడెడుపోల్కి డెంచుడికినిరుర ।
నైననుబ్బిక నులయందునీరై పొద్దుఁ । జెలియనంతయేమిచెప్పదింకి॥

౧౬౯.

గీ॥ ఇచటబుడుతనికింజల్దియిడుచు నేను । నిరుగఁజప్పునవానయుమ్మిరిగవచ్చె ।
నంతలిరచిరనీమేళచెంతజేరి । మిమ్ముఁగనఁగలై నాయదృష్టమ్మచేత॥

౧౭౦.

క॥ అనిచెప్పినదెత్తఱపా । టునువేళ్ళయునబ్బరముకి డుంగనితనమే ।
ల్పినిపించుమనుచునద్దా । సినాలికడకంపిఁబుడుతఁజేకొనియతఁడుకొ॥

౧౭౧.

క॥ అక్కనఁజేర్చుముద్దిడునహాయనిముచ్చటలూరుఁజెన్నినా ।
చక్కనితండ్రిని న్నెడయఁజాలితో నేయనికింటనీరీడుకొ ।
జక్కెరవెట్టుమచ్చికలునల్పుఁగురుల్లుడుచున్నగించున ।
మ్మక్కనిపించువిద్దియలనాడఁగఁజేయనుమాటిమాటికికొ॥

౧౭౨.

గీ॥ బాటసారియంతిబట్టఁజాలనివేళ్ళఁ । జెలఁగినంగడినీచేతికిఁడున ।
యనుఁగుఁగొడుకునిచ్చిజనకగర్వంబుతో । నెనటఁగేలు మోడ్చి నుడివెనిట్లు॥

౧౭౩.

గీ॥ అలసినట్టేటిలోన గ్రుక్కలనుమింగు । కొనుచుఁగొట్టుకొ నెడునప్పుమనుపదోచు ।
నడుగుమీయయ్య గానెడ్డునందుజేర్చు । సూపగానీవునన్నఁగాపాడినారో॥

౧౭౪.

ఉ॥ ఇంచుకవాండ్రనైనదమకక్కడుగాఁగనుచుండ్రుకోర్కెకా॥

సించకకొల్పుచుండ్రుకడునెగ్గిడువారికి నైనమాటుచె॥

ల్లించరుకల్లిచ్చకములేన్నడుబల్కురుకూర్చి యెల్లెడల॥

బెంచదురార్తిబాంధవులుమిమ్ముదలంచినగీడులంటునే॥

౧౭౧.

గీ॥ మున్ను నీటిలోనమున్నియూపిరియాడ॥ కున్నమాడ్కినిడుమ సెందుచుంటి॥

నిపుడుపైకిదేలినపగిదిమీసాపు॥ బట్టియన్నహాయిబతుకఁగంటి॥

౧౭౨.

గీ॥ అనుచుబల్కుఁగవిరియారాచకోడుకనె॥ సంగడీడయిట్టిసప్తదమ్ము॥

మనకుఁగలుగుటకునుమానుయ్యకారణ॥ మతడుమాటుదేవుఁడెనఁగవచ్చు॥

౧౭౩.

గీ॥ అయ్యనీయాలిగావచ్చునదిగావచ్చు॥ చుండెనిరుదల్లెజేలువలసుష్పమీటి॥

మీదియంతస్థమందు నేమెలగుచుందు॥ నింకమీరిచటన్నచ్చటింతుకొనుడు॥

౧౭౪.

క॥ అనిరాచపట్టిననెనె॥ బ్రను వెన్గొనుచందమామకొమరునవాని॥

న్నునుగొనితనయిల్లాట్రా॥ గనుఁగొనెనాబాటసారికనుపండువుగాక॥

౧౭౫.

గీ॥ పిదపనాలుమగల్గుపెన్నేష్ట సుండో॥ రువులకాగిల్లగాబల్లడవుగఁజొక్కి॥

నంతదెనిమిటితోడనాయతివపలికె॥ జూలియున్సిగ్గుఁగల్గవమేళింప॥

౧౭౬.

క॥ నీకాగిటబడుపున్నెము॥ చేకూరుననుకొనలేదుచీకటిగానీ॥

లోకమగుపడియెనిన్నా॥ శ్లాకలినిద్దురిలదప్పులయ్యెఱుజుమ్మా॥

౧౭౭.

గీ॥ ఆసయున్పందియముడెందమందుబెనయ॥ నెంతయోయోర్పుతుడికినుమంతయై॥

మీదిజాడయుబాడగట్టమందగించి॥ చిచ్చుజొరనుంటినింకేమిసెప్పుదాన॥

౧౭౮.

గీ॥ అనుచుబల్కెడుచెలియనక్కనగిదించి॥ కురులుదువుచుముద్దులుగొనుచుబాట॥

సారియనెముద్దరాలయ్యాశ్వరికరుణనుదొరికెమనకాపదిలునాదుతెఱగువినుము॥

౧౭౯.

సీ॥ అపుడట్లుమున్నీటిచుందుబెంగాలికిదలడ్డిల్లుసాడచాపలమడించె॥

జనిమెట్టవాకునజప్పునద్రుల్లిపైబడితి నేమనిచెప్పువాడబిదప॥

మునితేలుచునదేమాలకోకొట్టఁగబడియొకింతటదెల్వినచ్చియెడ్డు॥

జేరితిననిపోల్చిచేతులుగాళ్లుమెల్లనగూర్చుకొనిలేచినినుదలంచి॥

యెల్లబలికితిననియేడ్చియేడ్చియొక్క॥ కొండమీదుగనెకతేనిదిండజేరి॥

వానినగరుననిదుచేనాలుజదివి॥ పుణ్యవశమునమరినికబొందఁగంటి॥

౧౮౦.

క॥ పడఁతీవెనుకటివంతల॥ కడరసలదుమనకుహయినందించినరా॥

క్షోడుకదెనడతెంచెడుసం॥ దడితో నేనచటికేగెదననిపలుకుచుకొ॥

౧౮౧.

న॥ వడినడినేగియిట్లనియెబాపురయేలిక వేడ్కలెన్వియె॥
 పాడమినయట్లుతోచెననబొంగుచు రాకొమరుండునెప్పెని॥
 క్కిడిమనకార్యమున్నునగెఁగాంచితిమామనతండెనాకొండం॥
 బడితనకూతునిచ్చుటకుబాసయెనర్చెనునుమ్ముమిత్రుఁడా॥ ౧౮౬.

గీ॥ నన్నుబోలువానినామామవెదికియు॥ గాంచిలేకియిట్లుకట్టవడియె॥
 నేఱుమతిమలగుటఁబెండ్లిమానగిరున॥ నలుపుకొనఁగెనెలవైసంగినాడె॥ ౧౮౭.

గీ॥ ఆనుచునతఁడుబల్కునంతఁజెలుల్లుంబు॥ గొలుచుచుండఁబెండ్లికూతుగరుగు॥
 దంపెహొయలుమీఱదివ్వెలకునడుమ॥ దనరునట్టితెలిమతాబుదోలి॥ ౧౮౮.

౩॥ అప్పుడందుగులుతడబడి॥ గుప్పునబూదావులీనుకొప్పునపలసి॥
 గొప్పబసి నాటిచనువున॥ నప్పడతుకిమగినికేలినందెరుమున॥ ౧౮౯.

గీ॥ ముత్తెపుఁజేఱునగవుమొల్కలెత్తుచుం॥ జీఁకటిమెఱుపువాల్సాపుజెమ్ముచుండ॥
 గుల్క గుప్పలబయ్యెదకొంగునదుకొంచుబాహాయనుచుబల్కునంచునంత॥ ౧౯౦.

సతఁకెప్పైయు॥ పొంగుచుమేనుగున్నగునందమిబొదలఁగబువువిలుతునివలెరా॥
 సింగముమైమరుపుంగొనిదంగిపెలలఁగనుఁగొనకకవుఁగిటిలో॥
 సంగియించితనుంగడుముగ్దిడనగినెలిబెనఁగిమరలునటుచ॥
 న్నుండదాఁకులవాతెరిసోకులనుబలుముఱుసెనఁగెఁజెలువముగా॥ ౧౯౧.

గీ॥ ఇట్టులానందనాధిలోనిదులాడు॥ నఖులదోడ్కొనియాబాటసారికడలి॥
 దాటికొన్నాల్లికుండనమేటిసంగ॥ డీనిచ్చెన్దొడ్డిదొడుకుండ్డినిగనియనె॥ ౧౯౨.

౩॥ తేఁడాకనునీకొడుకుకొ॥ గోడలినినీవ్విరెనాదుకొమలిబుడుతల్॥
 నేడుమొదల్వీచారము॥ వేడుకతోమమ్మునింకిఁబెంచఁగనలయుకొ॥ ౧౯౩.

గీ॥ అపుడువిభుఁడుబలికెనాబాటసారిలో॥ నయ్యమాపటుంబమందునీవు॥
 నీదుసంతియియునెగడినలెస్సొత్తు॥ లగుచునీరుబాలునలరుమాడ్కి॥ ౧౯౪.

చ॥ అనియిటుబల్కుతేనికహెహొయిగనంతటనుండిబాటసా॥
 రినెడేడిమంత్రియైతగినేరినిరాజ్యమునిర్వహింపుచుం॥
 దనదుకుటుంబమేపునదనర్పఁగశాశ్వతకీర్తిమీఱగా॥
 మనియెననేకవర్షములుమాన్యులలోపలమెప్పుఁబొందుచుకొ॥ ౧౯౫.

ప్రస్థావనాకవిత్వములు.

హిందూదేశ చక్రవర్తినియగు విష్ణోరియారాణింగూర్చి.

వీయమృపాలింప నెల్లహిందువులకునిర్భయభోజననిద్రలాదివు।
 నేరాణికాసింపమారిదేశంబులుచేరువలయ్యెనంచారములకు।
 నేదేవియాజ్ఞచేనేర్లుకట్టువడికోరినతావులందుజీవనము నానఁగు।
 నేచక్రవర్తినియేలఁగెధనధాన్యవిద్యాయురారోగ్యవృద్ధిపరు।
 నట్టివిష్ణోరియాంబయాస్యశశిబింబ । వితతసింహాననప్రదీపితినితంబ।
 కోవిదజనావలంబునద్దణకింబంబ । నేడుపుట్టినదిసమట నేస్తులార॥
 ఎనుబదేండ్లప్రాయమెంతయోసుగుణంబు । నేలయందునగము నేలుచుంటంబ।
 కడుపునిండమంచిగంపెడుపిల్లలు। దనరురాణిఁగన్నతిల్లితెల్లి॥
 జీయాదాంగ్లేయరాజ్ఞచిరతిరివిభవాదీనవాత్సల్యమూర్తిః।
 దీయాద్విష్ణోరియాంబాస్తితముఖకిమలాహిందురాజ్యాభిలాషమ్।
 మ్యాకాఫ్కెంటావ్త్తజాతాంశతదిశనమాకాన్యాదిదేవప్రపాయాత్।
 గేయాత్సర్వత్రలోకేప్రతికివితిలకింపాలిసంభారతోరన్యై॥

శ్రీరస్తు.

శ్రీమాన్ మాడభూషి నరసింహాచార్య

కవివర్యవిరచితంబగు

వల్లవీపల్లవోల్లాసము

అను శృంగారమహాప్రబంధము.

ఇది

శ్రీ నై జయంతీ పత్రికనుండి

తత్పత్రికాధిపతులయనుమతిమెంది

పనపాకము శ్రీనివాసాచార్యులు (బి. ఏ.,) గారితో

బుసద్దుద్రితంబయ్యె.

చెన్నపట్టణము:

జి. రామస్వామిశెట్టి అండు కంపెనివారి ముద్రాక్షరశాలయం

దచ్చొత్తింపబడి ప్రకటింపబడియె.

వెల ౧౦ అణాలు.

శుభము.

వల్లవీవల్లమౌల్లానము.

ప్రథమాశ్వాసము.

- శా॥ శ్రీలక్ష్మీకరకర్ణభూషణములై చెన్నైందుపడ్డోత్సహా॥
 శ్రీమౌల్లాననివాస నేత్రయుగళీవివార్క చంద్రద్యుతికా॥
 ద్విగోక్యభుతమోనివాణముఁ జీతంబోష్ణగావించునా॥
 శ్రీలక్ష్మీనని హనామకశుభాచిస్వామిని న్నొల్పెదన్॥ ౧.
- చ॥ నురుచిపాణి పల్లవముసాంపునఁ గన్గవతేటినీటునన్॥
 నురుకుచున్నగర్జమృదుమగుచ్చములన్ మధురాధరప్రధా॥
 సగనఫలగుర్తికదనరి శౌమహీమము చుట్టుకొన్నమా॥
 హరిసఖిల్పనల్లి సకలార్థసమృద్ధిమొసంగి ప్రోవుతన్॥ ౨
- చ॥ నిజమదకంజభావనల నిర్జగతోటి సుఖంబునొందుటల్॥
 గజవదనాదిపార్షదనికాయము దెల్పుచుఁ గొల్పిగొల్పినన్॥
 విజయముజేయుచున్ దనదుజేత్ర శిఖాచల నాన్వదంబుగా॥
 బ్రజగమునేలు విష్ణుభటదేవుని సూత్రవశుగొల్పెదన్॥ ౩
- ఉ॥ ఎవ్వఁడు శ్రీమనోహరున కింపుగవాహనమై చెలంగుచున్॥
 నిష్పటిలెన్ ధ్వజవ్యజన నిత్యసుహృత్తణిపీఠీలదా॥
 నెవ్వఁడునర్వవేదమయుఁ డెవ్వనిగొల్చు సుపర్య భూవిభుం॥
 డవ్వహగాధినాథుని సమగ్రనుసత్తికై నుతించెదన్॥ ౪.
- చ॥ విపులఫణామణిపద్మలవేమణుభానుకృతానుతరకా॥
 ధిపతనుకాంతులన్ దెగడి తేజముమీఱగఁ జక్రపాణిక్నే॥
 యపరిమితాత్యత్ర శయనాంశుకీర నివాసపాదుకా॥
 దిపరికరంబులన్ దనరు దివ్యమనీషుని కేషుగొల్పెదన్॥ ౫.
- ఉ॥ భూతసరోమహన్నుల భూరికృపానిధి భట్టనాథునిన్॥
 శ్రీతతగక్తిసార కులకేళిర నత్పదరేణుమిశ్ర వి॥
 భ్యాతమునీంద్రవాహపరకాల పరాంకుశ భాష్యకారులన్॥
 జేతులఁజాచిమొక్కి మదిజేర్చెదఁ దత్పదసారసంబులన్॥ ౬.

- గీ॥ నవ్యతంత్ర స్వతంత్రులై జగమునందుఁ | దేజరిల్లిన వేదాంత దేశకులను |
మాటిమాటికి నేవింతు మదిదలంతుఁ | బూని నేజేయుకావ్య సంపూర్ణికొఱకు॥ ౭.
- గీ॥ జగత్తీశైలవంశ సంహతులగుచు | సకలవేదపురాణ కాస్త్రములుచదివి |
బ్రహ్మవిద్వంధ్య చరణులౌ రంగనాథ | దేశకులగొల్తు మత్కృతి తేజమునకు॥ ౮.
- క॥ అతిశయమతిసంయుత సం | స్మృతవైకృతకవినమాజ కీర్తితులను మ |
త్కృతిముఖమున నుతియించెద | నతులితవాల్మీకినన్న పాశ్చాత్యకృతులక॥ ౯.
- గీ॥ వృత్తనియమాశయాభానపు త్రిగొల్పి | కంటవాక్యసార్థసంగ్రహమొనర్చి |
మలయునుచిలాధి మాన్యసాహస్యపటి | కుకవికృతిఘోషమెల్లరు సుకవులెపుడు॥ ౧౦.
- ప॥ ఇవిధంబున నిష్ఠదేవతౌ ప్రార్థనంబును, సావ్యచార్య ప్రముఖ గురు సరంసరాభి మద
నంబును, సుకవినత్కారంబును, గుకవి తిరస్కారంబును గావించి యనలరంబు. ౧౧.
- సీ॥ ద్విజరాజకేతన ద్విజరాజధునిత ద్విజవాహనన్నిభ ద్విజగణంబు |
కార్తవీర్యార్జున కార్తికేయార్జున కీర్తితక్షత్రియవర్తనంబు |
రాజీవపరమహా రాజీవనిధిరాజ రాజనమ్మిత వణిగ్రాజితంబు |
కర్ణజాంచితబాహు ధృతి మౌళికర్ణజామిత సత్వకర్ణకంబు |
చటులవిక్రమ పటురటప్పటచయంబు | నటవిట్రేణిరంజితనరచయంబు |
మత్తవేదంశతంశంబు మహారచక్రి | తురగనికరంబునూజిబిన్నునవరంబు॥ ౧౨.
- ద్వంద్వ పానకంచము.
- ఆపురమవనిరమణిమణి | నూపురమైభేదదీపిమోచకరమహా |
గోపురమైస్వకోటికిఁ | గాపురమైతనరురాజ్య కమలాకరమై॥ ౧౩.
- గీ॥ ఆపురంబునవిలసిల్లు భూసమాధి | రత్నచయప్రభాపుంజగంజితాంఘ్రి |
రమ్యుడౌ శోభనాద్ర్యస్తరాయరాజ | శేఖరుడుతేజమునందు శేఖరుండు॥ ౧౪.
- సీ॥ ఎవనిం దింపిం బిందిరామందిరా నందమై లోచనానందమయ్యె |
ఎవని ముఖం బిందుబింబోపమందై లోకనంతోపమాచరించె |
సేవానిఘోర మిత్తుధన్యసమానమై మానినీన మసహించె |
సేవానిసౌదమ్య లిసమంశలాకారమై వైరతాపడులై చెల్లెం |
సేవాని విక్రమం గాభిరామ | విపులస్థుతనాథి నాథ సంపృతమదేధి |
నతడురథధటకరితుఁ గానుబృన్ది | నేలుచుండెనుశోభనాద్రీశ్వరుండు॥ ౧౫.
- గమనుడయియేకచక్రము గాజమువలె సకల మనుజులంగవులకు వి |
క॥ అజగతీరమణుడునుర | భి | రాజిల్లుచు నుండురాజరాజై జగతిక॥ ౧౬.
- బ్రాజిత ధనముల సొనలగుచు | యడు. ౧౭.
- ప॥ ఇవిధంబుననుండుచు సౌక్యము ౧౮.

సీ॥ నకలాగమపురాణశాస్త్రజ్ఞానాకచెంత గర్భశోమలం బ్రసంగములుసేయఁ
సంగీతసాహిత్యసాంజ్ఞానాకచెంత శృంగారకావ్యములచెలగించుడు
వరకంకణారావ కరకాంతనాకచెంత విమలానుసమ చామరములువీవ
రమణీయసౌందర్యరాజన్యూనాకచెంత రాజకార్యప్రచారములుదెలుప
వారకామినునాకచెంతజేరియాడ । మదిమాగధునాకచెంత నరుసఁగొలుప
సకలసామ్రాజ్య లక్ష్మీప్రసన్నుఁడగుచు । నివృత్తిలుచుఁగొల్పిన నవ్విభుండు॥ ౧౮.

మ॥ ననుగోపాలదయాసముల్లసితనానాశాస్త్రవిజ్ఞాన నై
పుణశీలాంచితశేముషీ విలసితుఁ భూరిప్రభాప్రాన్నతుఁ
వినతానూనుకటాక్షలబ్ధకవితావిఖ్యాతచాతుర్యుఁ జ
య్యనరావత్తునిచేరబిల్చి రమణీయాహ్లాదచేతస్కుఁడై॥ ౧౯.

గీ॥ కమలశంఖరథాంగరేఖలజెలంగు । తనదుకరముననాదుకేల్దనగఁబూని
నరసమోచారససాన్వదుచతురవాక్య । ములనిటులబల్కె నాన్యపతిలక మెలవి॥ ౨౦.

చ॥ మృదుపదవాక్యగుంభనల మేదుర మైశ్రవణాతిశాయి న
మృద మొవవంగజేయ రసమంజులమైనదలంకృతికంపహి
యదమగునవ్యకావ్యముశుభాద్రిన్మకేసరి కర్పితంబుగా
మదిఁజిలకింపనత్కవినమాజమొనర్చుమునేర్చుమీఱఁగాఁ॥ ౨౧.

మ॥ అనిసలికి బహుమానపురస్కరంబుగాఁ దాంబూలం బాసంగినం గైకొని మదనగోపాల
చరిత్ర చిత్రితంబగు మొక్కశృంగారకావ్యంబు రచియింపంబూని కవినమయు ముద్రసిద్ధం
బుగావున నిజవంశానుక్రమం దెఱింగించెద. ౨౨.

సీ॥ మహనీయగుణరత్నమాహాధూప్యన్వయకలశాంబురాశిశీతలకరుండు
కమనీయనై ద్రువకాశ్యసంగోత్రుఁడాపస్తంబ మూత్రుఁడు పరమయశుఁడు
వేదశాస్త్రపురాణ విద్యానవద్యుండు సకలధర్మార్థసా విదుఁడు
సంస్కృతప్రాకృతకౌరసీనాదినవ్యాపావిశేషప్రబంధకరుఁడు
అతఁడుమద్వంశ కూటస్థుఁ డఖిలరాజ । పూరియ్యాంఘ్రిరాజీవరాజితుండు
వాదిసేదంత పంచాస్య వైఖరి న । మంచితఁడువేంకటాచార్యుఁ డార్యవిభుఁడు॥ ౨౩.

క॥ ఆవేంకటగురుచంద్రుఁడు । పాపనగుణశేషమాఖ్య భామామణితో
శ్రీవెలుగు గార్హస్థ్యము । భావింపుచునుండ విబుధసరిబృథుఁడగుచు॥ ౨౪.

క॥ నవసేవధిసంమితసుత । నవకంబోదంపతులకు నయమొందఁగను
ద్భవమైగుణగణమణిసం । భవమైవిలసిల్లే నర్వవైభవహితమై॥ ౨౫.

- ఉ॥ ఆనవకంబునందనరె నాగమశాస్త్ర విశారదుండు శ్రీ॥
 మానుసమాననుందరుడు శోభితభూరియశోచితుండు స॥
 తానమహీరు హోమిత దానమహీనురకోటిమోద స॥
 ధానుడు శ్రీనివాసుడు బుగ్గస్తవనీయ కళావిలాసుడై॥ ౨౬.
- గీ॥ శ్రీనివాసార్యుఁ డెలయందు శ్రీనివాసుఁడనఁగఁ జెలువెంచి వేంకటమ్మాఖ్యసాధ్య॥
 తోడగృహమేగియై కడుప్రోడయుగుటఁ బండితాఖండలంపనఁ బరఁగెనతఁడు॥ ౨౭.
- క॥ ఆపండితజనశేఖరుఁ డాపన్నగళాయి ఘనదయక వంశసము॥
 ద్వీపకతనూజరత్నముఁ బ్రాపించెను వేంకటార్య భాస్వదభిఖ్యక॥ ౨౮.
- క॥ కృష్ణాంగజన్మ విలస పృష్ఠాస్థలహరీనమాన కృత్యాంచితయా॥
 కృష్ణాంబతోడరమతో విష్ణువువలె వేంకటార్య విబుధుండులరెక॥ ౨౯.
- గీ॥ పంచరత్నంబులొ లేక పంచబాణు పంచశరములొ యన నుతలపంచకలబు॥
 వారినుకృతంబులెల్లను వన్నెకెక్క నుదయమయ్యెడఁజన్వయా భ్యుపయమునకు॥ ౩౦.
- గీ॥ అయిదుగురిలోనఁడ్రుడికిదయితుఁడనఁచు నకలవేదపురాణాశ్రమలఁబడివి॥
 యమితభాషావిశేషములభ్యసించి లేబరిల్లెను వేదాలదేవకుండు॥ ౩౧.
- క॥ వేదాంతవేద్యవిలస తాంబూజన క్తవత్సరాయితఘనస॥
 మ్మోదాంతరంగుడైభువి వేదాంతాచార్యులరెవిప్లవనుడై॥ ౩౨.
- క॥ అనసూయారంభతులను ఘనపాతివ్రత్యముననుగడుమువచ్చున్మ॥
 మ్మను నెలయునతీమణితోఁ దనరెక వేదాంతగురుడు దద్దయువేన్మక॥ ౩౩.
- ప॥ అమృతాత్ముండు లక్ష్మీనృసింహకటాక్షులబ్ధ సమస్తవిభవుండును, సకల విద్యానవస్థ సారా
 మృత హృదయకనకకలశ విరాజితుండును, వితతవిచిత్రవసుదనన వితరణసమ్మోదిత దీన
 జనమండుండును, సర్వతంత్రస్వతంత్రుండును, బలంబలికరణి సరసపద విప్రుంధణా
 రంభఁబండును, నక్షపాదునిగిదిబదార్థ శోధనదక్షుండును, జైమినికరణిఁగర్హకాంక్ష
 విచారణనిపుణుండును, వేదవ్యాసునివలె సమస్తవేదవేదాంగపురాణేహసాని విఞ్ఞా
 నుండునై, సత్యంబున హరిశ్చంద్రుండు, సౌభ్రాత్రంబున ధర్మనందనుండు, కల్యాణగు
 ణాశ్రయంబునఁ గమలామసాహరుండుని సమస్తవిప్లవరుల దన్ను వినుతింప శ్రీకృష్ణ
 మాంబా మసారంజనుండై, వేదాంతాచార్యుం డార్యశిరోధూషణంబయ్యెనంత. ౩౪.
- సీ॥ ఎన్వొండువిశ్వంభరేంద్రులనభలుండు నభిలవిష్వద్దబంబనఁజెలుంగె॥
 నెవ్వండుయననక్షతీశులచదరులొఁబండితరాజని ప్రాధికెక్కె॥
 నెవ్వండుకూడావావనీంద్రులకోర్టులొనదరమీననిఖ్యాతిఁబాలసెంచె॥
 నెవ్వండుభూదేవతేంద్రులగోష్ఠిలోపజిహ్వాజ్యంపనవన్నెమీతె॥

- నతడుసురధేనుకల్పవిఖ్యాతవాన । సముదయంబునజనులనుసంతసింపఁ
జేయుచునుసర్వసంపత్తిశేషములను । దేబరిల్లెనువేదాంతదేశికుండు॥ 3౫.
- క॥ ఆవేదాంతాచార్యుడు । భూపలయుమునందునకలబుధునన్నుతుండై
శ్రీమెలయఁగనియెమ్ముల । నేపురదనయులనుబండితేంద్రచరితులక॥ 36.
- క॥ వారిజలోచనుకరుణాన । వారితసురవాహినీప్రవాహునకవితా
ధోరణిఁగల్గిచెలంగితి । ధీరుల్ శ్రీనారసింహదేశికుఁడనఁక॥ 3౭.
- న॥ మతియు వైనతేయకటాక్షుల్గు విద్యత్కవిరాజ సమాజ మమోరంబక సంగీత సాహిత్య
పాండిత్య విచిత్రకవిత్వ నిర్దాణనిపుణుండనై, నేరచియింపంబూనినప్రబంధమున కధీశ్వ
రుండైన శ్రీకుభాద్రినాస్యమింక వర్ణించెద॥ 3౮.
- నీ॥ మహానియవిజ్ఞానమహిమయుగైవ్యవనిత్యసూరిశ్రేణినివ్వఁబిలఁగ
దివ్యసద్గోత్వలదేవీశ్వమానవారాహపుష్కరిణీవిరజజెలంగ
వేదశాస్త్రపురాణవేదాంతవిద్వత్సత్తాద్రమానీశ్వరసమితిమెలఁగ
కుకపికారావసంశోభితానాకహనురుచిరక్రీడాద్రినాంపుగఁగఁగ
విధివాడినమస్తవిబుధవరేణ్య । నేవితాంబుజసదనారసింహమూర్తి
సంగతావాసమైశ్రీశసదనమనఁగ । బరఁగుమేదినినాగిరిసల్లిపురము॥ 3౯.
- క॥ ఆపురపరిసరమునఁగె । గోపురమంటపవితానగురుతరసుశ్రీ
దాసరమైశుభశైలము । శ్రీసరమానందదాయిశిఖరాంచితమై॥ ౪౦.
- నీ॥ లక్ష్మీలతాశ్లేషలసమానతనుకాంక్షభుజశాఖసంతానభూజమగుచు
శార్ఙ్గసందకజిష్ణుచాపసౌదామినీరారాజదస్థితాభరాజమగుచు
సృత్తివేత్రద్యుంస్వవిగుచంశకరబింబభాసుర శ్రీవిష్ణుపదమునగుచు
భువనదుష్కృతతమఃపుంజాపసోదసోదీగ్ధమహాదివ్యతేజమగుచుఁ
దనరిశ్రీరాజ్యలక్ష్మీశతనుసహించి । భక్తజనులనుసంపత్సైన్య క్తిఘనులఁ
జేయుచునుశోభనాచలశిఖరమునను । జెన్నుమీఱునుశ్రీనారసింహమూర్తి॥ ౪౧.
- నీ॥ రాజ్యలక్ష్మీసముద్రాభిరతుంశయ్యునుబరహిరణ్యశ్రేతహరణుండుగుచు
శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గసంయుతుంశయ్యుఁగరరుహాయుధసమాకలితుండుగుచుఁ
గందర్వశతకోటికల్పగాత్రుంశయ్యుఁజ్వాలాకరాశాంగజాలండుగుచు
సంపూర్ణవిగుబింబసృశానమంశయ్యుఁడంష్ట్రోల్లసన్మృగేంద్రముఖుండుగుచు
నకలసురసమునిజనాశ్చగ్ర్యకరవి । చిత్రచారిత్రయ్యక్తిచేజెన్నుమీఱ
సిద్ధసంశేష్యశుభగిరిశిఖరమునను । సిరులజెలువైన్యసైన్యసింహవిభుడు॥ ౪౨.

- క॥ ఏతాద్భుతానుగమవి । భక్త్యాతాద్భుతవికృతచరితకలితునకునమా ।
 ధూతసుగ్రవాతమసౌ । బాతామితసాధ్యసునకు జగదాత్మనకు॥ ౪౩.
- క॥ గాఢాస్థిప్తరమాకుచ । లీఢమృగీనాభిమంజులితవత్సనకు॥
 ద్రూఢఫణిప్రాఢభుగ । పూర్వధునకునుమాఢమందరోర్వీధునకు॥ ౪౪.
- క॥ పుణ్యజనాశ్రిగణ్యసి । రణ్యకశిపుభూధరభిదురకరరుహునకు॥
 బుణ్యోఘవరేణ్యార్తశ । రణ్యనరోహితచరణరంగమ్యునకు॥ ౪౫.
- క॥ కుక్షీస్థితప్రసంచున । కక్షీకృతచంభాన్యదమృతాంకునకు॥
 రక్షోధిపవక్షోరుధి । రక్షోచితనభురఖిరమ్యకరునకు॥ ౪౬.
- క॥ నక్రపరాక్రమనిర్జిత । విక్రమగజరాజవరదవిశ్వాత్మనకు॥
 శక్రదమనచక్రశమన । చక్రగదానందకాబ్జశార్ఙ్గధరునకు॥ ౪౭.
- క॥ శ్రీభూనీళాదేవి । శోభోల్లసదుభయపాన్మృశుభవత్సనకు॥
 శోభనఘృణిశోభితమణి । శోభనమందిరునకుసురసేవ్యునకు॥ ౪౮.
- క॥ లక్ష్మీనయననామృతృల । లక్ష్మీకరపార్శ్వకైలాసాత్మ్యునకు॥
 లక్ష్మీకృతవిత్కృతృతి । లక్ష్మీనరసింహునకువిలక్షణఘృణికి॥ ౪౯.
- చ॥ సమన్వితంబుగా నా రచియింపంబూనిన పల్లవీపల్లవ్రాల్లాపంబను సత్యోపదేశయాభ్యాస
 ప్రబంధంబునకుఁ గదాక్రమంబెట్టిదనిన. ౫౦.
- చ॥ సులితనైమికాటవిని కౌనకముఖులు సత్రయాగము॥
 సలుపుచు రౌమహ్నణిని సంతనమొందఁగఁ గాంచియున్న కో!
 సలవిధుకన్యనేకరణినత్యను శ్రీహరిపెండ్లియాడె ని!
 శృలమతిఁ దెల్పుమన్న మునిచంద్రులతో నతఁడెట్లు నెంచును॥ ౫౧.
- సీ॥ లనవాగమస్ఫూర్తివెనఁబూనిహంసాన్వసరణలై నరుభూసురులుహంసులు!
 తేజోబల్కల్లి యిక్కుంభినీశుల కెరలిరంబిల్లు భూపరులుకరులు!
 కమనీయ నవరత్నకాంచన చక్రకోటులను శోభిల్లు వైశ్యులు వధీములు!
 పరమధర్మభాతిగరజీవజ్యేత్ర దారతఁ దగినపాదజాలు భటాలు!
 రమ్యసుమనఁ ప్రమాదాంగ రాగలలిత । పల్లవావాప్తిచేమించు ప్రాఢవా!
 కాంతలారామములు గల్గిఘనతనెండె । భూస్థలిగరంబు కోనలపువరంబు॥ ౫౨.
- గీ॥ భవ్యనాగరత్నబహునుకూ భవనరాజ । మంత్రబోధయనదనంల మహితభోగ!
 లసితపురుషోత్తమ శ్రీవిలాసలలిత । మగుచువిలసిల్లె నన్వరమట్టిరణి॥ ౫౩.
- సీ॥ కస్తూరికారేణ కలితసన్నీరాంబు శికరానీకసంసేవితంబు!
 తారాఫలస్ఫూర్తిరశముక్తాజాల రంగవల్లీనముద్రాజితంబు!

- విద్రుమ స్సంభాగ్రవికచనీలోత్పల శ్రీరాజదంభోజతోరణంబు।
ఘనతరసామోద కర్పూరచందనాగరుసూప ధూపితాంగణచయంబు।
వారకాంతాద్యగంచల వర్ధమాన । విటజనశ్రేణిచిత్తజ విలసనంబు।
నకలశృంగారకేళికాసౌధహర్ష్య । రాజమానంబు తన్మహా రాజ స్కము॥ ౫౪.
- చ॥ శుకమసురానులాసగతి సుందరపల్లవరాగసంసర్జక।
వికచసుమాభిరామసురభిక్ష హరిచందనసంగతిక్షలస।
త్వికకలరావనయ్యుతి రత్నిప్రియశృణ్వుల వారకామినీ।
నికరముగీతి నస్ఫురవనీనివహం బలరారు రమ్యమై॥ ౫౫.
- నీ॥ శారదపూర్ణిమాచంద్రబింబాన్యలై యలకాంధతమనంబు ననుకరించి।
మహకీరకోకిలమంజులవాంఠలై పకవబింబాగ్రప్రాప్తిగాంచి।
తనరారు మృగరాజతనుమధ్యసీమలై కరిమంభవషోజగరిమఁదెంచి।
బిననాళమృదుబాహులసమానలై రాజహంసయానంబుల నతిరయించి।
చంద్రికాస్థితసాంద్రలై చరణచూన । వారిజంబులవిసిల్లి వన్నెకెక్కి।
చిత్రలాహర్యగణ్యతఁ జిగురుబోలు । లాపురంబున విహరింతు రేపుమీటి॥ ౫౬.
- నీ॥ పతేతిలోవెలమఁజూపవదేమిసాన్న పుష్పవియసంఘాలనీవినియ్యెగాదె।
చేడెకల్వనరంబుఁజూపనీనవదేలసని యాగధనలోరుహంబుగాదె।
యింతిలోవిరిబంతులిందుల ప్రియమపేయవి హేమవల్లినయములుగావె।
మగుహలోగాఁదెదుమల్లులగో శ్రమేయవిసుధారసపూరభవములయ్యె।
నను మనరసోక్తిసంబులనరిపుష్ప । లాపికలుషిద్ధనమున యభావమెలమి।
మల్లసిల్లంగఁజేయుచుమల్లసమున । బువ్వలెమ్ముచునుండునస్ఫురమునందు॥ ౫౭.
- చ॥ నీదాంతసితకేళికోకిలకుకానీకస్యనామోకహం।
క్రీడాధూగరకూటకోకిలినసచ్చిమంజుకుంజంబులక్ష।
జోడుబాఁయకకిన్నరుల్ నతులతోమానాస్త్రసంప్రీతిగా॥
గ్రీడాంతర్మరులై సుఖింతురుగతప్రీడాత్మలైతత్పురిక్ష॥ ౫౮.
- చ॥ అన్నగరంబునందరు హైమసముజ్జ్వలహర్ష్యసీమలక్ష।
సన్నుతగాత్రుడైగతివశంబునఁజండుఁడుసంచరింసగా॥
సన్నలుచంద్రశాలునుసౌధములంచును దేజరిలై నా।
పన్నగరాజుకై నదెలుపన్వశమేభవనప్రభావముల్॥ ౫౯.
- చ॥ ఆపురసౌధభాగములనంబుజన్వేతలుకామికోటితో।
శ్రీతిసూక్ష్మకేళివివశీకృతలై మగువాపగానలో।

జాపృతమంజుగంధమాహాపితృచ్ఛ్రిమవారిధారలై ।

దీపితకామభోగములఁదేజము సొందుదుగండమొందఁగె॥

౬౦.

చ॥ ఇనుడుపయ్యాది నెక్కిమగింపగుమేళగొప్పఁగించినా ।

హనముకడ్డమానను చుచుబరపిధికి నేగిసాధభా ।

జ్ఞణిమయసింహరాశిరసమందిరమృత్తినిల్పి మెల్ల నే ।

చనుటనుగా దెమస్యగిననంబునమందత సొందెనాతఁగె॥

౬౧

క॥ ఆపురగోపురమణినిజ । రూపముశీక్షించిరహులృత్తిహా నుధిఁ ।

గోపించిహీరహరులన । నా యునఁజూచికా దెనుటనిల్పియోలఁగు॥

౬౨

క॥ సాలాభిరామనగరీ । సాలాంచలశాఖలారుదారదతారా ।

జాలమువిలసితముక్తా । జాలముంగిరివనించుఁజతురతమిగుల॥

౬౩

క॥ ప్రాకారసీమలంఘనఁ । బ్రాకటశాఖాంచరములుభాగించుటచే ।

భాకరరథమునిరోధము । లేకవెడలుచుల్పఁజినిలింపులుజూ॥

౬౪

క॥ అరయఁగఁడుత్పరకాంచన । వరణాంచలపుచిరత్పరకాంచలఁగా ।

నరుణాయుతుఁడైగాపుర । కింబుండునరాభిధానైగుఁడయ్యె॥

౬౫

గీ॥ కనకమయహుటకలితమైకాంచనాగ్ని । కళశిగంబొల్లుతన్ననగ్నియనుచు ।

వారినిధిసప్తకముజుట్టువారెననఁగఁ । గిరమలరెఁబరిభాసనకలంబుజూ॥

౬౬

సీ॥ రాజహంపవలూపరాజమానాంగమై బహువీచావా స్థిరవృగుచు ।

లనమానపల్లవ్రాల్లాసనంబానమై సమకామరాగిణీనదనమగుచు ।

రమణీయగుణశాలిరామాభిరామమై భరతిగోష్ఠీనమాభరతమగుచుఁ ।

బురుహూతగణరీయపురుషోత్తమహితమైలక్ష్మీవిహారాభిలలితమగుచు ।

మానససరోవసంతరామాయణాంబు । నిగులతోసామ్యమొంగినేడధివశేష ।

మహితగోపురసాధవార్తన్వప్రసక్తి । నలరునన్నగననమరవరము॥

౬౭.

క॥ ఆపురమునవిపులయశో । భూపతికిట్రాగ్నచిత్రహారిమణివిభా ।

దీపితచరుఁబడునుగుణ । శ్రీపరిబృహనముఁడుచగ్నజిత్విభులరె॥

౬౮

సీ॥ తనస్థిర్భూహుళంతానభూరుహశాఖ వసుమతీవల్లికాన్వదముగాఁగఁ ।

దనయశోమండులంబనుఘనసారంబు దిగ్విహుతమపులఁదేజరిల్లఁ ।

దనప్రతాపముదిజ్జదావళిఘనకర్ణ తాళవృంతములవర్ధనముసొందఁ ।

దనత్రిక్షృణారాకతరవారిపన్నగం బరిజీనమారుతంబారగింప ।

ధరణివిరతణమునసురతరపయోధి । చంద్రసురధేనుసురమణిసప్తకుండగుచు ।

మదనశతకోటిలాహర్యమహితగాత్రుఁ । డగుచువిలసిల్లెఁగోనలనగరవిభుఁడు॥

౬౯.

ఉ॥ ఆవనుధాధినాథుఁ డమరాధిపసమితవై భవంబునన్ ।

భూవలయంబు నేలుచును భూవిబుధామరభూజ మైకడున్ ।

భావజకేరులందు నిజభూమినులన్ దనియంగఁజేయుచున్ ।

శ్రీవెలయంగ రాజమణి కేభరుఁడై విలసిల్లుచుండఁగాన్ ॥ ౨౦.

క॥ అంతటఁగోనలగరణీ । కాంతునకుజగ్రత్రయాదికారణలక్ష్మీ ।

కాంతకరుణలకంతువ । సంభవయంతాభపుత్రసంతతికలిగెన్ ॥ ౨౧.

ప॥ ఇవిధిభంబున నవ్వనుంధరాసురంధరుండు, విబుధాధినాథసభామధ్యమరివధూజేగీయమాన చుశోవిశాలుండు, శరవ్రసినకరణి సర్వమంగళావాసశరీరుండయ్య సమదృష్టిసమేతుండును, శ్రీమన్నారాయణునివగిది గమలాలంకృతుండయ్య బుణ్యజనమిత్రుండును, గళానిధినరణి నమృతవృద్ధయుండయ్య నిష్కలంకుండును, దివాకరునివలె స్వప్నకాశితలోకనికరుండయ్య నపంకజబుధుండును, ధనంజయురీతి సుధద్రాభిరాముండయ్య నిస్సహాయవిజయుండును, హరిశ్చంద్రునివలె సత్యవాక్యవిశారదుండయ్య నిత్యైశ్వర్య గుండును, సమనాతనపురాతనననుమరీరిమణాతిశాయివై భవాలంకృతుండై, యవార్ద్ర శౌర్యధైర్యాదిగుణమణివిరాజితుండై, ధరామండలంబుఁ బరిపాలనంబునేయు సమయంబున.

౨౨.

క॥ ఆరాజోత్తమునిమహిషి । శ్రీరాజీవాయతాక్షిసితకరబింబ ।

శ్రీరాజమానముఖియై । శ్రీరంజిల్లంగనిట్లుచింతించెమదిన్ ॥ ౨౩.

చ॥ తనయులు పెక్కుగల్గినను దన్వికిఁబుత్రకపుట్టకున్న ని

త్తనుపునిరర్థకంబనియొదందలపోయెదురింతులంచుఁగా

మనమునఁగొంతసేపునృపమానినిచింతయొనర్చియేమి సా

ధనమునఁగన్యకాపదనదర్శనజన్యముదంబుగల్గెనో ॥ ౨౪.

చ॥ అనిమదిలోదలంచినతియబ్బనుమంబులవేష్కతోబయో

మధినుతాంఘ్రీపూజనమువాసిగఁజేయుచునద్రవ్యతోపవా

సనియనుమాచరించినురనత్తములన్ గడునన్నుతించుచున్ ।

మనుజులువిత సెందన్యపమానినియుండెనభీష్టసిద్ధికై ॥ ౨౫.

క॥ ఈవిధమునభామామణి । భావంబుననిందిరాంఘ్రీసద్వములైపుడున్ ।

భావించుచుఁబూజించుచు । వేవిధములమొక్కులిడుచునేడుచునుండెన్ ॥ ౨౬.

క॥ ఈకరణినుండియొకనాఁ । డాకమలవశాక్షిసలలితాంతకపురశ

య్యాకల్పితాంగలతయై । చేకొనియుండంగనిదురసిరిచెలుపైందెన్ ॥ ౨౭.

ప॥ అప్పుడు.

- సీ॥ సోముగోమున గెల్చు మోమున జేటున వున్న చిన్ని వెన్నెల లీల జేన్ను మీఱఁ
నిరిమించుకెం గేల జేలునై దుకెందమ్మి పైని జూపులు తేట్ల వగిది మోఱయఁ॥
- గ్రొమ్మించు హోయలుతో నొమ్మి నేయడలంచు మేనికాని మేతో మోఱుగులలరఁ॥
గావిపా సజపసల్ గడిమి తెల్లనికాంతి చెలువుగదు మహతాబుచీరదనరఁ॥
బైట పైతాణివిక పైబిడ్డవిల్లఁ । దక్కెత్తక్కనురతనంపుగుల్కుచిల్కు॥
మేల్చి బంగారు సొమ్ములు మేనవగుఁ । గల్గుల నెలంతమాసట్టె గలను నతికి॥ ౭౯.
- క కలలోన గల మలగనియ ' క్కులవాణిన తాంగియగుచు గౌరవ మొదవణ్॥
గలవాళ్ళును ములఱుజూచా । కలనంబొనరించు త్కెగదగళయై॥ ౮౦.
- గీ॥ ఎవరిను గువవమ్మయూ యంతిపురమున । కేమిపనికి వచ్చితింపుడు తెలుపు॥
మనగనిల్లు పలికె నారాజభామిని । లోడగరుడగ మనుతో యుజాక్షి॥ ౮౧.
- ఉ॥ తీరపయోధిగర్భమున శీతమయూఖునితోడ బుట్టి డె॥
త్యాగిహృదంత రాశిగృహమందు వసించినదానవమ్మ నా॥
పేరలకల్కి ల్లియని నేల్పులు సల్పాదురమ్మ నేడునీ॥
కోరికి డీర్చ గాడలచి కూరిమి వచ్చి తినమ్మకోమలీ॥ ౮౨.
- సీ॥ ఆమాటవిని రాజభామిని హర్షించి వినమితాంగంబుతో వేడ్క మీఱఁ॥
గూర్చినీ సరియైన కూతునిమ్మనుచు నుత్తరైక్కినడిగిననబ్బవదన॥
సఫలమానీకోర్కి సత్సంబులెమ్మని పల్కిన మేల్కొంచికల్కి మదిని॥
వింత సెందుచు దనవిధునకి విధమంతరంగంబునను దెల్పిరంగుచెలగ॥
సిద్ధిసంకల్పయైత పన్నిద్ది సెంది । సంతతానందసంభృతస్వాంతయగుచు॥
విపులసౌధాంతరములందు విధునితోడ । నిండు వేడుక విహరించుచుండెనపుడు॥ ౮౩.
- క ఈకరణి దేజరిల్లెన । యాక మలదళాయతాక్షికనురూపంబై॥
శ్రీకరుణను జూలమరెణ్ । శ్రీకరముగ గడుదదీయచిహ్నములరెణ్॥ ౮౪.
- సీ నల్లకల్వలీతినలు పైనకిందోయి తెలిదమ్మి తేకుల తెలివి సెందె॥
బంగారుపసిమిచేగ్గైనచ న్ద్రొయి మొనలనల్లనికాంతి మొలకలైతై॥
గలదు లేదనుమాటకలవైనై గొనుకన్నులకుండా శఘనత సెందె॥
సాగసైన పెన్నీటి సుడివన్నె నలరారు హక్కిలి మొక యై పాలుపుమీఁతె॥
వకులు మెల్ల న్నడననుటకు సెలవులడిగె । దెలుపుమించిన పసిమిచే జేలగ మేను॥
గతులమంతుల మిక్కిలి యతిశయించె । నంతకంతకుదాహ్యుడంబతివకలరె॥ ౮౫.
- గీ॥ ఈవిధంబున విలసిల్లి యిందువదన । సంతసంబున సొక మంచిన మయమునను॥
గలిమిచెలిసాటి కూతురొకడొనరజేలంగె । దివ్యశశిరేఖకు క్లద్వితీయకరణి॥ ౮౬.

- క॥ బాలికగల్గినజగతీ । పాలుడుముదమందిశాంతిపాష్టికవిధులకొ॥
 మేలుగఁజేసిధరామర । మాకులకొనఁగెన్నహర్షమణివనములకొ॥ ౮౭.
- క॥ ఈకరణిఁదేజరిల్లుచు । నేకాదశదినమునఁదునిత్యముఁగానుకొ॥
 జేకొనిబాలకొముగమునఁ । బైకొనిపీటలనుభేరిభాంకృతులరకొ॥ ౮౮.
- క॥ సత్యంబీచెలికమలా । సత్యవయవముచిరాంగభాసురయనుచుకొ॥
 సత్యనామమునిడిమది । సత్యనందమునఁబొంగిరాదంపతులకొ॥ ౮౯.
- గీ॥ నాగ్నజతయనిజనులెల్లనయముగాను । దల్లిగండ్రులుసత్యనాదయఁజెలంగఁ॥
 జెల్లిమిఱునుదంతనిచెలులపిలువ । నలరెనబృలికారత్నమనుపమముగ॥ ౯౦.
- సీ॥ ఈలీలబొత్తిల్లనింపుగాఁగొన్నాశ్వుతల్లివన్నులపాలద్రావిపెరిగి
 అత్తత్తయనిపిల్చియడుగునేయఁగఁనేర్చియెత్తుకొమ్మనిచేతులెత్తిపిలిచి
 చిలుకఁకుల్లులు నేర్చిచిన్నారిపొన్నారిపాటలఁబాడుచుఁబరిధివిల్లి
 బొమ్మలపెండ్లిండ్లు పాలుపొందఁగాఁజేసివెలయులతోఁపఁగావియ్యమంది
 విరులంగోయుచుఁబరువంపునరులుఁగూర్చి । నేర్చియుయ్యలనూఁగుచు నెయ్యముగను
 మీటికైశవబాల్యకామారవశలఁ । దేశరిల్లుచుబాలికాతిలకమలరె॥ ౯౧.
- వ॥ ఇట్లు దిననిష్ఠపవర్ధమానయై॥ ౯౨.
- సీ॥ కన్నెలతోమఁబులఁగి న్నెలకుంటియించి వెన్నెలకుంపులువెలదియాడుఁ॥
 ౨దములం దెలువ్రాయఁగుదిసిపయ్యెనమాఁగఁబఁతెచేడియలతోబాటులాడు
 రమణీయమణిఁబట్టి రాగమాక్షికములఁగోమలియోమనగుంటలాడు
 రాజమంతులఁగూర్చిరహిమించుబలముతోనంగనామణిచదరంగమాడు
 మఱియుమగువలతోఁగూడివిరులసొదల । వెలయుపొన్నలనీపలవేదికలను
 విపులసౌధాంతరంబులనేష్టమిటి । యాటపాటలవివారించునతివయపుడు॥ ౯౩.
- ఉ॥ ఇంపుగఁజల్పవల్లకటినించయెడకొబలుకెంపురాల్నిగా
 రింపుమెఱుంగుఁగఁచెలధరించిచొకారపువేణిమాల వ
 ప్రజంపుఁజకచ్చకల్దనరెరంజీలుసొమ్ములుగాల్చినేష్టతో
 సొంపుగనంచరించుచతిఁగొద్యముమీఱఁగరంగశాలకొ॥ ౯౪.
- గీ॥ లలనఘనకావ్యనాటకాలఁకృతలను । జనివివీణానుపాణియైనరసముగను
 లాటకర్ణాటనాటవరాటముఖ్య । రాగములఁబాడుచుందనరారునెపుడు॥ ౯౫.
- గీ॥ కలికికరకంకణకన్యకత్కణనమెచఁగఁ । బాపురముఁబట్టిమింటికెవైవనది వి
 విగగతులదనరుచుదన వెలదిఁగలసి । చెలువుమీరంగఁజెఱునవ్వునివెలయఁజేయు॥ ౯౬.

గీ॥ ఇవ్విధంబునగ్రీడించువువ్యభోజి । మెఱుపుదీవియకుఁవఱొయల్ గఱవఁజాలు।

మేదినదినమొకవిఠగానుజూడ । నివ్వటిల్లెనునరసంపుజవ్వనంబు॥ ౯౭.

సీ॥ చామరంబులవంగఁజాలెను నెఱికురుల్ ముంగురులలెసారంగములనఁ

గంతువిండ్లమూడఁగనుబొమల్ విలసిల్లె గలువఁజేకులనంగఁగన్నలమరఁ

బున్నమచందరుపాలుపు సెందె మొంగంబు దరనుందరంబయిదనరెగళము।

చెండతోగజనిమ్మపండతోనరిమాఁగఁ గంచములనడుమునఁకోచమయ్యె

శ్రోణిధరమయ్యెనైకత్రణీనిమము। ఊరువులనట్లబీరముల్ నూఱసాగె॥

గల్కిగమనంబురాయంచనుల్కజేసె । నిటులనవయోవనంబుననింతికలరె॥ ౯౮.

వ॥ అంత.

క॥ శ్రీలనామణితోనరి । పోలినపాలికనుగాంచి భూవరుడుఘనఁ

శ్రీలక్ష్మణములుగలవరుఁ । డేలీలభించుచును నెడఁజింతిపఁ॥ ౯౯.

క॥ అరయఁగదనమందనుగుల । గిరులవరెన్ దనరె నేమగిబ్బలుపుడమిన్

గెరలుచుఱుంకెలుదైచుచు । నుఱుమాడుచుబంటచేల సెరులఁబొడుచుచున్ ॥ ౧౦౦.

క॥ అవిధముజనులు దెలుసఁగ । భూవలయాధిపుడుతననుభూరిబలముతో

నావృషభంబులబట్టెఁగ । ఘావించుచువచ్చిచుట్టువాఱఁగనంతఁ॥ ౧౦౧.

క॥ గొల్లలుగములై పెల్లనఁ । బల్లియలనువల్లెత్రాళ్లుపలుపులు నెల్లన్

మెల్లముగఁబూనిగిబ్బల । నుల్లనముగఁబట్టుకొనఁగనుబ్బుచునుండన్ ॥ ౧౦౨.

గీ॥ పగ్గములు ద్రంచిగొల్లలనుగ్గఱంచి । భటులబడఁద్రోచికొందటిప్రక్కలవియఁ

ద్రొక్కికొందటితలల నెత్తురులుదొరలఁ । దాకియాఁబోతులమ్మందతాపుజేరె॥ ౧౦౩.

వ॥ ఇత్రైఱంగున రంగుమీఱు నయ్యాఁబోతుసంగంబులకుఁ దురంగమాతంగంబులు పొంగ

ఱంగి మెలంగినం గమంగొని యజ్జగతీరమణుండు వృషభనంశితఱణంబునం బలాధ్యక్షుల

నియమించి వెండియు॥ ౧౦౪.

క॥ ఎవ్వఁడేనిధరాధిపుఁ । డివ్వనుమతిలోన నొక్కఁడీవృషభములన్

నివ్వటిలఁబట్టికట్టిన । నవ్వరునకునాదుతనయనర్పింతుననన్ ॥ ౧౦౫.

గీ॥ ఆప్రతిష్ఠానమ స్తధరాధినాథు । లాదరంబునవినివచ్చిహర్షమునను

గిబ్బలనుగాంచిమదిలోనియుబ్బఱంగి । చనిరివారలునిజనివానములకవుడు॥ ౧౦౬.

వ॥ ఇవ్విధంబున నవ్విశ్వంభరాధరణు లావృషభశ్రేష్ఠంబులఁ జూడంజాలక చనుచున్న

నమయంబునఁ గోనలధరారమఁబండు నిజప్రతిష్ఠానిర్వాహకవరాశ్వేషణతత్పరుండై

యున్నయెడ, ౧౦౭.

క॥ అంతవసంతాగచుముళ । కుంతరవాక్రాంతమమలకోమలదళమ।

క్రాంతమసౌభవమభిరవ । దుతురితదిగంత రాశితలమైయలరె॥

౧౦౮.

ప॥ అప్పుడు.

౧౦౯.

ఉ॥ అందముగానిజీర్ణదళనాంబరమున్విసనాడివేడుక॥

గెందలిరాకువల్విడులకింపఘరించిమిళిందవోళము॥

బొందుగఁబాల్చిమాధవునిపొందునవాసకసజ్జలీలనా।

నందమెనంగవన్యరమనవ్యరుచిందనరాచెనత్తటి॥

౧౧౦.

చ॥ కనదలిపాళిచూచుకవికన్యరగుచ్చమశక్రకాశత॥

ఘనశుకరావవాక్ప్రతిమఁగాంతఫలావళిధూషణంబుల॥

దనరిపరాగగంధమునువాల్చిననావనికాంతయావనం।

తునకనురాగమొప్పుగనువోచెనువత్సమయాగఘంబున॥

౧౧౧.

క॥ తరుణార్ద్రవీతిమసౌ । హరయావనరేఖపల్లవాద్యతినలరె॥

దరుణార్ద్రవీతిమసౌ । హరయావనరేఖనమరునంగనసరియై॥

౧౧౨.

గీ॥ అవ్వసంతునివితరణంబతిశయించె । వివిధఫలభోజనంబులవిప్రతతుల।

సకలముమహితమగురసాశనసరంప । రాప్తినభ్యాగతాభులునలరుచుండ॥

౧౧౩.

గీ॥ లేతనెలనకలైకెంపులీలనమరి । పాలుపుసెందినమోదుగుమొగ్గలమరె।

మఘనమాగమమునననిమగుచకపుడు । కరుహక్షతశృంగారకళలువ్రాలె॥

౧౧౪.

ఉ॥ మాధవనూతనాగమనమంగళతూగ్యరవంబులూ రతీ।

నాఘనివందిమాగధఘనద్వినూలోవిపినాభిరామ ల।

క్షీప్రతరమ్యధూషణవమిరితశింజిత్రీతులూయన॥

మాధవమానమందుఁబికమంజులరామము గొప్పెనెల్లెడ॥

౧౧౫.

ప॥ అప్పుడు.

౧౧౬.

క॥ కోసలవిధునందనమఘ । మానంబునసరసమృదులమంజులనునుసౌ।

వాసితవనకేలికినవి । లాసగతి॥జనియెనద్విలాసవతులతో॥

౧౧౭.

ప॥ చనియయాగ్రరామంబున రామామణులతో నక్కుమారీరత్నంబు వనకేలీలాలయై విల

సిల్లుచున్ననమఘంబున లీలావతు లాబాలామణితో హేలాగతులఁ జనుచు.

సీ॥ వెలదికేలొడిసెవిరసెమాకందంబు సన్నతాంగిహంసంపఁబొన్నమీతె॥

గనకాంగిపాటపాడినఁ బ్రేంకణముపూచెఁ దిలకినిచూచినదిలకమలరె॥

గల్గిపల్కినబూలఁగుల్కిగోఁగునెలంగెఁజానమోమెత్తినఁజుపకంబు।

- కోమలియెదజేర్వగురువకంబలరారె గాంతతన్నివనశోకంబుదనరె।
 వనితనిట్టూర్చుననుసింధువార మొనరె । నువిదపుక్కిటిమగువుపైనుమియమిగులె।
 బొగపలిసిల్లెవిరులతోబాలుపుమికై । ననుచుదోహదములుసల్పిరతివలపుడు॥ ౧౧౯.
- రగఁగ తరుణివనాంతలతాతరుళాలము । తరుణిమగన్గొనఁదలంపజాలము।
 ముదితమాడుమిదె మొల్లలృంపము । ముదితమగుక రామోదమరందము।
 కదళినఱించుచో కాటపుదళములఁ । గదలిచూడువేగమెద్దుగడ్డములఁ।
 బొగపలనెల్లనుబాలుపగునీపలు । పొగపదరమటెపొన్నలశాపలు।
 నగములశోనున్నతిఁబాపించిన । నగమనరేపున్నాగముఁగాంచిన।
 సరసిజములమగుసారమునిండెను । సరసములై కాసారములుండెను।
 వరసహకారమునకుళపరాగము । వరుసఁజూడనే వలనుసరాగము।
 కలభాషిణినిగళనవమామరు । కలికంభాణముగదుముఁజేవేములు।
 కుంపముమనఁజలకుదురునకందము । కందమట వెయిక్కపహచందము॥ ౧౨౦.
- సీ॥ తరుణిరోతనుచమ్మితలతామతల్లలఁ బడక రాధరసామ్యస్థలములఁ।
 జికురపుంబాంచిత్రీమిలిందమ్ములఁ గుచయుగోపముసూనగుచ్చములను।
 వదనబింబరమానవారిచాతమ్ముల సరససాసానమచంపకములఁ।
 గమనీయనేత్రాభ్రుజుటంబులఁ బొక్కిలికెనయైన సొన్నవిరుల।
 సరసవాక్సమకుకపకశాఠికలను । గమనచన్నిభ్రునను రాశీములగములఁ।
 దోషలనిగనిగఁగలయంతితోటలగమి । నెలఁతకనవమ్మమికింపుడెలఁపవమ్ము॥ ౧౨౧.
- క॥ అనియనురాగంబుచఘన । వనరుహమగ్ధ్యబులందవారితరీలఁ।
 వనదేవతశోసాదా । మనుశోయననుల్లసిలుచుమానినుబుచనఁ॥ ౧౨౨.
- సీ॥ శ్రమవారికణశాలలనదురోజములందు రహిమించెనుబయోధగ్రక్రమంబు।
 బంగారుకాంతులఁబరిధివిల్లినమేను దీఁగెలబడలికలదేజరిల్లె।
 ఖరకరప్రభలచేఁగండిన నెచ్చైఃము నందమ్ముకెందమ్మిచపహరించెఁ।
 దలిరుటాకులఁబోలితనరారుచరణముల రక్తోత్పలంబులై రహిఁజెలంగె।
 సరససారనకాసారజలతరంగ । సంగతాంబుకణాభ్యంతరంగలలిత।
 మారుతంబులపైదోచెమాననములు । నతులకారామవిహారాశ్రమమునలను॥ ౧౨౩.
- క॥ ఈశీలనులీలావతు । లాశోలలతానమంచితారామవనీ।
 కేళులచాతశ్రమలై । యాశోజలకేళిశోలలై చనియెడుటక॥ ౧౨౪.
- క॥ సారసకువలయకైరవ । సారసకలహానచక్రసారంగరవా।
 సారసమాక్రాంతమహా । సారసముల్ కాంచితటసంరంభమునక॥ ౧౨౫.

ప॥ అంత.

౧౨౬.

క॥ తరుణీమణులయ్యెడదము । నరసోజ్జ్వలభూషణములునడలించునెడక॥

బరువంపువిరులనెడసిన । విరితీవెగ్గాయనగజాహులినీల్లిరొగిక॥

౧౨౭.

క॥ ఆకొలనుసాచ్చిముదమున । నీకీయింతికినిజోడునీలాలకతో॥

నాకొమ్మజూహనరియో । నీకమలదళాక్షియుద్దియింపుగడవకుక॥

౧౨౮.

చ॥ చిలుకలకొల్కి! కొమ్మ! నఖి! చేడియ! ముద్దియ! మచ్చెకంటి! తో!

య్యలి! యెలనాగ! బిత్తరి! వయస్య! పణంతి! కురంగనేత్ర! యో!

యలికులవేణి! యింతి! జవరాల! నెలంతో! రమ్మటంచు నె!

చ్చెలియలగూడి నత్య విలసిల్లుచు సారస కేళికై చనెక॥

౧౨౯.

గీ॥ లునలవలుబితాన్యోన్యలిలితకరన । రోజలై తేజరిల్లిసరోజలములల

జొచ్చిజలకేళిసలుపుచుతోద్యముగను । నాటపాటలవిహరించిరాదరమున॥

మ॥ పనకేళిశ్రమవారణంబునకునవ్వామాక్షులూనత్యతో॥

౧౩౦.

పనకేళికవిలసిల్లిగత్తటిని శైవాలంబులకజిమ్ముక॥

పనకాతమ్ములద్రుంచుచుకజబదగ్రాతంబులకదోలుచుక॥

పనకాలమ్ములసూలలాడుచుగడుకవాటమ్ముగానీడుచుక॥

౧౩౧.

మత్తకోకిల! ఓలయోమ్మదువాగ్గుగంధర! యోలయోదరకంధర॥

యోలయోనచల్లవాగ్ధర! యోలయోనుపయోధరా!

యోలయోజితకామభామిని! యోలయోగజగామిని!

యోలయోపనితామతల్లిక! యోలయోతనువల్లిక॥

౧౩౨.

క॥ అభినీలాలక లీగతి । జలకేళియొనర్ప నెఱులుజాణికటితటిక॥

మెలగుచునుంగడరాంపవ । మునునల్పడికేకిపింఛములగతినలరెక॥

౧౩౩.

ఉ॥ వారిజగంధుల త్తటినివారిజకేళులవెన్ననీడుచో॥

వారకపైటచాటుననువాటిలచన్నులుతేజరిలై బం!

గారపుడేగెలందుగవగాదగివాలినచక్రవాకముల॥

మారుడనున్దిరాతువలమాటునజిక్కిమెలంగుకైవడిక॥

౧౩౪.

ప॥ ఈలీలనవ్వరాళగమన చేడియలుం దాసును జలకేళుల విలసిల్లి సరోవరమ్మువెల్లి॥ ౧౩౫.

చ॥ జలరుహనేత్రయ త్తటినిసారసతీరముజేరియుండుచో॥

వలిపముమేననంటి మెయివాటిలుకాంతులువల్లి పైనిరం!

జిలగనుమించుబోణికడుజెన్నలరారెనుజూడవేడ్కగా!

మెలపునబల్కనారించినమేలిమిబంగరుబొమ్మకై వడిక॥

౧౩౬.

మ॥ అంత.

౧౩౭.

సీ॥ తడివవ్వనపలించితరుణియొక్కతెకావి పావడధరియించితేమమీతె॥

జిల్లువల్పముమేనఁజెలియయొక్కతెకట్టి రవికరోపమమైన అవికఁదొడిగె॥

నెత్తికురుతఁతడియార్చినివిరికొప్పనమర్చి విరిసరుల్ వెననిల్పెవెలఁదియొకతె॥

నుదుటఁగన్దురిబొట్టుఁగఁదియించినెమ్మేన రతనంపుసొమ్ములుఁ మణియునిచె॥

గులుకుఁబన్నీటమెలఁదినకలపమెదను । గలికియొక్కతెయలఁదెనాకలువకంటు॥

లటులంకృతగాత్రలైయలరిచనిరి । సత్యతోఁగూడిమణిమయసౌధములకు॥ ౧౩౮.

తే॥గీ॥చనినరసభోజ్యములఖండశక్తరాది । కిలితపానీయములఁగాంచికాంచిదండ్ర॥

కాంతవేదికలనుసూచకలితత్వములనుసుఖియించుచుఁడెనమ్మరితయపుడు॥ ౧౩౯.

మ॥ అనితెల్పినఁ బరితుష్టాంతరంగులై శౌనకాదిమహామునులు రోమహర్షణతనూభవు నవ్వలి

వృత్తాంతంబుఁ దెల్పుమని యడుగుటయును. ౧౪౦.

మ॥ గజరాజావనదక్షపక్షతనయాగైవేయకత్వస్ఫుర॥

న్నిజనామోత్పటధామధామనిచయోద్వేలోల్లసత్కొస్తుభా॥

శ్చజితోద్వద్రవిబింబబింబనద్యుగోష్ఠకేషుగోష్ఠాంగనా॥

ప్రజరుచ్యాననశోభశోభనమహాగ్రావాగ్రజాగ్రద్భువం॥ ౧౪౧.

మాలిని॥ దినమణిశతతేజా దీనమందారభూజా॥

సనయగుణసమాజా శంబరద్విట్టనూజా॥

మునిమధుపసరోజా ముక్తిసంధాయపూజా॥

వినతివిధిబిడోజా విశ్వలోకాధిరాజా॥ ౧౪౨.

గద్య॥ ఇది శ్రీమాడభూషితులసయోవారాశిసుధాకరవేదాంతాచార్యతనూభవవైనతేయకిటా

క్షులభివద్విత్కవిరాజమనొరంజకసంగీతసాహిత్యకవిత్యనతురనసంహార్య ప్రణీతం

దైన చల్లపిళ్ల ప్రాల్లాసంబను సత్యపరిణయాఖ్యానప్రబంధంబునందుఁ బ్రభమాశ్వా

సము సంపూర్ణము.

శుభమస్తు.

వల్లవీ పల్లమ్రొల్లా సము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- క॥ శ్రీలక్ష్మీతెట్టిదంచిత । నీలాంబురచిరదేహనిరుఁమమణిపుం ।
జాలంకృతనిర్జగమసు । టాలంకృతచరణశోభనాచలమణా॥ ౧.
- ప॥ అవిధరింపుము మదనగోపాలచరత్ర శ్రవణసంజాతకుతూహలులగు శౌనకాదిమునీంద్రులకుఁ
దత్యఘాతీగుఁగరిమళితవృషయకమలుండై నూతుండెట్లనియె, నివ్వీధంబున నక్కోనల
రాజనందనారత్నంబు విలసిల్లుచున్న సమయంబున నెక్కనాడు. ౨.
- సీ॥ మగువయొక్కతెసూనమంజరీవృజనంబుఁగేలదాలిచిగాలిగీలుకొలుపఁగ
గలవాణియొక్కతెకర్పూరభాగముల్ దనరారుతాంబూలదళములూనఁగఁ
జలజాతులిరుగెలంబులఁజామరంబులఁబూనినంజిల్లియింపుగనువీపఁగ
గనకాంగియొక్కతెకనకదండంబుచేవగఁగుల్కుగొడుగుజేబట్టిమెఱయఁగ
దగినభంభుజనంబుల త్తటిజేలంగఁ । దనయులక వెంతఁజెల్కొన్వందదనదుతన్వి ।
తోడనిష్ఠాసులాఁములాడుకొనుచు । నంతిపురిగొల్వడిచ్చినయ్యవనివిభుడు॥ ౩.
- క॥ ఈకరణిదల్లిదండ్రులు । ప్రాకటముగఁగొల్వనందుభాసీలుచుండఁ
రాకేందుముఖులతోడను । శ్రీకరముగ సత్యయునటజేరెను వేడ్కఁ ॥ ౪.
- క॥ ఐచ్చినహాతుంగనిమది । నెచ్చినవేడ్కనుపసుంధరేశుఁపుడుతొ ।
నిచ్చందొడపైనిడుకొని । యచ్చీనిటుపల్కెనుజనులచ్చెరువందఁ ॥ ౫.
- క॥ ఈజగమునదగినవరుం । డీజలహాసనకుఁజూడ నెవ్వందనియా ।
రాజేంద్రుడనఁగఁబంధువు । లాజాడనుబెండ్లిమాటలాడుచునుండఁ ॥ ౬.
- క॥ శారదనీరదపారద । శారదలఁదిరస్కరించుశారీరరుచిఁ
నారదుఁడాత్తవీచారవి । శారదుఁడాసమయముననుజనుదేరంగఁ ॥ ౭.
- ఆ॥ నగ్నజివ్వీభుండునయమొప్పఁగామాని । చంద్రునెదురుకొనుచుసరసమైన ।
పూజలూనగి తెచ్చిభూరిపీతంబున । నునిచియిట్టులనియెనుచితలీల॥ ౮.
- శా॥ ఏదైవంబులఁబూజచేసినతతంబేమేమిధర్మంబులఁ
మోదంబొప్ప నెనర్చినారమొకొమిచ్చుంజూడఁగాఁగల్గె మీ ।

పాదాంభోజపరాగసంగతిమహాపాపంబులంబాపు మీ।

రేదేశంబులసంచరించియిట్లకిల్లె తెంచుటల్ నారనా॥ ౯.

మ॥ అనిన నవ్వునవేంద్రునను దేనమునీంద్రుండిట్లనియె. ౧౦.

గీ॥ శ్రీనివాసునియర్చావి శేషదన్య । దేశములరమ్యపుష్కరప్రగ్ధములను।
సత్రయాగాచినత్కర్ణముదముముల । నలరుచున్నట్టినుమహితలమునందు॥ ౧౧.

సీ॥ శ్రీరాజదుభయకావేగసునీచున్యనీమనుమహనీయశేషశాయి।
శ్రీరంగనాగునిసేవించికాంచీవరదరాజులభజించిరమ్యశేష।
గిరియందువేంకటేశ్వరునంఘ్రిలను మ్రొక్కిశోభనాచలమందుసాంపుగాను।
సిరులజెల్వొనఁ దులక్ష్మీనానసింహునిభక్తిపూర్వబుగాబ్రబస్తుతించి।
భద్రశైలబుజునరామభద్రుఁగాంచి । చెలఁగినింహద్రపైనగసించుఁజూచి।
యటులబురుషోత్తమశ్రేతరుండువిబుధ । సేవ్యుడైనజగన్నాథుసేవజేసి॥ ౧౨.

మ॥ మతీయుం దక్కిన దివ్యశ్రేత్రంబుల సంచరించుచు గంగా కావేరీ కృష్ణనేటి గౌతమీ
యమునాది పుణ్యస్థలంబుల స్నానంబునేయుచు దద్దగ్ధనమజ్జనవిశేషకాతుకపులకిత
గాత్రుంపనై కొన్నిదిన బురీతి వర్తింపుచు బహుకాశ్రమవాసి నారాయణదరణసేవా
కుతూహలండ్లనెచ్చుచు ద్వారకానగరంబున లీలాగ్రహీతశరీరుడైన హరింగాంచి
తదీయ విలాసానలొకనవగమంపనై కొంతకాలంబాపురంబుననుండి తదనుష్ఠాలంకృత
శిరస్కుంపనై మరలివచ్చునో నిన్నుంగాంచితిని తెలిపిన నక్కోనలవిధుండు వినమితాం
గుండై యిట్లనియె.

క॥ ద్వారకచక్రచంద్రంబున్ । వారకనానగరమేలవనుదేవజను।
శ్రీరమ్యచరితమున్విసఁ । గోరితిమానీంద్రతెల్వకూరిమిమీఱన్॥ ౧౩.

మ॥ అనియడిగిన మానీంద్రుండిట్లనియె. ౧౪.

సీ॥ వరణాగ్రహితసుధాకరశిలాదీధతి ప్రకరచంద్రాయితభాస్కరంబు।
సౌధాగ్రకామినీసంగీతసాహిత్య సమ్మోచితామనీసమదముంబు।
కల్పవల్లీసుమాత్రకాంతకాంతామోద వాసితారామప్రకాశితంబు।
లలితశీతలతోయకలితప్రవాహ సంశోభితక్రీడాచిగురుచిరంబు।
రమ్యసౌదామనీలతారాజమాన । వారకాంతానమాచారవర్జితంబు।
సరససుందరనరవరసముదముంబు । భువనరుచిరంబు ద్వారకాపురవరంబు॥ ౧౫.

చ॥ అఖిలపురాణశాస్త్రనిగమాగమమంత్రనమాజసద్భలిన్।

ముఖరితవక్త్రులై దివిజపుంగమాన్యునిరాకరించి ను

స్తంభహుళధి నల్ల శతమన్యహాసించివసించు రాత్రి భూ!

ముఖభవుల స్వరీవరసమున్న తహర్ష్యములకొమ్మ సంబులకొమ్మ

౧౭.

ఉ॥ పొరవిరోధముకొనిన భానమన్వితపక్షపాతముకొమ్మ

వైరులధాటికోడియొరుపంచవసించి శత్రుత్వములేయుటకొమ్మ

సారెకునత్రితానము వెన న్నదిదల్పనిరుదులద్రులూ!

గౌరతురంగులర్కులరికర్కశులవ్వరిరాజశేఖరులకొమ్మ

౧౮.

మ॥ ధనపాలుండును బేరుఁడాయెననుచుందర్కినిచితత్సర్వవి

వ్యనిధివ్రాతములూతనిన్వినలితత్వస్థానంజేరెనూ!

యనవైశ్యోన్నతరమ్యగేహములధాన్యసాన్వంబరానర్హనూ!

తనరత్నావళిగూప్యేశంఘములున్నట్లంబులమహాపద్మములకొమ్మ

౧౯.

గీ॥ హలముగేలబూనిబలరాముడిలనేమి | ఫలముజనులకొనగియాలరెననుచు

జెఱకురాజనంబుదఱుచుండింపుచు | మోహనాయులదీపాదభవులు

౨౦.

చ॥ హరిహాయుధాటికోడికలశాంబుధిజొచ్చినభూధరంబు లీ!

పురిదిరుగకొడలందిశరహామగడ్డగంపువెట్టితా!

మరయగఁగుంభినీధగములైచెలుచ్రైదగనిర్భరంబుల!

య్యునుమనధాగలైయలరెనూయనబొల్పుబురింగింపద్రవములకొమ్మ

౨౧.

గీ॥ శుభఫలప్రదచూచివ్యక్తియుక్తి | మహితసంస్థితకరదేవముఁబలుగలిగి

రోచనానమహావర్తరుచులదనరె | సింధుపులనంగదత్సరిపైంధుములు

౨౨.

క॥ కాంచనపటుకేతనపట | నంచలనభవానిలకాంతాభ్రవరె!

చ్చందస్వినునరత్రిశమ | మంచితమణిచక్రమగురభైఘంబులకొమ్మ

౨౩.

ఉ॥ బెబ్బలిమీనములనడిసిపేరిమనుజులనూగుసోపికలకొమ్మ

గొబ్బనమత్తవారణముకొమ్ములబట్టుచుద్రోయునత్సేములకొమ్మ

అబ్బగమైనసింహములపైనసెదగొమ్మనుసాహసంబులకొమ్మ

జొబ్బిలుచుందురెల్లపుమహోద్యమెలర్పగదత్సరిభటులకొమ్మ

౨౪.

ప॥ మతియును స్వరవరంబు మన్యమభువనదర్శనకుతూహలాగత పాతాళనిలయభోగిభోగాం

చరయణమణిపౌభాపుంజరంజితసలిలమీనకర్కట మకరఖరకరనుధాకరసముల్లాససంజాత

గగనసాహమాన శరనిధిపరిఖానమాపుతంబును, మేరుధారుణీధరపంబరాధికరణ చణన

మున్నతవరణాచలఖచితరత్నప్రభాపటల ధగద్ధగాయిత గీరావ్యోపట్టణప్రాకారగోపురం

బును, నమున్నతహర్షసాధప్రాసాద చంద్రశాలాపి భవనాంతరనితాంత పుంభావాంత

తాంతకాంతాస్తనాంతప్రదేశావాంత శ్రమనలిలసంతాన మలిష్టుచీభవద్దగనఘనీశికర

శీతల నందనవన మాకంద మహార మంజీ పరిమళ ఘమఘమితౌంతర మాధవీనికుంజ నిర్దళ స్వరుత్కందళ విరాజితంబును, నరుణకోమల పల్లవరాగ శుకపిక వాణీవిలాస కాముకగోపయిత సముల్లసిత పవళివంజులపున్నాగ మాకందమంద మహారాది భూ రుహ విరాజమాసోపవన మన్యభాగభాసమాన క్రీడాగిరి పరిసరశశికర ప్రాసాదనివ్వంద కాంచనమయ విత్తికాస్థిత చంద్రకాంత జలపూరిత కమలకల్పార సుగంధబంధుర దీర్ఘికాక్రీడమహానంద పారజన బృందంబును, గార్తస్వరదండకేతన శతవిరాజమా నాట్టాలక గోపురాలంకృతంబును, లసమానశోభాపుంజ నిగనిగాయమాసోదార శశిశు నాసీర శిలాతలభాసమానవేదికావిలాసంబును, ముక్తారత్న శ్రేణీగుర్యగోపాళీ సౌందర్యల సిత గారుత్తమశిని ర్భిత్తాగ్ర సముదగ్రప్రవాళస్తంభాంచిత ద్వారరాజవ్యజ్రమయకవా టంబును, సరసహీమణిమంజుల సాలభంజికాపుంజరంజిత బలభిన్నణిసగిత శాతకుంభ స్తంభ సహస్రభాసిత రాజసభానికేతనంబును, సైలాననగరముగిది నీలకంఠాభిరామం బును, శ్రీరామవైస్యంబునలె సుగ్రీచగళాభిరామంబును, శ్వేతద్వీపంబుకరణిఁ బరమ పురుషవిరాజితంబును, శ్రీపతివక్ష్యగీస్థలసమందై వనమాలికారంజితంబును, చతుర్ముఖనద నంబుకైవడి బహుశ్రుతిప్రీతుతంబును, రాజరాజనివాసంబుపాలికఁ బుణ్యసానందకరం బును, సంక్రందనగరంబువైభరి సుమసూవిలాసితంబై, యమోధ్యానగరంబుమాడ్కిఁ బంక్తిరథాంచితంబై, సమస్తసంపదాకరందై, సకలపూచగళేచరలోచనానందకరందై, బ్రహ్మాంశంబున మెండుమీటి యొప్పుచుండు.

౨౧.

క॥ ఆనగరంబునకధి॥ యైవగనమధైర్యుడంబు బాక్షుడుకమలా

జానిపరాక్రమనిర్జిత । గోసగవేభుడుదనగోపాలుఁడనన్ ॥

౨౨.

వ॥ అమృతానుభావునియనతారక్రమ బును, బీలావిశేషంబును, బలసరాక్రమాశయంబును, ననుసమానసౌందర్య బును, గళ్యాణుగుణాకరవృంబును, విచిత్రచరిత్రంబును వివరించెద సావధానచిత్తుడవై యాకర్షింపుము.

౨౩.

నీ॥ క్షీరాంబునిధి యందు శేషతల్పంబునవిల్లుచున్న శ్రీవిష్ణుమూర్తి

పసుమతీభారంబువారింపఁగఁదలంచినను దేవతనయుడైన న్నైమిఱు

బొత్తిల్లల్లోనుండి పూతనహింసించి శకటంబుబడవై చిరకటముగను

నుడిగాలియై పైఁబడినతృణావర్త సేదాదిబాండ్లయెగనెచిదివి

తల్లితనమహిలగట్టిననుల్ల సమున । మద్దులను గూల్చిచెలుపైందిమహిళరాది

రాత్రిచరులనుదునిమిసర్వతముకేల । దాల్చిదేవేంద్రునొడించెదానవారి॥

౨౪.

నీ॥ బృందావనముననాభీరసుందరులతోఁగందర్పకేళులఘనత మెంచె

హింసాపరోత్తంసుగంసునిఖండిచియుగ సేనునిదాననుగ్రహించె

- నకలరాజన్యమ స్తకములదనపాదకమలంబులునిచిలోకంబులేలే |
గర్జనైపుణవిశ్వకర్తృస్థాపనైకాపురముననుండెగాపురిముగ |
ననకముఖ్యచతుఃసంపటప్రహసన | నదనగణనీయగుణగణవరసుకీర్తి |
సార్వభౌమసమున్నతచక్రవర్తి | హృతనత్రసకరాత్రిశ్రీకృష్ణమూర్తి || ౨౯.
- ఆ॥ ఆమహానుభావుడౌఖిలలోకేశ్వరుం | డట్లువ్వరకాపురాధినాగు |
డగుచుమిగులసిరులలరారుచునునన్వ | విబుధకోటిసేలవేశయందు || ౩౦.
- ఈ॥ భంజనమందురు క్తిశశుపాలజరానుతులంబయించియా |
మండినపట్టణాధిపునికూరిమిపుత్రికవాసుదేవుడా |
ఖండలుబాణదోలినుగగైకొనుపన్నగవైరికైవడికా |
మెండుగడెచ్చిలోకిములుమెచ్చగఁబెండిలియయ్యెనర్చిలికా || ౩౧.
- గీ॥ బాంబనంతుకనిబరాజయముమెనగి | బాంబనతికన్యదెచ్చియాశార్దగ్ధరుడం |
పెండ్లియాడెనునుకలెల్లవెల్లిగొనెడి | సంతనంబునగడువిరుల్చెల్లియల || ౩౨.
- ౧॥ మునుకొనినత్యభామనుసముద్భవితగాత్రినిబెండ్లియాడియా |
వనితనుమోగధంబుబరపాలనయనలంచెదేవనా |
ఘనసబంబయించిహరిదోబలముల్లసిలంగఁగల్వశా |
ఖనినననమ్మటంబుననశ్చప్రతతుల్గననిలెవేడుకకా || ౩౩.
- ఈ॥ అందముమీఱఁబాపాండుతనయాచరితంబగురాజనూయముకా |
బొందుగనిర్వహించిమహిబాల్వగుఖాంజనముకొదహించినం |
క్రంపనురాంగణించిననిగన్వడితోవిహరించుచుకామహా |
నందమునకొమురారివనందనబెండిలియయ్యెగూరిమికా || ౩౪.
- క॥ విదానావిదులనుగో | విదుడునిజికంచెగతివిశ్రుతకీర్తికా |
బృంహరకులగ్గింపగ | నందంబునమిత్రవిందటుపెండ్లాడెకా || ౩౫.
- న॥ ఇవ్వెధంబునసతులతోరతులవిలిగిల్లుచున్నవెన్ననిసౌందర్యాతిశయంబునణికంచెద
వినుము. || ౩౬.
- క॥ హాటకరుచిరమణిమయకి | కేటముహరిశిరమున్నమలదినరెకా |
గాటుకగుబ్బలికొప్పన | బాటిలురవిబింబమనగఁబాటవమెనగకా || ౩౭.
- క॥ మృగమదతిలకమునగధరు | నగుగుల్మనళికమునందువాసిగమెఱసెకా |
సాగపైననగుమొగంబున | దొగయనిపైవ్రాలుచిన్నితుమైదయనగకా || ౩౮.
- గీ॥ అలితచిగురాకులధరహల్లకముపైని | వ్రాలుననిభీతినయ్యంతరాశమునను |
నికితశరకార్తుకంబులనిలిపెనగ | నరయగన్నులుగనుబొమ్మలరెహరికి || ౩౯.

- గీ॥ తనరుమీసమ్ములనుమిళిందములుదఱిని । గన్నుదమ్ములపైదుముకందలంప ।
బమ్మవిలుకాడునడుమనంపంగిములికిఁ । గూర్చెననాససోగయైగులికెహరికి॥ ౪౦.
- గీ॥ బవిరిగడ్డంబుమీసంబుబరిధివిల్ల । శౌరినదనంబువిలసిల్లెనరసముగను ।
మబ్బుతునియలమాటునమనలుచుండి । పంబుమీఱినచంద్రబింబంబుపగిది॥ ౪౧.
- సీ॥ శ్రీకారములతీరుచెలుపైందుఁజెవులందుఁజెక్కుటద్దములేచెక్కులందు ।
బింబరాగంబుచేపంబుమీఱును మోవిగదనముల్ రాజీవరాగమణులు ।
చిఱునవ్వుచంద్రికసిరులచేవిలసిల్లుదరసుందరతచేతదనరుగళము ।
ఆహనులంబిబాహుదండములుమత్తనేదండతుండరమోదయములు ।
కాంతవనమాలికాకాన్తుభాంతరాళ । వాసలక్ష్మీపయోధగభానమాన ।
మృగమవోపమలాంఘనవిశితమగుచు । నక్షమమరెనుబుంజోకాక్షునకును॥ ౪౨.
- సీ॥ నిఖిలపద్మభవాండనీపమానుదరంబుగగనంబుకానుసోయగముఁజూడఁ ।
నరనాభికింజంబుపైవ్రాలుతుమైదబారుచెన్నలరారునానుహయలు ।
కరితుండములగేరుకనదూరువులతీరుకమంబులనల్లబడములుదనరు ।
ఘనజంఘలలనిషంగములునావిలసిల్లుహల్లకచదనంబులంగుళములు ।
దరరథాంగవరాంకుశద్వజనరోజు । కులిశహలముఞ్చరేఖలఁజెలుపుమొంది ।
నరసిజారణాశోమలగరిమనలర । చరణయుగళంబుతనరారుముగహరునకు॥ ౪౩.
- గీ॥ నల్లనిబలాహకములీలనుల్లసిల్లు । మేనఁజెప్పనినిలిపెంబుమెఱుపుఁడీఁగ ।
కరణిమెప్పారు నెఱ్ఱనికలపమరుణ । కిరణఘృణికాంతియనఁగాదగధరునిఁ॥ ౪౪.
- గీ॥ పంచశిరములవిలసిల్లునన్నగముల । మాడ్చిరాజిల్లెఘజములుమగుహరునకు ।
మాళులదునవెలుగొందుమణులకరణి । నంగుళంబులఁజెలుపైందనంగరములు॥ ౪౫.
- గీ॥ గళభుజస్తూకటులతోడఁగదరియెదురు । కొనినననిబల్లిచేబట్టికొనెననంగ ।
నంచితపరారిముఞ్చనంచాయుధములఁ । గరముఁనరాదుశ్రీహరికరములేలమి॥ ౪౬.
- గీ॥ తనరెనిదెవమనంతాశితవిబుగుండు । ఘనతుల్యోచ్చావినీదభావనలనుచు ।
మనుషాత్సంగగోకుమారుడెలమి । శ్రవణసంగతమకరాంకనహితుఁడయ్యె॥ ౪౭.
- చ॥ మణికనకప్రభాకలితమంజులధూమావీధితుల్మమహా ।
ఘననిభశౌరిదేహమునల్లగముఖోనకవిలసిల్లుచుండెనం ।
జనధరణీధరంబునవిసారివిభావనుపాటలీభవ ।
ద్వృణిగణదీపుల్యోయనఁగదేజముమొందుచుమాటిమాటికి॥ ౪౮.
- సీ॥ శౌరిప్రతాపతేజోరాశియెదుటఘనోత్తరబింబంబుఖదోత్తమయ్యె ।
హరియశోరాశిముందరఁబ్రబింబంబుతారకాకాంతికాధారమయ్యె ।

వసుదేవసుతదయారససుధావృష్టిచేదనరెల్లోకములొషధములకరణి।
గోవిందకళ్యాణగుణకల్పశాఖకిసురలుకోరికములసొంపు సుందె।

బ్రహ్మాయుద్ధితనాటకసూత్రమునకు । బొంగరమునీతివిశ్వంబుపారలీతిరిగె।
నట్టిశౌరిని నెన్నంగనలవిషయమనె । నలువక్తె ననునేమోళ్లచిలువక్తె న॥

౪౯.

సీ॥ సూనబాంబునితండ్రియైనగోపాలునియందలిసౌందర్యమడుగ నేల।
పుంపకేకాక్షుడైపాలుపు సుందినవాని యుపయవాతిశయంబులడుగ నేల।
లక్ష్మీసమాశ్లేషలనమానుడౌవానియైశ్వర్యసంతతులడుగ నేల।
నానుదేవాఖ్యచేనన్నెమిటినవానియఖిలాధిపత్యంబునడుగ నేల।
విశ్వసృష్ట్యాదికర్తయైవలయువాని । యందులీలాతిశయములనడుగ నేల।
సచ్చిదానందమయుడైనకార్తీకపాణి । యమితకళ్యాణగుణములనడుగ నేల॥

౫౦.

సీ॥ రుక్మిణీకమనీయలోచనోత్పలపూర్ణరాకాసుధాకరరమ్యనక్ర।
జాంబవతీనక్రబలకాంచితమరందలోలుపమధుకరేలోలనేత్రు।
సత్యభామాసతీసౌదామనీలసన్నీలనీరదరమాశాలిగాత్రు।
మిత్రవిరామిత్రపుత్రీమయూరీవిసోదగర్జితతుల్యనాదపాత్రు।
మదనశతకోటిలావణ్యమఘువరాని । దివిజగణనీయగుణగణ్యధిశిరఃఖ్య।
దిన్యాచిత్రుడేవకీదేవిపుత్రు । నెన్నశక్యంబెజగదు నెవరికై న॥

౫౧.

గీ॥ ఆమసూపారసౌందర్యమావిచిత్ర । చరితమారూపయావనసంపదయును।
నామహాదాన్యగుణగణమామహాప । రాక్రమముఘోషనెవరయందైనగలదె॥

౫౨.

క॥ అనియనిమిషమునితెల్పిన । వినిహరికథమనుబవిభుడనువేడుకతోనా।
మునిదంగదునివినుతించుచు । ననుపమముగ బూజిజేసెనతిహ్వామునక॥

౫౩.

ప॥ అంతనారదుండు శ్రీకృష్ణలీలావిశేషనర్తనంబువలన । నృసింహముల నభినందింపంజేసి నగ్ని
జిహ్వల్ల భువాష్ట్రవహసి ఒడరకాశ్రమంబునకుం బనియె సక్కినలభరాచమణుండును శౌరి
చరిత్రశ్రవణ కుతూహలీతాంతరంగుండై కొలుపుడిగ్గి కుద్ధాంతంబునకుంబనిన యనంత
రంబ॥

౫౪.

గీ॥ శౌరిసౌందర్యసద్గుణవరసచరిత్ర । ముల్గినితలంచుమౌనత్య మోహబలధి।
మగ్నయైచేడియలతోడమరలిదివ్య । భవనమునసూనశయ్యపైబ్రవ్వళించి॥

౫౫.

ప॥ ఇట్లని వితర్కించె.

౫౬.

ప॥ నారదమానియేలనర నాగునిజేరగవచ్చెనచ్చినక॥
నీరజనాభుదివ్యకథ నేర్పుననేటికిఁ దెల్పెఁదెల్పినక॥
గూరిమిమీఱుదద్ధరిమగోరిక నేటికివింటివిన్నన॥

మారునిబారి కేలనను మాన్య పజే సెను దైవమక్క-టా॥

42.

ఉ॥ వెన్నెలరాయని దెగడువెన్నె నిముదులుగులు, మోము నా

కన్యలచిల్లఁగానెపుడుకన్యనఁగల్గునెవఁనికొఁగిటన్

బన్సుగ (జేర్పి) మోవిములిపంటలు బాటుక్కున నెక్కు తేన్నో!

కొన్న నవిల్లుకేసులను గూర్చి విమీళనుఖించు ఔట్టాకో॥

243-

గీ॥ సందసందనుడేపట్టణమునకేల । నచ్చునచ్చినగిబ్బలయెగ్గురాంచి॥

మూలరసము (శౌగిటను జేర్చు) ను విగ్రహించె । నేపుచింతించి మూలమున గల గుణము లెరిగి, ౫౯.

మ. తమక బుద్ధులమాయెడెంఁముచ నేరాశంగలే నేముపా.

యమునా కెవ్వరు నిక్కుతా సమున దేవాంబేమిగానున్నదో.

కమలాభోలునిచెంతకేగియెసరేకాంతంబునగదెల్పియీ॥

శమశీర్షక్షదమకింతురంబుజవిభూనంకల్ల మొలున్నదో॥

P.Q.

గీ॥ తల్లివండుబత్తోడనీతలపుండెలుస ! ఎలెటంచుగలరానియానలనుజూడె॥

సిద్ధునూరె త్తనియదేమినేయురానఁ | గన్వేయగువాటువారిలుగా రెపుఁది ||

உரு.

గీ॥ నెలిమిచేమంచిచెట్టెలుదెలులునుగుంచు । దుగినవారనినన్నిదెప్పగఁబలుతు॥

నేనివికవికలాడుటేకానిపనులు । చక్కనేయంగనేర్చురేనిక్కముగను

உ-உ.

న॥ అనివితర్కమనమ సుంబున॥

3.

అ, మౌమన్యమున నెట్టి చూపుండునట్టిని । విటప్తేటి నారినేగ నెక్కు

దేవతా దేవతానామకైశ్చోర్యం | తిరిగిచెయ్యఁ చుటకు నగు లక్షణము ||

38.

క॥ మరుశరమీలునతిగురురున : గిసులపివులనపుడదిశగరియోగమనన్

ಬರಗೌ, ಶಮಚಲನಕ್ರಮ | ಕುರಿಸೆನ್ನಿಟ್ಟುರುಗಾಢಿಗುಬ್ಬನವೆವೌ ||

E. 29.

సీ॥ చ॥ కాననకుఁబూర్గి చ॥ వాతసముమహాఘోషకగకాంతికరణియోనై॥

మృగ రాజమధ్యకు మృగ నాభికి తిలమాకలసమున ననాభి నలెనుదోచె॥

బల వాధరకు మేల్ చల నితె మెగల్ న, శాంకురముల సగిది (నో చె)

జలనాయతాక్షికుష్మలసూననాలముపటుసూచికాతతిథిగిదోచె

గుటిలచిగురుకుశకపికాశ్చటులురుంతం । దములుగాదో,వెజేలులవాక్యములుసీను।

అకువనహ్యములయ్యె బాలిక కయోగ । వి. పులకభంబునలననన్వేళలందు॥

E E.

చ॥ చిలుకలరావముల్ నెలకెఁజేల్కులుగాఁగనిపించెఁ త్తటిక॥

మలయసగాశుగములబుమానినికొప్పెళితాశుగంబులె.

అఖిల సుగంధచందనశరీర్ములుమాడేశరంబులయ్యెనఁ

యల్లికులవేణికి నరుశరావలిఁగాజుగమెల్లదోచుగఁజ్జె॥

22.

ప॥ ఆనమయంబున.

౨౮.

చ॥ పిలువకమున్నెతాబలుకుబేలతనంబునమాటలాడుచుకొ॥

గలచుచుగల్వరించుగడుగొగిటజేర్చుబయలునంతనే॥

కులుకుచునవ్వుసొమ్మసిలుగూరిమిచేదలయూచునల్కున॥

వ్వలమురిదాల్చుపైవలపువాసిగనిల్పితొంగివీంతగకొ॥

౨౯.

గీ॥ చెలులనగమాపులనమాచిచెలిమిమాని । చిమ్మికొనగోటంగన్నీరుద్రమ్మికంటి॥

నేల్చుమదిదెల్పి నేమఱువెలదిమిగుల । వగలబొగులుచుమరుబారిదగిలియుండె॥ ౨౦.

క॥ లీలావతులాలీలన । బాలామణిచెందుచున్న పరితాపముదా॥

రాలోకించుచుగములై । యాలోచనచేసిపల్కిరాసమయమునకొ॥

౩౧.

చ॥ కిసలయపాణి నేడుకనుగీరముపిల్చినబల్క నేమినీ॥

దనవిలసిల్లునెచ్చెలులదేరికనుంగొనవేలకొమ్మయా॥

పసగలగంధమీపుమెయిపాటిలజేయవదేమికొమలీ॥

కుసుమనరమ్ములందిననుగోప్పనగూర్చవదేమినెచ్చెలీ॥

౩౨.

నీ॥ సాంపాండుబల్లెటిగుంపుతొతగుకురులింపుగాగోష్ఠగౌవింపవేల॥

నుడుటగెస్తురిబొట్టుగదియించిమేననందమ్ముగాసొమ్ములుదాల్చవేల॥

దక్కచెక్కలనుగంధముఝూసి నెఱతావివిరినరుల్ నేడుకదురుమవేల॥

కన్నుదెమ్ములగాటుక నెసంగియడుగుకెందమ్ములత్తుకదాల్చవేల॥

గుల్మకపురంపుబల్కులుబల్కువేల । కోర్కీదీరంగనన్నంబుగుడువవేల॥

విడెముపుక్కిటనింపఁగావింపవేల । తెఱవనీకేటికిలాటితెఱగుచెపుము॥

౩౩.

ఉ॥ కోమలియేమెనీచెలిమిగూడినవారముగామమాపయకొ॥

ప్రేమయొకింతలేకయిటుభేదమునచ్చెదవేలవేమఱుకొ॥

గామునిపువ్వుటమ్ములకుగండెగదేమ్మదువైనమేనునీ॥

కేమనుజేంద్రుపైనివలపింతటవైననుదెల్పవేసఖీ॥

౩౪.

గీ॥ వెలచినచనుబంతులుద్వేలమదన । తాపమునుజెందికనుగండెదలిరుటాకు॥

కాదనకజాలిరంజిల్లినీదుమోవి । వేడినిట్టూర్చుపైసోకివాడెనమ్మ॥

౩౫.

ఉ॥ పున్నమనాటిచిందురునిబోలెడినీదుమొగంబునందులే॥

వెన్నెలవంటినవ్వుకడునేడుకమిఱుగఁగానరాదయో॥

కన్నియనీదుచెక్కలవికాసముపిడెనువెంటవెంటనే॥

కన్నులనీరునిండినునుకాటుకజాతెనిదేమెకోమలీ॥

౩౬.

- గీ॥ ఈవిధంబునజేడియలింపుమీఱఁ । బలుకరింగఁగొనలపతితనూజ ।
భామునమీఱుభావజుబాగఁజెలుల । తోడసిగ్గునమెల్లనదొడరిపత్నె॥ ౭౭.
- ఉ॥ దేవమునీంద్రుఁడిచ్చటికిదేజముమీఱఁగవట్టికొల్పవన్ ।
భావజుతంద్రుడివ్యక్తభాసిలఁజెల్పిననాటనుండితా ।
నావిభుపైనినాదుహృదయంబునిరూఢిగనాటియున్నదిం ।
కేవిధివైనవానిమదికింపుగజేడియలారహర్షరే॥ ౭౮.
- క॥ కన్నియలారమసూవ్యగ । పన్నుగఁజెల్పెదనువాఁడబనియేమిఁకనే ।
విన్నదిమొదలుగవెన్నడు । కన్నులఁగట్టినవిధంబుగాఁగనుపట్టె॥ ౭౯.
- గీ॥ హరిమసూహారూపంబునరసచరిత । మమితకల్యాణగుణములునపుడుదేవ ।
మానితెల్పినవిగమెల్లమదినినాటి । మనపురాదేమిసేయుదుమగువలార॥ ౮౦.
- గీ॥ చిన్ననాటనుండిచెలఁగియేసునరించు । నేస్తమెవఁదలంచినేర్పమీఱ ।
నాదుకోర్కీదీర్చినన్నపాలింపరే । మీకృతింబుమరుపమెలఁతలారి॥ ౮౧.
- క॥ అనిపల్కిపూతిమరువే । డనచేబొగలుచునుమిగులఁదలఁపపడెన ।
వ్వనితలుగముల్తమానిని । గనుగొనియీశీతిహితుముగాఁబల్కిగొగి॥ ౮౨.
- క॥ నీవెన్నఁడైనఁబన్నుగ । నావెన్ననిమున్నుకన్నులారఁగఁగంటే ।
నీవితలగలబొగితెడ । వీవితలున్యసతివిన్నచేమనుసుమూ॥ ౮౩.
- క॥ పాయనుబరితాపంబును । పాయముఁజేరితింపవచ్చుపణఁతులకెప్పుడుక ।
బాయముపరికింగఁగనను । పాయముకాదమకొప్పుబంగుబొమ్మ॥ ౮౪.
- గీ॥ బోటిరోనీవుపెద్దలచాటుగాన । పాటపాటలుమానియానాఁటికిఁటిలుల ।
హాటకాంబరుపైబుద్ధినాటఁజేయ । సాటివారలుగఁరెయోపాటబోష్టి॥ ౮౫.
- ప॥ ఇవిధంబునఁ బల్కునెడ నక్కాంతారత్నంబు రతికాంతజనక స్మరణసంజాత వేదనాతి
రేకచలితస్వాంతయైకుసుమకోదండనిష్యం గామందమరిందబిందునందోహానందితమిళింద
శింజీనీమంజుర్యంకారటంకారసంకలితకందర్పశరాసారంబువలన నరుంతుద శుకపికశారి
కానికరారావంబువలన నప్పలవాధర డిల్లబోయియున్న నమయంబునఁ జెలులన్నెలఁ
తం గనుంగొని దురంతచింతాకాంతలై యుపపనాంతరసంచారంబువలన సంతాపంబు
విశ్రాంతింజెందునని భ్రాంతింబొందించి బలాత్కారంబున నయ్యుతిం దోడ్కొని యా
రామంబునకుంజని యచ్చట హంసకారండన చక్రవాకాది విపాకకూజితాక్రాంతవికచ
కమలకల్పారపరిమళ ఘుమఘుమితశీతల సలిలపూరితసర స్తీరవిరాజమానసుధామయ సౌధ
పరిసరంబునవిచిత్రనిరయమంజుకుంజాయతవితానంబుదిగువ శశికాంతమణికిలితవిదర్దిణీ
హరిభాగంబునఁ గిసలయవిరచితశయ్యపై నక్కొమలినునిచి నెలరాల గిన్నెలచలువలూరు

- మదనురతియు క్తునిగఁజేసియెడుటమెట్ట । తామరపుగ ద్దపైనిల్పితరుణులెలమి ।
గంగమాల్వ్యాత్తులపూజగా నెనంగి । యొప్పుగాను సహారములొనఁగియపుడు॥ ౯౭.
- క॥ పుట్టితివిదివికడుపునఁ । బట్టితివినుమాయుధంబుల బహుధాధిపుని॥
గొట్టితివియశముజగమునఁ । జుట్టితివినురల్ నుతింపసాంపునమదనా॥ ౯౮.
- గీ॥ శంకరవీరించిహరులునిశ్చంకముగను । జంబలాక్షీద్భగంబలచలితమాన ।
సాంచితులుగా రెనీదుమాహాత్మ్యమునను । బంచశరమారచిల్క బాబావజీర॥ ౯౯.
- గీ॥ నందురుడుమేనమామవనంతిమలయ । మారుతంబులును తులుమాతలక్షీ ।
తండ్రిహరిగాననీకీవిధమున మేము । సోదరులమయ్యమముదయజూడవయ్య॥ ౧౦౦.
- వ॥ ఇత్తెఱంగునవినుతించుచుఁ గంతునివలన నావంత్తెన సంతసంబుచేకూరమికి నవ్వలంతులు
వితర సెందుచు నవ్వసంతసఖు సపరివారంబుగా నుద్దేశించి మాజీయు నిట్లనిరి. ౧౦౧.
- నీ॥ అండుమాయేచుటమందమారుతమామిళిందమాపున్నమచిందమామ ।
వైరమామాత్రోమయూరమావాచాలకీరమాతగు నెనీమేరమాన ।
కోపమాలేకమాపాపమాపరధృత్తి లాపమామీకుఁ బలాపమాన ।
వితమాచెలితోడబంతమాతగు నావసంతిమా కరుణార్ద్రచింతమాన ।
మదనసురతులచెంత నాకదనగరిమ । పదరచురపనిశరములబాదవితయయొ ।
మదనగోపాలుఁగవగూడిముచితనీదు । మదమణంగించుచాళు నెమ్మదిఁజేలంగి॥ ౧౦౨.
- గీ॥ పాలమున్నీటిలోపలబాహుబాగ్ని । కరణిజగదీశుకడుపునబరిఘట్టి ।
మగిడిహరుకంటిమంటలమండిపడియఁ । బణతులనలంచెదవునీవుపంచబాణ॥ ౧౦౩.
- ఉ॥ తియ్యనివిల్లుఁగాల్చికడుతేనియనీ నెడుపువ్వుటమ్ముల॥
జయ్యనబూనిమేటిబలశాలిపజీరుఁడనంచుఁజిల్కపై ।
నెయ్యముమీఱునుల్లసిలునీమనమెంతయుఁగూరమయ్యెనీ ।
కయ్యమునకవిహగఫలకల్పఁడవైతివిమాడమన్తధా॥ ౧౦౪.
- గీ॥ మంచివాడవటంచుఁబపంచమునను । నిన్నుఁగొల్పెదరింతులునేర్చు లేక ।
తేనెబూసినతరవారితీక్లిధార । కరణివిలసిల్లునీచిత్తనరణిమదన॥ ౧౦౫.
- గీ॥ లేరమాచెలిసాటిచెల్లెఁడునీకు । నింతదయమాలియేలెదవేలనయయొ ।
సోదరీగోహాళోషణవోద్యముగను । జేయునీకిదిచిత్రంబెశితకిరణ॥ ౧౦౬.
- క॥ పన్నగమునిన్నుఁగఱచినఁ । బన్నగఁబ్రతికినవిధంబుపరికింపఁగనా ।
పన్ననతీదుమ్మ్రుతమని । పన్నగపతి నైనఁగేలబ్రెచ్చెదబ్రవా॥ ౧౦౭.
- గీ॥ పాలుఁబోసిత్రాచుపాములఁబెంచిన । పగిదిమిమ్మునిలిపిపంజరములఁ ।
బెంచినందులకిటువంచింపఁదగునశా । రికలఁగూడిహంసశుకములార॥ ౧౦౮.

- ౯॥ నల్లనివాడవై యిట్లచానలనేచెడవేలపగ్గదనీ!
వల్లనవీపమేనుమలయానిలతొంఱము సెందెగోరమా!
మెల్లననీపుగూయఁజెలిమిక్కిలిసొక్కెనుజూడఁగారతీ!
వల్లభుతోడఁజేయునహవాసమునఁ ఖలులైతిరక్కటా॥ ౧౦౯.
- ౧౦॥ అని కందగ్నపగ్గద మంగదమాగుతమిలింద శుకపికశారికారుల నిందించి యమృందయానలు
మగిడి మగువనుద్దేశించి యిట్లనినఁ.
౧౧౦.
- ౧౧॥ అలనుడుదక్షిణానిలుడనగుడురామయూరికోకిలల్!
చిలుకలుపుట్టగుడ్డుమగుసేనెబమ త్రములాద్విరేఫముల్!
చలువలఁతేడునిమ్మ శుడుజాలవసంతుడుమీఱుఁగాననా!
కులతనువీరికై యడచికోమ్మమ మోన్యగ్గఁజెందుటొప్పునే॥ ౧౧౧.
- ౧౨॥ అని నిశుగనచనంబులఁ బలుకుచున్న సమయంబున.
౧౧౨.
- ౧౩॥ అరుణకిరుణుడుపద్మినీవరగామునకు । వచ్చునెఁగాలమనియెడుబాణకారి
తొగకామంఁజమునేయడనఁచెనగఁ । జక్కఁగాఁదూర్పుననువేగుఁజుక్కువ్రెడమె॥౧౧౩.
- ౧౪॥ ఆత్తిటివిరాళి సెందున య్యతివ నెతిలఁ । గాంనితిన్ పేయసిన్ పత్తిచికంతుబాధ!
నిక్కరణిఁజెందుననితోచి వెక్కసము । నస్తగిరిచాటునకు నేగెనమృతకరుడు॥ ౧౧౪.
- ౧౫॥ కలువలఁతేడు సేయినిజగన్ పైనికన్ ప్రసారిమున్ ।
బలిమినిజేసిపచ్చెననిభానుడుఁకోక హయితాంగుడై!
యలరుచునచ్చెమోయనఁగనంబులరాగన రాగదీధితుల్ ।
బలపరిపంధిదిక్కునఁ బభాతమునఁ బభవించెన త్తటిన్॥ ౧౧౫.
- ౧౬॥ భ్రమరావళిపరసిసనీ । రమణికిరంభంకారిమివనురవినాధాభ్యాస!
గమముఁ దెలుపునద్దూతిక । క్రమముఁ గాసారదీక్షిణకలభాస్తిలైన్॥ ౧౧౬.
- ౧౭॥ జక్కపలుకతికిఁడాసెను । జిక్కులగమిమిమిచూసెఁతేపులుగులకున్.
మక్కులువాసెఁజీకటి । దిక్కులకుందూసెదొగలుతెలివి బాసెన్॥ ౧౧౭.
- ౧౮॥ భానుడుపూర్వభూధరముపైవిలసిల్ల గఁదన్న యూఖముల్ ।
మానవతీకచాగ్రకుచమండలకర్ణక రాంతరంబులన్ ।
మానుగపాల్లకన్పదనమంజులకుంకుమపంకపల్లవ!
శీనలినాయితంబులయిచ్చెన్నలరారుచునుండెన త్తటిన్॥ ౧౧౮.
- ౧౯॥ అప్పుడు.
౧౧౯.
- ౨౦॥ చెలులనత్తనమేఘాల్పితిలిరుజొంప । ములగునుమమలదద్దయఁబోలుపుమీఱు!
పొదలనదుమను మెల్లనబోటిలోడి । కొనుచుఁజను నెడనిల్చిరక్కొలనుచెంత॥ ౧౨౦.

వ॥ అంతట.

౧౨౧.

గీ॥ సరససారసమైనయాసరసినరస । మెలతన త్తన్వినిలిసినమేనిసెగను॥

నీండ్లుసలసలమనికాగనీరజములు । స్రుక్కెనచ్చటిమధుపమ్ములెక్కెదిశల॥ ౧౨౨.

న॥ ఇవిన్దంబున నెన్నరాని మసాజురితామ్మునఁ బొగలుచుఁ దిరుగుచున్న నయ్యింతికిఁ బడంతులు । శమోపశాంతికరోపచారింబులు సలుపుచు మోచాగన సగనవచనంబుల నూరడించుచున్న సమయంబున.

౧౨౩.

నీ॥ వ్యారకాపురవరోవ్యానవాటికదివ్యకమలకల్హారాదికలితమైన॥

కాసాఁ యునిత్యవాసియైనచు రాశరాజంబుచరమ్యరమణితోడ॥

సరసంబుగామాచనసరంబు మొదలై నకొలఁతులవిహరించికోర్కెమీఱ॥

మరలిచమ్మనపుడానరసీవరంబున వాలివారిజగంధవాసితంబుఁ॥

గోలివిశ్రాంతి సుందినరోజునాశ । ములునిజపియురాలితోసలలితముగ॥

ననుభవించుచున్నటిసతిశయములు । గనియువిహరించు నుండెఁగాఁగొతుకయు॥ ౧౨౪.

వ॥ ఆసమయంబున.

౧౨౫.

నీ॥ మరులునున్న గదువ్వొకొప్పఁబెట్టక పూలసరి ములునవలించినరభసమున॥

శ్రమనాశీకరసందోహకలిత మైవాడిన నెమ్మోముమించివగల॥

చెక్కిటఁజేయఁజేర్చిచిన్న బోయిమసాజవేదన సుందుచువెచ్చునైన॥

నిట్టార్పువేమునిగుడించి నెచ్చెల్లల్లెల్లెడియుచితోసచారిములకు॥

మనసుగొలుపక దైవమాయనుచుగెన్ను । దమ్మిగవనీరుగొనగోటఁజిమ్మికోనుమ॥

మారుడనుబోయవలలోనఁజేరియున్న । మృగియనాడల్లడిల్లనమ్మగువఁగాంచి॥ ౧౨౬.

వ॥ ఇట్లెఱంగుననంగ వేదనను మెలంగుచున్న నక్క రంగనయనంగాంచి మరాళాంగనమనంబునఁ గటకటాబడి తనవిభునితో నిట్లనియె.

౧౨౭.

క॥ అక్కటయీవనితామణి । చక్కఁడనముమనముతిరుగుజగమందునమీ॥

రెక్కఁజేసేనియుఁగంటిరె । మక్కువతీరంగఁజూడమన నెఱచెలగుణ॥

౧౨౮.

క॥ కిన్నరలనామణియో । కొన్ననవిలుకానిముద్దుగుమ్మయొమఱియుణ్ణ॥

బన్నగరమణియొనగపతి । కన్నెయొయెన్నంగఁగమల్గభుఁనివశమే॥

౧౨౯.

వ॥ అయినను.

౧౩౦.

క॥ నీరజనాథునిక పుణ్ణ । మీరలెఱుంగనిదికల దెమేదినిలోనీ॥

చారుతరగాత్రివిపులవి । చారముసుందుటకు నేమినంగతికనుడీ॥

౧౩౧.

చ॥ అనినమరాళరాజమునిజాంగనతోనిటుపల్కెఁగల్గిరో॥

వినుమిదిఁగ్గుజిద్విభునివిశ్రుతనిమ్మటసీమమాడనీ॥

- సనితస్యపాలపుత్రిమరుబాధలఁజెందిననీతిఁదోచునీ।
వనరుహానేత్రలంగనినవాసిగవీరలనర్పణఁచినన్ ॥ ౧౩౨.
- ప॥ అనిన హంసాంగన యిట్లనియె. ౧౩౩.
- గీ॥ లలితకోమలపల్లవకలితమైన । పువ్రస్వతీగఁదగినయీపువ్రస్వబోణి।
మేనువిరహానలంబునఁగ్లానిఁజెంద । నకటద్దవమజేయమానజ్ఞానకైస॥ ౧౩౪.
- ప॥ అనివేండియు. ౧౩౫.
- క॥ ఈకాంతామణిమదిలో । నేకాంతునిపైనఁదాహమిడిపొగలుసొనే।
నేకాంతంబునఁదెలిసెడి । నీకాంతలవలననుచు నేగెనచటికిన్ ॥ ౧౩౬.
- క॥ కలనాంసాస్థ వరటయా । కలనాంబులనంత కేగికిలినములన।
క్కులకంతివార్తనడిగినఁ । గలకిలవాక్కులను దలుపఁగఁగిరివెలియన్ ॥ ౧౩౭.
- సీ॥ వినవమరాయంచ వెలదిరోయీకొమ్మకోసలభరణీశుకూర్చిబిడ్డ।
సత్యయనెడిపేరసతులలోఁజెలువైందిసౌందర్యమునకల్పిసతినిమించి।
తనరునందనఁగాంచితల్లిడియోజగమందడుగినయల్లునిజూడదలఁచునంతఁ।
దినదుమందదురానదతి నేడుగిబ్బలు వెలయంగ నెవ్వండువీనిబోడవి।
పట్టికట్టు మెవానికపడఁజేసిన్తు । ననిసైతస్థ మెనర్చినవెనుక మెక్కు।
నాడునరపతి వెలలతోనేడుకలర । సంతిపురిగొల్వదీర్చినయ్యనసరమున॥ ౧౩౮.
- గీ॥ నారదుడువచ్చినీరిజనాభుకిశలఁ । చలిపెనవిచ్చిగోలెనితైఱనమిగుల।
నతనుతాపఘ్ననందనులతిక్రమక్కుఁ । జేయుచున్నదిమేమేమిసేయఁగలము ॥ ౧౩౯.
- ప॥ సెన్నుడుమాపురంబునకునేడుకమీఱఁగివచ్చుఁటెన్నఁదో।
పన్నుగఁబంతిగించిసృష్టిభక్తికిరంబులఁగట్టుఁజెన్నఁదో।
కన్నియకోర్కెదీరనలకాస్తుభధారినిగూడుఁటెన్నఁదో।
కిన్నులకరువీదీరనిఁగోతుక మేమిఁగి గాంచుఁటెన్నఁదో ॥ ౧౪౦.
- క॥ అనివెలులుచెప్పనత్యంత । గనుగొనిరాయంచవానకిరుణఁబలికెన్ ॥
వినవచ్చునీరుకోరికె । దనఁగ నేదీర్చినేర్తుడుక్రముకొమ్మ॥ ౧౪౧.
- ప॥ అది యెట్లంజేసి. ౧౪౨.
- ప॥ వనజదళాయతాశీవినువారికన్వారికవాసభూమిమా।
కినిశమునందనందనునియంచలమేముధరాంతలంబునన్ ॥
దనరువిచిత్రముల్గనముదంబునవచ్చుచు వేడ్కమీఱునీ।
వనముననిన్నుఁదూచితిమివావిరనీకధివంటిమంతయున్ ॥ ౧౪౩.

క॥ ఓచెలిసీచక్కదనం । బీచక్కరవింటవానియెగుపుకాడిమి॥

ఆచుక్కలదొరపోడిమి । నాచక్రగురునకుఁ దెల్పియనువుగఁ దెత్తు॥ ౧౪౪.

క॥ కననమృనన్నుగన్నుల । వినవమ్మానాదుమనవివేడుకీమీఱి॥

నునవమ్మకొమ్మనెమ్మది । జనవమ్మాసౌధమునకుఁ జక్కైబొమ్మా॥ ౧౪౫.

ప॥ అనిపలుకుమిన్న నమ్మరాళింగన పలుకులు చెవులకుఁ గెపురంపుబలుకులై గులుకి నక్కలికి చెఱుకువిలుకానిములుకులవలననులుకక రాయంపకలికినుద్దేశించియిట్లనియె. ౧౪౬.

గీ॥ ప్రాణదానంబుకన్ననుబ్రబలమైన । కానమిటలేదటందురుగన్యులకట॥

నందనందనుడోడైచ్చియందముగను । నన్నుబ్రతికింపుముమరాళనన్నుతోగి ౧౪౭.

గీ॥ వెన్నుఁడిటకునచ్చివేడ్కనీకుల్కంబు । నిర్వహించిమించినేర్పుమీఱి॥

నన్నుఁగొంగలించినావెఱదీర్చునా । బమ్మవారుపంపునద్దగంధి॥ ౧౪౮.

ప॥ అనిపలిక బాష్పపూరితినేతయైన నయ్యింతింగాంచి హంసాంగన యిట్లనియె. ౧౪౯.

క॥ మాటికిమాటికిమఱినా । మాటలువినివచ్చివృషభముబలదిగించిము॥

మ్మాటికిబంధించునవల । మాటునమ్మగ ములనుబట్టుమాడ్కింకెలియా॥ ౧౫౦.

చ॥ కలికిరొమేరమీఱుమరుక మ్మనితేనియల్కముల్కలక॥

టిలుకలగుల్కపల్కలశశిదుర్మతికాకిలగాలిథాకిలక॥

దలఁకికుముమ్మనిన్నుహరితిద్దయుఁగొంగిబుఁజేర్చునమ్మనా॥

పలుకునిజమ్మకొమ్మరొకుభమ్మనగూడునునమ్మనెమ్మదిక॥ ౧౫౧.

ప॥ ఇవిద్విధంబున నన్యధురాధరనూరిడించి యమ్మరాళమిధునంబు భేదద్రవ్యంబున ద్వారకానగరంబునకుంజనియె. అంతట సత్యయుఁజెలులంగూడి మరాళీవననంబులగించి దాగితద్రుతియై సౌధాంతరంబునకుంజని చిత్తంబుకాంచినాంబరాయత్తంబుగావున జిత్రజవేది నాక్రాంతయైయున్నవూతుంగని తల్లిదండ్రులు విపాదపదపూర్వమనపృథ్వీయై యిదియేమని తోయ్యలలనడిగిన నచ్చెలియలఁగించిత్తలై తద్యత్తాత్తంబంతయునుడివిన నారాజమహిషి యొయ్యనఁ దనయునుద్దేశించి యిట్లనియె. ౧౫౨.

గీ॥ అందరానిపండ్లకాసింపుతెలియని । వారపగదిగంపవైరికొఱకు॥

జింతసెందియుటులుకంతువేదనఁజెంద । నాయమటవెనీకునలిననేత్ర॥ ౧౫౩.

ప॥ అనుతల్లిపలుకులకు నప్పల్లవాధరడిల్లఁబోయిన నవ్వనుమతీ వల్లభుఁడుగాంచి యిట్లనియె.

గీ॥ తల్లిసీపృథయంబంతదల్లడిల్ల । నేటికమ్మమురాంతకుండిటకువచ్చి॥

ముదముమీఱస్వయంవరముననునిన్ను । బెండ్లియాడుటధంబునేప్రేమదలఁతు॥ ౧౫౪.

క॥ ఈవిధమునగోసలధర । టీవల్లభుఁడూరడించి నేర్వనగూతుక॥

శ్రీవిభునందశశనమును । భావింపుచునుండెజనకపరిబృథుపగిదిక॥ ౧౫౫.

- వ॥ అంత.
- గీ॥ రాజహంసలుగ్వాంకారాజధానిఁ | జేరివగమీటిమురవై రిచెన్నుమీటు |
నిప్పుటాభ్యంతరాంచితపుష్కరిణిల | నిండువేడ్కనువిహరించుచుండెనంతి॥
- క॥ అపస్వధుగ్రీష్టసమాగమ | ముప్పెనుజగమద్రువనెండలప్పతిలంగా |
సప్తతిదిగావ్యతంబుల | గుంపనవీణంగనగ్యగుబుతల్లడలకొ॥
- వ॥ మఱియును.
- శ॥ న్యూనములయ్యెయావినలనూనములయ్యెబగల్గితాపనఁ |
ధానములయ్యెనెండలతిహారుణశీలములయ్యెగాడుపుల్ |
న్లూనములయ్యెజంతువులుమల్లెలుజూలకొల్లలయ్యెను |
గ్యూనములకొబ్రపాంచితములయ్యెను రాజపక్షంబులత్తిటికొ
- క॥ బాడబహ్నిభావల | వేడిమిచేడడతనుందివేనవిత్తినికొ |
గాడినియపరపయోనిధి | వీడినినిట్టూర్పులనగి వెలసెకొగాడ్పుల్.
- క॥ బలిమినిబట్టిమహతం | బులకునెదుకొనుచుఁబెడిపొద్దుహయంబుల్ |
అలనటచేనల్లనజన | నలనములైయహములమరెనానమయమునకొ॥
- వ॥ నిరిగరిణంబులొత్తగినుసింధువులింపుగజోలబాంకగా |
నరుసనువేడముల్విభవవర్ణనసేయగి నేత్రపాంబులకొ |
బరువడినద్దనద్దనుచుభాసిలంచుండగి శాశ్వతక్షీరసా |
గరహితశేషతల్పమునగామ్యమునకొబవళించెనత్తిటికొ॥
- వ॥ వెండియు.
- వ॥ కులకుచుఁజల్వపందిరులగొమ్మలుపాంథులకుకొబ్రియంబుగా |
విలసదుసీరవాసనలవిశ్రుతశీతలతోయధారలకొ |
సలికుచనాగరాంబులసారమసూహరిగోరనంబులకొ |
సలితశకకరాంబువులసౌఖ్యముజేయుచునుదురెప్పడుకొ॥
- వ॥ అట్టిసమయంబున.
- శ॥ సారసకేళులకొగులకునన్నపుజేలములకొమసూజ్ఞపా |
టీరిజలంబులకొరుచిఘటించునుభోజ్యములకొవిడెమ్ములకొ |
సారసరమ్యజేయములసారసశయ్యలసాంధ్రచంద్రికా |
సారములకొబ్రియంబెనగకొరిసుఖించుచునుండెనయ్యెకొ॥
- వ॥ ఇవిగింబున భీష్మంబైన గ్రీష్మంబున విలసిల్లుచు వెండియు.

సీ॥ నందనందనుడొక్కనాడుకున్వడిగూడియా రామవిహారణంబొచరించి॥

కాసారకేళిసౌఖ్యంబుగాఁగావించివలిపెంపుబచ్చనివలువఁబాల్చి॥

నుదులఁగఁఘరిబొట్టుఁగదియించి నెమ్మేనబన్నీరపాటిరసంకమలది॥

విరిచాటిగొజ్జంగివిరులఁదిరులచేమరువంపుదశ్శిచే సుఱపుమీఱు॥

సారిజాతమహీనుహరిసరముఁ | రత్నకాంతులవిలసిల్లుగమ్యున్ ర్చి॥

నేదికోపరతలమునసాచిరముఁ | నలరుచుండెనుఖాసీనుఁడగుచుఁబేర్చి॥ ౧౭౦.

క॥ పరిగిరుఁడునరునితోసా | దరముగి బరిహాసములనుదనరారుచునుం॥

దరవదనేందూద్యత్సితతి | పగి నంకితకచెలుపుమీఱదత్సమయమునె॥ ౧౭౧.

క॥ ఆరాజహంసి మెల్లఁ | శ్రీరాజవాసుతోత్సవెత్తుఁజనిలత్తే॥

రాజమానవిజయమ | హరిరాజయలుంచుబల్కియవనతతునై॥ ౧౭౨.

ననయయూరెప్పత్తిము.

పన్నగశయాననఁబట్టుములెల్లె॥ | బన్నుగి గనుంగొనుచునచ్చునెడలీలె॥

గన్నుగనవల్లగనుగన్నవిధమెల్లె॥ | విన్నపముసేయమిమునేఁడెదననుష్టె॥ ౧౭3.

వ. అని రాయంచెమించుబోణి విన్నవించిన వెన్నుండు సంతెరించుచు వెండేయు॥ ౧౭౪.

క॥ రమ్మనిహంసాంగిననుగ | రమ్మ మైనిమిరిసాదరముగి గనితో॥

రమ్మగఁదెల్పుమనఁగనుగ | రమ్మహరితోడనన్మరాళమునల్పె॥ ౧౭5.

మత్తకోకిలి॥ దేవదేవజగంబునందొగిఁదేజరిల్లువిసూదమున్॥

భావముల్లనిలుగఁజూచుచుభాసురంబుగి గోసల॥

త్వేదిభుపమదానంబునసందరించుచు సుక్కె॥

భావహాసుగనమ్మితొంగినిభామసెక్కితెఁగాంచితె॥ ౧౭౬.

వ. ఆచెలియచెలుసముఁ జలువదొరక్కినఁ దలుపవలవిగార్చినను నా తెలిసినవిధంబునవర్తించెద

వినుము॥ ౧౭౭.

క॥ నీలమ్ములులలితొంబుఁ | నీలమ్ములు నెలఁతకురులునిరుంబుదమగి॥

వాలమ్ములునురున్దెరువ | వాలమ్ములుతలఁచిమాడననుదేవసుతో॥ ౧౭౮.

క॥ ఎన్నుదురుహోయలుదఱునుగ | నెన్నుదురుఁబఱుగరెవరేంద్రపుపగిది॥

బన్నుగి బామలుగనున్నుగ | పన్నుముత్తెనెరునతికిఁబంకజనయానా॥ ౧౭౯.

క॥ నమ్ములుగి నమ్ములుమద | నమ్ములునీలాబ్జపిలనమ్ములుఘనమీ॥

నమ్ములు తెఱవవిపులచయ | నమ్ములునమ్ముమునిజమ్మునలినదళితా॥ ౧౮౦.

క॥ ఆక్కునెలయల్పాదననున | కెక్కులుమరునద్దములనుకెక్కులుపట్టుకె॥

జక్కునినంపెఁగెటెక్కువ | ముక్కునవిలసిల్లుంబముద్దయకుహరీ॥ ౧౮౧.

- క॥ పగడాలతోడ నెపుడుం । జగదానందించుమోవిజగదాకారం ।
మగరాలనుగలుగన్నిగ । నిగరాలుగజేయునార నెలతేరదనముల్ ॥ ౧౮౨.
- క॥ అమృతమృత్యు గుర్తెడు నెమ్మగముహూయల్ నదిపం నేదగుదు నెపాం ।
దమ్మలబృందమ్మలవం । దమ్మలగనియపహసించునానమధనా ॥ ౧౮౩.
- సీ॥ కలవాణివగగుల్కుల శరదర్మునకుమంగళరేఖలపగంజిక్లుగాగ ।
లనమానమృదుబాహుబీసనాళములకునుబనబూనికరములబ్జములుగాగ ।
బంగారువలిగుబ్బబొంగిరిమ్మలకునాపై మొనల్ములు లంగిరిగాగ ।
నలరారునూ గారుకలువతీగెకునాభిగంభీర మైనపుష్ప రిణిగాగ ।
లలితలూనైలహరికినగులుపిరుదు । లూర్తి సైకతములుగాగనమిడిమేని ।
లతకువయనువసంతికాలంబుగాగ । దెలుపకన్యంబెయాచెలిచెలువపగయ ॥ ౧౮౪.
- క॥ కలమవి శేషోదగముల । గలమహిమతిరస్కరించుకొనునది ।
క్కులరమవివరింపగ । కక్కులరహినిరసింపజాలుగజికినఖంబాల్ ॥ ౧౮౫.
- క॥ ఆజడనలరెడునోయగ । మాజిగి కెమ్మైవిసాగనునాకొనుహూయల్ ।
ఆజిగిబిగినిగజ్జలు । నాశనరాల్ గతనమ దెయ్యచ్యుతకఃఖి ॥ ౧౮౬.
- సీ॥ పగడాలజగడాలజగడాల నెల్పునానగదీవికెమ్మైవిదిగురురీవి ।
అళిగుంపుబలుసాంపురెలకింపుచెలుసంపురువంపువిరులింపుకురులపెంపు
నెలబాలుమైమేలుగలజాలుగలజాలునుసౌరునమూలునుదురుతీరు ।
అలకుంపములచందములగ్రిందగుగాజేయుబలువాణిగుచిపాళిచెలిగ్రాళి ।
అద్దములనిద్దపునిగలరద్దపంజుచు । నక్కువలనూక్షినును పెక్కుచెక్కులెక్కు ।
జక్కనలచక్కదనమెల్లజిక్కుపంజుచు । నిబ్బరింబగుపిబ్బెంబుగుబ్బలరయ ॥ ౧౮౭.
- చ॥ కలువలగుంపుచేగనిముక న్బుమలంగజకార్తుకంబులక ।
నళినదళంబులక గనులునాసిక కాంచనసూనలక్షిచే ।
గులుకుకుచింబులక గునుమగుచ్ఛములక బులినంబుచేగటిక ।
దలిరులబాణిపాదములతన్నికిజేసెవిధాతనేర్పనక ॥ ౧౮౮.
- క॥ ఘనసారసఘనవహటను । ఘనసారసఘనత సెందెకామినికచిముక ।
ఘనసారసహితములగుచు । ఘనసారసహితములయ్యెగామినికుచిముల్ ॥ ౧౮౯.
- క॥ దరమాకానునుధానో । దరమాకెమ్మైవినాభిదరనుందరమా ।
దరమాగళమిక కాకో । దరమానూగారు నెన్నదరమావిధికిక ॥ ౧౯౦.
- సీ॥ మృగ రాజమధ్యమ మెలుగుపాలిండ్లతోగరికుంభియుగమురావెఱచియువీడి ।
శుకవాణిరతనంబుసాబగుబల్ గుదురుతోసరిపొరకరక బీజములుబెదరి

తుహినాంశువనకస్త్రాయితోరంబుతోడమ్మిరేకులుదొమ్మిదలచిబెడరి

గజరాజమానపాస్థరిమలేడొడలతోకదళికల్భీలిల్లకదనమనగ

మరలియవిమార్దవము సెందెబోరలడాగె | జలములనుగ్రుంకెమిగులచంచలములయ్యె

నారయావిరబోణియొక్కారమెవరి | కై నవివరించిమాడజగానగోన

౧౯౧.

చ॥ జలమునగంజముల్ నిలిచిచంపకమాశ్రమవాసియైనగాం

నలముననుండికెంజగురుచాలత్తునంబొనరించికాదెయా

నెలతెవిశాలరిమ్మమ్మరు నే తనసాధనసామ్య మొంద

నిశ్చలనియమాభిరాములకసాధ్యములున్న వెముజ్జగంబాలక్

౧౯౨.

క॥ మిన్నగు మొగముల నెలకలి | మిన్నగునగురామెఱుంగుమెయినడుమునకుక్

మిన్నగురులెన్నగురులె | మిన్నగుగాదనదగుంమింకాకదళికలక్

౧౯౩.

భంగ్యంతకల్పన.

క॥ మిన్నగు మొగమున నెలకలి | మిన్నగురాదానికొను మెరుగఁబువువలెక్

మిన్నననామిన్నననా | మిన్ననగాజాలనేమిసెప్పే నెధరక్

౧౯౪.

క॥ తప్పుల నెదురించునువా | దప్పులగ న్దొయిచెల్లరదప్పులుగననం

దప్పులుకుందప్పులకుం | దప్పులనక్ బలుకఁగాయచ మ్మెద నెదవుక్

౧౯౫.

చ॥ వదనముసోమఁగాంచిమదివారిశమంచుదలంచి తొక్కిలక్

గదలిచిమేనువంచదుముకంపమకించిమగించిముందటక్

గురుగునానికాకనకకుట్టలముక్ వెనుఁగాంచినిల్పుతు

మైవలాయనంగి ముంగురులుమించెలతోంగిలలాటసీనుపై

౧౯౬.

క॥ శ్రీచతురతపీపమరుక్ | శ్రీచతురతపీనులదుచెలుపుందుకడుక్

మోచారసనమమగురిమ | మోచారుతరంబుపల్కుమితికనదుకుక్

౧౯౭.

గీ॥ నెలతెనిద్దంపు నెమ్మాయునిండునందు | యనకు నెలక వ్రసెన్నెలరుచులదనరగ

గన్నులవ్వలవికసించివెన్నుమీఱ | లలితకర్ణయులనుశీవిలాసమమరె

౧౯౮.

గీ॥ కలికి నెమ్మేక్కిలొమ్మించుతళుకుకన్న | మిన్నవన్నియకదనియెన్నదగును

మరుదివాణంబుహోయలునేమఱుదలంపగ | గనకసెలదళతళితళిగిరిమనాచు

౧౯౯.

క॥ రాయంచనుగనుగొనిభలి | రాయంచనుకానికుందరపుయానమరే

రాయంచదగినసాగసరి | రాయంచవజీరుచిత్తరపుభాష్మలూక్

౨౦౦.

గీ॥ ఇట్టి నెమ్మేనిహోయలుచేనింపుమీఱి | చెలులనడుమునజెలువైందిచిన్నబోయి

సూనబాణశరాహతిసోలిమిగుల | వగలబొగలుచునున్నయామసువజేరి

౨౦౧.

- గీ॥ మాచినా నెమ్మనంబునఁజోద్యమంది । చెలలచెంతకుఁజనివారిఁజెలిమిఁజేసి
యీ నెలంతకుఁదలిదండ్రులెనరుమరుని । నెలలబడుటకుఁగత మేమి తెలుపుఁడనిన॥ ౨౦౨.
- ప॥ అక్కన్నియలిట్లనిరి. ౨౦౩.
- క॥ ఈకాంతామణికోసల । భూకాంతునితనయదేవమునినాధుఁడుల
క్షీకాంతువిధముఁదెల్పుగ । తీకాంతునివశము సుందిదీనతఁజెందె॥ ౨౦౪.
- ప॥ అనిపలికియమ్ముద్దయలు నీ వెక్కడనుండుగాఁ వీనిఘట్టంబునకువచ్చుటకుఁ గారణంబై
య్యదియలియడిగి గాన్వరకాన్వరంబున పుగరుని పారికాతపరిమళలనదుపకనంబున
విహరించుగాఁ గార్యవసంబున మానసగర్భానకుఁజని మరలివచ్చుచు మీవనంబుఁ
జేరితినినవిని యమ్మానవతిమణి నన్నుఁజేరంబిలిచి దేవాభవదీయసౌందర్యవైభవాతిశయం
బుల నావలనవిని మగిడి మసూభవా, కాంతియై చింతసెందు నక్కాంతారత్నంబు
నేనుఁడండించినఁ గొంతడిదవునకుం దప్పిరిలి మీపైఁజేయుముప్పిరిగొన నప్పల్లవాధర
మెల్ల మెల్ల ను నిట్లనియె. ౨౦౫.
- క॥ నాజనమునానీతిగ । తీహనిపర్యాకమంబులేజముమీఁక ।
రాజీవాక్కులు తెలుపఁగ । రాజీలుచువింటిగాదెరాయఁచెల్లి॥ ౨౦౬.
- గీ॥ నందనందనపాశారవిండు ములకు । మొక్కినావిధమెల్లనుజక్కఁదెలిపి
మోహననిధిలోఁబడిమనుగఁచున్న । నన్నుదరిఁజేర్చురాయంచవన్నెలాఁడి॥ ౨౦౭.
- ప॥ అని గద్దనగళ్లయై నలిమిండు కొన్ని నానంబులు విన్నవంబుఁజేయఁమనిపల్కె. నవివిన
నవగర్భాపుము నందనందన భవనీ మగిలార్జునంబు సౌందర్యవైభవాతిశయంబులు విన్నది
మొదలు జూస్తూహంకరందైన తానకరూపంబు కన్నులగట్టినవిధంబునఁ గనపట్టి
యండి డెందంబు భవత్వాహరివిగంబులయందు మిళింపాయమానమైయున్న దీపున్న
మవి న్నెలకాకకుండజలునతెప్పెరికికకు, శుకపికశారికాకేకినముదయంబులధాకకు, నులుకు
చున్న నాపై మరుండుదండెత్తి సొంతుకోలలఁజెండాడుచున్నవాఁడుకావున యుష్మ
ద్విగ్ధనం బహర్మిశంబుఁగోరుచున్న నానేత్రనకోరంబులకు నీడు నదనేందుమండలం
బాహుదకరంబుగావించి స్వయంవరపూర్వకంబుగా నామసౌరభంబు నఫలంబుఁజేసి
ననుం జేకొనింగవలయును. ౨౦౮.
- మ॥ కమలాలింగిత మైకడుంజెలఁగునీగాత్రంబునేత్రంబులకై ।
భ్రమనీరంబాడగాంచికాఁగిటనునరంభంబునంజేర్చినీ ।
కమనీయాధరలింబసంభృతసుధకైగాంక్షించికైకొన్ననీ ।
సుమబాణంబులనేడిపోడిమియఁచుకొనారనశాగ్రజీ॥ ౨౦౯.
- గీ॥ సదయనాదుమనవిమదినుంచివేంచేసి । వృషభములనుగట్టివేడుకలర ।
నన్నుఁగొఁగిలింపకున్న బ్రాణంబులు । విడుచువానిజమువిమలచరిత॥ ౨౧౦.
- ప॥ అని కోసలరాజనందనపుత్రైంచిననందేశంబులు నారాజునురాళింగనయు సంగజ జనకు
నకు విన్నవంబుఁజేసియుఁ దిగివయర్థంబెద్ది యదిసేయ నవధరింపుమనినఁ బుండరీకా
క్షుండు వెండియు. ౨౧౧.

క॥ కవ్యజీవనముగాంచిన । నివ్యజీవనముతడుమెరుపునేరుపుమీఁక॥

అవ్యనితామణికోరిక । నెవ్వధముననైనజేయుచిదికర్మమాంక॥

౨౧౨.

వ॥ మగలి మరాళాంగన యిట్లనియె.

౨౧౩.

వ॥ గళమునశంఖముచ్చిలిసిక పుష్పముఁ ఘుల్మపెనఁగొల్పినుం॥

తలములనీలముంచునరదములగుండమునావహించిజం॥

ఘుల్మమకరంబుఁబూనివరకంజమహంబు జముల్నిసొంగునున్॥

గులికెడుమోవిఁగన్నులముకుండినినుమనిజేచ్చఁజూచితే॥

౨౧౪.

వ॥ కావన.

౨౧౫.

క॥ నవనిఘ్నకులిగిలవచ్చి । నవనూనముఁ నుజెగినయహందినయా.

జహరాల్తరితముఁదోడను । గవనాడుటగీ కెతగునుగౌరవమున్పెన్॥

౨౧౬.

వ॥ మఱియును.

౨౧౭.

క॥ వెలఁదుఁబలుచి మెలంగుట । కలుగు నెజఁదుఁగు మలగల్గెన్మనన్

గలికివలరాజుయగుని । మునుగులవెఁడొంగినిన్మహాహింసహాసీ॥

౨౧౮.

క॥ వెలిమినిదెలి పెడవినుగా । వెలిపల్లనిసేలినఁడచసిరిదెలుత్రానిన్॥

వలపుఁగగములఁబొందువుము । వలభి న్నేజిరునిరకాయవరిమునిగయా॥

౨౧౯.

వ॥ అనురాయుని మిగుచుదోజిపలుఁ లాకర్ణించి కవ్యజీవనాబలహానికించి సంతసించుచుఁ గాంచినాంబుదిం దంతఃపురంబునకుంజని నహంకారముఁబొడై సుఖంబుమందెనని తెలిపిఁ బరిశుష్టాంతరంగులై శౌకాదిమహిమునులు గోమహర్షణ తనూభవునితో నవ్వలివృత్తాంతంబుఁ దెలుపునుని చడుగుటయు.

౨౨౦.

క॥ నానాజుతునివాచవాచవశతానందేందుభ్యున్నభ్యుదే॥

వానీకార్పితపాదపాపపలతాంతాఘోషగోభనా॥

గానిఁగొల్లఁగిపహగహరివలయొసంగుత్తిగీటఁగిభీ॥

పాచల్లఁపియభావభావజహనతేపీఠాఘోషస్వలా॥

౨౨౧.

వ॥ సుచామయి హింసాద్వైతైశ్వర్యేదనానుభూద్వ్యధాఁ సూదనా॥

హారాద్వైతాభివాదనాహానిదుష్టాని మోదనా॥

హృత్పత్తిఁ పహసనానిగ సహారిసేదనా॥

స్థిరగారి రావి సూచనాముపేక్షిఁపన్ని పహసనా॥

౨౨౨.

వ॥ ఇది శివాదేవతానుభవమోవారానుభావకవేదాంతానార్యతనూభవవైసలేయకటాక్ష లబ్ధ విద్యుతిఁ విరాజము సూచకసంగీతనాహిత్య కవిత్య సతుక నరసింహానార్యపణీతంబైన చల్లవీపల్లవోల్లాసంబును సత్సాహిత్య మాఖ్యాన పబంధంబునందు ద్వివీయాఖ్యా నము.

శ్రీ రస్తు.

నల్ల వీపల్లవౌల్లా సము.

ప్రతియాశ్వాసము.

- క॥ శ్రీరమణీమణినరవిపు । భోగస్థలకాంచనాంచదుష్టవిలమణిన ।
 శ్యారాచమానమంజుల । హారాశ్యాభరణాభినానలరమణా॥ ౧.
- ఎ॥ అనధరింపుము మదనగోపాలచంద్ర త్రవణసంభాతకుతూహలులగుశౌన కాదిమునీంబులకుఁ
 దత్త థానీగుఁగిరిమళితవృద్ధయక మాలుండై సూతుండైట్లనియె, నివ్వెఁగింబున నందనంద
 నుండొందొబుననిందిరాలోలుండయ్యును గోనలనందనాస్వయందరత్ననగమనకుతూ
 హలాంచితాంతరంగుండైయున్న నమయంబున. ౨.
- కి॥ నర్మగమమపుడమరెక్క । గర్వకులుపాలుములబూనికీడుజేసి నున్న
 కర్ణబునిగిదిరాజిలె । హర్షముమీఱంగి గ్రృఘలవలరుచునుండెక్క॥ ౩.
- క॥ కరమరుదుగఁదొలుకరిచిల । కరికపకరములుదోచెగంభీరభయం
 కగగర్భితములనడచిన । గరుచెడికడ్కువాలుతారకలనంగమహిక్క॥ ౪.
- కి॥ సింహగుండైకుజుడొంటుండె సందహరుడనిశశకుడతనిసతతితోరెక్క
 రంసమునఁదోయబడెనన । గంహరిపైనిం దగోపగణములురాలెక్క॥ ౫.
- నీ॥ పూర్వసమీరముల్నలువొందఁ గానిచెజీమాతపుంజముల్లెలగిల్గోచె
 నింబచాపంబునాం పేనయంగి గాన్పించెమెఱుపుడే గెలకాంతిమంబుమించె
 పఱునుగాఘుంగర్భితలబులువినిపించెశాతకవ్రాతముల్లంభిమించె
 నృప్తికర్ణకమనస్తుప్తిగావర్జించెసాగసొన్నత్రయంబునన్నిగించె
 నదులుకూలంకపోదకోన్నతిపహించె । గోకినికరమునర్చించెగోకనాద
 మతికయించెనదెన్నరులొకమించె । ములనఁజిగిరించెమేదినిదొలుకరించె॥ ౬.
- గీ॥ పుడపినిస్సలురాలిగాడ్పులునిగాఘు । కాలమునవీచినవార్షికమునమరలె
 రాజ్యమునఁబడబాధించిరహినిశాధి । సత్సహనతమరెలుదుష్ప్రభులకరణి॥ ౭.
- న॥ ఆనమయంబునె. ౮.
- క॥ వెన్ననినీరవారిములవేగ మెన్నాన మునర్చియిచ్చుటెక్క
 వెన్ననిసత్సగారములవేడుకమీఱఁగనాగరించుచుక్క॥

హెచ్చగుసౌధభాగములనింతులగౌగిటగ్రుచ్చి మెచ్చుచున్ |

బచ్చడముల్గుసుంగునిడిభాసిలుచుండెను వెన్నడయ్యడన్ ||

౯.

ఉ|| శ్రీహరిభర్తహర్త్యములజెన్నలరారగనయ్యెడన్బయో!

వాహవినిర్గళద్దుబగుబద్ధనల నెవ్విఁగొంది ఘైష్మిన!

మైహముమీఱఁగుల్కుచుచముల్దియించికవుంగలింపఁదా!

నాహరిణాక్షిఁగైకొనెనయత్తు సమాగతసౌఖ్యమొందుచున్ |

౧౦.

ఐ|| ఇవిధంబునఁ గృష్ణుండు రుక్మిణీసత్కథామాదినితంబినీమణిమసూరంజనీయనిర్మితం

డయ్యెను దక్షిణాయకుఁడుగావున నాగ్నిజిత్తియుఁడు డెందఱునిలిపి తదీయ సౌండు

ర్యాతిశయంబుఁదలంచి వలచుచు వెండియు.

౧౧.

సీ|| వగగుల్కుకార్పొగుల్వన్నియస్సహగాంచిమగువననలిహొయల్పదలఁచి

తీతైన కొమ్మించుతీవదందముఁగాంచిమెలత మేనికి డానిమెఱుపుదలఁచి

తనరారుదేవేంద్రధనువుపొందికఁగాంచిపాలఁతుక నునుసోగ బొమలుదలఁచి

సరసమైచె మ్మొందుకరకనందఁగాంచి వలఁదెనన్ననినవు పాలుపుదలఁచి

చెలఁగగేదంగిపువ్వులకలిమిఁగాంచి | తరుణి నె మ్మెయఘుప్తునాతాచిదలఁచి

మదనవశగాంతరంగుడైమదనగో | బాలుఁగల్గిడినివి రాళిఁజాలమొంది ||

౧౨.

వ|| మఱియును.

౧౩.

చ|| మదవతులీయెడన్బియులమంజులకేళులఁగొడియుండియున్ |

మదనశీలీముఖప్రదలమానసులొదురయోగవిలం

భదశసుజెందికొనలన్య పాలతనూజనియ్యాసయోదనం

పదఁగనితాళలేక మరువారికి నేమనితల్పుచుండెనా!

౧౪.

వ|| అని వితక్తృఁడుచుఁ గాంచినచేలుం డారాయందవిండుబోణినిరావించి యిట్లనియె.

క|| నీవలరుచునలకొనల | భూవలయాధిపునితనయఁబొడగ నిదయతో!

నావెలఁగితోడనిట్లను | మావెలివాపురపురతనమామృదురవమా!

౧౫.

క|| నాపైనివలపుదలఁచి | నీపైదయకినలయింప నేర్పదలిర్పన్

నేపైనపైచెలంగఁగ | నాపైవర్షాగమంబుతద్దయుమెఱసెన్ ||

౧౬.

వ|| అని మఱియును.

౧౭.

క|| వచ్చుశరవాగమంబునఁ | జెచ్చెరవృషభములబట్టిదిదిమొదన్పులున్

దెచ్చెదనినుఁగొతుకమున | నచ్చెరువందగనుబదలనమరగఁగంబున్ ||

౧౮.

వ|| కావున.

౨౦.

గీ|| అంతసర్వంతమీరతికాంతుచుఱుకు | జలుకులకుగాలిపీకకుఁజలుకకులకు!

పలుకులకునుల్ల వలదునీపల్కునిజము । గాఢ సమ్మమునీయానకమలనయన॥ ౨౧.

న॥ ఇక్కరణి నక్కొమలికిఁ జెలియంబలికి పెకుఁ తెఱంగుల నక్కొలయనయన సొదా
ర్పుచు, నీనక్క డనుండుమని చక్రిధరుఁడనిపన నమ్మరాళాంగన తనవిభునితో రంగుమీఱి
తోనలనగరంబునకుంఁగి విప్రులసౌఘాత రాళ్లయనఁ జలులనడుమ మురిహరునిదలంచి,
మరుశరంబుల వెగడొంది నిశాగమనంబుఁగోరుచున్న నచ్చెలియెదుటప్రాలినఁ జెన్నిధిఁ
గిన్న పేదసందలబున సత్యద్విగ్నిలేచి హంసాంగన నెదుర్కొని, మార్గాయాసోపశాంతి
కరవననరచనలఁ గుశలబడిగి గారివించిన, నారాయంచపువ్వుబోణి కాంచనాంబరం
డు వివరించిన సందేశంబు విన్నవించిన, నమ్మించుబోణి సంతసించి ఘనాగమనంబునకుఁ
జాతకింబుకరణిఁ, జండ్లోదయంబునకుఁ జక్కొంబుఁగిది, పృథ్వయంబున సందనందను
నాగమనంబుఁగోరుచు, విరాళిమొందుచు, మిరాళివచనంబులమగిడి ధైర్యంబు నుండుచు
విలసిల్లుచున్న సమయంబున.

౨౨.

క॥ శరవాగమమపుడమరెక । శరవాగమమఁగఁగిచ్చినన్నతిచెలఁగెక ।

శరభులవలెఘూర్చులుచు । శరభులతో రాజులవనిచరులైరికడుక॥ ౨౩.

న॥ మఱియును.

౨౪.

క॥ నవరాతిముండునగా । ననిరపుమందిరములందునవ్వవిశేషాః ।

త్యవములునలుపుచునేత్రో । త్యవములనర్థంతురపుడుతద్దయభిప్రీత॥ ౨౫.

ఉ॥ ఆసమయంబునక బలరుహిత్యుఁడనిదురమేలుకొల్పుఁ ।

ద్వాసతితో బయోజలధిమగ్ధమునందుఘణింద్రశయ్యపై ।

భాసిలుచున్దిశవిధిపాకిరిపుష్పముఖామఘోత్తిముల్ ।

వాసిగనన్నతించికోలంబునవ్వలసిల్లుచునుండెవేడుకె॥ ౨౬.

క॥ పద్మాకరములువిలస । త్పద్మాకరతన్యహించితనరెనువారా ।

సద్వాభిముశుభ్రుచకా । సద్వాభింబైచెలంగనరసతపగులక॥ ౨౭.

క॥ పులిసములు మెల్ల మెల్లన । పాలుపునఁగాన్పించెనదులబొలుతులుమరుకే ।

శులఁబ్రియులుగూడిపిగ్గన । నలరగి జఘనములకరణినాసమయమునక॥ ౨౮.

క॥ అంబుజలోచనుఁడాసమ । యంబునఁగోసలతనూజసతిముదమునఁటి ।

త్రంబునదలచికిరిటిమ । తంబునబరిజనముతోడడువరుచువెడలెక॥ ౨౯.

సీ॥ కాంచనమకుటసంఘటితరత్నచ్ఛాయువిశోటికాంతిదిరస్కరింపఁ ।

గన్తారికాతిలకి ప్రభాస్యమనాంకచంద్రబింబన్సూర్తితొకళింపఁ ।

బీతాంబరప్రభావృతశరీరద్యుతిబిద్యుదంచితమేఘవిధముఁజూపఁ ।

రమణీయచందనరాగంబునెఱ్ఱెనజడలసంధ్యా రాగసరణిఁదోఁపఁ ।

శంఖచక్రకాఖిష్టశార్థములుభు | జంబులనలంకిరింపఁగి సరసకనక |

సూర్యశోల్లసిలాంకుడై గాలుపుమీఱిః వేడుకలరరగ్ధస్థుడై వెనలెశోరి | 30.

ప|| ఆనమయంబున. 30.

ఉ|| సాంకి చాంధసమృళితనిందనలి పుశ్యరూలయ్యన్ సే |

శాంకవహే దుబ్బియతులితాస్యసమచితులై యమాప్తయతి |

రాంకవనిర్మితాస్తరఃపండితమంజరీవాహనంబులక |

శాంకవనిర్మితమార్పటులుచల్లన్ సేగిరిశోరిముందటక | 31.

ప|| మఱియును. 33.

క|| చంద్రవ్యోతలసితః | రంగమయుల నక్క నృష్టిగిత్తుబులుసా |

రంగవహువగిదిచఁచిరి | రంగలరఁగి శౌరికిరుగలంబులవేడ్క | 32.

క|| రగ్ధములువివిధాతులుసా | రగ్ధులునడుమిన్పులవలెఁజెలఁగి శోజమహాః |

రగ్ధకులుహరితోడమసా | రగ్ధములువిలిగిల్లిననిరిరహిమీఱంగక | 33.

క|| హేతిశరాసనములగ | హేతిశయాయుగములను గాదులవలెవి |

ఖాత్రితపరాక్రములైనప | హేతివరులనఁచిరపుడు కాశార్హునితోక | 34.

ప|| వేండియు. 36.

ఉ|| మంగళతూర్వనామములుమ | బలమర్చిలభూరశేరికా |

రంగవహే మరావముతురం మతుంగరథాంగభ్రంససా |

రంగభటానుషఁగి నకురంగి బల్లోద్ధివంబుచిక్కలం |

రంగుజెలంగివాఁగితనరంగి సురల్లుచమందిర త్తటిక | 35.

గీ|| తురగఖురఘట్టసూయాహాళిమిట | నంకివారఁగబలునిర్వస్తాకాఁగి |

ధారలనుశాంతి నుండఁగి కావహరి | చన్దుమీఱుచుఁబనియనఁచున్ నుడగుచు || 36.

ప|| అప్పడె. 30.

క|| అర్జునుడు గాండీనుఁగొని యార్జునమునఁగొట్టు వేనుకనరి సరఘుడై |

గర్జితధనువులనుమరొచు | బుద్ధిన్యండిద్రుఁగూర్చిఁబరిగెనభిగిక | 37.

ప|| ఇత్తెఱంగున రథాంగధరుండు కామికానీతింబైన | పైచ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పబలాహకంబు |

లను తురంగంబుల పంబు మీఱురథంబున నారోహణంబుచేసి పతురంగి పైన్యంబుతో |

నగరంబు వేసెలి రాజమార్గంబునఁ జనుకమయంబున జవాతిశయంబున నారంగంబుల |

పగిది దేవమణిశుక్తిప్రముఖమహావర్తంబుల నర్థవంబులకరణి హేమారవంబుల ఘూర్ణి |

గ్లుచుఁ దనరుతురంగంబుల ఖురశిఖానఁఘట్టనముద్ధూతమహీపరాగంబు బృంహితగర్జి |

తొంఱిత బలాహక తులితదంతోపశీకపోలనిర్వస్తాగాంబుధారాసేవనంబున నఁగించెలంగి |

సుధాపార్వవ్యవస్థానృత్యపాసానందశాలాదిగవచిరాజమాన వాతాయనస్థిత
యవతిజనవికీర్త్యనూనానావిధవిచిత్రములయందు విచిత్రంగాయమానమై తేజరిల్ల,
మంగళశూర్యనిద్రబంధగురభేరికాధణంగణరావంబునఁగలిసి రసచక్ర ఖఖాఃరావం
బులవిలసిల్లి, ధిలతోటిప్రకటితాస్ఫటితంబులవిస్తరిల్లి, వందిమాగధజయజయధ్వనుల
నుల్లసిల్లుచు, దిక్కులుపిక్కుటిల్ల మెల్లమెల్లని రాజపద్మబుగఁపి, కాంచనరత్నకీలిత
ప్రకారంబుతిక్రమించి, మీనకర్కటమకరశంకుమార్గిహాకాంతియై, తారాఫలస్పా
ర్శినతిశయించు సునంబుకరణి గంజిల్లి, పరిఖాయితయైన నముగ్ధంబుఁజూచుచు, శాలి
ప్రసవతేరువుల మాతృలయై నవగజనపదసాంగిల్యపర్యేక బులఁగి నుగొనుచు, దినదిన
ప్రయాణంబులఁగి నలనగిరంబునకుంజనుచు, మార్గంబున విమలకునలయనయనవిలాసాం
చితియై, శైవాలమీసంబుధబంధురయై, పాకివాక కుక పకాశనముచితియై, గంభీరా
వర్తనాభిగ్రహ్యై భావితయై, విప్రులపునిప్రసాదసింహ శోభాస్వరయై, హల్లకాధర
వికాసితయై, మృణాలబాహులాలితయై, తిరుశాసానివికస్మింకమలపదనకరపదప్రకా
శయై, మలకుసమీగసమీరతతీర్థకుసుమమీకుంజపుంజపరాగి మృదువనవిభాసితయై,
నితంబినీరత్నయబుగిది రాజీలు మార్గధీనదీక్షణంబు పరిసరంబున నారకేశరసాలసాల
సాంతాలతాల చంద్రమాలకృతమాలలమాలపున్నాగక్రిముకకదళీనకుశకింకేళికుటజకురక
తిలకామలకింకసకుంజమందారకోవికారముఖానూకహనముల్లసిత్తీక్షేప్త శిఖరశతం
బులవలన సృష్టింపఁబడి, కైకాకాళాశుదీధితిరాజితయై, మేరుధుంధరమున్ బడి మెండు
మోటు రైవతికగిరిజీగిరిప్రాంతంబున జమగీరమూరుసరాహసింహ వ్యాఘ్రశరభాది
మృగాకరియై, సుయూరాదివిమానాకానునాచితయై, కర్ణనేత్రానందకరయైన నన
ముంబుగఁగిని, యుచట నీనానినేశంబుచేయించి, తరుణారూపకరణరూపి మరంజితరాంక
వనిరితంబులై, కనకకలశప్రకాశాచితంబులై తన రాగు పటకుటరంబులనివనించి కన్య
జిత్రో వి నూనాలాపంబుల నివ్వజీల్లునమయంబున.

౪౨.

౧౬॥ చల్లడముల్పడిందొడిగినంతనగాలిగియించికా నెలం!

బల్లెములములున్విలుసుపాసులుజంబళముల్బరించెన.

పుల్లనరోజునేత్రయదుపుగపునన్నిధిజేరి మొక్కి తా!

రుల్లమునంతెసిల్లమృగయులుద మొందుచుబల్లి రత్తజీకా॥

౪౩.

గీ॥ పులులు నెలుగులు నేదుబండులునుచిలుత | పులులుపండులకదుపులుపాలుపుమోటు!

కొమ్మటేనుగుగుంపుగీతోనలందు | గలవువేటాడవలసినగమలనయన॥

౪౪.

పా॥ కావున.

౪౫.

- క॥ రమ్మకురంగముపైనిక । రమ్మటువేంచేసిచూడురహిమిరమ్మ ।
 యమ్మనచేవనచరినిన । యమ్మల నెల్ల న్యధింతుమంబురుహమ్మా॥ ౪౧.
- క॥ అనిదీరాలాపంబుల । ననుచుముగభటులవల్ల హరివినినంక్రం ।
 దనతనయునితోగూడక । ఘనమృగయాలోలండగుచుగొతుక మొదలక॥ ౪౨.
- చ॥ మునుచెవిచాయఁగారునికమా యకసీదుగుమాలగట్టిభూ ।
 మాములుమేనద్రాల్చినరసంబుగఁగొమ్మరిబొట్టుఁదీర్చినః
 క్కనికలపమ్ముబూనికఁగట్టిగొట్టపుగట్టిజాట్టిఁ
 చ్చనివలి పెమ్ముపైనిడిననఁతునికె నడిఁదేసిగిల్లఁచుక॥ ౪౩.
- చ॥ వెండియు. ౪౪.
- ఉ॥ బంగారుమోముపట్టియునుబన్చులుకెంపులుగుల్కుపల్లముక॥
 రంగునకంః మాల్మమనరంజితభీనమువజకాంతులక॥
 సంగతమైనశేఖరముచక్కఁగఁబూనినవేగసూతసా!
 రంగముచన్చుతెల్లనిశురంగమునెక్కి మురారి నేడుక॥ ౪౫.
- గీ॥ తొలఁతెవిలుకాండుబట్టెంపుతుండుముడెనుక । నిరుపలమత్తవానఁబురగదళము ।
 బల్లువాకీజబాలసౌఁగొచ్చుట! చెన్నువీఱఁగఁజేలున వృన్నుఁగాఁజి! ౪౬.
- సీ॥ మఱుదగోళ్లునుగొప్పగీరుముకొంచెపుడోడిమిఁచిననాలుక మిట్టయురము!
 జిగిహొక్కబెడవకండ్లునుగలిగి మైవచ్చివెలరేగి బెబ్బలిజీడిగొంటు!
 వడిగండ్రడగొడ్డలినుడిగాలిదొంగలమిండ్రగాడనుసాఁ మేయములను!
 గొప్పకన్నులుతలల్లొంగెంకకాళ్లునునల్లనినాలుక తెల్లబొములు!
 గల్లమొరణమునుజలకటైవైః । ముగలుగాఁగలడేగులఁగొలుపుమీఱు!
 నేఱునేఱుఁబల్లుమివివిధశస్త్ర! ధారులై నేడ్చుమృగయులుపరిల్లిపుడు॥ ౪౭.
- గీ॥ ఫల్లునుడుగాండివముసితభల్లములును । బూనినుదవారణముపైనిమోదమలర!
 నుల్లినిల్లుచువనమృగయూఁగములను । బూచుచునుకొరితోజెనెజోద్యముగను॥ ౪౮.
- చ॥ ఇవిధింబున వెన్నుండు మృగవృక్షదాలోలండై యానమయంబున నయ్యనీకంబుతో
 రైవతిగిరిపాంతంబున నకలమృగభిశశశ్రాంబును మహాశ్రాంబుఁజొచ్చి యల్లనల్లన బల
 గమ్ముల నెలయించుకొనుచుఁ జనునెన్న నమయంబున. ౪౯.
- క॥ దొరువులపడియలమడుగులఁ । దరువులఁగొలుపులనుబంటచేలనెలవులక॥
 దరులన్నిరులగుహలనుబొ । దరులచ్చుగయుల్ల హూర్ధిలన్ద్రుజుజనుక॥ ౫౦.
- చ॥ మఱియును. ౫౧.

క॥ సెలయేరులమడుపులగని । వలసొగ్గుచు గాలములనువడిగానిడుచున్ ।

చెలరేగుచుగొందఱుమీ । నులబట్టిరిజలజలీచనుడుచూడంగన్॥

౫౭.

వ॥ వెండియు.

౫౮.

గీ॥ బైరిడేగలకొంగలజలమఱుచి । బేసిడేగలకాజాలబీరమణచి ।

మఱియుచాయనిడేగలమురెపములను । జూపుచుండిరికొందఱునోద్యముగను॥

౫౯.

న॥ ఆనమయంబున.

౬౦.

క॥ అటజనిరాశార్హుడుది । క్షుటములవర బెదిరివనమృగగణములనుహె॥

త్కృటుముగబడవనముత్కృటు । పటహములను సెక్కుమాటువడిజరిపించెన్॥

౬౧.

వ॥ అప్పుడు.

౬౨.

క॥ గిరిదరులవలన వెడలిన । గిరులంగనిజాగిలములగేరుచుమూయన్ ।

గరమరుదుగనవిచనినూ । కరములమర్తములబట్టికఱచినెలంగెన్॥

౬౩.

క॥ కిటియొకటి వెఱువనిలునిలు । మిటుతిరుగుమటంచుబలికియెదిరినదానిన్ ।

దిటముగగనిపందీతెను । నిటలచ్చునబూడిచె సెక్కుడునేరుపుమీఱన్॥

౬౪.

క॥ ఒక్కపులిపైనిదుముకంగ । కెక్కుచెదరకనుదుపాకిజేబూనికడున్ ।

గ్రక్కుననేయగబడెనది । డొక్కలవియనెంతకూరుడోవాడకటా॥

౬౫.

వ॥ ఇవ్విధంబున మృగయు లుల్లసిల్లనమయంబున.

౬౬.

సీ॥ వాలములజమూరునాలములనుద్రుంచికోలములవధించికోలములను ।

ఆశ్వులనొమ్ములనాకుగమ్ములనేసిశరభములకుజూపిశరభయములు ।

కరులసాయకభిన్నకరులుగాఁగావించిభల్లూకములముంచిభల్లములను ।

నమ్ములవనలూయమ్ములహింపించిమార్గణములమెంచిమార్గతుల ।

మఱియుశార్దూలశల్మసిమరీతరత్న । శంబరవృకాదిజంబుకశశకముఖ్య ।

మృగసమూహమునప్పటిఖగవయంబు । సంహరించుచువేటాడెశౌరియపుడు॥

౬౭.

క॥ ఇవ్విధమునగవ్వడితో । నవ్వనమునవేటలాడిహర్షముమీఱన్ ।

నివ్విటిటిదశముగొలువగ । నవ్వలమురిదాల్పమరలెనటుబడలికతోన్॥

౬౮.

గీ॥ వెన్నుడెల్లనలల్లనమున్నదిగిన । పటకుటిరంబులకువచ్చిపార్థతోడఁ

బొల్పుమీఱంగమజ్జనభోజనములు । చేసియారాత్రినచ్చటజెన్నుమీఱి॥

౬౯.

వ॥ ఇత్రైఱంగున నగధరుండు విచిత్రలీలనలరారుచు మఱునాడుసేనాసమేతంబుగాఁ గోసల

నగరంబునకుం జనిన హరిరాక ఘణిహారులవలన నగ్నజిద్ధరారమణుండువని నగరంబు

నలంకరింప నుద్యోగించి చతురంగబలంబుతో నెదుర్కొని యర్హ్యపాద్యాదివిధులం

బూజించి యిట్లని నుతియించె.

౭౦.

దండకము|| శ్రీమానిసిరాజ మానామనాసీర కార్తవ్యరాకార కోటిరకోట్యంధిశాసర్పస్థి
రత్నప్రభాపుంజ రాధాజదంభోజపావా భవద్వివృతారిత్రమెన్నంగ నేనెంతగాడ
హామిన్ను దైనందినదైన నవవర్తకాలంబున దీజగంబెల్ల నేకార్థవంశాదు వర్తింపుగా
మత్స్యరూపంబు దోరంబుగాఁబూని పాథోధిమధ్యంబున సోమకుఁవచ్చి జేదం
బులంబెచ్చి యీబ్రహ్మకీచిచ్చి మన్నింపవే! నాడుదేవాసురుల్లాడి పీయూశ్యపటాభాభి
లాషంబునక వారిధిఁ మందరాగంబుఁ గవ్వంబుగాఁజేసి త్రచ్చంగ నీవ్రదిభారంబుఁ
గూర్చువైతాల్చి పాలింపవే! దేవకోలాశ్మితేతఁహిరణ్యాక్షునిండుంచిదంష్ట్రాగ్రనా
శంబునక భూమిగోళంబుఁ బంకేజకోశంబుగామోచిలోకంబులక గావవే! చిత్రచారిత్ర
వీధి క్తవాత్సల్యమెన్నంగ నాపన్నగాధీశుడైనక సమర్థుండె! ప్రహ్లాదసంరక్షణాయత్ర
చిత్తుండవై యుక్కుకంబుబునక బుట్టి శ్రీనారసింహకృతిక రాక్షసేంద్రదేహము జీల్చి
బ్రహ్మాదులగ్నింపవతింపవే! వామనత్వంబునక బూనివైకోచనింబట్టివంచించి లోకంబుఁ
ద్రోవిక్రమస్ఫూర్తిచే వానవాధీనముంజేసి మోదంబుగావంపవే! భార్గవాభిశ్శతక
గార్తవీర్యాగ్రముక గూల్చి లోకంబునిత్యత్రముంజేసి యీమేదినింగళ్యపాధీనముం
జేయవే! రామరూపంబునక వార్ధిబంధించి లంఘించి పాలస్త్వహింసించి వైదేహినిం
గూడి పట్టాభిషిక్తుండవై పృథ్విపాలింపవే! భూమిభారంబువారింప బ్రహ్మాండరుద్రా
దులుక నిన్నుబ్రార్థింపగా వాసుదేవుండవై కంససాల్యాదులంగూల్చి లీలాకృతిక
దాల్చి యీతివర్తించు మీదివ్యకళ్యాణచారిత్రముక దెల్పశక్యందె బ్రహ్మాండభాండం
బునం దేరికైనక! ననుక నీకృపావృష్టికిక బాత్రునింగాఁ గటాక్షింపవే శ్రీరమా
లింగితంగా సురారాతిభంగా విహంగేట్టురంగా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమస్తే॥ ౭౧.

చ॥ ఆనియను రాగపూర్వముగ నాహరినిన్దీనుతించికోసలా!
వనిపతితూర్వనాదములువందిజయధ్వనులుల్లసిల్లగా!
మనుజులుసంతసిల్లఁబురమానవతుల్వీరులొలిఁజల్లగా!
ఘనమగు రాజమార్గమునఁగొతుక మేర్పడఁదోడితెచ్చుచుక॥ ౭౨.

క॥ కాంచనమణిమయఘనసా! ధాంచలమందిరములందుహర్షముమీఱక!
గాంచనచేలునినునిశు! భాంచితచేతస్కుడయ్యెనావిభుడెలమిక॥ ౭౩.

ప॥ ఇత్యైలంగున రమాకాంతుండు నగ్నజిద్ధరణీకాంతపూజితుండై విడిదిబ్రవేశించి విలసిల్లు
చుండె నంతసెలంతలు సుదంతపాలికింజని చతురవచనంబుల నిట్లనిరి. ౭౪.

క॥ శైలిశైలంబుగఁగలుముల! చెలిశైలంపుండిటకువచ్చెఁజేలిమిదలిర్చక!
వలరాయనిధాకకుఁగలు! వలరాయనికాకకులంకవలదిఁగ్రధిక్షి॥ ౭౫.

- క॥ నమ్ముములెమ్మిఁకలేవచ । నమ్ములవగగుల్కుభూమిఁమ్ములువేడ్కు॥
గొమ్మతొల్పుముమైఁదై । కొమ్మకలపమ్మనలదుకొమ్మయఱురే॥ ౭౧.
- క॥ అనిచిగురుబోఁబలితైఱఁ । గునఁబలుకుచునుండువేళఁగోమలికన్నె॥
మ్మనమునసిగ్గునునంతన । మునువిరహంబునుగరంబుముప్పిరిగోనియొక్క॥ ౭౨.
- ప॥ అంత హంసాంగన యంతరంగంబున నత్యాంగ నారత్నంబుతో నిట్లనయె. ౭౩.
- క॥ హరిదర్శనమునకేగెద । హరిణాక్షీనీకటాక్షమలరంగమమ్మ॥
గరుణింపుమింకమీకిం । కరులమనస్కల్కింబైఁగొతుక మొదవ॥ ౭౪.
- క॥ నీరక్షీరవివేకము । నారూఢిగఁజేయుమిరలాహరితోనే॥
తీరునఁదెల్పదరోమరు । నారనములకడిమినఱచిననుదయఁగొనఁగ॥ ౭౫.
- ప॥ అనిన హంసవిలాసిని యాపల్కులాకర్ణించి మన్నించి తనవిభునిష్ఠాడి నగధరునిపోలికిం
జని నాగ్నజితీసంబేళంబు విశదంబుగాఁ దెల్పుచు నిట్లనయె. ౭౬.
- సీ॥ మున్నునీచరితంబువిన్నది మొదలుగాఁబడఁతికిమానమ్బముగఁదోఁనె॥
వలపుమీఱఁగనిన్నుడలఁచినదాదిగాఁగలికికిదినమునక్కరఁజేదోఁనె॥
నరయనీదరికినన్నఁపినదాదిగావెలఁదికిజాములవ్విధిగఁదోఁనె॥
వెలయనీరాకనేఁదెలిపినదాదిగాలేమకుగడియలారీతిఁదోఁనె॥
నీవుచతురంగసేనతోనేర్పమీఱ । రాజమార్గంబుననునీపురంబుఁజేరి॥
తేజరిల్లగవినుమయాతెఱవకిప్పుడు । నిమునమాజాడగాఁదోఁచెనీరజాత్మ॥ ౭౭.
- క॥ కావుననావిన్నుఁమిఁక । భావంబుననునిచికరుణభావింపుచునీ॥
వావెలఁదికోర్కెసఫలముఁ । గావింపుమువేగముననుగమలాధ్యక్ష॥ ౭౮.
- ప॥ అను మరాళాంగసపల్కులాకర్ణించి వెన్నుండు మనంబున వివరించి పార్థునిరావించి
యిట్లనయె. ౭౯.
- క॥ కొనలధరణీవిభుని ని । వాసంబునకేగినరసవచనచనల॥
వాసిగనత్యనుమాకై । భాసురముగనడిగిరమ్ముపాండుతనూజా॥ ౮౦.
- ప॥ అని వెన్నుండుపుత్రైంచిన ఫల్గునుండు గంగామతంబున నగ్నజిహ్వాలోకనంబుఁగావించి
వల్లవచనంబుల నిట్లనయె. ౮౧.
- క॥ విష్ణుపరాక్రముఁడౌమా । కృష్ణునకున్నీదుతనయఁగీర్తితనయఁగో॥
చిష్ణుశరీరమెసఁగివ । ర్ధిష్ణుఁడవైచెలఁగువసుమతీపతిలిలకా॥ ౮౨.
- క॥ యదువీరుఁడుకన్యాకు । ల్మదుడనిమదిలోనడలఁపకమురారికిన॥
మ్మదమునకేపటిపడియసె । తడియసెనీతనయమెసఁగుధరణీరమణా॥ ౮౩.
- ప॥ అని విజయురండు తెల్వనవచనంబులకుఁ గోనలనగరవల్లభుండొం నంతెనీల్లుదు నిట్లనయె.

ఉ॥ తామరసాక్షుడెచ్యుతుడువారియతో నిధిసర్వదేవతా।

కామితభోగదాయిమధుకైటభదారణుఃపవ్యయుండుల।

త్వీమదిరేక్షణావిభుడుచెన్నలరారుచునల్లుడైనను।

ద్వామత సెందునాదునుకృతంబుకరంబుగఁబాండునందనా

౯౦.

క॥ జన్యావారితనుకుసా । జన్యాదిగుణాంచితునకుజగదాత్మనకు॥

గన్యాదానముజేసిన । ధన్యంబైనాదుయశముతిద్దియు వెలయు॥

౯౧.

చ॥ అయిన సెక్కునందేశంబు విన్నవించెడి నాకర్ణింపుము. మున్ను లక్ష్యకీలాక్షుంబున
మత్తుమారీరత్నిం బుదయించి దినదినప్రవర్ధమానయై విలసిల్లునమయంబున నిక్కన్యకుఁ
దగినవరుండెవ్వండని యాత్మగతంబున వివరించువేళ నామందను లైలాసశిఖరాకృతిఁ
దనరుచు సేదాబోతులుద్భవించి బలంబుగనతిశయించి కాపరులనతిక్రమించి పౌరుల
బాధింప బలాధ్యక్షులవలన నావృషభంబుల సెక్కుప్రదేశంబుఁ బ్రవేశంబుజేయించి
రాజన్యలలో నెవ్వండేని పీనిబంధించిన నతినికి నానందన సెసంగెదననిచాటించిన ధరా
రమణులువచ్చి యా గోవువంబులఁ జూడంజాలకి చినిగిగావున నీజనార్దనుండును
బెబ్బలులపగిది నెబ్బరంబుగ జోబ్బిలుమన్న నాగిబ్బలయుబ్బణించి పీఠ్యకృత్యుగు
నానందనస్ఫుగ్రహించి నన్నానందింపంజేయవలయుననిన సతిండునవ్వొత్తొంతంబంతయు
శౌరికివిన్నవించి తదభీమతంబు రాజునకుండెల్లిన నతిండాభీరులబిల్వంబుంచి యా పుష్ప
భంబులం దెప్పించి నందనందనుని సమరివారింబుగా నచ్చటికిరావించి నగ్న జిహ్వావల్ల
భుండు శౌరిను దేశించి యిల్లనియె.

౯౨.

గీ॥ శౌర్యముంకువగాజేసిశౌరిపీనిఁ । బట్టికట్టితివేనినాపట్టినిపుడు।

నీకొసఁగి పెండ్లిచేసిదనిక్కుమనఁగ । నగధరుడునవ్వికాంచెగోనగములపుడు॥

౯౩.

క॥ కాంచిననయ్యాబోతులు । కాంచనపటధారిపైకిఁగాల్చివ్రవించువీ।

తొంచలములఁజూచుచురో । మించితముగఁజెలిండుచునాడుదునుం॥

౯౪.

మ॥ అతిరూక్షేక్షణుడైయదుప్రవరుడుత్యాధ్యక్షగోత్రంబుల॥

శతధారాయితబాహుదండములనిచ్చన్నట్టిధట్టింపఁగా॥

గుఠలంబల్లలనాడెఁజుక్కిలూరిలెన్గొండల్లలంకెన్నర॥

ప్రతతుల్పుమృరపీఠినుండియుపరిత్రస్తంబులయ్యెంగడు॥

౯౫.

చ॥ వెండియు.

౯౬.

గీ॥ అన్నిటికినన్నిరూపులై వెన్నుడలరి । యాలబోతులపైబాలకేళిల॥

నలుపనవివానికొమ్మలశౌరియెదను । బాడిచిగలిచివవానినమ్మరహుండు॥

౯౭.

- గీ॥ బెట్టిదంబుగఁగొమ్మలబట్టి నెట్టి । ముట్టెలవియంగఁగొట్టుచుదిట్టముగను।
దొడరిపిడికిటిపోటులమెడలతోడలు । నడుములదరంగబొడుచుచునడచిపట్టి॥ ౯౮.
- గీ॥ పగ్గములవానిఁగట్టినపద్మనాభు । పైవిరులవానగురిసెనప్పరసలాడి।
రాదరంబునఫల్గునుండపుడుహరిని । గొఁగిలింపుచుడనరాఁగొతుకమున॥ ౯౯.
- గీ॥ శౌరివిక్రమసౌందర్యసరసచరిత । రూపయావనసద్గుణాటోపములను।
గాంచికోనలవిభుడువాఁగొతుకమున । గోర్కెదీరంగఁబర్కెనుగోపముతుని॥ ౧౦౦.
- క॥ సత్యబిదిముమ్మాటికి సత్యనుచీకే సెనంగినంక్రందచనం ।
స్తుత్యయశోలంకృతికృతి । కృతిత్యతిఁబాటింతునింకఁ శశవకృష్ణా॥ ౧౦౧.
- ప॥ అనిపల్కి విజయునింబాది “మధిస్యశీఘ్రం” బన్నవిధంబున నిక్కార్థంబున కాల
స్వంబునచేయక వానుడేవునిపెండ్లికుమారునింజయవలయుననిసూచనయొనర్చిన నతండును
నృపపుంగవునకు హృదయంగమంబుగా నమంచితిభాషణంబుల మంచిదెనతోపమాయె
ననిపలికి గోవిందుని నిజమందిరిమునకుఁదోడ్కొనిచని మంగళస్నానంబొనరించి యలంక
రింప నుద్యోగిం చెనంత ౧౦౨.
- క॥ దువ్వెనలగురులునున్న । దువ్వెయొయారముగ వైచితోరపునిగలై ।
క్రొవ్విరిసరుగారిపుగనిడి । రివ్వలమురిదాల్పచిత్తమలరఁగినింతుల ౧౦౩.
- ప॥ మఱియును. ౧౦౪.
- గీ॥ మంజులకిరీటమలరంగ మకరకుండ । లములుచెలుపుండు హేమచలములుమెఱయఁ ।
బునుఁగుజవ్వాజితాపులుబుగులుకొనెడు । గండుమలమంగఁజెన్నెండఁగంపవైరి॥ ౧౦౫.
- ప॥ వెండియు ౧౦౬.
- గీ॥ నిల్వటద్దంబుముందు నెలకొనంగ । చిలకమలికి ముననువుగఁగులుకుదీర్చి ।
శివుఁడురేవెల్లురెఖదాల్చినవిధాన । భాసిలఁగఁట్టిముత్యాలబాసికంబు॥ ౧౦౭.
- క॥ ఈవిధమునఁగొంతయుఁడు । గోవిందునిఁగూర్చి పెండ్లికొమరునిగానం ।
భావించినవినికోనల । భూవిభుఁడానమయముననుముదమెద సెదపెన్ ॥ ౧౦౮.
- క॥ బంగారుగోడలందున । రంగగులత్తుకనమర్చిరహితోరణముల ।
ముంగిళ్లనిడిహారంగుగ । శృంగారింపఁగఁబురంబుసిరిచెలుపుం దెన్ ॥ ౧౦౯.
- క॥ చెలులంగనిమనసత్యం । తెలుపుచునలంకరింపఁజేయుఁడనిచన ।
వ్వెలదులువల్లెయని । తెలుయఁజనిమగువఁగాంచివేడుకమీఱన్ ॥ ౧౧౦.
- గీ॥ మానికపుబామృతామృతమృచిరాన । గోర్కెరీడేరహరిపెండ్లికొమరుడయ్యె ।
ననుచుప్రదానతముఖినలవనపుడు । సాంపెనఁగఁదెప్పె వసియింపజేసి॥ ౧౧౧.

గీ॥ అపుడుముతైదువలుకోభనాక్షతలను । దలనుగీలించిదివించుటలలితముగ ।

వేడుకలుమీఱఁబోటులుబాడునంతః । జానయొక్కతెనంపంగినూనెఁదెచ్చి॥ ౧౧౨.

గీ॥ కుంతలమ్ములుగదలఁజెక్కులుసెమెర్పఁ । గౌనుమాఁకంగఁహారముల్కడునటింప॥

ఘల్లుఘల్లునబంగారుగాజులలియ । నలలితంబుగఁదలయంటిసంభ్రమమున॥ ౧౧౩.

సీ॥ కొనగోళ్లదువ్వుచుఁగురులచిక్కడలించి నెఱజూజిగొజ్జంగిసీరుఁబోసి॥

వడిసీరుపాయఁగాఁబడిచిగొబ్బునవిప్పికదలించి నెచ్చేనఁగమ్మపిండి॥

యలఁడిపన్నీటనుజలక మార్చిమడుంగువలువచేదడియొత్తివన్నెమీఱు॥

వలిపెమ్ముఁగట్టిమైఁగలపమ్ముఱూసిమంజులమైనకంచెలనలఁదొడిగి॥

కింబజవైచిపూస రాల్గిలుకొలిపి । లలితభూషణమణిహరముల సెనంగి॥

లలనలీతీనత్యనలంకరింప । మదనసామ్రాజ్యలక్ష్మీనామగువదనఁ॥ ౧౧౪.

ప॥ ఇత్రైఱంగున నగరంబునలంకరించి తనకుమారిం బెండ్లికూఁతుంగావించి యజ్జగత్తీరమ

బుండు నుమునూర్తంబొనన్నంబయ్యె నాలస్యంబుసేయక విచ్చేయవలయునని తన

మంత్రులఁ బార్థుపాలికింబనిచిన నతండును బుండరీకాక్షుని వేదండునమారాధుండేసి.

సీ॥ పంచవాద్యంబులుపరిధవిల్లఁగఁభూరిభేరికానాదముల్పొరుకొనఁగ ।

నరనంపులిరుదధ్యజంబులుచెలంగఁగపందిమాఁగులుకై వార మొనఁగ ।

నాగరుల్నానముల్నయమొప్పజల్లంగమహతాపుదీధితుల౯రపివెలుంగఁ॥

జందనాగరుదివ్యసాంబ్రాజిభూషితంబై రాజమార్గంబునలఁద్రోవ॥

రానిబలగంబుతోడననూనలీల । పచ్చినగరంబుసొచ్చియవ్వారణంబు॥

డిగ్గి నెలకొనిరాకొరి మొగ్గరిముగి । నెదురుకొనె రాజునెవ్వుదిముదుమీఱ॥ ౧౧౫.

ప॥ అంత.

౧౧౬.

క॥ అడుగులకుమడుపులొనఁగుచు । నెడ నెడనప్పుడమితోడునింపుదలీర్ప॥

గడువేడ్డతొరిదోడ్కొని । తడవెనరఁగఁబెండ్లిచవికెదిరిక్కిననుకొ॥ ౧౧౭.

గీ॥ గులుకుమగ రాలతక్కుబోదెలనుగప్ప । రాలకంబములనుగెంపురాలపట్టి॥

యలకలికిపచ్చరాలతల్పులునుగల్గి । పరిధవిల్లెడుగొప్పయుప్పరిగనడుమ॥ ౧౧౮.

గీ॥ పలునిగారింపుపనులచప్పరముక్రింద । సెఱపుమీతొడుయపరంబేయగుమీఁద॥

నలరుమణిపితముననుశ్రీహరివసింకఁ । జేసెనక్కొనలేంద్రుండుచెన్నమీఱ॥ ౧౧౯.

ప॥ ఇత్రైఱంగున ధరారమబుండు రథాంగధరునినుచి తనకుమారికను దోడితెమ్మని మించు

బోలులఁబసిచిన నవ్వలంతులునంతేల్లించుంజని తల్లిచేరిగటమొఱుంగుటీఁగెపగడి వెలుంగు

దున్న కురంగవయసంగిని బంగరుబొమ్మ వెన్నునకు నిన్నుఁ గజ్జాదానంబునెఱుఁటలంచి

- మీతండ్రి నిన్ను భిలుచుకొనిరమ్మని మమ్మునని పెనవిపలుక సిగ్గును జఱునవ్వును నొంగి
బునఁజెలంగ నక్కన్నియ్య చెలులనడుమ విలపిల్లుచువచ్చుననుభుంబున. ౧౨౦.
- సీ॥ లేగొనుపైనుక్కలేమకేర్తీలించిచేడియనల్లనఁగొడిలేగ।
కలికియొక్కతెచనుంగవపైనియించుక జారుపైటనమర్చినరభిరాగ।
మగునయొక్కతెకాంతవగగుల్కుమోముననమరులేఁజెమటచేలమునఁబుడును।
లలితాంగియొక్కతెలనక్షీల్టఁజూరుగేదంగిఁతొపలగీలుకొలుపఁ।
గువలయశ్రీలవిలసిల్లుకొమ్మచూపు । లంఘులన్నవనీలంపుటంబెలనఁగ।
వెలయసిగ్గునుహర్షంబుఁజేమమాన । నమునఁబెనఁగఁసతి పెండ్లిచవికిఁజేరె॥ ౧౨౧.
- వ॥ ఇతైఱంగున నక్కరంగనయనను నంగనామణులు దోడితెచ్చి రధాంగధరుని చెంగట
నిలిపిన. ౧౨౨.
- గీ॥ మించుక్రొమ్మించుతీవనుమించు మొయిలు । లీలఁజనితోడవిలసిల్లునీలవర్ణుఁ।
గాంచిభూసురకామినుల్కొతుకమునఁ । దగునువీరలకనిమచిఁదలఁచిరెలమి॥ ౧౨౩.
- వ॥ అప్పడు. ౧౨౪.
- క॥ కరములఁగంకణములున । య్యిరువురకుఁబూన్చి పెద్దలింపుగదీతా।
కరులంఁగావించిరిశ్రీ । కరమనితాపసులుపలుకఁగామోదమునఁ॥ ౧౨౫.
- వ॥ అంతఁ గోసలనగరీకాంతుండు కాంతాసమేతంబుగా శ్రీ కాంతు చెంతకుంజని. ౧౨౬.
- క॥ గర్గార్యాదిపురోహిత । వర్గమిదెముచూ ర్తిమనుచువాసిగఁబలుకఁ॥
భర్గాదిసర్వసమన । స్వర్గాంచితునెడుటనునిచినత్వనువేడ్కఁ॥ ౧౨౭.
- గీ॥ లలితకాంచనభృంగారుజలముతనదు । ననీలార్పఁగహరిపాదవారిజములు।
కనకపుంబల్లెరంబునఁగడిగివేడ్క । గంధమాల్యాదులూసఁగచఁగౌతుకమున॥ ౧౨౮.
- వ॥ మతీయును. ౧౨౯.
- క॥ మధుసూదనునకొనంగఁ । మధుపర్కముదివర్ణరత్నమయహారములఁ॥
బ్రథితముగఁగోత్రనామము । లుధరావిబుధుల్యచింపఁలోలతనపుడుఁ॥ ౧౩౦.
- క॥ వసురుద్రాదులుగొలుపఁగ । వసుదేవునినుతునికొనఁగవాసిగఁదనయఁ॥
వసుధామరులకునభిమత । వసువులునిడిన్యపతియలరెవాంధదలిర్పఁ॥ ౧౩౧.
- క॥ పరిజనులంతఁబ్రమదనం । భరితులగుచుదంపతులకుఁబరికింపఁగనీ।
తెరచాలదనుచునవృన్దచఁ । యెరయనుచిరి నెలఁతెసిగ్గుఁదీరిచెలంగఁ॥ ౧౩౨.
- క॥ పంచశరుండానడుమను । పాంచికఱకుఁద్రమ్మికఱనమ్ములుకులుకుఁజీగా॥
నిధిచెననఁజూకుఁజూపులు । మించెనునిరువురిపయస్సమింపఁగమనముల్ ॥ ౧౩౩.

- క॥ కల్యాణమునరపతిసా । కల్య మెనగజేయుచుండఁగాఁగామినులా ।
కల్యాణంబుగలక్షి । కల్యాణముబాడిరపుడుకాతుక మొదవణ్ ॥ ౧౩౫.
- క॥ మంగళతూర్వరవంబుజె । లంగఁగనత్యానతీగళంబునవేడ్కన్ ।
మంగళనూత్రముఁగట్టుచు । నంగజగురువలరెప్పదయుమానందింపన్ ॥ ౧౩౬.
- గీ॥ అమరదుందుభిరనగర్జితములతోడ । సురలునుమవృష్టిఁగురియనప్పరనలావ ।
సరసగాంధర్వగానవిస్ఫురణమెనగ । నారదుండాడమింటవిన్నాణముగను ॥ ౧౩౭.
- క॥ బంగారుపల్లెరంబుల । రంగుగముత్తియపుఁబ్రాలురహినించినతుల్ ।
పొంగుచునురుగెడలందన । రంగవర్షర్పిబ్రాలుచెలిశిరంబుననుంచెన్ ॥ ౧౩౮.
- వ॥ అప్పుడు. ౧౩౯.
- గీ॥ వనితసరంపునెఱిగుంపువలనజారి । వెలయుతల్పబ్రాలువగజూపవితయయ్యెః ।
మొయిలంగడనింగివిలిగిల్లిముత్తియములు । కుప్పకుప్పలుగావానగురియుకరణి ॥ ౧౪౦.
- పృథ్వీపుత్తము॥ పొలుతులువలంతులైపొదవిసేసలందియ్యఁగా ।
వెలందివెణిగొందుచున్విభుగిమాల్పిపైనించకెం ।
పులంగదిమిరంగున న్బొలుపుమీఱుచున్దారుచున్ ।
జేలంగెడనునంగతిన్నిరులనిందనీలాలనన్ ॥ ౧౪౧.
- వ॥ అంత. ౧౪౨.
- క॥ హరిహరిణాక్షికరమున్ । గరమునగీల్కాల్పిచెలగికరమరుదుగబం ।
గరుపెండ్లిపీటపైనుం । నరముగవనియించుచుదమెదందళుకొత్తన్ ॥ ౧౪౩.
- వ॥ అప్పుడు. ౧౪౪.
- గీ॥ పడఁతులయ్యెఱుకుభవేదినిడినపావ । కంబుననువేడ్కిలాజహేలూమంబొనర్చి ।
రంగలరుకొంగుముండ్లమరంగనపు । పసములనుమెల్లమెల్లనఁగదలినడిచి ॥ ౧౪౫.
- వ॥ మఱియును. ౧౪౬.
- క॥ బంధువులుదెల్పనప్పుడ । రుంధతిదర్శనముజేసిరుచిరాకృతియా ।
గంధేభయానతోడను । సింధురవరదుండుదనరెసిరిచెలువ్రందన్ ॥ ౧౪౭.
- వ॥ అప్పుడు. ౧౪౮.
- మత్తకోకిల॥ రంగుమీటిమెఱుంగుమించుజెలంగుమేఘముకైవడిన్ ।
బొంగుచున్నరిపెండ్లిపీటనుబొల్లితోవనియింపఁగా ।
మంగళంజయమంగళంకుభమంగళంబనిమానిసుల్ ।
మంగళారతులిచ్చిపాడిరిమత్తకోకిలకీతులన్ ॥ ౧౪౯.
- ప॥ చెందియు. ౧౫౦.

గీ॥ వేడుకలరంగమున వైరివిధిగ నక్షయము పొనీయఁబోజ్యవస్తువులదనరు॥

భోజనమొనర్చెఁగానినభాజనముల । బాంధవజ్ఞాతినహజనంపన్నుఁడును॥ గ౧౧.

క॥ ఈరీతి ప్రాల్లాసములు । కూరిమిమీఱంగనల్పికువలయవిభుఁడు॥

వారకనైదువరాతిరి । నారూఢిగ నాగవల్లినటుగావించె॥ గ౧౨.

చ॥ ఇత్రైఱంగున నగ్నజిహ్వరారముఁడు సాకల్యబుగాఁ గల్యాణంబొనరించి సంతసించి యబ్బిరించిజనకునకుఁ గిరీటమకరకుండలగ్రాహక హాసకేయూరాది భూషణంబులును నానావిధ శస్త్రాస్త్రంబులును మఱియు విమోహితవస్తువులమొనంగి తమకు వందనంబొనరించినిలిచిన నందనకుఁ బత్నిసమేతుండై నవరత్నంపుటాడిబియ్యంబునించి నిరసాంబరాభరణంబులును గ్రామంబులును నాలమండలును దాసీజనంబులును మఱియు మనోహరవస్తువులు నరణంబుగామొనంగి యదువృష్టిభోగగ్రామంబులు సముచితంబుగా సత్కరించి తక్కినపరిజనుల మనోహరణంబు సఫలంబుగావించి తననందన నందంబుగా గోవిందునికరణంబుననునిచి కరుణార్ద్రచేతన్ముగ్ధుడై పరికించి యున్నగించి చెలువుండి వందిమాగధకైవారంబులును భోరీభాంకారంబులును నుల్లసితంబులును బంధుసహితంబుగా గోవిందుని సంతిహారంబుగామొనరిచి మరిచి నిజమొనరింబుండేరి దారపుత్రాదియుతంబుగా నానందించుచు సకలభోగంబు లనుభవించుచు రాజ్యంబుఁ బరపాలనంబునేయుచు సుఖంబున నుండె నంతటనానుదేవుండు నాగ్నజిహ్వస్థైర్యుడై తోడ్కొని పతురంగబలంబుతోఁ గదలి గావరకానగరంబునకుండేరు నిభ్యంతరంబున.

గ౧౩.

గీ॥ మున్ను సత్యాన్వయంబునమునకువచ్చి । బలిమిననన్వియాలబోతులకు నొడి॥

నట్టిరాజన్యవీరులయ్యంబునాని । విక్రమంబెల్ల వినిమది వెఱుగు నుండి॥ గ౧౪.

ప॥ మఱియును.

గ౧౫.

క॥ తమతమబలములతోడె॥ । నమఠోత్సాహమునన్మృతినముదయములున॥

క్కమలాక్షువాహినికిన । డ్డమునచ్చిరిభేరికాదిధాంకృతులర॥ గ౧౬.

ప॥ వెండియు.

గ౧౭.

క॥ నచ్చిబల్లులుగదిమివి । యన్పురులత్యంతవిస్తయము నొందితము॥

మెచ్చగఁబలుభల్లంబులఁ । గ్రుచ్చియదూతములన్పులుగ్రుమ్మిరిపెలుచ॥ గ౧౮.

ప॥ అప్పుడు.

గ౧౯.

క॥ బెబ్బులులంగిదియొదవు । లబ్బులుయూగపులగదిసియహమహమికలా॥

గుబ్బుగనంగ్రామంబు॥ । నిబ్బరముగనల్పిరపుడునేర్పదల్పిర్వ॥ గ౨౦.

క॥ ఇరువురఁబల్లులిత్రేటి । శరశస్త్రాస్త్రములరణమునల్పించునుభయం॥

కరనాదమేదురములగు । శరధులవలెఁగలసెనమరసంభుముసాగడె॥ గ౨౧.

వ॥ అట్టిసమయంబున.

౧౬౦:

క॥ కేశయన్మంజయశకబాం । స్త్రీకాదిధరాధినాథులేకంబయ్యా

భీకరయాదవపైన్మము । ప్రాకటముగఁజుట్టుముట్టిపెకొనిరివెనఁ

౧౬౩.

క॥ భీకరశరవృష్టిన్మా । ర్వీకృతరణితములఁగటకవిద్యుత్ప్రభులఁ

స్త్రీకృతకల్పాంబుగఁ । గ్రాకృతులైవిమతన్మ పతులరఁగఁగడిమిఁ

౧౬౪.

వ॥ అప్పట్లున.

౧౬౫.

ఉ॥ పాండుతనూభవుండుతనబాంధవుల త్తతీనంతసిల్లఁగా

గాండినమేడైరనిగిచికల్పకృశానుసమానుడైలన

త్కండుములన్నిగిడ్చిన్మపకాండములన్దగటార్చిపేర్చిత

త్కండుమునన్దుదంబెనఁగదద్దయున్మెత్తెనుదేవదత్తముఁ

౧౬౬.

వ॥ ఇవిధంబున విజయునివలన రణంబునఁ బరాజయంబునెంచి విమతజగతీరమణులు కాం

దిశీకులైనంగని నందనందనుండు పాండునందనుపరాక్రమంబభినందించి సేనాసమేతం

బుగాఁజని మధ్యందినంబున సెక్కు నదీతీర విరాజమానరమణీయారామశోభితంబగు

ప్రదేశంబున వసియించి విలసిల్లునమయంబున.

౧౬౭.

ఉ॥ అలలితాటసీసలీనహార్యసమీపవిరాజపాపగా

కూలమునందుఁగ్రమ్మికొనిఘుమ్మనితావులెనంగఁబొంగుహిం

తాళవిశాలతాళమగుధారలఁగాంచితగీయసేవనా

లోలత సెంచిరారధికులన్బ్రమదాంచితిచి త్తవృత్తులై

౧౬౮.

వ॥ మఱియును.

౧౬౯.

క॥ యదువీరులుచుఘసేవను । మదవిహ్వలచిత్తులగుచుమగుసూదనునం

పదసెన్నుచునాడుచున । మృదమొందుచుగంతులిడిప్రమాదమెనయుచుఁ

౧౭౦.

వ॥ వెండియు.

౧౭౧.

గీ॥ అక్రమాలాపధావనహసనగాన । నర్తనవిహారపాతనసమనవారి

కేళులనుబాలలీలలఁగెరలిమగుల । సంతతానందనంభృతసాన్వితులైరి

౧౭౨.

వ॥ ఇవిధంబున నయ్యనీకాగ్రణులు మగుపానసంజాతచేష్టావిశేషంబుల సర్వవంబులకరణి

ఘూర్ణిల్లుచుఁ దౌర్యత్రికాదివిసౌదంబుల నారాత్రి నదటనివసించి మఱునాడు ముర

వైరిననునరించి ద్వారకానగరంపకంబిరాజమాసౌద్యానవనసమీపంబునకుఁ జనునమ

యంబున.

౧౭౩.

ఉ॥ కోసలకన్యనచ్యుతుఁడుకూరిమిమీఁగఁబెండ్లియాడియు

ఘానమెలర్పవచ్చెననిలగుగఁజారులు దెల్పనజ్ఞనా

వాసముద్వారకాపురమువన్నియలారనలంకరించితా।

భాసురలీలరాముడుసబాంధపుడైయెదురేగెనత్తటికే॥

౧౭౪.

ప॥ అప్పట్టున.

౧౭౫.

క॥ తనకెదురుగవచ్చినరా । మునిపాదమ్ములకు మొక్కి, ముగహరుడవుడా।

వనితామణితోడైనది । ఎనగానెదోబుగురువర్ణంబలర్క॥

౧౭౬.

ప॥ వెండియు.

౧౭౭.

క॥ అటగృష్టండును బహితో । త్రిటంకక్కా పటహాభేరికాతొర్యగవా।

ధృటులున్నుబదిక్కులబి । క్కటిలన్నిపురములేరెఁగొతుక మొదవక॥

౧౭౮.

క॥ రథమునదనసతినిడుకొని । మధుసూనుడొరుగుదోమానినులముసూ।

రథములుదీరగ హరివై । బృగుసుమువర్ణంబుగురికొచ్చుచల్పివై॥

౧౭౯.

క॥ ఈతెఱుగునబౌరజన । వ్రాతింబుకడుకలంగవసుదేవసుతుం।

డాతెఱవతోడనతత । శీతతమగునంతిపురములేరెముదమునక॥

౧౮౦.

క॥ భాసురకాంతలూనంగెడు । భాసురనీరాజునుములపరికించుచున।

క్కిసలనందనతోడ । న్నాస్తిల్లన్వరిరసానుబంధమెలర్వక॥

౧౮౧.

ప॥ అప్పడు.

౧౮౨.

క॥ దేవకికిన్వసుదేవున । కావనబాతుండు మొక్కెనంగనతోడక॥

దీవనూనంగివారువ । సూరరులసెంకండుసేయడొడంగనంతిక॥

౧౮౩.

గీ॥ మార్యుడెస్తాదిజేరెనవార్యతమము । నిండెబహ్మగిమురరాజమూలంబు।

నుదయమయ్యెనుజంద్రికలాదవేదిశల । మదనుడలెనుసామ్రాజ్యుడముసెంది॥౧౮౪.

ప॥ ఆనమయంబున.

౧౮౫.

ప॥ హరిజలకంబొనర్చిహృదయంబిగుకొత్తెగంగంధమాలికా।

సురుచిరభూషణంబులనుతోభనచేలములన్ధరించికాం।

తరసనుసౌజ్ఞపాయనఘృతఘృతిభక్ష్యఫలేష్టికాఫో।

జ్యోరసములన్బుజించిమగురాంబువుగ్రోలినుఖంబుసెందుచుక॥

౧౮౬.

సీ॥ మంజులస్తంభాగ్రంజితమాణిక్యకాంతులుదీపాధికతభజింప।

శృంగారమైనమెఱుంగుబంగరుకీలుబొమ్ములకొమ్మలపోల్కి దునెం।

సోరణగండ్లనుసోకెడుతెమ్మెరల్పమరపిక్షేపనరణివెలయం।

బొలుపొందపంజరములజెల్కపల్కులుశృంగారగాధలైచెన్నమీఱం।

బద్ధరాగప్రవాళసౌపాననీల । మణికవాటప్రధితవజ్రమహితకుడ్య।

మరకతాంచితవేదికాస్ఫరణమరు । చారుతమైవకళికాపాదమునను॥

౧౮౭.

- సీ॥ పగడాలతోండ్లబల్లగరాలపట్టెలచింద్రంపుపట్టెజిగిజెలంగు।
హంసతూలంబుచేసలరెడిముకమాలుపాన్పుననించినపాడిజాతే।
నుమహలములపైనిసాంపుగాఁగప్పిననన్నంపువలిపెమ్మచెన్నుమీఱు।
బాలీనుకెక్కెలబంగారుకాంతులెసంగుసింగారంపుతయ్యపైనఁ।
బవ్వలించినకంసారిభావమెఱిగి । పువ్వువబోబలునత్యన్పృథ్వాతగత్తు।
లసితభూషణరాజినలంకరింపఁ । దొణగిరప్పడువేడుకల్గడలుకొనఁగ॥ ౧౫౮.
- చ॥ నురుచిరశీతలాంబువులనుందరికింజలకంబులార్పిమేల్ ।
నరనపురంగుపాపహంసెనంగిచొకాటఁపుచీరెఁగట్టినుం ।
దరరుచిమించుకంచెలబడంపడినంతనచేసితావులక॥
గరమరుదైహూయల్లులుకుగండమలందినరుల్లఱింపుచుక॥ ౧౫౯.
- వ॥ మఱియును. ౧౬౦.
- ఉ॥ అందముగుల్కుకుందనపుహంసములున్పశిపువ్వుపైజెబా।
జ్ఞుండులునందిదంపలునుబాపటిబిందులుముద్దులుంగరా।
లంబెలుకమ్మలుంమురువులాదిగమిక్కుటమైనసామ్మలం।
దందనలంకరించిరిభయానలుకస్తురిబొట్టునున్నుగాక॥ ౧౬౧.
- గీ॥ ఈగతినలంకరించియుయ్యిగురుబోండ్లు । నిలువుటద్దంబుఁగడ్డుమోలనిలిపిపలికి।
రతివోనీవుభిన్నునికిపార్ష మొదనఁ । శ్రేయనికఁజనుమనఁజెలిసిగ్గుసెందె॥ ౧౬౨.
- వ॥ వెండియును. ౧౬౩.
- గీ॥ తమ్మనరచూపులనుజూచిదంభలీల । బొమలుముడివైచిచిఱినపువ్వుమోమునందు।
మొలకలెత్తంగనెమ్మనబులకలొదవు । పొలఁతిభావంబుఁబొడఁగనివెలఁదులపుడు॥ ౧౬౪.
- క॥ వలమురికాలుపుపైమును । వలపునబెగ్గడిలునీకువనితాసిగ్గే।
వలనుండివచ్చినేడఁ । వ్వలరాయనితల్లడిమనసువలపించుటకుక॥ ౧౬౫.
- గీ॥ సతినమీఁపమునకుఁబనిచినదనుకనే । పడఁతులకునున్గిన్నబొడముచుండుం।
బిదపఁబ్రియునకెంతమున మొదవింతురో । యెనరుజూతుగమ్మయిందువదన॥ ౧౬౬.
- వ॥ అయిననువినుము. ౧౬౭.
- గీ॥ ముదితరమ్మనిపిలువకమున్నెమగనిఁ । బొదువదగదమ్మవగకాడుపొలుపుమీఱి।
నకియదరిజేరవెన్నకుఁజనియదేమొ । విడమొనంగినఁగొనవమ్మవేడ్కఁగొమ్మ॥ ౧౬౮.
- వ॥ మఱియును. ౧౬౯.
- చ॥ చెలువుఁడునీదుచన్గవనుకెక్కులగంధమలందఁగ్రేమతోఁ ।
గులుకుచుఁగొఁగిటసెప్పుదువుకొమ్మమాకుందుఁడునీదుమోవికొ॥

- బ్బిలుమగువానియయ్యలరుబ్బిని కేళి సెనర్ప నేర్పనకా ।
దలగకవానితో బెనగితద్దయుగూడుముకొమ్మ నెమ్మదికా ॥ ౨౦౦.
- గీ॥ అనుచుజేడియలితైఱంగుననుసత్య । నల్లనల్లనగేళికాహర్త్యమునను;
హంగతులికశయ్యపైనరులశౌరి । సౌగమునకన్నిమరలిరిసంతసమున॥ ౨౦౧.
- క॥ అంతరమాకాంతుడుదన । చెంతస్సొమ్మించుతీ వెచెలగుకయివడికా ।
వితగవిలసిల్లెడున । య్యింతిగనుంగొనియెవేడ్కలింపుదలిర్పకా ॥ ౨౦౨.
- ప॥ ముటియును. ౨౦౩.
- క॥ కుందనపుపైటచెఱగుము । కుందుడుచేబూనితిగిచికోమలియింకనీ ।
కుందగునసిగ్గురమ్మని । కుందరదననెదనుజేర్చుకొనియిటువలికెకా ॥ ౨౦౪.
- చ॥ కలువలతేఱవందగు మొగంబిటుత్రిప్పముచూడుకన్నులకా ।
లలితమ్మణాలబాహులతలంబిగియారగఁగొగిలించినీ ।
కులుకుకుచద్యయంబులనుగోమలినాయెదజేర్చిమోవితే ।
నెలుచవిజూడనిమ్ముదయనివ్వటిలన్న ను నేలుకోమలీ॥ ౨౦౫.
- ప॥ వెండియును. ౨౦౬.
- గీ॥ కొమ్మనీకెమ్మోవికమ్మతేనియలానగల్గకుండినసుధాకాంక్షజను నె;
కలికినీగులుకుచద్యవనంటకుండినదుర్గాధిపత్యంబుదొరకుటెట్లు ।
చెలియనీ శ్రోణిపైజెయ్యాడకుండినజక్రవర్తిత్వమేనరణిండుచు ।
నింతినీయూరుపయింబరుండుకయున్న ఫణిశాయిభావమేపగిడిజెట్లు ।
వెలది ! గళముననఖపజ్జీనిలుపకున్న । బాంచజన్యగరత్వంబుపరగుటెట్లు ।
కాంతనినుఁగొగిటనుజేర్చగలగకున్న । బాహుచతురాకృతిత్వమేభంగినలరు॥ ౨౦౭.
- ప॥ ముటియును. ౨౦౮.
- గీ॥ కలికిరోకాతుకమునలేఁగొనునంద । గులుకుపుక్కింటబిరుదులఁగొచ్చెదీర ।
గరముకరమూనకున్ననుగలదెనాకు । దలచెభువనత్రయాధిపత్యముమ్మగాక్షి ॥ ౨౦౯.
- గీ॥ అనుచుదద్దయుజేళించిహళినించి । తమికటాక్షించివలపించుదులుతు నెదుట ।
గాంచిచన్నులుగల్గఁగాఁగొతుకమున । గొగిటనుజేర్చిగులుకుచుగలసెఁగలికి ॥ ౨౧౦.
- మ॥ అసక్యచ్చుంబనదంతదంశనసఖవ్యాపారసంక్షేపన ।
ర్మనుధాపూరవచోవిశేషమ్మదుమర్మస్వర్పనంజాతమో ।
హాసముల్లాసనుమాప్త కేళులనుబ్రహ్మానందభూయిష్ఠమా ।
నకులైసొక్కుచునుండిరయ్యిరువురున్న వ్యాసురాగంబులకా ॥ ౨౧౧.

ప॥ వెండియు నివ్వగలమున నవ్వగూడరులు విలసిల్లుచున్న నమయంబున యుగపచ్చుంబితేత
 కేతరమంజులతొంబూల ముగంధబంధురాధరాభిరామందై, యనురాగాశియసాంగత్య
 కుంచితపరస్పరకంఠవలయొన్చిల దవ్వుక్తమగురిమాంచత్త, పోలారవందై, నమకాలప్రవృ
 త్తాస్యాన్యనంబిట్టమ సౌజ్ఞావయవందై, నహనట నిధుననిధువననమయచటలమణితరణి
 తవిలసితందై, సుఖాకరందైన మురతంబుప్రవర్తించునెడ మదనజనకుండు మెండుమీఱి
 హృదయంబుగదియించి ధైర్యంబుగలంగించి డంబుమీరు చన్దన గొనగోటమీటుచు
 మాటిమాటికి సొరూరజేయుచు, నారడిదెట్లుకెమ్మోవి మునిపంటసెక్కుచు, మరుని
 ముకురంబులపగిదిగొనురుమీరు చెక్కులజపేటంబులనుంచుచు, గ్రొమ్మించుతీవేకరణి
 మెఱయు నవ్వవ్వుబోణి మసౌహరందైన శరీరంబు, దనబాహంతరాళంబునబంధించి
 జయించినంగాంచి యిమ్మించుబోణి మదనకదనంబున నప్పరిభవంబునహింపక రతిరమణ
 రాధాంతరహాస్యవేదినీగావున రనవశంబున బురుసాయమాణయై శౌరినిదిరన్మరించి
 పెనంగిన నయ్యురువురు ననంగ్రీడావిశేపంబులజెలంగుచు నమాకాలస్థలనశమితమదన
 కదననన్నాచులై (సుక్కుచు శయ్యపైవాలియు నననత్రాన్యంబున పేనుతిరేకం
 బున సస్యాన్యవ్యాప్యతైకైకబాహులింగిత పులకితగాత్రులై తత్కా బోచిత మగురా
 లాపజల్పనాశీలురై యున్న నమయంబున.

౨౧౨.

క॥ తూరుపుతెమ్మెర మొలకలు । తోరంబుగపీచిమించెదోరపుకాంతుల్ ।

వారకతిమిరమణిగూ । కూరుతములుకుక్కుటములుకూయగదోణిగె॥ ౨౧౩.

ప॥ అట్టియెడ.

౨౧౪.

క॥ మంగళతూర్ధరవంబుజె । లంగవిహంగములుపంజరమ్ములఘనసా ।

రంగవరదమేగ్కొమ్ముకు । రంగనయనతోడననుచురహిబలుకంగె॥ ౨౧౫.

ప॥ అప్పడు.

౨౧౬.

సీ॥ అతివచన్పంతులనలరారుకస్తూరియురముపైశీవత్సనరణి మెఱయ ।

సురతభాగరముచేసాక్కినకస్త్రోయివారిజాకృతి సెందివన్నెకెక్క ।

గల్గిపన్నొనలచేగందినకెమ్మోవిబింబఫలస్సార్పిడంబుమీఱ ।

గాంతకస్తురితిలకంబంటియాననంబేణాంకతులితమైయింపుమీఱ ।

సెలతమణిహారముల సెక్కులెలమిమేన । లలితవనమాలికాచిహ్నములనెలయ ।

గాంతపైమోహనంధృతస్వాంతుడగుచు । గేళినదనంబు వెడలెగోపాలవశాళి॥ ౨౧౭.

ప॥ వెండియు.

౨౧౮.

గీ॥ స్నానసంధ్యాద్యనుస్థానదానములను । నమచితంబుగనల్పచుశౌరివిజయం ।

తోడనిష్ఠానులాపములాడికొనుచు । నివ్వటిల్లుచునుండెను నేర్పమీఱ॥ ౨౧౯.

వ॥ అంతట.

౨౨౦.

ఉ॥ వాడినపూలదండలనువాతెరసంటినపంటిగంటులకొ.

వీడిచెలంగు పెన్నెరులవేకువనిద్దరఁదేరుకన్నులకొ.

బ్రోడజెలంగిమన్నధునిపోరునడస్సినరీతిఁజెల్పుచుకొ.

జేడియయంసభాగములజేతులువైచుచువచ్చెసొక్కుచుకొ॥

౨౨౧.

క॥ కాంతలునంతసమునశ్రీ । కాంతునితోరతులఁదేలిక్లాంతాననన।

క్లాంతనుగద్దియనిడియే । కాంతంబునఁజెలులుచుట్టుగ్రమ్ముచునేడ్చుకొ॥

౨౨౨.

గీ॥ ముకురమెదుటనిల్పిముదితలుకొందఱు । చికురములనుదువ్విచిక్కునడిచె।

హారములనడల్పిహానుమీఱఁగఁబైటఁ । సక్కగానుసరిదిమక్కనలర॥

౨౨౩.

వ॥ వెండియు.

౨౨౪.

ఉ॥ కన్నులుచల్లఁగాఁగనిమొగంబునమోమలరంగఁజేర్చియొ।

వెన్నునిఁగొఁగిలించిమదివేడుకదీరఁగముచ్చటాడినం।

పన్నతమెందికోసలన్పుపాలతనూజమనూజవేదనా।

పన్నతిదీరమోవినుగనాన మొనర్చినుఖంబుమెందితే॥

౨౨౫.

గీ॥ కమ్మమిలుకానినెఱపువున్పట్టులకును । సొమ్మసిలిమునుజెందిననుమ్మలికము।

దీరవేడ్కముకుందునిజేరిమదన । కేళులనుసొక్కుఁగలిగెనేకీరవాణి॥

౨౨౬.

గీ॥ కులుకుపన్నీటమెలదినకలపయునను । మేదురందైవవనమాలిమేనుఁగొంగ।

లింపఁగల్గెనెవానితోసొంపుమీఱ । మరునికేళులమెలఁగితేమంజువాణి॥

౨౨౭.

క॥ అనినెచ్చెలియలుబలుకున । చనములుపీనులకువిందునల్పఁగఁజెలిసి।

గ్గునుజిఱినవున్వినుదనమో । మునఁదెనఁగొనసఖులలోఁజుమురియుచునుండెకొ॥

౨౨౮.

వ॥ వెండియు.

౨౨౯.

క॥ హాటకచేలనితోస । య్యాటలఁబాటలనురతులనలరచునెచ్చెడుకొ.

బాటలగంధిముదంబునఁ । బాటిలుచుండెనలకలిమిభామినిపగిదికొ॥

౨౩౦.

క॥ అంతటహేమంతముమద । దంతావళికుంభనల్పతప్తనదయతొ।

ధ్యంతరహితకాముకకా । లాంతకసమమైచెలంగెనానయమునకొ॥

౨౩౧.

సీ॥ కందర్పమాతంగకరపుష్కరోద్దిర్ఘశీకరోపమహిమానీకమగుచుఁ।

గాంతాకుచాభోగగహ్వరధరదుర్భభాగలీననిధానభావమగుచుఁ।

గాదంబనికురంబమోదాపనూదకసారసోల్లసితకాసారమగుచుఁ।

గల్పారకచకోరకాలికానలిభయంకరదివాకరదివ్యకిరణమగుచుఁ।

గళితయావనవేశ్యాంగతులితకీత । లలితసాభాగ్యనత్ప్రపాకలితమగుచుఁ

గాంతనవతాలవృంతభిశాంతమగుచు । నపుడువిలసిల్లేదత్సమయాగమంబు॥

గరి.౨.

ప॥ మఱియును.

౨౩౩.

క॥ కాంతలంతతవిరహాగ్ని । క్లాంతలగుచుమోహజలధిఘనతరవేలా।

ప్రాంతముతద్రజనీవే । లాంతముగనలేకయుండిరాసమయమునకే॥

౨౩౪.

చ॥ దివములునన్నగింఁచెఁగడుదీర్ఘములైకనిపించెరాత్రులుకే।

దవమునఁటింఁచెదీనతనుదద్దయుమించెహిమాంబుధారలీ।

యవనియుఁబాడిపంటలననుంచితమైరహిమింఁచెశీతముకే।

భువనమునాక్రమించెయదుపుంగపురీతివహించియత్తత్తికే॥

౨౩౫.

ప॥ వెండియు.

౨౩౬.

క॥ వశవహమాతుచునూర్వ్యుడు । తడవైనరింపకపరాద్రిదరిఁజేరియుఁగా।

వెడలఁడుచలికులీకియనకే । బుడమిన్సీతార్తియొరులబొందువుటయరుడే॥

౨౩౭.

ప॥ ఆనమయంబున.

౨౩౮.

గీ॥ సరసకమలాకరవిహారచందనాను । లేపనాతాయనాప్తిచంద్రోపలఘ్న।

లీనివేశనచంద్రకాలానివాస । ములనిరాదరుఁడైయుండిమరుహరండం॥

౨౩౯.

చ॥ సరసకదుష్టనీరములన్నానమొనర్చికటూష్ణభోజ్యములీ।

కరముభుజించితానగరుగంధముఝూసిలవంగజాతిభా।

సురమగుసీవ్యమందిచలిసోకనిసాధమునన్వసించినా।

పరముగహంసతూలయుతత్వముపైఁబవళించియంతటకే॥

౨౪౦.

క॥ చలిచలియునుచురమాధవుఁ । నలచెలిచనుగవనుఁదాగియానందమునకే।

జెలఁతేఁగుచువలరాయని । కళలన్నిలసిల్లిప్రాద్దుగడుపుచునుండెకే॥

౨౪౧.

ప॥ ఈతీరు నాగ్నజితితో దనరారుచు ననంతరంబ.

౨౪౨.

క॥ శ్రుతకీర్తితనూజన్వి । శ్రుతకీర్తిన్మద్రకన్యనుచరితధన్యకే।

గ్రతుభగవ్యరులెన్నఁగఁదా । నతివేష్టనుబెండ్లియాడెనచ్యుతుఁడంతకే॥

౨౪౩.

ప॥ మఱియును.

౨౪౪.

క॥ పక్షింద్రుఁడుమున్నుమరుల । శిక్షించియున్మృతముఁదెచ్చిచెలఁగినపగిదికే।

గుక్షితిపులఁగిదివిహరివి । లక్షణముగఁబెండ్లియాడెలక్షణనపుడుకే॥

౨౪౫.

ప॥ వెండియు.

౨౪౬.

గీ॥ వైష్ణియునుజాంబవతినత్యభామమిత్ర । విందకాళిందికోసలవిభుతనూజ।

భద్రలక్షణలాదిగాభామలాలయఁ । బరిధవిల్లుచునుండెగోపాలమాణి॥

౨౪౭.

ప॥ ఇద్విధంబున తీరాగృహీతశరీరుండైన మదనగోపాబువల్ల భుండు విలాసినిసహస్రంబులతోఁ
గందర్వకేతుల విలసిల్లుచు మన్నధానిరుద్ధాది పుత్రపౌత్రకోటితో నానందించుచు జన్మ
నిగ్రహపూర్వకంబుగా శిష్టపరిపాలనంబొనరించుచు దావీరకానగరంబున సుఖంబున జీవి
డైనని నూతుండు శౌనకాదులకుం దెలిపిన నమ్మునీండు లమందానందమకరందసందోహ
హృదయావలించులై యతని నభినందించిరి. — ౨౪౮.

గీ॥ వల్లవీపల్ల వ్రాల్లా సముల్ల సమున । వినినజదివిన వ్రాసినజనులకెప్పుడు!
మదనగోపాలమాళినమ్మదముతోడ । సకలసంపదలూసగునుసంతతంబు॥ — ౨౪౯.

ఉ॥ శ్రీకమనీయరూపతుళసీదశగుంభితదివ్యమాలికా!
స్వీకరణానురూపకవిశేఖరదత్తరసోల్ల సత్పదా!
ధాకృతికోపహరనిక రాకలసౌపచితస్వరూపభ!
ద్రాకరశోభనాద్రిశిఖరాంచితదీపఘనద్వనీపకా॥ — ౨౫౦.

సగ్విణి॥ ఇందిరాదృక్పక్షకోరేందుబింబన్తుఖా । వందినీతామితావార్యసంపత్తుఖా ।
నిందితప్రదిసీనీతిభావ్యన్నఖా । నందితాగేంద్రకన్యావనస్త్రీసఖా॥ — ౨౫౧.

గద్య॥ ఇది శ్రీమాడభూషికులపయోవారాశిసుధాకర వేదాంతాచార్యతనూభవ వైసలేయ
కటాక్షులబ్ధ విద్యత్ప్రవిరాజమసౌరంజక సంగీతసాహిత్యకవిత్వసతుర నరసింహాచార్య
ప్రణీతంబైన వల్లవీపల్ల వ్రాల్లా సమున సత్యపరిణయాఖ్యానప్రబంధంబునందు సర్వం
బును దృతీయాశ్వాసము.

Subscription Rates.

Rates of subscription (inclusive of postage).

For One year (in advance)	Rs 2 8 0
For six months.	„ 1 8 0
Single copy.	„ 0 6 0

శ్రీ వైజయంతీకార్యస్థానమున వెలకు దొరికు గ్రంథములు:—

వైజయంతి
చందాదారులకు

చమత్కారతరంగిణి—

No 1	భేదరోగ్లాసము	Rs 0 2 0 0 1 6
	ప శ్రీనివాసాచార్య (బి ఏ ,) విరిచితిము	
No 2	మంజువాణీవిజయము.	„ 0 4 0 0 3 0
	రాయబహదూరు ప అనంతాచార్యవిరిచితిము	
No 3.	మదనమోహననిర్మిత	„ 0 4 0 0 3 0
	మాడభూషి వేంకటాచార్య విరిచితిము	
No 4	సోమశర్మభృగదయుము	„ 0 6 0 0 5 0
	కొమాండూరు అనంతాచార్యవిరిచితిము	

కృతితరంగిణి—

No 1	రుక్మిణీపరణయము కూచిమంచి తిమ్మకివి ప్రణీతము	„ 1 0 0 0 12 0
No 2.	జూలూరి అప్పయ్య పంతులు గారి (1) శ్రీనివాసతారావళి (2) రామమంచా శక్తిగ్రంథములు (3) యదువంశభూషణ శతకము	„ 0 4 0 0 3 0
No 3	శకుంతలపరిణయము కృష్ణకివి ప్రణీతము	„ 1 0 0 0 12 0
No 4.	ధనంజయువిజయము	„ 0 4 0 0 3 0
	కొక్కంటె వేంకటరత్నము పంతులుగారిచే రచితిము	

భరతాభ్యుదయము: విద్వాన్భిషివసుండితిరాయ

మాడభూషి వేంకటాచార్యప్రణీతము. „ 1 0 0 0 12 0

కొమాండూరు వైజయంతీపత్రికాధిపతులకు వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

2

3

4

5

శ్రీరామమును చరిత్రాద్యనేకగ్రంథార్థనిహితచాతుర్యలగు

జూలూరి - అప్పయ్యపంతులుగారిచే

రచింపఁబడిన

శ్రీనివాస తారావళి,

రామపంచావింశత్యందములు,

యదువంశభూషణ శతకము.

అనుగ్రంథములు.

ఇది

పనప్పకము - శ్రీనివాసాచార్యులు (బి. ఏ.,) గారిచే

బరిశీలింపఁబడి

ఊ - పుష్పరథసెట్టి అందు కంపెనియొక్క

కళారత్నాకరముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రితమయి

ప్రకటింపఁబడియె.

1898.

Registered Copy-right.

EDITOR'S NOTE.

Juluri Appiah Pantulu Garu is the author of the three sets of verses which I have much pleasure in printing in the following pages. Apart from their merit, which is considerable, I have thought this homage to be due to a Scholar, who, as the premier commentator on such Telugu classical works as the Manu Charitra and Vasu Charitra, has placed lovers and readers of Telugu Literature under a lasting obligation by helping Mr. C. P. Brown, the most renowned friend of that Literature in modern times, in bringing to light valuable writings from unmerited obscurity and neglect.

P. SREENIVASA CHARLU.

EGMORE,
August 1893. }

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ నివాసతారావళి.

నీ॥ శ్రీకరపద్మావతీకు చాష్టిష్టభుజాంతరుండు విభానిరంతరుండు।
సారయి శోజితతారహారపటర నారదుండుకృపావిశారదుండు।
నిజవదానతథ క్తనివహదుర్భవబంధమోచనుండు సరోజలోచనుండు।
కాంచనరత్నమయాంచితభూమిచక్షణుండిభ రాజరత్న ణుండు।
మహితభువనత్రయాలసన్నంగశ్రవ । దాయకుండును నాప్రాణనాయకుండు।
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుడైన । శ్రీనివాసునిదేవదేవిగురుజోజి॥ ౧॥

నీ॥ అలభామకుచనీమనలదినశ్రీచందనంబుచేసె ప్పవక్షంబుతోడ।
వెసదానివసమేనివసుపానిరాణించునీటుదుప్పటివల్లెవాటుతోడ।
నాబోటికొనగోటిచేచాటిలెడు నాంటులమరిన చెక్కుటద్దములతోడ।
నాధీరపదసారసాల క్తకలితమైకనుపట్టుఫాలభాగంబుతోడ।
వన్నెగుల్మచురాంగనీచిన్నైలేడ । వన్నమూత్రనైయలిగి రాకున్న వాడు।
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుడైన । శ్రీనివాసునిదేవదేవిగురుజోజి॥ ౨॥

నీ॥ పండువెన్నెలలోననిండారంబూచినయెలమావితోంటలోనలరుమేటి।
పటికమెట్టికలనురుటమైనచెంగల్వకొలనిచెంగటమందమలయపవన।
మొలయంగలలితమాచలువతొత్తొత్తెన్నెనలువొందంగమ్మతావులుఘటించు।
నరవిరిపాన్పుపైనదిమికొంగటజేర్చిచిలుకసామ్రాజివజీరుకేళి।
కలనుదనియించివలపించివలచినట్టి । చెలువుండెడఁబాయనేసార్యంగలనటమ్మ।
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుడైన । శ్రీనివాసునిదేవదేవిగురుజోజి॥ ౩॥

నీ॥ కురులుచక్కఁగదువ్విగొప్పకొప్పమరించిసొబగైనవిరిసరుల్చుట్టనమ్మ।
చొక్కమాకమ్మకస్తూరిచేనీటుగాఁదిలకంబునుమటివైదిద్దనమ్మ।
కొమరైనచెక్కుటద్దములవైంగొనగోటందీరుగామకరికల్దీర్చునమ్మ।
మురుమండిముత్తెంపుసరులచిక్కెడలింబివలుదగుబ్బలగంధమలఁదనమ్మ।
యిటులుననుగారవించుప్రాణేశుండకట । రాకయున్నాడనునేఁడునిరాకరించి।
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుడైన । శ్రీనివాసునిదేవదేవిగురుజోజి॥ ౪॥

శ్రీ॥ చెలువునిముఖచంద్రకళలుగాంచి నఁగాకలలిమోహతమమెట్లుతొలఁగునమ్ము।
 ప్రియునికెమ్మావితేనియలుగ్రోలినఁగాకమారవిదాహమెట్లాటునమ్ము।
 రమణునివెడఁడయ్యరమ్ముగ్రుమ్మినఁగాకగుబ్బలపొగరెట్లుకుందునమ్ము।
 పతికరుణారసామృతముఁజిల్లినఁగాకవిరహతాపంబెట్లువిరియనమ్ము।
 కొమ్మునేఁదాళలేనమ్మయెమ్మకాని। కిమ్ముగానాదువిరహభరమ్ముఁదెలిపి।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన। శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోసి॥ ౫॥

శ్రీ॥ వానివాతెరతేనెలానిసోలుటలేమిటారికి నేఁడుచేకూరెనుకొక్క।
 కళలూరువానిచెక్కిలిముద్దుఁగొనుటలేజలజపాణికి నేఁడుకలిగెనుకొక్క।
 గుబ్బచన్నులవానిఁగ్రుమ్ముటలేరాజవదనకు నేఁడుచేపడియెనుకొక్క।
 వానిఁబైకొనివంతవగలచేఁగూడులేతెఱవకు నేఁడునీధిఁచెనుకొక్క।
 బాలయాలీలనేజవరాలిపాల। మేలువాఁడయ్యెసాయింతజాలమేల।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన। శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోసి॥ ౬॥

శ్రీ॥ అతివరోదయవాఁడటంచునెంచితిఁగానియతినిర్దయుంజుటమతి నెఱుంగ।
 ననుఁబాయకుండునంచనినమ్మితినిగానిమామైనఁజూచుటలేమి నెఱుఁగఁగ।
 బ్రియముతోనన్నాదరించునంచుండితిఁగానినావైఁగూర్చిమానుతెఱుఁగఁగ।
 సరసులలోమేటిసరసుఁడంచనికోరితినిగానిమాఁఫచిత్తునిఁగనెఱుఁగఁగ।
 నిట్టివానికి నామానమెల్లఁజూఱు। పుచ్చితెలియకనేమాసఖితి నమ్ము।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన। శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోసి॥ ౭॥

శ్రీ॥ మదిలోననామీదమకుతలేకున్నబ్రహ్మవంబుగానైనదలఁచరాదె।
 యిటునన్నుఁబాయకుండుటకిచ్చలేకున్నరారాదెయొకసారియూరకైన।
 నాసక్తిమీఱఁగన్నారఁజూచుటమానుకొన్నఁగ్రేఁగఁటఁగన్నైనఁగరాదె।
 యనురాగమునముచ్చటాడసెల్లకయన్నబల్లెత్తినాతోడఁబల్లరాదె।
 యిట్టినిర్దయఁబూనుటకేమియెగ్గు। చేనీతిసెకానివానికేచెల్లనకట।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన। శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోసి॥ ౮॥

శ్రీ॥ మది నెంతయల్లనాకొదవినదనమదిచిటులుసోయనిబయల్ నేయవెఱుతు।
 నాపయిసెకవేళఁగోపంబుచేనున్నజనపుచేసుకయిదేమనఁగవెఱుతు।
 మృదుభావమనియెంచిమేలంబుగానైనబదరివానికిమాఱుపల్కవెఱుతు।
 మనసురానువచారమొనరించునెడనేదివేళకేమోయనిచాలవెఱుతు।
 నిటులనేనెంతతనచిత్తమెఱిగినడచు। కొన్నదయమాలినన్నేలుకొనకెఱుఁగెఁగ।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన। శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోసి॥ ౯॥

నీ॥ మదినింతనిర్దయఁగుదురుకొల్పినవాని నెడఁగోరఁదగదనియెంచుకొంటి।
వలపుఁజెందనివానిచెలిమికాసయొనర్పనేమిఫలంబనియెంచుకొంటి।
గన్నైత్తిచూడకయన్నట్టివానిపై నేటికీమరులనియెంచుకొంటి।
దోడిచేదెలలోన నాడికలాయెఁగాయిదియెచాలునటంచు నెంచుకొంటి।
నెన్నివిధముల నేనెంచుకొన్నవాని । యెడవిరక్తిజనించదేనేమి నేతుఁ।
గాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౧౦॥

నీ॥ ముద్దియతిలకంబుఁదద్దివోనాచెక్కుటద్దంబుఁజూచుసెయ్యారితనము।
మగువనేకొటికిచ్చుమడుపందకొనువేళనునుమోవిమొనపంటసెక్కుపెయలు।
నెలనాగనేగందమలఁడుచోనాచన్నగుబ్బలపై వ్రాలుగబ్బివలపు।
నింతినేమాడివహించినవృడునన్ను సరసతఁబలికించుజాణతనముఁ।
దలఁచుకొన్ననునామదితత్తఱించు । నట్టిప్రియుఁడెంతనిర్దయుండాయెనమ్మ।
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౧౧॥

నీ॥ కెంపురాజిగిచెక్కడంపునిద్దాకుందనంపుఁబనిండియందంపుఁదక్కు-
మేడలోపలరతిమీనాంకవిజయముల్ వ్రాసినమేల్పందవాపటంబు।
క్రిందఁబచ్చలకోళ్లకీలుజాల్యావట్టైమంచముపైమించునంచగలుల।
పానుపునందుసైన్యనసూరెపుటంబుతలగడలానిచిత్తములువల్ల।
వింపనేనునునాప్రాణవిభుఁడుజోడు । గూడియుండుటలెచ్చుడుచేకూడునమ్మ।
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౧౨॥

నీ॥ తెలివైనవన్నీటజలకమాడినునేరిబస్తాసూరంగుతాబందుగట్టి।
కళగుల్లుజిల్లుచెంగావీరధరించిరంతైనపైఠిణివికఁదొడిగి।
తివిరిగోరోచనాతిలకంబుదిద్దిగుబ్బలపైనికుంకుమపంకమలఁది।
జాటుకొప్పనఁబూలసరులునిండఁగఁజూట్టినవ్యరత్నవిభూషణములుదాల్చి।
వంతగానిట్లుకై నేనీచెంతఁజేరు । వేళననుఁగాంచితమిమించిస్తోలునమ్మ।
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౧౩॥

నీ॥ చూనవేళూదేనెసోనవేసీదయనానవేయిఁకలతకానయనుచు।
నింతివేంతుచాదంతివేమల్లెపూబంతివేయేటివంతమనుచుఁ।
గల్గివేమదనుపూముల్గివేనాలోడఁబల్గివేచిల్గులకొల్గియనుచుఁ।
బ్రోడవేకన్నైత్తిచూడవేయీమాడిపీడవేనేనునివాడననుచు।
మొల్లగుప్రేమనామదిఁజల్లనేయుఁ । జెల్లఁబోయిట్లునేనల్గుఁజెందువేళఁ।
గాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౧౪॥

నీ॥ తగుకుంజూపులవానిఁదిలకింపవలదఁ తేకలికియీకన్నులుగలఫలంబు।
 అలవానితో మేలమాడంగవలదఁ తేచెలియయీ సరసో క్షిలఫలంబు।
 ఉబ్బి కొంగిటవాని నెత్తంగవలదఁ తే నెలఁతయీగుబ్బులుగలఫలంబు।
 మేటిరతులవాని మెప్పింపవలదఁ తేలిలితాంగియీ మేనుగలఫలంబు।
 గుదతిప్రియుఁ బాసియున్న యీసాబగులెల్ల । నడవిఁగానీన వెన్నెలవొకదమ్ము।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోడి॥ ౧౫॥

నీ॥ గుదతిరోనినుఁ బ్రాణపదముగా మది నెఱుఁతునిదిని జంబనుమాటలెడ నెనేమి।
 తానెనాపాలిటిదై వంబుగా నెంచియుండుటమదిఁదోచవకుండెనేమి।
 నమ్మినచెలి నేఁచన్యాయంబుగా దనియిక్కటా తెలియలేదాయెనేమి।
 తనుపుగలన్నాళ్లు నినుఁ బాయననినాకొసంగిన బాసఁదొలంగెనేమి।
 యింతినివై ననీమాటలెఱుకపఱిచి । వరుసఁదమిరేచి నాపైనిఁగరుణఁబూని।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోడి॥ ౧౬॥

నీ॥ పొత్తుననే కానిభుజియింప నెల్లనివానికి నేఁగానిదానవైతి।
 మునిపంటమడుపొసంగినఁగానియెల్లనివానికి నేఁగానిదానవైతి।
 బయ్యెదవైఁగానివవళింప నెల్లనివానికి నేఁగానిదానవైతి।
 నిండుకొంగిటఁగానినిదురింప నెల్లనివానికి నేఁగానిదానవైతి।
 నిటులుతనకూర్చిఁగనఁజేసికుటిలుఁడగుచు। వంచన మొనర్చ నెల్లునఁగించుదానఁ।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోడి॥ ౧౭॥

నీ॥ కొమ్మనీయధరామ్మతమ్మనకున్నచోఁగమ్మవిల్చిని నెకల్లుమ్మరించు।
 బాలనీమ్మదువచోలీలఁగాంచకయున్నఁ గేళికుకాళివిరాళిఁగొల్పు।
 గుదతినీకీల్లఁడఁబట్టిపట్టకయున్నఁ గొదమతుమ్మెదరొదల్లదిఁగలంచుఁ।
 జేలియనీయూర్పుమైఁబోలయికయున్ననీచలువతెమ్మెరడాకనిలువరాద।
 టంచునర్చి క్షులాడుచుననఁగి పెనఁగి । మనగుఁగరఁగించిదక్కించుకొనుఁగదమ్ము।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోడి॥ ౧౮॥

నీ॥ అలదానిమందుమాంయలకులో నాయెఁగానాయింటిచాయరాఁడాయెనమ్ము।
 నాకుగనాలెల్లదేమిబోధించె నొకలనైన నాపేరుఁదలఁచఁడమ్ము।
 తగులాటమైనయాతాటోటువగలాఁడివలఁజిక్కి దానిల్లవదలఁడమ్ము।
 కాఁపురంబులగుత్రకతెయ్యెపాపజాతిగయాళిచలముసాధించెనమ్ము।
 దానినననేమిపనికొఱగానిమోడి । పూనియిటురానిపతిసనఁబోలుఁగాని।
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోడి॥ ౧౯॥

నీ॥ కదిసిమోమునమోముఁగదియించికదియించివదరిపెన్నెటికోవ్వఁబట్టివట్టి.
గుత్తంపుఁగొఁగిటఁగదియించివదియించికోదమగుబ్బలుగోరఁజిదిమిచిదిమి
నిద్దంపుఁజెక్కిల్లుముద్దాడిముద్దాడియధరగుధారసమానియాని
కళలయిక్కువలంటికరఁగించికరఁగించినెమ్మిగళధ్వనులైఁజిపి నెఱిసి
జాణతనమొప్పసమరతిసలిసిసలిసి । యిచ్చనిచ్చలుననుఁగూడిమెచ్చునమ్మ
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౨౦॥

నీ॥ తుమ్మెదయెలగోలుగమ్మపుష్పాడిదుమారమ్మురేఁపుచుహోల్లామ్మికెక్క
నిమ్ములమదకోకిలమ్మునీడ్చిల్లుమ్మరమ్ముగఁగోలాహలమ్మనర్ప
ముమ్మునికెంపుమొగమ్ముతేజీనెక్కికమ్మవిల్పాసుపాతమ్మిదాయ
దెమ్మరసరదార్లునెమ్మతోనుభయపార్వమ్ములఁగొలువఁదేజమ్మతోడ
నమ్మనేఁజెల్లివిరహిజనమ్ముమీదఁ । గమ్ముచునుదాడినెట్టెఁబంతమ్ముమీఱఁ
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౨౧॥

నీ॥ వలరాజుతురుపుకావాదీఁజినట్టిరాచిల్లతేజీనెక్కిఁజిలిగేదఁ
గితుపాకిదాకేలఁగిలించిపుష్పాడిదుమారమ్ముచేసెనులైమొగ్గ
గుండమరించి నెక్కినుకమ్మకస్తూరిరంజకమ్ముఘటించికొంజకెట్టి
గన్నేరువిరినిప్పగాఁజెక్కితనపెన్నురమ్మునకెత్తిథాంథమ్ముటంచు
మ్రోయనాచన్నఁగవనాఁటనేయసాఁగె । జాలిఁగొనియింకనేఁదాళఁజాలనమ్మ
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౨౨॥

నీ॥ మదనసౌందర్యకసదనమాసారసవదనఁగాఁజింపనికదనయనుచు
సోమభాగురకళాస్తోమమోమోటలేదాహనకేచెదులేమననుచు
బవనచాలితపురోవవనమామువిదవైఁబవనానదీనఁబెంపపునయనుచు
శుకమయాస్యజితకింశుకమశుకోక్తిసూరకమచ్చరించివల్గుకుమయనుచు
నెంతమీరన్నఁబూఁదూపులేయఁగాయ । వీవరొదనేయసాఁగిరీవిధమఱింగి
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౨౩॥

నీ॥ నినుఁబాసినేనుకన్యనిముసమైననుదాళఁజాలనీవేళనన్నేలుకోర
వతివిడనాడినసతిబ్రతుకేమనిసాటిబోటులునవ్వఁజొరగరటర
చెలిమియొనర్చినచెలినింతనగుఁబాటునేయఁబూనినవైవసాయకుటర
తనువునీసొమ్మునీదాననాపైనింతవలమేలరారనాసామిలేర
యనుచునేవిన్నవించినయటులవాని । మనసుగరఁగెడునట్లుగామనవిచేసి
కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁజోణి॥ ౨౪॥

సీ॥ రాచిల్లనంపి తేరమణునియోష్ఠబింబముఁ జెందిపిల్వఁదామఱచు నేమొ॥
 తేఁటినచ్చటికంపితేఽప్రియమొముఁదామరఁజేరిపిల్వఁదామఱచు నేమొ॥
 కేకినంపిన నాథుమైకాంతిఘనమనిమరులాందిపిల్వఁదామఱచు నేమొ॥
 యలచకోరికనంపనతనిహాసజ్యోత్స్న దొరలినఁబిల్వఁదామఱచు నేమొ॥
 యటులుగావున నామనాహరునినన్నుఁ । గుర్చునుపకృతికీవెమేకొనఁగదమ్ము॥
 కాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోణి॥ ౨౧॥

సీ॥ కరుణతో నాకన్నీకముగవాఁడిటవచ్చిసొలయుచునాచెంతనిలిచినట్లు॥
 నిలిచికొండుచు నేమిపలుక నేరకయున్నఁద్రేమ నేనయిపల్కరిం ౬నట్లు॥
 పల్కరించినయంతజాతితో నన్నుఁజిందిముచ్చటలఁదేలించినట్లు॥
 తేలిందినాచింతదీఱఁగొఁగటఁజేర్చియెలమితోరతులనన్నేలినట్లు॥
 ఇటులుమటుమాయకలఁగాంచియించువిల్లు॥ పటుశరజ్ఞాళికలకులోఁబడితిమిగులఁ ।
 గాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోణి॥ ౨౨॥

సీ॥ వెలఁదినితోవిన్నవించిన వేళావిశేష మొలేక నేఁజేయుపుణ్య
 ఫలములీడేఁజెనాతెలియంగ రాదు నేనిన్నరాతిరిఁగలఁగన్నయట్లు॥
 నావిభుఁడిలునేరెనాచింతలిఁకదీఁజెకోరికల్చేకూఁజెఁగూర్చిమీఁజెఁ ।
 గరుణజూలూర్యప్పకవి నేలునాప్రాణలోలునితోగుభిలఁగూడి॥
 మెలఁగుభాగ్యంబుఁగంటినిమ్మెయినిమీఁద । నెన్నటికివైనదయలేకయెడనెనేనిఁ ।
 గాంతశ్రీవేంకటాద్రినిశాంతుఁడైన । శ్రీనివాసునిఁదేఁగదేచిగురుఁబోణి॥ ౨౩॥

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

రామపంచాశత్ కందములు.

- క॥ శ్రీకరసుగుణాకరరిపు । భీకరరుచిహసితనముచిభిన్నసింహునినా ।
శ్రీకోద్యువపాకారిపి । నాకధరాభినుతలోకనాయకరామా॥ ౧॥
- క॥ శ్రీమహిజాకామఘన । శ్యామమునిస్తోమవినుతజన్యామరజి ।
ద్భీమార్యలలామాఘవి । రామాతిఘ్నణాభిరామరఘువరరామా॥ ౨॥
- క॥ భూరిదయాసారదర । నైరదరత్కమలనయనమహికాంశుశర ।
స్నిరదదరనారదశర । పారదపాండురయశోభిభాసురరామా॥ ౩॥
- క॥ భీషణభరదూషణమద । శోషణప్రణతార్తిహరణగురుచిరమణిమ ।
దూభిషణమృదుభాషణబుధ । షోషణచణతరణివంశభూషణరామా॥ ౪॥
- క॥ భూసురహితభాసురచరి । తాసురసంత్రాసకరశరాసనబలవ ।
ద్యాసవతనయాసుమరు । ద్రోసలసత్ప్రదరభోగిగణవరరామా॥ ౫॥
- క॥ కరుణారసవరుణాలయ । తరుణారుణకమలచరణదానవహరణా ।
శరణాగతభరణాతివి । తరణైకాభరణభవవిదారణరామా॥ ౬॥
- క॥ కుండలయుగమండితమృదు । గండస్థలచండదనుభుండనపటుదో ।
ర్దండాశ్రితపండావన । శౌండాండజకాండకాండజనయనరామా॥ ౭॥
- క॥ వందనమునందనముని । వందితచరణారవిందవై కుంతదశ ।
స్యందనవరనందనబుధ । చందనతనులిప్తసురభిచందనరామా॥ ౮॥
- క॥ దీనపరాధీనపరా । హీనవిహంగమకులీనహీనాత్ముడనా ।
నేనాత్వదనూనగుణా । భ్యానముక్తయందగువాండహరిహరిరామా॥ ౯॥
- క॥ రామాయనివేమాణిక । భామామణిచిలుకబెంచిపలికించినయా ।
లేమకుండలుప్రేమచరణు । ధామమొసంగితివిగాదెతడయకరామా॥ ౧౦॥
- క॥ కొంచకనువిరించినిగికు । రించిత్రుతుల్గాన్నరేయిద్రిష్టురిమిన్నం ।
బించబడంగించుటకును । దంచితమీనంబవై తివౌభళిరామా॥ ౧౧॥
- క॥ కమతాకృత్రినమరాగురు । లమృతాభినిద్రచ్చవేళనడుగంటినమం ।
భమహీద్రమునమధికన । త్వముచేదేర్చితివియద్భుతంబుగరామా॥ ౧౨॥

- క॥ ధరఁజాట్టుకశరనిధిలోఁ | జూరఁబాటుకడానికంటిసోఁకుడుఁజేనిం |
బరిమార్పుటకరు దారఁగఁ | గిరివై తివిగాదెయశముగిల్లనరామా॥ ౧౩॥
- క॥ దంభోళిధరాంభోరుహ | సంభవభవముఖ్యులక్కుజంబందసభా |
స్తంభంబునడింభద్రో | హింభంజించుటకుఁబాడమితెఱమినిరామా॥ ౧౪॥
- క॥ వడుగనఁదగి పుడమినిమూ | డడుగులుబలిసడుగనిడిననడరుచుమహిమా |
ధ్యుండవై కడువడిఁజేకొని | తెడఁసూపకముజ్జగంబులెంతయురామా॥ ౧౫॥
- క॥ ఖ్యాతిగభృగుజాతుండవై | నీతనయోర్వీతలాధినేతలనుధరి |
త్రీతలమునశాతకుతా | రాతతహతిఁద్రుంచిమించితొనారామా॥ ౧౬॥
- క॥ దశముఖముఖపిశితాశవ | రశతంబులఁద్రుంచిసురలరక్షించుటకై |
దశరథగర్భశరధిపూ | ర్ణశరద్విధుండనజనించి నాఁడవురామా॥ ౧౭॥
- క॥ చాలివై దోర్బలివై భూ | స్థలివై బలరాముండనఁగజనియించిమదాం |
ధులనెల్లనుజాలియించుకు | తలభారంబుడిపితోఁబదంపడిరామా॥ ౧౮॥
- క॥ బుద్ధతనుబ్రసిద్ధుండవై | శుద్ధమతింద్రిపురగురనిపూదనఁకాంతా |
బద్ధప్రతరుద్ధమునుస | మిద్ధగతింజేసితొమహివరరామా॥ ౧౯॥
- క॥ కలిగర్వముఁదొలగించఁగ | నలగాటపుతేజి నెక్కియడిదముకేలం |
దులకింపఁగఁగలికియినకా | ఖలకొండముఁద్రుంచితీవకావేరామా॥ ౨౦॥
- క॥ నేవకజనశేవధివని | ప్రావీణ్యముతోడబుధులుపలికినపలుకుల్ |
నేవినినునేవించితి | నావలనిచిత్తమెట్టులట్లుగురామా॥ ౨౧॥
- క॥ అక్కటయనిమక్కువఁగని | గ్రక్కునననుఁద్రోవకున్నఁగావఁగవేతే |
దిక్కువ్వరు నెక్కొనువగ | లెక్కురణింబాయఁదెల్పవేదయరామా॥ ౨౨॥
- క॥ నీవారమునావారల | దేవారక్షింతుననుటదృఢమగునేని॥ |
నీవాఁడనిదేవీడకు | నేవేగననేరసారనిజముగరామా॥ ౨౩॥
- క॥ అప్పానినుదెప్పితివని | తప్పగనివెన్నఁబోకుదయతోనీవా |
చొప్పనమునుజెప్పితివను | టొప్పగినుచుంటనంటిసాడకరామా॥ ౨౪॥
- క॥ మీపదరజపాపదలను | బాపఁదగుండొల్లిశాపభారమునకిలయా |
తాపనకులరూపవతి | న్నేపరమపవిత్రఁజేసివెలయవెరామా॥ ౨౫॥
- క॥ నమ్మననినునమ్మఁగవలె | నమ్మంగఁదగనివారిసమ్మఁగనేలా |
నమ్మనరేద్రిక్కురిదొర | తమ్మనిదయఁద్రోచితివికదామునురామా॥ ౨౬॥

- క॥ నేనన్నిటినానాత్మకడ | నై నభవత్కరుణాఁ జెందునంతగుజనుఁడం |
గానానానేనానీ | తోనావెతలుగ్గడింబిదూఱకరామా॥ ౨౭॥
- క॥ నీదాసుఁడనైదీనత | నూదేవరపొట్టకొఱకుసెరులనువేఁడక॥
రాదుగదానీదెకదా | వాదుమదార్తిహరింపవలదారామా॥ ౨౮॥
- క॥ మున్నిట్టివిపన్నులకుఁబ్ర | సన్నుఁడవై ప్రాచినట్టిసదయాత్మకడవీ |
వన్నందుకునన్నిప్పడు | మన్నించుటసాక్షిగాదెమహిలోరామా॥ ౨౯॥
- క॥ కనకాంబరసనకస్తుత | జనకసుతారమణిదుశరణొందియునెం |
దనుకనునేఁగొనకొనినె॥ | వెనుకొనుకర్తములననుభవించునురామా॥ ౩౦॥
- క॥ ఘోరంబునసారంబును | దారంబగుభవపయోధికదల్లడపడుచు॥
బారముగననేరనుదరిం | జేరుపభారకుఁడవీవెనీధమురామా॥ ౩౧॥
- క॥ పరధనములఁబరకాంతలఁ | బొరింబొరిఁగనిమోహతాపమునఁబొరలుడుమీఁ |
దరయకదేవరయిఁకనా | గొరయొకఁడాదుకొనవేఁతెదొరకునెరామా॥ ౩౨॥
- క॥ ప్రాయముచెడిపోయెఁబతు | ప్రాయుఁడనై నేయరానిపాపములెఱుడు॥
జేయుదుమదిరోయకనదు | పాయంబిఁకనెద్దితెలియఁబల్కవెరామా॥ ౩౩॥
- క॥ జడమతివైచెడుత్రోవలఁ | బడితినయానీవుపతితపావనవిరుదాం |
కుఁడవై సదయుఁడవై ననుఁ | బడవైవఁగఁదగదుయమునిబారినిరామా॥ ౩౪॥
- క॥ కాయంబనపాయంబగు ! నేయంబుజభవునకై ననిముసంబునకే |
మోయనితలపోయుచుమదిం | బాయకనినుఁగొల్పువారెఁపాఙ్గాలురామా॥ ౩౫॥
- క॥ ఎన్నఁడానాకన్నుంగవ | కన్నుతిఁగావించుతాపకోఙ్ఘ్విలరూపం |
బన్నిటవినియున్నాఁడఁగ | దన్నాసౌందర్యనిధిపటంచునురామా॥ ౩౬॥
- క॥ బాధితరిపుయూధసుధా | మాధుర్యముచిలుకసొక్కమాటాడఁగదే |
శ్రీధాత్రినాథాసుజ | నాధారకచెవులపండువయ్యెడురామా॥ ౩౭॥
- క॥ ఏలాకరులేలాహరు | లేలాతరుణీలలామలేపారఁగమి |
లీలాగుణజాలానుభ | వాలాలతలేనివానికరయఁగరామా॥ ౩౮॥
- క॥ అపరాధినిజపలుండను | గవటాత్మకడనన్నునెట్లుగాచెదవోనీ |
కృపవడయఁగజపతపములు | నుపవాసములేమిసలుపసోపనురామా॥ ౩౯॥
- క॥ ఉల్లమురంజిల్లఁగఁబద | పల్లవములనేవచేనీభవదీయుఁడనై |
యల్లనీలఁగసెల్లనహ | కల్లరిసంసారగుఱుముఁడైకొనిరామా॥ ౪౦॥

- క॥ ఏరితినిహులుదున । న్నారూఢిగఁబ్రోవవై తివనుచునుదీయ ।
ప్రారభముఁ ఘోరంబై । గారింపఁగనేమి నేయఁగానగు రామా॥ ౪౧॥
- క॥ వేమలునిటు నే మొఱలిడఁ । గామలు మోటాడ వేమి కా రణమకటా ।
పామరుఁడనియేమఱితివా । తామరసవళాక్షునీకుధర్మ మె రామా॥ ౪౨॥
- క॥ అందేనియునిందేనియు । నెందేనియునీవప్రోవనీశ్వరుఁడవునా ।
దెందముతిర మొందఁగఁజే । యందగునభయప్రదాతవగుచునురామా॥ ౪౩॥
- క॥ నీవేదీనావనుఁడవు । నావినికా దేమహాత్మననుఁబ్రోచుటవై ।
వేదిధముల నేవేఁడుట । నావిన్నప మేలచెప్పెని నాఁడురామా॥ ౪౪॥
- క॥ తోచకయిటువాచఱచెద । నాచందముటుండునిమ్మునన్నిఁకనైనన్ ।
బ్రోచెదఁబోఁద్రోచెదనని । దాచకనీవానతిమ్ముదయతోరామా॥ ౪౫॥
- క॥ నీకర్తృమునీకయ్యెడు । నాకేమికొఱంతదీననన్ననకుమనే ।
వోకాళ్ళం దాకినలత । వీఁకందెఁగఁజూడ నెందువిహిత మె రామా॥ ౪౬॥
- క॥ నీవార్తజనావనుఁడవు । గావానేనార్తివశుఁడ గానామఱియే ।
భావంబునఁబ్రోవకననుఁ । జేవదలఁగఁజూచెదవుచింపవెరామా॥ ౪౭॥
- క॥ చానలపై గూనులపై । మేనులపై ముతుతవిడి చిమీపదకముల ।
ధ్యానామృతపానరతి । న్నానుగమనువా రెభువనమాన్యులురామా॥ ౪౮॥
- క॥ దెప్పరములఁదప్పించుచు । నెప్పగ శేషాచలేశు నొజనుజూలూ ।
రవ్వప్పనిసీరులొప్పఁగదయ । నెప్పడుఁబోషించువాఁడవీవేరామా॥ ౪౯॥
- క॥ ఎందునుగవిబృందముమున । మొందఁగబంచాశ దాఖ్యనెనరించితిని ।
కందమ్ములనందమ్ముగు । పొందమ్ములు గాఁగఁగొనుముపొందుగ రామా॥ ౫౦॥

స మాప్తము.

శ్రీరస్తు.

యదువంశభూషణశతకము.

- ఉ॥ శ్రీకరయోగిమానసవశీకరకంసముఖానుగేంద్రహృదీభీకరచంద్రశేఖరవిధిస్వరధీశ్వరవంద్యరత్నచామీకరభూషణాకరసమిధకృపాకరకాశ్యాద్రీర్వీకరగర్వనాశకరకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౧॥
- ఉ॥ బాలతమాలనీలపరిపాలితసర్వసుపర్వజాలగోపాలవిలాసినిహృదయపంకజరాజమరాశద్వభూపాలకజాలతైలగురపాలకందగుతాతటీలసత్థేలసదానుమాలబలకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨॥
- ఉ॥ శ్రీతరుణీసమేతనిజసేవకచాతకజాతనీలజీమూతబలానుజాతగురముఖ్యజమూతవిధూతపాతకవ్రాతభవాబ్ధిపాతమునివందితపజ్జలజాతసామసంగీతవిలాలతామహితకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౩॥
- ఉ॥ తారపటీరహీరవిధిదారసుధారజతాగక్తిర్విస్తారపృథాకుమారసముదారతరార్తివిదారదీనమందారసుమేరుధీరవరధర్మవిచారవిపన్నివారయూర్వీరమణీభరావహరకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪॥
- ఉ॥ ఈశముఖాబ్జనిర్జిత్తనిశేషదినేశసహస్రకోటిసంకాశపలాశనాశరణకర్తృశివోదేశకామిసేవసప్రేశరమేశకేశవపరేశవిమంత్రివేశశ్రీహృషీకేశగుధాశనాధివశకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౫॥
- ఉ॥ వాణిసుతించుదుర్గులవర్ణనచేనీకవీంద్రకోటికింబాణియుగంబుమోడ్చిరసబంధురవాక్ప్రసవాశిచేజగత్రాణిధురీణపద్యశతదామకముల్లరచియిందిగ్జిహ్వాఠిణతనిత్తుఁగైకొనుముకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౬॥

చ॥ తలఁచఁగ సాహితీచతురతాలవ లేశములేదులక్షణం
బులతెఱఁగెట్టిదో తెలియఁజాలదు పూర్వకవిప్రయోగవా
గ్విలసనమామెఱుంగనుగవిత్వముచెప్పఁగఁబూని నాఁడన
న్నెలమిఁగృతార్థుఁడేయఁదగుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౭॥

చ॥ సనకసనందనాదులు వెసన్నిగమాత్మలఁబ్రస్తుతింపఁజూ
లనిమిముమూఁగవాక్యములలజ్జిదొఱంగినుతింపఁజూతునే
పునగఁజరాజ్యబృందములు పొసఁగఁగూడనిసీతుఁడనువే
ర్చినతమి నేగఁజూచుగతిఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౮॥

చ॥ అనఘభవద్గుణానుభవమబ్బినమాత్రమెచాలుమత్సురా
తనఘనసంచితోద్వృజితండుముగండఁగింప నెట్లునా
ననలకణంబు చాలెయినల్పనగోపమతూలరాశివై
నెనఁచుచు వేదహించుటకుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౯॥

ఉ॥ మీచరణారవిందములమీఁదఁదలంపిడుబుద్ధితోచనే
తోచదువతోచె నామెఱుంగుదోచియడంగినభంగినంతలో
నేచవలత్వమందునిదినిక్రము నాదగుకర్త మెట్టిదో
భేచరలోకపాలనుతకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౦॥

ఉ॥ మీకథలాలకించుచునుమిమ్మునుతించుచుమీకుఁమ్రేకుక్రమ
న్నీకమనీయమూర్తినెలమింగనుఁగొంచునదాత్వవీయులై
జోకదలిర్చుసజ్జనులశోభనపాదరజంబునాదలన్
శ్రీకరమంచుఁదాల్చెదనుగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౧॥

చ॥ అరయజగత్కుటుంబివయినందునదుర్జనుఁడంచుసేపున
న్విరసతఁజూడఁగూడదనివేకపుంబుత్రులఁదల్లిదండ్రులే
కరుణదొఱంగిపోనశువఁగల్గుదురేయొరుదారింపఁగా
గిరిధరసీవెఱుంగనిదెకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౨॥

చ॥ పతితులలోన నెన్నికకుఁదాత్రుఁడనాననుసత్వపిత్రుఁగా
నతులకృపామతిన్ననుపసామునుమున్నటు నేయకున్నచోఁ
చితగతురంగనీపతపావననామముచెల్లు పెట్టులా
శ్రీతులెవరైననమ్ముదురెకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౩॥

ఉ॥ నైమ్మిగమాదృశాశ్రితుల నేకులుమీకుభవాదృశుండుని
క్కుమ్ముగమమ్ముఁబ్రోవమఱిగల్గఁచువేఱొకఁడెట్లనంజకో!
రమ్ములుపెక్కురాజునకురాజొకరుండెకదయ్యపోషకుం!
డిమ్ముగఁదద్దిజొవళికెగృష్టహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౪॥

చ॥ వెలయఁగముంగిటన్నిలుచువేలుపుటాపుఁదొఱంగిగొడ్డుటా!
పులఁబిదుకంగడంగుగతిఁబొల్పుగసర్వఫలప్రదాతవై!
యలరెడునిన్నుఁగొల్వకయనార్యులుకొంచెపువేల్పులందుమి!
క్కిలిభ్రమఁజెందికొల్పెదరుకృష్టహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౫॥

ఉ॥ తావకనేవఁదానిననితానుతగేహయుతావసంజవ!
వ్యాప్యతులైతదీయసుఖమక్కుటచక్కునగాగఁగింతురెం!
తేవరించిచూడనదితేనియఁబూనినకత్తిచందమై!
శ్రీవరచేటొనర్చుదదిఁగృష్టహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౬॥

ఉ॥ కానకతామెయంతటికిఁగర్తలకుందురుస్వల్పపురౌ!
గూనులఁదల్లియుకారుజలసోలుచుఁద్రెల్లెడువారివైద్యుఁడు!
న్నానుగవార్థిలోమునుఁగునావనుబేరగుకర్ణధారుఁడుకా!
శ్రీనిధిప్రొవఁజాలిరాకొకృష్టహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౭॥

చ॥ తనువునిమేషభంగురముతఫ్యముసంపదలింద్రజాలము!
ల్లనయులునాండ్రుఁబొట్టములుఁదల్పఁగనవ్వలవారటంచుఁడు!
య్యనమదిరోసిమీభజనమకతరిసూఁదకయున్నజన్మవా!
ధ్నిఁదరియింపనెట్లగునుగృష్టహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౮॥

చ॥ వ్యయమునకోర్చితాననుభవంబొగిఁజేయకయర్థికోటికిం!
బ్రియముననియ్యలేకమదిఁబేర్చుదురాశనుఘాటియొఁగతే!
నియఁగడుఁగూడఁబెట్టుగతినిచ్చలులోభిధనంబుఁగూర్చన!
ప్రియతఁబరుల్గ్రహింతురదికృష్టహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౯॥

చ॥ నీరిగలవానియాచకులునేరినచోధనిలోభియాచనా!
దరణమొనర్పఁదద్ధనతెత్తునయోమదగంధకాంక్షచే!
నరుగుమధుప్రతాపిశ్రవణాహతిఁదోలుగజాస్యమండనం!
బిరుదెనహానీపోవుగతిఁగృష్టహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౦॥

చ॥ సరసుండుగానిచూనవునిసంపదకాసయొనర్చు పెల్లబం
 ధురఫలభారనమ్రమగుతోరపుబూరుగుజేరియాశుకో
 త్కరములుగాంక్ష చేసినవిధంబగుగాదెతలంచిచూచినకా
 గిరివరజాధినాథసఖకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౨౦॥

చ॥ కులబలరూపసంపదలకుంతితవైభవమెంతగల్గినకా
 వెలయనపండితుండయినవిశ్రుతగంధవిహీనకింశుకా
 జ్వలకుసుమంబుచాడుననువాసికినెక్కడూధాత్రిలోనదో
 ద్విలసితశార్ఙ్గచావవరకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౨౧॥

ఉ॥ ధాతనుమోసపుచ్చివిబుధద్విషదగ్రణియైనసోమకా
 భ్యాతుండువేదముల్గానిరయంబుననంబుధిలోఁజూరంగఁబ్ర
 స్థితర్చుమాకృతందనుజుచీచమడుంచిశ్రుతుల్పతత్రరా
 ట్కైతనధాతకివెమునుగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౨౩॥

ఉ॥ తొల్లిసురాగురుల్లివిరిద్దగ్ధయోధిమధించువేళకో
 భిల్లుకుభృద్వతంసముగుభిల్లునఁగ్రుంగఁగఁగచ్చపాకృతం
 బెల్లుగలమెత్తిసుధవెల్వడునంతసురాకిచ్చివ
 ధిల్లఁగఁజేసిపీవెకదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౨౪॥

ఉ॥ ధారుణిఁజుట్టుచుట్టుకొనిదైర్యముతోడహిర్యానేత్రుండ
 వ్వారిధిలోనికేగిననవారితతేజముతోడఘోణివై
 యారఁజివరేంద్రునరుదారవిదారితుఁజేసికొఱచేచి
 గేరుచుధాత్రినైతితవుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౨౫॥

చ॥ చటులతరాట్రహసమునసారెకునబ్జభవాండముల్
 పెటిలిపడంగఁగంబమునభీకరమొప్పఁగనుప్పతిల్లియా
 దటంచనుజాపరాధియగుదైత్యునిఁద్రుంచితదీయపుత్రునిం
 గిటుకెడనేసిప్రాచితవుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౨౬॥

చ॥ ప్రతిగనరానితేజమునఁబ్రాథతవామనవర్ణివైవదా
 న్యతవిలసిల్లునాబలినినల్లనఁజేరిపదత్రయంబువి
 శ్రుతవగుధాతలంబడుగ్రుక్కకయిచ్చినయంతవిష్టవ
 త్రితయమునాక్రమించితవుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౨౭॥

ఉ॥ వీతగునీతులైనపృథ్వీతలనేతలజామదగ్న్యతా॥

శాతకుతారధారసుద్రీసప్తకవారములద్భుతంబుగా॥

భూతమొనర్చితద్రుధిరకాండముచేచితృతర్పణంబునం॥

ప్రీతిదలిర్పఁజేసితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౨౮॥

చ॥ జనకునియాజ్ఞచేవనిజిజ్ఞాసతోఁజనిమాయలేఁడిని॥

గొనకొనిత్రుంచిభూమిజనుగోల్పడిభానుహఁగూడివాలికు॥

ర్థనమొనరించికంధిసటుదాఁటిదశాస్యువధించినీతతో॥

నెనయవెరాకుమూర్తివయిక్మృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౨౯॥

చ॥ బలముననెక్కుడౌటబలభద్రుడనన్విలసిల్లిపేర్చితో॥

హలముఖసాధనంబులరుదారఁగఁదాల్చిప్రలంబముఖ్యులం॥

దలపడికూల్చిహస్తీపురిదద్దయుమెడ్డగిలంకనైత్తవే॥

కెలనకుహద్భుతంబనఁగఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౩౦॥

ఉ॥ వాసవశత్రుపౌత్రపురవాసులుభాసురశౌర్యవైభవో॥

ద్యానీతులైమెలంకఁజేటువందలపోయుచుబుద్ధమూర్తివై॥

చేసినయట్టికృత్యములుచెప్పఁగఁజోద్యములొఁగదాబుధా॥

క్రేసరపూజితాంఘ్రియుగకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౩౧॥

చ॥ అతికలుషాత్ములైకలియుగాంతమునందుఁజరించుదుష్క్రియా॥

రతులవధింపనుత్తమతురంగమునెక్కితానీచునిత॥

త్వతితులసంహరించికృతధర్మమునిల్పడుకల్మషికా॥

కితరులుగల్గఁబోలుదురెకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౩౨॥

చ॥ అరిదరశార్దూలనందకముఖాయుధహస్తచతుష్టయంబుతో॥

గురుచిరశక్రనీలరుచిశోభితమంగళవిగ్రహంబుతో॥

నీరకగువ్రేఁగువాపుటకుదేవకికింజనియించితొసన॥

ద్విరీశముఖామరుల్వాగఁడఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౩౩॥

చ॥ ఉదితుఁడవౌతఱిందగుమహాజ్ఞ్యులరూపముదక్కివిస్మయా॥

స్పదముగమానవార్భకునిభంగిమెలంగియశోదపెంపఁబెం॥

పొదపుటతైత్తరీయగృహమొయ్యనఁజేర్చుమునాభవద్గురుం॥

డెడముదమొందిచేర్చెఁడఁగఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౩౪॥

ఉ॥ పాతకియైనకంఠుడనుపన్నిపయ్యుక్తుచయ్యగృభారయై!
 పూతనవచ్చిచన్దుపవంబుట్టియుంబుట్టకమున్నెయట్టిదు!
 ద్వాతనిభూతకోటులలరంబరిమార్చితివెట్టిచిత్రమో!
 శ్రీతులనీస్రగాధరణకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౩౫॥

చ॥ అసదృశముల్భవన్నహిమలారయనేరికిశక్యమయ్యపా!
 ల్పెసఁగఁగనయ్యుతోదరచియిం చినపొత్తులఁబండిబండిర!
 క్కనునికుసూత్రమాత్మఁగనిగ్రకుననెత్తురుగ్రక్కదన్నవే!
 కిసలయసన్నిభాంఘులనుగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౩౬॥

ఉ॥ నందవధూటియేవ్రతమొనర్చెనెపూర్వభవంబునకౌతా!
 నందునిఁగన్ననిన్నుదననందనుఁడంచునుజుంచుదువ్వీయా!
 నందమెలర్పఁజిన్గడిపినందునిచేతికొసంగిపొంగఁగఁ!
 ల్గెందగనవృధామణికిఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౩౭॥

ఉ॥ కెంపులబావిలిబుదులకింపఁగమాక్తికహారవల్లరుల్!
 తుంపెసలాడముంగురుబుదాఁగఁగుచదవయముల్నటంపనికే!
 సొంపుగనూఁచిపాదువ్రజసుందరులంగనినవృన్దాదువీ!
 షీంపఁగనైతిసీసాబగుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౩౮॥

చ॥ అడరెడుకిన్నభోజకులజాధముఁడానుడిగాలిసల్లద్రా!
 గుడుగమి కానిఁబంపనినుఁగొంచువిహాయసవీధికేగున!
 య్యెడమెడవట్టివానిఁదిగనీడిచికుంల్పవెజోరతోనఁబ్రాఁ!
 కెడుకడుచిన్నిప్రాయమునఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౩౯॥

ఉ॥ చక్కనిముద్దునెమ్మెగముచక్కెరలొలెడుదొక్కుఁబలుకులుకే!
 ముక్కునఁజొక్కమైతనరుముత్తయముంజిగినల్లగల్వడాల్!
 చిక్కనితేజముంగలిగిచెన్నలరారిననీదురూపమే!
 నెక్కుడుమక్కువందలఁతుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪౦॥

చ॥ అనిశముమంత్రపూతహవిరాజ్యసమన్వితయాగభోక్తవై!
 తనరెడునీవుగోపికలదల్పఁగఁముచ్చిలిపాబువెన్నలుం!
 గొనుటదియేమికారణమొకోయనినామదిసెంతునెవ్వడుం!
 గినియకతెల్పుమవ్విధముఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪౧॥

ఉ॥ మన్నుచిసంగఁ బాడియెకుమారమృషావచనుండుగానిమీ।
యన్నయెతెన్నెనన్నదగదమ్మతడుత్తులనమ్మమోమునీ।
కన్నులఁజూడవమ్మయనిక్రన్ననఁదల్లికిముజ్జగంబులీ।
వెన్నికమీఁజూపితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪౨॥

చ॥ బలువడిఁద్రచ్చుచున్నదధిభాండముబ్రద్దలుచేసితంచుదా।
నలిగియశోదనిన్నుబెదరంటఁగరోటనుగట్టివేయవి।
చ్చులవిడినీడ్చికొంచరిగిచయ్యనమద్దులసందుదూటితె।
గ్గిలకయకూలఁద్రోచితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪౩॥

ఉ॥ గోపకుమారవర్గములఁగూడికళిందజపాంతఁగ్రేవుల।
న్నేవుచుఁగ్రేవురూపమునమెల్కువతోడఁబరించువైత్యునిం।
బావురెమంచులేఁగయనిపట్టుకచెట్టునఁబెట్టికొట్టవే।
క్రేవులకాపరుల్వాగడఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪౪॥

చ॥ ప్రకటితవద్రినర్థశితపాండురభూధరకూటసన్నిభాం।
గకుఁడుబకాగురుండునినుగ్రద్దనమ్రుంగిసహింపలేకకు।
త్తుకవెడలింపనత్తులువతోరపుఁజించులువట్టిరెండుచీ।
రికలుగఁజేసీచుపితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪౫॥

చ॥ అరుదగుపెంపుతోనజగరాకృతిఁబొల్పునఘంసురాస్యగ।
వ్వారమునఁజొచ్చుగోపగుతవత్సములంగనిపువెంటనే।
పరువడిఁజొచ్చితద్దళముబ్రద్దలువాపివెడల్పవేవెతం।
గెరలెడువత్సబాలకులఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪౬॥

చ॥ కకులదళాంతరస్ఫురితకర్ణికహాలెఁగుమారమధ్యభా।
గమునవనీంచుసవ్యకరకంబములొనిడియూరుఁగాయతో।
నమరులనూరులూరఁదనివారఁగఁజల్లిభుజించునట్టికో।
ర్మిమదికినెందునీకొదవెఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪౭॥

చ॥ నినుఁగికురించువత్సములనీచెలికాండ్రవిరించుదాచినం।
బనుపడఁదత్స్వరూపములఁబ్రాథతఁదాల్చియొకేఁడుగోపికా।
జనములగోగణంబులనుసంతసమొందఁగఁజేసినట్టినీ।
కెనఁగనఁబోలునేభువినిఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౪౮॥

ఉ॥ దానవభర్త భేనుకుండు దాళవనంబున బంధుయు క్తుడై ।

మానవులంగ్రసించిన సమానబలంబునఁ జొచ్చితద్వన ।

గ్లానియొనర్చియున్ను నుజ్జును నీరీవధింపఁ గాఁచెదలొ॥

కినుతసంతసించితపుంగృష్టహరీయదువంశభూషణా॥

౪౯॥

ఉ॥ సంగడి కాండ్రుగోగణముచయ్యననయ్యమునా సరిత్వయ ।

స్సంగత లేలిహానవిషజాలముఁ గ్రోవ విపత్తిఁ దూలిహా ।

లంగఁగఁటూక్షువీక్షణములందలకించి సడవుహాచుఁజే ।

ర్చింగనఁజేసితి నెకదకృష్టహరీయదువంశభూషణా॥

౫౦॥

చ॥ అనుపమ కాళియోరగవిషానలతప్తకళిందకన్యకా ।

వనమును జీవనంబగుచువానికి నెక్కఁగఁజేతనంచహిం ।

ద్రునిపయి నెక్కిదుర్బదముదూలఁగఁచొక్కితదంగనాశ్రమై ।

క్కినఁగరుణించి పుచ్చితపుంగృష్టహరీయదువంశభూషణా॥

౫౧॥

ఉ॥ వారకచుట్టుముట్టుదవవహ్ని నడంపుముకృష్టకృష్టయ ।

స్థీరులగోపగోపికలభీతిఁబోడఁటంచుమించుత ।

ద్ధోరదవానలార్చులనుగ్రొలితదామ్రులఁబోచితుల్లస ।

ద్ధీరమణీమయాభరణకృష్టహరీయదువంశభూషణా॥

౫౨॥

చ॥ విలసదపాంగదృష్టులను వేమఱుగన్గెని నొక్కిగోపికా ।

లలనలుమోహమొందఁగఁగిలర్గఁగఁస్నేరటుల్చిగుర్పభా ।

నీలుచునుగర్జరంజనము సేయుభవన్తురళీరవామృతం ।

బెలమిమదిష్టమీవుతనుగృష్టహరీయదువంశభూషణా॥

౫౩॥

చ॥ జలములనాడుచున్నవ్రజసారసగంధులచీరలెల్లము ।

చ్చిలియలకామినీమణులచేతను మొక్కులుగాంచియిచ్చుట ।

త్వెయియఁగలిగెనల్పుటకొలేక మనంబున వారుగోరుకో ।

ర్కెలుభలియింపఁజేయటకొకృష్టహరీయదువంశభూషణా॥

౫౪॥

ఉ॥ సారససంభవాదికృతసర్వమఖంబులసర్వభోక్తవై ।

యారయఁదృష్టిగాంచనిమహాత్ముడవీపుమహీనురాంగనా ।

వారసమర్చితాన్నమనివారితకాంక్షభుజించితృప్తిమై ।

గేరితివెంతవెంతయదికృష్టహరీయదువంశభూషణా॥

౫౫॥

ఉ॥ వల్లపులుత్సవంబడచివై చిరహయనివారలక్షశచి।
వల్లభుండత్తవృష్టిబాదువంగనగంబొక కేలభత్రమై।
యల్లనిలంగదాలిచియభోచితసౌఖ్యముఁగాంచివారువ।
ర్లంగఁజేసితి వెకదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౬॥

చ॥ వనిమొకనాడునందుడుపవాసముచేసినిశింశ్రుతావగా।
హనుండగుదుంజలేశభటుండాయనవేగొనిపోవఁదొడనే।
చనిమకరాశ్వుచేవినయసత్ప్రసాదగాంభీర్యభావమొప్పఁదం।
డ్రనిమరలంగదెచ్చితపుర్యష్టహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౭॥

చ॥ వరునిప్రాళికింబనిభవజ్జనకుంగొనివచ్చిపట్టిని॥
గరమనురక్తినిశ్వరునిఁగామదిగోవకులుగ్గడించుమే।
లరనిపొసంగవారలకునాత్మపదంబునుబ్రహ్మలోకము॥
గిరిధరచూపవేదయనుగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౮॥

చ॥ ఒకముకురాస్యముద్దుగొనియొక్కలతాంగినిఁగొంఁగిలింపివే।
ఱొకమధురాధరాధరరసోర్ములనానుచునిట్లుగోపికా।
ప్రకరమసాహరస్థితినిరాసమునన్నిహరించునిన్నుసా।
రెకుమదిలోభజించెదనుగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౧౯॥

ఉ॥ ఒక్కెడనందగోపములులూయ్యననయ్యభపునభజించుపె।
న్నకువనేగియున్నతఱినందునిఁబట్టుకమింగఁబూనునా।
పిక్కిలిచిల్వఁద్రాక్కివిడిపింపఁగఁదత్పణిదివ్యుండ మని।
న్నెక్కుడుభక్తి నెంచెఁగదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౦॥

చ॥ వనముననిన్నెఱుంగివ్రవివారిశనేత్రలశంఖచూడుఁగ॥
ధనదభటుండుగొంచరుగఁదద్దయఁగినను వెంటనంటియా।
వనితలడించిపాతెడునవజ్ఞునిఁబట్టివధించిహాళిగ।
ల్గినఘనరత్నముంగొన వెకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౧॥

ఉ॥ మత్తనావృషగురుండుమందనుగొందలమందఁజేయఁగా।
నత్తఱివానితోఁబొడరియొగ్రహమొప్పఁగఁబోరొనర్చుచుం।
గుత్తుకఁబట్టి నేలఁబడఁగూలిచికొమ్ముపెకల్చి మొత్తియొ।
క్కెత్తునఁజింపితి వెకదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౨॥

ఉ॥ అష్టితాశి కేశితుర గాకృతి డాసినవానినీవువే!

ద్రిష్టిగిరాలునన్వయివడెప్పిటిపైఁజనుదేర నూర కే!
లావ్యగంజాన్ని పెంపదగ నూపిరిశల్పక మేనువ్రయ్యలై!
రిష్యన నేలఁగూలెఁగదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౬౩॥

ఉ॥ వోయముఁడు నాఁబ్రసిద్ధుడగు నెక్కుఁగురాంతకుఁడాటలోనను!
ద్దామతముచ్చనఁ బరఁగితద్దయుఁజాతురిమిట బాలక!
స్తోమము నెక్కుఁకొండగుహఁగొన్పబళియనివానిఁడ్రుంచియా!
గీ మెడలింబిద్రాసఁగలఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౬౪॥

ఉ॥ ప్రూరతఁగంగుఁడంపఁగనకుం బతభక్తినిసచ్చిమిమ్మున!
ప్రూరుఁడుదోడుకొంచరుగు త్రోవబిలంబులనాఁడఁజోవనా!
ధీరుకంబుమధ్యమనఁడేజముతో మొఁలిపటరూపుధా!
త్రీరమనేశ చూపితవుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౬౫॥

చ॥ అటమధురాపురిన్రజకునౌదలఁగొట్టిపటాశిఁగట్టియు!
త్కటమతి వాయువండును సుదాముఁడుఁగబ్బయునిచ్చినట్టిస!
త్పటమణి భూషణప్రసవదామవిలేవములిచ్చఁబట్టివే!
రైట్టికృష్ణవారిఁడ్రోచితవుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౬౬॥

చ॥ గొనకొనుకంసవీరభటకొడులచేఁబరిరక్షితంబులై!
యనిమిష రాజచాపనిభమైనశరాసనమితుదండమొ!
య్యనఁగలబంబుద్రుంపెదుక్రియిండునియింబియుఁడవృట్టాళిపైఁ!
గినిసివధించితివెకదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౬౭॥

ఉ॥ బంధురగంధసంధురముపైఁబడునట్లునిమిదిదోలఁగా!
సింధుగంధరముష్టిహతిచేగజిగ్గిరమువ్రచ్చికంఘర!
ర్వాంధతపీటివోవఁగబలారిమహీధరమాళిఁగూల్చుమా!
డింధరఁగూల్చిరౌకఁగిఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౬౮॥

ఉ॥ అల్లనమల్లరంగమరుదారఁగఁజొచ్చిప్రసిద్ధులైనయా!
మల్లలతోడఁజోరిపరిమారిచిమంచమునందుఁగంసభూ!
వల్లభుఁడాగ్రహింపదిగువంబడనీడిచిచావఁడేనీతొ!
నెల్లరునుల్లనీల్లఁగనుగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౬౯॥

- ఉ॥ పాప పుంసంఘజంపిపిదపందలిదండ్రులగారవింఁచిని
 ప్పాపునినుగ్రనేనునిఁబొసంగధరాధిపుఁజేసినందుసం
 తాపముదీఱఁబల్కిప్రమదస్థితిమిరుపగీతులైధరి
 త్రీవరిక్షచేసితిరికృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౦॥
- ఉ॥ విపక్షరంగనుత్కటమనీషణశేషకళాచయంబుసాం
 దీపునియొద్దనేర్చిగురునిష్ఠనుదన్వృతపుత్రునతక
 ప్రాపితుఁడైనవానిఁగొనివచ్చిబుధేంద్రునకెచ్చిఁజేత్తవి
 యేపముమాన్చితివెకదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౧॥
- ఉ॥ నిన్నెడఁబాసికుందువ్రజగీరజనేత్రలనూఱడింపరా
 గోన్నతినుద్ధవుంబనిచియొయ్యనవారలఁజేమఁగొంచిము
 న్నన్నవిధంబుసంగలపమర్పణచేసినయట్టియత్పద
 యేన్నెఱిమిఱఁగూడితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౨॥
- ఉ॥ బంధురవాహినీపటలభాసురశౌర్యవిభాసినాజరా
 సంధుననేకవారములుసంగరభూమిజయించిదుష్టద
 రాంధతమించుకొలయవనాభిధునమ్ముచికుందువేఁడిచూ
 డ్గింధరఁగూలఁజేసితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౩॥
- ఉ॥ ద్వారకనేలినవ్యవిభవంబులఁదేలివిదర్భరాజక
 న్యారుచిరస్వయంవరమునందుఁదలంపడుచైద్యముఖ్యులం
 బాఱఁగఁదోలయవిక్రచపంకజలోచనఁబెట్టియాడితొ
 శ్రీరమఁబోలిచెల్వవరఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౪॥
- ఉ॥ మణిఁగొనెఁగృష్ణఁడన్నసడిమాన్సుకొనంజనిబొంబవంతుతో
 రణమొనరించితత్సతసురత్నముఁగైకొనిసత్యతండ్రిక
 మ్మణియొసఁగంగనాతఁడునుమచ్చికనిచ్చినసత్యభామరు
 క్తిణికెనగావరించితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౫॥
- ఉ॥ చెందినవేడ్కనర్జునవిశిష్టఁడవాచునువేఁటఁబోయిపెం
 పొందఁగలిగిందజావలసదార్పిఁజరించుసరోజనేత్రఁగా
 శిందిఁబరిగ్రహించియవలీలగఖాండవముందహింపన
 గ్నిందొడరించితివెకదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౨౬॥

ఉ॥ వినుము వివేకశూన్యునకు విందుడు నయ్యను విందుడు గాను యో॥

ధనునకు మిత్రులౌచు బ్రదుకదంబున సోదరియైన మిత్రవీం
దనుగడుగూర్చి నీచలచి నందదవజ్జుల గెల్చి యాశుభాం
గినివరియించి తెచ్చితవుల గృష్ణహరీయదువంశ భూషణా॥

౭౭॥

ఉ॥ భాసుర లీలకు తవృషభంబుల నేడిటింగట్టి యొడ్చినం॥

గోసలభ ర్తనీకుందన కూరిమి పట్టి నానుచు తయ
న్వాసవనీలకుంతలనివాహ మొనర్ప సహింపనట్టివా
రీసున చాధుచేచబడ రెకృష్ణహరీయదువంశ భూషణా॥

౭౮॥

చ॥ మదగడయాన గెకయకుమారిమ హాహర గాత్రినీలనీ॥

రదనిభ వేణిసుందరదరస్తి తమేన ముఱందలిన్ నుది
ముద మొదనంగ సద్గుణ సముద్రనుభ ద్రను బెండ్లియాడితొ
గిడుకకళత్రులందఱిమిక్కిష్ణహరీయదువంశ భూషణా॥

౭౯॥

చ॥ ఇలంగలరాజవర్యులకు నేయంగ రాకవిహాయ సంబున॥

విలసిలుతుత్సయంత్రము భువిబడ నేనీయుమద్రగన్యక
సలలితభవ్యలక్షణ విచక్షణ లక్షణ శత్రుకోటులం
గెలిచి పరిగ్రహించితవుల గృష్ణహరీయదువంశ భూషణా॥

౮౦॥

చ॥ రయమున సత్యతోడ నిదురమ్మున నమ్మురదై త్యుజంపిదు॥

ర్నయనర కాసురుండునిమిరక్క. సుచే జెఱునున్న రాచక
న్నియలంబుచాటు వేలనిను నెమ్మదిసమ్మతి గోరువారలం
బ్రియమున బెండ్లియాడితవుల గృష్ణహరీయదువంశ భూషణా॥

౮౧॥

చ॥ త్రిదశ పురంబుసొచ్చి మణిదీప్తి విభాసితకుండలంబుల॥

య్యదితికినిచ్చి నాకవిభుండర్చనలిచ్చిన మెచ్చి సత్యకు
న్దుదముగఁ బారిజాతతరుముఖ్యము శక్ర సమేతులై నయా
త్రిదశుల సొర్చి తెచ్చితవుల గృష్ణహరీయదువంశ భూషణా॥

౮౨॥

చ॥ మహింబదియాటు వేలయెన మండ్రుల తాంగులకన్ని రూపముల్॥

రహిమెఱయంగఁ బాల్చి సుకరంబుగ సౌఖ్యర సౌభింద్రుల
మహిళలయందుఁ బెక్కురంగుమారులఁ గాంచి యునందుక్కిణీ
గృహిణికిఁ జాలదక్కితవుల గృష్ణహరీయదువంశ భూషణా॥

౮౩॥

ఉ॥ బాణుడుదత్తుతామణి నెపంబుననయ్యనిరుద్ధబద్ధుఁగా।
శోణపురంబునందునుపశుంభదహంకృతినేగి బాణుఁడా।
స్థాణునిఁగూడితాఁకిననుదర్పమెలర్పజియించితత్కర।
శ్రేణులఁద్రుంచిమంచితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౮౪॥

ఉ॥ తావకలాంఛనాఖ్యలనుదాలించిపాండ్రకుఁడా వ్రయుక్తుడై।
చేవనెదుర్పఁజిక్రహతిచేమృతుఁజేసితదాప్తుడైనకా।
శీవిభుఁడైదుస్త్రితతిచేనతిశ్రీఘ్రతవానిప్రాలికిం।
గ్రేవఁబడంగమిటితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౮౫॥

చ॥ జనకునిచావుకైవగచిశర్వనిఁగొల్పిసుదక్షిణాఖ్యుఁడా।
యననియమింపఁగాననలమందునవేల్వజనించినట్టికృ।
త్యనునెసనీపయింబనుపనవ్వుడచక్రముచేమరల్పినం।
గనుకనిజేతుఁడంపెఁగదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౮౬॥

ఉ॥ ఒక్కరుఁడయ్యుఁబెక్కరుపయోజదళాక్షులగారవింపఁబెం।
పెక్కుతదీయవైభవనిరీక్షణముందగునంచునారదుం।
డెక్కుడుభక్తిఁగన్గెనఁగనెల్లగృహంబులఁగానిపించితౌ।
దృక్కులకక్కజంపెఁగఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౮౭॥

ఉ॥ నారదసూక్తిఁబేర్చిలనాసుతవర్గముతోడనేగిచె।
న్నారఁబృథాకుమారకులనారసీమారుతిచేజరాసుతుం।
బోరనునీల్గఁజేసీయటంబొక్కుచుగారలనున్నయాధరి।
త్రీరమణాళిఁబ్రోచితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౮౮॥

చ॥ తనరఁగరాజసూయముయథావిధిఁజల్పియుధిష్ఠిరుండఁము।
న్నునునినుఁబూజిచేసినఁగనుంగొనఁజాలకదుర్మయోక్తులా।
డినశివుపాలుఁగన్గెనివడిన్నిశితోజ్జ్వలచక్రధారచేఁ।
గనుకశిరంబుఁద్రుంచితపుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౮౯॥

ఉ॥ మాయలవిజ్ఞప్తిఁగెడుసమంచితసౌంధవిమానగామియై।
పాయకబోరుసౌల్వశివుపాలసఖుండెగటార్చియంతట॥
ద్రోయకదంతవక్త్రనివిదూరకుఁబోరవధించితౌజయ।
శ్రీయతమూర్తివినఁగఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౯౦॥

ఉ॥ వేదఱికంబు చేదనదు ప్రేయసీతెల్పఁగు చేలుఁడాత్మసః
 మ్నాదమెలర్పమీదరణముల్లనవచ్చినఁబూజిచేసీయాః
 ట్నైదివిజుండుదెచ్చుపుకుంబుఁగొన్నిగ్రసించిశాశ్వతః
 శ్రీదనరారఁజేసితవుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౯౧॥

చ॥ మృతులగు నార్జురాత్మజులమీవలనంగనఁజోలునంచుముః
 న్నృతగురువుత్రదానమొనరించి నమిమ్మునువేఁడుదేవకీః
 సతిపలుకాదరించిబలిసద్వమునంగలతత్కుమారుల౯
 హితమతిఁదెచ్చిచూపితవుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౯౨॥

చ॥ పాలినినవిప్రసందనులఁబూనికఁదెత్తునటంచుఁద్రిప్పట౯
 సొలసికిరీటివహ్నిఁబడఁజూచినవల్లనిమాన్విపార్థతోః
 నలరుచునేగి పూర్వభవదాకృతిఁగన్లెనితెచ్చితండువః
 ర్తిలెడుమహీనురార్థకులఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౯౩॥

చ॥ తనచెయిసోఁకినట్టితలదక్కఁటవక్రలువాయునట్లుతంః
 భునికృపచేవరంబుఁగొని పూనితదీయశిరంబుపైఁగరంః
 బునుపవృకుండువెన్దగులసెక్కిడవానినమోసవుచ్చి౯
 పెనసినమూర్తిపీవెకదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౯౪॥

చ॥ మునివరులెల్లఁగూడుకొనిముప్పురుమూర్తులలోనసాత్వికః
 ఘృనిఁగనిరమ్మటన్నబృగుఁడొయ్యనరాజసతామసంబులంః
 దనరుచిరించిశంకరులఁదాఁగనిపిమ్మటవచ్చితన్నినంః
 గినియనివాఁడవీవెకదకృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౯౫॥

ఉ॥ వారిజనాభసినలఁచువారలకాపదలొందనేర్పునేః
 ద్వారకలోనసుండియునుద్రావదీరలఁగ్రూరకర్ములైః
 కౌరవులొల్వనక్షయముగాఁగరుణింపవెనిన్దలంచిన్౯
 శ్రీరమణీమసూరమణికృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౯౬॥

ఉ॥ ఎల్లజగంబులొలిసృజయింపఁగఁజెంపనడంపఁగర్తవైః
 యెల్లెడనామరూపములనేకములైతగుభూతకోటిలోః
 వల్లభతన్బ్రహ్మశిలిధ్రువంబుగనంతకురాజవౌచువః
 ర్తిలెడునీకుఁమొక్కెదనుగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥ ౯౭॥

చ॥ అధికతరత్వహీయగుగుణావళులెన్నెడువారిలోననే।
 నధముండఁగాన నావినుతులాదరణీయములొనెయ్యంచునే।
 వ్యధఁబడనేలపిన్నకొడుకాడెడువెక్కురుమాటలైనను॥
 వృథయగునయ్యతండ్రికడఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౯౮॥

ఉ॥ శ్రీలలరంగశేషశిఖరిన్విహరించినిజాముపేటగో।
 పాలుండనంగభక్తపరిపాలనసేయుచుహత్తనీకునే।
 వేశకుభంబెకావలయువేడుకమీఱఁగ నాచునంబులో॥
 శేశింజరింపుమెల్లపుడుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౯౯॥

ఉ॥ ఉన్నతిమీఱఁజూలరికులోదధిపూర్ణగుధాంశుడైనపా।
 పన్నకునల్లచల్లకుకునంచితపుత్రుండనప్పయ్యాఖ్యుండన్॥
 గ్రన్ననమీకునర్పణముగాభువినీశతకంబుఁజెప్పిం॥
 కెన్నికకెక్కఁజేయఁదగుఁగృష్ణహరీయదువంశభూషణా॥

౧౦౦॥

స మాప్త ము,

VYJAYANTI SERIES

NO. 2.

SREE
GANGA LAHARI

HODSON LIBRARY
THE SANSKRIT TEXT
OF
BHANNADHA PANDITA RAYA
AND
TELOGU METRICAL VERSION
BY
A. VYASAMURTI SASTRULU GARU
Manerit Pandit, Normal College, Rajamandri.

REPRINT FROM
SREE VIJAYANTI.

PRINTED BY
G. RAMASAWMY CHETTY & Co.,
MADRAS.

1895.

Price 3 Annas.]

[Copyright.

శ్రీ

గం గాల హరి

జగన్నాథపండితరాయల సంస్కృతశ్లోకంబులును,

బ్రహ్మశ్రీ

ఆకుండి - వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారి

యాద్రీకృత పద్యంబులును.

శ్రీ వై జయంతినుండి

పునర్ముదితము.

చెన్నపురి :

జి. రామస్వామిసెట్టి అండు కంపెనివారిచే

ముద్రితము.

౧౯౧౫.

భవ, భవదీయమూర్తిమదవాంతరతాపముఁగాయవాఞ్చసూ!

భవమగుపాపమున్నిధిలభాషముఁజెందఁగఁజేయుఁగావుతఁ

౪.

శ్లో॥ లిపిప్రాజ్యం రాజ్యంతృణమివ పరిత్యజ్య సహసా విలోలద్వానీరంతవ
జననితీరం శ్రితవతామ్ । సుధాతస్సాన్వదీయ స్సలిలభరమాత్మప్తిపిబ
తాం జనానామానందః పరిహసతినిర్వాణపదవీమ్॥

మ॥ పరివర్జించుచుఁ బ్రాజ్యముఁ దృణకణఁ పాయంబుగా రాజ్యముఁ,

ద్వీరనీతీర మొహామదంబవిచలద్వానీరముంజేరి, మా!

సురిదేవాన్నముకంటె నెక్కువగునీతోయంబుసంతృప్తియా!

ఐహవన్ద్యావేడువారిసంతసమునిర్వాణమునీ వెంతను

౫.

శ్లో॥ ప్రభాతేన్నాతీనాం నృపతిరమణీనాంకుచతటీ గతోయావన్తాత్మర్శిత
వతోయైర్మృగమదః । మృగాస్తావదైవ మానికశతసహస్రైః పరివృ
తావిశంతి స్వచ్ఛందంవిమలవపుషోందనవనమ్॥

మ॥ తొలునంజన్మనుగన్ధరాకులయింతు, ల్వారిపాలిండ్లయం!

దలికస్తూరిభవజ్వలంబులనుజెంద నేలనం, బామెక!

మ్ములుసూయమ్మ! విమానిలక్షులనువమ్ముంజాట్టుకో, మేలిమే!

సులతోనిచ్చవిహంగముల్గులుపఁ, బొందున్నంప సూర్యానిమున్॥

౬.

శ్లో॥ స్మృతంసద్యస్సాన్వంతం విరిచయతిశాన్తం సకృదపిప్రగీతం యత్స్వాపం
ర్ముడితిభవతాపంచహరతి । ఇదంతద్దంగేతి శ్రవణరమణీయం ఖలువ
దంమమప్రాణ ప్రాంతేవదనకమలాంతర్విలసతు॥

మ॥ తలఁపందత్తేణమంతరంగముపశాంతంబౌ; సకృద్ధానము!

స్వలుఁగన్దొబ్బునమాపుఁబాపమునుసంసారంపుడౌభంబు; ఏ!

సులకున్విందొనరించుగంగయనియెందున్విక్రంతింబీపదం!

బలరుంగాతముఖాబ్జమధ్యమనుమత్ప్రాణాంతకాలంబున

౭.

శ్లో॥ యదంతఃఖేలంతో బహుశతర సంతోషభరితానకాకా నాకాధీశ్వర
నగరసాకాంక్షమనసః । నివాసాల్లోకానాం జనిమరణశోకాపహరణం
తదేతత్తేతీరం శ్రమశమనధీరం భవతునః॥

మ॥ దరి నెందున్ననదీయమందువిహృతింద స్పృందుకాకంబులున్.

సురలోకేశునిపీడుపట్టుపయిగ్రచ్చునీవ్విడుడెందంబునన్.

హరియించున్జనిమృత్యుశోకములనొయంబానివానంబెటన్.

బరహారంబొనరింపనద్దిబలమున్నాపించుమాత్రాతికిన్॥

౯.

శ్లో॥ నయత్సాక్షాద్వేదై రపి గళితభేదై రవసితంన యస్మిన్జీవానాం ప్ర
సరతిమనోవాగవసరః । నిరాకారనిత్యం నిజమహిమ నిర్వాసితత
మోవిశుద్ధం యత్తత్సం సురతటినిత త్వంనవిషయః॥

మ॥ ఎదినిర్భేదములైన నేదములునీదృక్షంబుగాఁ దెల్పలే.

వెదిజీవానిమనోవచఃప్రసరణాతీతంబు, నీరూపమె.

య్యదినిత్యంబునిజానుభానమతమంబున్భుంబుత త్వందె, ఏ.

య్యదినివేడుపుగావుగోచరవుదివ్యాంభోధిసీమంతిని॥

౧౦.

శ్లో॥ మహాదానైర్ధ్యానైర్బ్రహ్మవిధవితానై రపిచయన్నలభ్యంఘోరాభిస్సు
విమలతపోరాశిభిరపి । అచింత్యంతద్విష్టోః పదమఖిల సాధారణతయా
దదానాకే నాసిత్వమిహతులనీయాకథయనః॥

శా॥ ధ్యానమృత్వివిధాధ్యైరమృతుమహాదానములున్భోరిని.

స్థానూనాచ్చతపోత్రానములచింత్యమియ్యవేష్టెషః.

స్థానమృదఙ్గకున్సమముగఁ బ్రసాదమారగిల్గించుని.

స్తేనేవారికిఁబోల్పఁబోరెడినిదల్లీనవేబోధింపుమా॥

౧౧.

శ్లో॥ నృణామీక్షమాత్రాదపి పరిహరంత్యాభవభయం శివాయాస్తేమూ
ర్తేః కఞ్చహమహిమానంనిగదతు । అమర్షష్టానాయాః పరమమను
రోధం గిరిభువ్రోవిహాయ శ్రీకణ్ఠశ్చిరసినియతంధారయతియామె॥

మ॥ కనుగొన్నంతనమర్మలన్నవభయాక్రాంతిందొలగించునీ.

యనుభావందెతఁడిందువర్జనముసేయంబాలు, నీమూర్తిభి.

వ్యనుబూనుండలఁగాలకంధరుడమర్షాపేతహర్షాద్రజా.

ఘనకోపంబునకుండలంక కనిరాఘాటంబుగా నెప్పుడున్॥

౧౨.

శ్లో॥ వినింద్యాన్యన్తతై రపిచపరిహర్యాణిపతితై రవాచ్యానివ్రాత్యైస్స
పులకమపాస్యానివిశున్దైః । హరంతీలోకానామనవరతమేనాం సికియ
తాంకదాప్యత్రాంతాత్వంజగతిపునరేకావిజయసే॥

మ॥ కడుమాటంజలదిత్తులు, న్బుతిశులుగ్నావింపమూరబూ,వా॥

యుడుగ న్వాంతులుగొండెకాం, డునునరోమాధ్యేదులైపిడ,తొ॥

పడుదుచ్చుత్త్యములెప్పు సెవఱుమైపాప, సొన్నుమలేకెన్నడు॥

న్బుడమింబొల్చెనెల్ల వారలనుసంపూజ్యత్తనై న్నర్హన్॥

౧౩.

శ్లో॥ స్థిలంతీస్వగ్లోకా దవనితలశోకాపహృతయే జటాజూటగ్రంథో యద
సివినిబద్ధాపురభిదా । అయేనిర్లోభానామపిమనసేమోహం జనయతాం
గుణానామేవాయంతవజననిదోషఃపరిణతః॥

మ॥ సురలోకంబుననుండిడిగ్గ దవనిశోకాపహరంబునై, ।

పురనిర్మలధనుచేగపద్మపుముడి స్సెంకంపులెట్టొందెన్; ।

పరిణామంబిదిసీగుణంబులకలోభస్వాగమంబునైహానం॥

భరిశుల్లా సెనరిం మనోనముననున్బాటిల్లెభాగీరథ్నీ॥

౧౪.

శ్లో॥ జఠానంధాన్యంగూ న్సృకృతిబధిరానుక్తివికలాన్ గ్రహగ్రస్తానస్తాఖిల
దురితనిస్తారసరణీన్ । నిలింపెన్నిర్ముక్తా నపిచనిరయాంతర్నిపతతో
నరానంబ్రతాతుం త్వమిహపరమం భేషజమసి॥

మ॥ బ్రకృతిన్మందులుగ్రుడ్డిరూగ సెపుట్టులంగులహగ్రస్తులె, ।

ల్లకొలల్లాఁటెడువార్లు గానక, సుగల్గావింపఁబొగంబునా॥

రకమధ్యంబునగూలుమానవులవన్ద్రాణంబుసేయంగనీ॥

వెక వాత్సలీహగడ్డమెందుగనుమంబేకాలమందిందులన్॥

౧౫.

శ్లో॥ స్వభావస్వచ్ఛానాంసహజశిశిరాశామయమపామపారస్తేమాతర్జయతి
మహిమాకోపిజగతి । ముదాయంగాయంతి ద్యుతలమన వద్యద్యుతి
భృతసమాసాద్యాద్యాపిస్ఫుటపులకసాంద్రాస్సగరజాః॥

మ॥ ఆనవద్యద్యుతిమంతేమైచగరపుత్రౌఘమ్ముప్రపించియిం॥

ద్రునిమాగాఱము, పాడు నేడు నెనగ్ర సోమాంధ, మింపొందియో॥

జననీ! దేని; నెవోనిసర్గశిరాచ్చస్వాదువానీజల|

మృతమాహాత్మ్యమనంతమద్దినకలమ్మున్నించులొకమ్మున౯||

౧౬.

శ్లో||కృతక్షుదైన్యానస్కానధర్ముడితి సంతప్తమనసస్సముద్భుంసంతి త్రిభువన
తలేతీర్థనివహః | అపిప్రాయశ్చిత్తప్రసరణపథాతీతచరితా న్నవాన్
దూరీకర్తుం త్వమివజననిత్వంవిజయసే||

ఉ|| ఉన్నవిముజ్జగములనముద్ధగణమైగరించుదీర్ఘముల్|

చిన్నవెచేసిపాములుశీఘ్రముతోపముజేందువారల౯||

నిన్నమ! నీవెపోలుదువు నేర్పుటఁగావలెబానితఁపుతె|

స్నేన్నగరానిపెద్దకొలఁజెన్నయొచ్చునక్రొత్తవానల౯||

౧౭.

శ్లో||నిధానంధర్మ్యాంకిమపిచ విధానంచనముదాంప్రధానంతీర్థానామమల
పరిధానంత్రిజగతః | సమాధానంబుద్ధేరథఖలుతిరోధానమధియాంత్రి
యామాధానంనః పరిహరతుతాపంతవవపుః||

చ|| ఎదోనవముద్విధానము, సుక్ష్మత్వనిధానము, లొకరాజితే|

య్యదిపరిధానమచ్చ, మిలందుబ్రహ్మధాన, మధీనిరోధం,|

బెదిల్పదయప్రసాదన, మహీనపులక్ష్యలకున్నిదాన,మ|

య్యదిజననీభవత్తనువుహర్షముచాకిశుఁగాపలొకమ్మున౯||

౧౮.

శ్లో||పురోధానంధానంద్రవిణమదిరాఘూర్ణితదృశాంమహీపానాం నానా
తరుణతరఖేదస్యనియతమ్ | మమైవాయంమంతుస్సహితశతహంతు
ర్జడధియోవియోగస్తేమాతర్యదిహకరుణాతఃక్షణమసి||

చ|| ధనమదిరంగనుల్దిరుగుధారుణివాగులమోలబుద్ధితే|

దినమునబెట్టిపెట్టి, నియతస్థిలవంతలజేంది, మందబు|

ద్ధినిజహితంబులెన్నొకకతేర్చెదునాయదెనేరవమ్మని|

స్నేనయమి, నీదచున్నిమునమేనిపుడేనినుఁగొల్పుసొఖ్యముల్||

౧౯.

శ్లో||మరుల్లీలాలోలల్లహరిలుళితాంభోజపటలీష్టలత్పాంసువ్రాత చ్చురణ
విసరత్కంకుమరుచి | సురస్త్రీవక్షోజక్షరదగరుజంబాలజటిలంజలంతే
జంబాలంమమజననజాలంజరయతు||

మ॥ అనిలాంధోభితపీచిసంపితపద్మాభీగలహాళిమే॥

శనసంపాదితకుంకుమద్యుతిమ హోహోనద్యుగోకాంగనా॥

స్తవలిప్తాసురుపకసంకలితముంగళీ! భవన్నీరమా॥

ర్చునుమజ్జ స్వపరంపరాభిధృతుచ్చుచ్చోచ్చోగిచ్చుమే॥

౨౦.

శ్లో॥ సముత్పత్తిః పద్మారమణపద పద్మామలనఖాన్ని వాసకందర్పప్రతిభట

జటాజూటభవనే । అథాయంవ్యాసంగోహతపతితనిస్తారణవిధానకస్తా

దుత్కష్టే సవజననిజాగర్తిజగతః॥

మ॥ జననంబందితివిందిరావనపరాజ్ఞాతంబుచచ్చింపుగో॥

ట; నివాసంబొనరింతుకామరిపుజాటాటగేహంబునం॥

దు; నితీప్రీతివిన్ద్యపాతకినస్తోమాపదుస్తోమన॥

మృగ; నీహెచ్చుజగంబుచన్దనని! యేమూలంబునంబొలవో॥

౨౧.

శ్లో॥ సగేభ్యోయాంతీనాం కథయతటిసీనాం కతిమయాపురాణాంసంహర్తు

స్సురిధునికపద్ధోధిరుహే॥ కియాచశ్రీభర్త్యుఃపదకిమలమయాలిసలితై

స్తులాలేశోయస్వాంతనజననిదీయేతకవిభిః॥

శా॥ ఇందుంగొండలనుండిపాటుచదులందెక్కెంబారద్యిష్టట॥

సందోహంబెది; భాగ్యసీపతిపరాజ్ఞాక్షాశనంబేదీచే॥

సోమనీ! పలుకందగు; న్దపులుగించితైసనీదందము॥

నందగ్నించెదరెండుడెడముననిన్సందేహులైజాహ్నుశీ॥

౨౨.

శ్లో॥ విధత్తాంనిశ్శృంకంనిరవధిసమాధిం విధిరహూసుఖంశేషేశేతాంహరి

రవిరతంపుత్యతుహరః । కృతంప్రాయశ్చిత్తైరలమథతపోదాసయజ్జనై

స్సవిత్రికామానాంయదిభవతిజాగర్తిభవతీ॥

శా॥ చేయుంగాతవిధాతకొంకికయవిచ్చిన్నంబుగాధ్యాసము॥

మూయుంగాపుత్రగన్తువెన్నుచునుగమ్మంగోరిశేషహిమై॥

వేయన్దంతులుకంతువైరమెపుడు; స్వేదోక్తసత్కర్మము॥

ప్రాయశ్చిత్తములేలనీపుగలుగన్పక్షేప్తసంధాయిశీ॥

౨౩.

శ్లో॥ అనాథస్నేహాద్ద్రాగింవిగళితగతిఃపుణ్యగతిదాంపతన్విశోన్మధర్మిం గద
విగళితస్పిధ్ధభిషజమ్ । సుధాసింధూతృప్తాకులితహృదయోమాతరమ
యంతిశుస్సంప్రాప్తస్తామహమిహవిదధ్యాగుముచితమ్ ॥

మ॥ అగతిః, బుణ్యగతి ప్రదాయనివి; నాథాపేతుః, బ్రేమపా।

రగ; వేగూలెద, లేవనెత్తెదపునవ్వంబు; నదార్తుండ, మే।

లగదంకారివి; డప్పింగుండెద; సురాహారప్రవాహంబవీ;।

వసుభ్రోహంబగువేళతల్లి! యిదిసంప్రాప్తం నేబిడ్డడక ॥ ౨౪.

శ్లో॥ విలీనావై వస్వతనగరకోలాహలభరో గతాదూతాదూరంక్వచిదపిప
రేతాస్తృగయితుమ్ । విమానానాం వ్రాణో విదళయతి వీధీర్దివిషదాం
కథాతేకల్యాణీయదవధిమహీమండలమగాత్ ॥

శ్లో॥ మేలగునీకథామృతము మేదినిజెందినవేళయేమొద।

ల్లాబపురంబునంగలకలంబు; జనికొదొమాతలు।

స్త్రాబలరేతులన్నెమక; దైవతవినుల్కపీల్చెడున్విమ।

నావసులొడగజ్జనమహామహినాశనిహార్షయినీ ॥ ౨౫.

శ్లో॥ స్ఫురత్కామక్రోధప్రబలతరసంజాతజటిలజ్వరజ్వాలజ్వలితవపు
హంసః ప్రతిదినమ్ । హరంతాంసంతాపంకమపిమరుదుల్లాసలహరీచ్ఛ
టాశ్చంచత్పాథఃకణసరణయోదివ్యసరితః ॥

మ॥ హరియించున్పురినానరంబుగురుంగామర్షసంజాతసం।

జ్వరవైశావసరపేతిమూర్ఛితమమోన్మత్తీవ్రనంతాపము।

స్తరుదుచ్చులితపీనిధుతపుష్కన్తీసుమస్తామభా।

శ్వరముల్నిర్భరశీతలామృతరసస్వరావహినీపూరముల్ ॥ ౨౬.

శ్లో॥ ఇదంహి బ్రంహం డసకలభువనాభోగభవనంతరం గైర్యస్యాంతర్లుతతి
పరితస్తిండుకమివ । సవషశ్శ్రీకంఠప్రవితతజటాజూటజటిలోజలూనాం
సంఘాతస్తవజననితాపహరతునః ॥

మ॥ పారలుందుమ్మికినందుమ్రాలెభువనాభోగైకభాండంబువు।

ష్కరహండంబిదిదేనిలోననలువంకంబెందరంగంబులక ॥

హరియించునగ్రకంఠవిస్తృతకపర్దాత్మంతసాంద్రంబుశం|

బరసంఘాతమునీదియద్దినీఖిలాంబామాపరీతాపము॥

౨౭.

శ్లో॥త్రపం తేతీర్థానిత్వరితమిహాయస్యోద్భృతివిధాకరం కల్లేకుర్వంత్యపికిలక
పాలిప్రభృతయః | ఇమంతంమామంబత్వమియమనుకంపార్ద్రహృద
యేపునానాసర్వేషామఘమథనదర్పందళయసి॥

మ॥ త్రపఃజేందున్వడిబ్రోవనిం దెవనిదీర్ఘంబు; త్సేవుల్లాసికొం|

ద్రుపురా ర్యాదులు; నిట్టినన్నునుబవిత్రుంజేయడెందంబునం|

గృహసారస్యముబొందుసౌజనని? నీవేయెల్ల జేజేలిపా|

పపరీహారమహామదంబడత్రువంబా? దేవతావాహినీ॥

౨౮.

శ్లో॥శ్వపాకానాంవ్రాతై రమితవిచికిత్సావిచలితై ర్విముక్తానామేకంకిలసద
నమేనఃపరిషదామ్| అహలూమాముద్ధర్తుంజనని ఘటయంత్యాఃపరిక
రంతవశ్లాఘాంకర్తుంకథమివసమర్థోనరపశుః॥

మ॥ మాలలు నెంతో శంకపడిమా నెడిపాపపుగుంపులుండెగా|

మేలిలునన్ను సార, వడిమేకొని కావగ మగ్నంబుటము|

వైలధరించునిన్నునుతయింపగ నెట్లీరు గారియెద్దులుం|

జాలెదరమ్మ! భక్తజనసౌఖ్యవిధాయనిహర్షవాయిసీ॥

౨౯.

శ్లో॥నకోపేతావంతం ఖలుసమయమారభ్యమిళితో యదుద్ధారాదారా
దృవతిజగత్సన్తయభరః | ఇతీమామిహాంతేమనసిచిరకాలంస్థితవ
తీమయంసంప్రాప్తోహంసఫల ఇతుమంబప్రణయనః॥

మ॥ కడునాశ్చర్యముగల్గులోకమునకుగ్నాపాడ నెవ్వని; న|

ట్టిడెనందుననరాడు నేటికనినీడెంబంబునంబుట్టియె|

హృదునున్నట్టితలంపువీడునఫలముంజేయ నేతెంచినీ|

యదుగుల్మైను; నన్నుబ్రోవగదపమ్మా! తాళకేతుప్రసూ॥

౩౦.

శ్లో॥శ్వవృత్తివ్యాసంగోనియతమథమిత్థ్యా ప్రలపనంకుతర్కేష్వభ్యాసస్స
తతపరపై శున్యమననమ్ | అపిశ్రావంశ్రావంమమతుపునరేవంగుణ
గణాన్మతేత్వతోనామక్షణమపినిరీక్షేతవదనమ్॥

మ॥ కొలువన్నీ చులగోర్కియెప్పుడును, డక్కంబల్కులుం, జెడ్డయా!

క్షులయభ్యానము, సంతతంబౌరులకున్దొండెంబుచింతించుట!

స్థులునాదుర్గుణముల్వినన్వినగళరవ్యప్రేయసీ! తల్లి! భూ!

వలయంబందునిమేషమే సురుడునావక్రంబువీక్షించునే॥

3౧.

శ్లో॥ విశాలాభ్యామాభ్యాంకిమహనయనాభ్యాం ఖలుఫలంసయాభ్యామా

లీడాపరమరమఃకీయాతవతనుః | అయంహిన్యక్కారోజననిమనుజస్య

శ్రవణయోఽయోర్ధాతర్ధాతస్తవలహరిలీలాకలకలః॥

చ॥ జనులకు నేలకన్నులువిశాలములిం, దతిసుందరంబునీ!

తనునుగ్రోలుపున్నెమునుదాల్చకపోయిన; నాపరాభవ!

ప్రుని దెమనుష్యవీనులకుఁబొందకపోవుటనీప్రవాహనం!

జనితతరంగలీలలనుహనగుపెనుదజహ్నునందనీ॥

3౨.

శ్లో॥ విమానై స్సవ్యచ్చందం సురపురమయంతే సుకృతినఃపతన్తిద్రాక్షాపా

జనని సరకాంతః పరవశాః | విభాగోయంత స్త్రిన్సశుభమయమూర్తౌ

జనపదేనయత్రతస్వంలీలాదలితమనుజావేషకలుపా॥

మ॥ అతిపుణ్యండునిజేచ్చనేగునువిమానారూఢుడైవేల్పుప్రాః!

ల్పూతపాపుండువడింబడున్నరకమందిచ్చాప్రతిపంబుగాః!

గతియిట్లొనువిభక్తమోగగనగంగా! నీవులేవెందునా!

శతమర్త్యాఖిలపాపవాయుశుభరాశిస్థితదేశంబునక॥

33.

శ్లో॥ అపిఘ్నంతో విప్రానవిరతముశంతో గురుసతీః పిబంతోమైరేయంపు

నరపిహారంతశ్చకనకమ్ | విహాయత్వయ్యస్తేతనుమతనుదానాధ్వర

జాపాముపర్యంబ క్రీడంత్యఖలసురసంభావితపదాః॥

మ॥ ధరణీదైవతహంతలుస్తురుకళత్రగ్రాహులుస్తద్యపా!

నరతుల్బంగరుదొంగిలించునరులున్దల్లి! తుదన్నీదరిం!

దనుసంత్యాగముచేతచేనతనుదానముల్లహాయజ్ఞము!

ల్పానరంజనీనవారిపైనమరసంపూజ్యాంఘ్రులైయాడరే॥

3౪.

శ్లో॥ అలభ్యం సౌరభ్యం హరతి సతతం యస్సు మనసాంక్షణా దేవప్రాణానఘి
విరహశస్త్రక్షతభృతామ్ । త్వదీయానాం లీలాచలితలహరీణాం వృతి
కరాత్పునీతే సోపిదాగహహపవమానస్త్రిభువనమ్ ॥

మ॥ సుమనస్సంతతిసౌరభంబుహరియించున్దర్శభంబెఘ్నఃబ్రా
ణములన్నాపెడువేల్చిడిన్విరహబాణచ్చిన్నులవావయు;వై!
నమరుల్లీలఁజలద్యవల్ల హరిసంధానంబునన్దాడులో!
కములుంజేయుఁబవిత్రముల్దివిజగంగా! నీమహత్త్వంబహా॥

3౫.

శ్లో॥ కియంతస్సంత్యేకే నియతమిహలోకార్థఘటకాః పరేపూతాత్మానఃక
తిచపరలోకప్రణయినః । సుఖంశేతేమాతస్తవఖలుకృపాతః పునర
యంజగన్నాథశ్యశ్వత్వయినిహితలోకద్వయభరః॥

మ॥ కలరిం దెందటోమర్త్యలోకసుఖముల్లాంక్షించినాధించువా!
రలుపూతాత్మకులెందటోపరసుఖప్రార్థుల్పరుల్లలి! ని
చ్చులనీ మందిడిలోకయుగ్గభరమిచ్చున్నీదయంగూర్చుని!
మ్మలనీపండితరాజునాగడుయశమ్మంగన్జగన్నాథుడే॥

3౬.

శ్లో॥ భవత్యాహివాత్యాధమపతితయా ఖండపరిషత్పరిత్రాణ స్నేహ
శ్శ్లథయితుమశక్యఃఖలుయథా । మమాప్యేవం ప్రేమాదురితనివ
హేష్వంబజగతి స్వభావ్రాయంసర్వైరపిఖలుయతోదుష్పరిహరః॥

మ॥ నడలంజేయఁజాలవీవెటులుపాపండాధమవాత్సులం!
గడుఁబాత్తులఁగావనెయ్యమునుగంగా! నేనునశ్లేరుచి!
న్నిడువంజాలనుబాపనంఘములుగావింప; నిన్సర్గంబిడ!
ప్పడునెవ్వారికి నేనిబీడనగు నేధూమిన్నభోవాహినీ॥

3౭.

శ్లో॥ ప్రదోషాంతర్నృత్యత్పురమథనలీలోద్ధృత జటాతటాభోగప్రేంఖల్ల
హరిభుజసంతానవిధుతిః । బిలక్రోడక్రీడజ్వలడమరుటంకారనుభగస్తి
రోధతాంతాపంత్రిదశతటిసీతాండవవిధిః॥

మ॥ కడనంజంబురవైరినట్టువలుద్రొక్కన్లీలగంపించుపెన్॥

జడలంబాతెడువెల్లిచేతులపరిస్పందంబునన్లాగలో॥

గడబాల్మీటిడమాయిటంకృతినిబొంకంబైనమిన్నేటిసం॥

దడిన్పుత్తంబడగించునీక్షణము, సంతాపంపునందోహముల్॥

౩౫.

శ్లో॥ సదై వత్సయ్యోవార్జిత కుశలచింతా భరమిమంయదిత్యామామంబత్స
జసిసమయే స్థిరాసువిషమే । తదావిశ్వాసోయంత్రభవనతలాదస్తమ
యతే నిరాధారాచేయంభవతిఖలునిర్వాప్యజకరుణా॥

శా॥ నీయందేయిడమేల్లలంపుబరువున్నీడెప్పడు, న్నీడితే॥

నీయత్సంతపుగట్టకాలమునదల్లినన్ను, విశ్వాసమే॥

మాయన్తుజగము, దధామమగునిర్తాయంపుగౌరవ్యము॥

న్దాయమా! సగరాత్తజ్జతిదివంప్రాప్తైకనిశ్శేషికా॥

౩౬.

శ్లో॥ కపద్దాదుల్లస్య ప్రణయమిశదధ్ధాంగయువతేః పురారేః ప్రేంఖంతోస్య
మృదుశతరశీమంతసరణౌ । భవాన్యాసావత్సన్సుభితనయనంకోమ
లరుచాకరేణా క్షిప్తాస్తేజసనివిజయంతాంలహరయః॥

చ॥ చనవునసాముమేన నెఱజన్వనిగూడుపురారిపెన్బటా॥

వనమునబొంగి, నున్నెనగుపాపటతెన్నునబాటుచద్రినం॥

దనిసవతాలికిన్మనయనస్ఫురణమునబ్రన్ననైనచే॥

తనువిదిలించునీలహరితండముమించెడునమనరవ్విమున్॥

౪౦.

శ్లో॥ ప్రపద్వంతేలోకాః కతినభవతీమత్రభవతీముపాధిస్తత్రాయంస్ఫురతి
యదభీష్టంవితరసి । శపేతుభ్యంమాతర్మమతుపునరాత్మాసురధునిస్వ
భావాదేవత్వయ్యమితమనురాగంవిధృతవాన్॥

శా॥ మానార్హన్నినునెందఱోకాలువరేమర్త్యుల్లనంగారణం॥

జానందున్నమకూర్తుపిత్తములం;టాలింపు;నీతోడును॥

మూనెన్నామది,యా! నిసర్గముననెంతోకూర్చినీపైగిరీ॥

త్తీస్సీ! నారాయణపాదపంకజమగుక్తి! శంతనుక్తికరీ॥

౪౧.

శ్లో॥ లలాటేయాలోకైరహఖలుసలీలంతిలకితాతమోహంతుంధత్రేతరుణత
రమార్తండతులనామ్ । విలుంపంతీసద్యోవిధిలిఖితమర్వర్ణసరణిం త్వ
దీయాసామృత్స్నామమహరతుకృత్స్నామపిశుచమ్॥

మ॥ నరులిందుద్దిలకంబివన్నదుటవిన్నాణంబుగానేది, యు॥
త్తరుణాదిత్యసమాసతందమమువిధ్వంసించు ; నపూడుచున్ ।
నరసీజప్రభవుండువ్రాయుచెడువర్ణిత్రేణి ; నాగంగమన్ ।
హరియించున్నకలంబుమానగపుబాహ్యంబాంతగంబున్వడిన్ ॥

౪౨.

శ్లో॥ నరాన్మూఢాంస్తత్తజ్జనపదసమాసక్తమనసోహసంతస్సల్లాసం వికచకు
సుమ్రవాతమివతః । వునానాస్సార్థభైస్సతతమళినోనిత్యమలినాన్
సఖాయోనస్సంతుత్రిదశతటిసీతీరతరవః॥

మ॥ నరులన్మూఢులగాఢరక్తమశులంబిత్తత్స్రబేశంబుల ।
న్విరిపూగుంపునెఱుఁగున్నగుమ ; నేనేశస్సముల్లాసిత ।
న్విరగంగంబుల, నిత్యమున్నలినభావంబందుమత్తాశులం ।
బరిశోధించెడిగంగతీరతరువుల్లాకుంజెలుల్లాపుత్రన్ ॥

౪౩.

శ్లో॥ యజంత్యేకేదేవాన్కృతిన తరసేవాంస్తదపరేవితానవ్యాసక్తాయమని
యమరక్తాకతిపయే । అహంతుత్వంనామస్తరణభృతకామస్త్రిపథగే
జగజ్జాలంజానేజననితృణజాలేనసదృశమ్॥

మ॥ గురుకష్టంబునఁగొందఱిందుసురలంగొల్తు ; ర్వితానక్రియా ।
పరులన్య ; ల్యమముర్వరక్తులొరులున్భావించుముత్తోవ్ది ।
మృరి ; నీపేరెతలంచుటన్నెరయఁగాముమ్ముజ్జగజ్జాలముం ।
బరిభావించెదబుద్ధిఁదోషమునామాన్యప్రభావా ! ప్రసూ !

౪౪.

శ్లో॥ అవిశ్రాంతంజన్మావధిసుకృతజన్మార్జనకృతాంసతాం శ్రేయఃకర్తుంకతిన
కృతినస్సంతివిబుధాః । నిరస్తాలంబానామకృతసుకృతానాంతుభవతీం
వినాముష్మిల్లోకేనపరమవలోకేహితకరమ్॥

శ్లో॥ పుట్టుకఁదొట్టియెప్పుడునున్నెముసేయునవాళిఁగావఁగా ।
దిట్టలులేరె ! వేల్పులునదీమణి ! యెందఱొపుణ్యహీనతన్ ॥

నెట్టనదిక్కులేనిమమునేర్పినలారఁబట్టి ; గట్టు రా.

పట్టి ! హితంబు నేయు మెరుపాలకు, నిన్విడనందుఁగందుమే॥

౪౫.

శ్లో॥ పయఃపీత్యామాత స్తవనపదియాతస్సహచరై ర్విమూఢై స్సరంతుంక్వ
చిదపిచవిశ్రాంతిమగమమ్ । ఇదాసీముత్సంగేమృదుపవనసంచారశిశి
రేచిరాదున్నిద్రంమాంసదయహృదయేశాయయచిరమ్॥

౯౥॥ అమ్మా ! నీపయసాని, యాక్షణమ నేనజ్ఞానపున్దిత్రబృం ।

దమ్మస్థాడుక, యావనెందోచనియత్యంత శ్రమంబందితి॥

గ్రమ్మనెల్లనిగాలిచల్లనగునంకమ్మందుబన్నుండఁగా ।

నిమ్మనమ్మ జిరమ్మనిద్రుడడపుత్పేంబుద్ధయార్ద్రాంతరా॥

౪౬.

శ్లో॥ బధానద్రాగేవద్రధిమరమణీయంపరికరంకీరీటేబాలేందుం నియమయ
పునఃపన్నగగణైః । నకుర్యాస్త్వం హేలామితరజనసాధారణతయా జ
గన్నాధస్యాయంసురధునిసముద్ధారసమయః॥

ఉ॥ కట్టుమువేగ మేదిటముగానడికట్టును ; బాఁగపిండుతో ।

జట్టుముమాలిలే నెలను ; జూడకుమేలిగనమ్మ మోఱకుం ।

జట్టులయట్టులొనురలజక్కర ! వేళనముద్ధరింపఁగా ।

గట్టుపకానుబండితుజగత్పదపూర్వనినాధునియ్యదే॥

౪౭.

శ్లో॥ శరచ్చంద్రశ్వేతాంశశిశికలశ్వేతాలముకుటాంకరైః కుంభాంభోజేవర
భయనిరాసాచదధతీమ్ । సుధాధారాకారాభరణవసనాంశుభ్రమకర
స్థితాంత్యాయేధ్యాయంత్యదయతినతేహంపరిభవః॥

ఉ॥ శారదచంద్రపాండుర, నిశాకరఖంజనుశీతమాలి, నం ।

భోరుడభీతికుంభవరభూషితహస్తచతుష్క, నిర్ద్విరా ।

వారభూసరూపవసనాభరణ, స్థితరాచ్చవాహ, నే ।

వారుదలంఘ్రు, వారలకెవండుపరాభవకారియారయన్॥

౪౮.

శ్లో॥ దరస్తీతనముల్లసద్వదనకాంతిపూరామృతై ర్భవజ్వలనభగ్దీతాననిశ
మూర్ఖయస్తీనరాః । చిదేకమయచంద్రికాచయచమత్కృతింతన్వతి
తనోతు మమశంతనోస్సపదిశంతనోరంగనా॥

మ॥ దరహాసోల్లసనాస్య కాంత్యమృతవార్ధా రాగ్ని నంసారసం॥
జ్వరసంభస్తితగాత్రులన్న రులజీవప్రాప్తులంజేయుమ, ।
న్నిరతంచేకచివాత్తచంద్రరునిసంనిన్యచ్చమత్కరవి॥
స్తరణాపాదనిశంతనుప్రియవపుస్సౌఖ్యంబెసంగించెడున్॥

౪౯.

శ్లో॥ మంత్రైర్క్రిలితమాషధైర్మ్యకుళితంత్రస్తంసురాణాంగణై స్సృస్తంసాం
ద్రసుథారసైర్విదళితంగారు త్తైర్గ్రావభిః । వీచితౌళితకాలియాహి
తపదేస్వర్లోకకల్లోలినిత్వంతాపంతిరయాధునామమధవజ్వాలావలీఢా
త్తనః॥

మ॥ కనియెన్నిద్దురమంత్రము ; ల్పాగిడెనిక్కంటెల్ల మందుల్, భయ॥
మృనుజెందెనివివత్కదంబ ; మమృతంపుంజాలుపాంగున్న నెన్ ; ।
వినతానందవరత్నముల్వగితె ; నీవేళెన్నవజ్వాల॥
న్ననుడుప్రాంగునిగాలియారిపడెన్నా ! చల్ల జేయంగ దే॥

౫౦.

శ్లో॥ ద్యౌతేనాగేంద్రకృత్తి ప్రమథగణమశీ శ్రేణినదీందుముఖ్యం సర్వ
స్వంహారయిత్వాస్వమథపురభిదిద్రాక్ష్యేకర్తుకామే । సాకూతంహై
మవత్యామృదులహాసితయావీక్షితాయాస్తవాంబ వ్యాలోలోల్లాసిత
ల్లహారిసటఘటీతాండవంనఃపునాతు॥

మ॥ ప్రమథేభాజిననందిచంద్రఫణివర్గప్రష్ఠమున్నర్వవి॥
త్తముజూదంబున నూడి, రోయిపగదెదల్పంబురధ్వంసి, యా॥
హిమవన్నందనియల్లనవ్వుచునినున్ వీక్షింపసాకూతము॥
ధృమదుల్లాసితరంగతాండవముమాతాపంబులంబా పెడున్॥

౫౧.

శ్లో॥ విభూషితానంగరిపూత్తమాంగాసద్యఃకృతానేకజనార్తిభంగా॥
మనోహరోత్తంగచల త్తరంగాంగామమాంగాన్యమలీకరోతు॥

శ్లో॥ పాంగుచుగొల్పజేరునరపుంగవకోటయమంగళంబులన్॥
దొంగిలజూల నేర్పుగలతుంగతరంగములన్నిభూషితా॥
నంగరిపూత్తమాంగ, సరథాంగక రాంఘ్రిసరోజజన్తయు॥
న్గంగమదంగపాలికిదంగ సెనంగుతనిర్మలత్వమున్॥

౫౨.

శ్లో॥ ఇమాంపీయూషలహరీంజగన్నాథేననిర్మితామ్ |
యఃపఠేత్తస్య సర్వస్య జాయంతీ సుఖ సంపదః ||

సీ॥ రాజమహేంద్రవరపురబోధనకళాశాలసంస్కృతభాషనదువువారి |

కొజ్జితనంబనుమద్యోగమమరినయాకుండినంశముక్తాకిలాప |

తరళవేంకటబుధతనుజులగేసివకుర్చిబరాశరుకొడుకుబత్తి |

నిలిపినశివలింగవిలువేలులరంగనిదిగన్నాధవిద్వంసధిపక్కిత |

తే॥ గీ॥ యురుకలుపకరులహరి, పీయూషలహరి | నిదువరులకెల్ల సౌఖ్య సంపదలు ప్రేదలు
దెలుగుజేసితివై జయంతీపతినుతు | ముదలగొని, మోదమునవ్యాసమూర్తిశాస్త్రి |

గంగాలహరి, శుద్ధపత్రక.

పుటసంఖ్య.	పేజీ.	తపస్.	ఓషష్.
2	13	కేగు.	కేగు.
4	16	చింత్య.	చింత్య.
„	19	మీక్ష.	మీక్ష.
5	24	భృతన.	భృతన.
7	9	రిపు.	రిపు.
„	14	యస్వాం.	యస్వాం.
„	18	రెండు.	రెండు.
8	20	పుష.	పుష.
„	22	బ్రహ్మాం.	బ్రహ్మాం.
9	15	నెట్టిరుగారి.	నెట్టిరుగారి.
„	24	మిథ్యా.	మిథ్యా.
10	14	మనుజువేష.	మనుజువేష.
11	6	రుక్మీలజల.	హెల్లానచర.
12	5	యదిత్వా.	యద్విత్వా.
13	16	త్వీనామ.	త్వీనామ.
„	19	ల్యమముఖ్య.	ల్యమముఖ్య.
14	3	ర్విమూఢైస్స.	ర్విమూఢైస్స.
„	24	దర్శిత... భజితా.	దర్శిత... భజితా.
15	13	మణీ శ్రేణి.	ఫణి శ్రేణి.

చూడుడు !

చదువుడు !!

సంతసింపుడు !!!

శ్రీ వై జ యం తి.

ఇది సలక్షణాంధ్రభాషాభివృద్ధికై చెన్నపురి హైకోర్టు వక్త్రీలు రాయబహదరు ప. అనంతచార్యులుగారిచే జెన్న పట్టణమున బ్రకటింపబడు మాసపత్రక. విద్యార్థుల కును విద్యానంశులకును సమాదరణీయములైన భాషావిషయములగూర్చి చర్చలును, బ్రాచీన గ్రంథములును, నవీకృతులును దీనిన బ్రకటితంబు లగుచున్నవి. వేయేల! వెల సులభము ఫలమధికమునట కిదియె నిదర్శనము. చందా పైకము కొంచెము. కనుడు.—

సంవత్సరమున కంచెకూలితో రూ. ౨ అ ౮ మాత్రమే.

వై జయంతి సమయమున పలుకు దొంగకు గ్రంథములు:—

చమత్కారతరంగిణి—		వై జయంతి చందాదారులకు	
No 1.	భేదోల్లాసము. ... .. R.s. 0 2 0 0 1 6 ప. శ్రీనివాసాచార్య (బి.ఏ.) పరిచితిము.		
No 2.	మంజువాణిపీఠము. ,, 0 4 0 0 3 0 రామబూదరి ప. అనంతాచార్య వ్రాసెను.		
No 3.	మమనమోహనస్తోత్ర. ,, 0 4 0 0 3 0 మాధవాక్షి వేంకటాచార్య వ్రాసెను.		
No 4.	సోమశర్మగ్రంథానుము ,, 0 6 0 0 5 0 కొమాండూరు అనంతాచార్య వ్రాసెను.		

కృతితరంగిణి—

No 1.	రుక్మిణీపరిణయము కూచిమంచి తిమ్మకవి వ్రాసెను.	„	1	0	0	0	12	0
No 2.	జూలూరి ఆప్పయ్య పంతులు గారి (1) శ్రీనివాసతొరంవలి (2) రామచంద్రా శత్రుగ్రంథములు (3) యదుదళభూషణ శతకము	„	0	4	0	0	3	0
No 3.	శకుంతలాచరణము: కృష్ణకృష్ణాచార్యులు	„	1	0	0	0	12	0
No 4.	గృహసూత్రము కొక్కరి వేంకటాచార్య వ్రాసెను.	„	0	4	0	0	3	0
No 5.	నల్లనీల వాణ్ణానము మాధవాక్షి వేంకటాచార్య వ్రాసెను.	„	0	10	0	0	8	0
భరతాధ్యక్షము:	విశ్వానాథినాథునిచేరియ మాడభూషి వేంకటాచార్య వ్రాసెను	„	1	0	0	0	12	0
నంది తిమ్మనారాయణునిచేరియ	వ్రాసెను, త్రైవిధానాదివిద్యోపనిషత్తులపై సంకలనమునకు వ్రాసెను పై పుస్తకములను కొనితీయుటకు తొందరపడెనది	„	0	6	0	0	4	0

పలయువారు వై జయంతిసమయమున కౌగిలములకు వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.
టపాఖర్వుల నిష్పాత్తులగునవారే పెట్టుకొనవలయును.

SREE

KALIDASON PARINAYAM

BY

S. BHADRACHARI SASTRULU GARU,

OF PITTAPURAM.

NIZAM COLLEGE

SREE VYJAYANTI.

MADRAS:

PRINTED AT THE VYJAYANTI PRESS,

Lakeside, Egmore.

1896.

Price 4 Annas.

Registered Copy Right.

కాళిందీ పరిణయము.

ఇది

పీఠికాపురవాసులైన

బ్రహ్మశ్రీ

శౌంఠి. భద్రాద్రిరామశాస్త్రీలుగారిచే

రచితమైన మహాప్రబంధము.

శ్రీవై జయంతీ పత్రికనుండి

పునర్ముద్రితమైనది.

చెన్నపురి.

వై జయంతీముద్రాశాలలో ముద్రింపబడినది.

వెల ౪ అణాలు.

శ్రీ రస్తు.
కాల్పిందీపరిణయము
ప్రథమాశ్వాసము.

- ఉ॥ శ్రీమదుమావసూతిమదిసిబ్బితిచేడలనంచియాత్తకం |
తామలహారనాయకమునందునిజేశునిజూచిమోహముం |
బ్రేమయునూల్కానంగశశిబింబముగెల్పెడియాన్యమెత్తఁగా |
నామెనుజూచినవ్వుసరసాగ్రణిశంభునిగొల్తునిచ్చులున్ || ౧.
- క॥ గీర్వాణాంబురుహాక్షుల | ఖర్వప్రమదంబుతోడగములైకొలువన్ |
శర్వాంకపీఠతయగు | పర్యతరాట్పుత్రినధికభక్తింగొలుతున్ || ౨.
- చ॥ వనరుహతుల్యనేత్రుననివారితవిక్రమపాత్రునుల్లన |
ద్భుననిభనీలగాత్రుభవతారణకారణదివ్యగోత్రునిన్ |
గనకపిశంగనేత్రమగుకైటభజైత్రుజితేంద్రశత్రునిన్ |
వనధినుతాకళత్రుమదివాంఛలుమీఱఁజేరికొల్పెదన్ || ౩.
- సీ॥ తీరవారాశికేసీరజహోచనకోర్కెమీఱఁగముద్దుకూతురయ్యె |
నకలహోకానందకకళాంచితుండైనచంద్రునకేకొమ్మనహజయయ్యె |
దంతావశేంద్రదుఃఖాంతకారణనకేకాంతాలలామశుద్ధాంతమయ్యె |
వనరుహసంభూతనరుహాస్త్రిలకునేవనరుహాయతనేత్రజనయయ్యె |
నట్టిదశశతహోచనాద్యమరమంద | గామినీకేశపాశనంకలితకుసుమ |
పూజితాంఘ్రిసరోరుహపుణ్యచరిత | ననధిరహుహతముదయమనుచుఁగాత || ౪.
- క॥ వితతామరతతివినతుడు | సతితశ్రుతిపాఠశుద్ధచతురాస్యఁడునా |
చతురాస్యఁడొనగుతనుమా | కతులితగుణగణమునాయువైశ్వర్యంబున్ || ౫.
- సీ॥ శింజీతమంజీరమంజులారాముల్యాహనంబునకుసుస్వరముఁదెల్ప |
బాణిపద్మనిషక్తపీఠానినాదమున్నీయవాక్తతితోఁపవియ్యమంద |
నమృతధారానృప్తినలరించువాక్యముశ్రీడాశుకంబులనొడఁబుచ్చ |
గరపల్లవ్రాల్లనల్కంకణరవములుకాంచీనవసముతోడఁగలియుచుండ |
దమ్మిమాలికివామపార్శ్వవిష్ణునందు | దమ్మిగద్దియఁగూర్చున్నకొమ్మమాకు |
నమ్మదముతోడనరసవాక్యములిచ్చి | నెమ్మినటియించురసనాంగణమ్మనందు || ౬.

- మ॥ శివునంక స్థలి నాటలాడుచునుదచ్చిర్నంబుపైనుండున।
 న్నవశితాంశుమయూఖముల్లనిమదిన్నాళిక నాశభ్రమమ్॥
 జవమొప్పొట్టగ్రహింపఁడుండమటకున్నారించుచున్నట్టిదం।
 తివరాన్యండుదొలంగఁజేయుతమరుద్దేయుండువిఘ్నంబులమ్॥ 2.
- క॥ ఇనశశికుజగురుబుధకవి । శని రాహుధ్వజులహరికృశానునవిత్తుభూ।
 దనుజేశవరుణమారుత । ధనదేశానులమదాత్మదలఁచెదనెపుడుమ్॥ ౩.
- శా॥ శ్రీరామామలపాదవారిరుహసంసేవాపరున్నిర్మలా।
 చారాసక్తునివేదశాస్త్రకవితాసంపూర్ణసాహిత్యవి।
 దోయరప్రజ్ఞానిసత్పరాశరసగోత్రోద్భూతుని న్నద్గురుమ్॥
 సూరస్తుత్యునినద్గుణాధ్యుగోలుతున్నుర్వప్రకాశావ్యయమ్॥ ౪.
- శా॥ గంగారామమనీషిమజ్జనకుసత్కర్తృభిలాషుననదా।
 నంగారాతిపదాంబుజాతయుగ సేవాసక్తుని శ్వేదవే।
 దాంగోరుప్రతిభాన్వితుంబుధజనాప్లందప్రదున్నురిన।
 త్సంగానక్తమనన్ముగౌతమసగోత్రశ్రేష్ఠసేవించెదమ్॥ ౫.
- క॥ కామాంబనుమజ్జననీస । తీమండలవిలసనమలతిలకాయితపు।
 ణ్యామితగుణమణిభూషితి । నేవారుమదాత్మలోనవిమతింతుడగుమ్॥ ౬.
- క॥ భవులజ్యేష్ఠకనిషఃపి । త్వులమదిడలఁతునచ్యుతేశ్వరసోమా।
 ఖ్యావ్యమలధైర్యతేజుల । నవ్యకళాపాఠగులనయగుణయుతులమ్॥ ౭.
- సీ॥ పాత్రువిశ్వామిత్రగోత్రునాపస్తంబనూత్రుస్వప్రతివాదిజైత్రునుగుణ।
 రాశినిర్మలవారణాశివశక్తిరరాశిరాకాయామినీశితశుచి।
 భాషునత్కృతావిశేషవిద్యావరభూషునత్కర్తృనీషుసుమతి।
 శాలిబంధుపయోజపాళివికాసనహేళిబ్రాహ్మణకులమాలినతత।
 భూసుతావరపాదాబ్జభానమాన । పృథ్వీరంగులంబులోకైకవిదితచరతు।
 విమలులక్షణసమభిఖ్యవెలయునాదు । మాతృజనకునిసతతంబుమదిడలఁతు॥ ౮.
- శా॥ అక్షయభాగ్యహంఘ్రికమలప్రతిసక్తమతింబయోజభూ।
 పత్మలలోచనామలకృపాయుతుభూపతిదత్తహరవ।
 స్త్రత్తునివారణాశిక్యసాగరపూర్ణసుధాకరుంగళా।
 లక్ష్మనినాదుమాతులుడలంచెదనెపుడువేంకటేశ్వరుమ్॥ ౯.
- క॥ రాఘవపాంశవభగవద । మోఘకథావిరచనాతిపూతాత్మకులె।
 నాఘనులమునులవిబుధ । శ్లాఘితుడగుకాళిదాసునద్గుణవాసుమ్॥ ౧౦.

- సీ॥ చిగతరాజ్జితయశశ్శ్రీహర్షశ్రీహర్షరాజితసన్నఖాంభోజాభోజు |
 సకలసజ్జనలోకశంకరుశంకరుజండజనశ్రేణిదండిదండి |
 నవకవితారనభవభూతిభవభూతిమధురవాఙ్మల్లికామాఘమాఘు |
 నురుకువాదాహిమయూరుమయూరునివైరిమానుషగర్వచోరుఁజోరు |
 నన్నపార్యుడిక్కునసమాహ్వయునిబెద్ద | నార్యురామభద్రునమలుభాస్కు |
 రాఖ్యుసోముభీమునలయెఱ్ఱప్రగడ | మఱియుముఖ్యకవులమదిదలంతు || ౧౬.
- ఉ॥ బాలుడనీమహాకృతికిఁబాల్పడితికొరచియింపజక్కఁగా |
 జాలసెకోయటంచుమదినందియమందఁగ నేలసత్కవుల్ |
 లాలనులైకృపావశతలాలనసేయుదురంచునెంచెదక |
 బాలునిపల్కుపెద్దలకుబంధురమోదముఁబెంచకుండునే || ౧౭.
- క॥ కుకవులకు న్నత్కృతిచం | పకనంతతిమధుపములకుబలెమోదముఁబెం |
 పకయుంటికిఁజాలెగాదిది | సకలామోదంబుఁజేయఁజాలుటచేతక || ౧౮.
- ప॥ ఇట్లాహితకార్యప్రత్యూహ ప్రశమనపటిష్ఠవిశిష్ట మదిష్టదేవతావందనంబును, హృదయ
 కమలవికాస కారణగురుచరణధ్యానంబును, సకలశ్రేయస్సంధానబంధురంబగు పితృవంద
 నంబును, మఱియు సదసత్కవి నమస్కార తిరస్కారంబులు సెనర్చి కరిష్యమాణకృతి
 ప్రతిష్ఠాహేతుతమంబగు మద్వంశక్రమంబభివర్ణించెద || ౧౯.
- సీ॥ క్షీరవారాశిలోశేషాంకశయ్యపైబవించియున్నతప్రభలనిగుడఁ |
 గడచికుఁతురుదనతోడలపైనిడుకొనిపాదపద్మంబులుబట్టుచుండు |
 సనకాదిమునివరులనిశంబుడనకథల్వీనులవిందుగావినుతినేయ |
 నురమునభాసిల్లువఁకొస్తుభద్రుతుల్యేషఫణామణిశ్రీలఁదెగడ |
 సకలలోకైకరక్షణచతురుడమలు | డాదిమధ్యాంతరహితుడువేదవేద్యు |
 డమరవినుతుండుమాధవుండసురహరుడు | చాలదయమీఱలోకంబులేలుచుండు || ౨౦.
- క॥ సకలజగన్నిర్దాన | ప్రకటితబుధవినుతశక్తిపాత్రుడుభూషా |
 చకితపుశావల్లభుఁడు | సకలంకుండుద్భవించెనాహరినాభిక || ౨౧.
- ఉ॥ ఎవ్వనిచేతగౌతమిమహీస్థలికల్లనవచ్చినప్రధా |
 యవ్వనరాశిలోఁగలసెనాతడుసంయమశేఖరుండువా |
 క్రువ్వనశక్తిమామహిమరూఢివహించినయట్టిగౌతమం |
 డవ్వనజాతసంభవునకాత్తజాడైయుదయించెఁబోడయ్యె || ౨౨.
- క॥ ఆమునిమణిగోత్రాభికి | సోముండభిలారిగర్వచోరుఁడువిబుధ |
 స్తోమామోదకరుండగు | సోమాహ్వయనూరిగల్గెనుగుణాకరుడై || ౨౩.

- గీ॥ ఆకళానతునకుముపు రాత్తజనులు । దేశభట్టబుధుండుమలాశయుండు॥
 పద్మనాభాఖ్యసౌముఖుండువరుడువేంక । టాఖ్యకవిహితుడునుభువినలరిరండు॥ ౨౪.
- మ॥ ముదమొప్పారగబద్ధనాభకృతికిన్తున్నీటికిఁ రేయిఁటె॥
 డుదయంబంచినమాడ్కినత్పథవిహారోద్యోగుడంచత్కళా॥
 విదితుండాశ్రితనద్విజప్రకరత్వప్తిపాభవాధాయకుం॥
 డుదయించెందగనయ్యసూరిసమభిఖ్యోన్వీనురేంద్రుండిలక॥ ౨౫.
- సీ॥ రాజత్సుధర్మలౌరాజులార్గురుతమచక్రవర్తిత్వముజాలరోసి॥
 బలితమాతపముచేదొలిమేనుదిగనాడిమాటుపుట్టునద్విజన్తత్వమొంది॥
 చయ్యనదొలివిరాజత్వముమొందకకవిరాజులైరధికత్వమొంది॥
 యనఁబొగడిందవారసనీనురేంద్రులాయయ్యసూరికిబుచ్చయాహ్వాయుండు॥
 నమరురామసూరియచ్యుతసూరియు । సుజనవినుతుడైనసోమసూరి॥
 పద్మనాభసూరివరకృష్ణసూరియు । ననజనించిరార్గురాత్తజనులు॥ ౨౬.
- మ॥ ఇట్లఖంఘాండితీయశోమండలాపూరితాజాండులగు నప్పండితాఖంఘలులలోన. ౨౭.
- క॥ ప్రతివాదిగర్వహరణా । చ్యుతుడౌటందనదుపేరునుచితార్థముతో॥
 జతపతిచినకోవిదుడ । చ్యుతసంజ్ఞుండలరెబండితోత్తమనుతుడై॥ ౨౮.
- క॥ ఆయచ్యుతసూరికిబుధ । గేయుండగుపద్మనాభకృతివర్యుండుక॥
 ధీయుతుడువేంకటాఖ్యుం । డాయతగుణులుద్భవించిరతులితమతులై॥ ౨౯.
- ఉ॥ అచ్యుతసూనులారయశివాపకృతిందమయుత్తమాంగముల్॥
 ప్రమ్యుతిజేందియుండగధరాస్థలిజేందిరనంగవిశ్రుతిక॥
 వాచ్యముగల్గదేయనిశివప్రతిభోన్నమితోత్తమాంగుల॥
 య్యచ్యుతసూనులవిద్విధినంగజునెతురుసాంగవిశ్రుతుల్॥ ౩౦.
- మ॥ ఆందు. 3౦.
- సీ॥ వరకుచిగర్తులైప్రబలువారగుటచేనరయనగ్నిత్రయంబనగవచ్చు॥
 విబుధజనామోదపీఠులౌటచేహరునిసేత్రత్రయంబనగవచ్చు॥
 వివిధోపదేశముల్వేద్యవేద్యుటగనగవేదత్రయంబనగవచ్చు॥
 సుమసోనుకూలురైశోభిల్లుచుండువారగుటరామత్రయంబనగవచ్చు॥
 ననగబొగడిందిపద్మనాభాఖ్యనుమతి । కచ్యుతార్చ్యుండుమద్వప్తయైనంగ॥
 రామసమభిఖ్యసూరియుసోమసూరి । యనగముపువ్వురుజనియించిరనఘమతులు॥ 3౧.
- క॥ ఆముపువ్వురిహంగా । రామాఖ్యమనీషికెలిమరామపహంభో॥
 జామోదులమగునుందర । రామాఖ్యుడువేంకటేశ్వరసమాఖ్యుండుక॥ 3౨.

- గీ॥ ఈకృతియొనర్పబూనినయేను రామ । యాఖ్యుడనుగూడమువ్వరమఖిలనుమతి ।
సద్దయావాప్తికౌతుకసంయుతులము । గిల్గినారముమాలోనఘనతరునకు॥ ౩౩.
- క॥ సుంపరరామునకాదిమ । నందనుడుపయించెనజ్జనదయావాప్తా ।
నందుడుమజ్జనకాఖ్యుం । శెందిపుంమి నెల్లనుభముజెందునునుండున్॥ ౩౪.
- క॥ నామకపితృసోదరునకు । సోమనమాఖ్యునకు నెక్కినూనుడుగల్గెన్ ।
ధీమహికుండైనవేంకట । నామప్రధిశుంశుచుజనన్మతరుండున్॥ ౩౫.
- క॥ ఇటుల స్మృత్యద్వంశము । పోయిపోయియెనంగినద్రభావ్యృక్షములె ।
ప్రసేదనుకనుండుభువన । ప్రసేదనుకనువృద్ధిశిందిభాసింపగాతన్॥ ౩౬.
- క॥ ఆతత్వమతి రామాఖ్యుడ । గౌతమగోత్రోద్భవుండుగంగారామః ।
ఖ్యాతమనీషితనూనూడ । నీతాపతిపాదలగ్నచేతస్సుండన్॥ ౩౭.
- క॥ శ్రీలలాటప్రియుడగుగో । పాలప్రభుచరితములిహపరసౌఖ్యంబాల్ ।
దేలింపుచుగాననరసత । గాళిందీపరిణయంబుగావించుమదిన్॥ ౩౮.
- క॥ నేనీకృతికెవ్వరునతి । గానోపుదుగోయటంచుగతివిద్వంశముల్ ।
నూనితునీతా రామున్ । చూడమున నెగురుచునిమహిమదన్విగన్॥ ౩౯.
- సీ॥ ఋతుమానికమలశ్రుతిసంగ్యకలియుగవత్సరభావాఖ్యువర్షమంగు ।
వైశాఖనితపక్షభానునైకాదికయందిందువారచినాంతమందుఁ ।
బాదిగయామలవారిసాంధ్యశియల్పల్పినారాయణస్వామికెరగి ।
పరశుమతితోడబహువిధసన్నతులల్పల్పనునున్నటినిమయమందు ।
నీవుదలచినయదిమామనిరతమతిని । గృతియొనగుమన్నపలకుపశ్రుతియుబోలే ।
వివరబడిననేగిబాలకితననడకఁగును । శ్లోకమొక్కయొనర్చితినుండరముగ్గ॥ ౪౦.
- శ్లో॥ దోషవ్రాతమహాటపింమునిజనాంభోనాకరంపార్వతీ ।
నేత్రేందీవరయ్యమగ్నిచినకృతారాధిపత్యాత్మకైః ।
సౌఖ్యంతనయవైప్రీభిఃపురహగంఠీపురాధీశ్వరం ।
వందేజ్ఞేషుముఖాదితేయవినుతంపాదాయధేశంసదా॥ ౪౧.
- స॥ అని యిట్లు వినుతించి యది తదాజ్ఞగా భావించుకొని యవ్వుహమహానకుం గృతియొ
నంగంచలంచి పుష్కంతస్తవంబాచరించెను. ౪౨.
- షష్ఠ్యంతములు.
- క॥ శ్రీమదుమాసుచకుంభయు । గామలకాశ్చీరనంభవాంచితవత్స ।
ధామాపహ్నవహృద్ధత । కోమలభక్తానురాగగురుతరమతికన్॥ ౪౩.

గోమూత్రికాబంధము

- క॥ శ్రీకరునకుమంగళచరి । తాకరునకుభక్తలొకతాపహరునకు॥
 లొకపునకుమంజులహరి । డాకబ్బునకుభవలొలతాధిహరునకు॥ ౪౪.
- క॥ సోమునకుబీతికాపుర । ధామునకురుకాంతివిజితతారాధవన ।
 ధ్ధామునకుసురారిస్తుత । నామునకుమగుక్తుశేషనామునకెలమి॥ ౪౫.
- క॥ పురహరునకుద్విరవాసుర । పురహరునకుమరగవరవిభూషితనకుగో ।
 పురపరిబృధనకునకుహిమా । కరనిధిదేహునకువృషభిఘనవాహునకు॥ ౪౬.
- క॥ రాజేశ్వరీముఖాంబుజ । రాజీనామియుఁ మక్షరాజహయనకు॥
 రాజీనహితహుతాశన । రాజాత్మనకుచితాద్వరవిశిష్టనకు॥ ౪౭.
- క॥ భర్తనకర్ధాంగీకృత । దుష్టనకుమస్వీయకృత్తోషణకరన ।
 ద్దూర్జనకుహనిహృదయాం । శిష్టనకానందితాత్మనరవస్థునకు॥ ౪౮.
- ప॥ సమర్థబంబుగా నాయొకనంబులిన కాళింగీపరిగయంబును మహాపబంధంబునకుం
 గథాక్రమంబెట్టిదనిన. ౪౯.
- సీ॥ ఆమలనారి తమున్యానేవిత్తందైననైమిశబనైవననంబునందు ।
 శౌనకాదికసర్వమానుజునూతునిగనుగోనియతినితోసినియిల్లు ।
 తగదిట్టవిట్టపత్రయుములంజేకకల్గెలుగునన్నియునునీపఁబెలియుచుండుం ।
 గానమాధవుకకమానసంబలరంగనానతిమైక్యకీర్తయఁబుదిరితి ।
 యనుచుబ్రాహ్మణపవాలకభీమతముగ । గోమహర్షణునానుమరోమహర్షి ।
 మెరుగఁగడరానియొడయలకిల్పలనుచుం । బలకఁగొడఁగొనుగనవాక్పాశ్రిధిపాఠయఁగెం.
- క॥ శ్రీలావణ్యవతీమనోహరునిమద్భిత్తాబ్జమగ్రంబునకు॥
 వాలాయంబుగనిల్పితచ్చరితముల్కావించిశృంగారిన ।
 మేలంబొప్పగనంతకంతకుఁజపుట్టింంగనావొప్పచ్చెద ।
 గాళింగీనతిపెండ్లముచ్చటలకార్కింపుడేసంయమున ౫౦.
- ఉ॥ శ్రీమహితేందుకాంతమణిచితితనిర్మలహర్ష్యరాజశో ।
 భామలితాఖిలాంబుజభవాండముగావునవార్ధికస్యకు॥
 నేమపునర్జమైచిశనీజమోయనవిశ్వకర్మతాః ।
 గామమెలర్పఁజేసెదగఁగన్ములకింపగువ్వారకాపురి॥ ౫౧.
- క॥ అహర్నియొప్పినమహాహః । యహ్నులుకులతేనికైసనలవియెనెప్ప॥
 తొప్పలుమూయనికన్నులు । తప్పకపదిసూరులున్నదనివియెచూడ॥ ౫౨.

ఉ॥ పొట్టకుబట్టెడన్నమునుబుట్టకయెల్లెసనత్రభుక్తి నే॥
 పట్టుననిద్రలేకయొకపట్టునులేకచరించునట్టియా॥
 దిట్టరిమూకకున్నియనిది క్టులుందుబ్రసిద్ధిజేందియుం॥
 తెట్టిఘనత్యమంచునగునింద్రపురంబునుదత్తురంబాగిన్॥

౫౪.

శా॥ ప్రాకారస్థితేందుకాంతశకలవాతద్యుతుల్లాంచితా॥
 మాకాశాపగయంచునెంచియనిమేనాబ్జాతప్రక్షణాత్॥
 పికన్నారివిహారస్తమశుభైవిచ్చేసిసీరంబటన్॥
 లేకుంట నెవరగదిస్థిగురురస్వీక్షితురిట్టగులన్॥

౫౫.

సీ॥ భుజగద్ధికనర్మకల్పిజహామురకాహ్యగర్వింబిమాబోంట్లుగలచెభువిని॥
 అనియెంచిమన్వీటచలరామిచున్నట్టినిఖాముఖంబునబయలు వెడలి॥
 పెంపింటి నొకచేతనలించునవ్వీటిమించుబోడులచెలువెంచిమాట॥
 యహహాయిక్కన్నెలయందంబువదియింకశక్యసానేమనసావ్వికై న॥
 పీచెల నేడవనమేడపీరిబోల॥ నేరమదియుంబిచ్చుటునిగ్గుదేరి॥
 రోమునిష్ఠినిబోలంగ లేమటంగు॥ నరగవచ్చినత్రోవ నెగచెదనదు॥

౫౬.

గీ॥ అమృతవిధితివ్యవహారానతిగ్గు॥ కాపుకామలనేమకజాబుదేను॥
 పీటసంఘార్థకళలచేమొగునమొందు॥ కాంతముఖచంద్రులందురగుతమున॥

౫౭.

ఉ॥ అన్నగోలలామముచహర్చ్యితలాగములెక్కియాడురా॥
 కన్నెలుగిందుబట్టిముఖకాంతిహరింపగవచ్చినట్టియా॥
 కన్నపుదొంగిబొడుగునికాటకబోహ్మముగానలందియిం॥
 కెన్నమనిట్టురాకుమని హేళనచేయుచునుదురహాహన్॥

౫౮.

ఉ॥ వారిజసంభవుంబటిప్రవాహవర్షులతోడనీడుగా॥
 నేరకతన్నుకెల్పుటపనికి మువారిటకేగుదెంకుర॥
 చారయుచుండుచంద్రసలహార్షిశముల్లనుగన్నయట్టియిం॥
 భోరుహమగుడాగునిదిసొల్పగచెల్పుచగాన్యపీమతో॥

౫౯.

గీ॥ తేజసునుకీర్తిధైర్యగాఢ్యత్వశౌర్య॥ గిరిమనిష్యక్షపాతతల్లలిగియుండు॥
 నరయనద్రీశతత్పుత్రులైనగాని॥ పోలరివ్వీటిబాహుజపుంగువులను॥

౬౦.

ఉ॥ ప్రాకటవార్ధిమధ్యపరిభాసురమయ్యెడునప్పరిన్లన॥
 చ్చీగ్రికులువైశ్యరత్నములుచెన్నుగనంగడులందమేయశో॥
 భాకలితాచ్చరత్నములపారముగానిడియమ్ముచుండగ॥
 త్నాకరసంజ్ఞయయ్యగధికభృనుగాదెమహితలంబునన్॥

౬౧.

உ-உ.

ಮ.

28.

— 3 —

2.2.

2.

45.

ప॥ మఱియు నచ్చటి ముచ్చట లుచ్చరింప నచ్చెరువు నానందంబును బెచ్చుపెరుగు నచ్చం
బుగ రూపంబున నచ్చరలం బునికేపుచ్చుకొను మచ్చెకంటులు పచ్చవిల్తుని మోచ్చుగు
రూపంబునకు నచ్చజూపు రూపాదవిన తగుమగలంగూడి నిగనిగలెగయు మగరాల
మేడలపైదొగలేని జిగినగు నగుమొగంబులఁ జిఱినగవు లెగయ సాగనుకాండ్రు పల్కు
పరిహాస వచనంబులకుం దమ ముగుదతనం బేర్పడ మెల్లమెల్లన నిడు ప్రతివచనంబులచే
నుల్లంబులు పల్లవినం బల్లవు లల్లాసంబునం డగ్గరిల్లి యుష్మలుకు లగ్గించుచు నిగ్గుదేరు
మోమెత్తి మంతనంబునం గంతుకేటలు సంతసంబున వేడ నంతకంతకు మోచ్చుమోహం
బునం బంతంబుదక్కి రతికేళిందేలి నిశాంతరతాంతనితాంతశ్రాంత లైనకాంతాలలామం
బుల కత్యంతానందంబు మెనంగుచుం గల్గిగుబ్బలపై నుబ్బున్నేదబిందునందోహంబుడిం
దించంబాలి యరవిందమరంబిందుబృందగంధబంధురంబును, మదవదిందిదిరామంద
మధురనినాదసంయుతంబునగు మందగంధవహంబును, గంధవహానీతమృదుగంధసంభూత
పరగజశంకాతిరోపభీషణగంధసింధురఘటాఘీంకారాతిభీతద్విజంబులును, ద్విజంబు
నైనం గరంబునం గరంబువట్టికరంబు విక్రమంబేర్పడనాకర్షింపంబాలు ప్రతియోధులకుం
బిటుదీక విజయాభిలాషంబున నంతకంతకుఁ బంతంబునం బురిగొను చిలంబును, బలంబు
నుగలిగి యాలంబులం దమోఘవిజయంబులం జెందు యోధనిచయంబును, యోధనిచయం
బేయు సాయకంబులచే సంగంబులు తెగిపడినంబడక మారుతాతీతరయంబు గల్గు
హయంబులును, హయంబులఁ బూన్పుట యాధరణమాత్రం బివితమంతటన పరిగెనసా
పునని చూపఱులచే బొగడొందు మేరుమహీధరశృంగంబులంబోలు శతాంగంబులును,
గల్గి జిఘ్రుకుచి సమవర్తిపుణ్యజనప్రచేత స్సవాగతి ధనదేశ్వరసంయుతంబై యష్టదిక్పాల
పురంబులంబోలు; నమితగంధర్వాకరంబై యమరావతంబోలు; నకలశివాకరంబై కైలా
సశైలంబుంబోలు; బహులక్షపాభిరామంబయ్యుఁ దమోగుణశూన్యంబై, బహుకళాపూ
ర్ణ ద్విజరాజభాసురంబయ్యు నకళంకాత్మ సయంతంబై, యొప్పునప్పరంబు నిఖిలజగ
త్సారంబై యెనంగెడు.

౧౯.

సీ॥ ఏమహాదేవునితోమలగుణగణంబామ్నాయపంజ్జికైనాధరణము।
ఏమ హూరస్కన్నధూమపక్ష్యలంబిందిరాదేవీమందిరంబు।
ఏదయావంతునిసాదరాలోకంబుభక్తిలోకములనుఁబొరిజాత।
మేనుందరాంగునిభాసురరూపంబుగోపీకుచాంతరగోపనీల।

మతులితానంతసద్గుణయుతుఁడుమాని । హృదయరాజీవనిలయుండునదయమూర్తి।

ఏమహామహుఁడట్టిశక్తికృష్ణదేవుఁ । డప్పురంబునకధిపుఁడైయలరుచుండు॥

2౦.

- క॥ శ్రీకృష్ణునిశుభచరితము । లేకముఖంబునవచింప నెంతటివాడె॥
 వీకవచింపఁగ నొక । కాళోదరవరుడుశయ్యగానుండఁగ॥ 2౧.
- మ॥ అకలంకంబగుతత్పరాక్రమములోకాతీతతేజంబులో॥
 గతుబంతంబులకేగిశత్రుజయముంగావించితీర్తిని॥
 మకకన్యామణులకొవరించియచట న్నవ్వంపుఁడేజంబుబా॥
 వసుఁగాఁజేసివివాహమయ్యెనతులపాగల్భ్యయుక్తంబుగా॥ 2౨.
- గీ॥ కువలయేకుండుతత్కీర్తినివహమందు । మగ్నఁడైకానబడకుంటమాననంబు॥
 నందుఁజింతించియక్కమలాసనుండు । చిహ్నమునుభేదమేర్పడఁజేసెగాద॥ 23.
- సీ॥ పుడమిపైనడుగిడనడలించెచ్చిజవర్యనాకళానిధిజిక్కునట్లుచేసె॥
 ముక్తావళులరంధ్రయుక్తములోగాఁజేసెనలగోత్రనాధునిశ్చలునిజేసె॥
 బరఁగనత్యంతతీబయలూనఁగాఁజేసెబరమహంసలభీతిబాఱఁజేసె॥
 ఘనసారబృదంబుఖంబుగాఁజేసెవానివర్యునిదిగంతమునకనిచె॥
 శౌరయ్యాతీబనులెల్లనాచిరించి । చిత్రమొప్పఁగదత్కీర్తిదిరతరంబు॥
 వృద్ధిఁజెందుచుఁగాఁతినమృద్ధితోడ । హరునితోఁజెల్లికంతయునమరియుండె॥ 2౪.
- ఉ॥ పున్నమరేయి తేనిసిరిబోలెడువక్త్రసరోజకాంతిచే॥
 గన్నెలకెల్లగాఢతరకామతమోవృత్తిఁజేసితన్నతులో॥
 చెన్నుగదొంగలించునికఁజెప్పఁగ నేమిదియిట్టులుండఁగా॥
 వెన్నెలవొంగయాటయదువీరునిచర్యలలోనఁజిత్రమే॥ 2౫.
- సీ॥ తనయశస్సురణంబుతనయశస్సురణంబువలెహరిదంతప్రవర్తిగాఁగ॥
 దనచంద్రహాసంబుతనచంద్రహాసమట్లతిపుణ్యజనసంఘహారిగాఁగ॥
 దనధర్మభరణంబుతనధర్మభరణంబుబోలెనన్తార్థపాలిగాఁగ॥
 దనబంధురాగంబుతనబంధురాగంబుకరణిగోపానందకరముగాఁగ॥
 దనదువానవిచక్షణత్వంబు దెలియ । భూరిబుధమోదకరదానవారియగుచు॥
 నతనిగుణములతోసాటియతనిగుణము । లనఁగదగియుండువనుదేవునాత్మజండు॥ 2౬.
- సీ॥ ఒకశుకవాణితో సెనరసంభాషించురామ సెక్కుతెఱచాచుఁగామ మెనఁగ॥
 సుకవిలాసినితోడ నెకసక్కమాడునుబాల సెక్కుతెఱఁతుకలివేడు॥
 మదురోష్ఠి సెక్కుతెనధరామృతంబానుముకురాన్య సెక్కుతెముద్దువెట్టు॥
 గామిని సెక్కుతెఁగాముకేళులఁదేల్చుఁగనకాంగి సెక్కుతెఁగొంగలించు॥
 హంసగతి సోర్తునిటులరమ్మనుచుఁబిలుచు । దత్తదనురూపచర్యావిధాననిపుణు॥
 డగుచునిట్లులనచ్చటియలరుబోండ్ల । యల్లమలరించువల్లవీవల్లభుండు॥ 27.

సీ॥ వానిసౌందర్యంబువర్ణింపఁగానేలనాత్మసంభవనామమందియుండఁ
ముఖపద్మకాంతినిమొనసెచ్చెప్పఁగానేలవిధుడనుపేరటవెలయుచుండఁ
జివరబృందముసౌరురబకటింపఁగానేలజనులెల్లకేశపుండనుచుబల్కె॥
వానినెన్నడుమునువాక్రువ్వఁగానేలహరినమాహ్వయమునబరఁగియుండఁ
బుండ్రకాక్షుడనుటకతంఁడెయ్యచితుఁ । డన్తుఁడతఁడెపురుషోత్తమాహ్వయమున॥
కతఁడెతిగియుండుభూమిశ్వరాంకితమున । కిలఁగలఁడెవండువానికిఁదులయొకండు॥౭౦॥

శా॥ ఇంద్రాద్రిత్రుభుక్తిరీటవిలసద్గీర్ణభాదీపని॥
స్తంద్రభ్రాజితపాదపద్మఁడునాదైత్యరికింబార్ధులం॥
సాంద్రీభూతమహాయశస్కులఁగనకరాగంబుచేసెుక్కునా॥
డింద్రప్రసన్నుప్రేపయాణమతుకంఠేపారమన్నంతభా॥

౭౧.

ఉ॥ వానిమతంబెఱింగియొకపార్శ్వచరుండురయంబుమిఱుగా॥
భానుసహస్రమండలవిభావిభవానుభవంబొనర్చున॥
న్యూనమణిప్రభావళిమనోహరమామకుటంబుఁదెచ్చెన॥
న్యానుమతజ్ఞాఁడొమనుజుడన్యలప్రేరణఁగోరుచుండునే॥

౭౨.

క॥ తెచ్చినఁగొప్పుడువాలిచె । నచ్చెరువుగఁబూర్ణచంద్రునబ్జాతహితుం॥
దెచ్చియొకచోటనిడుతెఱుఁ । గచ్చుపడంబోల్చిమాళియాస్యముచెంతక॥

౭౩.

మ॥ నిజభృత్యుండొకఁడెచ్చుకుండలములన్వీరుండువాల్పంగఁగా॥
యజ్ఞాస్థానపుమంటంబగుతదీయానూనవక్షుధి॥
భుజదండోపరిభాగభాసితములొభూర్నిప్రభాచేలన॥
ద్విజయాంచన్నకరస్వజంబులక్రియన్దీపించెనెంతేనియు॥

౭౪.

క॥ ఛాయాప్రియసంకాశ । ఛాయాఛాదితదీయసర్వాంగంబు॥
మాయారసింఛధారికిఁ । గేయూరయుగంబుసెక్కుకింకరుఁడిచ్చె॥

౭౫.

క॥ రంగదనేకవిధచ్చవి । నంగదయుగళంబుఁదాల్చియమరేవ్వసా॥
భంగరుచికోభితాంబుద । శృంగారంబడఁదియపుడుశ్రీధవుఁడొప్పె॥

౭౬.

శా॥ దానుండొక్కఁడువైశముల్లసితకుందప్రస్ఫురస్తాకి॥
శ్రీసంభాసితమైనహారమిడెనాశ్రీసుందరీనాథుఁడు॥
హాసప్రభాజితకాంతిచేతనలముక్తాంతోపకాశంబులక॥
వాసింబూర్ణతనుందజేయుచునుమవ్వంబొప్పఁగాఁదాలిచెక॥

౭౭.

ఉ॥ తారకలంబుదాంతరితథామములైయతిరోపవుత్తిచే॥
నీరదపక్షిక్షణముగనిల్వడలంచితదీయకాంతియా॥

- శౌరియురంబునంగలుగఁజయ్యనహరమిపంబుచేనటం॥
 శేరెనుకాకము తైములఁజెప్పఁగ నేటికిదారకాభిధన్॥ ౮౬.
- మ॥ తపసీయాంచితకాంతిశోభితములై తల్కిత్తుచున్నట్టివ॥
 బ్రపుటుంగ్రంబులొకండొనంగనవికంసజ్వేషివాల్పంగడు॥
 ద్విపులశీనృతహస్తపద్మమరెన్నిన్నూర్తిమత్తువ్వుబృం॥
 దపరీతాత్మలతాంతసంభరతమాతాపించగుచ్చంబనన్॥ ౮౭.
- ప॥ అప్పడు. ౮౮.
- ఉ॥ మేలిపసిండిచుట్టుపనిమించెడువర్షణమొక్కదాసుఁడా॥
 నీలపయోగగాత్రుడరినిరెన్నహోరుహిణీప్రియుండుగో॥
 పాలకహాళికిచ్చెదనుచాలికనంచునుబంపినట్టిబల్॥
 మేలగునంచులంబపుమేదినశోభనరేఖయోయనన్॥ ౮౯.
- ఉ॥ నిల్వఁగదానిలోదనదునీటగురూపముఁజూచిమీసముం॥
 గల్పకకోరకావళిసఖంబగునాత్మనఖాంకురాళిగీ॥
 ల్కల్పయొకింతదిద్దుచునుగోరికమీఱఁగమారుతాశరా॥
 ట్లవ్వుఁడాత్మరూపమునువాఁగనిసంతసమంచెనాత్మలోన్॥ ౯౦.
- ప॥ ఇట్లఖిలాంగభూషితభూషణుండై యరిభీషణుండైన యాభీరకులభూషణుండు ప్రస్థానే
 వణుండై యున్న నమయంబున. ౯౧.
- సీ॥ తగ హేళిజిగిఁజాలనగఁజాలియున్నట్టికెంపులచేదులకింపుదాని॥
 గనఁజుదురునియందమునుగ్రిందుఁపడజేయుమగమానికములచేనెగడుదాని॥
 విరిముల్కిదొరచిల్కసిరికుల్కుచున్నట్టిపచ్చలచేసిరిహెచ్చుదాని॥
 దొలిమొయిల్లుబహూయల్లలిబయల్పడఁజేయునీలంపుగమిచేతనెగడుదాని॥
 రహినదనపేరఁబరఁగెడురతనములను । గామవచ్చెనుకోయనఁగఱముమెరయు॥
 పులుగునొరకేతసంబుఁదగలుగుదాని । బొలుపుపుత్తడిగుబ్బలిబోలుదాని॥ ౯౨.
- క॥ స్వర్ణాక్షప్రాసంగో । దీర్ఘాణివరూధరుచలఁదేరెడుదాని॥
 దూర్ణత్వవిజితవాయును । పర్ణములగుహరులచేతభాసిలుదానిన్॥ ౯౩.
- క॥ దారకుఁడొకయరదముబృం । దారకులగ్గింపనిఖిలవానవవటరీ॥
 దారకునకువనుదేవుని । దారకునకుమాతలిసురధారేయునకున్॥ ౯౪.
- క॥ తెచ్చినరీతిండేగని । యచ్చిత్రస్యందనంబునారోహించె॥
 బచ్చగుఱాలవజీరుం । డుచ్చంబగునుదయతైలమొందినరీతిన్॥ ౯౫.

క॥ ఆహోహించిరమేళుడు । దారకుఁజూసంగనతఁడుదరియెఱుగుటచేఁ

దేరుదరలించెమెల్ల నఁ । పొరులుదన్నాత్మ లోనబహుభుతిసేయన్॥

౯౬.

శా॥ ఏసీనాసరివారుమాచెదనుగాకీలోతమం దెల్లఁ గం ।

జాసీనాదులుద్రోవదప్పదురుగాకబైతజాతాదులౌ ।

వాసీనాస్థితి మెచ్చుచుండననుచుంబంతంబుఁగావించెనా ।

భేసీనాదముపిక్కటిల్లెనుదిశాబృంఘాంతరాళంబునన్॥

౯౭.

శా॥ సర్వాశాసరిపర్తమాననిఖిలాశాస్యామిత్రశీయుతౌ ।

నిర్వాన్యక్రమవిక్రమానుగఁజూశోనిధ్యానన్మాత్రోసితౌ ।

భర్వాశ్చర్యభయావిచేష్టనిఖిలాంగవ్రాతశ్రేష్ఠవశౌ ।

దుర్వాశోజయతీందిరేశయనితోష్టో మాగధువ్యల్కృన్॥

౯౮.

చుత్తకోకిల॥ ఇమ్ములంబుకంగనేటికినిందిరేశ్వరమామదుల్ ।

నిమ్ములంబుగనిల్చెనీయనిశ్చయంబిదియంచుదీ ।

పమ్ములంగొనిబాసఁజేసినభంగిదోఁపఁగన్ త్తటిం ।

గొమ్ములందునివాళెనాసరికికోకిలస్థనకత్తిన్॥

౯౯.

క॥ ఎడ నెడఁబడఁతులుతడఁబడి । నడినడిఁగఁడుదొంగరియడునివాళెలఁగొనుచుం ।

బడిబడికడయొకయగుచిడి । ముడిముడిచడఁడనుక డెన్న మొప్పులఁగొనుచున్॥ ౧౦౦.

ప॥ నినినినిముందు.

౧౦౧.

క॥ వారిధిదరిఁపొరులకుం । గ్వారక కేగంగరక మునడిదోలుటన్॥

సారధికిందనతోఁజను । దేరఁగసాత్మకికినాన్లు దితిజారియిడెన్॥

౧౦౨.

ప॥ యోజన మొక్కసంఖ్యగను సెక్కిటిరెండనిలెక్క సేయఁగా.

యోజనఁజేసియప్పుడుపయోజభవాదులనన్వచిత్తులై ।

యోజమెలర్పఁగాఁబదియు సెక్కిటిగావచియింపసొపరై ।

రాజవమాశతౌంగవరమాహుముల్లలపంగ నెట్టిత్రౌ॥

౧౦౩.

సీ॥ కంజాక్షుఁబదిలిసఘనమోహమునవిఁజాలక వెను వెంటజరుగువారు ।

వారిధిచెతఁగంసారియాసతిఁజెందిద్వారకాపురికి సేతేరువారు ।

గుట్టులు మెట్టులుకోటకొమ్ములు నెక్కియరదమే గెడుమార్గమరయవారు ।

మరలియెన్నడువచ్చుమధుమదనుండునిగుంపుగుంపులుగూడుకొ నెడువారు ।

నైరియత్తటిసప్తరివారలెల్ల । నహహవాకికిమాగవునందుఁగల్గు ।

నట్టియను రాగమదియంతయంతయనఁగ । దరమెకనుఁగొనువారికిఁడునివిగాక॥ ౧౦౪.

ఉ॥ కొండలరణ్యముల్ను రులుకోనలుపల్లెలుపట్టణంబులు॥

మెండుగజూచినాత్మకినిమిత్రసమాహముగారవించియా॥

ఖండలముఖ్యసన్నుతుడుగాఢమసారథన కచిత్తుడై॥

పాండురశోభిదంతరుచివక్తముగ్రమ్మగబల్కెచారిలో॥

౧౦౫.

సీ॥ మునునప్తమాయమార్గమునుగబలించినపుడుబలావంధ్యమువింధ్యమిదియె॥

జనులకానందంబునంధింపజేసెడిచాలపేలవమగుమాలవమదె॥

కువలయప్రియుచకుగూతురైయెరగిననతలోకశర్తదనర్తదయిదె॥

అలవిక్రమాదిత్యుడధిపుడుగాగలనకలనజ్జయినియుజ్జయినియిదియె॥

పుష్పఫలమంజరీపుంజభూః తంబు । శీవనంబులుభూలోకపావనంబు॥

లఖిలసౌందర్యసంపాతికాటపట్టు । శీపురంబులునిర్జితగోపురములు॥

౧౦౬.

కా॥ నాచేచాయనెమాడుడల్ల దెయనూనవ్వప్పరోజాతమున్॥

నీనాగమ్యఫలంబుభూరినుమసౌనిత్యాధ్యమచ్చామృతం॥

తైచెన్నుందుచువర్గిలోకమువసంతారామముంబోలెడు॥

వాచాగోచరమైనయప్పగమణిన్వా రానింగంటిరే॥

౧౦౭.

గీ॥ అరయనప్పరమణికాశియాట జేసి । కాశనమభిఖ్యతోనుగగేళుడెలరి॥

కానిగూడుటకేతెంచెదమననంగ । భాసిలుచునుండుగంగ్గావహమచట॥

౧౦౮.

గీ॥ యమునజూడుడియల్ల దెప్రమదమెనంగ । గంగతోనీతరంగిణిగలయ్యుకోట॥

శీలనేగుచునుండొరుకేలువట్టు । మన్నదగజశోభలమరపియుండు॥

౧౦౯.

ప॥ ఇట్లువక్రాణించుదుం జనునక్కమలలోచన నక్కదనంబు మక్కువతోజూచి మార్గ

మధ్యంబునం బురీశసపదంబులునుండు వేదంబయాన లొండొరు లిట్లునిరి.

౧౧౦.

సీ॥ విశపుబాలిడిపట్టికొనగెగురక్కసిచేడెబంచినాడెటజముభవనమునకు॥

మామనారాక్షసభామకుదోడుగాజేసినాడెటతనవాసిమెఱుచు॥

శకటమైరచ్చినవికటరాక్షసవీరుడొక్కనాడెటముక్కముక్క లుగను॥

గతినమావాసలగాసివపట్టుకునైమిటినాడెటకొండగోటితుదను॥

గోపికలయిండ్లలోబహురూపుడగుచు । బాలపెరుగులంబ్రముచ్చిలుబంటరియట

కాపురంబైతెయలకాపురకాపురమట । చూడరేవీనిముదమారనుదతులార॥

౧౧౧.

చ॥ నయనములంబుజాతములనందగున క్తముచంద్రబింబులు॥

భయపజేయవత్సముకవాటమువాటముమీటుగేశసం॥

శయముజయింపజాలుదమనంబునుగంబువుకంఠమానుగొ॥

ల్లయలరుబోండ్లుమున్నకమలాహతికైతపమెంతసేసిరో॥

౧౧౨.

- క॥ లలనావీనింజూడంగ । నలనాళీకేఘగన్వయట్లుండెనుమీ ।
య్యెలనాగలసద్రూపా । కలనాప్తిన్తోహపెట్టగానూపుంగదే॥ ౧౦౩.
- పుష్పనుచ్చబంధః.
- గ్లో॥ యతిపతిమతిగమ్యంపతిపత్రంపరేశం । సునయనవనహతంశకళత్యోశనాశం ।
అతిరతిపతిరూపంగమ్యరత్నంరమేశం । భజతజలజవక్త్రంభగ్నిభద్రదేధిపాశం॥ ౧౦౪.
- చ॥ అనియిట్లులన్మోరధమునానగనానగరాళిపల్లికా ।
కనకలతాంగులెల్లదమకంబలరంసమకంబుసాతలూ॥
దనుమెనఁగూర్చనట్టివిధిసారెకుసారెకుదూఱుచుండిత ।
న్ననితగద్యప్తిచేముదమునందగనందగకౌరియుదట॥ ౧౦౫.
- శా॥ కాంచెం గాంచెనహర్మ్యరుద్ధనిభిలాకాశంభలంబాటచే ।
మించుల్లలైనిదేమిచ్చితమహామేఘంబుగానంగరా ।
దంచున్దాకిఁగించునూతనులకత్వాత్పర్యవిభ్రాంతిగా ।
వింసంజాలునహతశత్రుపురిభావింపెందరుచ్చాయుత్॥ ౧౦౬.
- ఉ॥ నారలునచ్చిపాహునకుసాగిల్లి మొక్కిన్పుపాలశేఖర ।
వారిజనేత్రుడిన్వరికినచ్చుచునుండెదనద్దద్భుత్తుచే ।
శేరిరవంబుమాకెపుడుపీనులసోకె మెయ్యన్మడవ్వరో॥
వీరనిమానివచ్చితిమి నేగ మెమికిదివిన్నవినంగ॥ ౧౦౭.
- క॥ అనిచెప్పగధర్మసాడెది । వినిసంతసమాత్మలోనవృద్ధింజెందె॥
ఘనశూన్యరవముపెలంగె॥ దనుఁదమ్ములుఁజొరజనులుఁదవలికొలువంగ॥ ౧౦౮.
- చ॥ ఎదురుగనేగుడంచెమది నెంతయుసంతసముప్పతిల్లని ।
య్యదుకులసూళిరత్నమపుడల్లనడిగెతాంగముల్లని ।
చ్చదుపదపద్మసంగతికిమేదినిమోహనసాత్మసెందఁగా॥
దదుపనినాంతరస్థజనతానయంబులుతుష్టిసెందఁగా॥ ౧౦౯.
- చ॥ కనునవమృదాశ్రువులుగ్రమ్మగనవహృదుపాండవాగ్రజం ।
డనుపమధక్తిసాతనికినర్హసపర్యలావచ్చెనంతలూ॥
మునుకొనియాదిపూరుఁబుడుమొక్కెనువానికివాయునూతికిం ।
ద్రునికుతుఁగొంగలించెనుఘనుల్యమశుల్కతిసేయైకొనె॥ ౧౧౦.
- ఉ॥ ఒండొరుకేలువట్టిజనులుల్లసిలంబదచారులొచునా ।
ఖండలపట్టణంబునుగందగువీకినేగువేళనా ।

యంశరాజనాహనునకక్కురువంశవిభూషణుండువా।

క్వాండితివిస్తరిల్ల నిటుపల్కడొడంగెనుసంగ్రహంబుగ౯॥

౧౨౦.

గీ॥ బావభావత్వచట్టాప్రజలకెల్ల । నేమమేమాకునిచ్చటనేమమీవు।

గలుగ నేరికి నేమంబుగలుగకుండు । నడుగననతిష్ఠ జయబయలొటగాక॥

౧౨౧.

ఉ॥ బంధుడనన్న పానమముబాలననేయగవచ్చునద్యయా।

సింధుడవీవు శ్రీహరివిదేవుగ నేటికిమాకునీదునం।

బంధముగల్గుటారయగ మానుషమాత్రుడొకండునీటికై ।

యంధువుద్రవ్యగ౯నమృతమబ్బినరీతిగ నుండెమాధవా॥

౧౨౨.

ప॥ దేవా భవదీయసామర్థ్యంబు వక్కాణింప బ్రహ్మాదులకశక్తుంబా, నీవు నీలాగ్రహీతశశి

రుండవై చతుర్దశభువంబులు గుశ్చిమధ్యంబుననిల్చి మాదృశపాకృతరక్షాదిత్యావిచక్ష

ణంశవైజనించిన యాదిపూరుషుండవు, నీకునంబంధభాంధన సుఖదుఃఖాదులు శైల

ఘనకుంబోలె విలాసాసాదితంబు లట్టిమహామహుండ వివుబంధుత్వవిషంబున మమ్ము

బ్రసాదింపంగోరి మదగారంబుకొందుట మరుభూమిం జూహ్నవిప్రవహించిన్లుతోచె

నని మఱియు నిట్లనియె.

౧౨౩.

క॥ నీసాహాయ్యముగల్గియుండుటజూమీనిక్కలమేమెల్లడ౯॥

వాసింజెందుటయెల యీటులబలావంధుత్వముంబూనుటో॥

నీసాహాయ్యముగల్గియుండగ గానీరాటమొత్తంబుదో॥

సాసారంబుదలర్పణోనడచియాచిద్రాననంగంటయు౯॥

౧౨౪.

క॥ ఇట్టులుతామొవరించిన దెట్టినిపుంజేతనానివినుతించెడులా॥

గుట్టుపడునట్టుపలుకగ నెట్టనహరివల్లెవాని నేర్పడలంచుచు౯॥

౧౨౫.

ఉ॥ ఓకురువంశముఖ్యజనులొక్కొక్కకృత్యమొనర్చిచక్కగా॥

జేకుతె నేనిమేమిటులుచేసితిమంచుదలంతురెంతయుం॥

జేకుఱున్న దైవమిటుచేసెనటంచుదలంతురట్లుగా॥

గాకనమస్తమీవువిధికారణమంచుదలంతువెన్నడు౯॥

౧౨౬.

గీ॥ మనవిజయుడెంతసేనికైనఘనుడెనుము । పురహరుడుగానియన్నరందరుడుగాని॥

కలననెదిరినఁ గలగలలెఱపలుచు॥ నట్టివానికిజలచరమనగ నెంత॥

౧౨౭.

ప॥ అని యిట్లు పాత్రసుందరనదనారవిందుడై పలుకుచున్న ముకుందు నయ్యిందువంశ

మండనుండు శుభమునకుందొడ్డిని చంద్రకాంత సౌధాంతరాళంబున మెక్కకనక

మహాభద్రాననంబునముఖులకర్తాననంబులానంగ నాశ్రీకృష్ణుండయ్యననంబు

నారోహించి మేరికమలపె సారజలధరంబుంబోసె భాసిల్లె నయ్యవనరంబున.

సీ॥ కుచభారమునహింపక చమత్క్రియారూఢిఁబ చరించునవలగ్నముచలియింపఁ
గురురుచిహంసల వెఱఁగుపుచ్చెడుగతిఁగరమందియలుఘల్లుఘల్లుమనఁగఁ
బాదంబుపుఁమిమైనూదినియదట నాపాదించిగల్గి గుబ్బలునటింపఁ
వడి నేగుచోఁగొల్లఁబడినటించెడుకీలుజఁజఁగతికిబల్బడిమనిడఁగఁ
గొంతుచునుగ్రొత్త పెండిలికూఁతురౌటఁమోముదమ్మినినునుసిగ్గు మొలక లెత్తఁ
నరగఁబాంచాలికనకపాంచాలికయన । వచ్చిశ్రీహరికొనరించెవందనంబు॥ ౧౩౦.

ఉ॥ మొక్కఁగశౌరియాద్రుపదుముద్దులపట్టికిదీవనల్ గరం
బెక్కుడుకూర్చితో సునఁగెనింతటఁగుంతియు నేగుదేరఁగా
గ్రక్కునలేచియామెకొఱగంబడివందనమాచరించివే
టొక్కనువర్ణపీఠియనుండఁగఁబల్కివచించెనీట్లులక॥ ౧౩౧.

క॥ అత్తాశుశలమెమికిటఁ । ద్వితాద్యగనుగ్రహోష్టివలనన్నాకుం
జిత్తానందముగలదని । యుత్తరముంబయ్యునిచ్చుసూరకయ్యుండె॥ ౧౩౨.

గీ॥ అన్న నీవారలకుఁగల్గు మన్నెమాకుఁ । గుశలమనిపల్కిమఱియునక్కంఁతిలేమకు
ధార్తరాష్ట్రులొనర్చినతెగులములను । కైప్పెనన్ని యానందయాసింఘవునకు॥ ౧౩౩.

న॥ తదనంతరంబ. ౧౩౪.

సీ॥ ఒక వేళనదరాళచికురాళనద్గితవిద్యలనింపుగావినుచునుండు
సొక నాఁడుబలువేడుకకుజోడుగాఁగూడివిజయునితోడుతివేటకురుగు
సొక నందునరవిందులకునందుఁగనరానిఘనపుష్పఫలయుతవనులకరుగు
సొకతూరిమదిఁగేరికుకిశారికాహంసనంచయంబులగృతిఁబెం ముచుండు
మఱియు సొక నాఁడువృదుకథామహిమజరుపు । నచివారికి సొనఁగుచునతిముదింబు
బాంపవాగ్రజుండుప్రార్థింపవేడుక । నిలిచెనచలశౌరి నెలలుకొన్ని॥ ౧౩౫.

ఉ॥ శుక్తిప్రటాంతరాళమునసోఁకినవర్ష పయఃకిణంబున
స్తాకికమైవిశేషగతిమన్ననఁజెందినరీతినప్పరీ
సక్తజనంబుపార్థముఖునంగతిఁగల్గుటచేతనుల్లస
ద్భక్తిదలిర్పశౌరిగుణభాసురుఁజూడఁగఁజెందెనర్హతి॥ ౧౩౬.

చ॥ సమధికభక్తితోమునులునంతేముందమమాననంబులక
నెమకఁగఁగానరానిరజనీదయతొననుఁడెప్పురీనర
త్రములకునప్రతుత్సముగదర్శనమిచ్చుటెకాకవారిమి
త్రమువలెనుండెశౌరియవదాతకటాక్షమకారణంబహూ॥ ౧౩౭.

క॥ అనియిటుచెప్పగమానులు । వినినూతునితోడననిరి వేడుకమీఱక॥

మునివరయవ్వలికథయును । వినిపింపుముమాకువినఁగ వేఁడెదమునుచు॥ ౧౩౮.

గీ॥ కాలకాలనీలకంధరకంధర । వాసవాసస్త్రీయదానదాస॥

శరధిశరధినిహతసారంగసారంగ । భూషభూషసరవిశేషశేష॥ ౧౩౯.

క॥ హరగరధరధరధరధర । శరధరవరశరణశరజశరహరలనద॥

ధ్వరహరనరవరవరకర । గరధరఖరకరజజయనకలఖచరనతా॥ ౧౪౦.

మాలిని॥ రజతగిరినివాసార-జితాశేషదాసా । విజితసుమశరాసావిశ్వనంధాతృహసా॥

రుజితపురవికాసారుక్తభూభృచ్చరాసా । భజితశుభవిభాసాపద్మయాతీరవాసా॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమాకుక్కుటేశ్వర కరుణాకటాక్షవీక్షణనంబు సంస్కృతాంధ్ర కవితా

ధోరణీమాధురీధురీణ సకలసుకవిజనదయాపాత్ర గౌతమగోత్రపవిత్ర గంగారామకృతి

పుత్ర సూర్యప్రకాశసూరిచ్చాత్రరామయాభ్యుప్రణీతంబైన కాళిందీపరిణయంబను మహా

ప్రబంధంబునం బ్రభుమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.
కాత్తిందీపరిణయము.
ద్వితీయాశ్వాసము.

- క॥ శ్రీమహ్మూనిధరక ! న్యాముఖనాళికగంధనందితహృదయా |
సోమాలంకృతమాళీ | కోమలకనకనచాపకుక్కుటరూపా॥ ౧.
- గీ॥ అవధరింపుముశౌనకాద్యభిలమునుల | కనియెనిటురోమహర్షణతనయుడటలు |
ముదమెనంగఁగనవ్వరముఖ్యమందు | బలరిపుననుంగుడమ్ముడునిలిచియుండె॥ ౨.
- సీ॥ శిశిరాపగమవికసితశతశతప్రసాదజీవ్యతాతప్తత్రమ్ముగాఁగ |
పుల్లపుష్పొల్లననల్లీగుళుచ్చముల్ గమనీయసితచామరములుగాఁగఁ |
జూతిపల్లవభక్షణాతిమాత్రనవనత్కలకంతతులుమాగధులుగాఁగ |
క్షీతిరుహచ్యవమానజీర్ణపల్లధ్వనుల్ ప్రస్తానభేరికారవముగాఁగఁ |
బల్లవాంతరవాహనభాసమానుఁ | పెగుచుబాంధునిచయవిజయాభిలాష |
మనమునందునముప్పరిగొనననంతుఁ | డరుగుదెంచెమహామోదమతిశయిల్ల॥ ౩.
- గీ॥ పటుపలాశాలిహరమునుపర్జన్మధ్ధి | పరముదోషాధికక్షీణకరముకామ |
కరమునుమసూలరామోదభరిముదీపి | తాగమునుయ్యెనమ్మాధవాగమంబు॥ ౪.
- మ॥ క్షీతిజాతంబులతిప్రపుల్లనుమనస్థేమంబులైయుంటచే |
జతనంబెల్లనుజేయుమంచునుమసూజాతుండుబంసంగనా |
యతనేగంబునఁబ్చివైత్రుడుతదీయాప్రంబులన్ నిల్చుడు |
ద్యౌతసద్ధస్తినిఖంబులన్నగతిసెప్పెంబాంధులంగాచుచున్॥ ౫.
- చ॥ అరుఁబడుపూర్వపశ్చిమదిగంతములాత్మవశంబులౌటచే |
సెఱపుచున్నాధికారమునునిత్యముదక్షిణదిక్కుగెల్చియ |
ద్ధరకధిరాజాగానుతునుదారితజేనియటుండితల్లియు |
త్తరదిశకేగనచ్చటబ్రతాపముజూపఁడలంచెయత్తజీ॥ ౬.
- గీ॥ నావలెనంతచారయానలినమిత్రుఁ | డుత్తరంబునకేగునునుండేనేను |
నట్లచనుదెంచునునాశయముననగ | మలయమారుతమొలసెనుమందగతిని॥ ౭.
- మ॥ లలికాకాంతలదమ్ముఁగూడుటకులోలత్వంబునవ్వచ్చునా |
తతరాగప్రతిసక్తులౌవిటపులందప్పెన్నుచుంబుష్పనం |
గతలైనారముమమ్మనిష్ఠగలియంగారాదటంచున్ సదా |
గతిలోలన్నిజపల్లవాళికరసంజ్ఞంజూపివారించెడిన్॥ ౮.

- క॥ అత్తటిబువ్వులువిరిసెను । నెత్తెవులుగ్ర మైరజమునిండెనుదేటుల్ ।
మత్తిలికొదలుసేసెను । గ్రొత్తలుగానుండెనెల్లకొమ్మలుమాడె॥ ౯.
- గీ॥ చిగిరిచినమావిప్రమాకులమొగడలందు । షట్పదములూపైవనలత్తీజైతుడపుడు ।
పెండ్లియాడంగనగ్నిపైపుగులరాజ । హూమనద్యోవినిర్గతఘామమనగ॥ ౧౦.
- గీ॥ తొల్లియుష్టతకొఱకువధూకుచముల । విడకనేవించువారదివిస్తరిల్ల ।
గౌగలించుటకునునరుగరతిపరిచ । యాదవజ్ఞయ నెడుమాటన్యర్థమగునె॥ ౧౧.
- శా॥ ఆరామంబులబెల్ల ప్రారథులపుష్పభోగముల్ జాల ।
శృంగారప్రక్రియడోరణంబులక్రియంగన్పట్టజైత్రోత్సవ ।
ప్రారంభంబునగట్టితోరణములాఖ్యామాత్రముంబూసెను ।
శ్రీరమ్యత్వమకృత్రమంబున్గ్రమంబునగ్రియాసిద్ధింబునందుల్యమే॥ ౧౨.
- సీ॥ మృదుతరపల్లవాస్పదమశోకంబయ్యెజైత్రలత్తీపదస్వర్ణచేత ।
గలితరోలంబనంఘంబయ్యెడిలకంబుమాధువుశీదృష్టిమహిమవలన ।
గురవకంబతిపుష్పగుచ్ఛానతింబయ్యెమధురమాశ్లేషసంభవమువలన ।
వికసితపుష్పసంపుతముచంపకమయ్యెనలవనంతశ్రీమఖానురక్తి ।
మల్లకలుబూసెవికసిం చెమాధవికలు । కోకిలంబులుకలకలకూయదొడగె ।
వఱదలైపాతెబువ్వుమధురమధువులు । ధూళులైరేగెబుప్పొడుల్ గాలినపుడు॥ ౧౩.
- ఉ॥ అయ్యెడ నెక్కనాడువిపినాంతరచారులుమోదమొప్పన ।
త్యయ్యమధునవత్కుసుమసంఘముపుష్పొడులల్లతాంతముల్ ।
తియ్యనిపండ్లుగెస్తురియుద్దిస్సవౌపులిగోళ్లుదేనియల్ ।
చయ్యనగొన్నలిచ్చిసరనకొవినయంబుననిల్చికిడికి॥ ౧౪.
- క॥ ఘనముగిమ్మగయానక్రియ । వనవిహరణకాతుకంబునగ్గిలునలులల్ ।
గొనకొనివక్కాణించి । వనశుచిమ్మగన్పద్ధులేకవాక్యముచేతల్ । ౧౫.
- చ॥ నరవరయేమిచెప్పెదమనంతములవ్వనమార్గచిత్రముల్ ।
కురవకపుండరీకములుకోకనదంబులమేయగంధకే ।
సరితతికుంజరాజియునుశంబరనత్పృషతప్రభంజనా ।
త్కరకదళీకదంబమునుగాఢతమప్రమదావహంబుల౯॥ ౧౬.
- క॥ అటగలకంతీరవములచటుల । త్వముచిత్తగింపజనుదెంచెదరే ।
నటులైనవిశదమగుగా । కెటులైనజెప్పగలమెయిట్టివియునుచు॥ ౧౭.
- ప॥ ఇట్లారామసత్వ సమాచారంబులేక వాక్యంబునందోచునట్లు వాక్రుచ్చి వేర్వేఱం
జెప్పెందలంచి యండుఁ బ్రమదారామ విభవంబుఁ బెల్ల నిట్లనిరి. ౧౮.

క॥ కానంగలచిత్రములా । కానంగలవింకజెప్పఁగా నేమిటికికే॥

గోనందనమవ్వనియిది । గోనందనమనఁగ నెప్పుడురుకులముఖ్యా॥

౧౯.

మ॥ ఒకచో శీతలవారిబిందువహవాయువాతమింకొక్కచో॥

శుకశారీభ్రమరీనినాదమొకచో శుంభత్కచకాంగచ॥

క్రకలాపివజమొక్కచోటనువిపక్వస్వాదుతాయుక్ఫల॥

ప్రకరంబొక్కడఁబూవుదావియమరంబంచేంద్రియామోదముల్॥

౨౦.

మ॥ చలదిందిరిరావగర్జితములంచత్పవ్వమాలాఖ్యచ॥

చలలుంగల్గినభోగతంబులగుభూజాతంబులస్తేఘముల్॥

విలసత్పవ్వపరాగబిందుకరకావిర్భూతియుక్తంబులై॥

యలరుందేనియవానపెల్లుగురియున్యత్నంబుతోభూవరా॥

౨౧.

సీ॥ ఏచోటఁజూచినవాచాలమధుపంబులేదిక్కఱన్ననుమృగమదంబు॥

లేవంకఁబోవంగఁబూవుదీవలతావులెత్తావులరసినగ్రోత్రవిరులు॥

ఏకడఁజేకొన్నఁబైకనినాదంబులేచిక్కఱన్ననుహిమజలంబు॥

లేక్షితివీక్షింపుద్రాక్షాలతాగుల్లమేతట్టులరసినవాతపోత॥

మధిపయామనిమున్నుగానవ్వనంబు । జొచ్చికనఁదగుసాబగుచేజొక్కదాని॥

హెచ్చుఁబరికించితానుండనితరవనము । లొల్లకచ్చటవిడియించియుండఁబోలు॥ ౨౨.

వ॥ దేవా యక్కాంతారంబు చక్కదనంబులు వక్కాణింపం బెక్కులుగల వీచెప్పిన
యందంబు దానికింగలదాన నెక్కదిక్కుంగా దింకొక్క యక్కజంబుగలదెద్దని
నం బ్రియనహచరీ సహచరకిన్నరవరనికర కరకాఖావలీ సక్రమాక్రమ వాద్య
మాన విపంచికాంచితి మూర్ఛనాంతర సంభూతంబులౌ పద్జపంచమస్వరంబులం
గ్రమంబున నభ్యసినం నానందంబునంబోలెఁ దత్తదనుకారిహరిస్వర విరాజితాయత
కంఠనాళోప శోభితంబులౌ కేకికోకిలకులంబుల కలకలంబులచే నాకులితంబులగు
నిఖిలతలంబులు గలుగు నవ్వనీతలంబునం గునుమకింజల్క పరాగమధుర మధునమైశన
కర్దమితాలవాల మాలాకూలంబులుగల్గు కప్పురంబు వివ్వటనంటిబోదుల నీడలం
జోడులుగూడి వేడుకతోడం గ్రీడించు వేడివెలుంగులఁజెలంగు పులుంగు లెలం
గులెత్తి తత్తఱంబునం జిత్తజాంఠేయువాడి పూములుకుల మొత్తంబులకులుకుచుఁ దమ
జోడుపులుగుల నతిదీనాలాపంబులం తిలువ మృదుతరలతావితాన నితాంతవేల్లిత
కాఖాయతయుత కాఖిమాలాలవాల స్థితశశికాంత శిలావితర్దిశాంతరంబులనుండి
మధుమాసనానరంబుల దైర్ఘ్యంబున కింతింతయనరాని వంతలంజెందుచున్నచకోరకం
బులు శిరంబులెత్తిచిత్తంబులు సమ్మోదాయత్తంబులంజేయ ద్రాక్షామల్లీప్రమఖ నిఖిల

వల్లిమతల్లిగముదయంబునకు నర్తసౌపాధ్యాయుండైన బాలానిలంబుచేఁ దమలోనుండు
నతిహృద్యగంధబంసురపరాగంబు వనాంతంబున వెదజల్లు నరవిందబృందంబులందు
మగురతరమరందాన్వాదనాతిమాత్ర ఝంకారకారిమదవన్నిలింద సందోహంబులరవిం
దంబులకు మీలనంబు శంకింపుచు గమసౌదోగంబు సంసాదింప భిల్లపల్లవపాణులు
దమకుంబల్లపులంగూడ నేళయయ్యెనని తిదాగమనంబున కెదురుచూచుచు నల్లకియా
సంపాదన లాలనలైయుండు గామినీకాముక జననికురుంబంబుపై నేయందలంచిమీనాం
కుండెత్తిన చక్రయంత్రంబున వాత్సల్యధూతంబై వర్జులత్వంబుఁజెందిన కప్పురింపుండు
మారమ్ము లుప్పురంబునకెగయు నెడఁ బత్నీరిమళాన్వాదనలాలనంబులై లోఁజనుదెంచు
చంచరీకంబులుగల్గి రాకాశశాంకునిఁబంబువిండంబించు మతియుఁ దమతోడ నీడగు
నీడుకాంతతోడం జోడుగూడి యాడుభిల్ల బాలకులందందమెట్టఁ దప్పలంబుట్టుదట్టం
బగు పుష్పాడిగుట్టలుగాఁబెట్టి యొకత్తిట్టిన మెట్టులుగట్టి యంగారోహణావరోహణం
బులునేయుచు నవి కనకాచలంబులనియు మలయవాతపోతమ్ముచే రిమ్మునవిరిసి దుమా
రమ్ములైయెగయు కిప్పరమ్ములరసి యహహా యీసమీరకిశోరుం శైవయత్నంబుగ
మనకు సహాయ్యంబొనర్చెంగన వీని మనజోడుగూడని త్తమని నైజబాల్యద్యోతకం
బులై ముద్గాలాపంబులువెల్కచు నాకప్పురంబు దిప్పలుగాఁబోసి యవి రౌఢ్యమహీ
ధరంబులనియు నాడుచుందురు మతియు నతివిశదశత్రుహాకులంబై మేఘమండలం
బుం బోలియుండు నవ్వనంబునంగల సత్వంబు లసత్వంబులుదెల్పెద మాలింపుమని
యిట్లనిరి.

౨౩.

మ॥ బలభేద్యాత్మజపెక్కు దేవరికడంబొందించిపల్కంగనే।

మలఘూత్తత్రతరక్షణసూకరపారివ్యాప్తుర్మృగ్భాద్రాదులా।

కులముంజేయునరణ్యమంతయుమహాకోలాహలవ్యాప్తిమే।

నలకోరుల్వడగుచ్చుగొప్పదొరగుకొరక్తంబులేదెంతయు॥

౨౪.

క॥ మృగరాజవిక్రమావిన॥ మృగములదాడులకునచట నెంతయుమాకుం।

దెగడుపడుమనములెల్లన॥ వెగటయెనుగాపురములునేయేమిటికి॥

౨౫.

గీ॥ ఇట్లుపల్కఁగవినియపుడింద్రుపట్టి॥ మార్గమధ్యంబులనువనదుర్గములను॥

బాగొనర్పింపుఁడిమీరు నేగమనుచు॥ నవ్వ నేచరవరులకునానతిచ్చె॥

౨౬.

ప॥ ఇట్లాజ్ఞుడిది మృగయా రామవివరణాతుకంబు మనంబునముప్పుడింప నక్కురుకుల

శేఖరుండు చుదుకులశేఖరుండా యంజనియిట్లనియె.

౨౭.

శా॥ బావానే సొకవిన్నపంబువివరింపంగోరియున్నాడనీ॥

వావిజ్ఞాపనమాలకించిసఫలంబొనట్లుగాఁజేసినం॥

భావింపందగునంచుదోచినయెడ నన్నింపుమాలేకనీ!

భావంబందున నెక్కదోచినయెడ వారింపుమిక్కర్యమున్॥

౨౮.

మహానగర.

ప్రమకారామోద్రయంబుననచరులుమ్మగ వ్రాతస దైవభవంబుం

గ్రమమొప్పంజెప్పనాకుంగలిగెనుమ్మగ యారామకేళీవిసౌదం

బుమదిన్యా నేర్చినీకుబాడమినయెడ సంపూర్ణసంతోషమంచు

నివలండాక్రిడిబల్కనివిహరిమరలంబేర్కొనెన్వల్లెయంచున్॥

౨౯.

ఉ॥ పిమ్మటశక్రసూత్రయొక భృత్యునిగన్గొనివేగ మొక్కవా

హస్తును దెప్పటన్ననతఁడా యతపెట్టెనువాతిభాస్కరం

శక్తిమ్మలగల్గినిత్తిమునుబాటుంగజేయఁగదద్యోమ్ముమె

గమ్మినరీతిశుభ్రుదరాజితదేహముగల్గువాహమున్॥

౩౦.

ప॥ దారకుండు నరదంబు నజ్జీకరించెనంత॥

౩౧.

క॥ నరనారాయణులవర్తర తురగమునరదంబు నెక్కితోడ్చోనేగం

బురజనుమనకుమహానం దరసాంబుధిసౌలలాడెనయనాంబుజముల్॥

౩౨.

ఉ॥ వేటలయందు నేర్పుగలవీరులుకొందఱు వెండిపైడిక

ట్టిటెలుబంగరంగొలునులింపుగ గట్టినశాగిలంబులు

స్త్రీశివసిండివిండ్లును పమింపఁగరానివలల్కరంబులున్॥

వాటముమీఱఁబూనివననాటముజెందిరివారి వెంబడిన్॥

౩౩.

ఉ॥ వల్లితరేచితాదిగతిభాసురమైనకిరీటితేజిచే

బుల్లులతీనిదె మైరనుబోలుచుబర్చిడుక్కుమ్మతేరేచే

గల్గుగజుబుమింటిదరిఁగానఁగనయ్యెగరితి నేడ్కతో

వెల్లులతీనికూతుయదువీరునికిమ్మనిచెప్ప నేగనాన్॥

౩౪.

కా॥ అర్కంపంపఁగవచ్చియుర్ధ్వమునుబాద్యంబున నమర్పించి

లక్ష్మీరైన్ద్రావిరిబోడినిచ్చెదమునీకుఁరమ్మటంచున్ముఖో

దర్కన్యాహృతిదెల్పవచ్చెనననూత్నాబ్ధిందుపుష్పానుసం

పర్కామోదితమాచువీచె నెదుట స్తందానిలంబయ్యెడన్॥

౩౫.

క॥ అదియొదవుశుభముననియతి ముదమెదఁగదియంగగోపపుంగవుడుంపన్

బదపడియంతటవలక న్నదరన్వాతార్థకాహతాంబుజముక్రియన్॥

౩౬.

ఉ॥ ఇవిగ్రహానిమిత్రముల నేకములుప్పతిలంగ నెంచియా

పువ్వులవిల్లుతండ్రిమదిబాంగుచులేనగవాసనాస్థితిం

- గవ్వడికానతిచ్చియిదిగానగనత్పముదాప్తియానునా!
కివ్వనినంచుదోచెవిధియివ్వనిదెయ్యదిపుణ్యకాలికి॥ ౩౭.
- చ॥ అనిచెప్పెందదనంతరంబ. ౩౮.
- మ॥ నిరపాయోన్మదకోకిలోల్లనదకుంతీభూతనాదప్లుత!
స్వరమొప్పంగనువాతపోతనటనాంచత్పల్లవక్రిచల!
త్సరసంజ్ఞస్వనమాత్మపుష్పఫలసంఘంబిచ్చిపూజింపన!
న్నరనారాయణులస్వరించిపిలిచెన్నన్నింపరేరార్యుల॥ ౩౯.
- క॥ అలోగృష్ణార్జులధి । కాలోలవిలోచనాద్యులైడిగ్గిరిలో!
కాలోకనతర్పకమగు । నాలోకాద్భుతవనంబునాలోకింప॥ ౪౦.
- సీ॥ నుమరాజిక్యతపద్రభమరాళిరావాతితమరాజదురుగాననముదయంబు!
స్ఫుటవారినంధప్రాత్కటవాపికాళీనికటవాయుచలతానటనయుతము!
కృతరాజసమ్మాదయుతరాజహంసకోద్ధతరావతాళసంతతరవంబు!
విషమాపతత్కూలకమమాణవిస్ఫురత్కుషమాపగానాదవిషమృదంగ!
మతులమోహనవిన్యోతిచతురుడైన । వైత్రనూత్రధరుండుప్రసాధనంబు!
సేయుచుద్యూనరంగంబుజేత్రగతిని । జూచిరాకంసరిపునవ్యసాచులపుడు॥ ౪౧.
- చ॥ వనపరిపాలకుల్గునుమభౌనురమానెలమావిగుంపుక్రొ!
న్నచలివురెత్తుకప్పురపనంటులనంటుచుఁ బాకియొల్లముల్!
గొనునెఱదావిగల్గివిరిగుత్తులమొత్తముహత్తుతీవగుం!
పెనసినపాంబూదల్చాదలనింపగుసాంపులఁజూపిరెల్లెడ॥ ౪౨.
- సీ॥ చిన్నిపూమొగంబుక్రొన్ననల్మెలకొన్నపొన్నగున్నలచెలువెన్నియెన్ని!
మేనికింపాజలంబూనిచల్వలవిడనీనికేళాకూళులనియాని!
తలిరుక్రొవ్విరిజొంపములవాలుగొమ్మలొ నెలమావినీడలనిలిచినిలిచి!
యంటిబోదులపొదరింటిలోతావులనంటినజవ్వాజులంటియంటి!
యేచివేడుకరేయిరేరాచరియల । నిలిచిక్రీడించుజక్కవపులగుగముల!
పొందికకునాత్మలోముదమందియంది । యేచిపూచినతీవలఁజూచిమాచి॥ ౪౩.
- చ॥ బహువీధమవ్వనాంతమునఫల్గునక్కిష్టులుభిల్లసత్సరో!
రుహద్యశలెల్ల సెండ్లొరులురుప్రమదంబునడాయఁబోయివీ!
రహహనవీనదేహయుతులైనమసూజవసంతులంచులో!
ముహురుదితాను రాగమునమున్నుచునుండఁజరించిగతి॥ ౪౪.

వ॥ అయ్యవనరంబున నుపవన దర్శన జనితానందుండై యింద్రనందనుండు నందనందనున కిట్లనియె.

౪౫.

ఉ॥ కంటి వెక్కిళ్లుయల్ల దెయ్యెకాసుకమాగ్ధ్యవృతాత్మచెంచువా!

ల్లంటిపలాశవృక్షముపలాశమునందుదేదీయకుట్టలం!

బంటగఁగింశుకోయమనియల్లనబట్టఁగఁబోయిచిల్లలే!

కుంటకుగొంకెభామపలుకూరకపోదదికింశుకందెకా॥

౪౬.

శా॥ అంభోజాతపరాగ మొక్కదరిఁబోవైయొక్కపార్శ్వంబునన్

శుంభత్కొంతిరథాంగమింకొకయెడఁకుభ్రాంగచక్రాంగమున్

సంభోగనీతినుండఁగంజహితకంజాతారులిగ్నంకలన్

సంభాసింపఁగమధ్యభాగవిలసత్స్వర్గాగముంబోలెడిన్

౪౭.

సీ॥ ఏలాలతామృదు హేలాతిగోస్తనీమాలాంతరితకాయమానమందు!

గీతప్రవజ్జలస్రోతపుత్రేందుకాంతాతతవేదికయందుఁగల్గె!

గొజ్జంగిపువ్వులనజ్జపైఁగూర్చుండిబుజ్జగంబునఁదనబోటి సొక్క!

తోడపైనివేటొకతోడపైనివీణయునిడుకొనిముదహృత్తఁగఁపలకొనఁగ!

శంకరాభరణసురాగస్తైలిమతివ । శంకరాభరణముచేతైలసాతి!

గరుగునటు మేళగించియఖండవృత్తి । వీణవాయించుకిన్నరపీరుఁగంటె॥

౪౮.

ప్రసగ్ధర - నాగబంధము.

సుద్దిస్తేలయ్యెఁజూడన్ సుఖములగనిగఁజొక్కునీచుట్టుగోనన్

మద్దుల్ విక్రాంతమానిర్తలపుతితయైమాఘ్యసుశ్రీజెగక్కున్

బెద్దంచుకఁగోద్రుమోర్వికవినమదిమఱచుకదీనినింజూపమాత్కిన్

ముద్దుల్ జీర్ణించునిద్దంబులు వెలఁగుమహామోదతక్ గాంచుకొద్దిన్

౪౯.

గీ॥ కానఁగానగురోలంబగానమూని । కోనయతితమలసీతిముకుందకోభి!

నాననియెఁజక్రపాణిధనంజయునకు । నింద్రనిందనరుచిరంబి దెన్న నేల॥

౫౦.

క॥ అనియిటులాండురుక్లేషవ । చనగచనయొనర్చుకొనుచునమ్మదమలరం!

గనుగనుఁగొనియుపవనము । విపినమునకుంజనిరేవేడుకమీఱన్

౫౧.

క॥ వింటన్ నారింగూరిచి । మింటంబరదంచుమేటిమేటికొడుకుబల్

కొంటెమొకంబులఁగనివెను । వెంటంజనుదెంచెవానిబీరమడంపన్

౫౨.

ఉ॥ పొంచిమ్మగంబా నేయశరముంగొనిదానివిభీతలోలనే!

ప్రతాంచలదృష్టిఁగాంచుచుఁబ్రియాక్షియుగంబుఁదలంచెనంతలో!

- బంచశరుండు మ్రోలగ నుపట్టెను హస్తవికృష్టధన్వః॥
స్వాంచితమిత్రమాపననుశస్యముగాచుచునుండే నేమేకో॥ ౫౩.
- ఉ॥ బర్హియొకండుదన్నుగ నిపాఱక మబ్బనిలోననుబ్బుచుం॥
బర్హమువిచ్చిగోండ్లినలుపంగనియాతఁడుదాని నేచఁగా॥
నర్హతయంచు నెంచక శరాసనమందు శరంబుగూర్చియుం॥
నిర్హతగాఁబడయ్యెధరణిన్నద్రుచిత్తులుసాహసించురే॥ ౫౪.
- సీ॥ పుంపకంబులపాలుపడంగించెనామానితశశివంశమండనుండు॥
గంధర్వతతివశగతముగాజేసెనాస్వర్గాధినాథాత్మ సంభవుండు॥
కదళీకదంబంబువిదళించివైచెనాసింధుకాంచీనాధసింధురుండు॥
ఋక్షసంతతిరూపహీనంబుజేసెనాతరణిసంకాశప్రతాపశాలి॥
శల్యములచేతనమయించెశల్యములను । ఖడ్గములచేతఖండించెఖడ్గములను॥
గోలచేఁగూలసేసెనుగోలములను । నిజభుజాటోపమేర్పడవిజయుడవుడు॥ ౫౫.
- క॥ దుష్టంబైచరియించెడి । యష్టాపదమృగచయంబునఁగించెనుము॥
నృష్టంబుగ రాముండోక । యష్టాపదమృగముగ్రదుంచుటరిదియెయనఁగె॥ ౫౬.
- ఉ॥ వాసవునాత్మ సంభవుఁడవారితహారతమీఱునత్తఱిం॥
గేనరినంచయంబుల మెగి న్నెనుముట్టిన్వకీయమైభువి॥
వాసిదనర్జునర్జునతవానికిఁగల్గఁగఁగోపగించిబల్॥
రోసముచేసఁచెనుబరుల్వీకటించినశూరులొర్తురే॥ ౫౭.
- క॥ కొట్టిరిగవయమృగంబుల । మట్టిరివాహరిపువన్యమత్తేభములం॥
బట్టిరిహరిణచయంబును । బెట్టిరిగుట్టలుగవిజయుభృత్యులవెల్లె॥ ౫౮.
- శా॥ భూదారంబులుకొన్నియొక్కదరిచాల్కుంగట్టియుండంగనా॥
భూదారప్రవరుండఁపంచెనుదవాభోగంబు మెక్కుముచే॥
భూదారాంకుననుంగుడమ్ముడునుదాబొప్పిందఁగానవ్వనీ॥
భూదారప్రవిహరజశ్రమములోనుబ్బుంచిపాసార్తులై॥ ౫౯.
- మ॥ తమవర్షాంబుధరోపమానరుచినంతానంబుమున్నున్నగా॥
నమల్ప్రక్రియగాననయ్యెననలేఖాధీశనీలప్రభు॥
యమునాద్రీపవతింబ్రమోదమునడాయంబోయిత్తిర్థావగా॥
హముగావించినుధాసమానరుచితోయంబూనిరాపిమ్మట॥ ౬౦.
- మ॥ వితతామోదవిహరశాలిమ్మగనాభీముక్తకస్తూరికా॥
ప్రతిమాలేపనసంయుతంబునురుపుష్పశీవికీర్ణంబునై॥

కుతుకుల్ గోమయలేపనంబునిచ్చి ముగ్ధుల్నించికొక్కొక్కనన్.

మతికింబాలబ్రహ్మదవృత్తి సెనకెంద తీరదేశంబున్.

౬౧.

సీ॥ పరిపుల్లహల్లొక్కోత్పలమంపగురురజఃకణఘాసరితేభూమిగలుగుచోటన్

జందనభూరుహచ్చాయనీరంధ్రమైక్షణమైనవిడువక కలుగుచోటన్

గమలబృందవిహారకలనమత్తమరాళకలకలస్వనములుగలుగుచోటన్

వాతాహతోర్తి ణోద్ధూతకాదాచిత్తజలకణార్ద్రస్థలుల్ గలుగుచోటన్

దటనికటజాతకల్పకవిటపిచిటప కుసుమకిసలయమంజరుల్లునరుచోటన్

సంకుమృగకులవిహారాస్పదములైన పులినశయ్యాతలంబులుగలుగుచోటన్

౬౨.

క॥ కృతస్నియాసహవారిపు పతస్నిపితపవనమొలయజందనతరుభా

స్వస్తిస్నిధ్ధచ్చాయలవీ రుత్సేహముగల్గుతేంట్లదముదమొదవన్

౬౩.

చ॥ సరిచరులెల్లనన్నిహితపాదసమాలములౌ శయింపఁగా

నరసిరుహోత్తఫల్గునులునవ్వుదమొప్పఁగఁగూరుచుండింబ

ధురమలయానిలంబు శమతోయములారిచినేదదేర్చఁగా

నరనకథానులాపములునల్పుచునుండిరి యంతలోపలన్

౬౪.

ఉ॥ కాయజనాటకుండనుపఁగారభనంబునవచ్చినట్టిత

న్దాయభువిన్ నటించుటకుమవ్వపునల్లతెరంగరంబులన్

బాయఁగఁద్రోచినిల్చెనతిభానుగవృత్తి ననంగనన్నదీ

తోయములందుశౌరియొకతోయరుహననఁగాంచెగక్కునన్

౬౫.

సీ॥ పోలిక కై నమబ్బులులేనియిచ్చుగువేళసాంబుయోదమేలగల్గన్

గల్గఁగాకేమియాఘనమాక సంబునబుట్టక పుడమికి నెట్లువచ్చు

నచ్చుఁగాకేమిదివాభాగములయందువర్ధిత కాంతి నెబ్బంగి మొలయు

మొలయుఁగాకేమియామించుచంచలవృత్తిగలుగక తడవెంతినిలచు నెట్లు

మాయయోకాక నానుడిమఱసాతేక స్వప్నముననున్నవాఁడె సెనిలదు తెలియ

ననివితర్కించెయమునతోయముననున్న బాలనీక్షించికాంచినచేలధరుడు

౬౬.

చ॥ తలవదలంపనాకొకవిధంబుగఁద్రోచుచునుండెనాత్తలో

నలనగరాజనాపుతలయందునసించుశశాంఖరేఖత

జ్వలనదృగంతతాపమునుపైఁపఁగ సోపకచల్లనానదీ

జలములయందున్నా నమునునల్పనిటంజనుడంచెనేమొకో

౬౭.

గీ॥ ఈసరిన్దార్గమునభుజగేంద్రపదము విడిచిపచ్చినచిల్వరావతియొక్కొ

జలకమాడంగవచ్చినస్వర్గనతియొ యనుచుదలపోసిపల్కెనయ్యర్జునునకు

౬౮.

శ్రీ జయంతి.

౨౦

మ॥ విజయాయొక్క విచిత్రరూపమ దెకాన్సిం చెంబరీక్షించితే
భుజగా రాతిమతంగజేందగతియోభోగీంద్రవామాక్షియో
రజనీ నాయకు కాంతయోసురవహూరత్నంబాయూహింపఁగా
నజానాతీలకంబాకోతటినిమధ్యంబుండుఁగానంబడెన్॥

౧౯.

ఉ॥ పువ్వులబోలునంగములపోలికఁజూడఁగ వెన్న బోలులేఁ
జవ్వనమారయంగ నెఱిచక్క నిరూపముచుక్క బోలునా
కివ్విధమెల్ల నారయఁగ నెద్దియు సుండుకొంతగానరా
దివ్వనితొలలామమిపుడిచ్చుననుండఁగ హేతు నేమొకో॥

౨౦.

క॥ భగమునఖరాంకురములు । నగమగుఁజనుదోయియరయనలమాన్యంబౌ
జగమగుఁగఁగిచంద్రునిలా । నగములలాటంబుదీని చందముఁగ నుమా॥

౨౧.

క॥ ఎట్టిదోనామంబెవ్వని । పట్టియొద్దేభాగ్యశాలభామయెనీవా
తట్టునకుంజనివేగమె । గుట్టెల్లం దెలిసిరమ్మకుంతీతనయా॥

౨౩.

న॥ అనినం దదనంతరంబ.

౨౩.

క॥ పార్థంపంతయువినియా । యర్థంబరయుటకుఁగృష్ణసాజ్ఞంగొనియా
పార్థి వరుచిఁగాంచుచుండె । తీర్థప్రాంతమునకేగుదేరెడువేళెన్॥

౨౪.

శా॥ కృష్ణుండవిరిభోడిపైయనపంకేజాతముల్ నించిక ।

లోన్యస్థాంశూసనమాగమస్ఫుటసరోజోన్నిద్రనేత్రద్వయం
జిహ్వస్త్రీముఖకాంతలంగెలుచునాశీతాంశుబింబాననం
దృష్టాయ త్తమనస్సుఁడైయిటులవర్ణింపందొడంగెన్నదిన్॥

౨౫.

గీ॥ నలువతొనిట్టిచెలువంపుకలువకంటిఁ । జేయుటకు నెంతకష్టంబుచెందెనుకొల్క ।
పట్టుబడనట్టిమెరుముల నెట్లుబట్టెఁ । బట్టియిబ్బోటిరూపంబు నెట్లుజేసె॥

౨౬.

చ॥ అతివస్యజించునేళఁగమలాసనుఁడాన్యముజేసిమున్నగా
నతులితమాతదీయరుచి నారసిమోహవశాత్తుఁడౌటచే
మతిచెడిచేయఁగామఱచెమధ్యముదత్పృజనార్థవస్తువా
తతజఘనస్థలంబుననువారకుచంబులయందుఁజేరిచెన్॥

౨౭.

గీ॥ వెలదికన్నులుతమకునుత్పలములీడ । టంచులొకులువల్కంగనాలకించి
కన్నెవీనులనుంచినకలువలరయఁ । దలచివీనులచెంతకుఁదరలబోలు॥

౨౮.

చ॥ అతివకుచద్వయంబుగనకాంచితకుంభములంచునెంచియా
రతిపతియన్కౌడుఁడెవరంజిమెఱుంగుబరీక్షనేయబ

- ల్కృతుక మునంగమోపలముగూర్చినికర్ష మొనర్చుచుండెగా
కతుదలనైల్వముండుటకుగారణమేమదిదబ్బరై ననోక॥ ౩౯.
- గీ॥ కొప్పునకులెంకయొయుంటకొప్పుమబ్బు । చందమామగువకుమోముచందమామ!
వాలుగంటిమయచ్చెలివాలుగంటి । తోడగానొవు సేనవతోడకుండి॥ ౪౦.
- మ॥ చెలిసొందర్వముచేతమాత్రమునదాసిగ్గొంగగాజేయలే!
దలరంభాఖ్యదిబోత్తమాభిధనుశోభాఘోర్వసికలీలమై!
గెలువంబాలునుసొంపుపెంపెనగునక్కిఘ్రాణశోమావళీ!
కలితశ్రీవిభవంబుచేమదివివేకస్ఫూర్తిసూహింపగలక॥ ౪౧.
- చ॥ కులిశధరుండుగుబ్బలులకుంగలతొక్కలబోనశంచెన!
న్నలుకులుకల్లకానియెడలైదలియాదలమానికంబుగు!
బ్బలనుమహానగంబులిరువత్తములొందినభిషగ్గంబుపై!
నిలిచియమందప్పత్తిధరణింబశకుండుటగల్గునెట్లుగాక॥ ౪౨.
- క॥ విసముకప్రింగిననీర్మర్మక॥ రననంజీల్పుకొనిశిలశిరంబుననిడ్డక॥
వెనజిల్వకారుతోనరి । పొనగదవక్రగతులెట్లుబోలుదురధికుక॥ ౪౩.
- గీ॥ మిన్నుచెన్నుడన్నుగెన్నెనెన్నడుమెన్ను । దారితీరుమీఱునారిగోరు!
చిల్కజుల్కబల్కుగల్గిపల్కులబోల్కె । తూపురూపుజూపుబాపచూపు॥ ౪౪.
- సీ॥ బాలమీగాలినిబోలదాబేలొచుగూర్చంబుతలపొట్టగుక్కుకొనియె!
బుష్పలినాతిమైపొందవచ్చినతొననయ్యెయంతలోనవిరిసె!
నారిజంఘలతీరుగోరిబూరుగలొనుగాహాభిల్లాటబెట్టగాదొడంగె!
నసిలతయింతినూగారుబోలగలేకొకైదునయ్యెయొరబాదుకొనియె!
మోముసాటికివచ్చుకెందామరలను । గన్నుగవనెఱ్ఱగాజేసికాంచుమఱియు!
బాణితలములచేగొట్టిపాఱదోలం । బాదములడన్నునీస్వర్గసోదరాంగి॥ ౪౫.
- చ॥ ఘనజఘనంబుసీతమునుగొన్నప్రవాళమునారుతంత్రులిం!
పెనయొవళున్నపర్వములుపెచ్చగుగుబ్బలుగుబ్బగాయలు!
న్ననసిజాడుంచిచేసిననమంచితవల్లకిచూడసెప్పేడ!
న్నినదముకంఠశంఖపరినిర్గతమాటవిచిత్రమిచ్చటక॥ ౪౬.
- క॥ మందమ్మలచందమ్మల । మందమ్మలజేయజాలుమానినిరదములే!
కెందమ్మలయందమ్మల । కందమ్మలుపువ్వుబోడికరములుజూడక॥ ౪౭.
- చ॥ అరయగగౌనువిష్టుపదమాటదడగ్రమునందుబుట్టియా!
యారుకుచనత్పిభాతటినియూర్ధ్వముగాబ్రవహించెగానినో!

- వరసలిలభ్రమంబునతిభాసురపీచులుఁజక్రవాకముల్ ।
దరమునుదమ్మితైవలముగాని మొదల్గొనియుండు సేపయ్యున్ ॥ ౨౨.
- క॥ కానగ్రభ్రమరమ్ములునలి । నానసభ్రమరకములందునధికతఁగనియున్ ।
వేనలిబోలఁగవచ్చిన । వేనలిసందోహములను వేనలిజేయున్ ॥ ౨౩.
- శా॥ భామారత్నమునాభికాప్రదమునంబాగౌరసంబూనిత ।
ద్రోహశీమిషవారిదావళికుచాద్రుల్ జొచ్చివర్షింపఁగా ।
నామూలంబుననూత్నదోర్లతలుపెంపైయంగుళీపల్లవ ।
శ్రీమించెన్నఖపుష్పరాజివికసించెఁగామముల్ పండెడున్ ॥ ౨౪.
- చ॥ పరఁగఁగనిక్షువాతెరవవాతెరతోబురుడొందలేకదు ।
ర్భరబహుభంగముల్ దలఁచివంతలచేనిలువెల్లనీరుగా ।
మరుమరుగొందియాతఁడునుమన్ననసేయక వంచితట్టగా ।
నరయుచునుండుభీతి నెడలంతయుఁగన్నులుగాఁగ నెప్పుడున్ ॥ ౨౫.
- గీ॥ చెలియకర్ణములక్షరశ్రీలఁడగడు । భూరికరులను బెందాడల్ చీరికిగొన ।
వనవితలమునుగట్టయలక్ష్యంబుసేయు । నింతి మెయికాంచనసమృద్ధియెంతయొక్కొన్ ॥
- ఉ॥ భామినిగుబ్బుచన్ద్రవకుబంతులుదాకిపరాఙ్మఖంబులై ।
కోమలిహారమందమరికుత్తుక వెన్ననుడాగిభీతిచే ।
సోముడుమమ్మటంచునుబయోధరసీమకుసంతతంబు ।
హారామలమాక్తికచ్చలనమంచితిమల్లికలింపుగాన్మగాన్ ॥ ౨౬.
- ఉ॥ అద్దిరవేయుపల్కులికనాడఁగ నేటికి నెంచిమాడఁగా ।
ముద్దియతల్కుఁజెక్కులకుముంగలభేదముగాంచునిచ్చచే ।
నద్దమునుంచినంబలుహోయల్ గలచెక్కులలోనఁగాననా ।
దద్దశనాళికుందములదాడిమబీజములఁహసించెడున్ ॥ ౨౭.
- క॥ పున్నమవెన్నెలదొరయి । క్కన్నియనెన్నెదురుదొరగంగంబైనబొమల్ ।
చెన్నగుసింగిబలఁగాకున్నొవిరి । ముల్కులానుచుండు నెయిలులన్ ॥ ౨౮.
- సీ॥ తీరుగాసవరించిదిద్దినతలకట్టుపాలుపారుసంగతిపొక్కిలియును ।
ఒండొంటిగమకించియొత్తుకుచంబులువిహరింపరానినట్లువపిఱుండు ।
లరయవిసర్జనీయంబెల్లపాయంబుమానితగతినున్నమధ్యమంబు ।
అందంబుమీతెడునరసున్నసఖపాళిఘనతరదీర్ఘంబుకచభరంబు ।
గాఁగనిట్టియెయారంబుగల్గినట్టి । బాలికామణి నెత్తిమీచాలిప్రభమ ।
సృష్టిసమయంబునందునిర్మింపబోలుఁ । గానిచో నెట్టులక్షణాకారమబ్బు ॥ ౨౯.

క॥ ఈభామామణినవతా । శోభావతి నెందు నైనఁజూచితమేమి

ద్వాభామినిజన్మాంతర । తాభోగముఁజెందె నేనియాననవచ్చున్॥

౯౭.

గీ॥ అంచుఁగొమ్మించుమించునయ్యించుఁబోడి । యంచితాంగవిలాసంబు నెంచుచుండఁ

బంచశరఁడిదినమయమంచెంచిపొంచి । యించువిల్వించిశరవృష్టిముంచెనపుడు॥ ౯౮.

మ॥ అటనుతామతనూజుఁడంతటికిమున్నయప్రదేశంబులా

తటినీప్రాంతరభూమిభూమిరుహసంతానంబులానెక

తోత్కటతీరంబులనెల్ల వేగడచిసాదామిన్యధిక్షేపకృ

త్పటుగాత్రప్రభులయున్నదరికిందానేగిలోనిట్లనున్॥

౯౯.

సీ॥ ఈచిన్నిప్రాయంపురాచకన్నియకునన్జూచినమది నేమిదోచునుకొక్క

యేకతలుననున్నరాకేందుముఖితోడఁబూనిపల్కఁగవాటమానుకాదో

తప్పకనీసితిఁజెప్పమన్ననుసిగ్గుగప్పివాక్రువ్వఁగానుప్పదొక్కొక్క

మచ్చితోమనసిచ్చిపల్కకయున్నవచ్చినరీతిఁబోవలయునుకొక్క

యైనఁగానిచ్చుశ్రీకృష్ణుఁడెంచవచ్చి । మరలియేమనిపొయెదమానినాచు

ననుచుఁదలపోసియప్పుడుతనవలంతి । తనచునివృత్తిలంగనిట్లనుచుఁబల్కె॥

౧౦౦.

కా॥ భూమాయవ్వరిదానవీవీటకు నేభావంబునన్వచ్చితీ

భూమార్యవృతాపగాంతరమునంబూఁబోడియొంటేలనీ

నామంబెయ్యదిరూపభాగములనెన్నంజాలదీవారయం

గామప్రక్రియ నేగుదెంచితనుచుంగాన్పించెనాకీయౌషన్॥

౧౦౧.

సీ॥ కాపురంబుండుటకై పురంబులలే వెయ్యరుతరవనవాటినుండనేల

యతులితభర్తృహర్తృతలంబులునులే వెనలిలాశయంబుననిలువనేల

కూడియాడుటకునైతోడిచేడెలులేరెయ్యెంటిగానిచ్చటనుండనేల

కామితార్థములెల్లఁగలుగకయున్నవేభోగవిహీనతఁబొగులనేల

తీవజ్ఞంపంబుతోడఁబందెంబులాడు । నుడలనిడుమలపాలుగానుండనేల

తమ్మిగర్వముఁజెప్పెడు నెమ్మెగమ్ము । వింతకాకలగాచుచుఁజింతయేల॥

౧౦౨.

మ॥ అలినేణిమణితంఁడిపంపునవిహారార్థంబువిచ్చేసితో

యలయంగైదుపుజోదుఁబోలునుకపద్మాక్షున్నిరీక్షించియ

వ్యిలనద్రూపునిభర్తగాదలచితోవేటొందుగాంక్షించితో

కలరూపెల్లనుజెప్పుమామయి డెనీకాతూహలంబయ్యెడిన్॥

౧౦౩.

క॥ అనవిననదోడియును । ల్లననెలుగిచ్చియొకకొంతలజ్ఞావనతా

సనవారిజయైయప్పుడు । తనవృత్తముఁజెప్పదొడఁగెదర్చానుజాతోన్॥

౧౦౪.

ఉత్సాహము.

నకలనిగమవినుతగుణుడు సారసాక్షుడై చటమా!

నకవనించు నేఘనుండవంతపక్షముఁడువా!

రికిఁబగంబునిఖిలలోకదృష్టితమమండంచునే!

ప్రకటమూర్తియట్టి నూర్యుపట్టి నేనలోత్తమా॥

౧౦౫.

మ॥ ఘననిర్వృంధ్యబలాఢ్యభూవరవరాకాళినియస్పేరును!

జ్ఞనకుండైనయహస్కరుండుననునంచచ్చంద్రబింబాననం!

గనిసంజాతవివాహయోగ్యంపశుస్కంగాఁగనూహించుచుం!

దనలోఁగా నెవనిశ్చలాత్ముడగుచుందర్కించెనిబ్బంగికా॥

౧౦౬.

క॥ నాకాకఃకోకకుచా । స్తోకశ్రీగర్వమహచుసాంపమరినయా!

రాకేందుముఖికినీడగు । రాకొమరుండెచటనిద్రరంగలఁడొక్కొ॥

౧౦౭.

శా॥ ఈలోకత్రయభూములందునతతంచేమారకే నేగుచో!

నాలోకింపనిదేశముల్ గలవెయ్యాదేశమందెల్లనీ!

బాలారత్నముఁగూర్చఁగాఁదగినగోపాలావతంసంబునెం!

తేలావ్యముగల్గువానిగననైతింబూర్వకాలంబునక॥

౧౦౮.

సీ॥ నామదినూహింపనీమృదువాణికిననురూపుడొకచతురాననుండు!

ఎంచిచూడఁగ నాత్మనీయజ్ఞపాణికిఁబుండ్రోకాక్షుడొకండుదగును!

వాసిగానూహింపనీనర్వమంగళకనుగుణుండొకశివఖ్యాతమూర్తి!

తలఁపఁగనీవినిర్మలగుణరతికినిదగునెకనద్రుచిగర్వకాముం!

హనుచుబహువిధముగఁదనయాత్మలోనఁ । జింతచేసెడుమాతండ్రిచిత్తమెఱిగి!

యంతలోఁదాయబోయిజోహొనర్చి । వినయమునమోలనిలచితిజనవృమ్మి॥౧౦౯.

ప॥ ఇట్లు నిలిచియున్ననన్నుంగాంచి మజ్జనకుండు ప్రేమరసప్రవాహవళంబున హృదయాల

వాలంబున నంకురించిన నమ్రేదలతామచర్చికాగ్రంబునం బుట్టిన కుసుమమంజరియన

మందహాసంబు మోమునం గనపడఁ దనకరంబులననుం డాయందీసి నిజాంకంబున నిడు

కొని శిరంబు మూర్కొని మదీయాశయజి జ్ఞానుండై యిట్లనియె.

మందాక్రాంతాపుత్రము స్లోకము.

ఏలావల్లిమివనుమభరోలంకరోత్యంగయప్తిం!

కాలోయంతేకమలవదనేకాతుకశ్రీకియాహ్వా॥

ప్రీతిలోలత్వంనభజహృదయేతత్వమాఖ్యాహితత్వం!

భారేకస్తిక్రావిమలగూఢావశ్యాత్త కాంతత్వమిచ్ఛే॥

౧౧౧.

- చ॥ అనియిటుబల్కుచున్నదివసాధిపుతోడవచింతిట్టులే |
 ఘనలసమానరూపయుతుఁగన్నులకింపగువానినిపుల |
 నునిచితివోయతంజెయతియోగ్యుడుగాకితరుల్రుచింతుచే |
 ననునడుగఁగనేలనయనంబపునర్వవిధాతృసృష్టికి॥ ౧౧౨.
- గీ॥ అనినఁదెలిసియుఁదెలియనట్లబహితుఁడు | బాలనాకవనీకుసిగ్గలనుడువఁ |
 బతులవరియింపరేయిట్టిభామలెల్ల | ననినవానికిమరలనిట్లంటి నేను॥ ౧౧౩.
- నీ॥ గోసములఁటెంకియైయనయంబువిడనట్టిసిరితోడఁజాలరంజిల్లువాఁడు |
 కువలయేశాన్వయాయవతంశమగువాఁడునరసింహుఁడనభువినఁబరఁగువాఁడు |
 ఆలరుకైదుపుజోదుగెలుచురూపునమానివరులనైననుమోహపఱుచువాఁడు |
 కుధరమైననులిలగోటమీటెడువాఁడునఖిలవేదాదివిద్యాస్పగుండు |
 నఖిలలోకైకసమ్మతితాచ్చచరితుఁ | డగుచునెల్లజగంబులుబొగడఁచిగన్ |
 యిట్టిపురుషోత్తముఁడునాకునభిమతుండు | అనఁగనగవించుకాననంబంటనయె॥
- క॥ లలనాయాతండ్రితరుల | వలెఁగులభుండుగాఁడుఘమ్మనహుపుణ్యతపో |
 బలసామ్యుండుగావుననీ | వలయకసలుపంగవలయుసమలద్రవముల్॥ ౧౧౪.
- మ॥ యమునానైవలినీజలంతరమునందాత్మప్రభావంబుచే |
 సముద్గిర్ణంబగునొక్కగేహమును నేఁజక్కంగనిర్మింతునీ |
 వమలస్రక్రియతోడఁదావకవయస్యాయుక్తవైయాగృహా |
 త్రమముంజెందియనూనభక్తిసలపద్మాభర్తరంబూంపుమా॥ ౧౧౫.
- ఉ॥ అచ్చటికొక్కకాలముననర్జునుఁగూడిసరోరుహోత్పండుకొ |
 హెచ్చెడువేడ్కతోపనవిహృత్యభిలాషమిషంబుఁజూపుచుకొ |
 వచ్చునువచ్చినికొగనకవైభవగాత్రినిగాంచుఁగాంచిబల్ |
 మచ్చికమీఱనేలుఁడనమానినిగాఁగనటంచుఁజెప్పినకొ॥ ౧౧౬.
- ఉ॥ వానియనుజ్ఞచేసిటకువచ్చినిచెచ్చెలులెల్లవెంటరాఁ |
 బూనితినొక్కసదృశితముంబుత్తడిపుట్టముఁదాల్చుసామికై |
 మానవనాధనన్నతఁడమంపకృపారసపూరితార్తుఁడై |
 మానినిగాఁగఁజేకొనునిమన్నననేయకపోవునోయనకొ॥ ౧౧౭.
- శా॥ కాంతారత్నమువల్గినట్టిపలుకుల్గర్వారముంజల్లిన |
 ట్లెంతేమోదమువిస్తయంబునుమదికొహెచ్చింపనబోటితిో |
 నింతినిటలుసంశయింపఁదగునేయేనేగిశ్రీనాధురా |
 వింతుందావకరూపయశావనకళల్ విభ్రాంతినిందింపవే॥ ౧౧౮.

చ॥ అనిదమయంతివీడ్కొనినలావనిపాలునిపాలికేగఁగాఁ

బనివినినట్టిహంసక్రియఁబొండవవర్కండుమిన్ను ముట్టించి
య్యనహరిచెంతకేగెచ్చదయంబునఁగల్గెడువృత్తిమోమునఁ
గనఁబడునన్నరీతిసతికాతుకమానసమీదఁపఁగె॥

౧౨౦.

గీ॥ వెడలియటువేగఁపడయకడలియట్లు । నొడలిచూపులుగల్గినయొడయుఁగొడుగు।

డాసిసప్తాధిరసముపట్టుపుతరఁగ । లెగచెనసురీతిమెల్లనగుచుననియె॥

౧౨౧.

ఏకప్రాసశీసము.

వనజాక్షియాడఁబోయినతీర్థమెదురయ్యెనసురీతినిటఁగనుఁగొనఁగనయ్యె
వనజాతమిద్రునితనయయిక్కిన్నియనినుభర్తగాఁగోరితనదుతండ్రి
యనుమతిఁగొనిసభిభనముతోనిన్నదినినశక్తికృతగోహమునవసించి
నినుగురించినపర్యలెనలేనిభక్తిచేసరించుచుండెనుదినదినంబు
కనికరంబునననుహరిఁగనికరంబు । మనుచునోవేఱునేమునొయనుచుఁగామ
మగడుకడలేనికడలినిమునుఁగుచుఁచి । గనకకనకాభగారియుండెనురమేశ॥

శా॥ ఆయొయ్యారమునావిలాసగరిమంబొవాక్కుధాగొరవం

బాయాకారమునాన్పొగఁచలచలద్యౌరపారముంజెప్పరా

దేయోపాతిలకంబుదాసిసప్తయెన్నంబడుంబాపురే

యాంబిదపరనైత్రసికుఁడగువేయాడంగనింకేటికి॥

౧౨౩.

క॥ సముఖమునరాయభారము । క్రమహఁగదయిష్టపడకురంగాక్షిహెయిల్

గొమరుంబాయపుసిరియను । పమములుగానీకుఁడల్పిపలుటకృష్ణా॥

౧౨౪.

సీ॥ చక్రంబుచేదమస్తయమడంచితివినీవాచెలివేణిచేనట్లొనర్చె

గొనగోటిచేసేపుకొండదూలించితివారామపాలిండ్లనట్లొనర్చె

నర్థంగమునమృగేంద్రాకృతిజూపింతీవాలేమకాసుచేనట్లొనర్చె

బండగిల్లడుగుచేబాఁడందోలితివినీవాయంతిపిఱుందుచేనట్లొనర్చె

శుకవచోధంగినియట్లుప్రకటయయ్యె । ఖగగతియటంచునీక్రియగెగజెభువినె

గుంపనంబుననీలంబుఁగూర్చినట్లు । లెనయగునునీకునబృలకనకచేల॥

౧౨౫.

గీ॥ నాఁగనాగజవరదుండనంతమోచ । పరవశుండొటనేమియుంబల్కునోప

కర్తనాత్మంతురితసంశయమునకుదయ । లీనతలజేయుచేకకాలినములుగ॥

౧౨౬.

గీ॥ లేచినంతనెమరుఁడుదిట్టాచివట్టె । దాపువిడువంగహర్షియుండావుగడచె

డగ్గరించంగనింగిణివిగ్గరించె । జూపులాండొరుపైసోకదూపుసోకె॥

౧౨౭.

శా॥ ఆరాకేందునిభాస్యతన్నుఁగనిలజ్జావర్జితాస్యాబ్జయా

టారాజీవదళాయతాక్షుండొకలాభార్థంబుగానెంచెడికె॥

- నీరేజాస్త్రుశరత్రయంబులనానేత్యాస్త్రుదంతావళుల్ ।
 గారంజిల్లినతంబుశాటనిరుగోల్ వాడులంచెంచకన్ ॥ ౧౨౮.
- ఉ॥ అచ్చపలాక్షిదృష్టిరుషమంటకుసందియమందనిత్తజ్జీక ।
 బచ్చనిపచ్చడంబుదొరభాసురరూపరసప్రవాహముం ।
 జొచ్చియత్రిప్రమోదమునసౌక్తిత్రపావినివర్తితంబునై ।
 చెచ్చెఱుదొంటిచోటికతిబృంభితవృత్తినిబోవుచుంటచేకన్ ॥ ౧౨౯.
- ఉ॥ వారిజనేత్రుహాసరుచిబాలికపైమ్మరులీలలంగళన్ ।
 దేరుచుసోకునంతశుదతీమణికుంకువగాంగనాతడెం ।
 తేరమణీయమైనయొకనిర్మలమాత్మికభాసమానమా ।
 హరిమునిచ్చనాంగంగనయ్యెనుజూపులకింపుడబెంపుకన్ ॥ ౧౩౦.
- శా॥ ఆలావణ్యవతీలలామసకియల్ హైమాంతుకాచ్ఛాదికిం ।
 గేలున్తోడిచిమోడమాత్మబాడలంగృష్టాధవత్సర్వయన్ ।
 మేలయ్యెంగమామనోరథములున్ మెప్పాడమాబోటియుం ।
 బాలింపన్ భువినికుగర్తముగదామాబోంట్లనబ్జేక్షణా ॥ ౧౩౧.
- ఉ॥ ఏలవిలంబమింకంగమలేక్షణమాచెలికేలునిమకెం ।
 గేలుగ్రహింపుమిప్పుడలకీరహాయుండొనగూన్చినట్టియి ।
 వ్యేశకుభద్రచంబునుచువింతకహస్తసురత్నకంకశో ।
 చ్ఛాలనచాకచక్రములసంపడిడెం ముచిందువంగకన్ ॥ ౧౩౨.
- న॥ అలికులవేణియోరుతుపహాగంగసోసంగినట్టిబి ।
 ల్వలపులనించుపద్మపననామవిలోచనవ్యహస్తముం ।
 గులుకొలయంగనీడభవఘోటకుకేలనమరెచ్చనవ్యచుం ।
 బలుకులింకేలనట్టికనుచుడువుగల్గునెమూడుపేళలన్ ॥ ౧౩౩.
- ఉ॥ ఆవలపెంతవెంతలదోయాంగపయ్యుట్టులఱించిపెట్టెంగన్ ।
 నావిరియెత్తెనన్నగతియంగజుడంగనయంగమేయునిం ।
 దీపరబాణపక్షియనగదేరెనుపైఱులకాకురావళుల్ ।
 భావములోనిమోడరసవార్దితరంగములట్లున్నేపమాన్ ॥ ౧౩౪.
- క॥ ద్విరసవరగచుననయ్యెడ । నరపంబెక్కించొక్కహస్తముహరికుం ।
 దరసనయొకత్తువేటొక । కరమవలంబనమునిచ్చికరమసురత్తికన్ ॥ ౧౩౫.
- గీ॥ నందనందనుడునిలలనానం మొలది । తుందిలేందిదిరాక్షితోగ్యంబనమున ।
 నింపురూపహాత్రసీనంపకసుమ । మిశ్రకోశాన్రవృత్తులమించియుండె ॥ ౧౩౬.

క॥ శాంఘచారులనందుని । నందనునిచేతమందినగరీమణిబల్ ।

సుందరముగనలించుట । కుందూరుపుమనియకానికొమరుండనిపె॥ ౧౩౭.

సీ॥ లలనాముఖాంభోజకలనాధిగానక్షిగమలాకరంబులగానడయ్యె!

నలివేణిపాలిండ్లయాన్నత్యమెన్నుచుబర్వతంబులమేలుబల్కడయ్యె!

ఓరిబోణినెమ్మెనిసిరిమెచ్చుసంఘడిగుమలతాపశులనుజూడడయ్యె!

పగలాడిచూడ్కులబిగిరిగిగాంచుచుమృగములబలుహోయల్ బొగడడయ్యె!

వెన్నుచవిలినయర్జునునెన్నడయ్యె । భామినీసక్తచిత్తుడైపరంగియుంట!

నడుగుగాఁచోచెకైకిరినామడయును । గామినీసక్తులకువేతెగలదయిండు॥ ౧౩౮.

ప॥ ఇట్లుకలిత కుశుకంబునం బతంగవరకేతనుండు పతంగబాసలయుతుండై శతకృతు
గుతుండుఁ దోడరా నింద్రప్రస్థనగరంబ్రవేశించి శుభంబున యుద్ధిష్ఠిరాదులతో
సిద్ధకథాలాపంబులం బ్రార్థువుచ్చుచుం గతిచిద్వాసరంబులు ప్రమదాయత్తమన
స్కుండై యుండెనచ్చట. ౧౩౯.

గీ॥ గురుతరప్రతమాహరిఁగోచేయ । నన్యదురవాపుడగుశౌరియబృంధగాన!

నరయఁగష్టిఫలీయనునట్టిలోక । వాడమవృద్ధిచారియైఁబలుచుండు॥ ౧౪౦.

ఉ॥ ఎచ్చటివార్తకానగరమెచ్చటిదాయమునాగునీవరం!

దెచ్చటినుండియెచ్చటినేగెనొయేగిగమాధినాయకం!

డచ్చపలాక్షి నెట్లుగనెనారసదీపలమధ్యదేశమం!

దచ్చరుపంపనేలగమలాసనుచేతలుచవునెంచునే॥ ౧౪౧.

క॥ అస్త్రీకృతకనకాంబర । పస్త్రీకృతగగనభృత్యవార్తనరయం!

ధస్త్రీకృతశుభరూపా । నిస్త్రాపితసర్వమిత్రనిర్మలగాత్రా॥ ౧౪౨.

చక్రబంధము. శా॥ యక్షే శక్రియరాజశేఖరప్రజ్ఞేశామర్త్యదేవస్తుతా!

యుక్తార్వసదిమత్తకుంజరహోయోక్తృత్తిసంశోభితా!

ఓక్షాదేవసునాధకంఠరసతాంబులివ్రజాభద్రదా!

దాక్షిణ్యయతతాయుతాసపయసుతాపార్థితాపన్నదా॥ ౧౪౩.

తోటకప్పల్లము॥ కైరపనాయకఘండవిభూషా । వారణావారణవారిత్తోషా!

చారుగుణాకరసంయమిపోషా । క్రూరవిమర్దనకుమృటపేషా॥ ౧౪౪.

గవ్య॥ ఇది శ్రీమదుమామకుక్కులేశ్వర కరుణాకటాక్ష పీఠాసంలభ్యసంస్కృతాంభోకవి

తాహారణిమాధురీగురీ సకలశుకవిజనదయాపాత్ర గౌతమనోత్రపవిత్ర గంగారామ

కృతిపుత్ర సూర్యప్రకాశసూరిచ్చాత్ర రామయాగ్యవ్రజితంబైన కాళిందీపరిణయం

బసవమహాప్రబంధంబునం గ్రంథీయూర్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

కాళిందీపరిణయము.

తృతీయాశ్వాసము.

- క॥ శ్రీరజతాగవిహారా । హారాయితకుండలీంద్రయఖిలాధారా ।
ధారాధరగళసారా । సారాంఘిప్రహరణేశసామ్యాకారా॥ ౧.
- గీ॥ అవధరింపుకొనకాక్షఖిలమునుల । కనియెనిటురోమహర్షణతనయుండటుల ।
వనరుహాయతనేత్రుండవనజగంధిం । గూడియవ్విటనుండంగంగోర్కెమీఱు॥ ౨.
- సీ॥ పటుజటాపటలికాబంధముశిరమున సూర్యబింబస్ఫూర్తిసాంపునింప ।
నతనుతనుదుర్మతులంబందుంబర్హునో దిక్కులకొకవింతలేజమీన ।
స్వాహాకరగ్రహచ్యాసకమైనట్టి కరమునజలకుండకరముమెఱయ ।
పరహప్యనాసనావాసీతంబైనట్టి ముఖపద్మమొకవింతమరువుజూపం ।
దనదుకృష్ణవర్ణతనుగృష్ణసన్నిధి । కరుదుభావమందయమరంజేసి ।
వాయుసహచరుండుమాయంపువిపులై । యవ్వరోస్తమమునకరుగుచెంచె॥ ౩.
- ఉ॥ చారులవచ్చియాశమనజాతునకుంబ్రహ్మిణిదేవవ్యా ।
హారసతీకళత్రుండొకొయండజపత్రుండొఫాలనేత్రుండో ।
సారసమిత్రుండోసరసిసంభవత్రుండొపీఠిహోత్రుండో ।
పారవశేఖరాకృతకపాదబుడైయరుదంచెనావుడు॥ ౪.
- ఉ॥ పచ్చినకృత్రిమావనిసుపయ్యునినగ్రజనాజ్ఞచేతవి ।
ప్రచ్ఛండుదోడితెచ్చియొకబంగరుగద్దియంగూరుచుండంగా ।
నిచ్చితదంఘులింగడిగియెన్నికపువ్వులంబూజసేయుచు ।
నైచ్చులువల్గుచున్నినయమేదురవాక్కులంబలెన్నింటిల॥ ౫.
- ఉ॥ ఓవసుధాసుధాశనపయోరుహమిత్రత్వదాగమంబుచే ।
బాసనసుయ్యెమత్కులమునన్నెకువాసీకేశవత్ప్రతిష్ఠకుం ।
గావలమైతిమాధ్యులముగమ్యులమైతిమిమిచ్చుబోటిస ।
గ్భావులువచ్చుటల్లకుభిదాయకమంగంబుమున్నుమున్నుగా॥ ౬.

కా॥ ఎత్తావుల్ భవదీయసంతతినివాసై కాంతపూతమ్ముతా॥

నెత్తావుల్ గనువేడ్క నేగుచునుమీరితావులబ్రాపించిను॥

మ్ముత్తానస్థితిజెందజేసితిరిమియోగంబునంగల్గును॥

చ్చిత్తసాన్ద్యస్థిముత్త్యద్వచశ్చృవణనిస్సీమాదరచ్చగ్నమా॥

౭.

క॥ భవదాజ్ఞ నేసి నేను । ధృవమునుబావనము నేయడలంచితనిపుడో॥

యవనిక్రతుభుగ్వరవే । గవచింపుము కార్యమెద్దిగావింతుననక॥

౮.

ఉ॥ వహ్నిని నేనునీవిమలభావముఁగాంచుటకిట్లు బ్రాహ్మణా॥

పహ్నావినై తిఁగాకకురువం మునందుచయించువారికిం॥

జిహ్వాలుసద్గుణంబులునుజేవయుధర్మమునీతిమార్గము॥

బాహ్నావిలోనిపద్మములుసౌరభహీనములెట్టులయ్యెడిక॥

౯.

మ॥ అరయంబాండుపయోధికాతతయశోయామిన్యధీశుండతి॥

స్థిరధర్మామృతకుంఠమున్విజయలక్ష్మీకాంతయున్దిరలే॥

పురుకల్పక్షితిజాతముల్ పుడమిపైఁబుట్టంగనానావనీ॥

శురలోకంబులతివ్రమోచరసవిఘ్నూర్తిన్విజృంభించెడిక॥

౧౦.

గీ॥ తలఁపఁబాండవులకునుమధ్యముడఁపయ్యుండు । బాండ్వోత్తముండవునీపుపండితారి॥

యొండుకొఱతఘటిల్లునెపుండరిక । చళవిమలనేత్రుసద్దయగలుగుకతన॥

౧౧.

ప॥ అని మఱియు మాధవాభిముఖుండై యిట్లనిస్తుయింపె.

౧౨.

గర్భమల్లేభకందసీసము.

శు-జనసం నేవ్యవిశుద్ధసద్గుణగణాపారంగసంరక్షకా-రమేశ॥

స-వినయారాధనశాలిసంయమిమనోవిధీప్రచారోత్పుకా-ధరేశ॥

స్వ-వినతస్వర్గసంసృహాశికుశుమస్సీతారుణాంస్త్రియా-తిరుచిర॥

అ-తనుశోభావిజితాంబుప్రకరసద్ధామాకృపావారిధీ-మఘన్న॥

సమదదితిశుతవిమర్దనమదదితిజ । మహిజసకలనరసుతశుంభత్కమంజ ।

వినుతశుచరితగరిమశువిశదక్షీర్తి । సాంధ్రశ్రీతజనచంద్రాద్విషన్ముగేం॥

౧౩.

ఉ॥ ఖండితమప్తశత్రుజనగాఢభుజాబలగర్వలారయా॥

ఖండలపాలితంబునతిగంధిలపుష్పఫలప్రధానపా॥

ఖండపమన్తహావనముఁగాల్పగనశ్యుకానర్చకీడురా॥

కుండగనన్ముఁగాచుటకునోడకమిస్తుడుంగవచ్చితిక॥

౧౪.

- మ॥ అనయశ్చేతునితోడయజ్ఞ ఫలదుండాశ్చర్యవిభ్రాంతుండై
యనునోపావకసర్వజీవులకునివాత్సాంతరస్థాయవా।
యనిమేషావళికానసంబవుగదాయచోచ్చవిశేషించియె
గ్గానరించెందివిజేశ్వరుండెలులనీతోక్కింతశంకింపకన్॥ ౧౫.
- క॥ ద్విజులకునగ్నికిమునులకు । నజుండైన నైజుచునప్పరారియువెఱచున్।
భుజబలముండియుమునుగా । ధిజుండువస్తిపునకునోడెదెలియఁజొయనినన్॥ ౧౬.
- గీ॥ కృష్ణజిహ్వుండునాకొకకీడుసేయఁ । జేనునాతనిపైఁగిన్కంబూనువాడఁ।
గానుజెప్పెదమిమిప్తుఖాండవంబు । గాల్చుచుద్యోగమొనరించుకారణంబు॥ ౧౭.
- చ॥ కలఁడొకడధ్వరావనినికామనివాసగుపర్వసంఘమా।
లిలసితపారిజాతపటలీనిరపాయవిమర్దగంధగం।
ధిలితదిశావసాఁగుడతిథివ్రజసాత్కృతభూరిరాశియు।
న్యిలలితసంతతవ్రతుండుశ్వేతకియన్తనుజేశుండెన్నఁగన్॥ ౧౮.
- ఉ॥ చాతురిమీఱనాతఁడనిశంబునొనర్చెడిసప్తతంతుసం।
జాతమునన్గుఱాంధులరసజ్జలుబల్విగువంగనేనుఁ।
ద్భూతనుగానభాగములుదొంతులుగాఁగొనివారికిచ్చుచో।
నాతతభిన్నభావమునకాకరమైతినిజెప్పనేటికిన్॥ ౧౯.
- క॥ ఓదర్శి౯కరభుజులా । రాచర్శి౯కరుండగుచునిరంతరచీక్షం।
ద్యావశవానికమగుక్రతు। చాచరమునఁజేసెనాతఁడతిప్పిత్తుండై। ౨౦.
- శా॥ ఆజన్నంబునద్యావశాబ్దములునాజ్యంబేకధారంగుణ।
భ్రాజిష్టండుసృపాలశేఖరుండప్రేల్వందాననానాటికిం।
దేజంబంతయుండప్పికిలలచుహాదీప్తుల్వడిన్తానీయా।
జేజీల్జంతిలరోగపీడితుండైనైమంబులేకొక్కడన్॥ ౨౧.
- చ॥ కమలజుపాలికేగియధికంబగుదీనతతోడనీసమ।
స్తమవినిపింపనాతఁడునుస్వాంతమునందలచోనియొండుపా।
యమువచియించెదన్వినుముహవ్యవహిగురరాజపాలితం।
బమితసరోరుహస్పదజలాశయరాజవిరాజమానమై॥ ౨౨.
- క॥ కననింపగుఖాండవమును । వననుమృతముగల్గుకతనవదలకకద్రూ।
తనయేశరక్షితంబై । తనరెడుపుష్పఫలరుచిరధరణీజంబై॥ ౨౩.
- చ॥ దానిభుజింపఁగనీకీ । గ్గానిశమించుననిమేమగర్భుండువలుకన్॥
నేనావనరాజముందో। ద్దోనధికజ్వాలజాలదున్నచారుచిన్॥ ౨౪.

- సీ॥ తద్వయభుజియింపదరికొనునంతనేపటుతరగర్జి తార్పటిసెలంగ।
 మామకోర్కాద్యుతిమరపించిమెఱు సెడుమించుదీపలుచాలమించుచుండ।
 మల్కీలజాలంబుమడియింపజూలినకీలాలవర్షంబుగీల్కానంగ।
 కొరకొరచేసేసగుకకవేసినభంగింగరకరాజయాభూమింగప్పికొనంగ।
 వింతగనిరంతరధ్యాంతమంతకంత । కంతమింతయులేకరోదోంతరంబు।
 బంతమునగ్రన్ధియలశచీకాంతుండంపి । నట్టిజలదంబులతివృష్టిముట్టడించె॥ ౨౫.
- క॥ అవృష్టిశమితతేజాడ । నైవెండియుబాష్పపూరితాస్మృతడనగుచుం ।
 గావుమనుచునావిధితో । నావిధిఁ దెల్పంగనాతఁడబ్బురపడుచు॥ ౨౬.
- మ॥ నరనారాయణులిర్వరుంజగములనగ్రీక్షింపఁగాఁగోరియి।
 ధరపైనిధిరణాతికోవిదులుసంతప్తావనాదిక్రియా।
 పరులుంబుట్టిరియింద్రనందశుతులై వారిండ్వదీయాధికా।
 తురభావందెఱిగించివేడుకొనినందోడొడురన్ననృడి॥ ౨౭.
- ప॥ తద్వాద్యంబులకలరి మిమ్ముంబ్రార్థింపనరుదెంచితినిని వారలముఖచిహ్నములచే సాహ
 య్యచిక్కిర్నుత్సర్గులునెంచినస్తరణమాత్రంబునపరుణునిరావించి యవై వ్యక్తానరుండునరున
 కక్షయతూణీరయుగళంబునభేద్యకవచంబునుగాండివనామకశరాసనంబు నతిధవళో
 త్తమనైంధంబులం బూన్చినదివ్యరథంబును మఱియుఁగృహ్యదేవునకు శుదిర్శనంబును
 చక్రంబునిప్పించి తత్తత్సమర్థ్యంబులువేర్వేఱవక్కాణించెం దదనంతరంబ. ౨౮.
- మ॥ పటునిస్త్రీంశనిషంగకంకటధనుర్బాణాదికోపేతులై ।
 దిటమెప్పుకొనురరాజనందనుండనదేవుండుసోత్సాహులు।
 త్కటమోదంబుననైరివారికిమహోద్దామప్రతాపాధ్యుండై।
 నిలరాక్షుండెదిరించినందురమునకొనిల్పొపఁగానిత్తురే॥ ౨౯.
- క॥ వెన్ననకునన్నగాఁడో । యన్నరునకుఁపండ్రిగాఁడోయగవైరిభళి।
 సన్నాహించిపోరంగ । నెన్నరుబంధువులనన్యహితకారులిల॥ ౩౦.
- చ॥ కమలహితాత్మజన్మిడిచికంజదళాక్షుండవచ్చునంతనే।
 కమలకలంబధారియునగాధతమంబగువానిమానసం।
 బమితశరంబులంగలఁచెనై నననంతశయానుండస్తటి॥
 సముచితభంగిదానడువసాగెనుదైర్యముకల్గినెంతయు॥ ౩౧.
- సీ॥ చిల్కపల్కులుకల్కపల్కులొననినిస్తరహయహేషయాటరసేతలఁకు।
 నంబుజాతముచెలియాననంబనిమాచికామప్రదరమాటమోముపంచు।

విరులింతి మేనని వేడ్కముట్టంగబోయి కంతుసింగిణిపాటంగరముమలపు।
అశులుగోమలికన్నులనినుతింపగా బోయి తొగవిల్లుగనూటదూఱుబల్కు।
నుందరీమణిదనముందుజూచినట్ల । యదరిపడినూర్పునిగిడించునకటయనును।
బలభిదాశ్చ జానకునిది తెలియకున్నె । వితరతరథచక్రరవముండుకతనగాక॥ 32.

చ॥ మలయమరుస్తుసోకునకుమాటికిమాటికిజల్లరించునో॥
బులక మిషంబుచేతవిరిముల్కులపోటరిచిచ్చుచిత్తమం।
దలవడుచుండిపయ్యెరినహాయుడుగల్గుటచేతిధూమము॥
వెలిక మరంగబోవిడిచెభీకరవృత్తిగబ్రజ్యలించునొ॥ 33.

శా॥ ఇట్లామాధవుడంతకంతకుమది వైవైపంచాస్తుబి।
ల్కట్లన్నావనశచిత్తుడొచునడలంగాఖాండవారణ్యపుం।
బట్లండాసిరయంతలోగలమరుత్వత్సంభవుండగ్నిలో।
నిట్లాడెందన చేతివానికనంబై ందిగంజూపుచు॥ 34.

ఉ॥ ఈవిధావనీరుహములీపరీపుల్లసుమప్రపంచనం।
భావితుగుల్చినీవనభాసురదేశములీనికుంజపుం।
జావిదితార్కమాంతుకుముదాకగముల్చుననీగంజంబూం॥
భావకనీవమేయరుచిభాసితికీలచేభుజంపుమా॥ 35.

పంచచామరము॥ అనన్ధనంజయుండువేగిహర్షితాంతరింగుడై।
ననంబనంతికీలజాలనర్థితాన్నుడైతి॥
జనన్ధనంజయుండునాశ్చిత్తస్తుడొచుబావకా।
ననంబనంతులోనానర్చవచ్చుగానిశక్తిచే॥ 36.

సీ॥ కడలేనిమిణుగురుగములుబల్విడిలేగిచమరవృగబులసారడంప॥
బటువైయెగయుఘామపటలిగన్నులగిమ్మివృగపక్షికులములదెగడుపలుప॥
మేఘుమండలమునుమించివెల్లెడుశిఖిల్చుష్పకలావళిబాలియజేయ॥
బెల్లుగాభుగులుభుగుల్లనబలుసెకల్పంకిజాకరములనింకజేయ॥
బటపటధ్వనిలోవుత్తపటలిద్రెళ్ల । కాపుకావనిజంతుసంఘంబులడల॥
మిన్నుమన్నునుదానయైయున్నయట్టి । గాడ్పునేస్తుండువనమెల్లగాల్చుతఱిని॥ 37.

క॥ పాండవయాదవవగులా । దండనిగాండీవచక్రధరులొచుమహే॥
ద్ండతతోనిరువంకల । నుండిరసముదీర్ణిభండసూత్యాహమున॥ 38.

ఉ॥ అంతటగాందినీకతివియచ్చరులెల్లబులోమనండునా।
కాంతునకివ్విధంబునెఱుంగంబులకన్వినీయత్తకిన్నరా॥

వై జయంతి.

నంతచరాళిగొల్వఁగెననాంతమొనర్చుడుహవ్యవాహనుఁ.

నంతలఁదెట్టఁగాఁడులఁచినచ్చెమహాగ్రహవోదితాశ్చుఁడై॥

3౯.

గీ॥ నచ్చికులిశాయుధుఁడఁవారవాహములకు । మీరలతిసాంధ్రతరఁబాలసారములను॥

గురిసిరుస్సహితఁఖాఘోరుఁడైన । యగ్నిదర్పంబడంపుఁడఁచానతిచ్చె॥

౪౦.

ఉ॥ పుష్కరవాంవాహములుబోయనభూఃసుస్పృష్టనింపఁగా ।

శుష్కరసంబులైతునియఁజోద్యముగావిజయుండవారతా ।

రుష్కరశస్త్రముల్జానిపిత్రుంచెబయఁకిగమంటకుండఁగా ।

దుష్కరబాణపంజరమున్గోఘులీలనొనర్చెనయ్యెడఁ॥

౪౧.

క॥ ఈపగిదెనద్యుతాకృతిఁ । జూపట్టినవీరునెందుఁజూనితిమేముఁ॥

బాపురెయనిసంతుష్టం । ధైపుత్రునిశక్తిఁగాంచునభిలాపమునఁ॥

౪౨.

గీ॥ ౭.నఁగిబిడొనఁడెతినిబిడొనఁడయ్యె । సిద్ధులెల్లనుసాధనసిద్ధులై॥

సాధ్యులెల్లనురపునసాధ్యులై॥ యమరులెల్లనుసన్నధనమరులై॥

౪౩.

ప॥ ఇట్లు దుఃఖమునకెదురంగి నుద్దేశించి పురఁదెరుఁడు నింతర శరవరంకురలు నరనిడైఁ
గురియ నవి దుత్తునియలుగామొత్తుచు నతనికిన్నులగిణింప నుత్సాహంబునంబోలె
వేయుబాణంబులు బుల్బిడినేయ నవి లెక్కనేయక పుంఖానుపుంఖంబుగా బలదకఁఖా
ణుండ సంఖ్యశరంబులు గురిపించె నర్జునుండను వర్షబిందునందోహంబునలన మహా
మహీధరంబుమాడ్చి వానినలనం బలింపక పుర్తివేధనంబులగు సాధనంబులచే బాధం
చుచు నిట్లసౌమ్యస్యంబుం బెరుదియకపోరుచుండ నమరయత్ననిధ్యసాధ్యగణమ్ము లొక్క
వృద్ధి మిక్కుటముగా బహుశిలీముఖ శిలాముఖసాధనంబులచే హుతనహునిపైఁగదియ
నవ్వాసుదేవుండ సతిభీకరంబును భుక్తిరత్నగర్భణ నరప్రభా నిర్వక్రియనగు చక్రిం
బుచే వారించుచు వార నవారశశరాసారంబులచే నొంచుచు నిట్లు భూనభోంతిరా
ళంబు బోరుకొల్పం బోరుచుండిరాసమయంబున నాకాశవాణి యిట్లనియె సూ
పాకశాసనా! లోకావన్తార్కం బీలోకింబున నరవారాయణు లీ యిరువ్వి యాకృతిం
బనించిరి; వీరితోఁగియ్యంగి సమకట్టిబయించుట నీకుద్గర్భంబుగావున నీశీయాలం
బున లోబుండవుగాక యుడుగుమనిన వీని సురగణపరివృత్తుండై దివంబునకిరగ నిట
నైశ్వానసగుండు ననందెల్ల నుపయోగించి పరితుష్టుండై వానని వాసుదేవుల కాగిన్వి
దించి యగ్నేచ్చం బనియెం దదనంతరంబు.

౪౪.

క॥ చక్రియుశక్రిబాడునుని । ర్వోకపంక్తిమముమీరవనమనలనకీ ।

ప్రకీయనిడిబనగర్భ । క్ష్యక్తిమమునదేవరల్లిగాహనభూమిఁ॥

౪౫.

క॥ తాసహచరుడై కృష్ణుడు । వాసపునిజయింపజేసినానవిచేత॥

మోసంబుల్కులజగఁ ద్రవ్వెనునితోడ్పాటుగల్గువారికిగలవే॥

౪౬.

చ॥ విజయసమేతుడై యనలు బ్రతునిజేయఁగఁశౌరితానగా ।

ధిజయసమాసమాసవనదేశముమున్నవనంబొనర్చెన॥

వీరియసమేతుడై యనలు బ్రతునిజేయఁగఁశౌరితానగా ।

ధిజయసమాసమాసవనదేశము నేడవనంబొనర్చెగా॥

౪౭.

మ॥ అటమారుండిదివేళగాదెలచి పత్యాశీఘనంస్థాయుయై ।

పటుసౌందర్యవయోవిలాసమునమత్పిత్తిప్రతిం గెల్వెనీ ।

చటులాక్షీమణిగర్వవార్పకిపుడే సైరింతు నేయంచును ।

త్కిటకోపంబునఁజూతబాణమాతిచేఁగాలింది నేచెంగడు॥

౪౮.

క॥ శంకరుకిను సెగ చేమీ । నాంకుండిరురూపులొండనఁగెనటంచుం ।

బొంకిరిగాకటకృష్ణం । బంకజముఖినిచట నెటులబాధయొనర్చు॥

౪౯.

నీ॥ చెలలతోల్లల్లరుచెలగియాడెడిబాలమాటకై ననుమరుమాటయిడదు ।

చిల్కకుఁబుట్టముల్లెప్పచుండెడిలేమవేమఱుకుకిమన్నవినుకుచుండఁ ।

నంచలనయంబుబెంచుచుండెడుబోటిదాసినిల్చినచిడిజేసికొట్టు ।

నలరుజొంపంబులనలరించుగుబ్బెతడావుననుంచినఁగోపగిళిచు ।

బాలనన నేలమరుబాణంపచకింబు । హృదయమగలించునొకటొండుమదిహరించు ।

నొకటిగ్రొత్తఁగమదిడునొకటిపొద్దునుదుకుఁదొలిగీతినికఁటేచునంగమెల్ల॥

చ॥ మలయమరున్మృతానిలముమాటికిఁజొన్పుచుభౌమచిత్తమై॥

గొలిమినిదాపవహ్నియొనగూర్చియురంబనుమూషలోమరుం ।

డిలికులవేణిగుబ్బలను హైమభూమిల్లరిగిండుచుండెగా ।

జిలబలుగునశ్రవణసేచిన నాగునుగాకనిల్చునే ।

౫౦.

శా॥ నిట్టూర్పుల్చి గిడించుభౌమనిమరునిన్చిందుఁగృష్ణానుమం ।

నిట్టంగోకిలకీషట్పపములన్నే నీకయోగార్థినిఁ ।

కట్టిచింగిలనంచుఁజింతునునన్నిందీవరాక్షాండుచే ।

పట్టెంపంపియొంటిపెద్దయోగ్యంబాలఁదాహోయను॥

౫౧.

శా॥ మారుదాడొడుమున్నెయందమగునంపగ్గింబునీధింపెనా ।

పైగాతింపెరసంగతింబుపెనెనాపైలోకంబునీధింపెనా ।

జేంగానమహూగ్నిశిక్షకియినంబింతింపఁడెంపేతి ।

నాగానకమేనెలుంగుఁడెంతఁగొంతు నేనాధ్యక్షుల॥

౫౨.

- సీ॥ వదలకయారాజవరుడుపండ్రెండేడులేకరిగజన్న మేలచేసె॥
 జేయుగాకేమియాశితేజ మెల్లనుదూలిమహావ్యాధియేలవచ్చె॥
 వచ్చుగాకేమియావహ్ని ఫల్గనగుడాంతుల నేలసాహాయ్యమడిగె॥
 నడిగినమాత్రాననుడుగకతోడుపూటొనరించుటకు వెంటజనిరిదేల॥
 తానొకటిదల్పదైవంబుదలచెనొకటి యనెడుమాటకుదృష్టాంతమయ్యెనేడు॥
 పూలవిల్లెడుక్రూరుడైజూలిదల్పి డెందుడాగుదువానికై యేమిసేతు॥ ౫౪.
- క॥ తోడివెలులెంతినగుదురా వేడివెలుంగిట్టివార్తవినియేమనునూ॥
 యాడికలజేసికెంతం దోడకుమనఁదాయెవానియొడలెటునిలుచుక॥ ౫౫.
- ఉ॥ అక్కటచంద్రుడెంతిమలినాన్తుడోదేవతలారకావరే॥
 మొక్కదమికుగోషియనిరోయకపీనిసమస్తదేహముక॥
 ముక్కలుజేసివాచవిగభూరిబుభుక్షశమించునట్లుగా॥
 మెక్కుడియుత్పలప్రియునిమీఱగనిత్తురెలోకరత్నకురే॥ ౫౬.
- క॥ ఈపవనముమలయంబున బాపగములుమెసనకేలవదలెనెయకటా॥
 పాపీచిరాయువనుపలు కీపట్లన్నిధమయ్యెనేమనవచ్చుక॥ ౫౭.
- వ॥ అనిచింతించునెడ. ౫౮.
- క॥ అచ్చెలి నెచ్చెలి హెచ్చుగు వెచ్చనిపచ్చవిలుచిచ్చువేడిమినెలికిం॥
 బుచ్చుటకుమచ్చెకంటికి మచ్చికదరిజొచ్చిగూఢమతివాక్రుచ్చెక॥ ౫౯.
- సీ॥ వినతాశ్చ జనతాస్తి గనకుంటివేమాటికదరుచుసూర్యునించెదవిదేల॥
 గోపరత్నస్ఫూర్తికించెమైయుండెనేపల్లవాగరితల్లడ్డిల్ల నేల॥
 కనసువనస్తుత్యఘనకాయమానముల్లనకుంటివేవిన్నదనమిదేల॥
 కనకాంబరాధిక్యమునుజెందకుంటివేతోడచేడెలతోడనాడవేల॥
 తనువతినుతాపమునగాచిదిగునెచాల చిన్నికన్నెకుబలుమరుచింతమేల॥
 పొలతులనయంబుబునలింపనలదుబాల పొగులనీకేలయంగంబుపొలుపుదూల॥ ౬౦.
- వ॥ అని మఱియు. ౬౧.
- సీ॥ నగధారితకునుమగడియ్యెననుగర్వమునమనలోబల్కుదనియెనొకతె॥
 నల్లనిపైగనినాతిభీతిలెనేమొయరసికట్టరెత్తయనియెనుకతె॥
 తనకైతపంబొర్చినబాలనిటడించిచనదిగునేవానికనియెనొకతె॥
 చెలలలోమనసిచ్చిపలుకదేగతిసల్పుహరితోడనసోక్తులనియెనుకతె॥
 కాంతనాతోడఁజెప్పుమేకాంతముగను వగచుకారణమనెనుక్కవగలచేదే॥
 యేలసయ్యాటమాడెదరింతులార యనియొకతెనవ్వెనంతిటనినసుతయును॥ ౬౨.

గీ॥ బేలనైమిశం నేనెంతో పెలున నెసే । మొక్కదనుతాళగదకెయమ్మక్కలార ।
ప్రాసంబులును గొంకినీమిగిలారు । మేలనూ డెదరదిమిడి మేలుమయ్యె ।

౬౩.

తా॥ హుంబులునునున్న లోని బేజానలనామిరుమి ।
బీజానలనామిరువారి తెన్నునిటన్లేర్చుడియేనుబ ।
గోలల్లానుదువాని కల్లులనుమీకుమ్మల్లనెత్తి న్నగు ।
ద్రోలంబాదులకెంతో తెననియున్నట్నించుచున్నట్నితే ॥

౬౪.

చ॥ భుజవిజితాంబుకాండములముప్పురిమామగనంపవానచే ।
బుజునిజగాత్రముద్దునినెహచ్చగుమూర్చు సురంగియండగా ।
గజవిజితాంబుకాండములముప్పురిమామగనంపవానచే ।
భుజునిజగాత్రముద్దునినెహచ్చగుమూర్చు సురంగియండగా ॥

౬౫.

సీ॥ సన్నగుచెల్లెనుగ్గ ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।

౬౬.

ఉ॥ చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ॥

౬౭.

తా॥ కన్నానీతికింబులేచుచుండగా తొలలంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
చులుచులుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ॥

౬౮.

చ॥ ఇట్టివిగపాన్మున సురంగి కోణంబుగాని మగముల్గులచే బుర్రుచుర్రుచు విర్రుచుర్రు
తొలలంబు మేనెలుంగు కింబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ।
గృతంబున.

౬౯.

తా॥ శ్రీనిత్యండునిశాధ నాధముఖవి స్త్రీవిభానాధిని ।
దానిగూర్చుకొనుంబొప్పుకరణిదోప ముగ్గురి మేన గామాలుంబొప్పుకరణిదోప ॥

క్రిసత్సుండునిశాధినాథముఖిస్తీర్ణపభానాధినీ।

డావిద్బుద్ధశతరంగముండుననుబాచుంజూడఁడాహాయనమ్॥

20.

ఉ॥ పోటగనంచుగద్వయమునఁబొం గెడుకృష్ణునితోడుగల్గినమ్॥

మీటెదనిట్లుతానకసమిధనుఘనశింజినీగుణం।

బేటికివేగిరింబనుచునిత్తుశరాసునిధికిక్రించెనాఁ।

గాటుకికంటినీగున్వనభంబులచేబలుమారుఁజెమ్మమమ్॥

21.

ఉ॥ తొయ్యలిమానికంబపుడుతుంగకుచంబులనుబ్బుస్తేదముం।

బయ్యెదచీరచెంగుదనపాణితలంబునఁబట్టివీచుచుం।

దియ్యనివిల్లుదాన్సుదొరదేటులకూటపులన్నశాంకునిం।

బయ్యెదమోటులేకబహుభంగులదూలులనల్పేనీగతిమ్॥

22.

క॥ మన్మథనాయమెగీడింబు । మన్మథనమునేయనాకుమారుడననుచుమ్॥

మన్మథముననెంచితిధి । మన్మథముననెంచనాకుమారుడనైతే॥

23.

ఉ॥ సింగిణివిల్లునబ్బయ్యుగఁజేసివిషాక్తములైనవాడితూ।

పుంగములేయగాదెననుబూములుకుల్వీరదేనెఁబూసియో।

యంగజతులంబింబుగురియానికడంకనడంపనేటికిం।

బంగరుసంకవేసెననుభాతిగనుండెనుబోడవెంతుమ్॥

24.

చ॥ అరియఁగనీడుఁజేవునామాంబుకలొదురుగానవేగనీ।

యుగుతలబాణలాఘుసమునుగ్రున్దిపెఱబకటింపకిష్కడ్డో।

సరసిజబాణునన్నబలసారకునేపఁగనీకుఁబాడియే।

పరిణయమున్వినాదమునుభాసిలుదూర్వలకంచెలుంగవే॥

25.

ఉ॥ భావిధనాధనన్యనకుభానమునందలపోసినంతనే।

కేనలగుప్పనిశులకుఁగిల్పిసమాలుఁబ్బడగఁజుండునే।

దావిరతాతిప్రాసదినాబ్జనిశుఘ్నఁడునారలిగురుమ్॥

స్త్రీవధదోషమాలచునిచెప్పఁదెప్పినట్లనేయవో॥

26.

ఉ॥ కాయపులేమికిమ్మదిసగంబడితూపులనాడుపాణముల్।

మైయడలించినేరుపునమామకదేహముజేరనిట్లుగాఁ।

జేయుచునుంటివేముఁదనీగుహనాయకయెట్లులాప్పెనీ।

కీయలనాగరూపముచుహిమకుఁపూరులెంచనన్నిటమ్॥

27.

శా॥ తారానాథసుధాసాచ్చరచిమాప్తగాహియైయుంటుచే।

నారామాగఁగహమింతులంగలచునీయంగఁబుచ్చేదంచును।

- ద్వారించుంబలు వెక్కిరింబుగ నుధంబైకొన్న యాదిత్యులే |
తీర్థస్థానానికింతిగానక భనద్దేహంబుభక్తింతురో || ౬౮.
- చ|| అరుణగ భస్మోకముంబునధంబునువాల్చి తేల్చుటం |
ఒకటిసమాహ్వయంబిడెనధాతనదర్శవిచారశాలియా |
దురదధి కాపడభిబడద్రో సెడునీకుడుపాభిధానమే |
వెరవునక్షే సెనాతడువివేకి విహినుడుకొన్ని వేళలె || ౬౯.
- గీ|| బాల్యమునగల్గినట్టికాటిల్య మెడసె | నతిసువుత్రతగల్గెనంచుబ్బవేర |
విట్టివీలకునకుల సుప్సందకతనె | గల్గెనంకింబునె మైనిపుడు || ౭౦.
- ఉ|| మజ్జనకుంహనిన్నుఁ బ్రతిమానమునీవీయకి రాళిజ్జన్మచుం |
బుద్ధకుఁజేర్చియ్యాత్మననునర్థితుఁజే సెడి మేలెఱుంగవో |
సద్దనతాపహంసనానందయమితోయులేక గ్రావెద |
యొజ్జుచేరెఁగూడఁ ముహూర్తకుళంకివిఁ కేమిసేయవ్రా || ౭౧.
- ఉ|| తూగుపునందు నెల్ల పుడువోఁచుటగీష్టుతిశిష్టుతాటచే |
నాగమునంగుగంకితలైకొలం ముల్ గదినపునానునా |
సీగుడునపుగల్గరగిఁజేయుట కక్కునెపుల్లనట్టలా |
హరియతిండానీకునబాహ్యాత్మదప్పగుగా దనంఁద్రమా || ౭౨.
- ప|| మఱియు సచ్చాటలగంధ తేటికూటాపునుద్దేహించి యిట్లనియె. || ౭౩.
- గీ|| నహ్నియేక కేళహమ్యఁగైయొఁగనుచు | దాతునట్టిహరితనువుఁగాల్చుఁ |
గాంచినపుడెవ్వ ను గాల్చు మనుంటచే | నళిద్య రేఫనాన్య మైతివేమొ || ౭౪.
- ఉ|| శుష్కదనంబు నేమిచనిఁగోఁగెనయండఁగ నడమాతల |
ప్రియులగల్గి యుగ్గా సనవుజేఁడియిదేటివనాటన్పుత్తియో |
తమ్ములన ముదాఁపు గదాచాతీకన్నులఁజూచినట్టియే |
కొమ్ముల నెనఁబడిగనగుంభముతోవిహరింతు వేకిదా || ౭౫.
- క|| పననమనవిహమయయో | పననంబుననున్న హరిబాధించినచో |
నవిగతశీనమన్యాయం | టవిష్కరిమిగీతివందనామనిఁగోఁచె || ౭౬.
- ఉ|| నాతమనన్నునిట్లు సెనుబాములపాఱుగఁజేయఁబోకుమి |
భౌతిగ నైతమీపుసెనుఁబాములపాఱుగఁగాక పోదువే |
నాతినినల్లఁచెట్టికనఁపుమునీలికనుల్లఁజొందుదీ |
భూతములెల్ల సాక్షులిదిపాల్కుగఁబోవదుసుష్టుచెప్పితి || ౭౭.

సీ॥ బహుచక్రపంకగభావంబెఱుంగలేకేక వేసెదననివేకకేళి॥

జాతి కల్లను వెలిసనుమాగు లెఱుంగ వేయగింపాటిదిసికుటగు నెహంస॥

రక్తముభ్రష్టంబుగంపిల్లులెఱుంగ వేలేలేదవేలగయ్యాభినిల్లు॥

పంచమగాగింపఁబోల్లులెఱుంగ వేకే స్నేహకేపదేహంబింబెకము॥

పింఛమాఁజువుశలయెఱ్ఱిచికి మునునఁ ॥ గాంధగదలంపలేవురేగింపఁమాము॥

నంచితొనియెవనొక మాటవలన నూరు ॥ మూతుగదపక్షిజాతితోమొనయులేల॥ ౮౦

నా॥ అనియిల్లుపల్కుచున్న చిన్నికి స్నేహి గాదిలి సెలఁతుకీ యిట్లనియె ౮౧.

చ॥ సరసిగంధిగోయందను శైలనమీపశిలాశలయినఁ॥

భుగవచిత్తెంపనపిఁబముభంగనఁబాపములూడునఁతఁ॥

స్థురపుటపుట్టమొప్పినితకోహునమ్మికి గాంబాకోయనం॥

బాగునుచేగునుకి గినునకైనువేగునకేగువేగువే॥ ౮౨

శా॥ పంజేమి పుగ్గనఁ నమానకతానూర్వంతలంబైకేళి॥

పంజేమి పుగ్గనఁ నమానకతానూర్వంతలంబైకేళి॥

దంకిచ్చిత్రికి వేగిచ్చునుచుఁజేద్రెవ్వనొల్లయనం॥

బొంకింబాపుఁగఁగానామామరముల్ నొసెంజేద్రెవ్వనొల్లయనం॥ ౮౩

శా॥ శుద్ధిద్వ్యాసునివా శైత్యకపాపత్రోత్తైపాపత్రోగిశా॥

సర్వోపాధిశాలంకుపత్తెములకొంపించినాటిదరం॥

బ్రోద్యత్కంతివెలంఁగజేసినసభామాగ్ధరదీపయినఁ॥

సర్వోపాధిశాలంకుపత్తెములకొంపించినాటిదరం॥ ౮౪.

సీ॥ ఇటనిటువెలి దప్పుదెట్టిదొడ్ గాత్రకోంతలగుదాదామినునీమదని॥

పిఠునింకిమఁజాలవఁజాలఁజెందుటఁజేసెపిఠునింకిమఁజాలవేడు॥

నటమగుసుటనుంట్లను నేత్రాఁడెహగుడివచ్చుచుమార్గమగ్ధిపాండు॥

వనదావాచిత్రముయ్యిగుంతో నెంఁకొగుజెప్పికోంచునుచుఁజెరివచ్చె॥

మయుడఁసెడు ద్రావిడిశక్తికి ర్మయునుదనుకుం ॥ బావకధియంబడంచినపాపులనఁ॥

జాలముదమందియతిచిత్రకథయొకండు ॥ కర్మమూతునకడనుసుధర్మబోలె॥ ౮5.

శా॥ దానంగా దనుయోధనుండుబలభూషానావివేకంబు॥

బోనాద్రావడవేయించునకలొంట్లంబులూడ్పింపఁగా॥

హానాగాయనసాహిమానుశక్తియన్నంతలొఁజేలెనుల్॥

శ్రీనాథుండిఁదెగిపి కానుససహాత్వాపనాదంబునో॥ ౮౬.

గీ॥ భీషణుడువచ్చునంతనచ్చెలియకపుడు । తొరంగుకన్నీరుసంతోషతోయమయ్యె ।
బాధయొనరించుమారుడునాధువయ్యె । నంపగములైనవిరిముల్కులించులయ్యె॥ ౯౫.

ఉ॥ ద్విప్రదిసంబులుండియటదేఱనిప్రేమముతోడనాపుథా ।
పుత్రులగుంతివీడుకొనిముందటదారకుడుంచినట్టిస ।
చ్చిత్రధంబుబూవిలుతుచెండనొప్పెడునట్టియుష్మరు ।
క్వత్రికతోడనెక్కడనప్రోలికినేగగగౌతుకంబున౯॥ ౯౬.

కి॥ ఎన్నటికిమరలవీనిం । గన్నులగనుభాగ్యమందగల్గినొమనకుం ।
గన్నారజుడారేయని । తన్నగరనివాసవతులదనువీక్షింపన౯॥ ౯౭.

ఉ॥ సాత్యకిమున్నుగాగసహజారులువెంబడిగొల్పుచుండనా ।
సత్యసహజరూపుడతిసాంద్రకుతూహలుడౌచుజెందనా ।
దిత్యవర్ణసహౌదరవిశీర్యవిభాగముదానుగోరగగా ।
బ్రత్యయమొప్పునిచ్చినద్యుభాగమనందగుద్వారకాపురి౯॥ ౯౮.

శా॥ అచ్చొనమురైవెరిపైనిబవరాండ్రందండలాజాక్షితల్ ।
హెచ్చెమోదమునన్యసంతుషయిమునీచంపకాశుల్నభ ।
స్వచ్చించెత్సవితంతహస్తములబుష్పశ్రీబలెంబల్లుచు౯ ।
మెచ్చుంబూనిరియవ్యభూమలనిర్మిద్రప్రభంజోక్కుచు౯॥ ౯౯.

కి॥ ఈమగనికి నామగువయు । నామగునకునీమగండుననుగులైయా ।
పూములుకులదొరయునురతి । కామినియుంబోలెజుడగొనొప్పిరహా॥ ౧౦౦.

సీ॥ లలనయిచ్చెలిధుజాలతికరాజిల్లునే మాధవుండదివట్టిమనుపకున్న ।
నెలతయూనెమ్మేనిమెఱపురంజిల్లునే కమలోదరునిచెంతగ్రాలకున్న ।
బడెతియూసతినితంబంబుతోభిల్లునే భూమిధరాంకంబుబొందుకున్న ।
నువిదయూగుబ్బజక్కనలుజొప్పడియున్నె హరికరస్వర్ణంబునందుకున్న ।
నిట్టిపురుషోత్తమునివేఱియింతినిట్టి । మగువతలమానికముదెరమగనిగూర్చ ।
నలువకుచితార్థసంఘటనాప్రసిద్ధి । యన్యదురవాచ్యమైయెట్టులమరియుండు॥ ౧౦౧.

ప॥ ఆసమయంబున. ౧౦౨.

ఉ॥ ఆనకడుందుభేదముఖులూత్తకుతూహలులౌచునుండగా ।
నానకడుందుభిధ్వనులునందితస్య త్తకళల్మృదంగని ।
స్వాసముమాగధస్తుతులుచయ్యనసెక్కుమొగింజెలంగగా ।
భూనభముల్మహానీనదపూర్ణములైప్రతిపాదమియగగా౯॥ ౧౦౩.

క॥ హరితమ్మండతికాకూ ॥ హరియైనవరత్న చిత్రహర్ష్యసమాహూ॥

జ్వలిభవనముజేందెనభృ ॥ త్యులుమార్గముజూపనూర్యజోషేతుండై॥ ౧౦౪.

న॥ అనంతరంబ వేల్పుశిల్పికి నెనయగు ననల్పశిల్పికళాకల్పలచేఁ గల్పితంబులై పొల్పొందు కల్పకుసుమతల్పంబులచే నొప్పుమేడలును, బన్నీటం గలయింపులిడి ముత్తియంపు మ్రుగ్గులమరించి కనుపండువునేయ శృంగారించిన శృంగాటకంబులును, గెందలిరులచే డెందంబుగండళింపంజేయుచు మిన్నందు పందిరులును, సౌధాంతరస్థాపిత మరకతస్తంభ సచ్చాయంబులై యభేదబుద్ధి జనకంబులగు పచ్చతోరణంబులును, విమలతర వారిధారా పూరితోరునీరజాలంకృత కనకభద్ర కుంభరాజి విరాజమాన వితర్దికాపరి శోభితం బులగు రథ్యలును, దన్నగరీమహిళాలలామంబు స్వీయగోపురాగ్రసంకీర్తిత కనత్కనక కలశంబులును, గబ్బిగుబ్బలపై నొయ్యన నిడుకొనిన పయ్యెడయన నతివిశద నీరంగ్ర గ్ధజ పరంపరలమరిన రాజమార్గంబులును, మఱియు బహుచిత్రకళా విచిత్రిత సౌవర్ణ కుడ్య భాసమానంబులగు శేరోలగంబులును, గలుగనలంకరించి యొక్క శుభదినంబునఁ గారాంతిక వినిశ్చితంబై జామిత్రశుద్ధంబును గ్రూరగ్రహ వీక్షణాది రహితంబును శుభ మిత్రగ్రహ సంసేవితంబునగు నెక్కులగ్నుంబున నాయించువంశమండనం డాసుంద రాంగిం బెండ్లియాడం దలంచి యుండెనంత.

౧౦౫.

శా॥ నాకూతున్వసుదేవనందనుఁడుమానంబొప్పఁబెండ్లాడునే॥

డీకల్యాణముజూడరండనుచువాదీశాదులంబిల్వను॥

తేకప్రక్రియ నేగుదెంచెననఁగాఁజిత్రాంశుకోషేతుండై॥

యాకంజేశ్వరుఁడస్తైలశిఖరప్రాంతంబుజేందెనైన్ద్ర॥

౧౦౬.

సీ॥ పరుణబహిర్దైవరవాటికఁగట్టినతోగరారుచెంగల్వతోరణమన॥

ద్విజకరవిక్షిప్తతీర్థవిఖండితమందేహదేహస్థిమయమనంగఁ॥

బళ్ళిమాశాసతీవరధరియించినచెలువొప్పు నెఱ్ఱనిచీరయనంగ॥

నినువిడఁజాలక వెను వెంట నేతెంచుబలజాతసంతతిచ్చాయయనంగఁ॥

గంజసంజనితాండమగ్గరిడిలోని ॥ కాలమల్లుని నేమైనఁగ్రాలుశోణ॥

మృత్తికాకృతివహియించి మెఱయుచున్న ॥ సంజకెంజాయయపుడాకి సమునబరవై॥

ఉ॥ నీరజనుల్ స్వకాంతుధరణి విడకుండుటకెల్ల కాలమున్॥

నీరజనీకమానటుల నేరఁడునేయఁగనజ్జనంభవుం॥

దీరసహీనుతావుమనమీరసదీరహరింతమందునం॥

భోరుహముల్ ముడించెడమపొల్పునుదూలు పెఱుంగవక్కటా॥

౧౦౭.

- క॥ సరసిజినిసవతికూతురు । పరిణయమంచెటిగిమోమువంపఁగఁగనుచుం ।
బరిహాసిం చెంగుముదిని । పరహితముల సౌర్యలేమిపరిహాస్య మెకా॥ ౧౦౯.
- చ॥ ఇనుఁడుజగంబులేచునుజనేతరులందనబంధనాలయం ।
బుసమునునిల్పియపుతనపుత్రిక పెండిలియుత్సవంబుగా ।
పునవిడిపించెనాసకలభూమియుఁదామయిపర్యఁగాటిరుల్ ।
జనులుకుభంబుఁదెల్పుటకుజల్లుకురంగమదంబుకై వడికై॥ ౧౧౦.
- క॥ యామవతియంద్రనీలకృ । తామలపాత్రముననుంచెనచ్చపుడలఁబ్రాల్ ।
సోమకులతిలకు పెండ్లికి । నామెఱసెందారకాగణంబులుమింటకై॥ ౧౧౧.
- గీ॥ పూవీలుతునన్న రాత్రితమోవికార । మణఁగుటకునైయొనర్చినయావగంపు ।
ఘటిక వెన్నెలపుల్లులగోర్కెముద్ద । తోవలరాంబుతొలిమలదోచెనపుడు॥౧౧౨.
- చ॥ సమయసమాఖ్యశిల్పిజలజప్రతియోగినమాఖ్యహీగము ।
సమమగుశింకుమారమనుచక్రమునందొనగూర్చిత్రిప్పడ ।
త్సముదితలేశసంఘములుతారకల్లై తనరారెనందుసూ ।
త్రముఘటియింపఁజేసినసురంగముగా దెకురంగమండ్రెలకై॥ ౧౧౩.
- వ॥ అప్పుడు. ౧౧౪.
- క॥ కార్తంతికులాసన్నము । హూర్తముఁదెల్పంగనువిదలరుకుభరవముల్ ।
నర్తనకళలుంజెలఁగవి । కర్తవ్యతనుజాతతోడఁగంజదళాక్షుకై॥ ౧౧౫.
- చ॥ పగడపుఁగంబముల్ మెఱుంగుపచ్చలమెట్టులుకెంపుదిన్నియల్ ।
జిగిదనరారుము త్రియపుచిక్కనిజాలరు బెంపుమీఱుమే ।
ల్గుటుజరీ మెఱుంగుపనిదట్టపుహొంబటు మేలుకట్టులకై ।
నెగడుచతుష్కమందునొకనిద్దపుమేలిపసిండిగ దైవై॥ ౧౧౬.
- ఉ॥ దీవనమున్ను గానునిచితెల్లముగాయదుభాధుఁజూడఁగా ।
భావములంతలోఁగలతెబారుటనోపటికంపుగోడలకై ।
శ్రీవరుఁగాంచితన్ని జశరీరవినశ్చయమూఢలౌటసూ ।
తీవియబోండ్లువస్తువులఁదెచ్చు నెపంబునజాగునేయుచుకై॥ ౧౧౭.
- చ॥ ప్రకటపుతావినలైనలఁగ మ్రెడుసంపఁగినూనె చేతవు ।
త్తకుచయుగంబుతాండవవిధానముసల్పఁగఁగంకణధ్వనుల్ ।
తకుతకుతక్కుతక్కిటనితాళగుతుట్కికటింపుచుండఁగా ।
ముకురసమాస్యయోర్తయదుముఖ్యనకుందలయంబెవీకతోకై॥ ౧౧౮.

- క॥ సంకుమదాగరుమ్మగమద । పంకశతాధ్రములగలపిపాలమ్మనన్నే ।
దాంకూరములాలయగనొక । పంకజముఖినలుగువెట్టెబద్ధాత్తునకుక॥ ౧౧౯.
- ఉ॥ కన్యనితావిగల్గునుధుకల్కముచేదలజిడ్డువాపిరా ।
రవ్వపసిండిగిండియలనచ్చపువెచ్చనితేటనీరుఁడే ।
రవ్వయొకింతవెచ్చఁదనమారుపరవ్వయటంచుమేలుకీ ।
ల్బావ్వులచాడ్పునక॥ జలకముందనరించిరికంసవైరికిక॥ ౧౨౦.
- నీ॥ తేటికూటువుతేటుమీటుపెన్నెటిగుంపుమత్తకాశినితడియొత్తెనొకతె ।
కాశికసామ్రాణికామిశ్రితంబుగాధూపంబునిడెనెక్కతోయజాస్య ।
తనకొనగోళ్లమెల్లనజిక్కునడలించిఘనవేణివేల్పుడియునిచెనొకతె ।
శరదిందుభాసురత్వేమయుగంబునుగట్టనిచ్చెనుగలకంతియొకతె ।
కవ్వకస్తుంధొకముద్దుగుమ్మతెచ్చి । తిలకమునువానినొనటిపైదిద్దెనపుడు ।
కటకకేయూరకుండలాంగదకిరీట । హారములనుంచెనెక్కుమయూరవేణి॥ ౧౨౧.
- గీ॥ భామయొక్కతెవానినెమ్మోమునకును । దారకాధిపునకునెంతతారితవ్య ।
మనియరయఁదెచ్చినట్టియజ్ఞానయనగ । నిగ్గుటద్దంబుముందటనిలిపెవేగ॥ ౧౨౨.
- క॥ ఆదర్శతిమిరమూర్ధజుఁ । డాదర్శమునందుఁదనదునతులితరూపం ।
బాదర్శించియమేయ । న్నాదర్శనతిరంగితాత్మభరితుండయ్యె॥ ౧౨౩.
- నీ॥ పైదలితలమిన్నకైదువుల్మంగరన్నానంబునెయించినరథసముగ ।
జలతారుచుట్టుచెంగులరంగుమీతెడుడంబైనపట్టుపుట్టంబుగట్టి ।
ఘమ్మనిఘాపగంధమ్మజిమ్మెడువేణిగదంగితుకులుగీలుకొల్పి ।
యదుటుగుబ్బలయబ్బునొరసినపైతాణికంచెలముడిబిగియించికట్టి ।
చెవులపైగల్వలించుకచెదరసోగ । కన్నుదోయికిఁగాటుకకలయదిద్ది ।
యమలహరితాళధాతుభేదములచేత । నుదుటఁగల్గొనితిలకంబుఁగుదురుపఱిచి॥ ౧౨౪.
- శా॥లాతూరాగమలందిపాదయుగళికైశాహిత్యమేపారఁగా ।
రత్నార్ధంబునసవ్యహస్తమునదూర్వామాలికంగట్టిలో ।
లాతీమమ్మదలంచెదోతలంచెవోయామోహనాకారునిక॥
సాతూస్తన్నధమస్తథుంగలయువోనత్యంబుగాఁడెల్లవా॥ ౧౨౫.
- క॥ నానలినయనయించుక । నానందలవంచినయనమ్రయుఁబోలెం ।
జేనున్నపుష్పగుచ్ఛము । లోనున్ననిరేఖపులనులోలతనూఁడె॥ ౧౨౬.
- క॥ సకలస్త్రీపుంసజనా । ధికసౌందర్యాధికారదీపకములుమే ।
బృకిటపుపట్టాలనబా । సికములగట్టిరొగివారిశరములయువతుల్॥ ౧౨౭.

చ॥ పటహస్యదంగశంఖరవభౌసురయావం వారకామినీ।
 నటనకళాప్రపంచకలనాదలసన్నదుగీతవిద్యలా।
 కృటఁజెలఁగంగజన్నిదపుగట్టులుస్వస్తులువల్కుచండఁగాఁ।
 గుటిలకచాయమాద్యహులఁగుల్కుచుఁదెచ్చిరిభద్రవేదికిఁ॥ ౧౨౮.

చ॥ అరుదుగమున్నై విష్ణుపదమా త్తకరావళి నెల్లజొన్నిత।
 త్కరపరిముక్తిభూరిజలధారలచేఁగడఁగెన్ సమస్తభూ।
 నహలకుఁదేటఁగానలమృణాళపతీప్రియుఁడాత్తరాగుఁడై।
 తిరముగశౌరికవ్వరిసతీతిలకంబు మెసంగుఁబేర్పడన్॥ ౧౨౯.

ఉ॥ కొమ్మయనుంగుఁజేడియలఁకొమ్మడియించుకయోరసేయఁబూ।
 టమ్ములఁబూనిజోదుగురియానిశరమ్ములుగుప్పుగుప్పునన్॥
 రిన్నుగబోటికంతముననిల్పెనుమంగళసూత్రమాత్మలో।
 బమ్మైఁమ్రాదుచుంబికిలిబంతులనించుకయోరసేయుచున్॥ ౧౩౦.

కి॥ సతిదోయిటఁబతిశిరమునఁ । బతిదోయిటసతిశిరంబుపైముత్తైపుఁబ్రాల్ ।
 కుతుకింబుననునిచిరియపు । డతిసలుపురుషులునుజూచియానందింపన్॥ ౧౩౧.

క॥ పాణిపుటికాశిరోహ । వేణీనేత్రగళకుచనువిప్రస్థములై ।
 యాణీతశుక్ల్యబ్జృహి । శ్రేణిర్ముపాబ్జకరిఁజనితరీతింగ్రాలెన్॥ ౧౩౨.

చ॥ తమపరిశుద్ధభావమునుదాఁసునృత్యతనెంచిలోనిరిం ।
 గ్రముదలపోయకెంతయుశిరంబున నెక్కియటుండిభిష్టభౌ।
 ఐముగనియంతకంతకునుబైపయివ్రాలితుదంబదాంబుజా।
 గ్రములకుఁజేరముత్తైములుగారయిటుల్ భువినల్పలెన్నఁగన్॥ ౧౩౩.

శా॥ నాపాదంబునమున్ను సెక్కిలిడిన్నన్ వేగరామామణీ।
 రూపంబందెనునీవునట్లుపలముండ్రొక్కంగ నేమానొకో।
 యీపట్లంబరికింతమన్నగతినయ్యిందీవరాక్షుండుంభౌ।
 మాపాదంబుఁగరంబునంగొనిశిలన్మట్టింపెమోదించుచున్॥ ౧౩౪.

క॥ ఆహిమరుద్భుభిచేతఁబు । రోహితకులశేఖరుండురోహితహయపై।
 సావ్యహయనిలాజాంబలి । యాహుతిసేయించిహుమమానంజేసెన్॥ ౧౩౫.

సీ॥ స్వర్భానుపరిముక్తిచంద్రమండలమనఘామముక్తంబయిలోపెమోము।
 యమునాధునీప్రవాహమునాఁబరింగుచుగస్తూరితిలకంబుగరఁగిపాఁతెఁ।
 జంద్రకాంతప్రవజ్జలబిందువులమాడ్కిఁజెక్కుటద్దములలేఁజెమటపర్యై।
 శుక్తిపుటాంతరమాక్తికంబులక్రియనేత్రయుగ్మంబుననిండెజలము।

కర్ణపూరయవాంకూరగరిమకొంత | వేడిబ్రుంగెనుజెందోవల్వాడునూపె|

ఘోరితర్పణమగుధూమరాజియచటి | జనులకామోద మొనరించెఘనతరముగ|| ౧౩౬.

శా|| గుర్వాఙ్గాపితండైశయాజ్ఞముననక్కొక స్తనందార్జ్యగం|

ధర్వందూనిప్రదక్షిణంబుసలుపందత్పృష్ఠతోయాతయై|

పర్వేందుప్రతిమాస్యభాసిలెమదేభానుప్రజత్పద్మినీ|

నిర్వాహ్యప్రభజూడఁగానమరిమందీభూతయానంబుతో|| ౧౩౭.

సీ|| అగ్నిప్రదక్షిణంబాచరించెడువేళగరితకుముంజేయిగగురుపాడిచె|

గుండలమణిరుచుల్లండమండలిబవ్వితళతళయనికొంతఁదాండవించె|

స్వకరాంగుశీబహుశఃప్రసారితమైనసన్నపయ్యెదకొంగుజారకొంత|

నీటుగాఁగుచ్చెల్లనిలిపికట్టినచీరనడలకుఁగొంతబంధములుచేసె|

నలరువిలుతేఁడుప్రకటనఫలకములను | మువ్వెలూసగూర్చివేసెడుముద్రికలనఁ|

బ్రతిపదక్షిప్తకింకిణీరవములులియ | నలరెలాక్షాక్షుట్టిమమంఘ్రియుగము|| ౧౩౮.

ప|| ఇల్లువ్వసూవరు లగ్నిదేవునకుంబ్రదక్షిణించి భూదేవార్వాదంబు లాద్వాత్తాతాలోపణ

పూర్వకంబుగాఁగొని వారలకుంబ్రణమిల్లి దేవకీననుదేవులకుఁమొక్కి వారిదీపనలుఁడని

యుండిరంతనవ్వసుదేవుండు.

౧౩౯.

శా|| పాటీరప్రథమాసంకుమదపుష్పసక్తితాభోల్లస|

ద్వీటీసన్యగనాభముల్మరియునుర్వీంద్వసూటీమణీ|

ఘోటీహాటకకోటికుంజరపటీగోరత్నభూషావళీ|

వేటీదాసశతంబులిచ్చెనుధరాబృందారకశ్రేణికి|| ౧౪౦.

ఉ|| మచ్చికలోడనిడ్డవరమాన్నముఘమ్మనితాపిగ్రమ్మమే|

ల్పచ్చడులూరగాయఘృతపక్వమరీచఫలాద్రికాఢ్యమా|

పచ్చనికూరగుంపుపసిపప్పునుబూరలుగారెలాబృటుల్|

వెచ్చనియోగిరంబునిడివిందోసరించెనుబాంధవాళికి|| ౧౪౧.

సీ|| సుప్తిజంతనిరూఢసూత్రానువాదాప్తినాగమాదేశాదులరయువారు|

నాగపున్నాగకర్మాటారిరాగముల్మేళగించుచువీణమీటువారు|

శబ్దానుమానాదిసంగతిచేబదార్థనిరూపణంబునఁడునుపువారు|

శివశరాసనభంగసీతావివాహోదినత్కథాబృందంబుజరుపువారు|

సంధివృత్తిరసాదులుచక్కపఱచి | రూపకవ్యంజకంబులఁజూపువారు|

మరుసఁబంచదినంబులుసరసగతుల | జరిపిరవృంచమదినాంతనమయమందు|| ౧౪౨.

సీ॥ పటికంపుగోడలపైజిల్లువాతలబంగరుపనిచేతరంగుమిరి।
మరకతంబంతరాంతరమునదగురత్న కుట్టిమంబులచేతఁగొమరుమిగిలి।
మగగాలదూలముల్ మాటిపైఁగూర్చినపచ్చలమిద్దెచేబరపుమిరి।
యింద్రాయుధమునైననించుకొవెఱపించువ్యాఠబంధములచేదరుచుకెక్కి।
పులుగురాపచ్చగిమిగూర్చికలువరాచ । రాలగందెలుపైమగరాలగుబ్బ।
కాయలపరంజిగొల్లెముల్లగువెడద । తలుపులఁగొరంగుబట్టిగిదనరిమఱియు॥ ౧౮౩.

సీ॥ నగినీపనిపసిండినారసంబులుకెంపుబల్లలుగూర్చినపంజరములు।
పంజరంబులలోనబలుమాఱుమారునిగీతముల్యాడెడుకీరములును।
గీరవాక్యములకుఁగేరినచ్చినవేల్పుకొమ్మలునాగిలుబొమ్మవరుస।
బొమ్మలనిల్పంగబుత్తడిగొలునులఁగట్టిననెలరాలపట్టియలును।
తీరుగానిడ్డరతనంపుదీపములును । ద్వారనిక్షిప్తపన్నీరపూరితోరు।
కువలయోపేతసౌవర్ణకంఠములును । గలిగిభాసిలుకేళికాగారముందు॥ ౧౮౪.

చ॥ పవడపుఁగోళ్లుఁగొంబసిండిపట్టెలుపచ్చనిపట్టుదిండులుం।
చాపచెలివెల్గుమీరువెలిదుప్పటిమెత్తనికొత్తమెత్తులు॥
నవమదహంసతూలికయునానెపుమెల్లకమాలుపచ్చడాల్।
హవుసగుపట్టెమంచముననంగనలెల్లఁబ్రమోదమందును॥ ౧౮౫.

గీ॥ ఆకుమడుపులునునుపచ్చిపోకలిడ్డ । పల్లెరంబులునెఱిదావిఁబల్లునట్టి।
గందవొడిఁగివ్వరంపుబాగాలుఁగిమ్మ । కస్తురిజవాదిపువ్వులఁగంధమునిచి॥ ౧౮౬.

గీ॥ పాయసాహారమిడివఘావరులనందుఁ । గూరుచండంగఁబెట్టియకొన్నులెల్ల।
మరలిరంతనెసామజమందియాన । చెలులవెంబడినేతేరదలఁచిడిగ్గె॥ ౧౮౭.

చ॥ అయ్యవసరంబుననయ్యిందుముఖిసెయ్యంపుచొయ్యలులొయ్యనఁజెయ్యిపట్టియిట్లెగిరి.

క॥ మాతోరాఁగాదుచెలీ । నీతోనిపుణాస్త్రశాస్త్రనిపుణతఁజూపం।
జేతోమోదమునందెడు । నీతోయదగాత్రుఁగూడియెనయుమునుఖముల్॥ ౧౮౮.

గీ॥ మరునిరూపునుమఱపించుమగనిఁగూడి । యసమవిషమశరసమరరసములోలి।
ననుభవించెదాభాగ భేయంబుగల్గఁ । బెనఁగుకంఠెనువేదురుతనముగలదె॥ ౧౮౯.

క॥ ఆకమలశరుఁడుపువ్వుల । బాకులుకుచసీమడుస్సిపాఱఁగనేయె॥
నీకవియోర్వందరమే । రాకేందునిభాస్వరఁగూడిరమియింపనిచో॥ ౧౯౦.

క॥ పురుషులమోజాడలుతా । మరయుచుమెలఁగంగవలయునజ్ఞాన్యలకుక॥
విరసములువలుకఁగూడదు । మరుకేళిందేలవలయుమతమెఱిఁగిచెలి॥ ౧౯౧.

- గీ॥ చిన్న దానవతేనీవు సన్నతాంగి । సప్సృతంబులుపిన్కై సల్పితేల ।
కంతుబాణానలంబునఁ గ్రాగునపుడు । డాఁగెనెచ్చటనీనాననాగయాస॥ ౧౫౩.
- సీ॥ సరసుండు మెల్లనశయ్యకుఁదాల్చినగదియకు పెనఁగులాడెదవునుమ్మ ।
అంగరాగంబిడఁగెం గేలువట్టినపదలించి కేల్పుడిచెదవునుమ్మ ।
కప్పురవిడియంబుఁగాంతుఁడీవచ్చినబెదరుచునూరకుం డెదవునుమ్మ ।
ముదమునదయితుండుముద్దాడవచ్చినబేలవైమాముద్రిప్పెదవునుమ్మ ।
కోరినప్రియుండునీకుఁజేకూరఁడెదవు । నేయనేటికిజిల్పనజీరునింక ।
దాసుగా నేలుకొమ్మ మందారగంధి । ధవునిఁగైకొమ్మ బంగరుతళుకుబొమ్మ॥ ౧౫౪.
- చ॥ ఇటులనినాతిచేయి కమలేశునిచేతనమర్చిమాధవా ।
దిటముగఁగామశాస్త్రమునదిరిచియేలుముచాలనంచున ।
క్కుటిలఱిగోజగన్తోఱగిగొబ్బునఁజ్జెఁబనిరొక్కరొక్కరే ।
తటుకునఁదల్పుమూసితమతావులఁజెందిరిభామినీమణుల్॥ ౧౫౫.
- స॥ అప్పుడు. ౧౫౬.
- సీ॥ వరుఁడుడగ్గరిలంగ జరుగునుచెలితమనడుమసిగ్గుండదానడిగె నేమొ ।
శౌరినిండుగఁజూడఁగోరియుండలనంచుసిద్ధితీకను సైగఁజేసెనేమొ ।
ధవుఁడిచ్చువిడేమానఁదలఁచియుగేర్చిప్సలజ్జహస్తముఁబట్టిలా గె నేమొ ।
పత్రతేఱులుదిద్దవచ్చినదలఁత్రిప్పనొప్పవద్దనిలజ్జఁజెప్పెనేమొ ।
యటులఁగాకున్నఁగాయజపటుశరాస । గాఢతరము క్తశరపహ్నిఁ గ్రాగిక్రాగి ।
భూరిసంభోగరసములఁబొందుటప్పు । డసేడునబ్బులకిదివశంబౌనెతాళ॥ ౧౫౭.
- మ॥ వలమానాంబుజనేత్రపార్శ్వయుగళింబాలిండ్లచెంతంగరిం ।
బులుచొప్పించిహలాంకితానుజుఁడుపాన్పుంజేరఁగానంతఁబ ।
క్కిలిగింతగ్గొనిచంచలించునలపంకేజాస్యహస్తంబులం ।
బలితంబౌమకరాంకి భావినమరప్రస్థానఘంటారవం ।
బులమాడ్కిందనరించెగంకణరవంబుల్ చిత్తవిభ్రాంతతృణ॥ ౧౫౮.
- చ॥ కళగలతావులంటిననుగౌగిటఁజేర్చినబల్కురించినక ।
నెలఁతుకమాటుమేల్పునులు నేరనియట్టులనుం డెనెయ్యపుం ।
జెలులుహితోత్పలందుగుఱిసేయక సిద్ధితియాజ్ఞల్లోపలక ।
మెలఁగెనుసిగ్గువారలనుమీరిననచ్చెలియేమొకోటికిక॥ ౧౫౯.
- ప॥ ఇట్లు పాటలగంధ రతిపాటలంబు సిగ్గునమాటుపడుట బేటపడ నాహాటక చేలుండు
మంచుమాటలం గూటమియందాసపుట్టింపంగోరి యిట్లనియె. ౧౬౦.

సీ॥ కలికరోచిలుకలకొలికిరోమన్దధుములకిరోయేటికేయులికిరోయ॥

రాగదేసతిముద్దులీగదేనాపయిసోగదేరినచూపువేగజేర్చి॥

చూడవేమాటుమాటాడవేమోమెత్తికూడవేరతులనాతోడవేడ్క॥

బాలనేనికోర్వజాలనేయాలస్యమేలనేమరుడుపూగోలనేసె॥

వేలజరుపకుమింకమేలమేలమేల॥ వేలలేనట్టికామాభివెల్లివిరిసె॥

నిక్కముగవేడుకొంటినినీయురోజ॥ కుంభములూసంగినన్నెలుకొనులతొంగి॥ ౧౬౧.

శా॥ చెక్కుల్ నొక్కుచుగబ్బిగుబ్బలెదపైజేరంగనిగొగొంటిం॥

జిక్కుంబట్టుచుపీటిగంధములతోసీతార్ముల్పించెగా॥

గ్రుక్కుల్ గానధరామృతంబురుచిమైగ్రోలంగభాగ్యంబుపెం॥

పెక్కున్నాకెపుడంచునుంటిగడవేయిండుప్రసన్నాననా॥

౧౬౨.

సీ॥ చెలియచెక్కిటజేయిజేర్చిముద్దాడుచుమచ్చికవిడియమందిచ్చినట్లు॥

పుంభావమునగొంతభోగించియలివేణివరునిపెన్నరమునవ్రాలినట్లు॥

పొలయల్మచేదన్నుగలయకుంటుంటియుండుమానినీమణిబ్రతిమాలినట్లు॥

సరసుండువస్త్రంబునడలింపసత్తిగ్గుమించివానినిగొగొలించినట్లు॥

అతులరతులనుబతులకుమతులుసెలగ॥ సతులుగృతిబహుబంధముల్ జరుపునట్లు॥

శిల్పిశిల్పశాస్త్రుకల్పితములు॥ వరుసనాలేఖ్యములజూడుతరుణి నేడు॥ ౧౬౩.

చ॥ ముత్యముతీమాధపుండుమరుమంత్రములంబలెమంచిమాటలం॥

దెలువకునాత్మసంగనిరతింబనియింపగజేసి నేర్పునం॥

ఏటిగనికేల్లహింపంగనుడడ్డృఢనీవియువీడెనంతలో॥

జెలుకులవింటివాడుచెలిచేతికినీవికగీలానచ్చెనూ॥

౧౬౪.

ఉ॥ భాసురగాత్రిమేనగలపంబునలందుమేనుమేనితో॥

రాసినయంతనేకళలురంబలిదేహముపుల్కరించెనా॥

మోసపుసిగ్గువచ్చికనుమాసినిరీతిగముట్టడించెగా॥

కాసమయంబునకొనిపుణయైయొనురింపదెకామతంత్రముల్॥

౧౬౫.

మ॥ నలతొడొడ్డినబాలమందుబడితద్భంధంబులన్నేర్పనం॥

దొలగంజేయగలేనిసన్నగిక్రియందోహటవిద్యేపితా॥

జెలువంబాప్సగగొగిటకముదమునంజేర్పంగవీడాభరా॥

కులయైయుండెమృగేంద్రమధ్యపులకాంకూరాళిమైగ్రమ్మగన్॥

౧౬౬.

ఉ॥ కోరికమీఱబోటి నెరిగుబ్బలనానుటయెప్పుడెప్పుడం॥

చూరుచుగంచుకంబుముడియూడ్పడలంపగనడ్డమయ్యెఁజై॥

- చీరసడల్పుచోనుదతిచేతులనొడ్డుటయొక్కకొంతయొ॥
 య్యారపుగుబ్బగు త్తిబిగియానిక చేవిడకుంటకొంతయొ॥ ౧౬౭.
- సీ॥ మల్లికా సరములమాటికిదురుముచోఁజక్కనిశీల్లడఁజనిరిచమిరి॥
 లలితగంధామలమలఁజుజంబలఁడుచోఁబాలిండ్లుకరములఁబట్టిపట్టి॥
 చెక్కుటద్దంబులఁజేరిముద్దాడుచోనగఁగామృతాస్వాదమానియాని॥
 సడలిసకాంచికసవరింపఁబోవుచోఁబొక్కిలిపెళ్లచేఁబొదివిపొదివి॥
 మాటికబోటిచెంగులుమాటిపట్టఁ । జేలమల్లనసడలించిసిగ్గుపట్టు॥
 దెలిసినంత నెనునుసిగ్గునొలఁగిపాఁజె । నెలపుపరులారక్రమించిననిలువవశిమె॥ ౧౬౮.
- మ॥ హిమయగ్భాసురచారుగాత్రుడటపై నేమేమిగావించినం॥
 బ్రమదాలోకవిశేషకంబువివరింపంజాలకక్షీద్యయం॥
 బుమహానందరసాబ్ధిఁదేలంచరమోడ్పుంజేసెఁబంచేషుత॥
 త్వములొనిల్పచునాద్యసంగమమునందాదాత్మకాంతంబలెక॥ ౧౬౯.
- క॥ ఇటులిరువ్వురుబహుకేళి । చటులత్వముచేతమించశర్వరీయనదా॥
 సటుసంటుబాడిగాదను । నటులేగనుదనకువారుప్రాస్తృత సేంచె॥ ౧౭౦.
- మ॥ సరసోక్తుల్ పలుకంగనేర్చెబహుధాచర్చకవినోదింపవే॥
 మఱుఁదానేర్చెనుబంధురాతనుకళామర్తంబులంబ్రొద్దులం॥
 జరుపన్నేర్చెననేకబంధరచనాచాతుర్యముల్నేర్చెనా॥
 సరసీజాస్త్రగురుప్రసాదముననబ్జాతాక్షీనానాటికికె॥ ౧౭౧.
- చ॥ చకచకఁనునిందుమణిసాధతలంబులకుట్టిమంబులె॥
 వికసితపుష్పగుచ్ఛపరివీరతలాభవనాంతరంబులె॥
 జకితమృగాక్షిఁగూడియనిశంబునుభోగములందుచుంగటా॥
 త్కలితభక్తుడొహరిసుఖంబుగ నేలుచునుండెలోకముల్॥ ౧౭౨.
- క॥ స్థిరముగనిక్కాల్గిందీ । పరిణయముఁబఱించునట్టిపాపనులకున॥
 ద్దురుపుణ్యఫలములిడుహరి । హరుఁడునువర్ణ్యకృతినాధులైయుండుటచేకె॥ ౧౭౩.
- క॥ నానాసూతుఁడునుడివిన । నానాశ్చర్యములువినిమనఃపద్మములో॥
 నానందసూను సేంచుచు । నానందమునొందుచుండిరఖిలముసీంద్రుల్॥ ౧౭౪.
- గీ॥ నెలయరామధ క్షవిలసితుండైనట్టి । శొంఠిరామయాభ్యునకవిచేత॥
 రచితమైనయట్టిగంధమియ్యదికవి । హృద్భయమగుచుఁబుడమివృద్ధిఁజెందు॥ ౧౭౫.
- క॥ తుంగాచలశృంగాలయ । గంగాలనదుత్తమాంగకరతలధృతసా॥
 రంగాపురభంగాధవ । శౌంగాగుణసంగకుక్కుటాహ్వయలింగా॥ ౧౭౬.

ఉ॥ సాదితకుంజరాసురనిశాతరుణీవరఖండశేఖరా।

వేదరహస్యగోచరవివిక్తమనస్కమనోంబుజార్హణా।

సాదరభూధరేంద్రతనుజుక్షీయుగోత్పలయామినీవరా।

పాదగయాతటాంచలవిభాసురగోపురకుక్కుటేశ్వరా॥

౧౭౭.

కవిరాజవిరాజితము.

మదనమదాంతకదాంతకలిప్రవిమర్దనభూమిశతాంగహరి।

ప్రదిరితమోహరమోహరయావృతభానయులావిదితోరుగుణా।

విదళదిభాసురభాసురవిగ్రహవిశ్వజనీనచరిత్రనభ।

స్వదశనరాజితరాజతశైలనిశాంతనిశాకరకోటిసమా॥

౧౭౮.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామక్కుటేశ్వర కరుణాకటాక్షపీక్షణసంలబ్ధ సంస్కృతాండ్రకవితా ధోరణీమానురీఘరీణ సకలసుకవిజనదయాపాత్ర గౌతమగోత్రపవిత్ర గంగరామాకృతి పుత్ర సూర్యప్రకాశసూరిచ్ఛాత్ర రామయాఖ్య ప్రణీతంబైన కాళిందీపరిణయంబను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబుం దృఢీయాశ్వాసము.

చక్రబంధము.

శ్లో॥ యక్షే శప్రియ రాజశేఖరప్రజేశామర్త్యదేవస్తతా ।
 యుక్తార్వప్రవిమత్తకుంజరహరాయోక్త్యతిసంశోభితా ।
 దక్షాదేవఘనాభకంధరలసత్కాంతిప్రజాభద్రదా ।
 దాక్షిణ్యాయుతతాయుతాసదయసంతాపార్థితాపన్నదా ॥

పుష్పగుచ్ఛబంధము.

శ్లో॥ యతిపతిమతిగమ్యంపత్రిపత్రంపరేశం ।
 సునయనవనబాతంశక్రశత్రవీశనాశం ।
 ఆతిరతిపతిరూపంరమ్యరత్నంరమేశం ।
 భజతజలజవక్త్రంభగ్నభద్రదేభపాశం ॥

నాగబంధము.

స్రగ్ధర॥ సుద్ధిక్ మేలయ్యెఁజూడెన్ సుఖములగనిగన్దొక్కునీచుట్టుగోనన్ ।
 మద్దబ్ విక్రాంతమానిక్తలవృత్తిరతియైమాఘ్యసుత్రీజిగెక్కు ।
 స్నేద్దంచుంగోద్రుమోర్విన్దినమరిమర చున్వీనినింజూడమాటిక్కిన్ ।
 ముద్దొజిల్కించునిద్దంబులు వెలుఁగుమహామోదతంగాంచుకొద్దిన్ ॥

గోమూత్రికాబంధము.

క॥ శ్రీకరునకుమంగలచరి । తాకరునకుభక్తలోకతాపహరునకున్ ।
 లోకపునకుమంజులహరి । జాకల్పనకుభవలోలతాధిపారునకున్ ॥

శ్రీరస్తు

శి వా న ం ద ల హ రి .

ఇది,

అద్వైతమతప్రతిష్ఠాపనాచార్యులైన

శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదాచార్యస్వాములవారిచే

రచితము.

కాకనాడకలీడలో నాంధ్రపండితులుగానున్న,

బ్రహ్మశ్రీ, శృంగారకవి సర్వారాయశర్మగారిచే

బహ్యశ్లోకముగ నాంధ్రీకృతము.

శ్రీ వైజయంతియందు ముద్రితము

చెన్నపురి:

శ్రీవైజయంతి ముద్రాశాలా ముద్రితము.

హేవిశంభినామసం॥ ౧౮౯౭ సం॥

క్రీస్తు.

శి వా న ం ద ల హ రి.

ఆంధ్రసద్యయతము.

శ్లో॥ కలాభ్యాంచూడాంకృతశశికలాభ్యాంనిజతపః
 ఫలాభ్యాంభక్తిఃప్రకటితఫలాభ్యాంభవతుమే
 శివాభ్యామస్తోత్రభిఃసశివాభ్యాంహృదిపునః
 ర్భవాభ్యామానందస్ఫురదనుభవాభ్యాంసతిరియం॥

గీ॥ కలకుశిరోద్భృతశశికలకుభక్త । ప్రకటితఫలకునిజతపఃఫలకు
 శివులకంచిత్రభిఃసశివులకుమద । నుభవులకుఁబునర్భవులకునుమదివినతి॥ ౧.

గళంతీశంభోత్వచ్చరితసరితఃకిల్బిషరజో
 దళంతీధీకుల్యాసరణిఃపుపతంతీవిజయతాం
 దిశంతీసంసారభ్రమణపరితాపోపశమనం
 చసంతీమచ్ఛేతోహ్రదభువిశివానందలహరీ॥

గీ॥ త్వచ్చరితనదినుండివెల్వడియెడంగ । కుల్యబడియఁగురజముఁబోగొట్టితాప
 విహృతిఁజేయుశివానందలహరినాదు । హృదయహ్రదముననొప్పతనెప్పడీశ॥ ౨.

త్రయీవేద్యంహృద్యంత్రిపురహరమాద్యంత్రినయనం
 జటాభారోదారంచలదురగహారంమృగధరం
 మహాదేవంచేచంమయిసదయభావంపశుపతిం
 చిదానందంసాంబంశివమతివిడంబంహృదిభజే॥

చ॥ త్రినయను, నాద్యునిం, బశుపతిం, ఫణిహారిం, గురంగధారి, సాం
 బు, నతివిడంబు, దేవుని, శివుణ్, త్రివేద్యుని, హృద్యుం, జిత్స్వికా
 శునిం, గరుడానివేశు, రవిశోభిజ్ఞాధరునిం, బురప్రహా
 రుని, గిరిజామమోహరుని, గూఢిగనామదిలోభజిం చెడె॥

3.

సహస్రం వర్తంతే జగతి విమధాః క్షుద్రఫలదా
 సమస్తే స్వప్నే వాతచనుసరణంతత్రైతఫలం
 హరిబ్రహ్మాదీనామపినికటభాజామసులభం
 చిరంయూచేశంభో శితతనపదాంభోజభజనం॥

చ॥ కొలఁది ఫలంబునీయభువి గోటులు దైవములున్న వారినే॥

గలచయినందలంపు, త్తణికాలము వారలనాశ్రయింపు, నే॥

ఫలములుగోర, శరవ! నినుఁ బ్రార్థనజేసి దసన్నిదానప॥

స్తులయినయమ్యతాదులను దుర్గభమాభవదఁఁఘ్రసేవకై॥

౪.

స్మృతౌ శాస్త్రే వై ద్యేశకునకవితాగానఫణితౌ
 పురాణే మంత్రే వాస్తుతినటసహస్యేష్వచతురః
 కథం రాజ్ఞాంప్రీతిర్భవతిమయికోహంపశుపతే
 పశుం మాంసర్వజ్ఞప్రథితకృపయాపాలయవిభో॥

చ॥ శ్రుతులనునాట్యహస్యములస్తోత్రకవిత్యములందు శాస్త్రసం॥

గతులను మంత్రవైద్యములగా నమునన్మకునంబునంనునే॥

జతునుఁడఁగాను, నాపమునిత్తుపతులే గతిఁ బ్రీతియింతురీ॥

స్థితిఁబశుతుల్యుఁడంబశువత్! ననునీదయఁగావఁగావలె॥

౫.

ఘటోవామృత్పిండోఽప్యణురపిచసూమోగ్నిరచలః
 పటోవాతంతుర్వాపరిహరతికింఘోరశమనం
 నృధాకంతక్షోభంపహసితరసాతర్లనచసా
 పదాంభోజంశంభోర్భజపరమసౌఖ్యంప్రజనుధీః॥

చ॥ అనలముఘమమద్రిఘటమారయమృత్పటంబునులునా॥

2 నుపశుశద్ధముల్యమునిబౌధలమానుపఁబాలునేవృధా॥

ఘనతరతర్కవాక్యములఁగఁగమతిశ్రమసేయనేల! ౧౫॥

గ్ధననుమతీ! యుమాపతివదంబుభజించి మదంబునొందుమా॥

౬.

మనస్తేపాదాబ్జేనివసతువచస్తోత్రఫణితౌ
 కరశ్చాభ్యర్చయాశ్రుతిరపికథాకర్ణనవిధౌ॥

తవధ్యానేబుద్ధిర్నయనయుగళేమూర్తివిభవం!
పరగ్రంథాః కైర్వాపరమశివజానేపరమతః॥

మ॥ వచనంబుల్ స్తుతిఁజి త్రమంఘ్రులను, భావంబుంభవధ్యూనమం!
ద, చెవుల్నీ కథలాలకింప, భవదీయాభ్యర్చనేయంగరం!
బు, చమత్కారనిజాకృతింగనఁగను, లోబంబుతోనుండుఁగా!
కచనన్నే నెఱుగు తైఱుంగుదుఁబరగ్రంథంబులంబాధిపా॥

2.

యథాబుద్ధిశ్చక్తారజతమితికాచాత్సేనిమణి!
ర్జలేపైస్థేఽగ్రంభవతిమృగతృష్ణాసుసలిలం!
తథాదేవభ్రాంత్యాభవతిభవదస్యంజడజనో!
దుహదేవేశత్వాంమనసినచమత్వాపశుపతే॥

గీ॥ పిండినీరుక్షీరమును క్తివెండియెండ । మావులెల్లజలముగాజునుణియనియెడి ।
భ్రాంతియెట్లుట్లుదేవతాభ్రాంతిజడుండు । నిను నెఱుంగకభవ!భవదన్యనిభజిండు॥

గభీరేకాసారేవిశతివిజనేఘోరవిపినే!
విశాలేశైలేచభ్రమతికుసుమార్థంజడమతిః!
సమర్పైకంచేతస్సరసిజముమానాభభవజే!
సుఖేనావస్థాతుంజనప్రహసజానాతికిమహిమా॥

గీ॥ గిరులఁదిరుగు, ఘోరాటవినరయు, హర! గ । భీరకాసారములఁజేరు, విరులకొఱుడు ।
జడుండు, దరిమన్నతనచిత్తసరసిజంబు । నీకుఁర్పించిసుఖమొందనేరఁడవుర॥

నరత్వందేవత్వంనగవనమృగత్వంమశకతా!
పశుత్వంక్షీటత్వంభవతువిహగత్వాదిజననం!
సదాత్వత్వాద్బాహుస్త్వరణపరమానందలహరి!
విహారాసక్తంచేత్సదయమిహాకింతేనవపుష్పా॥

చ॥ నరమృగదంశకక్రిమివనక్రిందివేశవిహంగమావనీ!
ధరపశుముఖ్యజన్మములుతప్పకనాకింకఁగల్గుఁగాకయీ!
శ్వర! భవదీయపాదజలజద్వయసంస్పర్శణాశచేనిరం!
తరమును నామనంబెనఁగఁదక్కినదేహముచేతనేమగు॥

౧౦.

వటుర్వా గేహేవాయతిరవిజటీవాతదితరో/
 నరోవాయఃకశ్చేద్భవతుభవకింతేనభవతి/
 యదీయంహృత్పద్మంయదిభవదధీనంపశుపతే/
 తదీయస్త్వంశంభోభవసిభవభారంచనహసి॥

మ॥ వటువు న్నేహి యతీశ్వరుండు జటియెవ్వఁడైనఁగానీనగుం॥

ఊటులా యాత్రమనన్తిమాన్దముల నేమాలాభమెవ్వనిప్రసా॥

కటహృత్పద్మమునీవశఁబవునొపేక్షన్వాని సంబంధివై॥

స్ఫుటమాతద్భవభారమెల్ల నిరతంబుండొప్పిపీశ్వరా॥

౧౧.

గుహాయాం గేహేవాబహిరపిచనేవాద్రిశిఖరే॥

జలేవాచహ్నావాచసతుచసతేకింవదశలం॥

సదాయస్యైవాంతరికరణమపిశంభోతనపచే॥

స్థితంచేద్యోగోసాసచపరమయోగీనచనభీ॥

ఉ॥ కొండలఁగొమ్మలందనలకుండములన్దహలందునీటిలో॥

నిండులపైటఁగానవసియించిన నేమిఫలంబుమన్నిచే॥

గొంట్లోకకాలమేనిమదికోరికనీచరణారవిందమం॥

దుండునాచాలయోగమదెయోగియతంఁడెసుభాష్ట్రఁడీశ్వరా॥

౧౨.

అసారేసంసారేనిజభజనదూరేజడధియా॥

భ్రమంతంమూమంధంపరమకృపయాపాతుముచితం॥

మదస్యకోదీనస్తవకృపణఃతృతినిపుణ॥

స్త్విదన్యఃకోనామేత్రిజగతిశరణ్యఃపశుపతే॥

ఉ॥ పన్నుగనీనుపాదయుగభావశలేనియసారఁబుత్తిం॥

గన్నులుగానకేతిరుగుకట్టుననుగ్నిపరబ్రోవమేలునా॥

కన్ననుదీనుఁడెవ్వఁడు? జగంబుననీకు, ననుంధరింపనీ॥

కన్ననురత్నకుంఁడెవఁడుగల్గఁడునాకు, భుజంగభూషణా॥

౧౩.

ప్రభుస్త్వందినానాంఖలుపరమబంధుఃపశుసతే॥

ప్రముఖోహంతేషామపికిముతబంధుత్వమనయోః॥

త్వయైవక్షంతవ్యాశ్శివమదపరాధాశ్చ సకలాః!
ప్రయత్నాత్కర్తవ్యం మదవసమియంబంధుసరణిః॥

ఉ॥ దీనులకెల్ల బంధువగుదేవరపిపుతలంపనందునే ।

దీనజనాగ్రగణ్యుడనిదేమనచుట్టరికంబుపేక్షలోఁ ।

బూనఁగ నేల! నీదుదయపొందిక నాయపరాధపంతులం ।

బోనిడికాపవయ్యయి దెపోధరబంధులరీతిఘర్జిటి॥

౧౪.

ఉపేక్షానోచేత్కింసహరసిభవద్ధ్యాసవిముఖాం ।
దురాశాభూయిష్ఠాంవిధిలిఖిమశక్తోయదిభవాః ।
శిరస్తద్వైడ్రాత్రంసనఖలుసువృత్తంపశుపతే ।
కథంవానిర్యత్నంకరనఖముఖేనైవలులితం॥

చ॥ మనుషసుపేక్షలేదనిసమాటికి నాశలఁగొల్పినీదుభా ।

వసమినుమంతయుంగ ననిఫాలములోవలిధాత్రవాతనే ।

మనిహరియింపవైతివిమహాత్మ! నుశక్తుడవన్న నెట్లుగో ।

టను బెకలించితీవ డెకఁగివిధాతృశిరంబునీశ్వరా॥

౧౫.

విరించిద్విర్యాయుర్భవతుభవతాతత్పరశిర ।
శ్చతుష్కంసంరక్ష్యంసఖలుభువిదైస్యంలిఖితవాః ।
విచారకోనామేవిశదకృపయాపాతిశివతే ।
కటాక్షవ్యాపారస్వయమపిచదీనావసవరః॥

చ॥ నలువచిరాయువౌసతని నాల్గు మొగంబులుబొల్పుఁ గాతనీ ।

వలసనిబాగ్య మొండుచినుపంబడి బెగ్గిలితానువ్రాసెమో ।

ములసతి దైన్యమిప్రజకుమున్నొనినీదుకటాక్షవృత్తిది ।

నులమనుపన్నిచారములనుంగనుటేలను నాకులోనికేక॥

౧౬.

ఫలాద్యావుణ్యానామయికరుణయావాత్వయివిభాః ।
ప్రసన్నేపిస్వామిభవదమలపాదాబ్జయుగళం ।
కథంపశ్యేయంమాంథగయతినమస్సంభ్రమజుషాం ।
నిలిపానాంశ్రేణిర్నిజకనకమాణిక్యమకుపైః॥

ఉ॥ వావిరినాదుపుణ్యపరిపాకముచేతనానాపయింగృపా॥

భావమునీకుగల్గుటనొస్వామిప్రసన్నుడవైతివున్నము॥

జ్ఞేవకరఃకీరీటమణిదివ్యపుణ్యముగపిపుచ్చెనిం॥

కేవిధినీదుపాదముల నేగనుగొందుశశాంకశేఖరా॥

౧౭.

త్వమేకోలాకానాంపరమఫలదోదివ్యపదవీం॥

వహంత స్త్వన్మూలాంపునరపిభజంతేహరిముఖాః॥

కియద్వాదాక్షిణ్యంతవశిషమదాశాచకియతీ॥

కదావామద్రక్ష్యంపహసికరుశాపూరితదృశా॥

చ॥ నిజముఫలప్రదాతవననీవెజగంబులకెల్లనచ్యుతా॥

ద్యజరలునీదుమూలముననగ్ర్యపదంబులఁజెందివెండియు॥

భజనయొనర్చుచుందురుభవద్దయకెద్దిమదాశకెద్దిహ॥

ఘృ! జడునినన్నునీకరుణతోగనుటెప్పుడోమేరుకార్తుకా॥

౧౮.

మరాశాభూయిష్ఠేమరధిపగృహద్వారఘటకే॥

దురంతేసంసారేమరితనిలయేమిఖజనకే॥

మదాయాసంకింసవ్యపనయసికస్యోపకృతయే॥

వదేయంప్రీతిశ్చేత్తవశిషకృతార్థాఃఖలువయం॥

ఉ॥ చింతలగొల్పియాశలకుఁజిక్కఁగఁద్రోచిదురంతపాపము॥

ల్పంతనఁగూర్చిదుర్నృపనిశాంతముఁజేర్చుభవంబునందుమే॥

మెంతయుఁబుట్టిచచ్చుశ్రమయెవ్వరిమేలునకైహరింప! వా॥

కింతయునట్టిప్రీతిగలదేనిగృతార్థులమాదుమిశ్వరా॥

౧౯.

నదామోహాటవ్యాంచరతియువతీనాంకుచగిరౌ॥

నటత్యాశాశాఖాస్వటతిర్గుడితిస్సైవరమభితః॥

కవాలిభిత్తోమేహృదయకపిమత్స్యంతచపలం॥

దృఢంభక్త్యాబధ్యాశివభవదధీనంకురువిభో॥

చ॥ పనిపడియాశలస్తగులఁబ్రాకునతీకుచపరస్వతీంబులం॥

దునఁజెరలాడుమోహమచుదొడ్డవనిందనయిచ్చునేగునా॥

మనమనువాసరంబి దెనమంజుసభ క్తినినిల్వగట్టిసి.

వనయుము నాదిభిక్షుకుడవౌతునుజేటొనుమిప్పుషధ్వజా॥

౨౦.

ధృతిస్తంభాధారాద్భగవదానిబద్ధాంసగమనాం

విచిత్రాంపద్మాభ్యాంప్రతిదివససన్వార్గఘటితాం

స్మరాశేమచ్చేతస్సుటపటకుటీంప్రాప్యవిశదాం

జయస్వామిశక్త్యాసహశివగణైస్సేవితవిభో॥

చ॥ ధృతియును స్తంభమొప్పెసగదివ్యగుణత్రయబద్ధమైలస

గ్ధృతియుచిత్రమైవలసితస్థిరసత్వభసంయుతంబుసం

తతకమలాభ్యమైవెలయునాహృదయంబుగుడారమందుమి

శ్రుతగణసేవితండువయిరూఢివసింపుమిభగ్గదుర్గతో॥

౨౧.

ప్రలోభాద్యైరధాహరణపరతంత్రోధనిగృహే

ప్రవేశోద్యుక్తస్సభ్రమతిబహుధాతస్త్వరపతే

ఇమంచేతశ్చోరంకథమిహసహేశంకరవిభో

తవాధీనంకృత్వామయినిరపరాధేకురుకృపాం॥

గీ॥ లోభమునధనికులయిండ్లలోనదూరి ధనమపహరింపఁదలఁచునామనముదొంగఁ

బట్టబాలనునీవచేపట్టితస్కరపతికరుణింపుమునిరపరాధుఁడున్న॥

౨౨.

కరోమిత్వత్పూజాంసపదిసుఖదోమేభవవిభో

విధిత్వంవిష్ణుత్వందిశసిఖలుతస్యాఃఫలమితి

పునశ్చత్వాండ్రస్తుందివిధువివహాసక్షిమృగతా

మదృష్ట్యాతత్తేదంకథమివాసహేశంకరవిభో॥

చ॥ ననువుగనీదుపూజన మొనర్చెదసౌఖ్యమొసంగుమిప్పుడ

ర్చనకుఫలంబుగనిద్దధినిశౌరినిగానొనరింతువేమొయ్యె

య్యనదివినీభువింబరమహంసపరాహశరీరముల్లరిం

చినినుగనంగలేనిమదిచింత నెటోర్తునొచ్చెప్పుశంకరా॥

౨౩.

కదావాకైలాసేకనకమణిసౌధేసహగణై

ర్వసశంభోరక్తేస్సుటఘటితమూర్ధాంజలిపుటః

విభోసాంబస్వామి పరమశివపాహీతినిగదఁ

విధాతృణాంకల్పాక్షణమివనేష్యామిసుఖతః॥

కా॥ కైలాసాద్విజృంభితైర్వలసత్కల్యాణసాధంబున

స్థలస్సాంబునిమోలనిల్చినిజమాళింగేలుగీలించినే

బోలంగాఁబ్రమధాళితోగలిసిశంభోపాహియంచెప్పుడు

దేవీలోత్పలక్షణంబుగాగడుపుదున్నేబ్రహ్మకల్పంబులఁ

౨౪.

స్తవైర్భృహదీనాంజయజయచోభిర్నియమినాం

గణానాంకేళీభిర్నదకలమహూక్షస్యకకుడి

స్థితంసీలగ్రీవంత్రినయసముమాశ్లిష్టవపుషం

కదాత్వాంపశ్యేయంకరధృతమృగంఖండపరశుం॥

మ॥ చతురాస్యప్రముఖామరస్తుతులుభాస్వద్యోగిపాళీజయా

ద్యుతనాక్కుల్ప్రమధాళికేళికలనంబుల్ హెచ్చించీతు నె

క్రితగన్నీలగళంబుమేయడమచక్కిన్ దుర్గయున్ హస్తసం

గతసారంగముగ్లనిన్నెపుడుమక్కంటికనుంగొందుసో

౨౫.

కదావాత్వాందృష్ట్యాగిరిశతపథవ్యాంఘ్రియుగళం

గృహీత్వాహస్తాభ్యాంశిరసినయనేపక్షసివహఁ

సమాశ్లిష్టాఘ్రాయస్ఫుటజలజగంధాస్పరిమళా

నలభ్యాన్బ్రహ్మదైర్ఘ్యర్కదమనుభవిష్యామిహృదయే॥

చ॥ మొదటనినుంగనుంగొనిప్రమోదముతోభవదీయపాదము

ల్పపడి నాదుహస్తములఁబట్టిశిరంబుననేత్రయుగ్మమం

దెదనుగదించితావులసహీనతమూర్కొనిపద్మజాదులొం

దదరముగానిసౌఖ్యముమనంబుననెప్పుడుగందుసో

౨౬.

కరస్థేహేమాద్రాగిరిశనికటస్థేధనవతో

గృహస్థేస్వర్భూజామరసురభిచింతామణిగణే

శిరస్థేశీతాంశౌచరణయుగళస్థేఖలశుభే

కమగ్ధందాస్యేహంభవతుభవదగ్ధంమమమనః॥

చ॥ కరములమేరువుంబదయుగంబుననర్చుకుంబులున్నరం॥

తరముసమీపమందుగననాగుడుమందిరమందుచేపతా॥

తరువర నైచికితతినుధానిశిమూర్తమునందునెంతయు॥

స్వరంగగనేమొసంగగలనామనమిచ్చెదనీకమావతీ॥

౨౭.

సామీప్యంతవపూజనేకేవమహాదేవేతిసంకీర్తనే॥

సామీప్యంభవభక్తిధుర్యజనతాసాంగత్యసంభాషణే॥

సాలోక్యంచచరాచరాత్మకతనుధ్యానేభవానీపతే॥

సాయుజ్యంమమసిద్ధమత్రభవతిస్వామిక్ష్మాతాద్ధోస్త్వహం॥

శా॥ స్వామీ! తావకభక్తిసంగతినినీసాలోక్యమింపొందునీ॥

సామీప్యంబుభవా! భవన్నతులనీశా! నీదుసాయాప్యమెం॥

తోమీపూజనావర్షణాగిరిశ! సాయుజ్యంబునీమూర్తిను॥

ద్రామధ్యానమునేయి, గావునగృతాద్ధోస్త్వనేజెందితి॥

౨౮.

త్వత్పాదాంబుజమర్చయామిపరమంత్యాంచితయాన్యన్యహం॥

త్వామీశంశరణంప్రహమివచసాత్వామేవయాచేవిభో॥

వీక్షాంమేదిశచాక్షుషీంసకటణాందివైశ్చిరంప్రార్థితాం॥

శంభోలోకగురూమదీయమనసస్సాఖ్యోపదేశంకురు॥

క॥ నినుఁగొలిచెదచలఁచెదశర॥ నినుఁబొడవేఁడెదనునవరతమునునా॥

మనమునమనుభమొసఁగుసుర॥ మునికాంక్షితసత్కృతాక్షమునఁగనుముశివా॥౨౯.

వస్త్రోద్ధాతవిధౌసహస్రకరతాపుష్పార్చనేవిష్ణుతా॥

గంధేగంధవహాత్మతాన్నపచనేబద్ధిర్మూఖాభ్యక్షతా॥

పాత్రేకాంచనగర్భతాస్తిమయిచేద్భాలేందుచూడామణే॥

శుశ్రూషాంకరవాణితేపశుపతేస్వామిత్రిలోక్కిగురౌ॥

చ॥ అనిలుఁడినైనగంధమునహస్రకరత్వముగల్గవస్త్రము॥

భృవజజఘాపమబ్జిననుబాత్రలఁబంకజనానభావము॥

భృవఁగునుముంబులింప్రతిలభించినవండినవంటకింబునా॥

జనుచుచిరోపచారములసత్పదస్వామిత్రిలోకబంధవా॥

౩౦.

నాలంవాపరమోపకారకమిదం త్వేకంపశూనాంపతే|
 పశ్యన్ముక్షిగతాః చరాచరగణాః బాహ్యస్థితాఃరక్షితుం|
 సర్వామర్త్యపలాయనౌషధమతిజ్వాలాకరంభీకరం|
 నిక్షిప్తంగరళంగళేనగిళితంనోద్గీర్ణమేవత్వయా||

ఉ॥ ఈపరమోపకారమొకటేప్రకటంబుగఁజాలవాధృతా|

ప్రభాపగలోవెలింగలచరాచరజాలముఁబ్రోవనుగ్రక్|

లాపటలంబునిర్జ్వరపలాయనకౌషధమౌషంబునం|

స్థాపరఁజేసికుస్తుకసవావిష్మింగ్రపుగ్రక్కులెప్పుడు॥

3౧.

జ్వాలాగ్రస్సకలామరాతిభయదః క్ష్యేళకీకథంవాత్వయా|
 దృష్టికించకరేధృతికిరతలేకింపకవ్వజంబూషలం|
 జిహ్వయాంనిహితశ్చస్థిస్థముటికావాకంఠదేశేభృతిః|
 కింతేనీలమణిర్విభూషణమయంశంభోమహాత్మస్వద॥

ఉ॥ జ్వాలలగ్రాలిదేవభయవర్ధనమావిషమెట్లుమాచిత్|

కేలగరించిపుపుకంపఁగ నేరెమబంహిలేకనీ|

నాబుకఁజేర్చివదికనంబరమాషధమోగశంబునం|

దాలిచినావునీలమణి నామకహరమొచ్చెప్పుమీశ్వరా॥

3౨.

నాలంవాసక్యదేవదేవభవతస్సేవానతిర్వానుతిః|
 పూజావాస్తరణంకథాశ్రవణమప్యలోకనంమాదృశం|
 స్వామిన్నస్థిరదేవతానుసరణాయాసేనకింలభ్యతే|
 కావాముక్తిరితఃకుతోభవతిచేత్కింప్రార్థనీయంతదా॥

ఉ॥ తాపకదర్శనంబునుతితత్త్వకథాశ్రవణంబుపూజనం|

సేవయుధ్యానముంబ్రాంతిసేయఁటాకించకమామముక్తికిం|

ద్రోవముజూపఁజాలెడునిరూఢిగనస్థిరదేవతార్చనం|

బాసలసేయసేమిఫలమబ్బునుగోరెడిచేమిశంకరా॥

33.

కింబ్రూయస్తవసాహసంపశుపతేశంభోభవ|

ధైర్యంచేదృశమాత్మనస్థితిరియంచానైర్వికథంలభ్యతే|

భస్యద్రేవగణంత్రసన్తునిగణంశశ్యత్రప్తపంచలయం |
పశ్యన్నిర్భయఏకఏవవిహరత్యానందసాంద్రోభవాన్ ||

చ॥ ఇలపయినీదుసాహ సమునేమనవచ్చునుగల్గునేరికీ |

తలఁపును ధైర్యపథశ్రీపదస్థితి, దెప్పి సురల్లునుల్భయా |

కుబులయినన్నగిల్లి నరకోటులునుండులయంబుఁ గాంచిభీ |

తిలకొకయింతహద్దజలధినిష్ఠహరింతువొకంజీవశ్వరా ||

3౪.

యోగతేమధురంధరస్యసకలశ్రేయఃప్రదోద్యోగినో |

దృష్టాదృష్టమతోపదేశకృతినోబాహ్యంతరవ్యాపినః |

సర్వజ్ఞస్యరయాకరస్యభవతఃకింవేదితవ్యంమయా |

శంభోత్వంపరమాంతరంగతమేచిత్రేన్యరామ్యన్వహం ||

ను॥ కరుణాశుంషపుసౌఖ్యసత్కృతివియోగతేమనిర్వాహివ |

త్యురుబాహ్యంతరవర్తనంషపుమహాయోగ్యహికాముష్మికాం |

తరుపాయజ్ఞాదైవైననీకునునివేద్యంబెద్ది నాచేతనిక |

స్తరియింతుంబరమాంతరంగునిగ నేసర్వజ్ఞస్వాతంబునన్ ||

3౫.

భక్తోభక్తిగుణావృతేముదమృతాపూర్ణప్రసన్నేమనః |

కుంభేసాంబతవాంఘ్రిపల్లవయుగంసంస్థాప్యసంవిత్సలం |

సత్త్వంమంత్రముదీరయన్నిజశరీరాగారశుద్ధింపహన్ ||

పున్యాహంప్రకటికరోమరుచిరంకల్యాణమాపాదయన్ ||

చ॥ ముదమృతిపూరితంబమలముంబరభక్తిగుణావృతంబునై |

పాదలుమనోఘంబంబుపయిఁబూనికజ్ఞానఫలంబునీశన |

త్వదకింకలంబునుంచివిధిఁదప్పకసాత్వికమంత్రయుక్తిఁజే |

యుదుశుభవాచనంబునుమహోన్నతి నేగృహదేహశుద్ధికై ||

3౬.

ఆత్మాయాంబుధిమాదరేణుమనస్సంఘాస్సముద్యస్తనో |

మంథానందృఢభక్తిరజ్జుసహితంకృత్వామఖిత్వాతతః |

సోమంకల్పతరుంసుపర్వసురభించితామణింధీమతాం |

నిత్యానందసుఖానిరంతరరమాసాభాగ్యమాతన్వతే ||

మ॥ సుమనస్సంఘముభక్తిరజ్జువృత్తిచేసాంపాండుడెందంబుక॥

వృముతోవేదసముద్రముందలువఁగాఁబ్రాపించుసోమామరా॥

గమదంతామణికామధేనుకమలాకాంతామృతానందభా॥

గ్యములంగాంనుగ్రమక్రమంబుననుగంగాంచజ్జటామండలా॥

32.

ప్రాన్మణ్యచలమార్గదర్శితసుధామూర్తిప్రసన్నశ్శివ!

సోమసుస్సద్గణనేవితోమృగధరఃపూర్ణస్తమోమోచకః॥

చేతఃపుష్కరలక్ష్మితోభవతిచేదానందపాథోనిధి॥

ప్రాగత్సేవవిజృంభతేసుమనసాంవృత్తిస్తథాజాయతే॥

మ॥ ప్రథితప్రాప్యకృతాద్విదర్శితసుధాభాసుండుసంపూర్ణుడే॥

ణగరుండాశ్రితస్థంబుండమలుఁడునాబ్రహ్మహోమోచకుం॥

డుదగన్మూముఁడుచిత్తపుష్కరమునందువోచినన్నచ్చుదో॥

దధిపాంగన్విబుధేంద్రులందుమునుగంపిర్నింపచేశాశ్వతా॥

33.

ధర్మమేచతురంఘ్రికస్సుచరితస్తాపవినాశంగతం॥

కామక్రోధమదాదయోవిగళితాఃకాలాస్సుఖావిష్కృతాః॥

జ్ఞానానంత్యమహాషధిస్సుఖలితాకైవల్యనాధేనదా॥

మాన్యేమానసపుండరీకనిలయేరాజావతంసేషితే॥

ఉ॥ మానసపుండరీకపురిహటికిరాజకిరీటియొప్పుదె॥

నాణువతోమదాద్యరులుమ్రుందిరిగర్హము నాల్గుపాదము॥

ల్లాసోనఁగూడఁగాలమునుఖప్రదమయ్యెఁగొలంగెదాపముల్॥

జ్ఞానమహాషధీలతఫలంబులూసంగెభుజంగభూషణా॥

34.

ధీయంత్రేణవచోఘటేనకవితాకుల్యోపకుల్యాక్రమే॥

రాసేతైశ్చసదాశివస్యచరితాంభోరాశిదివ్యామృతైః॥

హృత్కేదారయుతాశ్చభక్తికలమాస్సాస్సల్యమాతన్వతే॥

మర్భిక్షాన్తమసేవకస్యభగవన్విశ్వేశభీతికుతః॥

మ॥ భువిశయంత్రముచేతవాగ్మయఘటంబున్తుంచినదన్నదా॥

శివదివ్యచ్చరితాభీవారికవితాక్రికుల్యలంబాజిహ్వా॥

న్నవకేదారములందుబూర్ణమయనంతభక్తిసన్మంబుసం।

భవమైపండభయంబునాకగునెత్తామంబన్నవిశ్వేశ్వరా॥ ౪౦.

పాపోత్పతవిమోచనాయరుచిరైశ్వర్యాయమృత్యుంజయ।
స్తోత్రధ్యాననతిప్రదక్షిణసపర్యాలోకనాకర్ణనే।
జిహ్వచిత్తశిరోంఘ్రిహస్తనయనశ్రోత్రైరహంప్రార్థితో।
మామాజ్ఞాపయతన్నిరూపయపునర్తామేవయాచేవచః॥

మ॥ గురీతంబుల్పదలింపసంపదలదోహ్తోనింపఁగానీదుసం।

స్వరణస్తోత్రనతిప్రదక్షిణసమర్పదర్శనాకర్ణన।

స్థిరకర్తంబులనాదుచిత్తరసనాశిర్వాంఘ్రిహస్తాక్షిక।

గ్రిక్వతించేమఁగనేర్పరింపుమిటులేఁబ్రార్థింతుమృత్యుంజయా॥ ౪౧.

గాంభీర్యంపరిఖాపదంఘనధృతిప్రాకారఉద్యద్గుణ।
స్తోమశ్చాప్తబలంఘనేంద్రియచయోద్వారాణిదేహాక్షితః।
విద్యావస్తుసమృద్ధిర్విద్యులసావగ్రీసమేతేసదా।
దుర్గాత్రిప్రియదేవమామకమనోమగ్నేనివాసంకురు॥

మ॥ పరగాంభీర్యమగచ్ఛత్యర్థములసత్ప్రాకారముద్యద్గుణో।

త్కరమత్యాప్తబలంబులింద్రియములేద్యౌరంబులైయుండిభా।

స్వరవిజ్ఞానపదార్థవృద్ధిగలనాస్వాంతంబుదుర్గంబునం।

గసుణావేశముతోవసింపుమిసదాకల్యాణదుర్గప్రియా॥ ౪౨.

మాగచ్ఛన్వమితస్తతోగిరిశభోమయ్యేవవాసంకురు।
స్వామిన్నాదికిరాతమామకమనఃకాంతారసీమాంతరే।
వర్తంతేబహుశోమృగామదజుషోమాత్సర్యమోహదయ।
స్తాహత్యామృగయావినోదరచితాలాభంచసంప్రాప్యసి॥

ఉ॥ ఎందుకైననేగుటవియెందులకిందెవసింపుసామి నా।

డెందముకాననంబునఁగడిందిమ్మగంబులుమోహముఖ్యమల్।

గ్రండుకయుండెనాదిమకిరాతుండవానినిడిందఁజేసిసీ।

పండుదువిందుమాళిమృగయారతిచేనిరవొందులాభము॥ ౪౩.

కరలగ్నమృగఃకరీంద్రభంగో
 ఘనశార్దూలవిఖండనోస్తజంతుః
 గిరిశోవిశదాకృతిశ్చచేతః
 కుహరేపంచముఖోస్తిమేకుతోభీః॥

క॥ కరలగ్నమృగుడుకరిసం । హరుడులశార్దూలచోరియములుడుగిరికుం ।
 డురుపంచముఖుడుహృదయకు । హరుమునవసియింపఁగాభయమునాకేలా॥ ౪౪.

ఛందశ్శాఖశిఖాన్వితైర్ద్విజనరైస్సంసేవితేశాశ్వతే
 సాఖ్యాపాదినిభేదభేదినిసుధాసారైఃఫలైర్దీపితే
 చేతఃపక్షిశిఖామణేత్యజవృధాసంచారమన్వైరలం
 నిత్యంశంకరపాదపద్మయుగళీనీడేవిహరంకురు॥

ఉ॥ వేదమహిజశాఖలనువ్రేలిద్విజాశ్రయమైసదాసుఖా ।
 పాదియుభేదభేదియభివ్యసలాంచితమైనమారజి ।
 త్పాదసరోజనీడమునబంధురరీతివసించుచుండుమీ ।
 వాదటవ్యర్థమావిహృతినందుటమానిమ సూవిహంగమా॥ ౪౫.

ఆకర్ణేనఖరాజికాంతివిభవైరుద్యతుస్సథావైభవై
 రాధౌతేపిచపద్మరాగలలితేహంసప్రజైరాశ్రితే
 నిత్యంభక్తివధూగణైశ్చరహసిస్వేచ్ఛావిహరంకురు
 స్థిత్యామానసరాజహంసగిరిజానాథాంఘ్రిసాధాంతరే॥

చ॥ రుచిరసుధామహావిభవరూఢము, రుంద్రనఖప్రజోల్లస ।
 ద్రుచికలితంబు, హంసచయరుద్ధము, పంకజరాగదీప్తమా ।
 నచలనుతాధిపాంఘ్రియుగహర్త్యమునన్వసియింపుమానస ।
 ప్రమరమరాశరాజతనివారకభక్తిసతీయుతంబుగ॥ ౪౬.

శంభుధ్యానవసంతసంగినిహృదారామేఘజీర్ణచ్ఛదా
 స్రస్సస్తాభక్తిలతాచ్ఛటావిలసితాఃపుణ్యప్రవాళశ్రితాః॥

దీప్యంతేగుణకోరకాజపవచఃపుష్పాశ్చసద్వాసనా
జ్ఞానానందసుధామరందలహరీసంవిత్ఫలాభ్యున్నతిః॥

చ॥ చరపునశంభుయోగమనుచైత్రుడురానఘజీర్ణపర్ణము ।

ల్పనివడిరాలభక్తిమనువల్లులుపుణ్యకిసాలముల్లుకా ।

భినవకకోరకంబులతిపేశలవాక్సుమముల్నకర్తవా ।

సనయునుముద్దరందమునుజ్ఞానఫలంబునునొప్పెహృద్వనిక॥

౪౭.

నిత్యానందరసాలయంసురమునిస్వాంతాంబుజాతాశ్రయం ।
స్వచ్ఛంసద్గణసేవితంకలుషహృత్సద్వాసనావిష్కృతం ।
శంభుధ్యానసరోవరంప్రజమనోహంసావతంసస్థిరం ।
కింక్షుద్రాశ్రయపల్వలభ్రమణసంజాతశ్రమంప్రాప్యసి॥

చ॥ అలగుద్విజాశ్రయంబమలమంచితహర్షరసాలయంబును ।

ష్కలుషహరంబువాసితముసమ్మనినిర్జరరాజచిత్తమ ।

ద్భలితమైనయీశ్వరునిధ్యానసరోవరమొప్పట్నుద్రమ ।

ల్వలములకేలయేగిశ్రమలకృభమియింతుమనూమరాశమా॥

౪౮.

ఆనందామృతపూరితాహరపదాంభోజాలవాలోద్యతా ।
స్థైర్యోపఘ్నముపేత్యభక్తిలతికాశాఖోపశాఖాన్వితా ।
ఉచైచ్చర్తానసకాయమానపటలీమాక్రమ్యనిష్కల్తపా ।
నిత్యాభీష్టసలప్రదాభవతుమేసత్కర్మసంవర్ధితా॥

మ॥ అలయీశానపదాలవాలముననిత్యానందదివ్యోదకం ।

బులురిండింపగదైర్యభావమునుప్రాపులెందికాఖోపశా ।

ఖలతోడెందముపందిరింగదిసిసత్కర్మాభిబేంపొందికే ।

వలమున్నక్తిలతామతల్లియొసగువాంఛాఫలాభ్యున్నతుల్॥

౪౯.

సంధ్యారంభవిజృంభితంశ్రుతిశిరస్థానాంతరాధిష్ఠితం ।
సప్రేమబ్రమరాభిరామమసకృత్సద్వాసనాశోభితం ।

భోగీంద్రాభరణంసమస్తసుమనఃపూజ్యంగుణావిష్కృతం!

సేవేశ్రీగిరిమల్లికార్జునమహాలింగంశివాలింగితం॥

శా॥ సాయంకాలవిభృంభితుః శ్రుతిశిరస్సానంతరాధిష్ఠితుం!

గాయాలింగితదుర్గభోగివరజాగ్రద్యాఘసద్వాసనా!

శ్రేయస్కున్యమనఃప్రపూజ్యభ్రమరాశ్చిష్టగుణోత్కృష్టమే!

శ్లో యః శ్రీగిరిమల్లికార్జునమహాలింగాశ్చ సేవించెదన్ ॥

౫౦.

భృంగీచ్ఛానటనొత్కృటకరిమదగ్రాహిస్ఫురన్తాధనా!

హ్లాదోనాదయుతోమహానితవపురిపంచేషుణాచాద్యతః!

సత్పక్షస్సుమనోపనేషుసపునస్సాత్మాస్తదీయేమనో!

రాజేవేభ్రమరాధిపోవిహరతాంశ్రీశైలవాసీవిభుః॥

మ॥ సుమనఃపక్షుః సునాదయుష్టః సుమేషుష్ఠీతుః సున్తాధనా!

భిమతస్నేహుః సుసహాసితతనూపేతుండుశ్రీశైలగే!

హిమహావంతిమదగ్రహండుఘనభృంగీచ్ఛానటుండెవ్వఁడా!

భ్రమరాధ్యక్షుః సుసహాసితమలాజ్జంబందుఁగ్రీడించుతన్ ॥

౫౧.

కారుణ్యమృతవర్షిణంఘనవివర్ధీష్టచ్ఛిదాకర్తృతం!

విద్యాసస్యభలోదయాయసుమనస్సంసేవ్యమిచ్ఛాకృతిం!

స్వత్యద్భక్తమయూరప్రదినిలయంచంచజ్జటామండలం!

శంభోవాంఛతిసీలకంధరసదాత్వాంమేమనశ్చాతకః॥

చ॥ దురితవిపన్నిదాఘములఁద్రోయఁగలాకలమంబుపండును!

ర్వరసుమనస్తత్సృజౌఽవగ్రాపముఁజెందిజటాళిఁదాల్చిను!

స్థిరకరుణారసంబులనుజిమ్ముచుభక్తశిఖుల్నటించుభా!

స్వరునినుఁగోరునాహృదయచాతకమెప్పుడుసీలకంధరా॥

౫౨.

ఆకాశేనశిఖీసమస్తఫణినాంనేత్రాకలాపీనతా!

సుగ్రాహిప్రణమౌపదేశనినదైః కేకీతియోగీయతే!

శ్యామాంశైలసముద్భవాంఘనరుచిదృష్ట్యానటంతంముదా!

వేదాంతోపపనేవిహారసికంతంసీలకంతంభజే॥

నీ॥ ఆకాశమునశిఖియుఖిలభణికిభూమణులచేగ్లాపియుగ్గలితనమితః
జనతాత్మనుగ్రాహిశాస్త్రతప్రణవోపదేశశబ్దంబుచేదిశలగేఁకః ।
యవబ్రహ్మకాశంచేనేగుణభునిశ్రుతిశిఖిరోద్ధానవచముననవ్యవమున ।
సుఖవిహారరసికముభురదైవాదౌశిఖిసంభవశ్యామ్యునునరుచిగని ।
యశికసంతోషపారవశ్యంబుచేత । నృత్యముంబూనిచరియించు నెవ్వఁడట్టి ।
నిన్ను నాహృదయంబుననీలకంఠం । భజనజేయదునవిశంబుభక్తితోడ॥ ౫౩.

సంధ్యాఘర్తదినాత్యయోహరిక రాఘాతప్రభూతానక ।
ధ్వానోవారిదగర్జితందివిషదాంద్యప్తిచ్చటాచంచలా ।
భక్తానాంపరితోషబాష్పవితతిర్వృష్టిర్క్యూకీకివా ।
యస్మిన్నుజ్వలతాండవంవిజయతేతంనీలకంఠంభజే॥

శా॥ సాయంకాలమువన్ననానరమువిష్వక్సేనహస్తాచతో ।
ధ్వానాతానకఘోషగర్జ సురపీఠాశుల్లిటిస్తుభుభ ।
క్రూరుత్రుభవృష్టిపార్వతిమయూర్వగ్రీహమైయ్యేనినృ
త్యాయోగంబుచెలంగు నొకొలుతు నేనానీలకంఠ స్తుతి॥ ౫౪.

ఆద్యామితతేజస్తేశ్రుతిపదైర్వేద్యానసాధ్యాయతే ।
విద్యానందమయాత్మనేత్రిజగతస్సంకర్షణోద్యోగినే ।
ధ్యేయామూఖలయోగిభిస్సరగణైర్దేయామమాయావినే ।
సమ్యక్తాండవసంభ్రమాయజటినేసేయంనతిశ్శంభవే॥

శా॥ విద్యానందమయాత్మకుండుశ్రుతిసంవేద్యుండుమాయావివి ।
శ్వాద్యుండద్భుతతేజాడగ్రవిబుధార్యధ్యేయుండుస్థోకర ।
ఘోద్యోగుండునుభక్తిసాధ్యుండుమహాయోగీశశేయుండునం ।
ఘోద్యున్నర్థమదైవశంభునకుమ్రొక్కొప్పుక జటాధారికే॥ ౫౫.

నిత్యాయత్రిగుణాత్మనేపురజితేకాత్యాయనీశ్రేయసే ।
సత్యాయాదికుటుంబినేమునిమనఃప్రత్యక్షచిన్మూర్తయే ।
మాయాస్పృష్టజగత్త్రియాయసకలామ్నాయంతసంచారిణే ।
సాయంతాండవసంభ్రమాయజటినేసేయంనతిశ్శంభవే॥

చ॥ పురహర నిత్యసత్త్వ ఘన బుద్ధ మునీశ్వరమానసాంతర।
 స్ఫురిత చిదాత్మక త్రిగుణ శోభిత యాదికుటుంబివేదనం।
 చరణ యుమాతమఘల విశాలజటాల ప్రదోషనర్తనా।
 క॥ నిజశక్తి కల్పిత జగత్ప్రము శంభుడనీకుదండముల్॥

౫౬.

నిత్యంస్వీకరపోషణాయ సకలానుద్దిశ్యవితాశయా।
 వ్యర్థంపర్యటనంకరోమిభనతస్సేవాంనజానేవిభో।
 మజ్జన్తాంతరపుణ్యపాకబలత స్త్వంశర్వసర్వాంతర।
 (x) స్తిష్ఠస్యేహి లేనవాపశుపతే తేరక్షణీయా స్త్వహం॥

చ॥ స్థిరమనిబోధరావనముసేనుఁగనందఱఁగూర్చి నేనిరం।
 తరముధనాశచేతనుపృథాప్రచరించెదనీదుసేవనే।
 జరుపమదీమహుఁడృభవసంచితపుణ్యబలంబుచేతశం।
 కరసకలాంతరస్థుడవు గావుననన్ను భరింపఁగాఁదగు॥

౫౭

ఏకోవారిజబాంధవకిషితిసభోవ్యాప్తంతమోమండలం।
 భిత్వాలోచనగోచరోపిభవతిత్వంకోటిసూర్యస్రభః।
 వేద్యకింఞనభవస్య హూఘనతగంకీదృగ్భవేత్తత్తమ।
 స్తతస్సర్వవ్యపనీయమేపశుపతేసాక్షాత్ప్రసన్నోభవా॥

ఉ॥ వారిజబంధుఁడొక్కఁడెవఁబునభూమినివ్యాప్తమైనవి।
 స్తానతమంబుఁబోనడఁచితఁగనుపట్టునుగోటిసూర్యవి।
 స్థారవిభుండవయ్యఁగనుపట్టువుత్తమమార్గవేమిని।
 హరమహేశ? తత్తమము నార్చిప్రసన్నతవాకుఁజూపుమి॥

౫౮.

హంసోప ద్ధవనంసమిచ్ఛతియథాసీలాంబుదంచాతకః।
 కోకకోకనదప్రియంప్రతిదినంచంద్రంచకోరస్తథా।
 చేతోవాంఛతిమామకంపశుపతేచిన్తార్గమృగ్యంవిభో।
 గారీనాథభవత్పదాబ్జయుగళంకై వల్యసాఖ్యప్రదం॥

చ॥ కుముదహితుంజకోకముకోకముఁగోకనదప్రయున్నరా।
 భమునభీషణంబునువలాహకజాలముఁజాతకంబునే।

క్రమమునఁగోరు నొ ముటులభర్వసుఖప్రదమాగమాంతమృగి

గమ్యగుభవత్ప్రవాంబుజయుగంబును నామదిగోరు నీశ్వరా॥

౫౯.

రోధస్తాయమాతశ్శ్రమేణ సధికశ్చాయాంతరోర్వప్రీతిః |

భీతస్త్వస్థగృహంగృహస్థమతిధిర్దీనశిప్రభుంధార్తికం |

దీపంసంతమసాకులశ్చ శిఖనశీతావృత స్త్వంతథా |

చేతస్త్వభయాపహంప్రజసుఖంశంభోఃపదాంభోరుహం॥

చ॥ అతిశిగృహస్థునింబధిమఁడా త్త్రైమందరుమాలముంపమో |

వృతుఁడురుదీపముంజలికి నే దెమవాఁడనలంబువార్జ్యహా |

ధృతుఁడుతటంబుదీనుఁడువదాన్యునివ స్తభయండుండ్లహా |

స్థితిఁగనుమాడ్కిఁజెందు మొగిచి త్తమసాంబుపదాంబుజంబుల॥

౬౦

అంకోలంనిజబీజసంతతిరయస్కాంతోపలంసూచికా |

సాక్షి నై జవిభుంబతాక్షితిరుహంసింధుస్సరిద్వల్లభం |

ప్రాప్తోతిహయధాతథాపశుపతేఃపాదారవిందద్వయం |

చేతోవృత్తిరువేత్యతిష్ఠతిసదాసాభక్తి రిత్తుచ్యతే॥

ఉ॥ చేదెబుధర్తలన్ల తలుచెట్టులసూగునునంటుతాతిన |

య్యూమగునిత్తుల త్రువు సొలిసగుల్కడలిన్చెట్టుగాఁ |

గూను సెయట్టులేనిమదికోరిక నీ చరణారవిందము |

నీవడకయుండునోయనియవిశ్రుతభక్తి సుమీమహేశ్వరా॥

౬౧.

ఆనందాశ్రుభిరాతనోతిపులకం నైర్మల్యతశ్చాదనం |

వాచాశంఖముఖేస్థితైశ్చజకరాపూర్తించరిత్రామృతైః |

యద్రాక్షైర్భుజితేన దేవవపుషోరక్షాంభవద్భావనా |

పర్యంకేవినివేచ్ఛభక్తి జననీభక్తార్భకంరక్షతి॥

సీ॥ ప్రస్ఫుటసంతోషబాష్పధారాఘోరమున నెగగుర్పాటుఁగలుగఁజేసి |

నిర్మలభావంబ నెడివన్మునుగపివాక్సంఖముఖమునపరలంచుడు |

చరిత్రామృతంబులజకరాపూర్తియొనర్చియొడల నేదోషముల్పాడమకుండ |

నీలగుద్రాక్షమంలికలవిభూతి చేనధికరక్షాబంధముమరఁగట్టి |

దేవభవదీయభావనాదీప్యమాన । రుద్రపర్యంకమందుఁబరుండఁబెట్టి
భక్తిజననిభక్తార్థకుఁబ్రబలఁజేయు । నందికా సనాథప్రమథాధినాథ॥

౬౨.

మార్గావ ర్తితపామకాపశుపతేరంగస్యకూర్చాయతే
గంధూపాంబునిపేచనంపురరిపార్దివ్యాభిషేకాయతే
కించిద్భూతిమాంసశేషకబళంసప్ర్యాపహారాయతే
భక్తికింకినకరోత్యసామానచరోభక్తానతంసాయతే॥

చ॥ శితిగఘ్నిగ్నమండునభిషేకముపుక్కిటనీరమయ్యెభ ।

క్షీతమగుమాంసశేషమువిశేషునివేదితమయ్యెఁబాల్వతీ ।

వతికినిగూర్చుమయ్యెనడువందగుపాదుకభక్తఁడయ్యెనం ।

తతముకిరాతుఁడేనుదియొనర్పనియీశ్వరభక్తియ్యదిరా॥

౬౩.

వక్షస్తాడనమంతకస్యకతినాపస్తారసంమద్దసం ।

భూభృత్పర్యటనంనమత్సురశిరకోటిరసంఘ్నణం ।

కర్తేదంమృదులస్యతానకపదద్వంద్వస్యశారీపతే ।

మచ్చేతోమణిపామకావిహరణంశంభోసదాంగీకరు॥

ఉ॥ అంతఃపుష్పగ్రమ్మటయుఁద్రుజింమటయున్నమళ్ళురా ।

క్రాంతఃకరికిటమణికర్ణతమౌళికమద్దనంబుల

స్సంతతదుష్క్రియంగనఁగఁబాలదునీవృగుఁపద్యగంబునా ।

స్వాంతమణిప్రపాదుకలలైనిడిఁపల్పవిహారమున్మివా॥

౬౪.

వక్షస్తాడనశంకయావిచలితోవై పస్వతోనిర్దరాః ।

కోటికోజ్వలరత్నదీపకళికానీరాజనంకుర్వతే ।

దృష్టైముక్తి నశూస్తమోతినిభృతాశ్లేషంభవాసీపతే ।

యచ్చేతస్తవపాదపద్మభజనంతస్యేహాకింకుర్లభం॥

ఉ॥ ఎవ్వఁడుదిత్తపుత్రినిమహేశ్వరతాపకపాదసేవన ।

న్నివ్వటిలంగఁజేయునతనింగనికాలుఁడుగ్రమ్మనందులో ।

నెవ్వఁగఁజెందునిర్దుగులునేర్పినివాళులొంగమాళులొ ।

జప్తునఁబొందుముక్తియనుజన్వనిదుర్లభమెద్ది! వానికిక॥

౬౫.

క్రీడాగ్ధంస్రుజసిప్రపంచమఖిలక్రీడామృగాస్తేజనాః |
యత్కర్తాచరితంమయాచభవతఃప్రీత్యైభవత్యేవతత్ |
శంభోస్వస్యకృతూహలస్యకరణంమచ్ఛేష్ఠితంనిశ్చితం |
తస్మాన్మామకరక్షణంపశుపతేకర్తవ్యమేవత్వయా ||

శా॥ క్రీడాగ్ధంబుస్రుజింతు వెల్లజగముక్తిగ్రామృగంబుల్లను. ✓
జ్ఞాడన్నీకును నేనొనర్చుపనులెచ్చటన్నినుంగూర్చియే |
జూడన్నాదగుచ్చుత్తినీప్రమదభాస్వధేతులఁగానఁగా |
పాడందప్పదునీకునన్నెపుశుమవ్వంబొప్పగంగాధరా ||

౬౬.

బహువిధపరితోషబాష్పపూరి |
స్ఫుటపులకాంకితచారుభోగభూమి |
చిరపదఫలకాంక్షినేవ్యమానాం |
పరిమనదాశిషభావనాంప్రపద్యే ||

క॥ ఆనందబాష్పపులకా । స్థానంబై చిరఫలార్థినంనేవ్యంబై |
బానొందునుమాచరణా । ధ్యానంబు న్నేనుశరణమందెదనెదలోక ||

౬౭.

అమితముదమృతముహృద్దహంతీ |
విమలభవత్పదగోష్ఠమాపహంతీ |
సదయపశుపతేసుపుణ్యపాకాం |
మమపరిపాలయభక్తిధేనుమేకాం ||

గీ॥ అమితమైనముదమృతపానమునొనర్చు । రమణభవదీయపాదగోష్ఠముననిల్చి |
యమరుమత్సుర్యభాగంబు క్తివిమలగోవు । నుమహితదయారసమునఁబ్రోవుముపశుపతి ||
జడతాపశుతాకళంకితా । కుటిలచరిత్రంచనాస్తిమయిదేవ |
అస్తియదిరాజమాళే । భవదాభరణస్యనాస్తికింపాత్రం ||

క॥ దేవా! జడతకుటిలచర । భావంబుకళంకితయునుబశుతయునాకు |
స్థేవివియయున్ననీభూ । పావిధికినిరాజమాళిశక్తుడఁగానే ||

౬౮.

అరహసిరహసిస్వతంత్రబుద్ధ్యా!
 రిపవసితుంసులభఃప్రసన్నమూర్తిః!
 అగణితఫలదాయకఃప్రభుర్దే!
 జగదధికోహృదిరాజశేఖరోస్తి॥

క॥ అగణితఫలదాయకుఁడుం । జగదధికుఁడుప్రభుఁడుప్రసన్నశరీరుం ।

ఉసురాజశేఖరుఁడెబఁడె । లగిలోవెలిసేవలకుసులభుఁడయ్యయఁడె॥ ౨౦.

ఆరూఢభక్తిఫలకుంచితభావచాప!
 యుక్తశ్శివస్థరణబాణగణైరమోఘైః!
 నిర్జిత్యకిల్బిషరిపూన్విజయీసుధీంద్ర!
 స్నానందమావహతిసుస్థిరరాజ్యలక్ష్మీం॥

చ॥ సుతరభక్తియన్యుముఁగూర్చినభావమువంటినీశ్వర!

స్థరణశరంబులంబొడిగింతతదుద్దమకిల్బిషారుల!

స్థరగజయించియుజ్జగతిసజ్జనుఁడెంతయుఁడేజరిల్లును!

స్థిరతరరాజ్యలక్ష్మీనిభజించిమహాప్రమదంబునొందుచు॥ ౨౧.

ధ్యానాంజనేనసమలేక్ష్యతమఃప్రదేశంభిత్యామహాబలిభిరీశ్వరనా
 మమంత్రైః । దివ్యాశ్రితంభుజగభూషణముద్వహంతి । యేషాద
 పద్మమహాతేజఃతేకృతార్థాః॥

చ॥ అనుదినభావనాంజనమునందికనుంగొనినీడు నామమం ।

త్రనవమహాబలులైఅపితవృక్షసంతఁడుమఃప్రదేశముం ।

జేనకిపెకల్పిదివ్యజనసేవితమాభవదీయపాదపం ।

ద్భవిధిగొందునంతనెకదాకృతకృత్యుడగుదిగంబరా॥ ౨౨.

భూదారతాముదవహత్యదపేక్షయాశ్రీ!
 భూదారపవకిమతస్సుమలేలభస్వ!
 కేదారమాకలితముక్తిమహాషధీనాం!
 పాదారవిందభజనంపరమేశ్వరస్య॥

గీ॥ శ్రీహరిమకూహలమున నేయుమాహ చేప | రాహుమాపంబువహియించిరహిఁజెలఁగఁడు |
దీహమోక్షైషధీభారవాహమామ | హేమపాదాంబురుహ సేవ నెసఁగునుమతి॥ ౭౩.

ఆశాపాశక్లేశదుర్వాసనాది | భేదోద్యుక్తైర్దివ్యగంధైరమందైః |
ఆశాశాటీక స్యపాదారవిందం | చేతఃపేటీంవాసితాంమేతనోతి॥

క॥ పేశలమదాత్మపేటిక | నాశాంబురుమృదుపదాబ్జమాశాపాశ |
క్లేశకదుగ్ధంధచ్ఛే | దాశయమయిపరిమళంబునాపాదించుకొ॥ ౭౪.

కల్యాణిసంసరసచిత్రగతిసవేగం |
సర్వేంగితజ్ఞమనఘుంధ్యపలక్షణాధ్యం |
చేతస్తురంగమధిరుహ్యచరస్త్రరారే |
నేతస్సమస్తజగతాంప్రపభాధిరూఢ॥

గీ॥ సకలభాషజ్ఞమనఘముసజవముద్రువ | లక్షణముచిత్రగతియుఁగల్గొణియైన |
మామకమనోహయముగల్గిమానివెల్ల | యెద్దు నెక్కిలిరుగఁదగు నేస్తరారి॥ ౭౫.

భక్తిర్మహేశపదపుష్కరమావసంతీ |
కాదంబినీవకురుతేపరితోషవర్షం |
సంపూరితోభవతియస్యమనస్తటాక |
స్తజ్జన్మసన్యమఖిలంసఫలంచనాస్యత్॥

గీ॥ భక్తికాదంబినీమహేశపాదపుష్క | రముననిల్చిసంతోషవర్షంబుఁగురియ |
నెవనిచిత్తతటాకంబువృద్ధిఁగనునొ | వానిజన్మసన్యంబుసాఫల్యమొందు॥ ౭౬.

సదుపచారవిధిష్యనుబోధితాం |
సవినయాంసుహృదంసముపాశ్రితాం |
మమసముద్ధరబుద్ధిమిమాంప్రభో |
వరగుణేననప్రౌఢవధూమిమ॥

గీ॥ సాధుధవదర్శనావిధిబోధితముగ | సవినయంబుగనుహృదయసంయుతముగ |
సుద్ధరింపుమునాబుద్ధినప్రౌఢదార | వలెనునుగుణంబులనుబ్రభుకురపురారి॥ ౭౭

బుద్ధిస్థిరాభవతుమీశ్వరపాదపద్మ!
సక్తావధూర్విరహిణీవసదా స్మరంతీ!
సద్భావనా స్మరణదర్శనకీర్తనాది!
సంమోహితేవశివమంత్రజపేనవింతే॥

చ॥ విరహిణీకైవడింగిరిశ! విశ్రుతతాపకపాదసక్తయై॥

స్మరణయొనర్పుచుండిశివమంత్రజపంబునమోహమొందిను॥

స్థిరతరపు త్రిసంతతముజెందఁగ నాదగుబుద్ధివిస్ఫుర॥

త్మరణవిభావనావిశదదర్శనకీర్తనలంబ్రవర్తిలు॥

౭౨.

నిత్యంయోగిమనస్సరోజవళసంచారక్షమ స్వతక్రమ॥

శృంభోతేనకథంకరోరయమరాడ్వక్షుకికవాటక్షుటిః॥

అత్యంతంమృదులంత్యదంఘ్రియుగళంహామేమనశ్చింతయ॥

త్యేతల్లోచనగోచరంకురువిభోహస్తేనసంవాహయే॥

గీ॥ సతమునునిచి త్తప ద్ధనంచరణమపుష్ప । వస్త్రదుషదంబులెటులొచ్చెభవ!కృతాంత ।

క తినవక్షుఁకవాటవిక్షుఁరినిచింత । గ్రమ్మెఁజూపుమి దెవిమద్దనమ్మనర్హి॥

౭౩.

ఏవత్యేవజనిరమనోస్యక తినంత స్త్రినటానీతిమ॥

ద్రక్షయోగిరిసీమ్నికోమలపదన్యాసఃపురాభ్యాసితః॥

నోచేద్దివ్యగృహంతరేషునుమసస్త్రేషువేద్యాదిషు॥

ప్రాయస్కత్తుశిలాతలేషునటనంశంభోకిమర్థంతవ॥

మ॥ ఇతఁడెందుష్టచమందు, నీతనిమనంబెంతేనికాశిస్యసం॥

యంత, మండేనటియింతునందు శివ! మున్నుహించినన్యోచన॥

ల్పితివభ్యాసమునఁది, నీదుమృదులొద్ది గ్నాంఘ్రులం, గాదొన్నా॥

యతనంబుల్గుమత్పల్గులుగ నేలాశైలసంచారిముల్॥

౭౪.

కంచితక్రలముమామహేశభవతఃపాదారవిందార్హనైః॥

కంచిత్రాసనమాధిభిశ్చనతభిఃకంచిత్రాకర్ణనైః॥

కంచిత్రచిదలేక్షణైశ్చనుతిభిఃకంచిత్రామీదృ

యఃప్రాప్నోతిముదాత్వదర్పితమనాజీవన్మమక్తఃఖలు॥

ఉ॥ ఇందుకనీపదార్చననొకింతభవత్కథలాలకింపఁగాఁ

గొంచెముస్తోత్రచింతనలఁగొంతనతి న్నతికొంతరూపమి॥

క్షీంచుటయందుఁగాలమును గెంటుచు నెవ్వఁడనునీపయి న్ననం॥

బుంచు నెవాఁడుజీవనమునొందియుముక్తుఁడునీలలోహితా॥

౧౧.

బాణత్వంవృషభత్వమగ్రవపుషాభార్యత్వమార్యపతే॥
ఘోఽశిత్వంసఖతామృదంగవహతాచేత్యాదిరూపందధా॥
త్వత్పదేనయనార్పణంచకృతవాత్వద్దేహభారోహరిః॥
పూజ్యాత్పూజ్యతరస్సవహినచేత్తోవాతదన్యోధికః॥

సీ॥ ఏకారణంబునశ్రీకామినీభర్తఘోఽశియైమిత్రుఁడైబాణమైమృ॥

దంగవహుఁడయి యగ్రవపుషరీరమునభార్యయైపుషవాహనంబైతనరై॥

భవదీయమృదుపాదపద్మంబులందునదననయనంబులర్పణమొనరై॥

నింతియకాకతా నెంతయుఁచావకదేహభాగంబునుదివిరితాల్పై॥

నదియకారణముగనట్టివారియైపూజ్యుఁడైనబ్రహ్మదులందుఁబూజ్యాత్పూజ్యుఁడరయఁ॥

గాదనినచోనధికుఁడంతకన్న నెవఁడు॥ హిమమహీధరకన్యకాహితవిహర॥

౧౨.

జననమృతియుతానాంసేవయాదేవతానాం॥
నభవతిసుఖలేశస్సంసయోనాస్తితత్ర॥
అజనిమమృతరూపంసాంబమీశంభజంతే॥
యథహవరమసౌఖ్యంతేహిదన్యాలభంతే॥

ఉ॥ సందియమేల! యిందులకుజన్మముచావునుజెందుదేవతా॥

బృందముఁగొల్పిసౌఖ్యాలవమెందునుబొందు నె! జన్మమృత్యువు॥

త్వేందనిసాంబునీకుశళిశేఖరునిష్ఠజియించుచుండువా॥

రందఱుధన్యులైయిటమహత్తరసౌఖ్యముఁగాంతురెంతయు॥

౧౩.

శివతవపరిచర్యాసన్నిధానాయగౌర్య॥
భవమమగుణసీమాంబుద్ధికన్యాంప్రదాస్యే॥
సకలభువనబంధోసచ్చిదానందసింధో॥
సదయహృదయగేహేసర్వదాసంవసత్సం॥

ఉ॥ పన్నుగనీదుభార్యయగుపార్వతికింబరిచర్యసేయమి।
సన్నిధిజేరియుండఁగలసద్గుణసంతతిభుర్యబుద్ధియ।
స్కన్నీయనిచ్చెదంగరుణఁగల్గివనింపుమదీయకూససో।
ద్యన్నిలయమునందునసదాపుష్పసైంధవలోకబాంధవా॥

౮౪.

జలధిమధనదక్షోనైవపాతాళభేదీ।
నచవనమృగయాయాంనైవలుభ్యపిప్రవీణః।
అశనకుసుమభూపావస్త్రీముఖ్యంసపర్యాం।
కథయకథమహంతేకల్పయామ్యద్యృశంభో॥

చ॥ జలధిమధింపఁజాలనుభుజంగములోకవిభేదనంబునే।
ర్వలవడలేదునాకుమృగయారతిలుబ్ధుఁడఁగానుగానని।
మృలనశనంబుఁబుష్పమవిభూషణముల్వసనంబునన్నప।
ర్యలునమకూర్పసెల్లగునొయినతియిందగునందివాహనా॥

౮౫.

పూజాద్రవ్యసమృద్ధయోవిరచితాఃపూజాంకథంకుర్తుహే।
పక్షిత్వంనచవాకిటిత్వమపినప్రాప్తంమయాదుర్లభం।
జానేమస్తకమంఘ్రిపల్లనముమాజానేనతేహంవిభో।
సజ్జాతంహిపితామహేనహరిణాతత్వేనతద్రూపిణా॥

కా॥ పూజాద్రవ్యసమృద్ధియుండిననునీపూజావిధానంబునే।
యోజంజేయుదు! దుర్లభంబయినహంసోదారభూచారవి।
భ్రాజద్రూపములేనుజెందమిని, భాస్వన్నస్తకాంఘ్రిభూవా।
నీజానీవిధివిష్ణుపుల్లనరనన్నేజూడశక్తుండనే!॥

౮౬.

అశనంగరళంభశీకలాహో! వససంచర్తచవాహానంమహేమాత్మః।
మమదాస్యసికింకిమస్త్రీశంభో! తవపాదాంబుజభక్తిమేవదేహి॥

క॥ అన్నమువింబుభూషణం! పన్నగములుయోనమెద్దువస్త్రీముచర్తం।
బెన్నఁగనేమిచ్చెదవే! మున్నదినిపాదభక్తిసాగుమిసాంబా॥

౮౭.

యదాకృతాంభోనీధినేతుబంధనః।
కరస్థలాధాకృతపర్వతాధిపః॥

భవానితేలంఘితపద్మసంభవః।

తతాశివార్చితవభావనక్షమః॥

గీ॥ కరతేలాధఃకృతమహీధ్రవరుడనయిన । ఘనకృతాంభోధినీతుబంధనుడనయినఁ
బద్వజనినైనఁజైలాసనద్దనీడు । సంస్తవార్చావిభావనక్షముడనగుదు॥ ౮౮.

నతిభిర్నుతుభిన్ద్వమిశృహూజా । విధిభిర్ధ్యానసమాధిభిర్నుతుష్టః।

ధనుమాముసలేనచాశ్చభిర్వా । వదతేప్రీతికదంతథాకరోమి॥

క॥ నతులనుధ్యానేసమాధుల । స్తుతులనుబూజనలద్యుష్టినొరకొనవుశిలా।
తతిసోముసలముననాధను । స్థితిసోపలుకుప్రీతియటులనేయుదుగిరిశా॥ ౮౯.

వచసాచరితంవదామిశంభో । రహముద్యోగవిధానుత్రేపసక్తః।

మనసాకృతిమిశ్వరస్వనీవే । శిరసాచైవసదాశివంనమామి॥

గీ॥ నేనునీవనులూనరింపనేరఁగాని । గిరిశ! శిరముననీకుమొక్కదనునీడు।
చరితములనూటనుడివెదహర! మనంబు । చేతనీరూపమర్చింతుశివ! సతంబు॥ ౯౦.

ఆద్యావిద్యాహద్గతానిగ్గతానీ।

ద్విద్యాహృద్యాహృద్గతాత్వత్ప్రసాదాత్ ।

నేవేనిత్యంశ్రికరంత్యత్పదాబ్జం।

భావేముక్తేర్భాజనంరాజమాళే॥

గీ॥ హృద్గతంబయ్యెనీదముహృద్గవిద్య । యాద్యహృదవిద్యనిగ్గతమయ్యెఁగాన।
రాజమాళినిశ్రేయసభాజనమగు । తావకపదాంబుజంబునేదలఁతునెపుడు॥ ౯౧.

దూరీకృతానిదురితానిదురక్షరాణి।

దౌర్భాగ్యదుఃఖిదురహంకృతిదుర్వచాంసి।

సారంత్యదీయచరితంనితరాంపిబంతం।

గౌరీశమాణిహసముగ్ధరసత్కటాక్షైః॥

మ॥ దురదృష్టంబుదురక్షరానిని కలుదుర్వాక్కులుండుఃఖముం।
దురహంకారముదుష్క్రుతములెటులోదూరంబులయ్యెంభవ।

చురితాపారసుధారనంబులనువాంఛంగ్రోలునన్నున్నీర్ల

తరమున్నీ కరుణాకటాక్షములచేతంబోవునశ్వేత్వరా॥

౯౨.

సోమకళాధరమౌళి । కోమలఘనకంధరేమహామహసి ।

స్వామిగిరిజానాథే । మామకహృదయం నిరంతరం రమతాం॥

క॥ సోమకళామౌళిపయిం । హైమవతీనాథుపయిమహామహునిపయిం ।

గోమలఘనకంధరుమై । మామకహృదయమరమింపుమాస్వామిపయి॥

౯౩.

సారసనాతేనయనే । తావేవకరాసవకృతకృత్యః ।

యాయేయశాయోభర్గం । దదతీక్షేతేనదార్చితేస్తరత్॥

చ॥ నినుఁడనివారఁజూచునవెనేత్రములెన్నఁగనీకుఁబూజనం ।

జానరుచునట్టివేకరములున్న తినిన్ద్రానియాడునట్టిదే ।

ఘనతరమైననాలుకయుఁగాఁగధరాస్థలిసేఘనుండుచిం ।

తనమొసరించునాతఁడకదాకృత్యత్యుడగుందిగంబరా॥

౯౪.

అతిమృదుకామమచరణావతిక తినం తేమనౌభవానీశ ।

ఇతివిచిత్రాంసంత్యజ । శివకథమాసీద్గిరాతథాప్రవేశః॥

క॥ అతిమృదులమునీపదయుగ । మతికతినమునాడుఁడెందమనుసందియమ ।

స్తతిసతతమువిడువ్వుడ ! యే । గతిఁదిరిగితివ్రామహాశిఖరిపైఁజెవుమి॥

౯౫.

ధైర్యాంకుశేననిభృతం । రథసాదాకృష్యభక్తిశృంఖలయా ।

పురహరచరణాలానే । హృదయమదేభంబధానచిద్యంత్రైః॥

గీ॥ ధైర్యమనునంకుశంబుచేతనుముఱిచ్చి । భక్తియనునంకలఁడగిల్చిభర్గ ! నీడు ।

పదయుగాలాసముననాడుహృదయమదగ । జమునుబంధింపుచిద్యంత్రసముదయమున॥

ప్రచరత్యభితఃప్రగల్భవృత్తా । మదవానేషమనఃకరీగరీయా॥

పరిగృహ్యనయేనభక్తిరజ్జ్వా । పరమస్థాణుపదందృఢంసయాముం॥

క॥ చరియించునునాడుమనః । కరిమదమునదుర్నివారగతినంతటనూ ।

పరమశివ ! భక్తిరజ్జ్వా । పరమసుబంధించిచేర్చుస్థాణుపదంబు॥

౯౬.

సర్వాలంకారయుక్తాంసరళపదయుతాంసాధువృత్తంసువల్లాం
సద్భిసంస్తూయమానాం సరసగుణయుతాలక్ష్మితాంక్షణాధ్యాం
ఉద్యద్భూషావిశేషాముపగతవిసయాంద్వితమానాథ్ధరేఖాం
కల్యాణీదేవగారిప్రియమమకవితాకన్యకాంతంగృహాణ॥

చ॥ సరళపదాభ్య సాధుజనసంస్తుత సద్విసయాన్వితన్విభా
స్వరతరలక్షణోస్తమ నువర్ణమహాకలితార్థరేఖ బం
ధురగుణ సాధువృత్త రుచిధుర్యవిభూషణ సర్వభూషణా
కరనుగవిశ్వకన్యకను వైకౌసుమిచ్చెద నీశ్వరీప్రియా॥

౯౮.

ఇదంతేయుక్తింవాపరమశివకారుణ్యజలధే
గతౌతిర్యగ్రూపంతవపదశిరోదర్శనధియా
హరిబ్రహ్మణౌతేదిభిభువిచరంతౌశ్రమయుతౌ
కింభంభోస్వామి౯కథయమమవేద్యోసిపురతి॥

చ॥ కింభివదీయపాదయుగశీర్ష విభోకనహర్షమాంబులై
దివిభువిగేశవాజ్జులుపూన్మివరాహమరాళరూపము
ల్లవిలిచరించియుండియువృధాశ్రమశేదమునందుచుందుర
ట్లవులును నాదుముండులనాదటవేద్యుడవౌదు చెప్పెమా॥

౯౯.

స్తోత్రేణాలమహంప్రవచ్ఛిసమృషాదేవావిరించాదయా
స్తుత్యానాంగణాప్రసంగసమయేత్వామగ్రగణ్యంఘటా
మాహాత్మ్యాగ్రవిచారణాప్రకరణేధానాతుషస్తోమవ
ఘాతాస్త్యావిదురుత్తమోత్తమఫలంభోభవత్సేవకా॥

సీ॥ దేవతావకపదసేవకపద్మజప్రముఖబర్హిర్వృక్షసముదయము
సంస్తుత్యగణాప్రసంగసమయముననిన్నగ్రగణ్యుఁగా నెన్నుచుండ
లలిలోకస్థప్తితిలయకారంమహత్వైప్రవిచారణాప్రకరణమున
దుచ్చధావ్యంబులకును సమాహునునకుఁదులగాఁగమదియందుఁదలఁచునిన్నె
యుత్తమోత్తమఫలమనియుత్తిగుత్తై అంగుని దేచాలునీస్తోత్రసంగతులను
సేవ్యుఁడవచనంబుల సేమివలక నహివిభాస్వద్యలయ రజతాద్రినిలయ॥

౧౦౦.

సీ॥ కాలివాహనశకంజహస్తివిహాయసదిశానికాధీశసంఖ్యజరుగు
వ్యయనామసంవత్సరాగతమాఖిమాసానితైకాదశీభాసికుక్ర
వారమునాటికిభవ్యశృంగారకవ్యవ్రయాంభోధీతాంకురుల్ల
యామాత్యధీమదగ్రాత్తభవుఁడగుసర్వాఽరాయనుకవివిస్తారవిశద॥

ఈమధ్య
అంతేకా
నట్లే

